

Port Seckett

M L Cushing
1/8/14

Nouum Testamentum
Latine

Nouum Testamentum Latine

Secundum Editionem Sancti Hieronymi

Ad Codicum Manuscriptorum Fidem

Recensuerunt

† Iohannes Wordsworth, S.T.P.

Episcopus Sarisburiensis

et

Henricus Iulianus White, A.M., S.T.P.

Noui Testamenti Interpretationis Professor

apud Collegium Regium Londini

Editio Minor

Curante Henrico I. White

Oxonii

E Typographeo Clarendoniano

Londini et Noui Eboraci apud Henricum Frowde

M DCCCC XI

OXONII

Excudebat Horatius Hart

Typographus academicus

PRAEFATIO AD LECTOREM

NOVI Testamenti Latini recensionis Hieronymianae, quam iamdudum 'Uulgatam' homines appellare solent, editio haec minor textum exhibet quem editione maiore¹ editores Iohannes Wordsworth, Episcopus Sarisburiensis, et Henricus I. White adprobauerunt, usque ad finem S. Pauli ad Romanos Epistulae; in reliquis uero Noui Testamenti libris ad textum componendum tantum eos codices inspexerunt quos maximi esse momenti rati sunt. Quapropter in altera quidem parte polliceri non possunt manum extremam accessisse operi, credunt tamen, cum demum editio maior typis impressa fuerit, fore ut textus eius ab hoc qui lectori beniuolo nunc commendatur haud multum abhorrere uideatur. In priore operis parte nihil a textu editionis maioris differt, nisi quod continue neque secundum uersiculos Amiatinos, quos 'cola et commata' nuncupant uiri docti, impressus est; quod in nominibus

¹ Nouum Testamentum Domini Nostri Iesu Christi secundum editionem Sancti Hieronymi ad codicum manuseriptorum fidem recensuit Iohannes Wordsworth S.T.P., Episcopus Sarisburiensis, in operis societatem adsumto Henrico Iuliano White A.M. Oxonii: E Typographeo Clarendoniano. MDCCCLXXXIX . . . MDCCCXV.

PRAEFATIO AD LECTOREM

propriis etc., litteris capitalibus usi sumus ; quod interpunctionem uerborum ad normam, quantum fieri potuit, diuisionum in textu Amiatino adhibiturum addidimus ; quod eandem paragraphorum diuisionem quam in Reuisione Anglica, A.D. 1881 edita, inuenias secuti sumus ; quod interdum discrepantias orthographicas quae in editionem nostram maiorem irrepserant sustulimus ; denique quod menda preli pauca correximus. Capita et uersus eodem modo distinximus quo Robertus Stephanus in sua Bibliorum Latinorum editione quae A.D. 1555 in lucem prodiit. Sectiones canonesque Eusebianos secundum editionem accuratam uiri doctissimi Eberhardi Nestle¹ imprimendos curauimus. Scripturae sacrae locos parallelos selectos margini adposuimus ex eis quos in Nouo Testamento Anglico notis marginalibus plenius instructo² nuper edidit Prelum Clarendonianum ; est tamen ubi et editionem Nestelianam contulimus ; porro alios locos parallelos addidit editor si quando operae pretium esse uidebatur, quorum delectum dispositionemque siue recte siue perperam factam sibi uni lectorem rogat ut imputet.

Codices quos in Nouo Testamento citauimus hi sunt :—

¹ Novum Testamentum Graece et Latine curavit E. Nestle : editio tertia recognita. Stuttgart : Privilegierte Württembergische Bibelanstalt, 1910.

² The New Testament in the Revised Version of 1881 with fuller references. Oxford : University Press, 1910.

PRAEFATIO AD LECTOREM

- A=Codex Bibliorum *Amiatinus*, nunc Florentinus, Bibliothecae Laurentianae (saec. VII–VIII), iussu Abbatis Ceolfridi in Northumbria scriptus; familiae tamen *Italicae* meridionalis satis antiquae, ut nobis uidetur, textum praebet.
- C=Codex Bibliorum *Cauensis*, qui in monasterio Cauensi prope Neapolim exstat (saec. IX), in Hispania scriptus; optimam familiae *Hispanicae* formam, nostro iudicio, exhibet.
- D=Codex Noui Testamenti *Armachanus* (Book of Armagh), nunc Dublinensis, Collegii Sanctae Trinitatis, saec. IX (A. D. 812 ut uidetur) scriptus; familiae *Hibernicae* textum exhibet.
- F=Codex Noui Testamenti *Fuldensis* (saec. VI), iussu Uictoris Episcopi Capuae A.D. 541–546 scriptus, et ab ipso Uictore correctus; familiae antiquissimae *Italicae* est, et in Euangeliiis cum Amiatino concordat, quamquam per reliquos Noui Testamenti libros in alias partes it.
- G=Codex Bibliorum *Sangermanensis*, nunc Parisinus, B. N. Lat. 11553 (saec. IX). In Mattheo ueteris uersionis est et in hac editione non citatur; in reliquis Noui Testamenti libris Uulgatae uersionis est et maximi momenti, quamuis interdum ex Graeco correctus, et hic illic lectionibus

PRAEFATIO AD LECTOREM

ueteris uersionis turbatus ; textum optimum familiae *Gallicae* meridionalis, ut nobis uideatur, exhibet.

H = Codex Bibliorum *Hubertianus*, nunc Musei Britannici Add. 24142 (saec. IX uel X) ; textum bonum et antiquum conseruat magna ex parte cum Amiatino concordantem ; sed haud raro corrector lectiones recensitionis *Theodulfianae* in margine adscripsit ; Theodulfus enim episcopus erat Aurelianensis A. D. 788-821 et in textu Bibliorum emendando multum desudauit. Hubertiano desunt Actus Apostolorum, neque ultra 1 Pet. iv. 3 procedit.

V = Codex Bibliorum *Vallicellanus* B. vi, Romae seruatus (saec. IX) ; specimen optimum, ut uidetur, recensitionis *Alcuinianae*, ab Alcuino iussu Caroli Magni susceptae et A. D. 801 perfectae. In Euangeliiis haec recensio maxime cum Amiatino concordat, in ceteris uero Noui Testamenti libris cum Fuldensi.

Praeter hos septem codices, quos per totum Nouum Testamentum testati sumus, duo Euangeliorum codices citauimus, cum propter uetustatem tum propter excellentiam lectionum ; codex uterque ex Italia originem trahere uidetur, scilicet

M = Codex Euangeliorum *Mediolanensis* Ambrosianus C. 39 Inf. (saec. VI).

PRAEFATIO AD LECTOREM

Z = Codex Euangeliorum *Harleianus*, Musei Britannici Harl. 1775 (saec. VII).

Ex editionibus impressis perpetuo citauimus recensiones Bibliorum *Sixtinam* (S), iussu et auctoritate Papae Sixti V, A. D. 1590, et *Clementinam* (C), iussu et auctoritate Papae Clementis VIII, editas, quarum altera etiam hodie in Ecclesia Romana pro authentica habetur. Clementinae quidem tres editiones officiales editae sunt annis 1592, 1593, 1598, quae editiones non semper inter se consentiunt. Itaque, ubi uariantes lectiones maioris momenti sunt, annum proprium editionis post siglum addidimus, e. g. C (1592), C (93, 98); porro nonnumquam siglis C* et C^c indicauimus lectionem pristinam et correctiones postea factas in exemplari Clementino nunc in Bibliotheca Uaticana Romae seruato.¹

Sixtinam et Clementinam ubicumque a nostro textu discrepant citauimus, iis tantum uarietatibus exceptis quas infra in hac praefatione enumerabimus, scilicet quae ad orthographiam (p. xi), aut ad diuisionem uerborum (p. xiii) spectant; porro minutiora quaedam ubi SC habent siue j pro i, v pro u,

¹ Ad hanc rem usi sumus editione nouissima Clementina a u. cl. P. M. Hetzenauer curata, sc. Biblia Sacra Uulgatae Editionis ex ipsis exemplaribus Uaticanis inter se . . . collatis critice edidit P. M. Hetzenauer, O. C., Oeniponte MCMVI. Recensionis Sixtinae exemplaria in Museo Britannico et in Bibliotheca Societatis Bibliophilorum Britannicae et Externae seruata consulimus.

PRAEFATIO AD LECTOREM

siue interpunctionem exhibent non multum a nostra alienam, siue in usu capitalium litterarum aliquantum uariant, notatu digna non habuimus.

Codices manuscriptos contra numquam citauimus nisi ubi testimonium eorum magni momenti esse et aliquid ad textum archetypum enucleandum adferre uidetur. In notulis, lectionem a nobis adprobatam et in textum receptam semper litteris crassioribus impressimus; lectiones quae a textu nostro differunt litteris romanis, quas dicunt, impressae sunt. Hisce siglis et compendiis usi sumus :—

+	= addit, addunt
<i>om.</i>	= omittit, omittunt
>	= transponit, transponunt
<i>inc.</i>	= incipit, incipiunt
<i>init.</i>	= initium
<i>Inscr.</i>	= Inscriptio
<i>Subscr.</i>	= Subscriptio
<i>disting.</i>	= distinguit, distinguunt
<i>sec., tert., etc.</i>	= secundum, tertium, etc.
<i>al.</i>	= alii
A*, A ^c , etc.	= A (manus prima), A (corrector), etc.

Cetera compendia et sigla per se clara erunt.

Uerborum quorundam orthographiae, in quibus scribendis editiones nostra et Clementina semper aut paene semper uariant, nullam in notulis nostris mentionem fecimus. Exempli causa proponantur

PRAEFATIO AD LECTOREM

haec, ubi lectionem nostram litteris crassioribus,
Clementinam romanis, impressimus.

adclamare, adcurrere : acc.

adferre (*interdum*), adfirmare, adfligere : aff.

adleuare : all.

adnuntiare : annunciare

adponere, adprehendere, adpropriare, adpropinquare :

app.

adquiescere, adquirere, adquisitio : acq.

adsidere, adsignare, adsimilare, adsistere : ass.

adspirare (*interdum*) : asp.

adstare, adsteterunt *et* adstiterunt : astare, astiterunt

adsumere (*interdum*), adsumsi (*interdum*), adsumtio :

assumere, assumpsi, assumptio

adulescens : adolescens

Barnaban : Barnabam

caena, caenare : coe.

Caiaphas, -phan : Caiphas, -pham

calciamentum, calciatus : calce.

caritas, carus : char.

circumire : circuire

conlaudare, conloqui : coll.

conpati, conpertus, compungere : comp.

contemptus, contemptor : contemptus, contemptor

corrigia : corrigia

cotidie, cotidianus : quot.

eicere : eicere (*similiter* abijcere, adjicere, obijcere, pro-

ijcere, reijcere, subijcere, *etc.*)

elemosyna : eleem.

epistula : epistola

Esaias : Isaias

exsurgere : exurgere

faenerari, faenum : foen.

fiala : phiala

grabattum : grabatum

harena, harundo : ar.

PRAEFATIO AD LECTOREM

Helias : Elias

heresis : haeresis (*interdum*)

Hieremias, Hiericho, Hierusalem, Hierosolyma : Ier.
holus : olus

inlucescere, inludere, inlusor, inluminare, inluminatio : ill.

inmaculatus, inminere, inmittere, inmundus, immunitia : imm.

inpedire, inponere, inpositio, impossibilis, imprudens, inpudicus, inpudicitia : imp.

inreprehensibilis : irr.

intellegere : intelligere

Iohanna, Iohannes : Ioanna, Ioannes

Israhel : 'Israel

lacrima, lacrimare : lacryma, lacrymare

litus : littus

Mattheus : Matthaeus

mercennarius : mercenarius

milia : millia

Moses : Moyses

Nathanahel : Nathanael

nauem : nauim (*in Euangelis tantum*)

nuntiare, denunt., renunt. : nunc., denunci., renunc.

oboedientia (et inob.), oboedire, oboeditio : obed.

oportunitas, oportunus : opp.

optuli (interdum) : obtuli

paenitentia, paenitet : poen.

paracletus : paraclitus

praegnas : praegnans

proeliari, proelium : prae.

querella : querela

quicquam, quicquid : quidq.

quotiens : quoties

Sarra : Sara

simulacrum : simulachrum

sollicitudo, sollicitus : soli.

spiritalis : spiritualis (*fere semper*)

PRAEFATIO AD LECTOREM

summittere (*interdum*) : submittere (*interdum*)

sumsi : sumpsi

temptare, temptatio : tent.

uilicare, uilicatio, uilicus : uill.

ungentum : unguentum

Item diuisiones uel coniunctiones uerborum, ubi constanter a nostra differt Clementina editio, in notulis negleximus. Tales sunt

(a) Diuisiones :

ab inuicem, ad inuicem : abinuicem, adinuicem

ante quam, plus quam, prius quam : antequam, plusquam, priusquam

bene facere (*fere semper*) : benefacere

de foris, de intus, de super, de sursum : deforis *etc.*

id ipsum, se ipsum, semet ipsum, te ipsum, uos ipsos, uosmet ipsos : idipsum *etc.*

legis peritus : legisperitus

ne quando, ne quis, si quidem : nequando, nequis, siquidem

pater familias, mater familias : paterfamilias, materfamilias

quo usque, quoad usque, usque quo : quousque *etc.*

terrae motus : terraemotus

uale facere : ualefacere

uerum tamen : ueruntamen

(b) Coniunctiones :

etsi, etiamsi : et si, etiam si

quomodo : quo modo *℥* (*non* *℥*)

Quo desiderio Iohannis Sarisburiensis Episcopi huius operis tam praecipui auctoris quam participis strenui afficiamur uerbis exprimere nequimus.

H. I. WHITE.

LONDINI, d. 24 Aug. 1911.

EPISTULA AD DAMASUM

BEATO PAPAE DAMASO HIERONYMUS

NOUUM opus facere me cogis ex ueteri, ut post exemplaria scripturarum toto orbe dispersa quasi quidam arbiter sedeam et, quia inter se uariant, quae sint illa quae cum Graeca consentiant ueritate decernam. Pius labor, sed periculosa praesumptio, iudicare de ceteris ipsum ab omnibus iudicandum, senis mutare linguam et canescentem mundum ad initia retrahere paruulorum. Quis enim doctus pariter uel indoctus, cum in manus uolumen adsumpserit et a salua quam semel inbibit uiderit discrepare quod lectitat, non statim erumpat in uocem, me falsarium me clamans esse sacrilegum, qui audeam aliquid in ueteribus libris addere, mutare, corrigere? Aduersum quam inuidiam duplex causa me consolatur: quod et tu qui summus sacerdos es fieri iubes, et uerum non esse quod uariat etiam maledicorum testimonio conprobatur. Si enim Latinis exemplaribus fides est adhibenda, respondeant quibus: tot sunt paene quot codices. Sin autem ueritas est quaerenda de pluribus, cur non ad Graecam originem reuertentes ea quae uel a uitiosis interpretibus male edita uel a praesumptoribus imperitis emendata peruersius uel a librariis dormitantibus aut addita sunt aut mutata corrigimus? Neque uero ego de ueteri disputo testamento, quod a septuaginta senioribus in Graecam linguam uersum tertio gradu ad nos usque peruenit. Non quaero quid Aquila

EPISTULA AD DAMASUM

quid Symmachus sapiant, quare Theodotion inter nouos et ueteres medius incedat : sit illa uera interpretatio quam apostoli probauerunt. De nouo nunc loquor testamento, quod Graecum esse non dubium est, excepto apostolo Mattheo, qui primus in Iudaea euangelium Christi Hebraeis litteris edidit. Hoc certe cum in nostro sermone discordat et diuersos riuulorum tramites ducit, uno de fonte quaerendum est. Praetermitto eos codices quos a Luciano et Hesychio nuncupatos paucorum hominum adserit peruersa contentio : quibus utique nec in ueteri instrumento post septuaginta interpretes emendare quid licuit nec in nouo profuit emendasse, cum multarum gentium linguis scriptura ante translata doceat falsa esse quae addita sunt.

Igitur haec praesens praefatiuncula pollicetur quattuor tantum euangelia, quorum ordo iste est, Mattheus Marcus Lucas Iohannes, codicum Graecorum emendata conlatione sed ueterum. Quae ne multum a lectionis Latinae consuetudine discreparent, ita calamo temperauimus ut, his tantum quae sensum uidebantur mutare correctis, reliqua manere pateremur ut fuerant.

Canones quoque, quos Eusebius Caesariensis episcopus Alexandrinum secutus Ammonium in decem numeros ordinauit, sicut in Graeco habentur expressimus ; quodsi quis de curiosis uoluerit nosse quae in euangeliiis uel eadem uel uicina uel sola sint, eorum distinctione cognoscat. Magnus siquidem hic in nostris codicibus error inoleuit, dum quod in eadem re alius euangelista plus dixit, in alio, quia minus putauerint, addiderunt ; uel dum eundem sensum alius aliter expressit, ille qui unum e quattuor primum legerat, ad eius exemplum ceteros quoque aestimauerit emendandos. Unde accidit ut apud nos mixta sint omnia, et in Marco plura

EPISTULA AD DAMASUM

Lucae atque Matthei, rursum in Mattheo Iohannis et Marci, et in ceteris reliquorum quae aliis propria sunt inueniantur. Cum itaque canones legeris qui subiecti sunt, confusionis errore sublato, et similia omnium scies et singulis sua quaeque restitues. In canone primo concordant quattuor, Mattheus Marcus Lucas Iohannes; in secundo tres, Mattheus Marcus Lucas; in tertio tres, Mattheus Lucas Iohannes; in quarto tres, Mattheus Marcus Iohannes; in quinto duo, Mattheus Lucas; in sexto duo, Mattheus Marcus; in septimo duo, Mattheus Iohannes; in octauo duo, Lucas Marcus; in nono duo, Lucas Iohannes; in decimo propria unusquisque, quae non habentur in aliis, ediderunt. Singulis euangeliiis ab uno incipiens usque ad finem librorum dispar numerus increscit. Hic nigro colore praescriptus sub se habet alium ex minio numerum discolorem, qui ad decem usque procedens indicat, prior numerus in quo sit canone requirendus. Cum igitur aperto codice uerbi gratia illud siue illud capitulum scire uolueris cuius canonis sit, statim ex subiecto numero doceberis, et recurrens ad principia in quibus canonum est distincta congeries, eodemque statim canone ex titulo frontis inuento, illum quem quaerebas numerum eiusdem euangelistae qui et ipse ex inscriptione signatur inuenies, atque e uicinia ceterorum tramitibus inspectis quos numeros e regione habeant adnotabis; et cum scieris, recurrens ad uolumina singulorum, et sine mora, repertis numeris quos ante signaueras, reperiens et loca in quibus uel eadem uel uicina dixerunt.

Opto ut in Christo ualeas et memineris mei, papa beatissime.

EXPLICIT EPISTULA HIERONYMI

CANONES I-II

CANON I, IN QUO QUATTUOR

Mt	Mc	Lc	Ioh	Mt	Mc	Lc	Ioh	Mt	Mc	Lc	Ioh
8	2	7	10	211	121	238	21	306	187	290	174
11	4	10	6	220	122	239	77	310	191	297	69
11	4	10	12	220	129	242	85	313	194	294	172
11	4	10	14	220	129	261	88	314	195	291	166
11	4	10	28	244	139	250	141	314	195	291	168
14	5	13	15	244	139	250	146	315	196	292	175
23	27	17	46	274	156	260	20	318	199	300	176
23	27	34	46	274	156	260	48	320	200	302	178
23	27	45	46	274	156	260	96	320	200	302	180
70	20	37	38	276	158	74	98	325	204	310	184
87	139	250	141	280	162	269	122	326	205	311	188
87	139	250	146	284	165	266	55	326	205	313	194
98	96	116	40	284	165	266	63	328	206	314	196
98	96	116	111	284	165	266	65	331	209	315	197
98	96	116	120	284	165	266	67	332	210	318	197
98	96	116	129	289	170	275	126	334	212	321	201
98	96	116	131	291	172	279	156	335	214	324	199
98	96	116	144	294	175	281	161	336	215	317	198
133	37	77	109	295	176	282	42	336	215	319	198
141	50	19	59	295	176	282	57	343	223	329	204
142	51	21	35	300	181	285	79	348	227	332	206
147	64	93	49	300	181	285	158	349	228	333	208
166	82	94	17	302	183	287	160	352	231	336	209
166	82	94	74	304	184	289	170	352	231	336	211
209	119	234	100	306	187	290	162				

CANON II, IN QUO TRES

Mt	Mc	Lc	Mt	Mc	Lc	Mt	Mc	Lc	Mt	Mc	Lc
15	6	15	72	22	186	88	141	251	131	36	76
21	10	32	73	23	40	92	40	80	135	38	78
31	102	185	74	49	85	94	86	97	137	44	167
32	39	79	76	52	169	94	86	146	143	57	90
32	39	133	79	29	86	103	1	70	144	59	12
50	41	56	80	30	44	114	24	41	149	66	35
62	13	4	82	53	87	116	25	42	149	66	43
62	13	24	82	53	110	116	25	165	153	69	36
63	18	33	83	54	87	116	25	177	164	79	144
67	15	26	83	54	112	121	32	127	168	83	95
69	47	83	85	55	88	122	33	129	168	83	206
71	21	38	85	55	114	123	34	147	170	85	96
72	22	39	88	141	148	130	35	82	172	87	98

CANONES III-V

Mt	Mc	Lc	Mt	Mc	Lc	Mt	Mc	Lc	Mt	Mc	Lc
174	91	99	203	114	270	248	143	253	301	182	286
176	93	101	205	116	224	249	144	254	308	189	305
178	95	102	206	117	232	251	146	255	312	193	299
178	95	217	208	118	233	253	148	204	316	197	293
179	99	197	217	127	240	258	150	257	317	198	295
190	105	195	219	128	241	259	151	258	322	202	309
192	106	216	223	130	243	264	155	156	338	218	322
193	107	121	225	134	245	269	154	228	339	219	325
193	107	218	226	133	244	271	42	230	340	220	327
194	108	152	229	135	137	278	160	263	342	222	323
194	108	219	229	135	246	281	163	268	344	224	328
195	109	220	242	137	237	285	166	265	346	225	330
198	110	221	242	137	248	285	166	267	353	232	337
199	111	173	243	138	249	296	177	280	354	233	338
201	112	222	248	143	209	296	177	284			

CANON III, IN QUO TRES

Mt	Lc	Ioh	Mt	Lc	Ioh	Mt	Lc	Ioh	Mt	Lc	Ioh
I	14	I	64	65	37	111	119	148	112	119	87
I	14	3	90	58	118	112	119	8	112	119	90
I	14	5	90	58	139	112	119	44	112	119	142
7	6	2	97	211	105	112	119	61	112	119	154
7	6	25	111	119	30	112	119	76	146	92	47
59	63	116	111	119	114						

CANON IIII, IN QUO TRES

Mt	Mc	Ioh	Mt	Mc	Ioh	Mt	Mc	Ioh	Mt	Mc	Ioh
18	8	26	204	115	135	279	161	72	307	188	164
117	26	93	216	125	128	279	161	121	321	201	192
117	26	95	216	125	133	287	168	152	323	203	183
150	67	51	216	125	137	293	174	107	329	207	185
161	77	23	216	125	150	297	178	70	329	207	187
161	77	53	277	159	98	299	180	103	333	211	203
204	115	91									

CANON V, IN QUO DUO

Mt	Lc	Mt	Lc	Mt	Lc	Mt	Lc	Mt	Lc	Mt	Lc
3	2	30	49	46	153	55	170	68	105	96	184
10	8	34	194	47	134	57	61	78	108	102	69
12	11	36	162	48	191	58	60	84	111	104	71
16	16	38	53	49	150	60	171	86	109	105	193
25	46	40	52	51	59	61	64	93	145	107	73
27	48	41	55	53	125	65	172	95	160	108	115
28	47	43	123	54	54	66	66	96	182	110	118

CANONES VI-X

Mt	Lc	Mt	Lc	Mt	Lc	Mt	Lc	Mt	Lc	Mt	Lc
119	126	138	168	183	198	231	215	241	175	265	157
125	62	156	57	187	199	232	142	255	202	266	155
127	128	158	226	197	272	234	136	256	205	266	157
128	132	162	161	213	235	236	135	257	213	267	158
129	130	175	200	221	181	237	138	261	207	270	229
132	81	182	187	228	139	238	140	262	212	272	231
134	120	182	189	231	176	240	141				

CANON VI, IN QUO DUO

Mt	Mc	Mt	Mc	Mt	Mc	Mt	Mc	Mt	Mc	Mt	Mc
9	3	145	60	165	80	224	131	275	157	309	190
17	7	148	65	169	84	246	140	282	164	311	192
20	9	152	68	173	89	247	142	286	167	330	208
22	11	154	71	180	100	250	145	288	169	337	217
44	126	157	72	189	103	252	147	290	171	341	221
77	63	159	73	202	113	254	149	292	173	347	226
100	98	160	76	214	120	260	152	298	179	350	229
139	45	163	78	215	124	263	153	305	185		

CANON VII, IN QUO DUO

Mt	Ioh	Mt	Ioh	Mt	Ioh	Mt	Ioh
5	83	19	32	120	82	207	101
19	19	19	34	185	215		

CANON VIII, IN QUO DUO

Lc	Mc	Lc	Mc	Lc	Mc	Lc	Mc	Lc	Mc
23	12	27	28	89	56	103	97	277	216
25	14	28	17	91	61	247	136	335	230
27	16	84	48	100	75				

CANON IX, IN QUO DUO

Lc	Ioh	Lc	Ioh	Lc	Ioh	Lc	Ioh	Lc	Ioh
30	219	274	227	303	186	307	190	312	190
30	222	274	229	303	190	312	182	340	213
262	113	274	231	307	182	312	186	340	217
262	124	303	182	307	186				

CANON X, IN QUO MATTH. PROPRIE

2	33	56	106	136	181	210	235	319
4	35	75	109	140	184	212	239	324
6	37	81	113	151	186	218	245	327
13	39	89	115	155	188	222	268	345
24	42	91	118	167	191	227	273	351
26	45	99	124	171	196	230	283	355
29	52	101	126	177	200	233	303	

CANON X

CANON X, IN QUO MARC. PROPRIE

19	43	58	70	81	90	94	104	132	213
31	46	62	74	88	92	101	123	186	

CANON X, IN QUO LUC. PROPRIE

1	31	106	149	176	201	236	278	308
3	50	107	151	178	203	252	283	316
5	51	113	154	180	208	256	288	320
9	67	117	159	183	210	259	296	326
18	68	122	163	188	214	264	298	331
20	72	124	164	190	223	271	301	334
22	75	131	166	192	225	273	304	339
29	104	143	174	196	227	276	306	342

CANON X, IN QUO IOH. PROPRIE

4	31	58	81	108	134	157	181	212
7	33	60	84	110	136	159	189	214
9	36	62	86	112	138	163	191	216
11	39	64	89	115	140	165	193	218
13	41	66	92	117	143	167	195	220
16	43	68	94	119	145	169	200	224
18	45	71	97	123	147	171	202	226
22	50	73	99	125	149	173	205	228
24	52	75	102	127	151	177	207	230
27	54	78	104	130	153	179	210	232
29	56	80	106	132	155			

EUANGELIUM SECUNDUM MATTHEUM

¹
³ LIBER GENERATIONIS Iesu Christi filii Da- 1
uid, filii Abraham.

1-17
Lc. 3. 23-38.

Abraham genuit Isaac : Isaac autem genuit 2
Iacob : Iacob autem genuit Iudam et fratres
eius : Iudas autem genuit Phares, et Zara 3
de Tamar : Phares autem genuit Esrom :
Esrom autem genuit Aram : ¹ Aram autem 4
genuit Aminadab : Aminadab autem genuit
Naasson : Naasson autem genuit Salmon :
¹ Salmon autem genuit Booz de Rachab : Booz 5
autem genuit Obed ex Ruth : Obed autem
genuit Iesse : Iesse autem genuit Dauid 6
regem.

Gen. 21. 3,
25. 26, 29. 35.
Gen. 38. 16-
30. 46. 12.
¹ Par. 2. 1-15.
Ruth 4.
18-22.
Ex. 6. 23.
Ios. 6. 25.
He. 11. 31,
Iac. 2. 25.

Dauid autem rex genuit Salomonem ex
ea quae fuit Uriae : Salomon autem genuit 7
Roboam : Roboam autem genuit Abia : Abia
autem genuit Asa : Asa autem genuit Iosaphat : 8
Iosaphat autem genuit Ioram : Ioram autem
genuit Oziam : Ozias autem genuit Ioatham : 9
Ioatham autem genuit Achaz : Achaz autem
genuit Ezechiam : Ezechias autem genuit 10
Manassen : Manasses autem genuit Amon :
Amon autem genuit Iosiam : ¹ Iosias autem 11
genuit Iechoniam et fratres eius in trans-
migratione Babylonis.

¹ Reg.
(Sam.) 16. 1,
17. 12.
² Reg.
(Sam.) 12. 24.
¹ Par. 3.
10-14.

Et post transmigrationem Babylonis, Iecho- 12
nias genuit Salathiel : Salathiel autem genuit

¹ Par. 3.
15-19.
4 Reg. 24. 15.
¹ Esdr. 3. 2,
5. 2,
Agg. 1. 1.

Inscr. SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVN-
DVM MATTHAEVM SC 1. ³ Zaram SC Esron SC ⁵ Rahab
SC ⁷ Abiam . . . Abias SC

13 Zorobabel : Zorobabel autem genuit Abiud :
 Abiud autem genuit Eliachim : Eliachim autem
 14 genuit Azor : ¹Azor autem genuit Sadoc : Sadoc
 autem genuit Achim : Achim autem genuit
 15 Eliud : ¹Eliud autem genuit Eleazar : Eleazar
 autem genuit Matthan : Matthan autem genuit
 Lc. 3. 23. 16 Iacob : Iacob autem genuit Ioseph uirum
 Mariae de qua natus est Iesus, qui uocatur
 Christus.

17 Omnes ergo generationes ab Abraham usque ²/₁₀
 ad Dauid, generationes quattuordecim : et a
 Dauid usque ad transmigrationem Babylonis,
 generationes quattuordecim : et a transmigra-
 tione Babylonis usque ad Christum, genera-
 tiones quattuordecim.

Lc. 1. 27, 35. 18 CHRISTI AUTEM GENERATIO SIC ERAT. Cum ³/₅
 esset desponsata mater eius Maria Ioseph,
 ante quam conuenirent inuenta est in utero
 19 habens de Spiritu sancto. Ioseph autem uir
 eius cum esset iustus et nollet eam traducere, ⁴/₁₀
 20 uoluit occulte dimittere eam. Haec autem
 eo cogitante, ecce angelus Domini in somnis
 apparuit ei, dicens, Ioseph fili Dauid, noli
 timere accipere Mariam coniugem tuam : quod
 enim in ea natum est, de Spiritu sancto est :

Lc. 1. 31, 2. 21, 21 pariet autem filium et uocabis nomen eius
 Act. 4. 12. Iesum : ipse enim saluum faciet populum
 Es. 7. 14. 22 suum a peccatis eorum. Hoc autem totum
 factum est, ut adimpleretur id quod dictum
 est a Domino per prophetam dicentem :

23 Ecce uirgo in utero habebit, et pariet
 filium,

et uocabunt nomen eius Emmanuhel :

13 Eliacim $\mathcal{C}$ 15 Mathan $\mathcal{SC}$ 17 ergo : itaque $\mathcal{SC}$ 18 *Little-*
ris cap. uel rubr. incipiunt codd. plur., non autem $\mathcal{SC}$ 20 > app.
 in somnis $\mathcal{SC}$ 22 *om. id* $\mathcal{SC}$ 23 vocabitur $\mathcal{S}$ Emmanuel $\mathcal{SC}$

quod est interpretatum, Nobiscum Deus. Ex-24
surgens autem Ioseph a somno, fecit sicut
praecepit ei angelus Domini: et accepit con-
iugem suam: et non cognoscebat eam donec 25
peperit filium suum primogenitum: et uocauit
nomen eius Iesum.

Cum ergo natus esset Iesus in Bethleem 2 Lc. 2. 4, 6, 7.
Iudaeae in diebus Herodis regis, ecce magi
ab oriente uenerunt Hierosolymam¹ dicentes: 2
Ubi est qui natus est rex Iudaeorum? uidimus
enim stellam eius in oriente: et uenimus
adorare eum. Audiens autem Herodes rex, 3
turbatus est et omnis Hierosolyma cum illo:
et congregans omnes principes sacerdotum et 4
scribas populi, sciscitabatur ab eis ubi Christus
5 nasceretur. At illi dixerunt ei, In Bethleem 5
Iudaeae: sic enim scriptum est per prophetam:
Et tu Bethleem terra Iuda, 6
nequaquam minima es in principibus Iuda:
ex te enim exiet dux qui reget populum
meum Israhel.

6 Tunc Herodes clam uocatis magis diligenter 7
10 didicit ab eis tempus stellae quae apparuit
eis: ¹ et mittens illos in Bethleem, dixit: Ite 8
et interrogate diligenter de puero: et cum in-
ueneritis renuntiate mihi, ut et ego ueniens
adorem eum. Qui cum audissent regem ab- 9
ierunt: et ecce stella quam uiderant in oriente
antecedebat eos, usque dum ueniens staret
supra ubi erat puer. Uidentes autem stellam 10
gauisi sunt gaudio magno ualde: et intrantes 11
domum inuenerunt puerum cum Maria matre
eius: et procidentes adorauerunt eum: et

Mic. 5. 2.
Ioh. 7. 42.

Ps. 71 (72).
10, 15.
Es. 60. 6.

²⁴ exurgens SC 2. ¹ Bethlehem SC *semper* Iuda SC
⁵ Iudae C; Iuda S ⁶ dux: iudex F regat H^c al. SC

apertis thesauris suis obtulerunt ei munera,
 12 aurum, tus, et murrā. Et responso accepto
 in somnis ne redirent ad Herodem, per aliam
 uiam reuersi sunt in regionem suam.

13 Qui cum recessissent, ecce angelus Domini
 apparuit in somnis Ioseph, dicens: Surge et
 accipe puerum et matrem eius, et fuge in
 Aegyptum, et esto ibi usque dum dicam tibi:
 futurum est enim ut Herodes quaerat puerum
 14 ad perdendum eum. Qui consurgens accepit
 puerum et matrem eius nocte et recessit in
 15 Aegyptum: et erat ibi usque ad obitum
 Herodis: ut adimpleretur quod dictum est

Os. 11. 1.

a Domino per prophetam dicentem: Ex
 16 Aegypto uocaui filium meum. Tunc Herodes
 uidens quoniam inlusus esset a magis, iratus
 est ualde: et mittens occidit omnes pueros
 qui erant in Bethlehem, et in omnibus finibus
 eius, a bimatu et infra secundum tempus
 17 quod exquisierat a magis. Tunc adimpletum
 est quod dictum est per Hieremiam prophetam
 dicentem:

Hierem. 18
 31. 15.

Uox in Rama audita est,
 ploratus et ululatus multus:
 Rachel plorans filios suos,
 et noluit consolari quia non sunt.

19 Defuncto autem Herode, ecce apparuit an-
 gelus Domini in somnis Ioseph in Aegypto
 20¹ dicens: Surge et accipe puerum et matrem
 eius, et uade in terram Israhel: defuncti sunt
 21 enim qui quaerebant animam pueri. Qui
 surgens accepit puerum et matrem eius et

¹¹ thus $\mathcal{C}$ myrrham $\mathcal{SC}$ ¹³ Surge accipe (*om.* et) $\mathcal{S}$ ¹⁴ se-
 cessit $\mathcal{SC}$ ¹⁸ *distingu.* audita est ploratus, et ululatus m. $\mathcal{SC}$, *ita ut*
 ploratus sit *genetini casus* ¹⁹ > ang. Dom. apparuit $\mathcal{SC}$ ²¹ con-
 surgens $\mathcal{SC}$

uenit in terram Israhel. Audiens autem quia 22
Archelaus regnaret in Iudaea pro Herode patre
suo, timuit illuc ire : et admonitus in somnis
secessit in partes Galilaeae. Et ueniens habi- 23
tauit in ciuitate quae uocatur Nazareth : ut
adimpleretur quod dictum est per prophetas
Quoniam Nazareus uocabitur.

Mc. 1. 9,
Ioh. 1. 45.

Es. 11. 1 (?),
53. 2 (?).

⁷/₃ In diebus autem illis uenit Iohannes Ba- 3
ptista, praedicans in deserto Iudaeae : ¹ et di- 2
cens Paenitentiam agite, adpropinquauit enim
⁸/₁ regnum caelorum. Hic est enim qui dictus 3
est per Esaiam prophetam dicentem :

1-12
Mc. 1. 2-8,
Lc. 3. 2-17.

Es. 40. 3,
Ioh. 1. 23.

Uox clamantis in deserto,
parate uiam Domini,
rectas facite semitas eius.

⁹/₆ Ipse autem Iohannes habebat uestimentum de 4
pilis camelorum, et zonam pelliciam circa lum-
bos suos : esca autem eius erat lucustae et
mel siluestre. Tunc exiebat ad eum Hiero- 5
solyma et omnis Iudaea et omnis regio circum
Iordanen : et baptizabantur in Iordane ab eo 6
confitentes peccata sua. Uidens autem mul- 7
¹⁰/₅ tos Pharisaeorum et Sadducaeorum uenientes
ad baptismum suum, dixit eis : Progenies uipe-
rarum, quis demonstraui uobis fugere a futura
ira ? Facite ergo fructum dignum paeniten- 8
tiae : et ne uelitis dicere intra uos, Patrem 9
habemus Abraham : dico enim uobis quoniam
potest Deus de lapidibus istis suscitare filios
Abrahae. Iam enim securis ad radicem ar- 10
borum posita est : omnis ergo arbor quae non

12. 34, 23. 33.

Ioh. 8. 33, 39,
Ro. 2. 28.

Ioh. 15. 6.

²² quia : quod SC illuc : illo SC ²³ Nazaraeus SC
3. ² appropinquabit (H^c)VS ³ qui dictus : de quo dictum S
⁴ pelliceam SC locustae SC ⁵ exibat SC circa SC Ior-
danem SC ⁶ > ab eo in Iord. SC ⁷ futura : ventura SC
⁹ potens est H^c(V*)SC ¹⁰ arboris S

- facit fructum bonum excidetur et in ignem
 Ioh. 1. 15, 26, 11 mittetur. Ego quidem uos baptizo in aqua in $\frac{12}{1}$
 Act. 1. 5, 11. 27, 33. paenitentiam : qui autem post me uenturus
 16, 19. 4. est fortior me est, cuius non sum dignus calcia-
 12 menta portare : ipse uos baptizabit in Spiritu $\frac{12}{5}$
 sancto et igni. Cuius uentilabrum in manu
 sua : et permundabit aream suam : et congre-
 gabit triticum suum in horreum : paleas autem
 comburet igni inextinguibili.
 13-17 13 Tunc uenit Iesus a Galilaea in Iordanen ad $\frac{13}{10}$
 Mc. 1. 9-11. 14 Iohannem ut baptizaretur ab eo. Iohannes
 Lc. 3. 21, 22. autem prohibebat eum, dicens : Ego a te
 15 debeo baptizari : et tu uenis ad me ? ¹ Re-
 spondens autem Iesus dixit ei : Sine modo :
 sic enim decet nos implere omnem iusti-
 Ioh. 1. 33, 51. 16 tiam. Tunc dimisit eum. ¹ Baptizatus autem $\frac{14}{1}$
 Iesus confestim ascendit de aqua : et ecce
 aperti sunt ei caeli : et uidit spiritum Dei
 descendantem sicut columbam, uenientem
 12. 18, 17. 5, 17 super se. Et ecce uox de caelis dicens :
 Mc. 9. 7. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi com-
 Lc. 9. 35. placui.
 Ps. 2. 7.
 Es. 42. 1.
 1-11 4 Tunc Iesus ductus est in desertum ab $\frac{15}{2}$
 Mc. 1. 12, 13. 2 Spiritu ut temptaretur a diabolo. Et cum ieiun- $\frac{16}{5}$
 Lc. 4. 1-13. nasset quadraginta diebus et quadraginta no-
 3 ctibus, postea esuriit. Et accedens temptator
 dixit ei : Si filius Dei es, dic ut lapides isti
 4 panes fiant. Qui respondens dixit : Scriptum
 Dt. 8. 3. est Non in pane solo uiuit homo, sed in omni
 5 uerbo, quod procedit de ore Dei. Tunc ad-
 sumit eum diabolus in sanctam ciuitatem : et
 6 statuit eum supra pinnaculum templi, et dixit

¹¹ > baptizo vos SC igne S, et 12 ¹³ Iordanem SC
¹⁶ columbam + et SC 4. ¹ ab : a SC ⁴ > solo pane SC
⁵ assumpsit *codd. pl.* SC super SC

ei: Si filius Dei es mitte te deorsum: scriptum
est enim quia Ps. 90 (91).
11, 12.

Angelis suis mandabit de te:

et in manibus tollent te,

ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.

Ait illi Iesus: Rursum scriptum est Non tem- 7 Dt. 6. 16.

tabis Dominum Deum tuum. Iterum adsu- 8

mit eum diabolus in montem excelsum ualde:

et ostendit ei omnia regna mundi et gloriam

eorum. Et dixit illi, Haec tibi omnia dabo, si 9

cadens adoraueris me. Tunc dicit ei Iesus, 10 Dt. 6. 13.

Uade Satanas: scriptum est enim Dominum

¹⁷/₆ Deum tuum adorabis et illi soli seruies. Tunc 11

reliquit eum diabolus: et ecce angeli accesse-

runt et ministrabant ei.

18/4 Cum autem audisset quod Iohannes traditus 12 Mc. 1. 14.

19/7 esset, secessit in Galilaeam. Et relicta ciuitate 13 Lc. 3. 20,
4. 14.

Nazareth, uenit et habitauit in Capharnaum

maritimam, in finibus Zabulon et Nephtalim: Mc. 1. 21,

ut impleretur quod dictum est per Esaïam pro- 14 Es. 9. 1, 2.

phetam:

Terra Zabulon et terra Nephtalim: 15

uia maris trans Iordanen,

Galilaeae gentium:

populus qui sedebat in tenebris 16

lucem uidit magnam:

et sedentibus in regione et umbra mortis,

lux orta est eis.

⁶ mandabit CHVZ^c etc. : -uit ADFZ*SC et ... tollent: ut

... tollant S ⁷ *distingu.* Iesus rursum: Scriptum est S cum CF

⁸ assumpsit *codd. pl.* SC ⁹ illi: ei SC > omnia tibi SC

¹⁰ Satana SC ¹² audisset + Iesus SC ¹³ maritima SC

Nephtalim SC ¹⁴ adimpleretur SC ¹⁵ Nephtalim C,

Nephtalim S Iordanem SC Galilaea FZ^cVC *distingu.* Galilaea

gentium populus, C ¹⁶ sedebat: ambulabat S > uidit lucem

SC in reg. et in umbra DF; in reg. umbrae HVSC

Mc. 1. 14, 15. 17 Exinde coepit Iesus praedicare et dicere : 20
6
Paenitentiam agite : adpropinquauit enim regnum caelorum.

18-22 18 Ambulans autem iuxta mare Galilaeae uidit
Mc. 1. 16-20. duos fratres, Simonem qui uocatur Petrus et
Lc. 5. 2-11. Andream fratrem eius, mittentes rete in mare,
Ioh. 1. 40-42.

19 erant enim piscatores. ¹ Et ait illis : Uenite 21
2
post me, et faciam uos fieri piscatores homi-

20 num. At illi continuo relictis retibus secuti 22
6
21 sunt eum. Et procedens inde uidit alios duos

fratres, Iacobum Zebedaei et Iohannem fra-

22 trem eius, in naui cum Zebedaeo patre eorum,
statim relictis retibus et patre secuti sunt eum.

Mc. 1. 39, 23 Et circumibat Iesus totam Galilaeam, do- 23
1
Lc. 4. 15 ; cens in synagogis eorum, et praedicans euan-
cf. 9. 35. gelium regni : et sanans omnem languorem et

24 omnem infirmitatem in populo. Et abiit opinio
eius in totam Syriam : et obtulerunt ei omnes
male habentes, uariis languoribus et tormentis
comprehensos, et qui daemonia habebant, et

Mc. 3. 7, 8, 25 lunaticos et paralyticos : et curauit eos. Et
Lc. 6. 17. secutae sunt eum turbae multae de Galilaea,
et Decapoli, et Hierosolymis, et Iudaea, et de
trans Iordanen.

Mc. 3. 13, 5 Uidens autem turbas ascendit in montem : 24
10
Lc. 6. 12, 17. et cum sedisset accesserunt ad eum discipuli

2 eius. Et aperiens os suum docebat eos, dicens : 25
5

3-12 3 Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est
Lc. 6. 20-23. regnum caelorum.
Es. 61. 2, 3.

4 Beati mites quoniam ipsi possidebunt ter- 26
10
ram.

Lc. 6. 21. 5 Beati qui lugent quoniam ipsi consolabuntur. 27
5
Ps. 36 (37). 11.

¹⁷ adpropinquabit H^S (appr.) ¹⁸ autem + Iesus ²⁵ et
tert. et quart. + de ⁵ Iordanem ^{5. 1} autem + Iesus

²⁸ Beati qui esuriunt et sitiunt iustitiam quo- 6
⁵ niam ipsi saturabuntur.

²⁹ Beati misericordes quoniam ipsi misericor- 7 Iac. 2. 13.
¹⁰ diam consequentur.

Beati mundo corde quoniam ipsi Deum 8 Ps. 23 (24). 4,
uidebunt. Heb. 12. 14.

Beati pacifici quoniam ipsi filii Dei uocabun- 9
tur.

Beati qui persecutionem patiuntur propter 10 1 Pe. 3. 14.
iustitiam quoniam ipsorum est regnum caelo-
rum.

³⁰ Beati estis cum maledixerint uobis et perse- 11 1 Pe. 4. 14.
⁵ cuti uos fuerint, et dixerint omne malum ad-

uersum uos mentientes propter me : gaudete 12
et exultate quoniam merces uestra copiosa est
in caelis : sic enim persecuti sunt prophetas

³¹ qui fuerunt ante uos. Uos estis sal terrae : 13 Mc. 9. 50,
² quod si sal euauerit, in quo sallietur ? ad ni-
hilum ualet ultra nisi ut mittatur foras et con-

³² culcetur ab hominibus. Uos estis lux mundi : 14
² non potest ciuitas abscondi supra montem po-

sita : neque accendunt lucernam et ponunt eam 15 Mc. 4. 21,
sub modio, sed super candelabrum ut luceat Lc. 8. 16, 11.
omnibus qui in domo sunt : sic luceat lux 16 33.

uestra coram hominibus, ut uideant uestra 1 Pe. 2. 12.
bona opera et glorificent Patrem uestrum qui
in caelis est.

³³ Nolite putare quoniam ueni soluere legem 17
¹⁰ aut prophetas : non ueni soluere sed adim-

³⁴ plere. Amen quippe dico uobis : donec tran- 18 Lc. 16. 17.
⁵ seat caelum et terra, iota unum aut unus apex

³⁵ non praeteribit a lege donec omnia fiant. Qui 19 Iac. 2. 10.
¹⁰

⁹ om. ipsi SC
¹³ salietur SC
bona SC

¹¹ uobis + homines S
mittatur : proiciatur F

om. propter me F
¹⁶ > opera uestra

ergo soluerit unum de mandatis istis minimis
et docuerit sic homines, minimus uocabitur in
regno caelorum: qui autem fecerit et docuerit,
20 hic magnus uocabitur in regno caelorum. Dico
enim uobis quia nisi abundauerit iustitia uestra
plus quam scribarum et Pharisaeorum, non in-
trabitis in regnum caelorum.

Ex. 20. 13, 21 Audistis quia dictum est antiquis, Non occi-

Dt. 5. 17, 22 des: qui autem occiderit, reus erit iudicio. Ego
1 Ioh. 3. 15.

autem dico uobis: quia omnis qui irascitur
fratri suo reus erit iudicio: qui autem dixerit
fratri suo, racha, reus erit concilio: qui autem

Mc. 11. 25, 23 dixerit, fatue, reus erit gehennae ignis. Si ergo
offeret munus tuum ad altare, et ibi recordatus
fueris quia frater tuus habet aliquid aduersum

24 te: relinque ibi munus tuum ante altare, et
uade, prius reconciliare fratri tuo: et tunc ue-

Lc. 12. 58, 59, 25 niens offers munus tuum. Esto consentiens 36
5

aduersario tuo cito dum es in uia cum eo: ne
forte tradat te aduersarius iudici: et iudex tra-

26 dat te ministro: et in carcerem mittaris. Amen
dico tibi, non exies inde donec reddas nouis-
simum quadrantem.

Ex. 20. 14, 27 Audistis quia dictum est antiquis, Non moe- 37
10

Dt. 5. 18, 28 chaberis. Ego autem dico uobis: quoniam

Iob. 31. 1. omnis qui uiderit mulierem ad concupiscen-
dum eam, iam moechatus est eam in corde suo.

18. 9, 29 Quod si oculus tuus dexter scandalizat te, erue
Mc. 9. 47. eum et proice abs te: expedit enim tibi ut pe-

reat unum membrorum tuorum, quam totum

18. 8, 30 corpus tuum mittatur in gehennam. Et si dex-
Mc. 9. 43. tera manus tua scandalizat te, abscide eam et

19 om. qui autem fecerit . . . regno caelorum D 20 om.
uersum C 22 raca SC 23 offers SC 24 reconciliari SC
offeret SC 28 quoniam: quia SC 30 dextra SC ab-
scinde S

proice abs te: expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam. Dictum est autem, Quicumque dimiserit uxorem suam, det illi libellum repudii. Ego autem dico uobis: quia omnis qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam moechari: et qui dimissam duxerit adulterat.

31 19. 7,
Mc. 10. 4,
Dt. 24. 1.
32 19. 9,
Mc. 10. 11, 12,
Lc. 16. 18,
1 Cor. 7. 10,
11.

Iterum audistis quia dictum est antiquis, Non peierabis: reddes autem Domino iuramenta tua. Ego autem dico uobis, non iurare omnino: neque per caelum quia thronus Dei est: neque per terram quia scabellum est pedum eius: neque per Hierosolymam quia ciuitas est magni regis: neque per caput tuum iuraueris quia non potes unum capillum album facere aut nigrum. Sit autem sermo uester, est, est, non, non: quod autem his abundantius est, a malo est.

33 Leu. 19. 12,
Ex. 20. 7,
Dt. 5. 11,
23. 21-23,
Num. 30. 3,
35 Iac. 5. 12,
Es. 66. 1,
Ps. 47 (48). 3.

Audistis quia dictum est, Oculum pro oculo, et dentem pro dente. Ego autem dico uobis, non resistere malo. Sed si quis te percusserit in dextera maxilla tua praebe illi et alteram: et ei qui uult tecum iudicio contendere et tunicam tuam tollere, remitte ei et pallium: et quicumque te angariauerit mille passus, uade cum illo alia duo. Qui petit a te da ei: et uolenti mutuari a te ne auertaris.

36 2 Cor. 1. 17,
Iac. 5. 12.

Audistis quia dictum est, Diliges proximum tuum, et odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico uobis: diligite inimicos uestros: benefacite his qui oderunt uos: et orate pro

37 Ex. 21. 24,
Leu. 24. 20,
Dt. 19. 21.
39-42
Lc. 6. 29, 30,
Rom. 12. 17,
19.
40 1 Cor. 6. 7.

42 Lc. 6. 35.

31 illi: ei *SC* 33 peierabis AF(H)MVZ*: periurabis CDZ²
al. *SC* 39 dexteram maxillam tuam *SC* 40 tecum + in *S*
dimitte *SC* 41 illo + et *SC*

- 1 Pe. 3. 9. 45 persequentibus et calumniantibus uos : ut sitis
 Rom. 12. 20. filii Patris uestri qui in caelis est : qui solem
 Lc. 6. 35. suum oriri facit super bonos et malos : et pluit
 Lc. 6. 32. 46 super iustos et iniustos. Si enim diligatis eos ⁴¹
 qui uos diligunt, quam mercedem habebitis? ⁵
 47 nonne et publicani hoc faciunt? Et si saluta-
 ueritis fratres uestros tantum, quid amplius fa-
 Lc. 6. 36. 48 citis? nonne et ethnici hoc faciunt? Estote
 Leu. 19. 2. ergo uos perfecti: sicut et Pater uester caelestis
 1 Pe. 1. 16. perfectus est.
 6 Attendite ne iustitiam uestram faciatis co- ⁴²
 ram hominibus ut uideamini ab eis : alioquin ¹⁰
 mercedem non habebitis apud Patrem ue-
 strum qui in caelis est.
 2 Cum ergo facies elemosynam, noli tuba ca-
 nere ante te, sicut hypocritae faciunt in syna-
 gogis et in uicis, ut honorificentur ab homini-
 bus : amen dico uobis, receperunt mercedem
 Rom. 12. 8. 3 suam. Te autem faciente elemosynam nesciat
 4 sinistra tua quid faciat dextera tua : ut sit ele-
 mosyna tua in abscondito : et Pater tuus qui
 uidet in abscondito reddet tibi.
 23. 5. 5 Et cum oratis non eritis sicut hypocritae,
 qui amant in synagogis et in angulis platearum
 stantes orare, ut uideantur ab hominibus: amen
 6 dico uobis, receperunt mercedem suam. Tu
 autem cum orabis, intra in cubiculum tuum :
 et clauso ostio tuo ora Patrem tuum in abscon-
 dito : et Pater tuus qui uidet in abscondito red-
 Mc. 12. 40. 7 det tibi. Orantes autem nolite multum loqui ⁴³
 Lc. 20. 47. sicut ethnici: putant enim quia in multiloquio ⁵
 8 suo exaudiantur. Nolite ergo adsimilari eis :
 Mc. 11. 24. scit enim Pater uester quibus opus sit uobis
 46 diligitis SC 6. 2 facis SC 6 oraueris SC tuo om.
 SC 7 ethnici + faciunt S quia : quòd SC 8 quibus :
 quid SC

ante quam petatis eum. Sic ergo uos orabitis: 9 ⁹⁻¹³
Pater noster qui es in caelis, sanctificetur no- ^{Lc. 11. 2-4.}
men tuum: ¹⁰ adueniat regnum tuum: fiat uo- ^{Lc. 22. 42.}
luntas tua sicut in caelo et in terra. Panem no- ¹¹
strum supersubstantialem da nobis hodie: et ¹² ^{18. 21-35,}
dimitte nobis debita nostra, sicut et nos di- ^{Mc. 11. 25.}
mittimus debitoribus nostris: et ne inducas ¹³ ^{26. 41,}
nos in temptationem: sed libera nos a malo. ^{Mc. 14. 38,}
Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum, ¹⁴ ^{Lc. 22. 40,}
dimittet et uobis Pater uester caelestis delicta ^{Ioh. 17. 15,}
uestra: si autem non dimiseritis hominibus, ¹⁵ ^{Ecclus. 28. 2,}
nec Pater uester dimittet peccata uestra. ^{Lc. 6. 37.}

⁴⁵ Cum autem ieiunatis, nolite fieri sicut hypo- ¹⁶ ^{Es. 58. 5-9.}
critae tristes: demoliuntur enim facies suas
ut pareant hominibus ieiunantes: amen dico
uobis quia receperunt mercedem suam. Tu ¹⁷
autem cum ieiunas unge caput tuum, et faciem
tuam laua: ne uidearis hominibus ieiunans, ¹⁸
sed Patri tuo qui est in abscondito: et Pater
tuus qui uidet in abscondito reddet tibi.

Nolite thesaurizare uobis thesauros in terra: ¹⁹
ubi erugo et tinea demolitur, et ubi fures effo-
diunt et furantur. Thesaurizate autem uobis ²⁰ ^{19. 21,}
thesauros in caelo: ubi neque erugo neque ^{Lc. 12. 33, 34,}
tinea demolitur, et ubi fures non effodiunt nec ^{18. 22,}
furantur. Ubi enim est thesaurus tuus, ibi est ^{1 Tim. 6. 18,}
²¹ ^{19.}
et cor tuum. Lucerna corporis est oculus: ²² ^{Lc. 11. 34, 35.}
si fuerit oculus tuus simplex, totum corpus

¹¹ supersubstantialem AHMVZ *al.* SC: cotidianum CD *al.*;
supersubstantialem cotidianum F ¹² dimisimus DZ* ¹³ > nos
inducas SC; patiaris nos induci D (*cf. Tert. 'de Orat.'* viii) malo
+ amen SC ¹⁵ dimittet + vobis SC ¹⁶ demoliuntur Z*
(*uid.*) *al.* et Hieron. (*comm. in Mt.*) *diserte*: exterminant ACDFH MV
al. SC appareant SC ¹⁹ aerugo SC et ²⁰ ²⁰ demolitur:
exterminat C ²² corporis + tui SC oculus *pr.* + tuus SC
> si oc. tuus fu. simplex SC

20. 15. 23 tuum lucidum erit : si autem oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lumen quod in te est tenebrae
 Lc. 16. 13. 24 sunt, tenebrae quantae erunt. Nemo potest 48
5
 duobus dominis seruire : aut enim unum odio habebit et alterum diligit, aut unum sustinebit et alterum contemnet : non potestis Deo
 25-33 25 seruire et mammonae. Ideo dico uobis ne solliciti sitis animae uestrae quid manducetis, neque corpori uestro quid induamini : nonne anima plus est quam esca, et corpus quam
 Lc. 12. 22-31. 26 uestimentum ? Respicite uolatilia caeli, quoniam non serunt neque metunt, neque congregant in horrea : et Pater uester caelestis pascit illa : nonne uos magis pluris estis illis ?
 1 Tim. 6. 8. 27 Quis autem uestrum cogitans potest adicere
 Iob. 38. 41. 28 ad staturam suam cubitum unum ? Et de uestimento quid solliciti estis ? Considerate lilia agri quomodo crescunt : non laborant neque
 3 Reg. (1 Reg.) 10. 4-7. 29 nent : dico autem uobis quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut unum
 30 ex istis. Si autem faenum agri, quod hodie est et cras in clibanum mittitur, Deus sic uestit : quanto magis uos minimae fidei ? Nolite ergo solliciti esse, dicentes Quid manducabimus aut quid bibemus, aut quo operiemur ?
 32 haec enim omnia gentes inquirunt : scit enim
 Rom. 14. 17. 33 Pater uester quia his omnibus indigetis. Quaerite autem primum regnum Dei et iustitiam
 34 eius : et haec omnia adicientur uobis. Nolite ergo esse solliciti in crastinum : crastinus

23 > fuerit nequam SC tenebrae sec. : ipsae tenebrae SC
 erunt ? SC 24 mammonae SC 25 corpus + plus SC 28 estis.
 S 30 autem : enim S foenum SC minimae : modicae
 SC 33 autem : ergo SC om. Dei AZ* 34 > solliciti esse SC

enim dies sollicitus erit sibi ipse : sufficit diei malitia sua.

⁵⁰₂ Nolite iudicare ut non iudicemini : in quo ⁷² ¹⁻⁵
enim iudicio iudicaueritis iudicabimini : et in ^{Lc. 6. 37, 38,}
qua mensura mensi fueritis metietur uobis. ^{41, 42.}

⁵¹₅ Quid autem uides festucam in oculo fratris tui, ³
et trabem in oculo tuo non uides? Aut quo ⁴
modo dicis fratri tuo, Sine eiciam festucam de
oculo tuo : et ecce trabes est in oculo tuo?
Hypocrita, eice primum trabem de oculo tuo : ⁵
et tunc uidebis eicere festucam de oculo fratris
tui.

⁵²₁₀ Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis ⁶ ^{15. 26.}
margaritas uestras ante porcos : ne forte con-
culcent eas pedibus suis, et conuersi disrum-
pant uos.

⁵³₅ Petite et dabitur uobis : quaerite et inuenie- ⁷ ⁷⁻¹¹
tis : pulsate et aperietur uobis. Omnis enim ⁸ ^{Lc. 11. 9-13.}
qui petit accipit : et qui quaerit inuenit : et ^{Mc. 11. 24.}
pulsanti aperietur. Aut quis est ex uobis homo, ⁹ ^{21. 22.}
quem si petierit filius suus panem, numquid ^{Ioh. 14. 13,}
lapidem porriget ei? Aut si piscem petet, num- ¹⁰ ^{16. 23, 24.}
quid serpentem porriget ei? Si ergo uos cum ¹¹
sitis mali, nostis bona dare filiis uestris : quanto
magis Pater uester qui in caelis est, dabit bona
petentibus se. Omnia ergo quaecumque uultis ¹² ^{Lc. 6. 31.}
ut faciant uobis homines, et uos facite eis : haec ^{Tob. 4. 16.}
est enim lex et prophetae.

⁵⁵₅ Intrate per angustam portam : quia lata porta ¹³ ^{Lc. 13. 24.}
et spatiosa uia quae ducit ad perditionem : et
multi sunt qui intrant per eam. Quam angusta ¹⁴

³⁴ sibi ipsi *SC* 7. ¹ ut non iudicemini : et non iudicabimini
S ; *deinde* + nolite condemnare et non condemnabimini *S* ² reme-
tietur *SC* ⁴ dices D tuo *pr.* + frater *S* trabs *SC* ⁶ dirum-
pant *SC* ¹⁰ petierit *SC* ¹¹ bona *pr.* + data *SC* ¹² eis :
illis *SC* ¹³ uia + est *SC*

19. 24, porta et arcta uia quae ducit ad uitam: et pauci
 Mc. 10. 24. sunt qui inueniunt eam.
24. 17, 24, 15 Attendite a falsis prophetis, qui ueniunt ad $\frac{56}{10}$
 Mc. 13. 22. uos in uestimentis ouium: intrinsecus autem
12. 33, 16 sunt lupi rapaces: a fructibus eorum cogno-
 Lc. 6. 44, 45. scetis eos. Numquid colligunt de spinis uuas $\frac{57}{5}$
- 17 aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona $\frac{58}{5}$
 fructus bonos facit: mala autem arbor fructus
- Lc. 6. 43. 18 malos facit. Non potest arbor bona fructus
 malos facere: neque arbor mala fructus bonos
3. 10, 19 facere. Omnis arbor quae non facit fructum
 Lc. 3. 9, 20 bonum, exciditur et in ignem mittitur: igitur
- Ioh. 15. 2, 6. 21 ex fructibus eorum cognoscetis eos. Non omnis $\frac{59}{3}$
 Lc. 6. 46. qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in
 Rom. 2. 13, regnum caelorum: sed qui facit uoluntatem
 Iac. 1. 22. Patris mei qui in caelis est, ipse intrabit in
- Lc. 13. 25-27. 22 regnum caelorum. Multi dicent mihi in illa die, $\frac{60}{5}$
 Domine, Domine, nonne in tuo nomine pro-
 phetauimus, et in tuo nomine daemonia eieci-
 mus, et in tuo nomine uirtutes multas fecimus?
- 23 Et tunc confitebor illis Quia numquam noui
 uos: discedite a me qui operamini iniquitatem. $\frac{61}{5}$
- 24 Omnis ergo qui audit uerba mea haec et facit
 25 domum suam supra petram: et descendit plu-
 26 uia, et uenerunt flumina, et flauerunt uenti, et
 27 inruerunt in domum illam, et non cecidit: fun-
 data enim erat supra petram. Et omnis qui
 audit uerba mea haec et non facit ea, similis
 erit uiro stulto, qui aedificauit domum suam
 supra harenam: et descendit pluuia, et uene-
 runt flumina, et flauerunt uenti, et inruerunt
- 14 arcta SC uia + est SC 17 > malos fructus SC
 18 > malos fructus et bonos fructus SC 19 excidetur et mittetur
 SC 22 > in nomine tuo ter SC 23 a me + omnes S
 25 inruerunt SC et 27 super C 26 super SC

in domum illam, et cecidit, et fuit ruina eius magna.

$\frac{62}{2}$ Et factum est cum consummasset Iesus 28 22. 33.
uerba haec, admirabantur turbae super doc- Mc. 1. 22,
trinam eius : erat enim docens eos sicut pote- 11. 18,
statem habens : non sicut scribae eorum et 29 Lc. 4. 32,
Pharisaei. Ioh. 7. 46.

$\frac{63}{2}$ Cum autem descendisset de monte, secutae 8
sunt eum turbae multae. Et ecce leprosus 2
ueniens adorabat eum, dicens : Domine, si uis 2-4
potes me mundare. Et extendens manum 3 Mc. 1. 40-44.
tetigit eum Iesus, dicens : Uolo, mundare. Lc. 5. 12-14.
Et confestim mundata est lepra eius. ¹ Et ait 4
illi Iesus : Uide nemini dixeris : sed uade os- Lc. 17. 14.
tende te sacerdoti, et offer munus quod prae- Leu. 13. 49,
cepit Moses in testimonium illis. 14. 2-32.

$\frac{64}{3}$ Cum autem introisset Capharnaum, accessit 5
ad eum centurio, rogans eum ¹ et dicens : Do- 6
mine, puer meus iacet in domo paralyticus et
male torquetur. Ait illi Iesus : Ego ueniam 7
et curabo eum. Et respondens centurio ait : 8
Domine, non sum dignus ut intres sub tectum
meum : sed tantum dic uerbo et sanabitur
puer meus. Nam et ego homo sum sub pote- 9
state, habens sub me milites : et dico huic
Uade et uadit : et alio Ueni et uenit : et seruo
meo Fac hoc et facit. Audiens autem Iesus 10
miratus est, et sequentibus se dixit : Amen
dico uobis non inueni tantam fidem in Israhel.
 $\frac{65}{5}$ Dico autem uobis quod multi ab oriente et oc- 11 Lc. 13. 28, 29.
cidente uenient, et recumbent cum Abraham
et Isaac et Iacob in regno caelorum : filii au- 12

²⁷ eius : illius SC ²⁸ doctrina SC ²⁹ habens + et SC
om. eorum S 8. ¹ sequitae SC ³ > Iesus manum, tetigit
eum SC ⁷ + et ad init. SC ⁹ potestate + constitutus SC
alii C

- tem regni eicientur in tenebras exteriores : ibi
 9. 29, 15. 28. 13 erit fletus et stridor dentium. Et dixit Iesus 66
 centurioni : Uade, et sicut credidisti fiat tibi. 5
 Et sanatus est puer in hora illa.
- 14-16 14 Et cum uenisset Iesus in domum Petri, uidit 67
 Mc. 1. 29-34. 15 socrum eius iacentem et febricitantem. Et 2
 Lc. 4. 38-41. 15 tetigit manum eius, et dimisit eam febris : et
 16 surrexit et ministrabat eis. Uespere autem
 facto optulerunt ei multos daemonia habentes :
 et eiciebat spiritus uerbo : et omnes male ha-
 17 bentes curauit. Ut adimpleretur quod dic-
 tum est per Esaiam prophetam dicentem : Ipse
 infirmitates nostras accepit, et aegrotationes
 portauit.
- Mc. 4. 35. 18 Uidens autem Iesus turbas multas circum
 Lc. 8. 22. 19 se, iussit ire trans fretum. Et accedens unus 68
 19-22 scribe ait illi : Magister, sequar te quocumque 5
 Lc. 9. 57-60. 20 ieris. Et dicit ei Iesus : Uulpes foueas ha-
 bent, et uolucres caeli tabernacula : Filius au-
 tem hominis non habet ubi caput reclinet.
- 3 Reg. (1 21 Alius autem de discipulis eius ait illi : Domine,
 Reg.) 19. 20. 22 permitte me primum ire et sepelire patrem
 22 meum. Iesus autem ait illi : Sequere me : et
 dimitte mortuos sepelire mortuos suos.
- 23-27 23 Et ascendente eo in nauiculam, secuti sunt 69
 Mc. 4. 36-40. 24 eum discipuli eius. Et ecce motus magnus 2
 Lc. 8. 22-25. 24 factus est in mari, ita ut nauicula operiretur
 25 fluctibus : ipse uero dormiebat. Et accesse-
 runt et suscitauerunt eum, dicentes : Domine,
 26 salua nos, perimus. Et dicit eis : Quid timidi
 estis, modicae fidei ? Tunc surgens increpauit
- 12 ibi : ubi S 13 > illa hora SC 17 aegrot. + nostras SC
 18 iussit + discipulos S 20 tabernacula D^cZ *al.*, et tabern. ubi
 requiescant F : nidos ACHMVSC ; nidos tabernacula D* caput
 + suum S 25 accesserunt + ad eum discipuli eius DSC 26 eis
 + Iesus SC increpauit AH* : imperauit CDFH^cMVZSC

uento et mari: et facta est tranquillitas magna. Porro homines mirati sunt, dicentes: 27 Qualis est hic quia et uenti et mare obœdiunt ei?

Et cum uenisset trans fretum in regionem 28 Gerasenorum, occurrerunt ei duo habentes daemonia, de monumentis exeuntes, saeui nimis ita ut nemo posset transire per uiam illam. Et ecce clamauerunt, dicentes: Quid nobis 29 et tibi, fili Dei? Uenisti huc ante tempus torquere nos? Erat autem non longe ab illis 30 grex porcorum multorum pascens: daemones 31 autem rogabant eum dicentes: Si eicis nos, mitte nos in gregem porcorum. Et ait illis: 32 Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos: et ecce impetu abiit totus grex per praeceptum in mare, et mortui sunt in aquis. Pastores autem 33 fugerunt: et uenientes in ciuitatem nuntiauerunt omnia, et de his qui daemonia habuerant. Et ecce tota ciuitas exiit obuiam Iesu: et uiso 34 eo rogabant ut transiret a finibus eorum.

⁷⁰
¹ Et ascendens in nauculam, transfretauit: 9 et uenit in ciuitatem suam. Et ecce offere-² bant ei paralyticum iacentem in lecto: et uidens Iesus fidem illorum, dixit paralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. ¹ Et 3 ecce quidam de scribis dixerunt intra se: Hic blasphematur. Et cum uidisset Iesus cogitationes eorum dixit: Ut quid cogitatis mala in cordibus uestris? Quid est facilius dicere Di-⁵ mittuntur tibi peccata? aut dicere Surge et

²⁶ uentis SC
²⁹ tibi + Iesu SC
³² ecce + magno S
bant + eum S
> uidens autem S

²⁷ om. et pr. SC
³⁰ > mult. porc. SC
³³ nunt. + haec S
9. ¹ ascendens + Iesus S
⁵ peccata + tua SC

²⁸ uenisset + Iesus S
³¹ nos + hinc SC
his: eis SC ³⁴ roga-
² et uidens
aut: an SC

6 ambula? Ut sciatis autem quoniam Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico: Surge tolle lectum tuum, et uade in domum tuam. Et surrexit et abiit in domum suam. Uidentes autem turbæ timuerunt: et glorificauerunt Deum qui dedit potestatem talem hominibus.

9-17
Mc. 2. 14-22.
Lc. 5. 27-38.

9 Et cum transiret inde Iesus, uidit hominem⁷¹
sedentem in teloneo Mattheum nomine: et²
ait illi Sequere me. Et surgens secutus est eum.

10 Et factum est, discumbente eo in domo,⁷²
ecce multi publicani et peccatores uenientes²

11 discumbebant cum Iesu et discipulis eius. Et
uidentes Pharisei dicebant discipulis eius:
Quare cum publicanis et peccatoribus mandu-

12 cat magister uester? At Iesus audiens ait:⁷³
Non est opus ualentibus medico, sed male²

12. 7.
Os. 6. 6.

13 habentibus. Euntes autem discite quid est:
Misericordiam uolo et non sacrificium. Non
enim ueni uocare iustos sed peccatores.

14 Tunc accesserunt ad eum discipuli Iohannis
dicentes: Quare nos et Pharisei ieiunamus
frequenter, discipuli autem tui non ieiunant?

Ioh. 3. 29. 15 Et ait illis Iesus: Numquid possunt filii spon-
si lugere quamdiu cum illis est sponsus? Ue-
nient autem dies cum auferetur ab eis sponsus,

16 et tunc ieiunabunt. Nemo autem inmittit
commissuram panni rudis in uestimentum ue-
tus: tollit enim plenitudinem eius a uesti-

17 mento, et peior scissura fit. Neque mittunt
uinum nouum in utres ueteres: alioquin rum-
puntur utres, et uinum effunditur, et utres pe-
reunt: sed uinum nouum in utres novos mit-
tunt, et ambo conseruantur.

6 > autem sciatis SC quia SC 9 telonio SC 12 medicus SC

⁷⁴
² Haec illo loquente ad eos, ecce princeps ¹⁸ ¹⁸⁻²⁶
 unus accessit et adorabat eum dicens : Filia ^{Mc. 5. 22-43.}
 mea modo defuncta est : sed ueni inpone ma- ^{Lc. 8. 41-56.}
 num super eam, et uiuet. Et surgens Iesus ¹⁹
 sequebatur eum et discipuli eius. Et ecce ²⁰
 mulier, quae sanguinis fluxum patiebatur duo-
 decim annis, accessit retro et tetigit fimbriam
 uestimenti eius : ' dicebat enim intra se : Si ²¹
 tetigero tantum uestimentum eius, salua ero.
 At Iesus conuersus et uidens eam dixit : Con- ²²
 fide filia, fides tua te saluam fecit. Et salua
 facta est mulier ex illa hora. Et cum uenisset ²³
 Iesus in domum principis, et uidisset tibicines
 et turbam tumultuantem, ' dicebat : Recedite : ²⁴
 non est enim mortua puella, sed dormit. Et
 deridebant eum. Et cum eiecta esset turba, ²⁵
 intrauit et tenuit manum eius, et surrexit pu-
 ella. Et exiit fama haec in uniuersam terram ²⁶
 illam.

⁷⁵
¹⁰ Et transeunte inde Iesu, secuti sunt eum ²⁷
 duo caeci, clamantes et dicentes : Miserere no-
 stri, fili Dauid. Cum autem uenisset domum, ²⁸
 accesserunt ad eum caeci. Et dicit eis Iesus :
 Creditis quia possum hoc facere uobis ? Di-
 cunt ei : Utique, Domine. Tunc tetigit ocu- ²⁹
 los eorum, dicens : Secundum fidem uestram
 fiat uobis. Et aperti sunt oculi illorum : et ³⁰
 comminatus est illis Iesus, dicens : Uidete ne
 quis sciat. Illi autem exeuntes diffamauerunt ³¹
 eum in tota terra illa.

Egressis autem illis, ecce optulerunt ei ho- ³² ^{12. 22-24.}
 minem mutum, daemonium habentem. Et ³³ ^{Lc. 11. 14, 15.}

¹⁸ dicens + Domine SC manum + tuam SC ²⁵ eius + et
 dixit : Puella surge : S ²⁸ > hoc possum SC ³⁰ illorum :
 eorum SC ³² distinguit hominem, mutum daem. habentem A

- eiectione daemone, locutus est mutus : et miratae sunt turbae dicentes : Numquam apparuit sic in Israhel. Pharisei autem dicebant : In principe daemoniorum eicit daemones.
4. 23, 35 Et circumibat Iesus ciuitates omnes et castella, docens in synagogis eorum, et praedicans euangelium regni, et curans omnem languorem et omnem infirmitatem. Uidens autem turbas misertus est eis, quia erant uexati et iacentes, sicut oues non habentes pastorem.
14. 14, 36 Tunc dicit discipulis suis : Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo Dominum messis, ut eiciat operarios in messem suam.
- Mc. 6. 6. 35 Et conuocatis duodecim discipulis suis, dedit illis potestatem spirituum inmundorum ut eicerent eos, et curarent omnem languorem et omnem infirmitatem.
- 2-4 2 Duodecim autem Apostolorum nomina sunt haec. Primus, Simon qui dicitur Petrus, et Andreas frater eius : Iacobus Zebedaei, et Iohannes frater eius : Philippus, et Bartholomaeus : Thomas, et Mattheus publicanus : Iacobus Alphei, et Thaddaeus : Simon Cananaeus, et Iudas Scariotes qui et tradidit eum.
- Mc. 3. 16-19, 35 3 Hos duodecim misit Iesus, praecipiens eis et dicens :
- Lc. 6. 14-16, Act. 1. 13. 4 In uiam gentium ne abieritis, et in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis : sed potius ite ad oues quae perierunt domus Israhel. Euntes autem praedicate dicentes : Quia adpropinquauit regnum caelorum. Infirmos curate : mortuos suscite : leprosos mundate : daemones eiciat
- Mc. 6. 7, 15. 24. 5
- Mc. 6. 12, 13. 6
- 33 daemoneio SC 35 > omnes ciuitates SC 38 eiciat
- AH*MVZ al. : mittat CDH^c al. SC 10. 2 Apostolorum : discipulorum Z al. 3 Alphaei SC 4 Isariotes SC 5 et pr.
- om. C

mones eicite : gratis accepistis, gratis date.
 Nolite possidere aurum neque argentum : ne- 9
 que pecuniam in zonis uestris : non peram 10
 in uia, neque duas tunicas, neque calciamenta,
 neque uirgam : dignus enim est operarius cibo
⁸³₂ suo. In quamcumque ciuitatem aut castel- 11
⁸⁴₅ lum intraueritis, interrogate quis in ea dignus
 sit : et ibi manete donec exeatis. Intrans 12
 autem in domum, salutate eam. Et si quidem 13
 fuerit domus digna, ueniat pax uestra super
 eam : si autem non fuerit digna, pax uestra ad
⁸⁵₂ uos reuertatur. Et quicumque non receperit 14
 uos, neque audierit sermones uestros : exeun-
 tes foras de domo uel de ciuitate, excutite pul-
 uerem de pedibus uestris. Amen dico uobis : 15
 tolerabilius erit terrae Sodomorum et Gomor-
 raeorum in die iudicii, quam illi ciuitati.
⁸⁶₅ Ecce ego mitto uos sicut oues in medio lu- 16
 porum : estote ergo prudentes sicut serpentes,
⁸⁷₁ et simplices sicut columbae. Cauete autem 17
 ab hominibus : tradent enim uos in conciliis,
 et in synagogis suis flagellabunt uos : et ad 18
 praesides et ad reges ducemini propter me, in
⁸⁸₂ testimonium illis et gentibus. Cum autem 19
 tradent uos, nolite cogitare quomodo aut quid
 loquamini : dabitur enim uobis in illa hora,
 quid loquamini : non enim uos estis qui loqui- 20
 mini, sed spiritus Patris uestri qui loquitur in
 uobis. Tradet autem frater fratrem in mor- 21
 tem, et pater filium : et insurgent filii in pa-

9-15
 Mc. 6. 8-11,
 Lc. 9. 3-5,
 10. 4-12,
 22. 35.

1 Tim. 5. 18.

Act. 13. 51,
 18. 6.

11. 24.
 Gen. 19. 24.

Lc. 10. 3.
 Ioh. 10. 12,
 Act. 20. 29.
 Mc. 13. 9, 11,
 Lc. 12. 11, 12.

19-22
 Mc. 13. 11-13,
 Lc. 21. 12-19,
 Ioh. 14. 26.

¹¹ quamcumque + autem SC ¹² eam sine addit. AM al. :
 + dicentes : Pax huic domui CDFHVZ al. SC ¹³ domus + illa
 SC ueniet SC reuertetur DHVZ al. SC > reuertetur ad
 vos SC ¹⁴ uel ciuitate (om. de) SC uestris sine addit. CD
 VZ al. SC : + in testimonium eorum AFHM al. ¹⁵ Gomorrhaeo-
 rum SC

- 22 rentes, et morte eos afficient: et eritis odio
 10h. 15. 18, 19, 21. omnibus propter nomen meum: qui autem
 23 perseuerauerit in finem, hic saluus erit. Cum
 autem persequentur uos in ciuitate ista, fugite
 in aliam: amen enim dico uobis, non consum-
 mabitis ciuitates Israhel, donec ueniat Filius
 hominis.
- Lc. 6. 40. 24 Non est discipulus super magistrum, nec
 10h. 13. 16, 15. 20. 25 seruus super dominum suum: sufficit disci-
 pulo ut sit sicut magister eius, et seruus sicut
 dominus eius. Si patrem familias Beelzebub
 uocauerunt, quanto magis domesticos eius:
 26 ne ergo timueritis eos. Nihil enim opertum
 quod non reuelabitur: et occultum quod non
 27 scietur. Quod dico uobis in tenebris, dicite
 in lumine: et quod in aure auditis, praedicate
 28 super tecta. Et nolite timere eos qui occidunt
 corpus: animam autem non possunt occidere:
 sed potius eum timete, qui potest et animam
 29 et corpus perdere in gehennam. Nonne duo
 passeressse ueneunt? Et unus ex illis non
 30 cadet super terram sine Patre uestro. Uestri
 autem et capilli capitis omnes numerati sunt.
 31 Nolite ergo timere: multis passeribus meliores
 32 estis uos. Omnis ergo qui confitebitur me co-
 ram hominibus, confitebor et ego eum coram
 33 Patre meo qui est in caelis. Qui autem nega-
 uerit me coram hominibus, negabo et ego eum
 coram Patre meo qui est in caelis.
- Mc. 8. 38, 33 Patre meo qui est in caelis. Qui autem nega-
 Lc. 9. 26, 2 Tim. 2. 12, 2 Apoc. 3. 5. uerit me coram hominibus, negabo et ego eum
 coram Patre meo qui est in caelis.
- 34 Nolite arbitrari quia uenerim mittere pacem
 Lc. 12. 51-53. in terram: non ueni pacem mittere sed gladium.

22 omnibus + hominibus § perseuerauerit + usque § 23 om.
 enim § 25 seruo § 26 enim + est § 28 > timete
 eum § 29 ueneunt: . . . uestro? § 30 om. et §
 32 > in caelis est § 33 > in caelis est § 34 > pacem
 uenerim mittere in terram §

Ueni enim separare hominem aduersus patrem ³⁵ Mic. 7. 6.
 suum, et filiam aduersus matrem suam, et nu-
 rum aduersus socrum suam: et inimici ho- ³⁶
⁹⁶minis domestici eius. Qui amat patrem aut ³⁷ Lc. 14. 26.
⁵ matrem plus quam me, non est me dignus: et
 qui amat filium aut filiam super me, non est
 me dignus: et qui non accipit crucem suam et ³⁸ 16. 24, 25,
⁹⁷sequitur me, non est me dignus. Qui inuenit ³⁹ Mc. 8. 34, 35,
³ animam suam, perdet illam: et qui perdiderit Lc. 9. 23, 24,
 animam suam propter me, inueniet eam. 14. 27.
^{98/1} Qui recipit uos, me recipit: et qui me re- ⁴⁰ Lc. 17. 33,
^{99/10}cipit, recipit eum qui me misit. Qui recipit ⁴¹ Ioh. 12. 25.
 prophetam in nomine prophetae, mercedem
 prophetae accipiet: et qui recipit iustum in ⁴² Lc. 10. 16.
¹⁰⁰nomine iusti, mercedem iusti accipiet. Et ⁴³ Mc. 9. 37,
⁶quicumque potum dederit uni ex minimis istis Lc. 9. 48,
 calicem aquae frigidae, tantum in nomine disci-
 puli: amen dico uobis, non perdet mercedem
 suam. Mt. 18. 5.

¹⁰¹ Et factum est, cum consummasset Iesus prae- ¹¹
¹⁰cipiens duodecim discipulis suis, transiit inde,
 ut doceret et praedicaret in ciuitatibus eorum.

¹⁰² Iohannes autem cum audisset in uincu- ² 2-19
⁵lis opera Christi, mittens duos de discipulis Lc. 7. 18-35.
 suis ¹ ait illi: Tu es qui uenturus es, an ³ 14. 3,
 alium expectamus? Et respondens Iesus ⁴ Lc. 3. 20.
 ait illis: Euntes renuntiate Iohanni quae
 audistis et uidistis. Caeci uident: claudi ⁵ Lc. 4. 18.
 ambulant: leprosi mundantur: surdi audiunt: Es. 35. 5,
 mortui resurgunt: pauperes euangelizantur: 61. 1.
 et beatus est qui non fuerit scandalizatus in 6
 me. Illis autem abeuntibus, coepit Iesus 7
 dicere ad turbas de Iohanne: Quid existis
 in desertum? uidere harundinem uento agi-

11. 7 desertum uidere? *distinguunt SC, et in 8, 9*

8 tatam? Sed quid existis? uidere hominem
 mollibus uestitum? Ecce qui mollibus uesti-
 9 tiuntur in domibus regum sunt. Sed quid
 existis? uidere prophetam? Etiam dico uo-
 10 bis, et plus quam prophetam. Hic enim est $\frac{103}{2}$
 de quo scriptum est :

Mal. 3. 1.

Mc. 1. 2.

Lc. 1. 17, 76.

Ecce ego mitto angelum meum ante faciem
 tuam,

qui praeparabit uiam tuam ante te.

13. 17. 11 Amen dico uobis, non surrexit inter natos $\frac{104}{5}$
 mulierum maior Iohanne Baptista : qui autem
 minor est in regno caelorum. maior est illo.

Lc. 16. 16. 12 A diebus autem Iohannis Baptistae usque $\frac{105}{5}$
 nunc, regnum caelorum uim patitur : et uio-
 13 lenti rapiunt illud. Omnes enim prophetae $\frac{106}{10}$
 et lex usque ad Iohannem prophetauerunt :

Mal. 4. 5. 14 et si uultis recipere, ipse est Helias qui uen-
 15 turus est : qui habet aures audiendi, audiat.

Lc. 7. 32. 16 Cui autem similem aestimabo generationem $\frac{107}{5}$
 istam? Similis est pueris sedentibus in foro :

Prou. 29. 9. 17 qui clamantes coaequalibus ¹ dicunt : Cecini-
 mus uobis et non saltastis : lamentauimus et
 18 non planxistis. Uenit enim Iohannes neque
 manducans neque bibens, et dicunt : Daemo-
 19 nium habet. Uenit Filius hominis manducans
 et bibens, et dicunt : Ecce homo uorax et
 potator uini, publicanorum et peccatorum
 amicus. Et iustificata est sapientia a filiis suis.

20. Tunc coepit exprobrare ciuitatibus in qui-
 bus factae sunt plurimae uirtutes eius, quia $\frac{108}{5}$

21-24

Lc. 10. 12-15.

Mt. 12. 41,

Lc. 11. 31.

21 non egissent paenitentiam. Uae tibi Chora-
 zain : uae tibi Bethsaida : quia si in Tyro et
 Sidone factae essent uirtutes quae factae sunt
 in uobis, olim in cilicio et cinere paenitentiam

¹⁰ > est enim SC ²¹ Corozain SC

- egissent. Uerum tamen dico uobis : Tyro et ²²
Sidoni remissius erit in die iudicii quam
uobis. Et tu Capharnaum, numquid usque ²³
in caelum exaltaberis? usque in infernum
¹⁰⁹ descendes. Quia si in Sodomis factae fuissent
¹⁰ uirtutes quae factae sunt in te, forte mansis-
sent usque in hunc diem. Uerum tamen ²⁴
dico uobis : Quia terrae Sodomorum remissius
erit in die iudicii quam tibi. <sup>10. 15.
Gen. 19. 24.</sup>
- ¹¹⁰ In illo tempore respondens Iesus dixit : ²⁵ ²⁵⁻²⁷
⁵ Confiteor tibi, Pater, Domine caeli et terrae : ²⁵⁻²⁷
quia abscondisti haec a sapientibus et pru-
dentibus, et reuelasti ea paruulis. Ita Pater, ²⁶
^{111/3} quoniam sic fuit placitum ante te. Omnia ²⁷ ^{28. 18.}
^{112/3} mihi tradita sunt a Patre meo. Et nemo ^{28. 18.}
nouit Filium nisi Pater : neque Patrem quis
nouit nisi Filius, et cui uoluerit Filius reuelare. ^{28. 18.}
¹¹³ Uenite ad me omnes qui laboratis et onerati ²⁸
¹⁰ estis : et ego reficiam uos. Tollite iugum ²⁹
meum super uos, et discite a me, quia mitis
sum et humilis corde : et inuenietis requiem
animabus uestris. Iugum enim meum suaue ³⁰ ^{1 Ioh. 5. 3.}
est, et onus meum leue est.
- ¹¹⁴ In illo tempore abiit Iesus sabbato per ¹² ¹⁻⁸
² sata : discipuli autem eius esurientes coe-
perunt uellere spicas, et manducare. Phari- ²
saei autem uidentes dixerunt ei : Ecce dis-
cipuli tui faciunt quod non licet eis facere
sabbatis. At ille dixit eis : Non legistis quid ³ <sup>1 Reg. (1
Sam.) 21. 1-6.</sup>
fecerit Dauid, quando esuriit, et qui cum eo
erant? Quomodo intrauit in domum Dei et ⁴
panes propositionis comedit, quos non licebat
ei edere, neque his qui cum eo erant, nisi <sup>Ex. 25. 30,
40. 21,
Leu. 24. 5-9.</sup>

²² Verumtamen *SC* et ²⁴ ²³ hanc diem *SC* ³⁰ est sec. om.
SC 12. ¹ > per sata sabbato *SC* ² om. eis *E* ³ erant : *E*

Num. 28. 9.
Lc. 11. 31, 32.

Os. 6. 6.
Mt. 9. 13.

9-14

Mc. 3. 1-6.
Lc. 6. 6-11.

Lc. 14. 3-5.

Mc. 3. 7-12.

Es. 42. 1-3.

5 solis sacerdotibus? Aut non legistis in lege, ¹¹⁵
quia sabbatis sacerdotes in templo sabbatum ¹⁰
6 uiolant, et sine crimine sunt? Dico autem
7 uobis, quia templo maior est hic. Si autem
sciretis quid est: Misericordiam uolo et non
sacrificium: numquam condemnassetis in-
8 nocentes. Dominus est enim Filius hominis
etiam sabbati.

9 Et cum inde transisset, uenit in synagogam ¹¹⁶
10 eorum. Et ecce homo manum habens aridam: ²
et interrogabant eum dicentes: Si licet sab-
11 batis curare? ut accusarent eum. Ipse au-
tem dixit illis: Quis erit ex uobis homo qui
habeat ouem unam: et si ceciderit haec
sabbatis in foueam, nonne tenebit et leuabit
12 eam? Quanto magis melior est homo oue.
13 Itaque licet sabbatis bene facere. ¹ Tunc ait
homini: Extende manum tuam. Et ex-
tendit: et restituta est sanitati sicut altera.
14 Exeuntes autem Pharisei consilium faciebant ¹¹⁷
aduersus eum, quomodo eum perderent. ⁴

15 Iesus autem sciens secessit inde: et secuti ¹¹⁸
16 sunt eum multi et curauit eos omnes. Et ¹⁰
praecepit eis ne manifestum eum facerent:
17 ut adimpleretur quod dictum est per Esaiam
prophetam dicentem:

18 Ecce puer meus quem elegi:
dilectus meus in quo bene placuit animae
meae.

Ponam spiritum meum super eum:
et iudicium gentibus nuntiabit.

19 Non contendet neque clamabit:
neque audiet aliquis in plateis uocem eius.

⁸ > enim est SC ¹² oue? SC ¹⁴ > perderent eum SC
¹⁵ recessit SC ¹⁸ bene complacuit SC

borem bonam, et fructum eius bonum : aut facite arborem malam, et fructum eius malum : siquidem ex fructu arbor agnoscitur.

- 34 Progenies uiperarum, quomodo potestis bona loqui cum sitis mali? ex abundantia enim
 35 cordis os loquitur. Bonus homo de bono ¹²⁵/₅
 thesauro profert bona : et malus homo de
 36 malo thesauro profert mala. Dico autem ¹²⁶/₁₀
 uobis quoniam omne uerbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de
 37 eo in die iudicii. Ex uerbis enim tuis iustificaberis : et ex uerbis tuis condemnaberis.

16. 1. 38 Tunc responderunt ei quidam de scribis et ¹²⁷/₅
 Phariseis, dicentes : Magister, uolumus a te

39-42
 Mc. 8. 11, 12,
 Lc. 11. 29-32.

- 39 signum uidere. Qui respondens ait illis : ¹²⁸/₅
 Generatio mala et adultera signum quaerit : et signum non dabitur ei, nisi signum Ionae pro-

16. 4.
 Ion. 2. 1.

- 40 phetae. Sicut enim fuit Ionas in uentre ceti, tribus diebus et tribus noctibus, sic erit Filius hominis in corde terrae, tribus diebus et tri-

Ion. 3. 5. 41

- bus noctibus. Uiri Nineuitae surgent in iudicio cum generatione ista, et condemnabunt eam : quia paenitentiam egerunt in praedica-

6. 42
 3 Reg. (1
 Reg.) 10.
 1-10.

- 42 tionem Ionae : et ecce plus quam Iona hic. Regina austri surget in iudicio cum generatione ista, et condemnabit eam : quia uenit a finibus terrae audire sapientiam Salomonis : et ecce

6. 43
 Lc. 11. 24-26.

- 43 plus quam Salomon hic. Cum autem immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quaerens requiem et non inuenit.

- 44 Tunc dicit : Reuertar in domum meam, unde exiui : et ueniens inuenit uacantem, scopis
 45 mundatam, et ornatam. Tunc uadit et adsumit septem alios spiritus secum nequiores se :

41 Niniuitae SC Ionas SC 44 inuenit + eam SC

et intrantes habitant ibi : et fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus : sic erit et generationi huic pessimae.

2 Pe. 2. 20.

¹³⁰ Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater ⁴⁶ eius et fratres stabant foris, quaerentes loqui ei. Dixit autem ei quidam : Ecce mater tua ⁴⁷ et fratres tui foris stant, quaerentes te. At ille ⁴⁸ respondens dicenti sibi ait : Quae est mater mea, et qui sunt fratres mei ? Et extendens ⁴⁹ manum in discipulos dixit : Ecce mater mea et fratres mei : quicumque enim fecerit uolun- ⁵⁰ tatem Patris mei qui in caelis est, ipse meus et frater, et soror, et mater est.

46-50

Mc. 3. 31-35.
Lc. 8. 19-21.

¹³¹ In illo die exiens Iesus de domo, sedebat ¹³ secus mare. Et congregatae sunt ad eum tur- ² bae multae, ita ut in nauiculam ascendens sederet : et omnis turba stabat in litore. Et ³ locutus est eis multa in parabolis dicens : Ecce exiit qui seminat seminare. Et dum seminat, ⁴ quaedam ceciderunt secus uiam : et uenerunt uolucres et comederunt ea. Alia autem ceci- ⁵ derunt in petrosa, ubi non habebant terram multam : et continuo exorta sunt, quia non habebant altitudinem terrae : sole autem orto ⁶ aestuauerunt : et quia non habebant radicem aruerunt. Alia autem ceciderunt in spinas : et ⁷ creuerunt spinas et suffocauerunt ea. Alia ⁸ uero ceciderunt in terram bonam : et dabant fructum, aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud tricesimum. Qui habet aures audiendi, ⁹ audiat.

1-15

Mc. 4. 1-12.
Lc. 8. 4-10.

Et accedentes discipuli dixerunt ei : Quare ¹⁰

⁴⁸ ille : ipse *SC* ⁴⁹ discipulos + suos *SC* ⁵⁰ om. et (ante frater) *SC* ^{13.} ³ seminare + semen suum *S* ⁴ uolucres + caeli *SC* ⁵ habebant *pr. codd. aliq. et SC* : habebat *ACDF* ⁶ uero : autem *SC* ⁷ trigesimum *SC* *HMVZ etc.*

11 in parabolis loqueris eis? Qui respondens ait illis: Quia uobis datum est nosse mysteria regni caelorum: illis autem non est datum.

25. 29. 12 Qui enim habet, dabitur ei et abundabit: qui
Mc. 4. 25. autem non habet, et quod habet auferetur ab
Lc. 8. 18. eo. 13 Ideo in parabolis loquor eis: quia ui-
19. 26. dentes non uident, et audientes non audiunt
Dt. 29. 4. neque intellegunt. Et adimpletur eis prophetia
Es. 6. 9, 10. 14 Esaiæ dicens:
Ioh. 12. 40. 27.
Act. 28. 26, Rom. 11. 8.

Auditū audietis et non intellegetis:
et uidentes uidebitis et non uidebitis.

15 Incrassatum est enim cor populi huius,
et auribus grauiter audierunt,
et oculos suos cluserunt:
ne quando oculis uideant,
et auribus audiant,
et corde intellegant,
et conuertantur et sanem eos.

Lc. 10. 23, 24. 16 Uestri autem beati oculi, quia uident: et
17 aures uestrae, quia audiunt. Amen quippe

dico uobis: quia multi prophetae et iusti cu-
pierunt uidere quae uidetis, et non uiderunt:

18 et audire quae auditis, et non audierunt. Uos
18-23 19 ergo audite parabolam seminantis. Omnis
Mc. 4. 13-20. qui audit uerbum regni et non intellegit, uenit
Lc. 8. 11-15. malus et rapit quod seminatum est in corde
eius: hic est qui secus uiam seminatus est.

20 Qui autem supra petrosa seminatus est, hic
est qui uerbum audit, et continuo cum gaudio
21 accipit illud: non habet autem in se radicem,
sed est temporalis: facta autem tribulatione et
persecutione propter uerbum, continuo scan-

¹⁴ et adimpletur: ut adimpleatur A(D)VZS; *deinde* + in SC
dicentis SC ¹⁵ cluserunt SC > uideant oculis SC ²⁰ super
SC

dalizatur. Qui autem est seminatus in spinis, ²²
 hic est qui uerbum audit : et sollicitudo sae-
 culi istius, et fallacia diuitiarum suffocat uer-
 bum, et sine fructu efficitur. Qui uero in ter- ²³
 ram bonam seminatus est, hic est qui audit
 uerbum et intellegit, et fructum affert : et facit
 aliud quidem centum, aliud autem sexaginta,
 porro aliud triginta.

¹³⁶
¹⁰ Aliam parabolam proposuit illis, dicens : ²⁴
 Simile factum est regnum caelorum homini
 qui seminauit bonum semen in agro suo. Cum ²⁵
 autem dormirent homines uenit inimicus eius,
 et superseminauit zizania in medio tritici, et
 abiit. Cum autem creuisset herba et fructum ²⁶
 fecisset, tunc apparuerunt et zizania. Acce- ²⁷
 dentes autem serui patris familias dixerunt ei :
 Domine, nonne bonum semen seminasti in
 agro tuo ? unde ergo habet zizania ? Et ait ²⁸
 illis : Inimicus homo hoc fecit. Serui autem
 dixerunt ei : Uis, imus et colligimus ea ? Et ²⁹
 ait : Non : ne forte colligentes zizania, eradi-
 cetis simul cum eis et triticum. Sinite utraque ³⁰
 crescere usque ad messem : et in tempore mes-
 sis dicam messoribus : Colligite primum ziza-
 nia, et alligate ea fasciculos ad comburendum :
 triticum autem congregate in horreum meum. ³¹

¹³⁷
² Aliam parabolam proposuit eis, dicens : Si- ³¹
 mile est regnum caelorum grano sinapis, quod
 accipiens homo seminauit in agro suo : quod ³²
 minimum quidem est omnibus seminibus : cum
 autem creuerit maius est omnibus holeribus, et
 fit arbor, ita ut uolucres caeli ueniant et habi-
 tent in ramis eius.

3. 12.

Mc. 4. 30-32,
Lc. 13. 18, 19.

²² > semin. est SC ²³ centesimum . . . sexagesimum . . .
 trigessimus SC porro aliud : aliud uero SC ³⁰ ea + in SC

Lc. 13. 20, 21. 33 Aliam parabolam locutus est eis : Simile est ¹³⁸
regnum caelorum fermento, quod acceptum ⁵
mulier abscondit in farinae satis tribus, donec
fermentatum est totum.

Mc. 4. 33, 34. 34 Haec omnia locutus est Iesus in parabolis ¹³
ad turbas : et sine parabolis non loquebatur ⁶

Ps. 77 (78). 2. 35 eis : ut adimpleretur quod dictum erat per pro-
phetam dicentem :

Aperiam in parabolis os meum :
eructabo abscondita a constitutione mundi.

36 Tunc, dimissis turbis, uenit in domum : et ¹⁴⁰
accesserunt ad eum discipuli eius, dicentes : ¹⁰

37 Dissere nobis parabolam zizaniorum agri. ¹ Qui
respondens ait : Qui seminat bonum semen

38 est Filius hominis : ager autem est mundus :
bonum uero semen, hi sunt filii regni : zizania

39 autem filii sunt nequam : inimicus autem qui
seminauit ea, est diabolus : messis uero con-

Apoc. 14. 15. summatio saeculi est : messores autem angeli

Ioh. 15. 6. 40 sunt. Sicut ergo colliguntur zizania et igni

Mal. 4. 1. comburuntur, sic erit in consummatione sae-

Soph. 1. 2, 3. 41 culi. Mittet Filius hominis angelos suos, et
colligent de regno eius omnia scandala, et eos

42 qui faciunt iniquitatem : et mittent eos in cami-
num ignis : ibi erit fletus et stridor dentium.

8. 12.

Sap. 3. 7. 43 Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno Patris
Dan. 12. 3. sui. Qui habet aures audiat.

Prou. 2. 4. 44 Simile est regnum caelorum thesauro ab-
scondito in agro : quem qui inuenit homo
abscondit, et prae gaudio illius uadit et
uendit uniuersa quae habet, et emit agrum
illum.

45 Iterum simile est regnum caelorum homini

³⁵ impleretur SC ³⁶ edissere SC ³⁷ ait + illis SC ⁴⁰ igne S
⁴³ Patris eorum SC aures + audiendi SC

negotiatori, quaerenti bonas margaritas. In-46
uenta autem una pretiosa margarita, abiit et
uendidit omnia quae habuit, et emit eam.

Iterum simile est regnum caelorum sagenae 47
missae in mare, et ex omni genere congreganti.
Quam cum impleta esset, educentes et secus 48
litus sedentes, elegerunt bonos in uasa, malos
autem foras miserunt. Sic erit in consumma- 49
tione saeculi: exhibunt angeli et separabunt
malos de medio iustorum: et mittent eos in ca- 50
minum ignis, ibi erit fletus et stridor dentium.

Intellexistis haec omnia? Dicunt ei: 51
Etiam. Ait illis: Ideo omnis scriba doctus in 52
regno caelorum similis est homini patri fami-
lias, qui profert de thesauro suo noua et uetera.

Et factum est cum consummasset Iesus pa- 53
¹⁴¹₁ rabolas istas, transiit inde. Et ueniens in pa- 54
triam suam, docebat eos in synagogis eorum,
ita ut mirarentur et dicerent: Unde huic sa-
pientia haec et uirtutes? Nonne hic est fabri 55
filius? Nonne mater eius dicitur Maria, et fra-
tres eius Iacobus et Ioseph, et Simon et Iudas?
Et sorores eius, nonne omnes apud nos sunt? 56
Unde ergo huic omnia ista? ¹ Et scandaliza- 57
¹⁴²₂ bantur in eo. Iesus autem dixit eis: Non est
propheta sine honore nisi in patria sua, et in
domo sua. Et non fecit ibi uirtutes multas, 58
propter incredulitatem illorum.

¹⁴³₂ In illo tempore audiit Herodes tetrarcha fa- 14
mam Iesu: ¹ et ait pueris suis: Hic est Io- 2
hannes Baptista: ipse surrexit a mortuis, et
¹⁴⁴₂ ideo uirtutes operantur in eo. Herodes enim 3

54-58
Mc. 6. 1-6,
Lc. 4. 16-30.

12. 46.
Ioh. 6. 42.

Ioh. 7. 15.
Ioh. 4. 44.

1-12
Mc. 6. 14-29,
Lc. 9. 7-9.

11. 2.
Lc. 3. 19, 20.

⁴⁵ om. negotiatori F ⁴⁷ genere sine addit. CFHM al.: + pis-
cium ADVZ al. SC ⁵⁵ Iohannes (pro Ioseph) D al. 14. ¹ au-
diuit SC

Leu. 18. 16,
20. 21.

tenuit Iohannem et alligauit eum, et posuit in
carcerem, propter Herodiadem uxorem fratris
4 sui; dicebat enim illi Iohannes: Non licet tibi
5 habere eam. Et uolens illum occidere, timuit
populum: quia sicut prophetam eum habe-
6 bant. Die autem natalis Herodis, saltauit filia
7 Herodiadis in medio et placuit Herodi: unde
cum iuramento pollicitus est ei dare quod-
8 cumque postulasset ab eo. At illa praemonita
a matre sua, Da mihi, inquit, hic in disco caput
9 Iohannis Baptistae. Et contristatus est rex:
propter iuramentum autem et eos qui pariter
10 recumbebant, iussit dari. Misitque et decol-
11 lauit Iohannem in carcere: et allatum est ca-
put eius in disco, et datum est puellae, et tulit
12 matri suae. Et accedentes discipuli eius, tulerunt
corpus et sepelierunt illud: et uenientes
nuntiauerunt Iesu.

$\frac{145}{6}$

13-21
Mc. 6. 32-44,
Lc. 9. 10-17,
Ioh. 6. 1-13.

13 Quod cum audisset Iesus, secessit inde in
nauicula, in locum desertum seorsum: et
cum audissent turbae, secutae sunt eum pe-
14 destres de ciuitatibus. Et exiens uidit tur-
bam multam, et misertus est eius, et cura-
15 uit languidos eorum. Uespere autem facto
accesserunt ad eum discipuli eius, dicentes:
Desertus est locus, et hora iam praeteriit:
dimitte turbas, ut euntes in castella emant
16 sibi escas. Iesus autem dixit eis: Non habent
17 necesse ire: date illis uos manducare. Re-
sponderunt ei: Non habemus hic nisi quin-
18 que panes et duos pisces. Qui ait eis:
19 Afferte illos mihi huc. Et cum iussisset

$\frac{146}{3}$

$\frac{147}{1}$

⁶ medio + triclinio DH^c al. ⁹ iuramentum ACDFHM al. C:
iusiurandum VZ al. S ¹¹ attulit SC ¹² corpus + eius SC
¹³ nauiculam S ¹⁴ eius: eis D al. SC ¹⁵ > mihi illos huc
SC

turbam discumbere supra faenum, acceptis quinque panibus et duobus piscibus, aspiciens in caelum benedixit et fregit: et dedit discipulis panes, discipuli autem turbis. Et ²⁰ manducauerunt omnes et saturati sunt. Et ^{4 Reg. (2 Reg.) 4. 44.} tulerunt reliquias duodecim cophinos fragmentorum plenos. Manducantium autem fuit ²¹ numerus quinque milia uirorum, exceptis mulieribus et paruulis.

¹⁴⁸/₆ Et statim iussit discipulos ascendere in ²² nauiculam, et praecedere eum trans fretum, ²²⁻³³ ^{Mc. 6. 45-51, Ioh. 6. 15-21.} donec dimitteret turbas. Et dimissa turba, ²³ ascendit in montem solus orare. Uespere autem facto solus erat ibi. Nauicula autem ²⁴ in medio mari iactabatur fluctibus: erat enim contrarius uentus. Quarta autem uigilia noctis ²⁵ uenit ad eos ambulans supra mare. Et ui- ²⁶ dentes eum supra mare ambulantem turbati sunt dicentes: Quia phantasma est. Et prae timore clamauerunt. Statimque Iesus lo- ²⁷ cutus est eis dicens: Habete fiduciam: ego sum, nolite timere. Respondens autem Pe- ²⁸ trus dixit: Domine, si tu es, iube me uenire ad te super aquas. ¹ At ipse ait: Ueni. Et ²⁹ descendens Petrus de nauicula ambulabat super aquam, ut ueniret ad Iesum. Uidens ³⁰ uero uentum ualidum timuit: et cum coepisset mergi, clamauit dicens: Domine, saluum me fac. Et continuo Iesus extendens ³¹ manum, adprehendit eum: et ait illi: Modicae fidei, quare dubitasti? Et cum ascen- ³² dissent in nauiculam, cessauit uentus. Qui ³³

¹⁹ super SC autem + dederunt S ²² statim iussit discipulos: statim compulit Iesus discipulos SC ²⁵ super C ²⁶ super C ²⁸ > ad te venire SC ³² ascendisset S

autem in nauicula erant, uenerunt et adora-
uerunt eum, dicentes : Uere Filius Dei es.

34-36
Mc. 6. 53-56.

34 Et cum transfretassent, uenerunt in terram
35 Gennesar. Et cum cognouissent eum uiri
loci illius, miserunt in uniuersam regionem
illam, et optulerunt ei omnes male habentes.
36 Et rogabant eum ut uel fimbriam uestimenti
eius tangerent : et quicumque tetigerunt
salui facti sunt.

1-20
Mc. 7. 1-23.

15 Tunc accesserunt ad eum ab Hierosolymis
scribae et Pharisei, dicentes : Quare dis-
cipuli tui transgrediuntur traditionem senio-
rum ? non enim lauant manus suas cum
3 panem manducant. Ipse autem respondens
ait illis : Quare et uos transgredimini manda-
4 tum Dei propter traditionem uestram ? Nam
Deus dixit : Honora patrem tuum et matrem :
et : Qui male dixerit patri uel matri, morte
Ex. 20. 12, Dt. 5. 16.
Ex. 21. 17, Leu. 20. 9, Dt. 27. 16.
5 moriatur. Uos autem dicitis : Quicumque
dixerit patri uel matri, Munus quodcumque
6 est ex me tibi proderit : et non honorificabit
patrem suum aut matrem : et irritum fecistis
mandatum Dei propter traditionem uestram.

Es. 29. 13.

7 Hypocritae, bene prophetauit de uobis Esaias
dicens :

8 Populus hic labiis me honorat :
cor autem eorum longe est a me.

9 Sine causa autem colunt me,

docentes doctrinas mandata hominum.

Act. 10. 14,

15, 11. 9.

1 Tim. 4. 4.

10 Et conuocatis ad se turbis, dixit eis : Audite
11 et intellegite. Non quod intrat in os, coin-
quinat hominem : sed quod procedit ex ore,

34 Genesar SC
6 matrem + suam SC

15. 2 traditiones S 4 om. tuum SC
9 doctrinas, mandata FHZ* al. : doc-
trinas et mandata ACMVZ^c al. SC

¹⁵⁵
¹⁰ hoc coinquinat hominem. Tunc accedentes ¹²
discipuli eius, dixerunt ei: Scis quia Phari-
saei audito uerbo scandalizati sunt? At ille ¹³ Ioh. 15. 1, 2.
respondens ait: Omnis plantatio quam non
plantauit Pater meus caelestis eradicabitur.
¹⁵⁶
⁵ Sinite illos: caeci sunt duces caecorum: ¹⁴ Lc. 6. 39.
caecus autem si caeco ducatum praestet, ambo ¹⁵ Mt. 23. 16.
¹⁵⁷
⁶ in foueam cadunt. Respondens autem Pe- ¹⁵
trus dixit ei: Edissere nobis parabolam istam.
At ille dixit: Adhuc et uos sine intellectu ¹⁶ 16. 9.
estis? Non intellegitis quia omne quod in ¹⁷
os intrat, in uentrem uadit, et in secessum
emittitur? Quae autem procedunt de ore, de ¹⁸
corde exeunt, et ea coinquant hominem. De ¹⁹
corde enim exeunt cogitationes malae, homi-
cidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testi-
monia, blasphemiae. Haec sunt quae coin- ²⁰
quant hominem: non lotis autem manibus
manducare, non coinquinat hominem.

Et egressus inde Iesus secessit in partes ²¹ 21-28
Tyri et Sidonis. Et ecce mulier Chananaea ²² Mc. 7. 24-30.
a finibus illis egressa, clamauit dicens ei:
Miserere mei, Domine, fili Dauid: filia mea
male a daemónio uexatur. Qui non respondit ²³
ei uerbum. Et accedentes discipuli eius ro-
gabant eum, dicentes: Dimitte eam, quia
¹⁵⁸
⁵ clamat post nos. Ipse autem respondens ait: ²⁴ 10. 6.
¹⁵⁹
⁶ Non sum missus nisi ad oues quae perierunt
domus Israhel. At illa uenit et adorauit eum, ²⁵
dicens: Domine, adiuua me. Qui respon- ²⁶
dens ait: Non est bonum sumere panem
filiorum, et mittere canibus. At illa dixit: ²⁷
Etiam, Domine: nam et catelli edunt de mi-
cis quae cadunt de mensa dominorum suorum.

¹² uerbo + hoc SC ¹⁴ sunt + et SC

28 Tunc respondens Iesus ait illi: O mulier, magna est fides tua: fiat tibi sicut uis. Et sanata est filia illius ex illa hora.

29-31
Mc. 7. 31-37.

29 Et cum transisset inde Iesus, uenit secus mare Galilaeae: et ascendens in montem, 30 sedebat ibi. Et accesserunt ad eum turbae multae, habentes secum mutos, clodos, caecos, debiles, et alios multos: et proiecerunt 31 eos ad pedes eius, et curauit eos: ita ut turbae mirarentur, uidentes mutos loquentes, clodos ambulantes, caecos uidentes: et magnificabant Deum Israhel.

32-39
Mc. 8. 1-10.

32 Iesus autem conuocatis discipulis suis, dixit: Misereor turbae, quia triduo iam perseuerant mecum, et non habent quod manducant: et dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in uia. Et dicunt ei discipuli: Unde ergo nobis in deserto panes tantos, ut saturemus turbam tantam? Et ait illis Iesus: Quot panes habetis? At illi dixerunt: Septem, et paucos pisciculos. Et praecepit turbae 36 ut discumberet super terram. Et accipiens septem panes et pisces, et gratias agens fregit, et dedit discipulis suis, et discipuli dederunt 37 populo. Et comederunt omnes, et saturati sunt: et quod superfuit de fragmentis tulerunt, septem sportas plenas. Erant autem qui manducauerant quattuor milia hominum, extra paruulos et mulieres. Et dimissa turba, ascendit in nauiculam: et uenit in fines Magedan.

1-12
Mc. 8. 11-21.

16 Et accesserunt ad eum Pharisei et Saddu-

28 illius: eius SC 30 > mutos, caecos, clodos, debiles SC
31 clodos SC 34 > habetis panes SC 35 discumberent SC
38 manducauerant ACFHM al.: -erunt VZ al. SC

¹⁶²₅ caei temtantes: et rogauerunt eum ut signum de caelo ostenderet eis. At ille respondens ait eis: Facto uespere dicitis: Serenum erit: rubicundum est enim caelum. Et ³ mane: Hodie tempestas: rutilat enim triste caelum. Faciem ergo caeli diiudicare nostis: signa autem temporum non potestis. Generatio mala et adultera signum quaerit: et signum non dabitur ei, nisi signum Ionae. Et relictis illis abiit.

12. 38.

Lc. 12. 54.

12. 39.

Ion. 2. 1.

¹⁶⁴₂ Et cum uenissent discipuli eius trans fretum, obliti sunt panes accipere. Qui dixit illis: Intuemini et cauete a fermento Phariseorum et Sadducaeorum. At illi cogitabant inter se dicentes: Quia panes non accepimus. Sciens autem Iesus dixit: Quid cogitatis inter uos, modicae fidei, quia panes non habetis? Nondum intellegitis, neque recordamini quinque panum quinque milium hominum, et quot cophinos sumsistis? Neque septem panum quattuor milium hominum, et quot sportas sumsistis? Quare non intellegitis quia non de pane dixi uobis: Cauete a fermento Phariseorum et Sadducaeorum? Tunc intellexerunt quia non dixerit cauendum a fermento panum, sed a doctrina Phariseorum et Sadducaeorum.

Lc. 12. 1.

14. 17.

15. 34-38.

¹⁶⁶₁ Uenit autem Iesus in partes Caesareae Philippi: et interrogabat discipulos suos, dicens: Quem dicunt homines esse Filium ho-

13-16

Mc. 8. 27-29,

Lc. 9. 18-20.

16. 2 eis: illis *SC* 3 potestis + scire *HVZ al. SC* 4 Ionae + prophetae *SC* 7 intra *C et* 8 9 quinque milium *conici-mus ex Hieronymi commentariis*: quinque milia *ACH*MZ**; et quinque milia *Z^c etc.*; in quinque milia *H^cV al. SC* 10 quattuor milium *Hieron. comment.*: quattuor milia *ACHMZ**; et quattuor milia *Z^c al.*; in quattuor millia *SC* 13 quem + me *Z* al.*

14. 2. 14 minis? At illi dixerunt: Alii Iohannem Baptistam, alii autem Heliam, alii uero Hieremiam,
 15 aut unum ex prophetis. Dicit illis: Uos autem quem me esse dicitis? Respondens Simon
 Ioh. 1. 40, 42, 6. 68, 69, 11. 27. 16 Petrus dixit: Tu es Christus, Filius Dei uiui.
 17 Respondens autem Iesus dixit: Beatus es $\frac{167}{10}$
 Simon Bar Iona: quia caro et sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus qui in caelis est.
 Ioh. 1. 42. 18 Et ego dico tibi quia tu es Petrus, et super
 Eph. 2. 20. hanc petram aedificabo ecclesiam meam: et
 1 Pet. 2. 4, 5. portae inferi non praeualebunt aduersum eam.
 Apoc. 21. 14. 19 Et tibi dabo claues regni caelorum: et quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum in
 Ioh. 20. 23. caelis: et quodcumque solueris super terram,
 17. 9. 20 erit solutum in caelis. Tunc praecepit discipulis suis, ut nemini dicerent quia ipse esset
 Mc. 8. 30. Iesus Christus. $\frac{168}{2}$
 Lc. 9. 21.
 21-28 21 Exinde coepit Iesus ostendere discipulis
 Mc. 8. 31-9. 1. suis, quia oporteret eum ire Hierosolimam, et
 Lc. 9. 22-27. multa pati a senioribus et scribis et principibus sacerdotum, et occidi, et tertia die resurgere. Et adsumens eum Petrus, coepit increpare illum, dicens: Absit a te, Domine:
 22 non erit tibi hoc. Qui conuersus, dixit Petro:
 23 Uade post me, Satana: scandalum es mihi, quia non sapis ea quae Dei sunt, sed ea quae
 10. 38, 39. 24 hominum. Tunc Iesus dixit discipulis suis: $\frac{170}{2}$
 Lc. 14. 27. Si quis uult post me uenire, abneget semet ipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me.
 25 Qui enim uoluerit animam suam saluam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam suam propter me, inueniet eam. Quid

15 illis + Iesus SC 17 dixit + ei SC Bariona S 18 inferni HZ al. aduersus SC 19 ligatum + et SC solutum + et SC

enim prodest homini, si mundum uniuersum
 lucretur, animae uero suae detrimentum patia-
 tur? Aut quam dabit homo commutationem
¹⁷¹₁₀ pro anima sua? Filius enim hominis uentu-
 rus est in gloria Patris sui cum angelis suis: et
 tunc reddet unicuique secundum opus eius.
¹⁷²₂ Amen dico uobis, sunt quidam de hic stanti-
 bus, qui non gustabunt mortem, donec uide-
 ant Filium hominis uenientem in regno suo.

27 Ioh. 5. 28, 29.
 Rom. 2. 6,
 Apoc. 2. 23.

17 1-8
 Mc. 9. 2-8.
 Lc. 9. 28-36.

3. 17.
 2 Pet. 1. 17.

9-13
 Mc. 9. 9-13,
 Lc. 9. 36.
 Mt. 16. 20.
 11. 14.
 Mal. 4. 5.

Et descendantibus illis de monte, praecepit
 Iesus dicens: Nemini dixeritis uisionem, do-
¹⁷³₆ nec Filius hominis a mortuis resurgat. Et in-
 terrogauerunt eum discipuli, dicentes: Quid

²⁷ opus: opera SC ^{17. 1} assumit C duxit S ³ ap-
 paruerunt SC ⁴ om. et (ante Mosi) SC ⁵ nubes SC
 complacuit ACFHM al. ⁹ praecepit + eis SC

ergo scribae dicunt quod Heliam oporteat pri-
 11 mum uenire? At ille respondens, ait eis :
 Helias quidem uenturus est, et restituet om-
 14. 3-10. 12 nia. Dico autem uobis, quia Helias iam uenit,
 et non cognouerunt eum, sed fecerunt in eo
 quaecumque uoluerunt : sic et Filius hominis
 13 passurus est ab eis. Tunc intellexerunt disci-
 puli quia de Iohanne Baptista dixisset eis.

14-19 14 Et cum uenisset ad turbam, accessit ad eum ¹⁷⁴
 Mc. 9. 14-28, 2
 Lc. 9. 37-42. 15 homo genibus prouolutus ante eum, ¹ dicens :
 Domine, miserere filio meo, quia lunaticus est,
 et male patitur : nam saepe cadit in ignem, et
 16 crebro in aquam : et optuli eum discipulis tuis,
 17 et non potuerunt curare eum. Respondens
 Iesus ait : O generatio incredula et peruersa,
 quo usque ero uobiscum ? Usque quo patiar
 18 uos ? Afferte huc illum ad me. ¹ Et increpauit
 eum Iesus, et exiit ab eo daemonium, et cu-
 19 ratus est puer ex illa hora. Tunc accesserunt ¹⁷⁵
 discipuli ad Iesum secreto, et dixerunt : Quare ⁵
 20 nos non potuimus eicere illum ? Dicit illis :
 21 Propter incredulitatem uestram. Amen quip-
 pe dico uobis, si habueritis fidem sicut granum
 sinapis, dicetis monti huic, Transi hinc, et trans-
 21 ibit : et nihil impossibile erit uobis. Hoc au-
 tem genus non eicitur nisi per orationem et
 ieiunium.

Mc. 9. 30-32, 22 Conuersantibus autem eis in Galilaea, dixit ¹⁷⁶
 Lc. 9. 44, 45. 23 illis Iesus : Filius hominis tradendus est in ²
 manus hominum, ¹ et occident eum, et tertio
 die resurget. Et contristati sunt uehementer.

Mc. 9. 33. 24 Et cum uenissent Capharnaum, accesserunt ¹⁷⁷
 10

14 genibus prouolutis ACFM *al.* 17 Respondens + autem SC
 18 eum : illum SC 20 dixit SC illis + Iesus SC hinc +
 illuc C 23 tertia SC

qui didragma accipiebant ad Petrum et dixerunt : Magister uester non soluit didragma ? Ex. 30. 13.

¹ Ait : Etiam. Et cum intrasset domum, prae-²⁵ uenit eum Iesus, dicens : Quid tibi uidetur, Simon ? Reges terrae a quibus accipiunt tributum uel censum ? a filiis suis an ab alienis ?

¹ Et ille dixit : Ab alienis. Dixit illi Iesus : ²⁶ Ergo liberi sunt filii. Ut autem non scandali-²⁷ zemus eos, uade ad mare, et mitte hamum : et eum piscem qui primus ascenderit, tolle : et aperto ore eius, inuenies staterem : illum sumens, da eis pro me et te.

¹⁷⁹₂ In illa hora accesserunt discipuli ad Iesum, ¹⁸

dicentes : Quis putas, maior est in regno caelorum ? Et aduocans Iesus paruulum, statuit ² eum in medio eorum, ¹ et dixit : Amen dico ³ uobis, nisi conuersi fueritis, et efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum caelorum.

Quicumque ergo humiliauerit se sicut paruulus iste, hic est maior in regno caelorum. Et ⁵

¹⁷⁹₂ qui susceperit unum paruulum talem in nomine meo, me suscipit. Qui autem scandalizauerit unum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo eius, et demergatur in profundum maris. ¹ Uae mundo ab scandalis. Necesse est ⁷

¹⁸⁰₆ enim ut ueniant scandala : uerum tamen uae homini per quem scandalum uenit. Si autem ⁸ manus tua uel pes tuus scandalizat te, abscide eum et proice abs te : bonum tibi est ad uitam ingredi debilem uel clodum, quam duas manus uel duos pedes habentem, mitti in ignem aeternum. Et si oculus tuus scandalizat te, erue ⁹

¹⁻⁵
Mc. 9. 33-37,
Lc. 9. 46-48.

^{19. 14.}
Ioh. 3. 3, 5.

^{10. 40.}

Mc. 9. 42.
Lc. 17. 1, 2.

^{8, 9}
5. 29, 30,
Mc. 9. 43, 45,
47.

²⁴ didrachma **SC** dixerunt + ei **SC** ²⁵ intrasset + in **SC**
18. ⁷ ab : a **SC** homini + illi **SC** ⁸ abscinde **S** claudum **SC**

- eum et proice abs te: bonum tibi est [†]unoculum[†] in uitam intrare, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis. Uidete ne contemnatis unum ex his pusillis: dico enim uobis, quia angeli eorum in caelis semper uident faciem Patris mei, qui in caelis est. Uenit enim Filius hominis saluare quod perierat.
- 12-14 12 Quid uobis uidetur? si fuerint alicui centum oues, et errauerit una ex eis, nonne relinquet nonaginta nouem in montibus, et uadit quare eam quae errauit? Et si contigerit ut inueniat eam, amen dico uobis, quia gaudebit super eam magis quam super nonaginta nouem, quae non errauerunt. Sic non est uoluntas ante Patrem uestrum qui in caelis est, ut pereat unus de pusillis istis.
- Lc. 17. 3. 15 Si autem peccauerit in te frater tuus, uade et corripe eum inter te et ipsum solum: si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. Si autem non te audierit, adhibe tecum adhuc unum uel duos, ut in ore duorum testium uel trium stet omne uerbum. Quod si non audierit eos, dic ecclesiae. Si autem et ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus. Amen dico uobis, quaecumque alligaueritis super terram, erunt ligata et in caelo: et quaecumque solueritis super terram, erunt soluta et in caelo. Iterum dico uobis, quia si duo ex uobis consenserint super terram, de omni re quacumque petierint, fiet illis a Patre meo

⁹ unoculum *edidimus*: uno oculum H, uno oculo A, cum unum oculum Z*, cum uno oculo VZ^c SC, unum oculum habentem CM; luscum F (*cf. Mc. 9. 47*) intrare: regnare F ¹² relinquit SC nonagintanouem uno uerbo SC et ¹³ gaudet SC ¹⁶ > te non SC > vel trium testium SC ¹⁷ om. et pr. SC ¹⁹ quamcumque A^cCFV SC

qui in caelis est. Ubi enim sunt duo uel tres ²⁰ 28. 20.
congregati in nomine meo, ibi sum in medio
eorum.

¹⁸⁷
⁵ Tunc accedens Petrus ad eum, dixit : Do- ²¹ Lc. 17. 4.
mine, quotiens peccabit in me frater meus, et
dimittam ei ? usque septies ? ¹ Dicit illi Iesus : ²²
¹⁸⁸
¹⁰ non dico tibi usque septies, sed usque septua-
gies septies. Ideo adsimilatum est regnum ²³
caelorum homini regi, qui uoluit rationem po-
nere cum seruis suis. Et cum coepisset ra- ²⁴
tionem ponere, oblatus est ei unus qui debebat
decem milia talenta. Cum autem non haberet ²⁵
unde redderet, iussit eum dominus uenundari,
et uxorem eius, et filios, et omnia quae habe-
bat, et reddi. Procidens autem seruus ille, ²⁶
orabat eum, dicens : Patientiam habe in me,
et omnia reddam tibi. Misertus autem domi- ²⁷
nus serui illius, dimisit eum, et debitum dimi-
sit ei. Egressus autem seruus ille, inuenit ²⁸
unum de conseruis suis qui debebat ei centum
denarios ; et tenens suffocabat eum, dicens :
Redde quod debes. Et procidens conseruus ²⁹
eius, rogabat eum, dicens : Patientiam habe in
me, et omnia reddam tibi. Ille autem noluit : ³⁰
sed abiit, et misit eum in carcerem, donec red-
deret debitum. Uidentes autem conserui eius ³¹
quae fiebant, contristati sunt ualde : et uene-
runt, et narrauerunt domino suo omnia quae
facta erant. Tunc uocauit illum dominus suus, ³²
et ait illi : Serue nequam, omne debitum di-
misi tibi, quoniam rogasti me : non ergo opor- ³³
tuit et te misereri conserui tui, sicut et ego tui

²¹ quoties SC ²⁴ debebat + ei SC ²⁵ dominus + eius
SC ²⁶ orabat : rogabat CMV al. ³¹ facta fuerant SC
³³ nonne SC

- 34 misertus sum? Et iratus dominus eius tradidit eum tortoribus, quoad usque redderet
 6. 15. 35 uniuersum debitum. Sic et Pater meus caelestis faciet uobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus uestris.
- 1-9 19 Et factum est, cum consummasset Iesus sermones istos, migravit a Galilaea. Et uenit in
 Mc. 10. 1-12. 2 fines Iudaeae trans Iordanen: et secutae sunt eum turbae multae, et curauit eos ibi.
- 3 Et accesserunt ad eum Pharisei temtantes eum, et dicentes: Si licet homini dimittere uxorem suam, quacumque ex causa? Qui respondens ait eis: Non legistis, quia qui fecit
 Gen. 1. 27. 4 ab initio, masculum et feminam fecit eos, et dixit: Propter hoc dimittet homo patrem et matrem, et adhaerebit uxori suae, et erunt duo
 Gen. 2. 24. Eph. 5. 31. 1 Cor. 7. 10. 5 in carne una? Itaque iam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus coniunxit, homo
 5. 31. 7 non separet. Dicunt illi: Quid ergo Moses mandauit dari libellum repudii, et dimittere?
 Dt. 24. 1-4. 8 Ait illis: Quoniam Moses ad duritiam cordis uestri permisit uobis dimittere uxores uestras:
 5. 32. 9 ab initio autem non sic fuit. Dico autem uobis, quia quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, et aliam duxerit, moechatur:
 Lc. 16. 18. 1 Cor. 7. 11. 10 et qui dimissam duxerit, moechatur. Dicunt ei discipuli eius: Si ita est causa homini cum
 11 muliere, non expedit nubere. Qui dixit: Non omnes capiunt uerbum istud, sed quibus datum
 12 est. Sunt enim eunuchi, qui de matris utero sic nati sunt: et sunt eunuchi, qui facti sunt ab hominibus: et sunt eunuchi, qui se ipsos

 $\frac{189}{6}$ $\frac{190}{2}$ $\frac{191}{10}$

19. 1 Iordanem SC 4 qui fecit + hominem SC 7 dare
 HSC 8 > fuit sic VZ al. SC 10 hominis SC muliere
 AFH al.: uxore CMVZ al. SC 11 dixit + illis SC

castrauerunt propter regnum caelorum: qui potest capere capiat.

¹⁹²₂ Tunc oblatis sunt ei paruuli, ut manus eis ¹³⁻¹⁵ inponeret, et oraret: discipuli autem increpabant eos. Iesus uero ait eis: Sinite paruulos, ^{Mc. 10. 13-16, Lc. 18. 15-17.} ¹⁴ et nolite eos prohibere ad me uenire: talium est enim regnum caelorum. Et cum inpo- ¹⁵ suisset eis manus, abiit inde.

¹⁹³₂ Et ecce unus accedens ait illi: Magister ¹⁶⁻²⁹ bone, quid boni faciam ut habeam uitam aeternam? Qui dixit ei: Quid me interrogas de ¹⁷ bono? Unus est bonus, Deus. Si autem uis ad uitam ingredi, serua mandata. Dicit illi: ¹⁸ Quae? Iesus autem dixit: Non homicidium facies: Non adulterabis: Non facies furtum: Non falsum testimonium dices: ¹⁹ Honora patrem et matrem: Et diliges proximum tuum sicut te ipsum. Dicit illi adulescens: Omnia ²⁰ haec custodiui: quid adhuc mihi deest? Ait ²¹ illi Iesus: Si uis perfectus esse, uade, uende quae habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in caelo: et ueni, sequere me. Cum ²² audisset autem adulescens uerbum, abiit tristis: erat enim habens multas possessiones.

Iesus autem dixit discipulis suis: Amen ²³ dico uobis, quia diues difficile intrabit in regnum caelorum. Et iterum dico uobis: Facilius est camelum per foramen acus transire quam diuitem intrare in regnum caelorum. Auditis autem his, discipuli mirabantur ualde, ²⁵ dicentes: Quis ergo poterit saluus esse? Aspic- ²⁶ iens autem Iesus, dixit illis: Apud homines

¹² castrauerunt AFHM *al.* SC: eunuchizauerunt CVZ *al.*
¹⁸ homicidium facies: occides F ¹⁹ patrem + tuum SC
 matrem + tuam SC ²⁰ custodiui + a iuuentute mea F *al.* C
²¹ uende + omnia S

Lc. 1. 37. hoc impossibile est : apud Deum autem omnia
 27 possibilia sunt. Tunc respondens Petrus, dixit
 ei : Ecce nos reliquimus omnia, et secuti su- 196
 Lc. 22. 30. 28 mus te : quid ergo erit nobis ? Iesus autem 10
 2 Tim. 2. 12. dixit illis : Amen dico uobis, quod uos qui se-
 Apoc. 3. 21. cuti estis me, in regeneratione cum sederit 197
 Filius hominis in sede maiestatis suae, sedebitis 5
 et uos super sedes duodecim, iudicantes duo- 198
 29 decim tribus Israhel. Et omnis qui relinquit 2
 domum, uel fratres aut sorores, aut patrem aut
 matrem, aut uxorem aut filios, aut agros prop-
 ter nomen meum, centuplum accipiet, et uitam
 20. 16, 22. 14. 30 aeternam possidebit. Multi autem erunt primi 199
 Mc. 10. 31. 20 nouissimi, et nouissimi primi. Simile est enim 200
 Lc. 13. 30. regnum caelorum homini patri familias, qui
 exiit primo mane conducere operarios in ui-
 2 neam suam. Conuentione autem facta cum
 operariis ex denario diurno, misit eos in uineam
 3 suam. Et egressus circa horam tertiam, uidit
 4 alios stantes in foro otiosos : ¹ et illis dixit : Ite
 et uos in uineam, et quod iustum fuerit dabo
 5 uobis. ¹ Illi autem abierunt. Iterum autem
 exiit circa sextam et nonam horam, et fecit si-
 6 militer. Circa undecimam uero exiit, et inuenit
 alios stantes : et dicit illis : Quid hic statis tota
 7 die otiosi ? Dicunt ei : Quia nemo nos con-
 8 duxit. Dicit illis : Ite et uos in uineam. ¹ Cum
 sero autem factum esset, dicit dominus uineae
 procuratori suo : Uoca operarios, et redde illis
 mercedem, incipiens a nouissimis usque ad pri-
 9 mos. Cum uenissent ergo qui circa undeci-
 mam horam uenerant, acceperunt singulos de-
 10 narios. Uenientes autem et primi, arbitrati

²⁹ reliquerit SC
 uineam + meam SC

20. ¹ om. enim SC
⁷ uineam + meam SC

⁴ > dixit illis SC

sunt quod plus essent accepturi: acceperunt autem et ipsi singulos denarios. Et accipientes ¹¹ murmurabant aduersus patrem familias, ¹ di- ¹² centes: Hi nouissimi una hora fecerunt: et pares illos nobis fecisti, qui portauimus pondus diei et aestus. At ille respondens uni ¹³ eorum, dixit: Amice, non facio tibi iniuriam. Nonne ex denario conuenisti mecum? ¹ Tolle ¹⁴ quod tuum est, et uade: uolo autem et huic nouissimo dare sicut et tibi. Aut non licet ¹⁵ mihi quod uolo facere? An oculus tuus nequam est quia ego bonus sum? Sic erunt ¹⁶ nouissimi primi, et primi nouissimi: multi sunt enim uocati, pauci autem electi. ^{19. 30, 22. 14.}

²⁰¹
² Et ascendens Iesus Hierosolymam, adsum- ¹⁷ sit duodecim discipulos secreto, et ait illis: ¹⁷⁻¹⁹ Ecce ascendimus Hierosolymam, et Filius ¹⁸ hominis tradetur principibus sacerdotum et scribis, et condemnabunt eum morte: et tra- ¹⁹ dent eum gentibus ad deludendum et flagellandum et crucifigendum: et tertia die resurget. ^{Mc. 10. 32-34, Lc. 18. 31-33. 16. 21, 17. 22, 23.}

²⁰²
⁶ Tunc accessit ad eum mater filiorum Zebe- ²⁰ daei cum filiis suis, adorans et petens aliquid ²⁰⁻²⁸ ab eo. ¹ Qui dixit ei: Quid uis? Ait illi: Dic ²¹ ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, et unus ad sinistram, in regno tuo. Re- ²² spondens autem Iesus dixit: Nescitis quid petatis: potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? Dicunt ei: Possumus. ¹ Ait il- ²³ lis: Calicem quidem meum bibetis: sedere autem ad dexteram meam et sinistram non est meum dare uobis, sed quibus paratum est a ^{26. 39, 42. Ioh. 18. 11. Act. 12. 2. Apoc. I. 9.}

¹⁶ > enim sunt ^{SC} autem: vero ^{SC} ¹⁹ deludendum: illudendum ^{SC} ²³ et sinistram: vel sinistram ^{SC}

- 24 Patre meo. Et audientes decem, indignati ²⁰³
 25 sunt de duobus fratribus. Iesus autem uoca- ²
 uit eos ad se, et ait : Scitis quia principes gen-
 tium dominantur eorum : et qui maiores sunt,
 25-28 26 potestatem exercent in eos. Non ita erit in-
 ter uos : sed quicumque uoluerit inter uos
 18. 1-4.
 Lc. 22. 25-27.
 Ioh. 13. 14. 27 maior fieri, sit uester minister : et qui uoluerit
 23. 11,
 Mc. 9. 35. 28 inter uos primus esse, erit uester seruus. Si- ²⁰⁴
 Phil. 2. 7.
 1 Tim. 2. 6. cut Filius hominis non uenit ministrari sed ⁴
 Es. 53. 10. ministrare, et dare animam suam redemptionem pro multis.
- 29 Et egredientibus illis ab Hiericho, secuta ²⁰⁵
 30 est eum turba multa. Et ecce duo caeci se- ²
 dentes secus uiam, audierunt quia Iesus trans-
 31 iret : et clamauerunt, dicentes : Domine, mi-
 serere nostri, fili Daud. Turba autem incre-
 pabat eos, ut tacerent. At illi magis clama-
 bant, dicentes : Domine, miserere nostri, fili
 32 Daud. Et stetit Iesus et uocauit eos, et ait :
 33 Quid uultis ut faciam uobis ? ¹ Dicunt illi : Do-
 34 mine, ut aperiantur oculi nostri. Misertus
 autem eorum Iesus, tetigit oculos eorum : et
 confestim uiderunt, et secuti sunt eum.
- 1-9 21 Et cum adpropinquassent Hierosolymis, et ²⁰⁶
 Mc. 11. 1-10,
 Lc. 19. 29-38, uenissent Bethfage ad montem Oliueti, tunc ²
 Ioh. 12. 12-15. 2 Iesus misit duos discipulos ; ¹ dicens eis : Ite
 in castellum quod contra uos est, et statim in-
 uenietis asinam alligatam, et pullum cum ea :
 3 soluite et adducite mihi. Et si quis uobis ali-
 quid dixerit, dicite quia Dominus his opus
 4 habet : et confestim dimittet eos. Hoc autem ²⁰⁷
 factum est, ut impleretur quod dictum est per ⁷
 prophetam dicentem :
- Zach. 9. 9.
 Es. 62. 11.

²⁸ suam + in S
 adimpleretur SC

21. ¹ Bethphage SC ⁴ autem + totum SC

Dicite filiae Sion : 5

Ecce rex tuus uenit tibi mansuetus,
et sedens super asinam
et pullum filium subiugalis.

²⁰⁸₂ Euntes autem discipuli, fecerunt sicut prae-6
cepit illis Iesus. Et adduxerunt asinam, et 7
pullum : et inposuerunt super eis uestimenta
sua, et eum desuper sedere fecerunt. Plurima 8
autem turba strauerunt uestimenta sua in uia :

alii autem caedebant ramos de arboribus, et
²⁰⁹₁ sternebant in uia. Turbae autem quae prae-9
cedebant, et quae sequebantur clamabant, di-
centes : Osanna filio Dauid : Benedictus qui

²¹⁰₁₀ uenturus est in nomine Domini : Osanna in
altissimis. Et cum intrasset Hierosolymam, 10
commota est uniuersa ciuitas, dicens : Quis
est hic ? Populi autem dicebant : Hic est 11
Iesus propheta a Nazareth Galilaeae.

²¹¹₁ Et intrauit Iesus in templum Dei : et eicie- 12
bat omnes uendentes et ementes in templo, et
mensas nummulariorum et cathedras uenden-
tium columbas euertit : ¹ et dicit eis : Scriptum 13
est, Domus mea domus orationis uocabitur :
uos autem fecistis illam speluncam latronum.

^{12/10} Et accesserunt ad eum caeci et claudi in tem- 14
^{13/5} plo, et sanauit eos. Uidentes autem principes 15
sacerdotum et scribae mirabilia quae fecit, et
pueros clamantes in templo, et dicentes :
Osanna filio Dauid : indignati sunt ¹ et dixe- 16
runt ei : Audis quid isti dicant ? Iesus autem
dicit eis : Utique : numquam legistis, quia Ex

Ps. 117 (118).
26.

Mt. 23. 39,
Lc. 13. 35.

Mc. 11. 11.

Mt. 21. 46.

12-16
Mc. 11. 15-18,
Lc. 19. 45-47.
Ioh. 2. 14-16.

Es. 56. 7.
Hier. 7. 11.

2 Reg.
(2 Sam.)
5. 6, 8.

Ps. 8. 3 (2).

⁵ et sedens : om. et SC ⁷ super eos VZ* al. SC ; super
eum DZ° al. ⁹ Hosanna SC, et 15 filio : fili DZ*, et 15 uen-
turus est : uenit CD(F)Z* al. SC altissimis : excelsis D al.
¹² nummulariorum SC ¹⁶ dicant : dicunt SC dicit : dixit SC

ore infantium et lactantium perfecisti laudem?

17 Et relictis illis, abiit foras extra ciuitatem in 214
6
Bethaniam, ibique mansit.

18-22 18 Mane autem reuertens in ciuitatem, esuriit.

Mc. 11. 12-14, 20-24. 19 Et uidens fici arborem unam secus uiam, uenit
Lc. 13. 6-9. ad eam: et nihil inuenit in ea, nisi folia tan-

tum: et ait illi: Numquam ex te fructus nas-
catur in sempiternum. Et arefacta est con-

20 tinuo ficulnea. Et uidentes discipuli, mirati

21 sunt dicentes: Quomodo continuo aruit? Re- 215
6

17. 20. spondens autem Iesus, ait eis: Amen dico uo-
bis, si habueritis fidem et non haesitaueritis,
non solum de ficulnea facietis, sed et si monti
huic dixeritis, Tolle, et iacta te in mare, fiet.

22 Et omnia quaecumque petieritis in oratione 216
4
credentes, accipietis.

23-27 23 Et cum uenisset in templum, accesserunt
Mc. 11. 27-33, ad eum docentem principes sacerdotum et
Lc. 20. 1-8. seniores populi, dicentes: In qua potestate

haec facis? Et quis tibi dedit hanc potesta-

24 tem? Respondens Iesus dixit illis: Interro-

gabo uos et ego unum sermonem: quem si

25 dixeritis mihi, et ego uobis dicam in qua pote-

state haec facio. Baptismus Iohannis unde

26 erat? e caelo, an ex hominibus? At illi cogi-

14. 5. turbam: omnes enim habent Iohannem sicut

27 prophetam. Et respondentes Iesu, dixerunt:
Nescimus. Ait illis et ipse: Nec ego dico

28 uobis in qua potestate haec faciam. Quid 218
10
autem uobis uidetur? Homo habebat duos

¹⁶ lactentium SC

²⁴ dixit eis SC

²⁵ baptismus SC

²⁶ habebant SC

²⁷ faciam AFH*M al.: facio CDH^cVZ al. SC

²⁸ homo + quidam SC

filios : et accedens ad primum dixit : Fili, uade hodie, operare in uinea mea. Ille autem respondens ait : Nolo. Postea autem, paenitentia motus, abiit. Accedens autem ad alterum, dixit similiter. At ille respondens ait : Eo, domine, et non iuit. Quis ex duobus fecit uoluntatem patris? Dicunt : Primus. Dicit illis Iesus : Amen dico uobis, quia publicani et meretrices praecedunt uos in regnum Dei. Uenit enim ad uos Iohannes in uia iustitiae, et non credidistis ei : publicani autem et meretrices crediderunt ei : uos autem uidentes nec paenitentiam habuistis postea, ut crederetis ei.

Lc. 7. 29, 30,
37-50, 18. 14-

²¹⁹
² Aliam parabolam audite. Homo erat pater familias, qui plantauit uineam, et saepe circumdedit ei, et fodit in ea torcular, et aedificauit turrem, et locauit eam agricolis, et peregre profectus est. Cum autem tempus fructuum adpropinquasset, misit seruos suos ad agricolas, ut acciperent fructus eius. Et agricolae, adprehensis seruis eius, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium uero lapidauerunt. Iterum misit alios seruos plures prioribus : et fecerunt illis similiter. Nouissime autem misit ad eos filium suum, dicens : Uerebuntur filium meum. Agricolae autem uidentes filium, dixerunt intra se : Hic est heres : uenite, occidamus eum, et habebimus hereditatem eius. Et adprehensum eum eiecerunt extra uineam, et occiderunt. Cum ergo uenerit dominus uineae, quid faciet agricolis illis? Aiunt illi : Malos male perdet,

33-46
Mc. 12. 1-12,
Lc. 20. 9-19.
Es. 5. 1-7.

³¹ dicunt + ei *SC* primus *DH^cMVZ^c al. SC* : nouissimus *ACF H*Z* al., cf. Hieronymi comment. 'sciendum est in ueris exemplaribus non haberi nouissimum sed primum'* praecedent *SC*. ³³ sepem *SC* turrim *SC* ³⁷ uerebuntur + forte *S*

et uineam locabit aliis agricolis, qui reddant
42 ei fructum temporibus suis. Dicit illis Iesus :

Ps. 117 (118).

22, 23.

Es. 28. 16.

Act. 4. 11.

Rom. 9. 33.

1 Pet. 2. 7.

Numquam legistis in Scripturis :

Lapidem quem reprobauerunt aedificantes,
hic factus est in caput anguli :

A Domino factum est istud,
et est mirabile in oculis nostris?

43 Ideo dico uobis, quia auferetur a uobis re-
gnum Dei, et dabitur genti facienti fructus

44 eius. Et qui ceciderit super lapidem istum,
confringetur : super quem uero ceciderit, con-

Dan. 2. 34, 45 teret eum. Et cum audissent principes sacer- ²²⁰
dotum et Pharisei parabolas eius, cogno- ¹

Es. 8. 15.

46 uerunt quod de ipsis diceret. Et quaerentes
eum tenere, timuerunt turbas : quoniam sicut
prophetam eum habebant.

2-14

Lc. 14. 16-24.

22 Et respondens Iesus, dixit iterum in parabolis ²²¹
2 eis, dicens : Simile factum est regnum caelo- ⁵

3 rum homini regi, qui fecit nuptias filio suo. Et
misit seruos suos uocare inuitatos ad nuptias :

4 et nolebant uenire. Iterum misit alios ser-
uos, dicens : Dicite inuitatis : Ecce prandium

meum paraui : tauri mei et altilia occisa, et
5 omnia parata : uenite ad nuptias. Illi autem

neglexerunt : et abierunt, alius in uillam suam,
6 alius uero ad negotiationem suam : reliqui

uero tenuerunt seruos eius, et contumelia ad-
7 fectos occiderunt. Rex autem cum audisset,

iratus est : et missis exercitibus suis, perdidit
homicidas illos, et ciuitatem illorum succen-

8 dit. Tunc ait seruis suis : Nuptiae quidem
paratae sunt : sed qui inuitati erant non

9 fuerunt digni. Ite ergo ad exitus uiarum, et

41 uineam + suam SC
tumeliis SC affectos SC

22. 4 occisa + sunt SC

6 con-

quoscumque inueneritis uocate ad nuptias.
 Et egressi serui eius in uias, congregauerunt ¹⁰
²²²₁₀ omnes quos inuenerunt, malos et bonos : et
 impletae sunt nuptiae discumbentium. In- ¹¹
 trauit autem rex ut uideret discumbentes : et
 uidit ibi hominem non uestitum ueste nu-
 ptiali. Et ait illi : Amice, quomodo huc in- ¹²
 trasti non habens uestem nuptialem ? At ille
 obmutuit. Tunc dixit rex ministris : Ligatis ¹³
 pedibus eius et manibus, mittite eum in tene-
 bras exteriores : ibi erit fletus et stridor den- ¹⁴
 tium. Multi autem sunt uocati, pauci uero ^{8. 12.}
 electi. ^{20. 16.}

²²³₂ Tunc abeuntes Pharisei, consilium inie- ¹⁵ ¹⁵⁻²²
 runt ut caperent eum in sermone. Et mittunt ¹⁶ ^{Mc. 12. 13-17,}
 ei discipulos suos cum Herodianis, dicentes : ^{Lc. 20. 20-26.}
 Magister, scimus quia uerax es, et uiam Dei
 in ueritate doces, et non est tibi cura de ali-
 quo : non enim respicis personam hominum :
 ' dic ergo nobis quid tibi uideatur ? licet cen- ¹⁷
 sum dari Caesari, an non ? Cognita autem ¹⁸
 Iesus nequitia eorum, ait : Quid me temtatis,
 hypocritae ? Ostendite mihi nomisma cen- ¹⁹
 sus. At illi optulerunt ei denarium. ' Et ait ²⁰
 illis Iesus : Cuius est imago haec, et supra-
 scriptio ? ' Dicunt ei : Caesaris. Tunc ait ²¹
 illis : Reddite ergo quae sunt Caesaris, Cae- ^{Rom. 13. 7.}
 sari : et quae sunt Dei, Deo. Et audientes ²²
 mirati sunt, et relicto eo abierunt.

In illo die accesserunt ad eum Sadducaei, ²³ ²³⁻³³
 qui dicunt non esse resurrectionem : et inter- ^{Mc. 12. 18-27,}
 rogauerunt eum, ' dicentes : Magister, Moses ²⁴ ^{Lc. 20. 27-38.}
^{Act. 23. 8.}

¹³ > manibus et pedibus eius ^{SC} ¹⁴ autem : enim ^{SC}
¹⁷ uidetur ^{SC} dari ACFHMZ^c al. : dare DVZ* al. ^{SC} ¹⁹ nu-
 misma ^{SC} ²⁰ superscriptio ^{SC}

Dt. 25. 5. dixit : Si quis mortuus fuerit non habens
 filium, ut ducat frater eius uxorem illius, et
 25 suscitetur semen fratri suo. Erant autem apud
 nos septem fratres : et primus, uxore ducta,
 defunctus est : et non habens semen, reliquit
 26 uxorem suam fratri suo. Similiter secundus et
 27 tertius, usque ad septimum. Nouissime autem
 28 omnium et mulier defuncta est. In resurre-
 ctione ergo cuius erit de septem uxor ? omnes
 29 enim habuerunt eam. Respondens autem
 Iesus, ait illis : Erratis, nescientes scripturas,
 30 neque uirtutem Dei. In resurrectione enim
 neque nubent, neque nubentur : sed sunt
 31 sicut angeli Dei in caelo. De resurrectione
 autem mortuorum non legistis quod dictum
 Ex. 3. 6. 32 est a Deo dicente uobis : Ego sum Deus
 Act. 7. 32. Abraham, et Deus Isaac, et Deus Iacob ? Non
 33 est Deus mortuorum, sed uiuentium. Et
 audientes turbae, mirabantur in doctrina eius.
 34 Pharisei autem audientes quod silentium ²²⁴
 Mc. 12. 28-34. inposuisset Sadducaeis, conuenerunt in unum. ₆
 Lc. 10. 25-28. 35 Et interrogauit eum unus ex eis legis doctor
 36 temptans eum : Magister, quod est mandatum
 Dt. 6. 5. 37 magnum in lege ? Ait illi Iesus : Diliges
 Dominum Deum tuum in toto corde tuo, et
 38 in tota anima tua, et in tota mente tua. Hoc
 19. 19. 39 est maximum et primum mandatum. Secun-
 Leu. 19. 18. dum autem simile est huic : Diliges proximum
 7. 12. 40 tuum sicut te ipsum. In his duobus man-
 datis uniuersa lex pendet, et prophetae.
 41-46 41 Congregatis autem Phariseis, interrogauit ²²⁵
 Mc. 12. 35-37, 42 eos Iesus ²dicens : Quid uobis uidetur de
 Lc. 20. 41-44. Christo ? cuius filius est ? Dicunt ei : Dauid.

30 erunt **SC** 36 quod : quid D 37 ex toto corde **AFHVMZ**
 al. **SC** ex tota anima **AF al.** ex tota mente **F**

Ait illis: Quomodo ergo Daud in spiritu ⁴³
uocat eum Dominum, dicens:

Dixit Dominus Domino meo:

⁴⁴ Ps. 109 (110).

Sede a dextris meis,

^{1, 2.}

donec ponam inimicos tuos scabillum pe-

Act. 2. 34, 35.

Heb. 1. 13.

dum tuorum.

²²⁶ Si ergo Daud uocat eum Dominum, quo- ⁴⁵
² modo filius eius est? Et nemo poterat re- ⁴⁶
spondere ei uerbum: neque ausus fuit quis-
quam ex illa die eum amplius interrogare.

²²⁷ Tunc Iesus locutus est ad turbas, et ad dis- ²³ ^{Mc. 12. 38, 39,}
¹⁰ cipulos suos, ¹ dicens: Super cathedram Mosi ² ^{Lc. 20. 45, 46.}

sederunt scribae et Pharisei. Omnia ergo ³ ^{Lc. 11. 39-51.}

quaecumque dixerint uobis, seruare et facite:

secundum opera uero eorum nolite facere:

²²⁸ dicunt enim et non faciunt. ¹ Alligant autem ⁴

⁵ onera grauia et inportabilia, et inponunt in

umeros hominum: digito autem suo nolunt

Act. 15. 10.

²²⁹ ea mouere. Omnia uero opera sua faciunt ut ⁵

² uideantur ab hominibus: dilatant enim phy-

Ex. 13. 9.

Dt. 6. 8, 11, 18.

lacteria sua, et magnificant fimbrias. Amant ⁶

Lc. 14. 7, 8.

autem primos recubitus in caenis, et primas

cathedras in synagogis, ¹ et salutationes in foro, ⁷

²³⁰ et uocari ab hominibus Rabbi. Uos autem ⁸

¹⁰ nolite uocari Rabbi: unus enim est Magister

uester, omnes autem uos fratres estis. Et ⁹

patrem nolite uocare uobis super terram: u-

nus enim est Pater uester, qui in caelis est.

Nec uocemini magistri: quia Magister uester ¹⁰

²³¹ unus est Christus. Qui maior est uestrum, ¹¹ ^{20. 26, 27.}

⁵ erit minister uester. Qui autem se exaltauerit, ¹² ^{Lc. 14. 11,}

humiliabitur: et qui se humiliauerit, exalta-

18. 14.

Iob. 22. 29.

bitur.

⁴⁴ scabellum $\mathcal{SC}$ ⁴⁶ > ei respondere $\mathcal{SC}$ ^{23. 4} autem: enim
 $\mathcal{SC}$ importabilia $\mathcal{SC}$ humeros $\mathcal{SC}$ ⁸ > est enim $\mathcal{SC}$, et 9

13 Uae autem uobis, Scribae et Pharisei, ²³²/₅
hypocritae : quia clauditis regnum caelorum
ante homines : uos enim non intratis, nec in-
troeuntes sinitis intrare.

15 Uae uobis, Scribae et Pharisei, hypocritae : ²³³/₁₀
quia circumitis mare et aridam, ut faciatis
unum proselytum : et cum fuerit factus, facitis
eum filium gehennae duplo quam uos.

16 Uae uobis duces caeci, qui dicitis : Qui-
cumque iurauerit per templum, nihil est : qui

17 autem iurauerit in auro templi, debet. Stulti
et caeci : quid enim maius est, aurum, an tem-

18 plum quod sanctificat aurum ? Et quicum-
que iurauerit in altari, nihil est : quicumque
autem iurauerit in dono quod est super illud,

Ex. 29. 37. 19 debet. Caeci : quid enim maius est, donum,
20 an altare quod sanctificat donum ? Qui ergo

iurat in altari, iurat in eo et in omnibus quae
21 super illud sunt. Et qui iurauerit in templo,

5. 34. 22 iurat in illo et in eo qui inhabitat in ipso. Et
qui iurat in caelo, iurat in throno Dei et in eo
qui sedet super eum.

23 Uae uobis, Scribae et Pharisei, hypocritae : ²³⁴/₅
quia decimatis mentam et anethum et cymi-

Lev. 27. 30.
Num. 18. 21.
Dt. 14. 22.

num, et reliquistis quae grauiora sunt legis,
iudicium et misericordiam et fidem : haec

24 oportuit facere, et illa non omittere. Duces ²³⁵/₁₀

¹⁴ *Uersum om. codd. plur. : habent (F)H^c al. SC, legunt uero sic uae uobis, Scribae et (om. scr. et F) Pharisei, hypocritae, qui (quia SC) comeditis (deuoratis F) domos uiduarum, occasione (oratione H) longa orantes (orationes longas or. SC ; sub obtentu proluxae orationis F) ; propter hoc (om. pr. hoc F ; + ut H) amplius accipietis (-atis H) iudicium (accip. maiorem damnationem F) ; in H^c uerba posita sunt inter homines et uos, uersu 13 ²¹ qui pr. : quicumque SC habitat SC ²³ hypochritae. S quia : qui SC mentham SC*

caeci, excolantes culicem, camelum autem glutientes. 19. 24.

²³⁶
⁵ Uae uobis, Scribae et Pharisei, hypocritae: 25 Mc. 7. 4.
quia mundatis quod deforis est calicis et
parapsidis: intus autem pleni sunt rapina, et
inmunditia. Phariseae caece: munda prius 26
quod intus est calicis et parapsidis, ut fiat et
id quod deforis est mundum.

²³⁷
⁵ Uae uobis, Scribae et Pharisei, hypocritae: 27
quia similes estis sepulchris dealbatis, quae
aforis parent hominibus speciosa, intus uero
plena sunt ossibus mortuorum, et omni spur-
citia. Sic et uos aforis quidem paretis homi- 28
nibus iusti: intus autem pleni estis hypocrisi
et iniquitate.

²³⁸
⁵ Uae uobis, Scribae et Pharisei, hypocritae: 29
qui aedificatis sepulchra prophetarum, et or-
natis monumenta iustorum, et dicitis: Si fuis- 30
semus in diebus patrum nostrorum, non esse-
mus socii eorum in sanguine prophetarum.
Itaque testimonio estis uobismet ipsis, quia filii 31
estis eorum qui prophetas occiderunt. Et uos 32
²³⁹
¹⁰ implete mensuram patrum uestrorum. Ser- 33 3. 7, 12. 34.
pentes, genimina uiperarum, quomodo fugietis
²⁴⁰
⁵ a iudicio gehennae? Ideo ecce ego mitto 34
ad uos prophetas, et sapientes, et scribas: et
ex illis occidetis, et crucifigetis, et ex eis fla-
gellabitis in synagogis uestris, et persequi-
mini de ciuitate in ciuitatem: ut ueniat super 35
uos omnis sanguis iustus qui effusus est super
terram: a sanguine Abel iusti, usque ad san-
guinem Zachariae filii Barachiae, quem occi-

Gen. 4. 8.
(Zach. 1. 1.)
2 Par. 24. 21.

²⁵ quia: qui S
²⁶ et sec. om. SC
genies Z* al.

parapsidis SC, et 26
²⁷ a foris S, et 28

³³ pleni estis CDSC
genimina: pro-

- 36 distis inter templum et altare: amen dico uobis,
uenient haec omnia super generationem istam.
- 37 Hierusalem, Hierusalem, quae occidis prophetas, et lapidas eos qui ad te missi sunt: quotiens uolui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, et noluisti. Ecce relinquitur uobis domus uestra deserta. Dico enim uobis: Non me uidebitis amodo, donec dicatis: Benedictus qui uenit in nomine Domini.
- 24 Et egressus Iesus de templo ibat: et accesserunt discipuli eius, ut ostenderentei aedificationes templi. Ipse autem respondens, dixit eis: Uidetis haec omnia? Amen dico uobis, non relinquetur hic lapis super lapidem, qui non destruatur. Sedente autem eo super montem Oliueti, accesserunt ad eum discipuli secreto, dicentes: Dic nobis, quando haec erunt, et quod signum aduentus tui et consummationis saeculi? Et respondens Iesus dixit eis: Uidete ne quis uos seducat: multi enim uenient in nomine meo, dicentes: Ego sum Christus: et multos seducent. Audituri enim estis proelia, et opiniones proeliorum. Uidete ne turbemini: oportet enim haec fieri, sed nondum est finis. Consurget enim gens in gentem, et regnum in regnum: et erunt pestilentiae et fames, et terrae motus per loca: haec autem omnia initia sunt dolorum. Tunc tradent uos in tribulationem, et occident uos: et eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum. Et tunc scandalizabuntur multi, et inuicem tradent, et odio habebunt inuicem.

38 relinquetur *SC* 24. 2 dixit illis *SC* 4 nequis uno
uerbo *SC* 6 praelia et praeliorum *C*

Et multi pseudoprophetae surgent, et sedu- 11 24. 7. 15.
cent multos. Et quoniam abundabit iniqui- 12 2 Pe. 2. 1.
tas, refrigescet caritas multorum: qui autem 13 1 Ioh. 4. 1.
perseuerauerit usque in finem, hic saluus erit. 10. 22.

²⁴⁶₆ Et praedicabitur hoc euangelium regni in uni- 14 28. 19.
uerso orbe, in testimonium omnibus gentibus: Mc. 16. 15.
et tunc ueniet consummatio.

²⁴⁷₆ Cum ergo uideritis abominationem desola- 15 Dan. 9. 27,
tionis, quae dicta est a Danihelo propheta, 11. 31, 12. 11.
stantem in loco sancto (qui legit intellegat): 1 Mach. 1. 57,
6. 7.

²⁴⁸₂ tunc qui in Iudaea sunt, fugiant ad montes: 16 Lc. 17. 31.

et qui in tecto, non descendat tollere aliquid de 17
domo sua: et qui in agro, non reuertatur tol- 18
lere tunicam suam. Uae autem praegnatis, 19
et nutrientibus in illis diebus. Orate autem 20
ut non fiat fuga uestra hieme uel sabbato. Erit 21 Dan. 12. 1.

²⁵²₆ enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab
initio mundi usque modo, neque fiet. Et nisi 22
breuiati fuissent dies illi, non fieret salua
omnis caro: sed propter electos breuiabuntur

dies illi. Tunc si quis uobis dixerit: Ecce hic 23 5. 11.
Christus, aut illic: nolite credere. Surgent 24 Lc. 17. 23.

enim pseudochristi et pseudoprophetae: et
dabunt signa magna et prodigia, ita ut in erro-
rem inducantur, si fieri potest, etiam electi.

²⁵⁵₅ Ecce praedixi uobis. Si ergo dixerint uobis: 25, 26

Ecce in deserto est: nolite exire: Ecce in
penetralibus: nolite credere. Sicut enim ful- 27 Lc. 17. 24.
gur exit ab oriente et paret usque in occi-
dentem: ita erit et aduentus Filii hominis.

²⁵⁷₅ Ubicumque fuerit corpus, illuc congregabun- 28 Lc. 17. 37.
tur aquilae. Iob. 39. 30.

¹² abundauit *CT* ¹³ perseuerauerit: permanserit *CDVZ* al.*
¹⁵ Daniele *SC* ²⁰ in hieme *SC* ²³ hic + est *SC* ²⁶ pene-
tralibus *ACDH al. SC*: penetrabilibus *FVZ al.* ²⁸ illuc: illic
SC congregabuntur + et *SC*

- Es. 13. 10. 29 Statim autem post tribulationem dierum il- 258
 Ezec. 32. 7. lorum sol obscurabitur et luna non dabit lu- 2
 Ioel. 2. 31, men suum, et stellae cadent de caelo, et uir-
 3. 15. tutes caelorum commouebuntur. Et tunc
 Act. 2. 20. 30 parebit signum Filii hominis in caelo. Et tunc 259
 2 Pe. 3. 10. plangent omnes tribus terrae: et uidebunt Fi- 2
 Apoc. 6. 13. lium hominis uenientem in nubibus caeli cum
 Dan. 7. 13, 31 uirtute multa et maiestate. Et mittet angelos
 Apoc. 1. 7. suos cum tuba et uoce magna: et congrega-
 Zach. 12. bunt electos eius a quattuor uentis, a summis
 10-12. caelorum usque ad terminos eorum.
 1 Cor. 15. 52, 32 Ab arbore autem fici discite parabolam:
 1 Thess. 4. 16. cum iam ramus eius tener fuerit, et folia nata,
 13. 4r. 33 scitis quia prope est aestas: ita et uos, cum
 34 uideritis haec omnia, scitote quia prope est in
 35 Caelum et terra transibunt: uerba uero mea
 1 Thess. 5. 36 non praeteribunt. De die autem illa, et hora, 260
 1, 2. nemo scit, neque angeli caelorum, nisi Pater 6
 37-41 37 solus. Sicut autem in diebus Noe, ita erit et 261
 Gen. 6. 11-13, 38 aduentus Filii hominis. Sicut enim erant in 5
 7. 7. diebus ante diluuium, comedentes et bibentes,
 Lc. 17. 26, nubentes et nuptum tradentes, usque ad eum
 27, 35. 39 diem quo intrauit in arcam Noe, et non cogno-
 2 Pe. 3. 5, 6. uerunt donec uenit diluuium et tulit omnes:
 40 ita erit et aduentus Filii hominis. Tunc duo 262
 erunt in agro: unus adsumetur, et unus relin- 5
 41 quetur: duae molentes in mola: una adsume-
 43 tur, et una relinquetur. Uigilate ergo, quia 263
 43 nescitis qua hora Dominus uester uenturus sit. 6

30 plangent + se DF etc. 34 > generatio haec SC 35 uero:
 autem SC 36 illo F caelorum + neque filius codd. alig.
 > solus Pater SC 38 nuptui SC > Noe in arcam SC
 42 Versum omisimus cum codd. opt. et C: habent H^cZ al. S, legunt
 uero sic, duo in lecto, unus assumetur, et unus relinquetur

²⁶⁴
² Illud autem scitote, quoniam si sciret pater ⁴⁴
familias qua hora fur uenturus esset, uigilaret
utique, et non sineret perfodiri domum suam.
Ideo et uos estote parati : quia qua nescitis ⁴⁵
²⁶⁵ hora Filius hominis uenturus est. Quis, pu- ⁴⁶
⁵ tas, est fidelis seruus et prudens, quem con-
stituit dominus suus supra familiam suam, ut
²⁶⁶ det illis cibum in tempore? Beatus ille ser- ⁴⁷
⁵ uus, quem cum uenerit dominus eius inuene- ^{Lc. 12. 37.}
rit sic facientem. Amen dico uobis, quoniam ⁴⁸ ^{25. 21, 23.}
²⁶⁷ super omnia bona sua constituet eum. Si au- ⁴⁹
⁵ tem dixerit malus seruus ille in corde suo :
Moram facit dominus meus uenire : ⁵⁰ et coepe-
rit percutere conseruos suos, manducet autem
et bibat cum ebriis : ueniet dominus serui illius, ⁵¹
in die qua non sperat, et hora qua ignorat : et ⁵²
diuidet eum, partemque eius ponet cum hypo-
critis : illic erit fletus et stridor dentium. <sup>8. 12, 13. 42;
25. 30.</sup>
²⁶⁸
¹⁰ Tunc simile erit regnum caelorum decem ²⁵ ^{Lc. 12. 35, 36.}
uirginibus : quae accipientes lampades suas
exierunt obuiam sponso et sponsae. Quinque ²
autem ex eis erant fatuae, et quinque pruden-
tes : sed quinque fatuae, acceptis lampadibus, ³
non sumserunt oleum secum : prudentes ue- ⁴
ro acceperunt oleum in uasis suis cum lampa-
dibus. Moram autem faciente sponso, dor- ⁵
mitauerunt omnes et dormierunt. Media au- ⁶
tem nocte clamor factus est : Ecce sponsus
uenit, exite obuiam ei. Tunc surrexerunt om- ⁷
nes uirgines illae, et ornauerunt lampades suas.
Fatuae autem sapientibus dixerunt : Date no- ⁸
bis de oleo uestro : quia lampades nostrae
extinguntur. Responderunt prudentes, di- ⁹

⁴⁴ perfodi *SC* ⁴⁶ super *SC* ⁵⁰ ebriosis *VZ al. SC*
25. ⁸ sapientibus : prudentibus *D** extinguuntur *SC*

centes : Ne forte non sufficiat nobis et uobis :

10-12
Lc. 13. 25.

10 ite potius ad uendentes, et emite uobis. Dum
autem irent emere, uenit sponsus : et quae
paratae erant, intrauerunt cum eo ad nuptias :
11 et clausa est ianua. Nouissime ueniunt et reli-
quae uirgines, dicentes : Domine, Domine,
12 aperi nobis. At ille respondens, ait : Amen
13 dico uobis, nescio uos. Uigilate itaque, quia
nescitis diem neque horam.

14-30
Lc. 19. 12-27.

14 Sicut enim homo peregre proficiscens, uo-
cavit seruos suos, et tradidit illis bona sua.
15 Et uni dedit quinque talenta, alii autem duo,
alii uero unum, unicuique secundum pro-
16 priam uirtutem, et profectus est statim. Abiit
autem qui quinque talenta acceperat, et
operatus est in eis : et lucratus est alia quin-
17 que. Similiter qui duo acceperat, lucratus
18 est alia duo. Qui autem unum acceperat,
abiens fodit in terra, et abscondit pecuniam
19 domini sui. Post multum uero temporis
uenit dominus seruorum illorum, et posuit
20 rationem cum eis. Et accedens qui quinque
talenta acceperat, optulit alia quinque ta-
lenta, dicens : Domine, quinque talenta mi-
hi tradidisti, et ecce alia quinque superlucra-
16. 10. 21 tus sum. Ait illi dominus eius : Euge serue
bone et fidelis : quia super pauca fuisti fidelis,
supra multa te constituam : intra in gaudium
22 domini tui. Accessit autem et qui duo ta-
lenta acceperat, et ait : Domine, duo talenta
tradidisti mihi : ecce alia duo lucratus sum.
23 Ait illi dominus eius : Euge serue bone et

11 nouissime + vero SC 14 om. peregre CFH*Z* 17 simi-
liter + et SC 18 terram SC 20 > tradidisti mihi SC et
sec. om. SC 21 super multa SC, et 23

fidelis : quia super pauca fuisti fidelis, supra
 multa te constituam : intra in gaudium domini
 tui. Accedens autem et qui unum talentum ²⁴
 acceperat, ait : Domine, scio quia homo du-
 rus es : et metis ubi non seminasti, et congre-
 gas ubi non sparsisti : et timens abii, et ab- ²⁵
 scondi talentum tuum in terra : ecce habes
 quod tuum est. Respondens autem dominus ²⁶
 eius, dixit ei : Serue male et piger, sciebas
 quia meto ubi non semino, et congrego ubi
 non sparsi ? oportuit ergo te mittere pecuniam ²⁷
 meam nummulariis, et ueniens ego recepissem
 utique quod meum est cum usura. Tollite ²⁸
 itaque ab eo talentum, et date ei qui habet
²⁷¹ decem talenta. Omni enim habenti dabitur, ²⁹ ^{13. 12,}
² et abundabit : ei autem qui non habet, et ^{Mc. 4. 25.}
²⁷² quod uidetur habere auferetur ab eo. Et in- ³⁰ ^{Lc. 8. 18,}
⁵ utilem seruum eicite in tenebras exteriores :
 illic erit fletus, et stridor dentium.
²⁷³ Cum autem uenerit Filius hominis in ³¹ ^{16. 27, 28.}
¹⁰ maiestate sua, et omnes angeli cum eo, tunc
 sedebit super sedem maiestatis suae : et con- ³² ^{Ezec. 34. 17.}
 gregabuntur ante eum omnes gentes, et sepa-
 rabit eos ab inuicem, sicut pastor segregat
 oues ab haedis : et statuet oues quidem a ³³
 dextris suis, haedos autem a sinistris. Tunc ³⁴
 dicet rex his qui a dextris eius erunt : Uenite
 benedicti Patris mei, possidete paratum uobis
 regnum a constitutione mundi. Esuriui enim, ³⁵ ^{Iac. 1. 27,}
 et dedistis mihi manducare : sitiui, et dedistis ^{2. 15, 16.}
 mihi bibere : hospes eram, et collegistis me :
 nudus, et operuistis me : infirmus, et uisi- ³⁶

²⁴ et sec. om. SC ²⁶ sparsi : SC ²⁷ committere SC num-
 larii SC et : ut S ³¹ angeli + eius S ³² hoedis SC, et
 hoedos 33 ³⁶ cooperuistis VZ*SC

tastis me : in carcere eram, et uenistis ad me.

37 Tunc respondebunt ei iusti, dicentes : Domine, quando te uidimus esurientem, et pauimus : sitientem, et dedimus tibi potum ?

38 quando autem te uidimus hospitem, et colle-

39 gimus te : aut nudum, et cooperuimus ? ¹ aut

quando te uidimus infirmum, aut in carcere,

Prou. 19. 17. 40 et uenimus ad te ? Et respondens rex, dicet
Heb. 6. 10.

illis : Amen dico uobis, quamdiu fecistis uni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis.

Lc. 13. 27. 41 Tunc dicet et his qui a sinistris erunt : Discedite a me, maledicti, in ignem aeternum, qui

42 praeparatus est diabolo et angelis eius. Esuriui enim, et non dedistis mihi manducare :

43 sitiui, et non dedistis mihi potum : ¹ hospes eram, et non collegistis me : nudus, et non

operuistis me : infirmus et in carcere, et non uisitastis me. Tunc respondebunt et ipsi, dicentes : Domine, quando te uidimus esurientem aut sitientem, aut hospitem aut nudum,

aut infirmum uel in carcere, et non ministr-

45 uimus tibi ? Tunc respondebit illis dicens : Amen dico uobis, Quamdiu non fecistis uni

Dan. 12. 2. 46 de minoribus his, nec mihi fecistis. Et ibunt
Ioh. 5. 29.

hi in supplicium aeternum : iusti autem in uitam aeternam.

26 Et factum est, cum consummasset Iesus ²⁷⁴
sermones hos omnes, dixit discipulis suis : ¹

2 Scitis quia post biduum Pascha fiet, et Filius

Mc. 14. 1, 2, 3 hominis tradetur ut crucifigatur. Tunc con- ²⁷⁵
Lc. 22. 1, 2. gregati sunt principes sacerdotum et seniores ⁶

Ioh. 11. 47. populi, in atrium principis sacerdotum, qui

4 dicebatur Caiaphas : et consilium fecerunt ut

³⁷ pauimus + te SC ³⁸ cooper. + te SC ⁴⁰ de : ex SC ⁴¹ paratus SC ⁴³ cooperuistis SC ⁴⁴ respond. + ei SC uel : aut SC

Iesum dolo tenerent, et occiderent. Dicebant 5 autem : Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo.

²⁷⁶
^x Cum autem esset Iesus in Bethania in domo 6 Simonis leprosi, ⁶⁻¹³ ^{Mc. 14. 3-9.} ^{Ioh. 12. 1-8.} ^(Lc. 7. 37-39.) accessit ad eum mulier, habens alabastrum ungenti pretiosi, et effudit super caput ipsius recumbentis. Uidentes 8 autem discipuli, indignati sunt dicentes : Ut quid perditio haec ? potuit enim istud uenundari multo et dari pauperibus. Sciens autem ¹⁰ Iesus, ait illis : Quid molesti estis mulieri ? opus bonum operata est in me. Nam semper ¹¹ Dt. 15. 11.

²⁷⁷
⁴ semper habetis. Mittens enim haec ungentum hoc in corpus meum, ad sepeliendum me fecit. Amen dico uobis, ubicumque praedicatum fuerit hoc euangelium in toto mundo, dicetur et quod haec fecit, in memoriam eius.

²⁷⁸
² Tunc abiit unus de duodecim, qui dicebatur Iudas Scarioth, ad principes sacerdotum, ¹⁴⁻¹⁶ ^{Mc. 14. 10, 11,} ^{Lc. 22. 3-6.} ^{Ioh. 13. 2.} et ait illis : Quid uultis mihi dare, et ego uobis eum tradam ? At illi constituerunt ei triginta argenteos. Et exinde quaerebat ¹⁶ oportunitatem ut eum traderet.

Prima autem azymorum accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes : Ubi uis paremus tibi comedere Pascha ? At Iesus dixit : Ite ¹⁸ ¹⁷⁻¹⁹ ^{Mc. 14. 12-16,} ^{Lc. 22. 7-13.} ^{Ex. 12. 18.} in ciuitatem ad quendam, et dicite ei : Magister dicit : Tempus meum prope est : apud te facio Pascha cum discipulis meis. Et fecerunt discipuli sicut constituit illis Iesus : et parauerunt Pascha. Uespere autem facto, ²⁰ ²⁰⁻²⁴ ^{Mc. 14. 17-21.}

26. ⁶ > Iesus esset ^{SC} ⁹ vaenundari ^{SC} ¹⁰ estis + huic ^{SC} opus + enim ^{SC} ¹¹ habetis ^{pr.} : habebitis ^{CDMZ^c al. S} habetis ^{sec.} : -bitis ^{CDFHVZ^c al. S} ¹³ quod ^{SC} ¹⁴ Iscariotes ^{SC} ¹⁷ autem + die ^{SC} ¹⁸ quemdam ^C

Lc. 22. 14,	21	discumbebat cum duodecim discipulis. Et	279
21-23.		edentibus illis, dixit : Amen dico uobis, quia	4
Ioh. 13. 21-26.	22	unus uestrum me traditurus est. Et contri-	280
		stati ualde, coeperunt singuli dicere: Numquid	1
	23	ego sum, Domine? At ipse respondens, ait :	281
		Qui intingit mecum manum in parapside, hic	2
	24	me tradet. Filius quidem hominis uadit, si-	282
		cut scriptum est de illo : uae autem homini	6
		illi, per quem Filius hominis traditur : bonum	
	25	erat ei, si natus non fuisset homo ille. Res-	283
		pondens autem Iudas, qui tradidit eum, dixit :	10
		Numquid ego sum, Rabbi? Ait illi : Tu dixi-	
26-29	26	sti. Caenantibus autem eis, accepit Iesus	284
Mc. 14. 22-25,		panem et benedixit, ac fregit, deditque dis-	1
Lc. 22. 18-20,		cipulis suis, et ait : Accipite et comedite :	
1 Cor. 11.		27 hoc est corpus meum. Et accipiens calicem	285
23-25.		gratias egit, et dedit illis, dicens : Bibite ex	2
Ex. 24. 8.	28	hoc omnes : hic est enim sanguis meus noui	
Hier. 31. 31.		testamenti, qui pro multis effunditur in remis-	
	29	sionem peccatorum. Dico autem uobis : Non	
		bibam a modo de hoc genimine uitis, usque	
		in diem illum cum illud bibam uobiscum no-	
		uum in regno Patris mei.	
30-35	30	Ethymnodicto, exierunt in montem Oliueti.	286
Mc. 14. 26-31,	31	Tunc dicit illis Iesus : Omnes uos scanda-	287
Lc. 22. 39.		lum patiemini in me, in ista nocte. Scriptum	288
Ioh. 18. 1.		est enim : Percutiam pastorem et dispergentur	
Zach. 13. 7.		oues gregis. Postquam autem resurrexero,	
Ioh. 16. 32.	32	oues gregis. Postquam autem resurrexero,	289
28. 7, 10, 16.		33 praecedam uos in Galilaeam. Respondens au-	1
Mc. 16. 7.		tem Petrus, ait illi : Etsi omnes scandalizati	
Lc. 24. 6.		34 fuerint in te, ego numquam scandalizabor. Ait	
Lc. 22. 33, 34.		illi Iesus : Amen dico tibi, quia in hac nocte,	290
Ioh. 13. 37, 38.	35	ante quam gallus cantet, ter me negabis. Ait	6

20 discipulis + suis SC 23 paropside SC 24 tradetur SC
 28 effundetur SC 29 amodo SC

illi Petrus : Etiam si oportuerit me mori tecum,
non te negabo. Similiter et omnes discipuli
dixerunt.

291/1 Tunc uenit Iesus cum illis in uillam, quae 36 36-46
292/6 dicitur Gethsemani. Et dixit discipulis suis : Mc. 14. 32-42,
Sedete hic donec uadam illuc et orem. Et 37 Lc. 22. 40-46.
adsumto Petro, et duobus filiis Zebedaei, coe-
pit contristari et maestus esse. Tunc ait illis : 38
293/4 Tristis est anima mea usque ad mortem : susti-
nete hic, et uigilate mecum. Et progressus 39 Heb. 5. 7, 8.
294/1 pusillum, procidit in faciem suam, orans et di- Mt. 6. 10.
cens : Pater, si possibile est, transeat a me ca-
lix iste. Uerum tamen non sicut ego uolo, sed
295/1 sicut tu. Et uenit ad discipulos, et inuenit 40
296/2 eos dormientes : et dicit Petro : Sic non po-
tuistis una hora uigilare mecum ? Uigilate et 41 6. 13.
297/4 orate ut non intretis in temptationem. Spiritus
298/6 quidem promptus est, caro autem infirma. Ite- 42 6. 10.
rum secundo abiit et orauit, dicens : Pater mi,
si non potest hic calix transire nisi bibam il-
lum, fiat uoluntas tua. Et uenit iterum, et in- 43
uenit eos dormientes : erant enim oculi eorum
grauati. Et relictis illis, iterum abiit et orauit 44
299/4 tertio, eundem sermonem dicens. Tunc uenit 45
ad discipulos suos, et dicit illis : Dormite iam
et requiescite : ecce adpropinquauit hora, et
Filius hominis tradetur in manus peccatorum.
Surgite eamus : ecce adpropinquauit qui me 46 Ioh. 14. 31.
tradit.

300/1 Adhuc ipso loquente, ecce Iudas unus de 47 47-56
duodecim uenit et cum eo turba multa, cum Mc. 14. 43-50,
gladiis et fustibus missi, a principibus sacer- Lc. 22. 47-53,
Ioh. 18. 3-11.

39 pater + mi SC 40 discipulos + suos SC mecum sine
nota interrogationis S 41 promptus SC 46 tradet SC
47 ipso : eo SC disting. fustibus, missi SC

- 48 dotum, et senioribus populi. Qui autem tra- $\frac{301}{2}$
didit eum, dedit illis signum, dicens : Quem-
cumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum.
- 49 Et confestim accedens ad Iesum, dixit : Haue,
50 Rabbi : et osculatus est eum. Dixitque illi
Iesus : Amice, ad quod uenisti ? Tunc acces-
serunt, et manus iniecerunt in Iesum, et te- $\frac{302}{1}$
51 nuerunt eum. Et ecce unus ex his, qui erant
cum Iesu, extendens manum, exemit gladium
suum, et percutiens seruum principis sacerdo- $\frac{303}{10}$
Gen. 9. 6. 52 tum amputauit auriculam eius. Tunc ait illi
Iesus : Conuerte gladium tuum in locum suum :
omnes enim qui acceperint gladium, gladio
53 peribunt. An putas, quia non possum rogare
patrem meum, et exhibebit mihi modo plus
Es. 53. 7-10. 54 quam duodecim legiones angelorum ? Quo-
modo ergo implebuntur scripturae, quia sic
55 oportet fieri ? In illa hora dixit Iesus turbis : $\frac{304}{1}$
Tamquam ad latronem existis, cum gladiis et
fustibus comprehendere me : cotidie apud uos
sedebam docens in templo, et non metenuistis.
56 Hoc autem totum factum est, ut implerentur $\frac{305}{6}$
scripturae prophetarum. Tunc discipuli omnes,
relicto eo, fugerunt.
- 57 At illi tenentes Iesum, duxerunt ad Caia- $\frac{306}{1}$
Mc. 14. 53-65. phan principem sacerdotum, ubi scribae et
Lc. 22. 54. 58 seniores conuenerant. Petrus autem seque- $\frac{307}{4}$
batur eum a longe, usque in atrium principis
sacerdotum : et ingressus intro, sedebat cum
59 ministris, ut uideret finem. Principes autem $\frac{308}{2}$
sacerdotum et omne concilium quaerebant
falsum testimonium contra Iesum, ut eum mor-
60 ti traderent : et non inuenerunt, cum multi

49 Aue $\mathcal{SC}$
plerentur $\mathcal{SC}$

50 Amice + fac D quod : quid $\mathcal{SC}$
58 finem + rei H^cZ* *al.*

56 adim-

$\frac{309}{6}$ falsi testes accessissent. Nouissime autem
 uenerunt duo falsi testes, ¹ et dixerunt: Hic ⁶¹ Ioh. 2. 19.
 dixit: Possum destruere templum Dei, et post ^{Act. 6. 14.}
 triduum aedificare illud. Et surgens princeps ⁶²
 sacerdotum, ait illi: Nihil respondes ad ea
 quae isti aduersum te testificantur? Iesus au- ⁶³ 63-66
 tem tacebat. Et princeps sacerdotum ait illi: ^{Lc. 22. 67-71.}
 Adiuro te per Deum uiuum, ut dicas nobis si
 $\frac{310}{1}$ tu es Christus filius Dei. Dicit illi Iesus: Tu ⁶⁴ Ps. 109 (110).
 dixisti. Uerum tamen dico uobis, a modo uide- ^{I. Dan. 7. 13.}
 bitis Filium hominis sedentem a dextris uir- ^{Act. 7. 56.}
 $\frac{311}{6}$ tutis, et uenientem in nubibus caeli. Tunc ⁶⁵ Mt. 16. 27,
² 24. 30, 25. 31.
 $\frac{312}{2}$ princeps sacerdotum scidit uestimenta sua, di-
 cens: Blasphemauit: quid adhuc egemus tes-
 tibus? ecce nunc audistis blasphemiam: ¹ quid ⁶⁶ Ioh. 19. 7.
 uobis uidetur? At illi respondentes dixerunt: ^{Leu. 24. 16.}
 $\frac{313}{1}$ Reus est mortis. Tunc expuerunt in faciem ⁶⁷ Lc. 22. 63-65.
 eius, et colaphis eum ceciderunt: alii autem
 palmas in faciem ei dederunt, ¹ dicentes: Pro- ⁶⁸
 phetiza nobis Christe, quis est qui te percussit?
 $\frac{314}{1}$ Petrus uero sedebat foris in atrio. Et ac- ⁶⁹ 69-75
 cessit ad eum una ancilla, dicens: Et tu cum ^{Mc. 14. 66-72,}
 Iesu Galilaeo eras. At ille negauit coram om- ^{Lc. 22. 55-62,}
 $\frac{315}{1}$ nibus, dicens: Nescio quid dicis. Exeunte ⁷⁰ Ioh. 18. 16-18,
 autem illo ianuam, uidit eum alia, et ait his ^{25-27.}
 qui erant ibi: Et hic erat cum Iesu Nazareno.
 Et iterum negauit cum iuramento: Quia non ⁷²
 noui hominem. Et post pusillum accesserunt ⁷³
 qui stabant, et dixerunt Petro: Uere et tu ex
 illis es: nam et loquella tua manifestum te fa-
 cit. Tunc coepit detestari et iurare, quia non ⁷⁴
 nouisset hominem. Et continuo gallus can-
 tavit. Et recordatus est Petrus uerbi Iesu, ⁷⁵

⁶¹ reaedificare SC
⁶⁷ ei: eius SC

⁶⁴ amodo SC
⁷¹ alia + ancilla SC

uirtutis + Dei FSC
⁷³ loquela SC

quod dixerat : Prius quam gallus cantet, ter me negabis. Et egressus foras, plorauit amare.

Mc. 15. 1. 27 Mane autem facto, consilium inierunt omnes principes sacerdotum, et seniores populi, 317
2

Lc. 23. 1. 2 aduersus Iesum, ut eum morti traderent. Et 318
1
Ioh. 18. 28. uinctum adduxerunt eum, et tradiderunt Pontio Pilato praesidi.

3 Tunc uidens Iudas qui eum tradidit, quod 319
10

damnatus esset, paenitentia ductus rettulit triginta argenteos principibus sacerdotum et senioribus, ¹ dicens: Peccaui, tradens sanguinem iustum. At illi dixerunt: Quid ad nos? tu

Act. 1. 18, 19. 5 uideris. Et proiectis argenteis in templo, recessit, et abiens laqueo se suspendit. Principes autem sacerdotum, acceptis argenteis, dixerunt: Non licet mittere eos in corbanan:

7 quia pretium sanguinis est. Consilio autem inito, emerunt ex illis agrum figuli, in sepulturam peregrinorum. Propter hoc uocatus est ager ille, Acheldemach, ager sanguinis, usque

Zach. 11. 13. 9 in hodiernum diem. Et tunc impletum est quod dictum est per Hieremiam prophetam dicentem: Et acceperunt triginta argenteos, pretium adpretiati quem adpretiauerunt a filiis 320
1
10 Israhel: et dederunt eos in agrum figuli, sicut constituit mihi Dominus.

11-14 11 Iesus autem stetit ante praesidem: et interrogauit eum praeses, dicens: Tu es Rex 321
4
Mc. 15. 2-5, 12 Iudaeorum? Dicit ei Iesus: Tu dicis. ¹ Et cum accusaretur a principibus sacerdotum et 322
4
13 senioribus, nihil respondit. Tunc dicit illi

⁷⁵ plorauit ACH *al.*: fleuit DFMVZ *al.* SC 27. ³ rettulit SC ⁶ > eos mittere SC corbonam SC; corban D ⁸ Hacedama + hoc est SC ⁹ om. et ad init. SC appret. bis SC a filiis: filii CD ¹¹ ei: illi SC

Pilatus : Non audis quanta aduersum te dicant testimonia? Et non respondit ei ad ullum ¹⁴ uerbum, ita ut miraretur praeses uehementer.

³²² ² Per diem autem sollemnem consueuerat prae- ¹⁵ ¹⁵⁻²⁶
ses dimittere populo unum uinctum, quem uo- ^{Mc. 15. 6-15,}
³²³ ⁴ luissent. Habebat autem tunc uinctum in- ¹⁶ ^{Lc. 23. 18-25,}
^{Ioh. 18. 39, 40.}

signem, qui dicebatur Barabbas. Congregatis ¹⁷ ergo illis, dixit Pilatus : Quem uultis dimittam uobis : Barabbam, an Iesum qui dicitur Chri- ¹⁸ stus? Sciebat enim quod per inuidiam tradi-

³²⁴ ¹⁰ dissent eum. Sedente autem illo pro tribunali, ¹⁹ misit ad illum uxor eius, dicens : Nihil tibi, et

³²⁵ ¹ iusto illi : multa enim passa sum hodie per ui- ²⁰ sum propterea. Principes autem sacerdotum ²¹ et seniores persuaserunt populis ut peterent Barabbam, Iesum uero perderent. Respondens ²¹ ^{Act. 3. 14.}

autem praeses, ait illis : Quem uultis uobis de duobus dimitti? At illi dixerunt : Barabbam.

³²⁶ ¹ Dicit illis Pilatus : Quid igitur faciam de Iesu ²² qui dicitur Christus? Dicunt omnes : Cruci- ²³ figatur. Ait illis praeses : Quid enim mali ²⁴ fecit? At illi magis clamabant dicentes : Cru- ²⁴ ^{Dt. 21. 6-8.} cifigatur. Uidens autem Pilatus quia nihil

proficeret, sed magis tumultus fieret, accepta aqua, lauit manus coram populo, dicens : Innocens ego sum a sanguine iusti huius : uos uideritis. Et respondens uniuersus populus, ²⁵

³²⁸ ¹ dixit : Sanguis eius super nos, et super filios ²⁶ ^{Ioh. 19. 1, 16.} nostros. Tunc dimisit illis Barabbam : Iesum ²⁶ autem flagellatum tradidit eis ut crucifigeretur.

³²⁹ ⁴ Tunc milites praesidis suscipientes Iesum ²⁷ ²⁷⁻³¹ in praetorio, congregauerunt ad eum uniuer- ^{Mc. 15. 16-20,}
^{Ioh. 19. 2, 3.}

¹³ dicunt SC ¹⁵ > populo dimittere SC ¹⁷ Barabbam
SC, et 20, 21, 26 ¹⁹ illum: eum SC ²⁰ princeps ACFH*
M al. ²⁷ praetorium SC

28 sam cohortem : et exuentes eum, clamydem
 29 coccineam circumdederunt ei : et plectentes
 coronam de spinis, posuerunt super caput eius,
 et harundinem in dextera eius : Et genu flexo
 ante eum inludabant, dicentes : Haue, rex Iu-
 30 daeorum. Et expuentes in eum, acceperunt $\frac{330}{6}$
 31 harundinem, et percutiebant caput eius. Et
 postquam inluserunt ei, exuerunt eum cla-
 myde, et induerunt eum uestimentis eius, et
 duxerunt eum ut crucifigerent.

Mc. 15. 21, 32 Exeuntes autem inuenerunt hominem Cy- $\frac{331}{1}$
 Lc. 23. 26. reneum, nomine Simonem : hunc angariaue- $\frac{332}{1}$
 33 runt ut tolleret crucem eius. Et uenerunt in $\frac{333}{4}$
 Mc. 15. 22-38, locum qui dicitur Golgotha, quod est Calua-
 Lc. 23. 32-38, riae locus. Et dederunt ei uinum bibere cum
 44-46. 34 felle mixtum : et cum gustasset, noluit bibere. $\frac{334}{1}$
 Ioh. 19. 17-19, 35 Postquam autem crucifixerunt eum, diuise- $\frac{335}{1}$
 23, 24, 28-30. runt uestimenta eius, sortem mittentes : et se- $\frac{336}{1}$
 Ps. 68. 22 dentes seruabant eum. Et inposuerunt super $\frac{337}{6}$
 (69. 21). 36 caput eius causam ipsius scriptam : HIC EST
 Ps. 21. 19 37 IESUS REX IUDAEORUM. Tunc crucifixi sunt
 (22. 18). 38 cum eo duo latrones : unus a dextris, et unus
 Es. 53. 12. 39 a sinistris. Praetereuntes autem blasphema-
 Ps. 21. 8 (22. 7). 40 bant eum, mouentes capita sua, et dicentes :
 108 (109). 25. Qui destruit templum, et in triduo illud reae-
 Mt. 26. 61, dificat : salua temet ipsum : si filius Dei es, de-
 Ioh. 2. 19.

28 chlamydem $\mathcal{SC}$ 29 inludabant + ei $\mathcal{SC}$ Aue $\mathcal{SC}$
 31 chlamyde $\mathcal{SC}$ 32 Cyrenaeum $\mathcal{SC}$; + uenientem obuiam sibi
 Z al. (et H^c post Simonem) 34 mistum $\mathcal{SC}$ 35 mittentes
 sine addit. CDH*MV al. : + ut impleretur quod dictum est per Pro-
 phetam (+ dicentem Z al. $\mathcal{C}$) : Diuiserunt sibi uestimenta mea, et
 super uestem meam miserunt sortem AH^cZ al. $\mathcal{C}$; ex Ioh. 19. 24
 37 om. Iesus DH al. 38 crucifixi sunt : crucifixerunt DF al.
 40 dicentes sine addit. ACH*M : + uah H^cVZ $\mathcal{SC}$ destruit... re-
 aedificat CDFH*MVZ, destruebat... reaedificabat A al. : de-
 struis... reaedificas H^c al. $\mathcal{SC}$, destruebas... reaedificabas codd.
 aliq. templum + Dei $\mathcal{SC}$

- ³³⁸₂ scende de cruce. Similiter et principes sacer-⁴¹
dotum inludentes cum scribis et senioribus,
dicebant : Alios saluos fecit, se ipsum non po-⁴²
test saluum facere : si rex Israhel est, descen-
dat nunc de cruce, et credimus ei : confidit in ⁴³
Deo : liberet nunc eum, si uult eum : dixit
enim : Quia Dei filius sum. Id ipsum autem ⁴⁴
³³⁹₂ et latrones qui crucifixi erant cum eo, inpro-
perabant ei.
- ³⁴⁰₂ A sexta autem hora tenebrae factae sunt ⁴⁵
super uniuersam terram usque ad horam no-
³⁴¹₆ nam. Et circa horam nonam clamauit Iesus ⁴⁶
uoce magna, dicens : Heli, Heli, lema saba-
cthani ? hoc est : Deus meus, Deus meus, ut
quid dereliquisti me ? Quidam autem illic ⁴⁷
stantes et audientes, dicebant : Heliam uocat
iste. Et continuo currens unus ex eis, acce- ⁴⁸
ptam spongiam impleuit aceto, et inposuit ha-
rundini, et dabat ei bibere. Ceteri uero dice- ⁴⁹
bant : Sine uideamus an ueniat Helias liberans
^{343/1} eum. Iesus autem iterum clamans uoce ma-⁵⁰
^{344/2} gna, emisit spiritum. Et ecce uelum templi ⁵¹
scissum est in duas partes, a summo usque de-
³⁴⁵₁₀ orsum. Et terra mota est, et petrae scissae
sunt,¹ et monumenta aperta sunt : et multa cor-⁵²
pora sanctorum qui dormierant, surrexerunt :
et exeuntes de monumentis post resurrectio-⁵³
nem eius, uenerunt in sanctam ciuitatem, et
³⁴⁶₂ apparuerunt multis. Centurio autem, et qui ⁵⁴
cum eo erant, custodientes Iesum, uiso terrae
- Sap. 2. 13,
18-20.
Ps. 21. 9
(22. 8).
Lc. 23. 39-43.
- Mc. 15. 33,
Lc. 23. 44.
- Ps. 21. 2
(22. 1).
- Ps. 68. 22
(69. 21).
- Mc. 15. 38,
Lc. 23. 45.
Ex. 26. 31-33.
Heb. 10. 19,
20.
- 54-56
Mc. 15. 39-41,
Lc. 23. 47, 49.

⁴³ nunc eum, si uult eum FM *al.*, et nunc, si uult eum C : nunc eum, si uult ACDHVZ *al.* S > filius Dei SC ⁴⁴ impropera-
bant SC ⁴⁶ Eli, Eli SC ; Heloi, Heloi H^cVZ *al.* lema
sabacthani A(CD)FM(HZ), et lamma sabacthani C, lammasaba-
cthani S : lama zaptani V *al.* ⁴⁹ eum + alius autem, accepta
lancea, pupugit latus eius ; et exiit aqua et sanguis D *al.*

- motu et his quae fiebant, timuerunt ualde, di-
 centes : Uere Dei Filius erat iste. Erant au-
 tem ibi mulieres multae a longe, quae secutae
 erant Iesum a Galilaea, ministrantes ei : inter
 quas erat Maria Magdalene, et Maria Iacobi
 et Ioseph mater, et mater filiorum Zebedaei.
- Cum sero autem factum esset, uenit quidam
 homo diues ab Arimathia, nomine Ioseph, qui
 et ipse discipulus erat Iesu. Hic accessit ad
 Pilatum, et petiit corpus Iesu. Tunc Pilatus
 iussit reddi corpus. Et accepto corpore, Ioseph
 inuoluit illud in sindone munda : et posuit il-
 lud in monumento suo nouo, quod exciderat
 in petra : et aduoluit saxum magnum ad ostium
 monumenti, et abiit. Erat autem ibi Maria
 Magdalene, et altera Maria, sedentes contra
 sepulchrum.
- Altera autem die, quae est post Parasceuen,
 conuenerunt principes sacerdotum et Phari-
 saei ad Pilatum, dicentes : Domine, recordati
 sumus, quia seductor ille dixit adhuc uiuens :
 Post tres dies resurgam. Iube ergo custodiri
 sepulchrum usque in diem tertium : ne forte
 ueniant discipuli eius, et furentur eum, et di-
 cant plebi : Surrexit a mortuis : et erit nouissi-
 mus error peior priore. Ait illis Pilatus : Ha-
 betis custodiam : ite, custodite sicut scitis. Illi
 autem abeuntes, munierunt sepulchrum, si-
 gnantes lapidem, cum custodibus.
- Uespere autem sabbati, quae lucescit in pri-
 ma sabbati, uenit Maria Magdalene, et altera
 Maria uidere sepulchrum. Et ecce terrae

⁵⁴ > Filius Dei SC ⁵⁵ a longe : + uidentes D ; + aspicientes
 H^eM ⁵⁷ > autem sero SC Arimathaea C ⁵⁸ reddi :
 dari D

motus factus est magnus. Angelus enim Do-
 mini descendit de caelo : et accedens reuoluit
 lapidem, et sedebat super eum. Erat autem 3
 aspectus eius sicut fulgur : et uestimentum eius
 sicut nix. Prae timore autem eius exterriti 4
³⁵³₂ sunt custodes, et facti sunt uelut mortui. Re- 5
 spondens autem angelus dixit mulieribus : No-
 lite timere uos : scio enim, quod Iesum, qui
 crucifixus est, quaeritis. Non est hic : sur- 6 27. 63.
 rexit enim, sicut dixit : uenite, uidete locum,
 ubi positus erat Dominus. Et cito euntes, di- 7 26. 32.
 cite discipulis eius quia surrexit : et ecce prae-
 cedit uos in Galilaeam : ibi eum uidebitis :
³⁵⁴₂ ecce praedixi uobis. Et exierunt cito de monu- 8
 mento, cum timore et magno gaudio, currentes
³⁵⁵₁₀ nuntiare discipulis eius. Et ecce Iesus occur- 9 Mc. 16. 9.
 rit illis, dicens : Hauete. Illae autem accesse- Ioh. 20. 14.
 runt, et tenuerunt pedes eius, et adorauerunt
 eum. Tunc ait illis Iesus : Nolite timere : ite, 10 Ioh. 20. 17.
 nuntiate fratribus meis, ut eant in Galilaeam :
 ibi me uidebunt.

Quae cum abissent, ecce quidam de custo- 11 27. 65, 66.
 dibus uenerunt in ciuitatem, et nuntiauerunt
 principibus sacerdotum omnia quae facta fue-
 rant. Et congregati cum senioribus, consilio 12
 accepto, pecuniam copiosam dederunt militi-
 bus, ¹ dicentes: Dicite quia discipuli eius nocte 13
 uenerunt, et furati sunt eum, nobis dormienti-
 bus. Et si hoc auditum fuerit a praeside, nos 14
 suadebimus ei, et securos uos faciemus. At 15
 illi accepta pecunia, fecerunt sicut erant docti :

28. ³ uestimentum ACFM *al.* $\mathfrak{C}$: uestimenta DHVZ *al.* $\mathfrak{S}$
⁶ uenite, uidete AMVZ *al.*: uenite et uidete CDFH *al.* $\mathfrak{SC}$
⁷ praecedet $\mathfrak{S}$ ⁸ > gaudio magno $\mathfrak{SC}$ ⁹ Auete $\mathfrak{SC}$
¹¹ abijssent $\mathfrak{SC}$ ¹⁵ edocti $\mathfrak{SC}$

et diuulgatum est uerbum istud apud Iudaeos
usque in hodiernum diem.

7. 26. 32. 16 Undecim autem discipuli abierunt in Gali-
laeam, in montem ubi constituerat illis Iesus.
17 Et uidentes eum adorauerunt : quidam autem
11. 27. 18 dubitauerunt. Et accedens Iesus locutus est
Dan. 7. 13, 14. eis, dicens : Data est mihi omnis potestas, in
Mc. 16. 15, 16. 19 caelo et in terra. Euntes ergo docete omnes
Mt. 18. 20. gentes : baptizantes eos in nomine Patris, et
20 Filii, et Spiritus sancti : docentes eos seruare
omnia quaecumque mandauì uobis : et ecce
ego uobiscum sum omnibus diebus, usque ad
consummationem saeculi.

EXPLICIT EUANGELIUM SECUNDUM MATTHEUM

EUANGELIUM SECUNDUM MARCUM

- 1 INITIUM Euangelii Iesu Christi, Filii Dei. $\frac{1}{2}$
2 Sicut scriptum est in Esaia propheta :
2-8 Mt. 3. 1-11, Ecce mitto angelum meum ante faciem
Lc. 3. 2-16. tuam,
Ioh. 1. 19-30. qui praeparabit uiam tuam.
Mal. 3. 1. 3 Uox clamantis in deserto : $\frac{2}{1}$
Es. 40. 3. Parate uiam Domini,
Mt. 11. 10. rectas facite semitas eius.
4 Fuit Iohannes in deserto baptizans, et praedi- $\frac{3}{6}$
cans baptismum paenitentiae in remissionem
5 peccatorum. Et egrediebatur ad illum omnis

²⁰ saeculi + amen AHZ^c al. om. *subscr.* SC

Inscr. SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVN-
DVM MARCVM SC 1. ¹ om. Iesu Christi Z* ² ecce + ego
SC tuam + ante te DGVZSC ⁵ illum : eum SC

- Iudaeae regio, et Hierosolymitae uniuersi, et baptizabantur ab illo in Iordane flumine, confitentes peccata sua. Et erat Iohannes uestitus pilis cameli, et zona pellicia circa lumbos eius : et lucustas et mel siluestre edebat. Et $\frac{4}{1}$ praedicabat, dicens : Uenit fortior me post me, cuius non sum dignus procumbens soluere corrigiam calciamentorum eius. Ego baptizaui 8 uos aqua, ille uero baptizabit uos Spiritu sancto.
- $\frac{5}{1}$ Et factum est in diebus illis, uenit Iesus a 9 Nazareth Galilaeae : et baptizatus est in Iordane ab Iohanne. Et statim ascendens de 10 aqua, uidit apertos caelos, et Spiritum tamquam columbam descendentem, et manentem in ipso. Et uox facta est de caelis : Tu es filius 11 meus dilectus, in te complacui.
- $\frac{6}{2}$ Et statim Spiritus expellit eum in desertum. 12 Et erat in deserto quadraginta diebus, et quadraginta noctibus : et temptabatur a Satana. 13
- $\frac{7}{6}$ Eratque cum bestiis, et angeli ministrabant illi. 14
- $\frac{8}{4}$ Postquam autem traditus est Iohannes, uenit Iesus in Galilaeam, praedicans euangelium regni Dei, ¹ et dicens : Quoniam impletum est 15 tempus, et adpropinquauit regnum Dei : paenitemini, et credite euangelio.
- Et praeteriens secus mare Galilaeae, uidit 16 Simonem et Andream fratrem eius, mittentes retia in mare, erant enim piscatores. Et dixit 17 eis Iesus : Uenite post me, et faciam uos fieri piscatores hominum. Et protinus relictis re- 18 tibus, secuti sunt eum. Et progressus inde 19
- ⁵ Iordanis SC ⁶ camelorum S locustas SC ⁷ ueniet S corrigiam SC ⁸ baptizo CDG ⁹ Galilaeae S > a Ioanne in Iord. SC ¹⁰ > caelos apertos SC Spiritum + sanctum S ¹² expellit AH*MZ* : -ulit CDGH^cVZ^cSC
- Act. 13. 25.
9-11
Mt. 3. 13-17,
Lc. 3. 21, 22,
Ioh. 1. 32-34.
9. 7.
Ps. 2. 7,
Es. 42. 1.
Mt. 17. 5,
Lc. 9. 35.
12, 13
Mt. 4. 1-11.
Lc. 4. 1-13.
Mt. 4. 12-17.
Lc. 4. 14, 15.
16-20
Mt. 4. 18-22,
Lc. 5. 2-11.
Ioh. 1. 40-42.

pusillum, uidit Iacobum Zebedaei et Iohan-
nem fratrem eius, et ipsos in naui componen-
tes retia : ¹ et statim uocauit illos. Et relicto
patre suo Zebedaeo in naui cum mercennariis,
secuti sunt eum.

21-28 21 Et ingrediuntur Capharnaum: et statim sab- 12/8
Mt. 4. 13. 22 batis ingressus synagogam, docebat eos. Et 13/2
Lc. 4. 31-37. stupebant super doctrina eius: erat enim do-
Mt. 7. 28, 29. cens eos quasi potestatem habens, et non sicut
23 scribae. Et erat in synagoga eorum homo in 14
5. 7. 24 spiritu immundo: et exclamauit, ¹ dicens: Quid 8
nobis et tibi, Iesu Nazarene? uenisti perdere
25 nos? scio qui sis, Sanctus Dei. Et commi-
natus est ei Iesus, dicens: Obmutesce, et exi
9. 25. 26 de homine. Et discerpens eum spiritus im-
mundus, et exclamans uoce magna exiit ab eo.
27 Et mirati sunt omnes, ita ut conquirerent in-
ter se, dicentes: Quidnam est hoc? quae
doctrina haec noua? quia in potestate et spi-
28 ritibus inmundis imperat, et oboediunt ei. Et
processit rumor eius statim in omnem regio-
nem Galilaeae.

29-34 29 Et protinus egredientes de synagoga, uene- 15
Mt. 8. 14-16. runt in domum Simonis et Andreae, cum Ia- 2
Lc. 4. 38-41. cobo et Iohanne. Decumbebat autem socrus
Simonis febricitans: et statim dicunt ei de illa.
30 31 Et accedens eleuauit eam, adprehensa manu
eius: et continuo dimisit eam febris, et mini-
strabat eis.
32 Uespere autem facto cum occidisset sol,
afferebant ad eum omnes male habentes, et
33 daemonia habentes: et erat omnis ciuitas con-

¹⁹ > comp. retia in naui SC ²¹ ingressus + in SC ²⁴ ue-
nisti + ante tempus S qui sis CGVZC: quis es AH; quia sis D;
quod sis S; te qui es Iren. ²⁷ quae: quanam SC et sec.:
etiam SC

gregata ad ianuam. Et curauit multos qui³⁴
uexabantur uariis languoribus, et daemonia¹⁶
⁸ multa eiciebat : et non sinebat loqui ea, quo-
niam sciebant eum.

¹⁷ Et diluculo ualde surgens, egressus abiit in³⁵ 35-38
⁸ desertum locum, ibique orabat. Et persecu-³⁶ Lc. 4. 42, 43.
tus est eum Simon, et qui cum illo erant : et ³⁷
cum inuenissent eum, dixerunt ei : Quia om-
nes quaerunt te. Et ait illis : Eamus in proxi-³⁸
mos uicos et ciuitates, ut et ibi praedicem : ad
hoc enim ueni. Et erat praedicans in syna-³⁹
gogis eorum, et omni Galilaea, et daemonia
eiciens.

¹⁸ Et uenit ad eum leprosus deprecans eum : ⁴⁰ 40-44
² et genu flexo dixit : Si uis, potes me mundare.
Iesus autem misertus eius, extendit manum ⁴¹
suam : et tangens eum, ait illi : Uolo : mun-
dare. Et cum dixisset, statim discessit ab eo ⁴²
lepra, et mundatus est. Et comminatus ei, ⁴³
statim eiecit illum, ¹ et dicit ei : Uide nemini ⁴⁴ Leu. 13. 49,
14. 2-32.
dixeris : sed uade, ostende te principi sacer-
dotum, et offer pro emundatione tua, quae
¹⁹ praecipit Moses in testimonium illis. At ille ⁴⁵
¹⁰ egressus coepit praedicare, et diffamare ser-
monem, ita ut iam non posset manifeste in
ciuitatem introire, sed foris in desertis locis
esse : et conueniebant ad eum undique.

²⁰ Et iterum intrauit Capharnaum post dies : ² 1-12
¹ et auditum est quod in domo esset : ¹ et con- ² Mt. 9. 2-8,
Lc. 5. 18-26.
uenerunt multi, ita ut non caperet neque ad
ianuam : et loquebatur eis uerbum. Et uene-³
runt ferentes ad eum paralyticum, qui a quat-

³⁴ > ea loqui SC ³⁶ persecutus SC ³⁹ et sec. + in SC
⁴⁰ dicit S; + ei SC ⁴³ comminatus est ei statimque SC
⁴⁵ > introire in ciu. SC esset SC 2. ¹ dies + octo S
⁸ > ad eum ferentes SC

4 tuor portabatur. Et cum non possent offerre
 eum illi prae turba, nudauerunt tectum ubi
 erat : et patefacientes summiserunt grabattum,
 5 in quo paralyticus iacebat. Cum uidisset au-
 tem Iesus fidem illorum, ait paralytico : Fili,
 6 dimittuntur tibi peccata. Erant autem illic
 quidam de scribis sedentes, et cogitantes in
 7 cordibus suis : ¹ Quid hic sic loquitur ? blas-
 phemat. Quis potest dimittere peccata, nisi
 8 solus Deus ? Quo statim cognito Iesus spiritu
 suo quia sic cogitarent intra se, dicit illis : Quid
 9 ista cogitatis in cordibus uestris ? Quid est
 facilius dicere paralytico : Dimittuntur tibi
 peccata : an dicere : Surge et tolle grabattum
 10 tuum, et ambula ? Ut autem sciatis quia po-
 testatem habet Filius hominis in terra dimit-
 11 tendi peccata, ait paralytico : Tibi dico :
 surge, tolle grabattum tuum, et uade in do-
 12 mum tuam. Et statim ille surrexit : et sub-
 lato grabatto, abiit coram omnibus, ita ut ad-
 mirarentur omnes, et honorificarent Deum, di-
 centes : Quia numquam sic uidimus.

13 Et egressus est rursus ad mare : omnisque ²¹/₂
 14 turba ueniebat ad eum, et docebat eos. Et
 cum praeteriret, uidit Leuin Alphei sedentem
 ad teloneum, et ait illi : Sequere me. Et sur- ²²/₂
 15 gens secutus est eum. Et factum est, cum ac-
 cumberet in domo illius, multi publicani et
 peccatores simul discumbebant cum Iesu et
 discipulis eius : erant enim multi, qui et se-
 16 quebantur eum. Et scribae et Pharisei ui-

⁴ submiserunt SC ⁵ > autem uidisset SC peccata + tua
 SC ⁹ Surge, tolle (om. et) SC ¹⁰ > Filius hominis habet
 potestatem SC ¹² > surrexit ille SC abiit + inde S mira-
 rentur SC ¹⁴ Leui SC Alphaei SC telonium SC ¹⁵ qui
 et : om. et S

dentes quia manducaret cum peccatoribus, et publicanis, dicebant discipulis eius : Quare cum publicanis, et peccatoribus manducat et ²³ bibit magister uester ? Hoc audito Iesus ait ² 17 illis : Non necesse habent sani medicum, sed qui male habent : non enim ueni uocare iustos, sed peccatores.

Et erant discipuli Iohannis, et Pharisei ie- 18 iunantes : et ueniunt et dicunt illi : Quare discipuli Iohannis et Phariseaeorum ieiunant, tui autem discipuli non ieiunant ? Et ait illis Ie- 19 sus : Numquid possunt filii nuptiarum, quamdiu sponsus cum illis est, ieiunare ? Quanto tempore habent secum sponsum, non possunt ieiunare. Uenient autem dies cum auferetur 20 ab eis sponsus : et tunc ieiunabunt in illa die. Nemo adsumentum panni rudis adsuit uesti- 21 mento ueteri : alioquin auferet supplementum nouum a ueteri, et maior scissura fit. Et nemo 22 mittit uinum nouellum in utres ueteres : alioquin dirumpet uinum utres, et uinum effunditur, et utres peribunt : sed uinum nouum in utres nouos mitti debet.

²⁴ Et factum est iterum cum sabbatis ambu- 23 laret per sata, et discipuli eius coeperunt praegredi et uellere spicas. Pharisei autem di- 24 cebant ei : Ecce, quid faciunt sabbatis quod non licet ? Et ait illis : Numquam legistis 25 quid fecerit Dauid, quando necessitatem habuit, et esuriit ipse, et qui cum eo erant ? quo- 26

18-22
Mt. 9. 14-17,
Lc. 5. 33-38.

23-28
Mt. 12. 1-8,
Lc. 6. 1-5,
Dt. 23. 25.

1 Reg.
(1 Sam.) 21. 6.

16 > manducaret cum publicanis et pecc. SC dixerunt S
17 medico SC malehabent uno uerbo S 20 illis diebus SC
21 assumentum et assuit SC auferet ADHM : -ert CFGVZSC
22 nouum SC dirumpet SC effundetur SC 23 cum
+ Dominus SC et sec. om. S progredi SC 24 faciunt
+ discipuli tui S

Leu. 8. 31,
24. 5-9.
Ex. 29. 32.

modo introiit domum Dei sub Abiathar prin-
cipe sacerdotum, et panes propositionis man-
ducauit, quos non licet manducare, nisi sacer-
27 dotibus, et dedit eis qui cum eo erant? Et ²⁵/₂
dicebat eis: Sabbatum propter hominem fac-
tum est, et non homo propter sabbatum.
28 Itaque dominus est Filius hominis etiam
sabbati.

1-6
Mt. 12. 9-14,
Lc. 6. 6-11.

3 Et introiit iterum in synagogam: et erat ibi
2 homo habens manum aridam. Et obserua-
bant eum, si sabbatis curaret: ut accusarent
3 illum. Et ait homini habenti manum aridam:
4 Surge in medium. Et dicit eis: Licet sabbatis
bene facere, an male? animam saluam fa-
5 cere, an perdere? At illi tacebant. Et cir-
cumspiciens eos cum ira, contristatus super
caecitate cordis eorum, dicit homini: Extende
manum tuam: et extendit, et restituta est
6 manus illi. Exeuntes autem statim Pharisei ²⁶/₄
cum Herodianis, consilium faciebant aduersus
eum quomodo eum perderent.

Mt. 12. 15, 16.
Lc. 6. 17.

7 Et Iesus cum discipulis suis secessit ad
mare. Et multa turba a Galilaea et Iudaea se-
8 cuta est eum, et ab Hierosolymis, et ab Idu-
maea, et trans Iordanen: et qui circa Tyrum et
Sidonem, multitudo magna, audientes quae
9 faciebat, uenerunt ad eum. Et dixit discipu-
lis suis ut nauicula sibi deseruiret propter tur-
10 bam, ne comprimerent eum. Multos enim
sanabat, ita ut inruerent in eum ut illum tan-
11 gerent, quotquot habebant plagas. Et spiri-
tus inmundi, cum illum uidebant, procidebant

²⁶ introiuit SC; + in SC licebat SC nisi + solis S
3. 1 introiuit SC ⁶ > Pharisei statim SC ⁷ Et Iesus:
Iesus autem SC ⁸ Iordanem SC ⁹ dixit + Iesus S in
nauicula sibi deseruirent GZ^cS ¹⁰ irruerent SC

²⁸₈ ei : et clamabant dicentes : Tu es Filius Dei.
Et uehementer comminabatur eis ne manife- ¹²
starent illum.

²⁹₂ Et ascendens in montem uocauit ad se quos ¹³ ¹³⁻¹⁹
uoluit ipse : et uenerunt ad eum. Et fecit ut ¹⁴ ^{Mt. 10. 1-4,}
essent duodecim cum illo : et ut mitteret eos ^{Lc. 6. 12-16.}
praedicare. Et dedit illis potestatem curandi ¹⁵

³⁰₂ infirmitates, et eiciendi daemonia. Et inpo- ¹⁶ ^{Act. 1. 13.}
suit Simoni nomen Petrus : et Iacobum Zebe- ¹⁷ ^{Ioh. 1. 42.}
daei : et Iohannem fratrem Iacobi, et inposuit

eis nomina Boanerges, quod est Filii toni-
trui : et Andream et Philippum, et Bartholo- ¹⁸
meum et Mattheum, et Thomam et Iacobum
Alphei, et Thaddeum et Simonem Cananae-
um, ¹ et Iudam Scarioth, qui et tradidit illum. ¹⁹

³¹₁₀ Et ueniunt ad domum : et conuenit iterum ²⁰
turba, ita ut non possent neque panem mandu-
care. Et cum audissent sui, exierunt tenere ²¹ ^{Ioh. 7. 5}

eum : dicebant enim : Quoniam in furorem
uersus est. Et scribae qui ab Hierosolymis ²² ²²⁻³⁰
descenderant, dicebant : Quoniam Beelzebub ^{Mt. 12. 24-32.}
habet : et quia in principe daemonum eicit ^{Lc. 11. 15-22,}
daemonia. Et conuocatis eis in parabolis di- ^{12. 10.}

³³₂ cebat illis : Quomodo potest Satanās Satana
eicere ? Et si regnum in se diuidatur, non po- ²⁴
test stare regnum illud. Et si domus super ²⁵
semet ipsam dispertiat, non poterit domus
illa stare. Et si Satanās consurrexit in semet ²⁶
ipsum, dispertitus est : et non potest stare, sed
finem habet. Nemo potest uasa fortis ingres- ²⁷
sus in domum diripere, nisi prius fortem alli-
get, et tunc domum eius diripiet. Amen dico ²⁸

¹⁸ Bartholomaeum . . . Matthaum . . . Alphaei . . . Thaddaeum
SC ¹⁹ Iscariotem SC ²² daemoniorum SC ²³ satanam
SC ²⁴ > regnum illud stare SC ²⁵ potest SC ²⁶ con-
surrexerit SC poterit SC

uobis, quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata et blasphemiae, quibus blasphemauerint: qui autem blasphemauerit in Spiritum sanctum, non habet remissionem in aeternum, sed reus erit aeterni delicti. Quoniam dicebant: Spiritum inmundum habet.

31-35
Mt. 12. 46-50,
Lc. 8. 19-21.

31 Et ueniunt mater eius et fratres: et foris ³⁵
32 stantes miserunt ad eum uocantes eum. Et ²
33 sedebat circa eum turba: et dicunt ei: Ecce
34 mater tua et fratres tui foris quaerunt te. Et
35 respondens eis, ait: Quae est mater mea, et
fratres mei? Et circumspiciens eos qui in
circuitu eius sedebant, ait: Ecce mater mea,
et fratres mei. Qui enim fecerit uoluntatem
Dei, hic frater meus, et soror mea, et mater est.

1-12
Mt. 13. 1-15.
Lc. 8. 4-10.

4 Et iterum coepit docere ad mare: et con- ³⁶
gregata est ad eum turba multa, ita ut in ²
uam ascendens sederet in mari, et omnis tur-
ba circa mare super terram erat. Et docebat
illos in parabolis multa, et dicebat illis in do-
ctrina sua: ¹ Audite. Ecce exiit seminans ad
4 seminandum. Et dum seminat, aliud cecidit
circa uiam: et uenerunt uolucres, et comede-
5 runt illud. Aliud uero cecidit super petrosa,
ubi non habuit terram multam: et statim ex-
ortum est, quoniam non habebat altitudinem
6 terrae: et quando exortus est sol, exaestuauit:
7 et eo quod non haberet radicem, exaruit. Et
aliud cecidit in spinas: et ascenderunt spinae,
et suffocauerunt illud, et fructum non dedit.
8 Et aliud cecidit in terram bonam: et dabat
fructum ascendentem et crescentem, et affere-
bat unum triginta, et unum sexaginta, et unum

²⁹ habebit SC 4. ¹ om. in pr. SC ² illos: eos SC
⁴ uolucres + caeli SC ⁶ habebat SC ⁸ trigessimus S;
deinde om. et SC sexagesimum . . . centesimum S

centum. Et dicebat: Qui habet aures au-
diendi, audiat.

Et cum esset singularis, interrogauerunt ¹⁰
eum hi qui cum eo erant cum duodecim, para-
bolas. Et dicebat eis: Uobis datum est scire ¹¹
³⁷ ¹ mysterium regni Dei. Illis autem qui foris
sunt, in parabolis omnia fiunt: ut uidentes ¹²
uideant, et non uideant: et audientes audiant,
et non intellegant: ne quando conuertantur,
et dimittantur eis peccata. Et ait illis: Ne- ¹³
scitis parabolam hanc: et quomodo omnes
³⁸ ² parabolas cognoscetis? Qui seminat, uer- ¹⁴
bum seminat. Hi autem sunt qui circa ¹⁵
uiam, ubi seminatur uerbum: et cum audie-
rint, confestim uenit Satanas, et aufert uer-
bum quod seminatum est in corda eorum.
Et hi sunt similiter, qui super petrosa se- ¹⁶
minantur: qui cum audierint uerbum, statim
cum gaudio accipiunt illud: et non habent ¹⁷
radicem in se, sed temporales sunt: deinde
orta tribulatione et persecutione propter uer-
bum, confestim scandalizantur. Et alii sunt, ¹⁸
qui in spinis seminantur: hi sunt, qui uerbum
audiunt: et aerumnae saeculi, et deceptio di- ¹⁹
uitiarum, et circa reliqua concupiscentiae in-
troeuntes suffocant uerbum, et sine fructu
efficitur. Et hi sunt, qui super terram bonam ²⁰
seminati sunt: qui audiunt uerbum, et susci-
piunt, et fructificant, unum triginta, et unum
sexaginta, et unum centum.

³⁹ ² Et dicebat illis: Numquid uenit lucerna ²¹
ut sub modio ponatur, aut sub lecto? nonne

Es. 6. 9, 10.
Hier. 5. 21.
Ezec. 12. 2.
Ioh. 12. 40.
Act. 28. 26.
Rom. 11. 8.

13-20
Mt. 13. 18-23,
Lc. 8. 11-15.

21-25
Lc. 8. 16-18.
Mt. 5. 15.
Lc. 11. 33.

¹⁰ erant duodecim (*sine eum*) CVZSC parabolam SC scire :
nosse SC ¹² nequando uno uerbo SC ¹⁵ cordibus SC ²⁰ tri-
gesimum . . . sexagesimum . . . centesimum S om. et (*post tri-*
ginta) SC

- Mt. 10. 26, 22 ut super candelabrum ponatur? Non enim ⁴⁰
 Lc. 12. 2. est aliquid absconditum, quod non manifestetur : nec factum est occultum, sed ut in palam ²
 23 ueniat. Si quis habet aures audiendi, audiat.
- Mt. 7. 2, 24 ⁴¹
 Lc. 6. 38. ² ¹ Et dicebat illis : Uidete quid audiatis. In
 qua mensura mensi fueritis, remetietur uobis, ⁴²
 Mt. 13. 12, 25 et adicietur uobis. Qui enim habet, dabitur ²
 Lc. 19. 26. illi : et qui non habet, etiam quod habet auferetur ab illo.
- 26 Et dicebat : Sic est regnum Dei, quemad- ⁴³
 modum si homo iaciat sementem in terram : ¹⁰
 27 et dormiat, et exurgat nocte ac die, et semen germinet, et increscat dum nescit ille.
- 28 Ultro enim terra fructificat, primum herbam,
 deinde spicam, deinde plenum frumentum in
 29 spica. Et cum se produxerit fructus, statim
 mittit falcem, quoniam adest messis.
- 30 Et dicebat : Cui adsimilabimus regnum ⁴⁴
 Mt. 13. 31, 32. Dei? aut cui parabolae comparabimus illud? ²
 Lc. 13. 18, 19.
- 31 Sicut granum sinapis, quod cum seminatum
 fuerit in terra, minus est omnibus seminibus
 32 quae sunt in terra : et cum seminatum fuerit,
 Dan. 4. 9, 18. ascendit, et fit maius omnibus holeribus, et
 facit ramos magnos, ita ut possint sub umbra
 eius aues caeli habitare.
- 33 Et talibus multis parabolis loquebatur eis ⁴⁵
 34 uerbum, prout poterant audire : sine parabola ⁶
 autem non loquebatur eis. Seorsum autem ⁴⁶
 discipulis suis disserebat omnia. ¹⁰
- 35-41
 Mt. 8. 18, 35 Et ait illis illa die, cum sero esset factum : ⁴⁷
^{23-27.} Lc. 8. 22-25. 36 Transeamus contra. Et dimittentes turbam, ²
- 22 > est enim $\mathcal{L}\mathcal{C}$ sed ut : quod non $\mathcal{S}$ 24 om. et adicietur uobis DG 25 illo : eo $\mathcal{L}\mathcal{C}$ 27 ac : et $\mathcal{L}\mathcal{C}$ 29 cum ex se produxerit fructus $\mathcal{S}$; cum produxerit fructus $\mathcal{C}$; cum produxerit fructum G ; cum se produxerit (om. fructus) D* 32 seminatatum : natum $\mathcal{S}$ ascendit + in arborem $\mathcal{S}$ 35 illis + in $\mathcal{L}\mathcal{C}$

adsumunt eum ita ut erat in naui : et aliae
 naues erant cum illo. Et facta est procella ³⁷ Ion. 1. 4.
 magna uenti, et fluctus mittebat in nauem, ita
 ut impleretur nauis. Et erat ipse in puppi ³⁸
 supra ceruical dormiens : et excitant eum, et
 dicunt ei : Magister, non ad te pertinet quia
 perimus? Et exsurgens comminatus est uen- ³⁹
 to, et dixit mari : Tace, obmutesce. Et ces-
 sauit uentus : et facta est tranquillitas magna.
 Et ait illis : Quid timidi estis? necdum ha- ⁴⁰
 betis fidem? Et timuerunt magno timore, et
 dicebant ad alterutrum : Quis, putas, est iste,
 quia et uentus et mare oboediunt ei?

Et uenerunt trans fretum maris in regionem ⁵ ¹⁻¹⁷
 Gerasenorum. Et exeunti ei de naui, statim ² ^{Mt. 8. 28-34,}
 occurrit ei de monumentis homo in spiritu in- ^{Lc. 8. 26-37.}
 mundo, qui domicilium habebat in monu- ³
 mentis, et neque catenis iam quisquam eum
 poterat ligare : quoniam saepe compedibus et ⁴
 catenis uinctus, dirupisset catenas, et com-
 pedes comminuisset : et nemo poterat eum
 domare. Et semper nocte ac die in monu- ⁵
 mentis et in montibus erat, clamans et con-
 cidens se lapidibus. Uidens autem Iesum a ⁶
 longe, cucurrit et adorauit eum : et clamans ⁷ ^{1. 23.}
 uoce magna dicit : Quid mihi et tibi, Iesu ^{Lc. 4. 33, 41.}
 fili Dei summi? adiuro te per Deum, ne me ^{Iac. 2. 19.}
 torqueas. Dicebat enim illi : Exi spiritus in- ⁸
 munde ab homine. Et interrogabat eum : ⁹
 Quod tibi nomen est? Et dicit ei : Legio
 nomen mihi est, quia multi sumus. Et depre- ¹⁰
 cabatur eum multum, ne se expelleret extra

³⁸ super SC ei : illi SC ⁴⁰ > timore magno SC ^{5. 2} ei
 sec. om. SC ³ > poterat eum SC dirupisset SC ⁵ > die
 ac nocte SC ⁷ dixit SC summi : altissimi SC (ex Lc. 8. 28)
⁸ homine + isto S ⁹ > mihi nomen SC ¹⁰ deprecabantur GS

11 regionem. Erat autem ibi circa montem grex
 12 porcorum magnus pascens. Et deprecaban-
 tur eum spiritus, dicentes : Mitte nos in por-
 13 cos ut in eos introeamus. Et concessit eis
 statim Iesus. Et exeuntes spiritus inmundi
 introierunt in porcos : et magno impetu grex
 14 focati sunt in mare. Qui autem pascebant
 eos fugerunt, et nuntiauerunt in ciuitatem et
 in agros : et egressi sunt uidere quid esset
 15 facti. Et ueniunt ad Iesum : et uident illum
 qui a daemonio uexabatur, sedentem, uesti-
 16 tum, et sanae mentis : et timuerunt. Et nar-
 rauerunt illis, qui uiderant, qualiter factum es-
 set ei qui daemonium habuerat, et de porcis.
 17 Et rogare eum coeperunt ut discederet a fini-
 18 bus eorum. Cumque ascenderet nauem, coe-
 pit illum deprecari, qui daemonio uexatus
 19 fuerat, ut esset cum illo : Et non admisit
 eum, sed ait illi : Uade in domum tuam ad
 tuos, et adnuntia illis quanta tibi Dominus
 20 fecerit, et misertus sit tui. Et abiit, et coe-
 pit praedicare in Decapoli, quanta sibi fecisset
 Iesus : et omnes mirabantur.

18-20
 Lc. 8. 38, 39.

Mt. 9. 1, 21 Et cum transcendisset Iesus in naui, rursus
 Lc. 8. 40. trans fretum conuenit turba multa ad illum :
 22 et erat circa mare. Et uenit quidam de archi-
 Mt. 9. 18-26, 22 synagogis nomine Iairus : et uidens eum, pro-
 Lc. 8. 41-56. cidit ad pedes eius, et deprecabatur eum
 23 multum, dicens : Quoniam filia mea in extre-
 mis est : ueni, inpone manus super eam, ut

11 pascens + in agris S 13 eis : ei C mare sec. : mari SC
 14 factum SC 17 > coeperunt eum SC a : de SC 18 qui
 + a SC 21 transcendisset : ascendisset GS rursum SC
 disting. naui rursum trans fretum, conuenit SC illum : eum SC
 23 manus : manum SC ; + tuam S

salua sit, et uiuat. Et abiit cum illo : et se-²⁴
quebatur eum turba multa, et comprimebant
illum.

Et mulier, quae erat in profluuio sanguinis ²⁵
annis duodecim, et fuerat multa perpessa a ²⁶
compluribus medicis, et erogauerat omnia
sua, nec quicquam profecerat, sed magis de-
terius habebat : cum audisset de Iesu, uenit ²⁷
in turba retro, et tetigit uestimentum eius :
¹ dicebat enim : Quia si uel uestimentum eius ²⁸
tetigero, salua ero. Et confestim siccatus est ²⁹
fons sanguinis eius : et sensit corpore quod
sanata esset a plaga. Et statim Iesus co- ³⁰ Lc.5.17,6.19.
gnoscens in semet ipso uirtutem quae exierat
de eo, conuersus ad turbam, aiebat : Quis teti-
git uestimenta mea ? Et dicebant ei discipuli ³¹
sui : Uides turbam comprimentem te, et di-
cis : Quis me tetigit ? Et circumspiciebat ui- ³²
dere eam quae hoc fecerat. Mulier autem ³³
timens et tremens, sciens quod factum esset
in se, uenit et procidit ante eum, et dixit ei
omnem ueritatem. Ille autem dixit ei : Filia, ³⁴
fides tua te saluam fecit : uade in pace, et
esto sana a plaga tua.

Adhuc eo loquente, ueniunt ab archisyna- ³⁵
gogo, dicentes : Quia filia tua mortua est :
quid ultra uexas Magistrum ? Iesus autem, ³⁶
uerbo quod dicebatur audito, ait archisyna-
gogo : Noli timere, tantummodo crede. Et ³⁷
non admisit quemquam sequi se nisi Petrum,
et Iacobum, et Iohannem fratrem Iacobi. Et ³⁸
ueniunt in domum archisynagogi, et uidet tu-

²⁴ illum : eum SC ²⁹ quod : quia SC ³⁰ > in semet-
ipso cogn. SC eo : illo SC ³³ autem : vero SC ³⁵ ue-
niunt + nuncii S ab archisynagogi V ; ad archisynagogum S
³⁶ > audito uerbo quod diceb. SC ³⁷ > se sequi SC

Ioh. 11. 11. 39 multum, et flentes et heulantes multum. Et ingressus, ait eis: Quid turbamini et ploratis? 40 puella non est mortua sed dormit. Et iridebant eum. Ipse uero eiectis omnibus adsumit patrem et matrem puellae, et qui secum 41 erant, et ingreditur ubi erat puella iacens. Et tenens manum puellae, ait illi: Talitha cumi, quod est interpretatum: Puella, tibi dico, 42 surge. Et confestim surrexit puella, et ambulabat: erat autem annorum duodecim: et 43 obstipuerunt stupore maximo. Et praecepit illis uehementer ut nemo id sciret: et dixit dari illi manducare.

1-6
Mt. 13. 54-58.
Lc. 4. 16-30.

6 Et egressus inde, abiit in patriam suam: et 50
2 sequebantur illum discipuli sui. Et facto 1
sabbato coepit in synagoga docere: et multi audientes admirabantur in doctrina eius, dicentes: Unde huic haec omnia, et quae est sapientia quae data est illi: et uirtutes tales 3
Ioh. 6. 42. 3 quae per manus eius efficiuntur? Nonne iste est faber, filius Mariae, frater Iacobi, et Ioseph, et Iudae, et Simonis? nonne et sorores eius hic nobiscum sunt? Et scandaliza- 51
Ioh. 4. 44. 4 bantur in illo. Et dicebat eis Iesus: Quia 1
non est propheta sine honore, nisi in patria 5
sua et in cognatione sua et in domo sua. Et non poterat ibi uirtutem ullam facere, nisi 6
6 paucos infirmos inpositis manibus curauit: et mirabatur propter incredulitatem illorum.

Mt. 9. 35,
Lc. 8. 1.

Et circumibat castella in circuitu docens. 52
7 Et conuocauit duodecim: et coepit eos mit- 53

38 eiulantes SC 39 illis SC 40 iridebant SC > puella
erat SC 42 obstupuerunt SC maximo: magno GSC
43 dixit: iussit S 6. 1 illum: eum SC 3 iste: hic SC
fabri (Ioseph fabri G) filius et Mariae DG 4 eis: illis SC
> in domo sua et in cogn. sua SC 6 eorum SC 7 vocauit SC

tere binos, et dabat illis potestatem spirituum
 inmundorum. Et praecepit eis ne quid tol- 8
 lerent in uia, nisi uirgam tantum : non peram,
 non panem, neque in zona aes : sed calciatos 9
 sandaliis, et ne induerentur duabus tunicis.
 54/2 Et dicebat eis : Quocumque introieritis in do- 10
 55/2 mum, illic manete donec exeatis inde : et 11
 quicumque non receperint uos, nec audierint
 uos, exeuntes inde excutite puluerem de pedi-
 56/8 bus uestris in testimonium illis. Et exeuntes 12 Mt. 10. 7, 8.
 praedicabant ut paenitentiam agerent : et dae- 13 Lc. 9. 6.
 monia multa eiciebant : et ungebant oleo mul-
 tos aegrotos, et sanabant. Iac. 5. 14.
 57/2 Et audiuit Herodes rex, manifestum enim 14 14-29
 factum est nomen eius, et dicebat : Quia Mt. 14. 1-12.
 Iohannes Baptista resurrexit a mortuis : et Lc. 9. 7-9.
 propterea inoperantur uirtutes in illo. Alii 15
 autem dicebant : Quia Helias est. Alii uero
 dicebant : Propheta est, quasi unus ex pro-
 58/10 phetis. Quo audito Herodes ait : Quem ego 16
 decollaui Iohannem, hic a mortuis resurrexit.
 59/2 Ipse enim Herodes misit ac tenuit Iohannem, 17 Lc. 3. 19, 20.
 et uinxit eum in carcere propter Herodiam
 uxorem Philippi fratris sui, quia duxerat eam.
 Dicebat enim Iohannes Herodi : Non licet 18 Leu. 18. 16,
 tibi habere uxorem fratris tui. Herodias autem 19 20, 21.
 insidiabatur illi, et uolebat occidere eum, nec
 poterat. Herodes enim metuebat Iohannem, 20
 sciens eum uirum iustum et sanctum, et custo-
 diebat eum : et audito eo multa faciebat, et
 60/6 libenter eum audiebat. Et cum dies oportunus 21
 accidisset, Herodes natali suo caenam fecit
 13 aegros SC sanabantur S 14 > rex Herodes SC in-
 operantur uirtutes : > uirtutes operantur DGSC 15 dicebant
 sec. + quia SC 16 Ioannem SC, et 17, 20 17 carcerem S
 21 natali suo VZ* : -lis sui ACDFGHSC

- principibus, et tribunis, et primis Galilaeae:
 22 cumque introisset filia ipsius Herodiadis, et
 saltasset, et placuisset Herodi simulque re-
 cumbentibus, rex ait puellae: Pete a me quod
 Esth. 5. 3, 6, 23 uis, et dabo tibi. Et iurauit illi: Quia quic-
 7. 2. quid petieris dabo tibi, licet dimidium regni
 24 mei. Quae cum exisset, dixit matri suae: Quid
 petam? At illa dixit: Caput Iohannis Bap-
 25 tistae. Cumque introisset statim cum festina-
 tione ad regem, petiuit dicens: Uolout protinus
 des mihi in disco caput Iohannis Baptistae.
 26 Et contristatus rex, propter iusiurandum et
 propter simul recumbentes noluit eam con-
 27 tristare: sed misso speculatore praecepit ad-
 ferri caput eius in disco. Et decollauit eum
 28 in carcere, ¹ et attulit caput eius in disco, et
 dedit illud puellae, et puella dedit matri suae.
 29 Quo audito, discipuli eius uenerunt, et tulerunt
 corpus eius: et posuerunt illud in monumento.
 Lc. 9. 10. 30 Et conuenientes Apostoli ad Iesum, renun-
 tiauerunt illi omnia quae egerant et docue-
 31 rant. Et ait illis: Uenite seorsum in desertum
 locum, et requiescite pusillum. Erant enim
 qui ueniebant et rediebant multi, et nec man-
 32 ducandi spatium habebant. Et ascendentes
 Mt. 14. 13-21, in naui, abierunt in desertum locum seorsum.
 Lc. 9. 10-17, 33 Et uiderunt eos abeuntes, et cognouerunt
 Ioh. 6. 1-13. multi, et pedestres de omnibus ciuitatibus con-
 Mt. 9. 36. 34 currerunt illuc: et praeuenerunt eos. Et exiens
 uidit multam turbam Iesus: et misertus est
 super eos, quia erant sicut oues non habentes

²⁶ contristatus + est SC Distinguunt rex: propter iusiuran-
 dum, C^{cor}; contra rex propter iusiurandum: SC* et sec.: sed
 S discumbentes SC ²⁷ sed: et S spiculatore SC
 afferri SC ³⁰ illi: ei SC ³¹ redibant SC > spatium man-
 ducandi SC ³² nauim SC ³⁴ turbam multam SC

$\frac{64}{1}$ pastorem : et coepit docere illos multa. Et 35 8. 1-9.
 cum iam hora multa fieret, accesserunt dis- Mt. 15. 32-39.
 cipuli eius, dicentes : Desertus est locus hic,
 et iam hora praeteriuit: dimitte illos, ut euntes 36
 in proximas uillas et uicos, emant sibi cibos
 quos manducent. Et respondens ait illis: 37
 Date eis uos manducare. Et dixerunt ei :
 Euntes emamus denariis ducentis panes, et
 dabimus eis manducare? Et dicit eis: Quot 38 8. 19.
 panes habetis? ite, et uidete. Et cum cogno- Mt. 16. 9.
 uissent, dicunt : Quinque, et duos pisces. Et 39
 praecepit illis ut accumbere facerent omnes
 secundum contubernia super uiride faenum.
 Et discubuerunt in partes, per centenos et per 40
 quinquagenos. Et acceptis quinque panibus 41
 et duobus piscibus, intuens in caelum bene-
 dixit, et fregit panes : et dedit discipulis suis,
 ut ponerent ante eos : et duos pisces diuisit
 omnibus. Et manducauerunt omnes, et satu- 42
 rati sunt : et sustulerunt reliquias fragmento- 43
 rum, duodecim cophinos plenos, et de pisci-
 bus. Erant autem qui manducauerunt quinque 44
 milia uirorum.

$\frac{65}{6}$ Et statim coegit discipulos suos ascendere 45 45-51
 nauem, ut praecederent eum trans fretum ad Mt. 14. 22-32.
 Bethsaidam, dum ipse dimitteret populum. Ioh. 6. 15-21.

66/2 Et cum dimisisset eos, abiit in montem orare. 46

67/4 Et cum sero esset, erat nauis in medio mari, 47
 et ipse solus in terra. Et uidens eos labo- 48
 rantes in remigando, erat enim uentus con-
 trarius eis, et circa quartam uigiliam noctis
 uenit ad eos ambulans super mare : et uolebat

34 > illos docere SC 35 praeterijt SC 37 eis bis: illis
 SC > ducentis denarijs SC 40 per sec. om. SC 48 om.
 et (ante circa) S supra SC, et 49

49 praeterire eos. At illi ut uiderunt eum ambu-
lantem super mare, putauerunt phantasma
50 esse, et exclamauerunt. Omnes enim eum
uiderunt, et conturbati sunt. Et statim locutus
est cum eis, et dixit illis: Confidite, ego sum;
51 nolite timere. Et ascendit ad illos in nauem,
et cessauit uentus. Et plus magis intra se
52 stupebant: non enim intellexerant de panibus:
erat enim cor illorum obcaecatum.

68
6

53 Et cum transfretassent, peruenerunt in ter-
ram Gennesareth, et adplicuerunt. Cumque
54 egressi essent de nauis, continuo cognouerunt
eum: et percurrentes uniuersam regionem
55 illam, coeperunt in grabattis eos qui se male
habebant circumferre, ubi audiebant eum esse.

69
2

Act. 5. 15. 56 Et quocumque introibat, in uicos uel in uillas,
aut in ciuitates, in plateis ponebant infirmos,
et deprecabantur eum, ut uel fimbriam uesti-
menti eius tangerent: et quotquot tangebant
eum, salui fiebant.

1-30
Mt. 15. 1-28.
Lc. 11. 37-41.

7 Et conueniunt ad eum Pharisei et quidam
2 de scribis, uenientes ab Hierosolymis. Et
cum uidissent quosdam ex discipulis eius com-
munibus manibus, id est non lotis, manducare
3 panes, uituperauerunt. Pharisei enim et
omnes Iudaei, nisi crebro lauent manus, non
manducant, tenentes traditionem seniorum:
4 et a foro nisi baptizentur, non comedunt: et
alia multa sunt quae tradita sunt illis seruare,
baptismata calicum et urceorum, et aeramen-
5 torum et lectorum. Et interrogant eum Phari-
saei et scribae: Quare discipuli tui non am-

70
10

50 > uiderunt eum SC illis: eis SC 52 intellexerunt
SC eorum SC 53 uenerunt SC Gennesareth SC appli-
cuerunt SC 56 aut ciu. (sine in) SC 7. 3. lauerint SC
4 a foro uno uerbo C; + uenientes S 5 interrogabant SC

71
6

bulant iuxta traditionem seniorum, sed communibus manibus manducant panem? At 6 Es. 29. 13.
ille respondens, dixit eis: Bene prophetauit
Esaïas de uobis hypocritis, sicut scriptum est:

Populus hic labiis me honorat,
cor autem eorum longe est a me.

In uanum autem me colunt, 7

docentes doctrinas praecepta hominum.

Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis 8
traditionem hominum, baptismata urceorum
et calicum: et alia similia his facitis multa.

Et dicebat illis: Bene irritum facitis prae- 9
ceptum Dei, ut traditionem uestram seruetis.

Moses enim dixit: Honora patrem tuum, et 10 Ex. 20. 12,
matrem tuam. Et: Qui maledixerit patri aut Dt. 5. 16.
matri, morte moriatur. Uos autem dicitis: Si 11 Ex. 21. 17,
Leu. 20. 9.

dixerit homo patri aut matri, Corban, quod
est donum, quodcumque ex me tibi profuerit:
et ultra non dimittitis eum quicquam facere 12

patri suo aut matri: rescindentes uerbum Dei 13

per traditionem uestram quam tradidistis: et
similia huiusmodi multa facitis. Et aduocans 14

iterum turbam, dicebat illis: Auditeme omnes,

et intellegite. Nihil est extra hominem in- 15 Act. 10. 14, 15.
troiens in eum, quod possit eum coinquinare:

sed quae de homine procedunt, illa sunt quae
communicant hominem. Si quis habet aures 16

⁷²/₆ audiendi, audiat. Et cum introisset in domum 17

a turba, interrogabant eum discipuli eius para-
bolam. Et ait illis: Sic et uos inprudentes 18

estis? Non intellegitis quia omne extrinsecus
introiens in hominem, non potest eum com-

⁷ doctrinas *sine addit.* AH*Z: + et CDGH^eVSC ⁸ tradi-
tiones S ⁹ fecistis S ¹⁰ aut: vel SC ¹⁵ communicant:
coinquant S ¹⁸ coinquinare S

19 municare? Quia non introit in cor eius, sed
 in uentrem, et in secessum exit, purgans omnes
 20 escas. Dicebat autem, quoniam quae de
 homine exeunt, illa communicant hominem.
 21 Ab intus enim de corde hominum cogitationes
 malae procedunt, adulteria, fornicationes, ho-
 22 micidia, ¹ furta, auaritiae, nequitiae, dolus, in-
 pudicitia, oculus malus, blasphemia, superbia,
 23 stultitia. Omnia haec mala ab intus proce-
 dunt, et communicant hominem.

24 Et inde surgens abiit in fines Tyri et Si-
 donis: et ingressus domum, neminem uoluit
 25 scire, et non potuit latere. Mulier enim sta-
 tim ut audiuit de eo, cuius habebat filia
 spiritum immundum, intrauit et procidit ad
 26 pedes eius. Erat autem mulier gentilis,
 Syrophoenissa genere. Et rogabat eum ut
 27 daemonium eiceret de filia eius. Qui dixit
 illi: Sine prius saturari filios: non est enim
 bonum sumere panem filiorum, et mittere
 28 canibus. At illa respondit, et dicit ei: Utique
 Domine, nam et catelli sub mensa comedunt
 29 de micis puerorum. Et ait illi: Propter hunc
 sermonem uade, exiit daemonium de filia tua.
 30 Et cum abisset domum suam, inuenit puel-
 lam iacentem supra lectum, et daemonium
 exisse.

31-37
 Mt. 15. 29-31.

31 Et iterum exiens de finibus Tyri, uenit per
 Sidonem ad mare Galilaeae inter medios fines
 32 Decapoleos. Et adducunt ei surdum et mu-
 tum, et deprecantur eum, ut inponat illi

19 introit: intrat SC uentrem + uadit H^cZSC 20 coinqui-
 nant S, et 23 21 abintus uno uerbo SC, et 23 > malae cogitationes
 SC 25 > filia habebat SC 26 autem: enim SC 28 dixit illi
 SC > comedunt sub mensa SC 29 de: a SC 30 abijs-
 set . . . exijsse SC 32 deprecabantur SC

manum. Et adprehendens eum de turba ³³ 8. 23.
seorsum, misit digitos suos in auriculas : et
expuens, tetigit linguam eius : et suspiciens ³⁴
in caelum, ingemuit, et ait illi : Effetha, quod
est Adaperire. Et statim apertae sunt aures ³⁵
eius, et solutum est uinculum linguae eius,
et loquebatur recte. Et praecepit illis ne cui ³⁶
⁷⁵
⁸ dicerent. Quanto autem eis praecipiebat,
tanto magis plus praedicabant : et eo amplius ³⁷
⁷⁶
⁶ admirabantur, dicentes : Bene omnia fecit :
et surdos fecit audire, et mutos loqui.

In illis diebus iterum cum turba multa ⁸ ¹⁻¹⁰
esset, nec haberent quod manducarent : con- ^{Mt. 15. 32-39.}
uocatis discipulis, ait illis : Misereor super ² ^{Mc. 6. 32-44.}
turbam, quia ecce iam triduo sustinent me,
nec habent quod manducent : et si dimisero ³
eos ieiunos in domum suam, deficient in uia :
quidam enim ex eis de longe uenerunt. Et ⁴
responderunt ei discipuli sui : Unde istos
poterit quis hic saturare panibus in solitudine ?
Et interrogauit eos : Quot panes habetis ? ⁵
Qui dixerunt : Septem. ¹ Et praecepit turbae ⁶
discumbere supra terram. Et accipiens septem
panes, gratias agens fregit, et dabat discipulis
suis ut adponerent, et adposuerunt turbae. Et ⁷
habebant pisciculos paucos : et ipsos bene-
dixit, et iussit adponi. Et manducauerunt et ⁸
saturati sunt : et sustulerunt quod superauerat
de fragmentis, septem sportas. Erant autem ⁹
qui manducauerunt, quasi quattuor milia : et
dimisit eos. Et statim ascendens nauem cum ¹⁰
discipulis suis, uenit in partes Dalmanutha.

³³ auriculas + eius SC ³⁴ Ephphetha SC 8. ¹ > diebus
illis SC esset + cum Iesu S ⁴ istos : illos SC > quis
poterit SC ⁶ super SC ⁹ manducauerant SC

- 11-21 11 Et exierunt Pharisei et coeperunt con-⁷⁷
 12 quirere cum eo, quaerentes ab illo signum de⁴
 Mt. 16. 1-12. 13 caelo, temtantes eum. Et ingemescens spiritu,⁷⁸
 Mt. 12. 38. 14 ait: Quid generatio ista quaerit signum?⁶
 Ioh. 6. 30. 15 Amen dico uobis, si dabitur generationi isti
 Lc. 11. 29. 16 signum. Et dimittens eos, ascendens iterum,
 Ioh. 4. 48. 17 abiit trans fretum.
- 14 Et obliiti sunt sumere panes: et nisi unum
 Lc. 12. 1. 15 panem non habebant secum in naui. Et
 praecipiebat eis, dicens: Uidete, cauete a fer-
 16 mento Phariseorum, et fermento Herodis.⁷⁹
 17 Et cogitabant ad alterutrum, dicentes: Quia²
 6. 52. 18 panes non habemus. Quo cognito, Iesus ait
 illis: Quid cogitatis, quia panes non habetis?
 19 nondum cognoscitis nec intellegitis? adhuc⁸⁰
 Mt. 13. 13. 20 caecatum habetis cor uestrum? oculos ha-⁶
 Hier. 5. 21. 21 bentes non uidetis, et aures habentes non audi-
 Ezech. 12. 2. 22 tis, nec recordamini¹ quando quinque panes
 fregi in quinque milia: quot cophinos frag-
 23 mentorum plenos sustulistis? Dicunt ei: Duo-
 8. 6-9. 24 decim. Quando et septem panes in quattuor
 milia: quot sportas fragmentorum tulistis? Et
 25 dicunt ei: Septem. Et dicebat eis: Quomodo
 nondum intellegitis?
6. 45. 22 Et ueniunt Bethsaida: et adducunt ei cae-⁸¹
 7. 32, 33. 23 cum, et rogabant eum ut illum tangeret. Et¹⁰
 adprehendens manum caeci, eduxit eum extra
 uicum: et expuens in oculos eius inpositis
 24 manibus suis, interrogauit eum si aliquid
 25 uideret. Et aspiciens, ait: Uideo homines
 inposuit manus super oculos eius: et coepit
- 12 ingemiscens SC > signum quaerit SC 13 ascendens
 iterum: ascendit iterum nauim, et SC 14 > panes sumere SC
 15 uidete + et SC 17 > ait illis Iesus SC 22 Bethsaidam
 SC 23 apprehensa manu SC aliquid: quid SC

uidere: et restitutus est ita ut uideret clare
omnia. Et misit illum in domum suam, di- 26 7. 36.
cens: Uade in domum tuam: et si in uicum
introieris, nemini dixeris.

$\frac{82}{1}$ Et egressus est Iesus, et discipuli eius in 27 27-29
castella Caesareae Philippi: et in uia interro- Mt. 16. 13-16,
gabatur discipulos suos, dicens eis: Quem me Lc. 9. 18-20.
dicunt esse homines? Qui responderunt illi, 28 6. 15.
dicentes: Iohannem Baptistam, alii Heliam, Mt. 14. 2,
alii uero quasi unum de prophetis. Tunc dicit 29 Lc. 9. 7.

$\frac{83}{2}$ illis: Uos uero quem me dicitis esse? Respon-
dens Petrus, ait ei: Tu es Christus. Et com- 30
minatus est eis, ne cui dicerent de illo. Et 31 31-9. 1
coepit docere illos quoniam oportet filium Mt. 16. 21-28,
hominis multa pati, et reprobari a senioribus, Lc. 9. 22-27.

$\frac{84}{6}$ et post tres dies resurgere. Et palam uerbum 32
loquebatur. Et adprehendens eum Petrus,
coepit increpare eum. Qui conuersus, et ui- 33
dens discipulos suos, comminatus est Petro,
dicens: Uade retro me Satana, quoniam non
sapis quae Dei sunt, sed quae sunt hominum.
 $\frac{85}{2}$ Et conuocata turba cum discipulis suis, dixit 34 Mt. 10. 38, 39.

eis: Si quis uult post me sequi, deneget se
ipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me.
Qui enim uoluerit animam suam saluam facere, 35
perdet eam: qui autem perdiderit animam
suam propter me et euangelium, saluam eam
faciet. Quid enim proderit homini si lucre- 36
tur mundum totum, et detrimentum faciat
animae suae? Aut quid dabit homo com- 37
 $\frac{86}{2}$ mutationem pro anima sua? Qui enim me 38 Mt. 10. 33.

²⁵ > clare videret SC ²⁸ dicentes + alii S ²⁹ > esse
dicitis SC ³¹ illos: eos SC > pati multa SC ³⁴ om.
post SC semetipsum (uno uerbo) SC ³⁵ > faciet eam SC
³⁶ > animae suae faciat SC ³⁷ commutationis SC

confusus fuerit, et mea uerba in generatione ista adultera et peccatrice: et Filius hominis confundetur eum, cum uenerit in gloria Patris
 9 sui cum angelis sanctis. Et dicebat illis: Amen dico uobis, quia sunt quidam de hic
 stantibus, qui non gustabunt mortem, donec uideant regnum Dei ueniens in uirtute.

 $\frac{87}{2}$

2-8
 Mt. 17. 1-8,
 Lc. 9. 28-36.

2 Et post dies sex adsumit Iesus Petrum, et Iacobum, et Iohannem: et ducit illos in montem excelsum seorsum solos: et transfiguratus est coram ipsis. Et uestimenta eius facta sunt splendentia, candida nimis uelut nix, qualia fullo super terram non potest candida
 3 facere. Et apparuit illis Helias cum Mose, et erant loquentes cum Iesu. Et respondens Petrus, ait Iesu: Rabbi, bonum est hic nos
 4 esse: et faciamus tria tabernacula, tibi unum, et Mosi unum, et Heliae unum. Non enim sciebat quid diceret: erant enim timore ex-
 5 territi. Et facta est nubes obumbrans eos: et uenit uox de nube, dicens: Hic est Filius
 6 meus carissimus, audite illum. Et statim circumspicientes, neminem amplius uiderunt, nisi Iesum tantum secum.

2 Pet. 1. 17.
 Mc. 1. 11,
 Mt. 3. 17.
 Ps. 2. 7.
 Es. 42. 1.

9-13
 Mt. 17. 9-13.

Lc. 9. 36.

9 Et descendentibus illis de monte, praecepit illis ne cui quae uidissent narrarent, nisi cum
 10 Filius hominis a mortuis resurrexerit. Et uerbum continuerunt apud se: conquirentes
 11 quid esset: Cum a mortuis resurrexerit. Et interrogabant eum, dicentes: Quid ergo dicunt Pharisei et scribae, quia Heliam oporteat

 $\frac{88}{10}$ $\frac{89}{6}$

³⁸ confusus: confessus HV* $\mathcal{S}$ > uerba mea $\mathcal{SC}$ confundetur: confitebitur H* $\mathcal{S}$ 9. 1 = 8. 39 in $\mathcal{C}$, 9. 2 = 9. 1 $\mathcal{C}$, 9. 3 = 9. 2 $\mathcal{C}$ et sic ad fin. capituli ² solos GMV $\mathcal{SC}$: solus ACDHZ ³ splendentia + et $\mathcal{SC}$ > non potest super terram $\mathcal{SC}$ ⁵ > nos hic $\mathcal{SC}$ et tert. om. $\mathcal{S}$ ⁹ cui: cuiquam $\mathcal{SC}$ ¹¹ oportet $\mathcal{SC}$

uenire primum? Qui respondens, ait illis: ¹² Mal. 4. 5.
 Helias cum uenerit primo, restituet omnia: ¹³ Lc. 1. 17.
 et quomodo scriptum est in Filium hominis, ¹⁴ Es. 53. 2, 3.
 ut multa patiatur et contemnatur. Sed dico ¹⁵ Mt. 11. 14.
 uobis quia et Helias uenit, et fecerunt illi
 quaecumque uoluerunt, sicut scriptum est
 de eo.

⁹⁰
¹⁰ Et ueniens ad discipulos suos, uidit turbam ¹⁴ 14-28
 magnam circa eos, et scribas conquirentes cum ¹⁵ Mt. 17. 14-19,
 illis. Et confestim omnis populus uidens eum, ¹⁶ Lc. 9. 37-43.
 stupefactus est [expauerunt], et accurrentes
 salutabant eum. Et interrogauit eos: Quid ¹⁷
⁹¹
² inter uos conquiritis? Et respondens unus de ¹⁸
 turba, dixit: Magister, attuli filium meum ad
 te habentem spiritum mutum: qui ubicumque ¹⁹
 eum adprehenderit, allidit eum, et spumat, et
 stridet dentibus, et arescit: et dixi discipulis
 tuis ut eicerent illum, et non potuerunt. Qui ²⁰
 respondens eis, dicit: O generatio incredula,
 quamdiu apud uos ero? quamdiu uos patiar?
 afferte illum ad me. ²¹ Et attulerunt eum. Et ²²
 cum uidisset illum, statim spiritus conturbauit
 eum: et elisus in terram, uolutabatur spumans.
 Et interrogauit patrem eius: Quantum tem- ²³
 poris est ex quo hoc ei accidit? At ille ait:
 Ab infantia: ²⁴ et frequenter eum et in ignem, ²⁵ 11. 23.
 et in aquas misit ut eum perderet: sed si quid ²⁶ Lc. 17. 6.
 potes, adiuua nos, misertus nostri. Iesus ²⁷
 autem ait illi: Si potes credere, omnia possi-
 bilia credenti. Et continuo exclamans pater ²⁸

¹⁵ eum: Iesum SC stupefactus est [expauerunt] AFH* ex
 duplici uersione graeci ἐξεθαμβήθησαν uel -θη: correxerunt in stupe-
 factus est et expau. CDGH^cMVZSC ¹⁸ eum sec.: illum SC
¹⁹ dixit SC ²⁰ illum: eum SC eum sec.: illum SC
²¹ > ei hoc SC at: et S ²² et sec. om. SC ²³ possibilia
 + sunt SC

- pueri, cum lacrimis aiebat : Credo : adiua in-
 25 credulitatem meam. Et cum uideret Iesus
 concurrentem turbam, comminatus est spiritui
 inundo, dicens illi : Surde et mute spiritus,
 ego tibi praecipio, exi ab eo : et amplius ne
 1. 26. 26 introeas in eum. Et clamans, et multum dis-
 cerpens eum, exiit ab eo, et factus est sicut
 mortuus, ita ut multi dicerent : Quia mortuus
 27 est. Iesus autem tenens manum eius, eleuauit
 28 illum, et surrexit. Et cum introisset in do- 92
10
 mum, discipuli eius secreto interrogabant eum :
 29 Quare nos non potuimus eicere eum? ¹ Et
 dixit illis : Hoc genus in nullo potest exire,
 nisi in oratione, et ieiunio.
- 30 Et inde profecti praetergrediebantur Gali- 93
2
 31 laeam : nec uolebat quemquam scire. Doce-
 bat autem discipulos suos, et dicebat illis :
 Quoniam Filius hominis tradetur in manus
 hominum, et occident eum : et occisus tertia
 32 die resurget. At illi ignorabant uerbum : et
 timebant eum interrogare.
- 33 Et uenerunt Capharnaum. Qui cum domi 94
10
 33-37 esset, interrogabat eos : Quid in uia tracta-
 34 batis? ¹ At illi tacebant. Siquidem inter se
 in uia disputauerant, quis esset illorum maior.
- 35 Et residens uocauit duodecim, et ait illis : Si
 36 quis uult primus esse, erit omnium nouissi-
 mus, et omnium minister. Et accipiens pue-
 37 rum, statuit eum in medio eorum : quem ut
 huiusmodi pueris receperit in nomine meo,

²⁴ credo + Domine SC ²⁵ > praecipio tibi SC ²⁶ exclamans SC
²⁷ illum : eum SC ³² > interrogare eum SC
³³ essent SC ³⁴ > in uia inter se SC > eorum (sic) maior
³⁶ ut : cum SC

- $\frac{96}{1}$ me recipit : et quicumque me susceperit, non
me suscipit, sed eum qui me misit.
- $\frac{97}{8}$ Respondit illi Iohannes, dicens : Magister, ³⁸ 38-40
uidimus quendam in nomine tuo eicientem ^{Lc. 9. 49, 50.}
daemonia, qui non sequitur nos, et prohibui- ^{Num. 11. 28.}
mus eum. Iesus autem ait : Nolite prohibere ³⁹
eum : nemo est enim qui faciat uirtutem in
nomine meo, et possit cito male loqui de me :
qui enim non est aduersum uos, pro uobis est. ⁴⁰ ^{Mt. 12. 30.}
 $\frac{98}{6}$ Quisquis enim potum dederit uobis calicem ⁴¹ ^{Lc. 11. 23.}
aquae in nomine meo, quia Christi estis, amen ^{Mt. 10. 42.}
 $\frac{99}{2}$ dico uobis, non perdet mercedem suam. Et ⁴² ^{Mt. 18. 6.}
quisquis scandalizauerit unum ex his pusillis ^{Lc. 17. 2.}
credentibus in me, bonum est ei magis si cir-
cumdaretur mola asinaria collo eius, et in mare
 $\frac{100}{6}$ mitteretur. Et si scandalizauerit te manus tua, ⁴³ ^{Mt. 5. 30,}
abscide illam : bonum est tibi debilem introire ^{18. 8.}
in uitam, quam duas manus habentem ire in
 $\frac{101}{10}$ gehennam, in ignem inextinguibilem : ubi uer- ⁴⁴ ^{Es. 66. 24.}
mis eorum non moritur et ignis non extin-
guitur. Et si pes tuus te scandalizat, amputa ⁴⁵
illum : bonum est tibi claudum introire in
uitam aeternam, quam duos pedes habentem
mitti in gehennam ignis inextinguibilis : ubi ⁴⁶ ^{Es. 66. 24.}
uermis eorum non moritur et ignis non extin-
guitur. Quod si oculus tuus scandalizat te, ⁴⁷ ^{Mt. 5. 29,}
eice eum : bonum est tibi luscum introire in ^{18. 9.}
regnum Dei, quam duos oculos habentem mitti
in gehennam ignis : ubi uermis eorum non mo- ⁴⁸ ^{Es. 66. 24.}
ritur et ignis non extinguitur. Omnis enim igne ⁴⁹ ^{Leu. 2. 13.}
 $\frac{102}{2}$ sallietur, et omnis uictima sallietur. Bonum ⁵⁰ ^{Mt. 5. 13.}
est sal : quod si sal insulsum fuerit, in quo ^{Lc. 14. 34, 35.}
^{Col. 4. 6.}

³⁷ > misit me SC ³⁸ quemdam SC ⁴¹ aquae + frigidae
S ⁴³ abscinde SC* ^{45, 46} om. uersus D ; ^{47, 48} om. Z*
⁴⁹ salietur bis SC uictima + sale FGSC om. et omnis uict.
sall. D

illud condietis? Habete in uobis sal et pacem habete inter uos.

- 1-12 **10** Et inde exsurgens uenit in fines Iudaeae 103
6
 Mt. 19. 1-9. ultra Iordanen: et conueniunt iterum turbae ad eum: et sicut consueuerat, iterum docebat
 2 illos. Et accedentes Pharisei interrogabant eum: Si licet uiro uxorem dimittere: tem-
 3 tantes eum. At ille respondens, dixit eis: Quid
 4 uobis praecepit Moses? Qui dixerunt: Moses permisit libellum repudii scribere, et dimittere.
 5 Quibus respondens Iesus, ait: Ad duritiam cordis uestri scripsit uobis praeceptum istud:
 6 ab initio autem creaturae, masculum et fe-
 7 minam fecit eos Deus. Propter hoc relinquet
 8 homo patrem suum et matrem, et adhaerebit
 9 ad uxorem suam: et erunt duo in carne una.
 10 Itaque iam non sunt duo, sed una caro. ¹ Quod 104
10
 11 ergo Deus iunxit, homo non separet. Et in 105
2
 12 domo iterum discipuli eius de eodem interro-
 13 gauerunt eum. Et dicit illis: Quicumque 106
2
 14 dimiserit uxorem suam, et aliam duxerit, adul-
 15 terium committit super eam. Et si uxor dimi-
 16 serit uirum suum, et alii nupserit, moechatur.
 17 Et offerebant illi paruulos, ut tangeret illos: 107
2
 18 discipuli autem comminabantur offerentibus.
 19 Quos cum uideret Iesus, indigne tulit, et ait
 20 illis: Sinite paruulos uenire ad me, et ne pro-
 21 hibueritis eos: talium est enim regnum Dei.
 22 Amen dico uobis: Quisquis non receperit
 23 regnum Dei uelut paruulus, non intrabit in
 24 illud. Et complexans eos, et inponens manus
 25 super illos, benedicebat eos.
 26 Et cum egressus esset in uiam, procurrens 107
2
- 13-16
Mt. 19. 13-15,
Lc. 18. 15-17.
- 17-30
Mt. 19. 16-29,
Lc. 18. 18-30.
10. 1 Iordanem SC 9 coniunxit SC 11 dicit: ait SC
 14 > enim est SC 17 in via S

quidam genu flexo ante eum, rogabat eum :
Magister bone, quid faciam ut uitam aeternam
percipiam? Iesus autem dixit ei : Quid me 18
dicis bonum? Nemo bonus, nisi unus Deus.

Praecepta nosti : Ne adulteres, ne occidas, ne 19 Ex. 20. 12-16,
fureris : ne falsum testimonium dixeris, ne Dt. 5. 16-20.
fraudem feceris : honora patrem tuum et ma- Leu. 19. 13.
trem. Et ille respondens, ait : Magister, haec Dt. 24. 14.

$\frac{108}{2}$ omnia obseruaui a iuuentute mea. Iesus au- 21 8. 34.
tem intuitus eum, dilexit eum, et dixit illi : Mt. 10. 38.
Unum tibi deest : uade, quaecumque habes Lc. 12. 33.

$\frac{109}{2}$ in caelo : et ueni, sequere me. Qui contri- 22
status in uerbo, abiit maerens : erat enim ha-
bens possessiones multas.

Et circumspiciens Iesus, ait discipulis suis : 23

Quam difficile qui pecunias habent in regnum

Dei introibunt! Discipuli autem obstupesce- 24

bant in uerbis eius. At Iesus rursus respon-

dens ait illis : Filioli, quam difficile est, confi-

dentem in pecuniis in regnum Dei introire!

Facilius est camelum per foramen acus trans- 25

ire, quam diuitem intrare in regnum Dei. Qui 26

magis admirabantur, dicentes ad semet ipsos :

Et quis potest saluus fieri? Et intuens illos 27 14. 36.

Iesus, ait : Apud homines impossibile est, sed

non apud Deum : omnia enim possibilia

sunt apud Deum. Coepit Petrus ei dicere : 28 Gen. 18. 14.
Iob. 42. 2.
Hier. 32. 17,
27.

Ecce nos dimisimus omnia, et secuti sumus te.

$\frac{110}{2}$ Respondens Iesus, ait : Amen dico uobis : 29

Nemo est, qui reliquerit domum aut fratres,

aut sorores aut matrem, aut patrem aut filios,

aut agros propter me, et propter euangelium,

17 eum sec. + dicens S

20 et : at SC

ait + illi SC

21 illi : ei SC

22 moerens SC

> multas possessiones SC

28 + et ad init. SC

> ei Petrus SC

29 > patrem aut matrem SC

- 30 qui non accipiat centies tantum nunc in tempore hoc, domos et fratres, et sorores et matres, et filios et agros, cum persecutionibus,
- Mt. 19. 30. 31 et in saeculo futuro uitam aeternam. Multi autem erunt primi nouissimi, et nouissimi primi. 111
2
- 32-34 32 Erant autem in uia ascendentes in Hierosolyma: et praecedebat illos Iesus: et stupebant, et sequentes timebant. Et adsumens iterum duodecim, coepit illis dicere quae essent 112
2
- Mt. 20. 17-19,
Lc. 18. 31-33. 33 ei euentura. Quia ecce ascendimus in Hierosolyma: et Filius hominis tradetur principibus sacerdotum, et scribis: et damnabunt eum
- 34 morte, et tradent eum gentibus: et inludent ei, et conspuent eum, et flagellabunt eum, et interficient eum: et tertia die resurget.
- 35-45 35 Et accedunt ad eum Iacobus et Iohannes, 113
6
Mt. 20. 20-28. filii Zebedaei, dicentes: Magister, uolumus ut
- 36 quodcumque petierimus, facias nobis. At ille
- 37 dixit eis: Quid uultis ut faciam uobis? Et dixerunt: Da nobis ut unus ad dexteram tuam, et alius ad sinistram tuam, sedeamus in gloria
14. 36. 38 tua. Iesus autem ait eis: Nescitis quid petatis: potestis bibere calicem, quem ego bibo: aut baptismum, quo ego baptizor, baptizari?
- Mt. 26. 39, 42.
Lc. 12. 50,
22. 42.
Ioh. 18. 11.
Act. 12. 2.
Apoc. 1. 9. 39 At illi dixerunt ei: Possumus. Iesus autem
- ait eis: Calicem quidem, quem ego bibo, bibetis: et baptismum, quo ego baptizor, baptizabimini: sedere autem ad dexteram meam, uel ad sinistram, non est meum dare, sed quibus paratum est. Et audientes decem coeperunt indignari de Iacobo et Iohanne. Iesus autem uocans eos, ait illis: Scitis quia hi qui 114
2
- 42-45 42 runt indignari de Iacobo et Iohanne. Iesus
Lc. 22. 25-27.
9. 33-36. autem uocans eos, ait illis: Scitis quia hi qui

32 om. in sec. SC Ierosolymam SC, et 33 33 om. in SC
scribis + et senioribus SC 38 baptismo SC, et 39 40 dare
+ uobis SC 41 coeperunt indignari: indignati sunt S

uidentur principari gentibus, dominantur eis :
et principeseorum potestatem habent ipsorum.

Non ita est autem in uobis : sed quicumque ⁴³ Mt. 23. 11.

uoluerit fieri maior, erit uester minister : et qui ⁴⁴

¹¹⁵ cumque uoluerit in uobis primus esse, erit om-
⁴ nium seruus. Nam et Filius hominis non uenit ⁴⁵

ut ministraretur ei, sed ut ministraret, et daret
animam suam redemptionem pro multis.

¹¹⁶ Et ueniunt Hiericho : et proficiscente eo de ⁴⁶

² Hiericho, et discipulis eius et plurima multi-
tudine, filius Timaei Bartimeus caecus sede-
bat iuxta uiam mendicans. Qui cum audisset ⁴⁷

quia Iesus Nazarenus est, coepit clamare et
dicere : Fili Dauid Iesu, miserere mei. Et ⁴⁸

comminabantur ei multi ut taceret. At ille
multo magis clamabat : Fili Dauid, miserere
mei. Et stans Iesus praecepit illum uocari. ⁴⁹

Et uocant caecum dicentes ei : Anima equior
esto : surge, uocat te. Qui proiecto uestimento ⁵⁰

suo, exiliens uenit ad eum. Et respondens ⁵¹

Iesus dixit illi : Quid uis tibi faciam ? Caecus
autem dixit ei : Rabboni, ut uideam. Iesus ⁵²

autem ait illi : Uade, fides tua te saluum fecit.
Et confestim uidit, et sequebatur eum in uia.

¹¹⁷ Et cum adpropinquarent Hierosolymae et ¹¹

² Bethaniae, ad montem Oliuarum, mittit duos
ex discipulis suis, ¹ et ait illis : Ite in castellum ²

quod est contra uos : et statim introeuntes illud,
inuenietis pullum ligatum, super quem nemo
adhuc hominum sedit : soluite illum, et ad-
ducite. Et si quis uobis dixerit : Quid facitis ? ³

dicite, quia Domino necessarius est : et con-
tinuo illum dimittet huc. Et abeuntes inuene- ⁴

¹¹⁸ ²

⁴⁶ Bartimaeus SC ⁴⁷ > Iesu fili Dauid SC
vis SC ^{11. 2} > contra uos est SC illuc SC

⁵¹ > tibi

- runt pullum ligatum ante ianuam foris in biuio:
 5 et soluunt eum. Et quidam de illic stantibus
 dicebant illis : Quid facitis soluentes pullum ?
 6 Qui dixerunt eis sicut praeceperat illis Iesus,
 7 et dimiserunt eis. Et duxerunt pullum ad
 Iesum : et inponunt illi uestimenta sua, et
 8 sedit super eum. Multi autem uestimenta
 sua strauerunt in uia : alii autem frondes
 caedebant de arboribus, et sternebant in
 Ps. 117 (118). 26. 9 uia. Et qui praeibant et qui sequebantur 119
1
 clamabant, dicentes : Osanna : Benedictus
 10 qui uenit in nomine Domini : Benedictum
 quod uenit regnum patris nostri Dauid :
 Osanna in excelsis.
- Mt. 21. 10, 12. 11 Et introiuit Hierosolyma in templum : et 120
6
 circumspectis omnibus, cum iam uespera esset
 hora, exiuit in Bethaniam cum duodecim.
- 12-14 12 Et alia die cum exirent a Bethania, esuriit.
 Mt. 21. 18, 19. 13 Cumque uidisset a longe ficum habentem folia,
 Lc. 13. 6-9. 13 uenit si quid forte inueniret in ea. Et cum
 uenisset ad eam, nihil inuenit praeter folia :
 14 non enim erat tempus ficorum. Et respondens
 dixit ei : Iam non amplius in aeternum quis-
 quam fructum ex te manducet. Et audiebant
 discipuli eius.
- 15-18 15 Et ueniunt Hierosolyma. Et cum introisset 121
1
 Mt. 21. 12-16, 16 templum, coepit eicere uendentes et ementes
 Lc. 19. 45-47. in templo : et mensas nummulariorum et ca-
 Ioh. 2. 14-16. 16 thedras uendentium columbas euertit. Et non
 sinebat ut quisquam transferret uas per tem-
 Es. 56. 7. 17 plum : ¹ et docebat, dicens eis : Non scriptum
 Hier. 7. 11. est : Quia domus mea, domus orationis uoca-
- ⁶ eis sec. : eos $\S$ ⁹ Hosanna $\S$ C, et 10 ¹¹ Ierosolymam
 $\S$ C, et 15 exijt $\S$ C ¹⁴ > ex te fructum quisquam $\S$ C
¹⁵ ueniunt + iterum $\S$ introisset + in $\S$ C nummulariorum $\S$ C
¹⁷ nonne $\S$ C

¹²²₁ bitur omnibus gentibus? Uos autem fecistis eam speluncam latronum. Quo audito prin- 18
cipes sacerdotum et scribae quaerebant quo-
modo eum perderent: timebant enim eum,
quoniam uniuersa turba admirabatur super
doctrina eius.

¹²³₁₀ Et cum uespera facta esset, egrediebatur de 19
ciuitate. Lc. 21. 37.
Mt. 21. 17.

Et cum mane transirent, uiderunt ficum ari- 20
dam factam a radicibus. Et recordatus Petrus, 21
dicit ei: Rabbi, ecce ficus cui maledixisti aruit. 20-24
Mt. 21. 19-22.

¹²⁴₆ Et respondens Iesus ait illis: Habete fidem 22
Dei. Amen dico uobis, quia quicumque dix- 23
erit huic monti: Tollere, et mittere in mare,
et non haesitauerit in corde suo, sed crediderit Mt. 17. 20.
Lc. 17. 6.

¹²⁵₄ quia quodcumque dixerit fiat, fiet ei. Pro- 24
pterea dico uobis, omnia quaecumque orantes
petitis, credite quia accipietis, et ueniet uobis. Mt. 7. 7.
Ioh. 14. 13,
16. 23.

¹²⁶₆ Et cum stabitis ad orandum, dimittite si quid 25
habetis aduersus aliquem: ut et Pater uester
qui in caelis est, dimittat uobis peccata uestra.
Quod si uos non dimiseritis: nec Pater uester 26
qui in caelis est, dimittet uobis peccata uestra.

¹²⁷₂ Et ueniunt rursus Hierosolyma. Et cum 27
ambularet in templo, accedunt ad eum summi
sacerdotes, et scribae, et seniores: et dicunt 28
illi: In qua potestate haec facis? et quis tibi
dedit hanc potestatem ut ista facias? Iesus 29
autem respondens, ait illis: Interrogabo uos et
ego unum uerbum, et respondete mihi: et di-
cam uobis in qua potestate haec faciam. Ba- 30
ptismum Iohannis, de caelo erat, an ex homini-

²¹ dixit *SC* ²⁴ ueniet *ADGHM*: uenient *C*, euenient *VZSC*
²⁷ Ierosolymam *SC* ²⁸ illi: ei *SC* > dedit tibi *SC* ³⁰ ba-
ptismus *SC*

- 31 bus? Respondete mihi. ¹ At illi cogitabant
secum, dicentes : Si dixerimus, De caelo, dicet,
32 Quare ergo non credidistis ei? Si dicemus,
Ex hominibus, timebant populum: omnes enim
habebant Iohannem quia uere propheta esset.
33 ¹ Et respondentes dicunt Iesu: Nescimus. Re-
spondens Iesus ait illis : Neque ego dico uobis
in qua potestate haec faciam.

- 1-12 12 Et coepit illis in parabolis loqui: Uineam ¹²⁸
Mt. 21. 33-46, pastinauit homo, et circumdedit saepem, et ²
Lc. 20. 9-19. fodit lacum, et aedificauit turrem, et locauit
Es. 5. 1-7. 2 eam agricolis, et peregre profectus est. Et
misit ad agricolas in tempore seruum, ut ab
3 agricolis acciperet de fructu uineae. Qui ad-
prehensum eum ceciderunt, et dimiserunt ua-
4 cuum. Et iterum misit ad illos alium seruum :
et illum in capite uulnerauerunt, et contumeliis
5 affecerunt. Et rursum alium misit: et illum
occiderunt: et plures alios: quosdam cae-
6 dentes, alios uero occidentes. Adhuc ergo
unum habens filium carissimum: et illum misit
ad eos nouissimum, dicens: Quia reueribun-
7 tur filium meum. Coloni autem dixerunt ad
inuicem: Hic est heres: uenite, occidamus
8 eum, et nostra erit hereditas. Et adprehen-
dentes eum, occiderunt, et eiecerunt extra ui-
9 neam. Quid ergo faciet dominus uineae?
Ueniet, et perdet colonos, et dabit uineam
Ps. 117 (118). 10 aliis. Nec scripturam hanc legistis:
22, 23. Lapidem, quem reprobauerunt aedificantes,
hic factus est in caput anguli:
11 a Domino factum est istud,
et est mirabile in oculis nostris?

³¹ dicet + nobis S ³² dixerimus SC timebant ACHMVZ :
mus DGSC ³³ nescimus + et SC 12. ¹ sepem et turrim SC

¹²⁹
¹ Et quaerebant eum tenere : et timuerunt tur-¹²
bam : cognouerunt enim quoniam ad eos para-
bolam hanc dixerit. Et relicto eo abierunt.

¹³⁰
² Et mittunt ad eum quosdam ex Phariseis ¹³ ¹³⁻²⁷
et Herodianis, ut eum caperent in uerbo. Qui ¹⁴ ^{Mt. 22. 15-33,}
uenientes dicunt ei : Magister, scimus quia ^{Lc. 20. 20-38.}
uerax es, et non curas quemquam : nec enim
uides in faciem hominum, sed in ueritate uiam
Dei doces. Licet dari tributum Caesari, an
non dabimus? Qui sciens uersutiam eorum, ¹⁵
ait illis : Quid me temtatis? adferre mihi de-
narium ut uideam. At illi attulerunt, et ait ¹⁶
illis : Cuius est imago haec, et inscriptio? Di-
cunt illi : Caesaris. Respondens autem Iesus ¹⁷ ^{Rom. 13. 7.}
dixit illis : Reddite igitur quae sunt Caesaris,
Caesari : et quae sunt Dei, Deo. Et mira-
bantur super eo.

Et uenerunt ad eum Sadducaeï, qui dicunt ¹⁸
resurrectionem non esse : et interrogabant eum
dicentes : Magister, Moses nobis scripsit, ut si ¹⁹ ^{Dt. 25. 5.}
cuius frater mortuus fuerit, et dimiserit uxo- ^{Gen. 38. 8.}
rem, et filios non reliquerit, accipiat frater eius ^{Ruth 1. 12, 13,}
uxorem ipsius, et resuscitet semen fratri suo. ^{3. 9.}
Septem ergo fratres erant : et primus accepit ²⁰
uxorem, et mortuus est non relicto semine.
Et secundus accepit eam, et mortuus est : et ²¹
nec iste reliquit semen. Et tertius similiter.
Et acceperunt eam similiter septem, et non ²²
reliquerunt semen. Nouissima omnium de-
functa est et mulier. In resurrectione ergo ²³
cum resurrexerint, cuius de his erit uxor? sep-
tem enim habuerunt eam uxorem. Et respon- ²⁴
dens Iesus, ait illis : Non ideo erratis, non

¹⁴ dare *GS* ¹⁵ eorum : illorum *SC* afferte *SC* ¹⁶ attule-
runt + ei *SC* illi *sec.* : ei *SC* ²⁴ non *pr.* : nonne *SC*

- 25 scientes scripturas, neque uirtutem Dei? Cum enim a mortuis resurrexerint, neque nubent, neque nubentur, sed sunt sicut angeli in caelis.
- Ex. 3. 6. 26 De mortuis autem quod resurgant, non legistis in libro Mosi super rubum, quomodo dixerit illi Deus, inquires : Ego sum Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Iacob? Non est Deus mortuorum, sed uiuorum. Uos ergo multum erratis.
- Act. 7. 32.
- 28 Et accessit unus de scribis, qui audierat 28
Mt. 22. 34-40, illos conquiritantes, et uidens quoniam bene
46.
Lc. 20. 39. illis responderit, interrogauit eum quod esset
Dt. 6. 4, 5. 29 primum omnium mandatum. Iesus autem respondit ei : Quia primum omnium mandatum est: Audi Israhel, Dominus Deus noster, Deus
Lc. 10. 25-28. 30 unus est : et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota mente tua, et ex tota uirtute tua. Hoc est primum mandatum. Secundum autem simile est illi : Diliges proximum tuum tamquam te ipsum. Maius horum aliud mandatum non est.
- Leu. 19. 18. 31
- Dt. 4. 35, 6. 4. 32 Et ait illi scriba : Bene, Magister, in ueritate dixisti, quia unus est, et non est alius praeter eum. Et ut diligatur ex toto corde, et ex toto intellectu, et ex tota anima, et ex tota fortitudine : et diligere proximum tamquam se ipsum, maius est omnibus holocaustomatibus et sacrificiis. Iesus autem uidens quod sapienter respondisset, dixit illi : Non es longe a regno Dei. Et nemo iam audebat eum interrogare.
- 1 Reg. (1Sam.) 15. 22. 33
- Mt. 22. 46. 34
Lc. 20. 40.
- 35 Et respondens Iesus dicebat, docens in templo: Quomodo dicunt scribae, Christum filium
- 131
6
- 132
10
- 133
2
- 134
2

25 sunt : erunt S angeli + Dei S 29 noster : tuus DGV
SC 32 unus est + Deus GVSC 33 holocaustomatibus C

esse Dauid? Ipse enim Dauid dicit in Spiritu 36
sancto :

Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris
meis,

Ps. 109 (110).
1.

donec ponam inimicos tuos scabellum pe-
dum tuorum.

Ipse ergo Dauid dicit eum Dominum, et unde 37
est filius eius? Et multa turba eum libenter
audiuit.

$\frac{135}{2}$ Et dicebat eis in doctrina sua : Cauete a 38
scribis, qui uolunt in stolis ambulare, et salu-
tari in foro : et in primis cathedris sedere in 39
 $\frac{136}{8}$ synagogis, et primos discubitus in caenis. Qui 40
deuorant domos uiduarum sub obtentu pro-
lixae orationis: hi accipient prolixius iudicium.

38-40
Mt. 23. 1, 2, 6,
7, 14.
Lc. 20. 45-47.
Lc. 11. 43.

Et sedens Iesus contra gazophylacium, aspi- 41
ciebat quomodo turba iactaret aes in gazophy-
lacium: et multi diuites iactabant multa. Cum 42
uenisset autem una uidua pauper, misit duo
minuta, quod est quadrans. Et conuocans 43
discipulos suos, ait illis : Amen dico uobis,
quoniam uidua haec pauper plus omnibus mi-
sit, qui miserunt in gazophylacium. Omnes 44
enim ex eo quod abundabat illis, miserunt :
haec uero de penuria sua omnia quae habuit
misit, totum uictum suum.

41-44
Lc. 21. 1-4.
4 Reg.
(2 Reg.) 12. 9,
10.

$\frac{137}{2}$ Et cum egrederetur de templo, ait illi unus 13
ex discipulis suis : Magister, aspice quales la-
pides et quales structurae. Et respondens 2
Iesus, ait illi : Uides has omnes magnas aedi-
ficationes? Non relinquetur lapis super lapi-
dem, qui non destruat.

1-37
Mt. 24. 1-51,
Lc. 21. 5-36.

$\frac{138}{2}$ Et cum sederet in montem Oliuarum contra 3
templum, interrogabant eum separatim Petrus

42 > uidua vna SC 13. 3 monte SC

4 et Iacobus, et Iohannes et Andreas : Dic nobis
 quando ista fient : et quod signum erit quando
 5 haec omnia incipient consummari? Et re-
 spondens Iesus coepit dicere illis: Uidete
 6 ne quis uos seducat: multi enim uenient in
 nomine meo dicentes, Quia ego sum: et mul-
 7 tos seducent. Cum audieritis autem bella et
 opiniones bellorum, ne timueritis: oportet
 8 enim fieri, sed nondum finis. Exsurget enim
 gens super gentem, et regnum super regnum:
 et erunt terrae motus per loca, et fames: ini-
 tium dolorum haec.

Mt. 10. 17, 18. 9 Uidete autem uosmet ipsos. Tradent enim ¹³⁹
 uos conciliis, et in synagogis uapulabitis: et
 ante praesides et reges stabitis propter me, in
 10 testimonium illis. Et in omnes gentes primum ^{140/c}
 11-13 11 oportet praedicari euangelium. Et cum duxe- ^{141/a}
 Mt. 10. 19-22. rint uos tradentes, nolite praecogitare quid
 Lc. 12. 11, 12. loquamini: sed quod datum uobis fuerit in illa
 hora, id loquimini: non enim estis uos lo-
 Mic. 7. 6. 12 quentes, sed Spiritus sanctus. Tradet autem
 Mt. 10. 35, 36. frater fratrem in mortem, et pater filium: et
 Lc. 12. 53. consurgent filii in parentes, et morte adficient
 Mt. 10. 22. 13 eos. Et eritis odio omnibus propter nomen
 meum: qui autem sustinuerit in finem, hic
 saluus erit.
 Dan. 9. 27, 14 Cum autem uideritis abominationem deso- ¹⁴²
 11. 31, 12. 11. lationis, stantem ubi non debet (qui legit, intel- ⁶
 Macc. 1. 57, legat): tunc qui in Iudaea sunt, fugiant in ¹⁴³
 6. 7. montes: et qui super tectum, ne descendat in ²
 Lc. 17. 31. 15 domum, nec introeat ut tollat quid de domo
 16 sua: et qui in agro erit, non reuertatur retro
 Lc. 23. 29. 17 tollere uestimentum suum. Uae autem prae- ¹⁴⁴
²

7 enim + haec SC 8 super pr. : contra SC 9 uos + in SC
 11 > vos estis SC 12 afficient SC 17 praegnantibus SC

^{145/6} gnatibus, et nutrientibus in illis diebus. Orate ¹⁸
^{146/2} uero ut hieme non fiant. Erunt enim dies illi ¹⁹ Dan. 12. 1.
 tribulationes tales, quales non fuerunt ab initio
 creaturae quam condidit Deus usque nunc,
^{147/6} neque fient. Et nisi breuiasset Dominus dies, ²⁰
 non fuisset salua omnis caro : sed propter
^{148/2} electos quos elegit, breuiavit dies. Et tunc si ²¹ Lc. 17. 23.
^{149/6} quis uobis dixerit : Ecce hic est Christus, ecce
 illic, ne credideritis. Exsurgent enim pseudo- ²²
 christi et pseudoprophetae, et dabunt signa et
 portenta, ad seducendos, si potest fieri, etiam
 electos. Uos ergo uidete : ecce praedixi uobis ²³
 omnia.
^{150/2} Sed in illis diebus post tribulationem illam ²⁴ Es. 13. 10.
 sol contenebrabitur, et luna non dabit splen-
 dorem suum : et stellae caeli erunt decedentes, ²⁵ Act. 2. 20.
 et uirtutes quae sunt in caelis, mouebuntur. Lc. 21. 26.
^{151/2} Et tunc uidebunt Filium hominis uenientem ²⁶ Es. 34. 4.
 in nubibus cum uirtute multa et gloria. Apoc. 6. 13.
 Et ²⁷ Mt. 13. 41, 49.
 tunc mittet angelos suos, et congregabit elec-
 ctos suos a quattuor uentis, a summo terrae
 usque ad summum caeli.

A ficu autem discite parabolam. Cum iam ²⁸
 ramus eius tener fuerit, et nata fuerint folia,
 cognoscitis quia in proximo sit aestas : sic et ²⁹
 uos cum uideritis haec fieri, scitote quod in
 proximo sit in ostiis. Amen dico uobis, quo- ³⁰
 niam non transibit generatio haec, donec om-
 nia ista fiant. Caelum et terra transibunt : ³¹
^{152/6} uerba autem mea non transibunt. De die au- ³²
^{153/6} tem illo uel hora nemo scit, neque angeli in
 caelo, neque Filius, nisi Pater. Uidete, uigi- ³³
 late et orate : nescitis enim quando tempus ³⁴ 34, 35
^{154/2} sit. Sicut homo, qui peregre profectus reli-
 quit domum suam et fratrem suum et matrem
 suam, et uenit ad seipsum, et dormiuit,
 et uenit et percutit ostium, et dicit : Domine,

²² fieri potest SC

²⁵ > in caelis sunt SC

quit domum suam, et dedit seruis suis potestatem cuiusque operis, et ianitori praecipiat
 35 ut uigilet. Uigilate ergo : nescitis enim quando dominus domus ueniat : sero, an media
 36 nocte, an galli cantu, an mane : ne cum uenerit repente, inueniat uos dormientes. Quod
 37 autem uobis dico, omnibus dico : Uigilate.

1, 2 14 Erat autem Pascha et Azyma post biduum. 156/1
 Mt. 26. 2-5, Et quaerebant summi sacerdotes et scribae 157/6
 Lc. 22. 1, 2. quomodo eum dolo tenerent et occiderent.
 2 Dicebant enim : Non in die festo, ne forte tumultus fieret populi.

3-9 3 Et cum esset Bethaniae in domo Simonis leprosi, et recumberet, uenit mulier habens 158/1
 Mt. 26. 6-13. Ioh. 12. 1-8. alabastrum ungenti nardi spicati pretiosi : et
 Lc. 7. 37, 38. 4 fracto alabastro, effudit super caput eius. Erant
 autem quidam indigne ferentes intra semet ipsos, et dicentes : Ut quid perditio ista ungenti
 5 facta est ? Poterat enim unguentum istud uenundari plus quam trecentis denariis, et dari
 6 pauperibus. Et fremebant in eam. ¹ Iesus autem dixit : Sinite eam : quid illi molesti estis ?

Dt. 15. 11. 7 Bonum opus operata est in me. Semper enim
 pauperes habetis uobiscum, et cum uolueritis, potestis illis bene facere : me autem non semper
 8 habetis. Quod habuit haec, fecit : praeuenit ungere corpus meum in sepulturam. 159/4
 9 Amen dico uobis : Ubicumque praedicatum fuerit euangelium istud in uniuerso mundo, et
 quod fecit haec, narrabitur in memoriam eius.

10, 11 10 Et Iudas Scariotis unus de duodecim abiit 160/2
 Mt. 26. 14-16. Lc. 22. 3-6. Ioh. 13. 2, 27, ad summos sacerdotes, ut proderet eum illis.
 30. 11 Qui audientes gauisi sunt : et promiserunt ei

³⁴ praecipit SC 14. ² enim : autem SC populi : in populo SC
⁵ uenundari SC ⁷ habetis bis : habebitis CDH ¹⁰ Iscariotes SC

pecuniam se daturus. Et quaerebat quomodo illum oportune traderet.

Et primo die Azymorum quando Pascha im-¹² molabant, dicunt ei discipuli : Quo uis eamus et paremus tibi ut manduces Pascha? Et mit-¹³ tit duos ex discipulis suis, et dicit eis : Ite in ciuitatem, et occurret uobis homo lagenam aquae baiulans, sequimini eum : et quocum-¹⁴ que introierit, dicite domino domus: Quia magister dicit : Ubi est refectio mea, ubi Pascha cum discipulis meis manducem? Et ipse uo-¹⁵ bis demonstrabit cenaculum grande stratum : et illic parate nobis. Et abierunt discipuli¹⁶ eius, et uenerunt in ciuitatem : et inuenerunt sicut dixerat illis, et paraauerunt Pascha.

¹⁶¹ Uespere autem facto, uenit cum duodecim.¹⁷ ⁴ Et discumbentibus eis et manducantibus, ait¹⁸ Iesus : Amen dico uobis, quia unus ex uobis me tradet, qui manducat mecum. At illi coe-¹⁶² perunt contristari, et dicere ei singillatim :¹ Numquid ego? ¹⁶³ Qui ait illis : Unus ex duo-² decim, qui intingit mecum in catino. Et Filius²¹ quidem hominis uadit sicut scriptum est de eo : uae autem homini illi, per quem Filius hominis traditur. Bonum est ei, si non esset natus homo ille.

¹⁶⁵ Et manducantibus illis, accepit Iesus pa-²² nem : et benedicens fregit, et dedit eis, et ait :¹ Sumite, hoc est corpus meum. Et accepto²³ calice, gratias agens dedit eis : et biberunt ex illo omnes. Et ait illis : Hic est sanguis meus²⁴ noui testamenti, qui pro multis effunditur.

12-16

Mt. 26. 17-19,
Lc. 22. 7-13.

17-21

Mt. 26. 20-24.
Lc. 22. 14,
21-23,
Ioh. 13. 21-26.
Ps. 40. 10 (41.
9).

22-25

Mt. 26. 26-29,
Lc. 22. 19, 20.
1 Cor. 11.
23-25.

Ex. 24. 8.

¹³ lagenam *SC*
¹⁹ singulatim *SC*
est *sec.* : erat *SC*

¹⁵ coenaculum *SC*
²⁰ mecum + manum *SC*
²⁴ effundetur *SC*

¹⁸ > tradet me *SC*
²¹ tradetur *SC*

- 25 Amen dico uobis, quod iam non bibam de genimine uitis usque in diem illum, cum illud bibam nouum in regno Dei.
- 26 Et hymno dicto exierunt in montem Oli-
uarum. 167/6
- 27 Et ait eis Iesus : Omnes scandalizabimini
in nocte ista : quia scriptum est : Percutiam
pastorem, et dispergentur oues. Sed postea
quam surrexero, praecedam uos in Galilaeam. 168/4
- 28 Petrus autem ait ei : Etsi omnes scandalizati
fuerint, sed non ego. Et ait illi Iesus : Amen
dico tibi, quia tu hodie in nocte hac, prius
quam bis gallus uocem dederit, ter me es nega-
turus. At ille amplius loquebatur : Etsi oportuerit me simul commori tibi, non te negabo :
Similiter autem et omnes dicebant. 169/6
- 29 Et ueniunt in praedium, cui nomen Geth-
semani. Et ait discipulis suis : Sedete hic
donec orem. Et adsumit Petrum, et Iacobum,
et Iohannem secum : et coepit pauere et tae-
dere. Et ait illis : Tristis est anima mea us-
que ad mortem : sustinete hic, et uigilate. Et
cum processisset paululum, procidit super ter-
ram : et orabat, ut si fieri posset, transiret ab
eo hora :¹ et dixit : Abba, Pater, omnia tibi pos-
sibilia sunt, transfer calicem hunc a me : sed
non quod ego uolo, sed quod tu. Et uenit, et
inuenit eos dormientes. Et ait Petro : Simon,
dormis? non potuisti una hora uigilare? ¹ Uigi-
late et orate ut non intretis in temptationem.
Spiritus quidem promptus, caro uero infirma. 170/1
- 25 quod : quia SC de + hoc SC 27 scandaliz. + in me SC
28 postquam uno uerbo SC resurrexero SC 29 ei : illi SC
fuerint + in te SC 30 > gallus uocem bis SC 38 promptus
+ est SC

¹⁷⁹/₆ Et iterum abiens orauit, eundem sermonem 39
dicens. Et reuersus denuo, inuenit eos dor- 40
mientes : erant enim oculi illorum ingrauati
¹⁸⁰/₄ et ignorabant quid responderent ei. Et uenit 41
tertio, et ait illis : Dormite iam, et requiescite.
Sufficit : uenit hora : ecce traditur Filius ho-
minis in manus peccatorum. Surgite, eamus : 42 Ioh. 14. 31.
ecce qui me tradet, prope est.

¹⁸¹/₁ Et adhuc eo loquente, uenit Iudas Scarioth 43 43-50
unus ex duodecim, et cum illo turba multa cum Mt. 26. 47-56,
gladiis et lignis, a summis sacerdotibus, et a Lc. 22. 47-53.
¹⁸²/₂ scribis, et a senioribus. Dederat autem tra- 44 Ioh. 18. 3-11.
ditor eius signum eis, dicens : Quemcumque
osculatus fuero, ipse est, tenete eum, et ducite
caute. Et cum uenisset, statim accedens ad 45
eum, ait : Rabbi : et osculatus est eum. At 46
illi manus iniecerunt in eum, et tenuerunt eum.

¹⁸³/₁ Unus autem quidam de circumstantibus edu- 47
cens gladium, percussit seruum summi sacer-
¹⁸⁴/₁ dotis, et amputauit illi auriculam. Et respon- 48
dens Iesus, ait illis : Tamquam ad latronem
existis cum gladiis et lignis, comprehendere
me : cotidie eram apud uos in templo docens, 49
et non me tenuistis : sed ut adimpleantur
¹⁸⁵/₆ scripturae. Tunc discipuli eius, relinquentes 50 Ioh. 16. 32.
eum, omnes fugerunt.

¹⁸⁶/₁₀ Adulescens autem quidam sequebatur eum 51
amictus sindone super nudo : et tenuerunt
eum : at ille reiecta sindone, nudus profugit 52
ab eis.

¹⁸⁷/₁ Et adduxerunt Iesum ad summum sacerdo- 53 53-65
Mt. 26. 57-68.

³⁹ *Disting.* orauit eundem (eundem $\mathcal{C}$) sermonem. dicens. $\mathcal{SC}$
⁴⁰ *dist.* reuersus, denuo inu. $\mathcal{SC}$ eorum $\mathcal{SC}$ grauati $\mathcal{SC}$ ⁴¹ > Fi-
lius hom. tradetur $\mathcal{SC}$ ⁴³ Iscariotes $\mathcal{SC}$ ex : de $\mathcal{SC}$ illo :
eo $\mathcal{SC}$ lignis + missi $\mathcal{S}$ a *sec. et tert. om.* $\mathcal{SC}$ ⁴⁵ ait + Aue
 $\mathcal{SC}$ ⁴⁶ eum *pr.* : Iesum $\mathcal{S}$ ⁴⁸ me ? $\mathcal{SC}$ ⁴⁹ impleantur $\mathcal{SC}$

- Ioh. 18. 12, 13, 19-24. 54 tem : et conueniunt omnes sacerdotes, et scri- $\frac{188}{4}$
 Lc. 22. 54, 55. 54 bae, et seniores. Petrus autem a longe secu-
 55 ignem. Summi uero sacerdotes et omne concilium quaerebant aduersus Iesum testimo- $\frac{189}{2}$
 56 nium, ut eum morti traderent, nec inueniebant.
 57 Multi enim testimonium falsum dicebant ad-
 58 uersus eum : et conuenientia testimonia non $\frac{190}{6}$
 59 erant. Et quidam surgentes, falsum testimo-
 60 nium ferebant aduersus eum, dicentes : Quo-
 61 niam nos audiuius eum dicentem : Ego dis-
 62 soluam templum hoc manu factum, et per $\frac{191}{1}$
 63 triduum aliud non manu factum aedificabo. Et
 64 non erat conueniens testimonium illorum.
 65 Et exsurgens summus sacerdos in medium, in-
 66 terrogauit Iesum, dicens : Non respondes quic-
 67 quam ad ea, quae tibi obiciuntur ab his? Ille
 68 autem tacebat, et nihil respondit. Rursum
 69 summus sacerdos interrogabat eum, et dicit
 70 ei : Tu es Christus filius Benedicti? Iesus $\frac{192}{1}$
 71 autem dixit illi : Ego sum : et uidebitis Filium
 72 hominis a dextris sedentem uirtutis et uenien- $\frac{193}{2}$
 73 tem cum nubibus caeli. Summus autem sacer-
 74 dos scindens uestimenta sua, ait : Quid adhuc
 75 desideramus testes? Audistis blasphemiam :
 76 quid uobis uidetur? Qui omnes condemna- $\frac{194}{1}$
 77 uerunt eum esse reum mortis. Et coeperunt
 78 quidam conspuere eum, et uelare faciem eius,
 79 et colaphis eum caedere, et dicere ei : Prophe-
 80 tiza : et ministri alapis eum caedebant.
 81 Et cum esset Petrus in atrio deorsum, uenit $\frac{195}{1}$
 82

53 conuenerunt SC 54 usque + intro SC > ad ignem et
 calef. se SC 58 per : post S 61 dixit SC filius + Dei SC
 62 > sedentem a dextris SC uirtutis + Dei SC

una ex ancillis summi sacerdotis : et cum uideret Petrum calefacientem se, aspiciens illum, ait : Et tu cum Iesu Nazareno eras. At ille negauit, dicens : Neque scio, neque noui quid dicas. Et exiit foras ante atrium, et gal-
 196
 1 lus cantauit. Rursus autem cum uidisset illum ancilla, coepit dicere circumstantibus : Quia hic ex illis est. ¹ At ille iterum negauit. Et post pusillum rursus qui adstabant, dicebant Petro : Uere ex illis es : nam et Galilaeus es. Ille autem coepit anathematizare et iurare : Quia nescio hominem istum, quem dicitis. Et
 197
 2 statim iterum gallus cantauit. Et recordatus est Petrus uerbi quod dixerat ei Iesus : Prius quam gallus cantet bis, ter me negabis. Et coepit flere.

198
 2 Et confestim mane consilium facientes summi sacerdotes cum senioribus, et scribis, et uniuerso concilio, uincientes Iesum, duxerunt, et tradiderunt Pilato. Et interrogauit eum
 199/1
 200/1 et tradiderunt Pilato. Et interrogauit eum Pilatus : Tu es rex Iudaeorum ? At ille respondens, ait illi : Tu dicis. Et accusabant eum summi sacerdotes in multis. Pilatus autem rursus interrogauit eum, dicens : Non respondes quicquam ? uide in quantis te accusant. Iesus autem amplius nihil respondit, ita ut miraretur Pilatus.

202
 2 Per diem autem festum dimittere solebat illis unum ex uinctis, quemcumque petissent. Erat autem qui dicebatur Barabbas, qui cum
 203
 4 seditiosis erat uinctus, qui in seditione fecerat homicidium. Et cum ascendisset turba, coepit rogare sicut semper faciebat illis. Pilatus

Lc. 22. 55-62,
 Ioh. 18. 16-18,
 25-27.

Mt. 27. 1, 2.
 Lc. 22. 66,
 23. 1.

2-5
 Mt. 27. 11-14,
 Lc. 23. 2, 3.
 Ioh. 18. 29-38.

6-15
 Mt. 27. 15-26.
 Lc. 23. 18-25.
 Ioh. 18. 39, 40,
 19. 16.

⁷⁰ astabant SC ⁷² > gallus iterum SC 15. ⁶ > solebat dimittere SC

autem respondit eis et dixit : Uultis dimittam
 10 uobis regem Iudaeorum ? Sciebat enim quod
 per inuidiam tradidissent eum summi sacer-
 11 dotes. Pontifices autem concitauerunt tur- 204/
 12 bam, ut magis Barabban dimitteret eis. Pi- 205/
 latus autem iterum respondens, ait illis : Quid
 13 ergo uultis faciam regi Iudaeorum ? At illi
 14 iterum clamauerunt : Crucifige eum. Pilatus
 uero dicebat eis : Quid enim mali fecit ? At
 15 illi magis clamabant : Crucifige eum. Pilatus 206/
 autem uolens populo satisfacere, dimisit illis
 Barabban, et tradidit Iesum flagellis caesum ut
 crucifigeretur.

16 Milites autem duxerunt eum in atrium prae- 207/
 Mt. 27. 27-31. 17 torii, et conuocant totam cohortem, ¹ et in- 4
 Ioh. 19. 2, 3. duunt eum purpura, et inponunt ei plectentes
 18 spineam coronam. Et coeperunt salutare
 19 eum : Haue rex Iudaeorum. Et percutie-
 bant caput eius harundine : et conspuebant
 20 eum : et ponentes genua, adorabant eum. Et 208/
 postquam inluserunt ei, exuerunt illum pur- 6
 pura, et induerunt eum uestimentis suis : et
 educunt illum ut crucifigerent eum.

Mt. 27. 32, 21 Et angariauerunt praetereuntem quempiam, 209/
 Lc. 23. 26. Simonem Cyreneum uenientem de uilla, pa- 1
 Rom. 16. 13. trem Alexandri et Rufi, ut tolleret crucem
 22 eius. Et perducunt illum in Golgotha locum, 210/
 Mt. 27. 33-51. 23 quod est interpretatum Caluariae locus. Et 211/
 Lc. 23. 32-38, 44-46. dabant ei bibere murratum uinum, et non ac-
 Ioh. 19. 17-19, 23, 24, 28-30. 24 cepit. Et crucifigentes eum, diuiserunt uesti- 212/
 Ps. 68. 22 (69. 21). menta eius, mittentes sortem super eis, quis 1
 Ps. 21. 19 (22. 18). 25 quid tolleret. Erat autem hora tertia : et 213/
 26 crucifixerunt eum. Et erat titulus causae 214/1

11 Barabban SC, et 15 14 eis : illis SC 18 Aue SC
 21 Cyrenaeum SC 23 myrrhatum SC

- ²¹⁵₁ eius inscriptus : REX IUDAEORUM. Et cum 27
²¹⁶₈ eo crucifigunt duos latrones : unum a dextris,
²¹⁷₆ et alium a sinistris eius. Et adimpleta est 28 Lc. 22. 37.
 scriptura, quae dicit : Et cum iniquis repu- Es. 53. 12.
²¹⁸₂ tatus est. Et praetereuntes blasphemabant 29 Ps. 21. 8 (22.
 eum, mouentes capita sua, et dicentes : Ua 7), 108 (109).
 qui destruit templum, et in tribus diebus aedi- 25.
 ficat : saluum fac temet ipsum descendens de 30
²¹⁹₂ cruce. Similiter et summi sacerdotes ludentes 31 Lc. 23. 35.
 ad alterutrum cum scribis dicebant : Alios
 saluos fecit, se ipsum non potest saluum facere.
 Christus rex Israhel descendat nunc de cruce, 32
²²⁰₂ ut uideamus, et credamus. Et qui cum eo
²²¹₆ crucifixi erant, conuiciabantur ei.
 Et facta hora sexta, tenebrae factae sunt 33 Mt. 27. 45,
 per totam terram usque in horam nonam. Et 34 Lc. 23. 44.
 hora nona exclamauit Iesus uoce magna, di- Ps. 21. 2 (22.
 cens : Heloi, Heloi, lama sabachthani : quod 1).
 est interpretatum : Deus meus, Deus meus,
 ut quid dereliquisti me? Et quidam de cir- 35
 cumstantibus, audientes dicebant : Ecce He-
²²²₂ liam uocat. Currrens autem unus, et implens 36 Ioh. 19. 29.
 spongiam aceto, circumponensque calamo, Ps. 68. 22 (69.
 potum dabat ei, dicens : Sinite, uideamus si 21).
²²³₁ ueniat Helias ad deponendum eum. Iesus 37
²²⁴₂ autem emissa uoce magna expirauit. Et ue- 38 Mt. 27. 51,
 lum templi scissum est in duo, a sursum usque Lc. 23. 45.
²²⁵₂ deorsum. Uidens autem centurio qui ex ad- 39 39-41
 uerso stabat, quia sic clamans expirasset, ait : Mt. 27. 54-56,
²²⁶₆ Uere homo hic Filius Dei erat. Erant autem 40 Lc. 23. 47, 49.
 et mulieres de longe aspicientes : inter quas Lc. 8. 2.

²⁸ impleta SC ²⁹ Vah SC destruis SC templum + Dei
 SC reaedificas SC ³¹ illudentes SC ³² conuiciabantur
 SC ³⁴ Eloī bis SC lamma SC sabachthāni SC (et lam-
 masabachthani uno uerbo S); zaptani V ³⁷ expirauit SC
³⁸ a sursum : a summo SC ³⁹ expirasset SC > hic homo SC

et Maria Magdalene, et Maria Iacobi minoris
 41 et Ioseph mater, et Salome : et cum esset in
 Galilaea, sequebantur eum, et ministrabant ei :
 et aliae multae, quae simul cum eo ascende-
 rant Hierosolyma.

42 Et cum iam sero esset factum, quia erat $\frac{227}{1}$
 Mt. 27. 57-61, 43 parasceue, quod est ante sabbatum, ¹ uenit
 Lc. 23. 50-56. Ioseph ab Arimathia, nobilis decurio, qui et
 Ioh. 19. 38-42. ipse erat expectans regnum Dei, et audacter
 44 introiit ad Pilatum, et petiit corpus Iesu. Pi-
 latus autem mirabatur si iam obisset. Et ac-
 cersito centurione, interrogauit eum si iam
 45 mortuus esset. Et cum cognouisset a cen-
 46 turione, donauit corpus Ioseph. Ioseph autem
 mercatus sindonem et deponens eum inuoluit
 sindone, et posuit eum in monumento, quod
 erat excisum de petra, et aduoluit lapidem ad
 47 ostium monumenti. Maria autem Magdalene, $\frac{229}{6}$
 et Maria Ioseph aspiciebant ubi poneretur. $\frac{230}{8}$

1-8 16 Et cum transisset sabbatum, Maria Mag- $\frac{231}{1}$
 Mt. 28. 1-8, dalene et Maria Iacobi et Salome emerunt
 Lc. 24. 1-10. 2 aromata, ut uenientes ungerent eum. Et
 Ioh. 20. 1-10. 3 ualde mane una sabbatorum ueniunt ad monu-
 3 mentum, orto iam sole. Et dicebant ad in-
 4 uicem : Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio
 4 monumenti ? Et respicientes uident reuolu-
 5 tum lapidem : erat quippe magnus ualde. Et
 introeuntes in monumentum uiderunt iuuenem
 sedentem in dextris, coopertum stola candida,
 6 et obstipuerunt. Qui dicit illis : Nolite ex- $\frac{232}{2}$
 pauescere : Iesum quaeritis Nazarenum, cruci-
 fixum : surrexit, non est hic : ecce locus ubi

40 et sec. ACH*MV : erat GH^cZSC 41 Ierosolymam SC
 43 Arimathaea C introiuit SC 44 obiisset SC 46 inuoluit
 + in S 16. 1 eum : Iesum SC 4 viderunt SC 5 obstu-
 puerunt SC

posuerunt eum. Sed ite, dicite discipulis eius ⁷ 14. 28.
et Petro, quia praecedit uos in Galilaeam: ibi ⁸ Mt. 28. 10.
eum uidebitis, sicut dixit uobis. At illae ex-
²³³₂ euntes, fugerunt de monumento: inuaserat
enim eas tremor et pavor: et nemini quic-
quam dixerunt, timebant enim.

Surgens autem mane, prima sabbati, appa- ⁹ Ioh. 20. 14.
ruit primo Mariae Magdalene, de qua eie-
cerat septem daemonia. Illa uadens nuntia- ¹⁰ Ioh. 20. 18.
uit his qui cum eo fuerant, lugentibus et ¹¹ Mt. 28. 10.
flentibus. Et illi audientes quia uiueret, et ¹² Lc. 24. 10.
uisus esset ab ea, non crediderunt. ¹³ Lc. 24. 11.

Post haec autem duobus ex eis ambulanti- ¹² Lc. 24. 13-31.
bus ostensus est in alia effigie, euntibus in
uillam: et illi euntes nuntiauerunt ceteris: ¹³ Lc. 24. 33-35.
nec illis crediderunt.

Nouissime recumbentibus illis undecim ap- ¹⁴ Lc. 24. 36, 41.
paruit: et exprobrauit incredulitatem illorum
et duritiam cordis: quia his qui uiderant
eum resurrexisse, non crediderant. Et dixit ¹⁵ Mt. 28. 19.
eis: Euntes in mundum uniuersum praedicate
euangelium omni creaturae. Qui crediderit, ¹⁶ Act. 2. 38.
et baptizatus fuerit, saluus erit: qui uero non
crediderit, condemnabitur. Signa autem eos ¹⁷ Ioh. 14. 12.
qui crediderint, haec sequentur. In nomine ¹⁸ Act. 16. 18.
meo daemonia eicient: linguis loquentur no-
uis: ¹ serpentes tollent: et si mortiferum ¹⁹ Act. 2. 41.
quid biberint, non eos nocebit: super ae-
gros manus inponent, et bene habebunt. ²⁰ Ioh. 14. 12.
²¹ Act. 16. 18.
²² Act. 2. 41.
²³ 10. 46, 19. 6.
²⁴ 1 Cor. 12. 10,
²⁵ 14. 2.

Et Dominus quidem postquam locutus est ²⁶ Lc. 10. 19.
eis, adsumtus est in caelum, et sedit a dextris ²⁷ Act. 28. 3-6.
²⁸ Iac. 5. 14, 15.
²⁹ Lc. 24. 50-53.
³⁰ Act. 1. 9.
³¹ Act. 7. 55.

⁷ praecedet S ⁹ autem + Iesus S Magdalene SC ¹² eis:
his SC ¹⁴ nouissime + autem S illorum: eorum SC ¹⁵ his:
ijs SC crediderunt SC ¹⁸ eos: eis SC aegros SC
¹⁹ quidem + Iesus SC sedet SC

20 Dei. Illi autem profecti praedicauerunt ubique, Domino cooperante, et sermonem confirmante, sequentibus signis. Amen.

EXPLICIT EUANGELIUM SECUNDUM MARCUM

EUANGELIUM SECUNDUM LUCAM

1-4
Act. 1. 1.

1 QUONIAM quidem multi conati sunt ordinare narrationem, quae in nobis completae sunt rerum: sicut tradiderunt nobis, qui ab initio ipsi uiderunt, et ministri fuerunt sermonis: uisum est et mihi, adsecuto a principio omnibus, diligenter ex ordine tibi scribere, optime Theophile,¹ ut cognoscas eorum uerborum, de quibus eruditus es, ueritatem.

Mt. 2. 1.
1 Par. 24. 10.

5 FUIT in diebus Herodis, regis Iudaeae, sacerdos quidam nomine Zacharias de uice Abia, et uxor illi de filiabus Aaron, et nomen eius Elisabeth. Erant autem iusti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis et iustificationibus Domini sine querella. Et non erat illis filius eo quod esset Elisabeth sterilis, et ambo processissent in diebus suis.

8 Factum est autem, cum sacerdotio fungertur in ordine uicis suae ante Deum,¹ secundum consuetudinem sacerdotii, sorte exiit ut in-

20 om. Amen §C Subscr. om. §C

Inscr. SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM §C 1. 3 assecuto §C omnibus: omnia AZ^c, et > omnia a principio §C distinguunt a principio diligenter, ex ordine §C 5 illius §C 6 querela §C 8 fungeretur + Zacharias §

censum poneret, ingressus in templum Domini:
et omnis multitudo erat populi orans foris hora ¹⁰
incensi. Apparuit autem illi angelus Domini, ¹¹
stans a dextris altaris incensi. Et Zacharias ¹²
turbatus est uidens, et timor inruit super eum.
Ait autem ad illum angelus: Ne timeas, Za- ¹³
charia, quoniam exaudita est deprecatio tua:
et uxor tua Elisabeth pariet tibi filium, et uo-
cabis nomen eius Iohannem: et erit gaudium ¹⁴
tibi et exultatio, et multi in natiuitate eius
gaudebunt: erit enim magnus coram Domino, ¹⁵
et uinum et sicera non bibet: et Spiritu sancto
replebitur adhuc ex utero matrissuae: et multos ¹⁶
filiorum Israhel conuertet ad Dominum Deum
ipsorum: et ipse praecedet ante illum in spiritu ¹⁷
et uirtute Heliae: ut conuertat corda patrum in
filios, et incredibiles ad prudentiam iustorum:
parare Domino plebem perfectam. Et dixit ¹⁸
Zacharias ad angelum: Unde hoc sciam? ego
enim sum senex, et uxor mea processit in die-
bus suis. Et respondens angelus dixit ei: Ego ¹⁹
sum Gabrihel, qui adsto ante Deum: et mis-
sus sum loqui ad te, et haec tibi euangelizare.
Et ecce eris tacens, et non poteris loqui usque ²⁰
in diem quo haec fiant: pro eo quod non cre-
didisti uerbis meis, quae implebuntur in tem-
pore suo. Et erat plebs expectans Zachariam: ²¹
et mirabantur quod tardaret ipse in templo.
Egressus autem non poterat loqui ad illos, et ²²
cognouerunt quod uisionem uidisset in templo.
Et ipse erat innuens illis, et permansit mutus.
Et factum est, ut impleti sunt dies officii eius, ²³
abiit in domum suam.

¹⁰ > populi erat SC ¹² irruit SC ¹³ om. et pr. S ¹⁵ om.
et pr. S siceram SC ¹⁷ incredulos SC ¹⁹ Gabriel SC
asto SC

- 24 Post hos autem dies concepit Elisabeth uxor eius, et occultabat se mensibus quinque, dicens : Quia sic mihi fecit Dominus, in diebus quibus respexit auferre obprobrium meum inter homines.
- 26 In mense autem sexto missus est angelus Gabrihel a Deo in ciuitatem Galilaeae, cui nomen Nazareth, ad uirginem desponsatam uiro cui nomen erat Ioseph, de domo Dauid : et 28 nomen uirginis Maria. Et ingressus angelus ad eam dixit : Haue gratia plena, Dominus 29 tecum : benedicta tu in mulieribus. Quae cum uidisset, turbata est in sermone eius, et cogitabat qualis esset ista salutatio. Et ait angelus ei : Ne timeas, Maria, inuenisti enim gratiam 31 apud Deum : ecce concipies in utero, et paries 32 filium, et uocabis nomen eius Iesum. Hic erit magnus, et Filius Altissimi uocabitur : et dabit illi Dominus Deus sedem Dauid patris eius : et regnabit in domo Iacob in aeternum, 33 et regni eius non erit finis. Dixit autem Maria 34 ad angelum : Quomodo fiet istud, quoniam uirum non cognosco ? Et respondens angelus dixit ei : Spiritus sanctus superueniet in te, et uirtus Altissimi obumbrabit tibi. Ideoque et quod nascetur Sanctum, uocabitur Filius Dei.
- 36 Et ecce Elisabeth cognata tua, et ipsa concepit filium in senecta sua : et hic mensis est sextus 37 illi quae uocatur sterilis : quia non erit in- 38 possibile apud Deum omne uerbum. Dixit autem Maria : Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum uerbum tuum. Et discessit ab illa angelus.

25 > fecit mihi SC opprobrium SC 26 Gabriel SC
 28 Aue SC 29 uidisset : audisset A SC 35 nascetur sine addit.
 ACFVZ : + ex te DGHM SC 36 senectute SC > sextus est SC

- Exsurgens autem Maria in diebus illis abiit 39
in montana cum festinatione, in ciuitatem Iuda:
et intrauit in domum Zachariae, et salutauit 40
Elisabeth. Et factum est, ut audiuit saluta- 41
tionem Mariae Elisabeth, exultauit infans in
utero eius: et repleta est Spiritu sancto Elisa-
beth, et exclamauit uoce magna, et dixit: Bene- 42
dicta tu inter mulieres, et benedictus fructus
uentris tui. Et unde hoc mihi ut ueniat mater 43
Domini mei ad me? Ecce enim ut facta est 44
uox salutationis tuae in auribus meis, exultauit
in gaudio infans in utero meo. Et beata quae 45
credidit, quoniam perficientur ea quae dicta
sunt ei a Domino. Et ait Maria: 46 46-53
Magnificat anima mea Dominum: 1 Reg.
et exultauit spiritus meus in Deo salutari 47 (1 Sam.)
meo. 2. 1-10.
Quia respexit humilitatem ancillae suae: 48 Ps. 112, 6,
ecce enim ex hoc beatam medicent omnes 137 (8). 6.
generationes. Lc. 11. 27, 28.
Quia fecit mihi magna qui potens est: 49 Ps. 110 (1). 9.
et sanctum nomen eius.
Et misericordia eius in progenies et proge- 50 Ps. 102 (3). 17.
nies timentibus eum.
Fecit potentiam in brachio suo: 51 Ps. 88 (9). 11.
dispersit superbos mente cordis sui.
Deposuit potentes de sede: 52 Iob. 5. 11,
et exaltauit humiles. 12. 19.
Esurientes impleuit bonis: 53 Ps. 74. 8 (75.
et diuites dimisit inanes. 7), 112 (3). 7,
146 (7). 6.
Suscepit Israhel puerum suum, 54 Ps. 33. 11,
memorari misericordiae: 106 (7). 9.
Es. 41. 8, 9.
Ps. 97 (8). 3.

⁴⁵ credidit et ei ACF, et credidit (om. ei) M: credidisti et tibi
DGH SC, et credidisti (om. tibi) VZ ⁵⁰ a progenie in progenies
SC ⁵⁴ memorari: recordatus SC misericordiae + suae SC

Gen. 17. 7, 55
18. 18, 22. 17.

Sicut locutus est ad patres nostros,
Abraham et semini eius in saecula.

56 Mansit autem Maria cum illa quasi mensi-
bus tribus : et reuersa est in domum suam.

57 Elisabeth autem impletum est tempus pari-
58 endi, et peperit filium. Et audierunt uicini et
cognati eius quia magnificauit Dominus miseri-
cordiam suam cum illa : et congratulabantur

Gen. 17. 12. 59 ei. Et factum est in die octauo, uenerunt cir-
cumcidere puerum, et uocabant eum nomine
60 patris eius Zachariam. Et respondens mater
eius, dixit: Nequaquam, sed uocabitur Iohan-
61 nes. Et dixerunt ad illam : Quia nemo est in
62 cognatione tua, qui uocetur hoc nomine. In-
nuebant autem patri eius, quem uellet uocari
63 eum. Et postulans pugillarem scripsit, dicens:
Iohannes est nomen eius. Et mirati sunt uni-
64 uersi. Apertum est autem ilico os eius et lingua
65 eius, et loquebatur benedicens Deum. Et factus
est timor super omnes uicinos eorum : et super
omnia montana Iudaeae diuulgabantur omnia
66 uerba haec. Et posuerunt omnes qui audie-
rant in corde suo, dicentes : Quid, putas, puer
iste erit? Etenim manus Domini erat cum illo.
67 Et Zacharias pater eius impletus est Spiritu
sancto, et prophetauit, dicens:

7. 16. 68 Benedictus Dominus Deus Israhel:
Ps. 110 (1). 9. quia uisitauit, et fecit redemptionem plebi
suae.

1 Reg. 69 Et erexit cornu salutis nobis :
(1 Sam.) 2. 10. in domo Dauid pueri sui.

70 Sicut locutus est per os sanctorum, qui a
saeculo sunt, prophetarum eius :

59 eius : sui SC
68 plebis SC

64 illico SC

66 quis SC

67 repletus SC

Salutem ex inimicis nostris: et de manu 71 Ps. 105 (6). 10-
omnium qui oderunt nos.

Ad faciendam misericordiam cum patribus 72 Gen. 17. 7.
nostris: Leu. 26. 42.
Ps. 104 (5). 8,

et memorari testamenti sui sancti. 9, 105 (6). 45.

Iusiurandum, quod iurauit ad Abraham pa- 73 Gen. 22. 16-
trem nostrum, ¹ daturum se nobis. 74 18.
Mic. 7. 20.

Ut sine timore, de manu inimicorum nostro-
rum liberati,

seruiamus illi in sanctitate et iustitia coram 75
ipso, omnibus diebus nostris.

Et tu puer, propheta Altissimi uocaberis: 76 7. 26.
praeibis enim ante faciem Domini parare Mal. 3. 1.
uias eius: Mt. 3. 3.
Mc. 1. 2.

Ad dandam scientiam salutis plebi eius: 77 Hier. 31. 34.
in remissionem peccatorum eorum:

Per uiscera misericordiae Dei nostri: 78 Es. 60. 1, 2.
in quibus uisitauit nos oriens ex alto: Mal. 4. 2.

Inluminare his qui in tenebris et in umbra 79 Es. 9. 2.
mortis sedent: Mt. 4. 16.
Act. 26. 18.
Ps. 106 (7).
10.

ad dirigendos pedes nostros in uiam pacis.

Puer autem crescebat, et confortabatur 80 Mt. 3. 1.
spiritu: et erat in deserto usque in diem os-
tensionis suae ad Israhel.

Factum est autem in diebus illis, exiit edi- 2
ctum a Caesare Augusto, ut describeretur uni-
uersus orbis. Haec descriptio prima facta est 2
praeside Syriae Quirino: et ibant omnes ut 3
profiterentur singuli in suam ciuitatem. As- 4 1. 27.
cendit autem et Ioseph a Galilaea de ciuitate
Nazareth, in Iudaeam ciuitatem Daud, quae
uocatur Bethleem: eo quod esset de domo et

⁸⁰ desertis SC 2. ² praeside AFGM: a praeside CDHVZ SC
Quirino Z: Cyrino ACDFHVM SC ⁴ Iudaeam + in SC
Bethleem SC

Mt. 2. 1.
Ioh. 7. 42.

5 familia Daud, ¹ ut profiteretur cum Maria de-
6 sponsata sibi uxore praegnate. Factum est ²/₅
autem cum essent ibi, impleti sunt dies ut pare-
7 ret. Et peperit filium suum primogenitum, et
pannis eum inuoluit: et reclinauit eum in prae-
sepio, quia non erat eis locus in diuersorio.

8 Et pastores erant in regione eadem uigi- ³/₁₀
lantes et custodientes uigilias noctis supra
9 gregem suum. Et ecce angelus Domini stetit
iuxta illos, et claritas Dei circumfulsit illos, et
10 timuerunt timore magno. Et dixit illis angelus:
Nolite timere: ecce enim euangelizo uobis
gaudium magnum, quod erit omni populo:
11 quia natus est uobis hodie Saluator, qui est
12 Christus Dominus, in ciuitate Daud. Et hoc
uobis signum: Inuenietis infantem pannis in-
13 uolutum, et positum in praesepio. Et subito
facta est cum angelo multitudo militiae caele-
stis laudantium Deum, et dicentium:

19. 38. 14
Eph. 2. 14, 17.

Gloria in altissimis Deo,

et in terra pax in hominibus bonae uolun-
tatis.

15 Et factum est, ut discesserunt ab eis angeli
in caelum, pastores loquebantur ad inuicem:
Transeamus usque Bethleem, et uideamus hoc
uerbum, quod factum est, quod Dominus os-
16 tendit nobis. Et uenerunt festinantes: et in-
uenerunt Mariam et Ioseph, et infantem posi-
17 tum in praesepio. Uidentes autem cognouerunt
de uerbo, quod dictum erat illis de puero hoc.
18 Et omnes qui audierunt mirati sunt, et de
his quae dicta erant a pastoribus ad ipsos.

¹ eis: ei S ⁸ super SC ¹⁴ altissimis: excelsis DG
in tert. ACFGMVZ: om. DHSC ¹⁵ usque + ad S Bethle-
hem SC quod Dom. ostendit: quod fecit D. et ostendit S

Maria autem conseruabat omnia uerba haec, ¹⁹
 conferens in corde suo. Et reuersi sunt pas- ²⁰
 tores, glorificantes et laudantes Deum in omni-
 bus quae audierant et uiderant, sicut dictum
 est ad illos.

Et postquam consummati sunt dies octo ²¹ Gen. 17. 12.
 ut circumcideretur, uocatum est nomen eius Leu. 12. 3.
 Iesus, quod uocatum est ab angelo prius quam Lc. 1. 31,
 in utero conciperetur. Mt. 1. 21.

Et postquam impleti sunt dies purgationis ²² Leu. 12. 2-6.
 eius secundum legem Mosi, tulerunt illum in
 Hierusalem, ut sisterent eum Domino, ¹ sicut ²³ Ex. 13. 2, 12,
 scriptum est in lege Domini: Quia omne mas- 15.
 culinum adaperiens uuluam, sanctum Domino
 uocabitur: et ut darent hostiam secundum ²⁴ Leu. 12. 8.
 quod dictum est in lege Domini: par turturum,
 aut duos pullos columbarum. Et ecce homo ²⁵
 erat in Hierusalem, cui nomen Symeon: et
 homo iste iustus et timoratus, expectans con-
 solationem Israhel, et Spiritus sanctus erat in
 eo. Et responsum acceperat ab Spiritu sancto, ²⁶
 non uisurum se mortem, nisi prius uideret
 Christum Domini. Et uenit in Spiritu in tem- ²⁷
 plum. Et cum inducerent puerum Iesum pa-
 rentes eius, ut facerent secundum consuetu-
 dinem legis pro eo, et ipse accepit eum in ²⁸
 ulnas suas, et benedixit Deum et dixit:

Nunc dimittis seruum tuum, ²⁹ Gen. 46. 30.

Domine, secundum uerbum tuum in pace:

quia uiderunt oculi mei salutare tuum, ³⁰ Es. 40. 5,

quod parasti ante faciem omnium popu- ³¹ 52. 10.

lorum: Lc. 3. 6.

lumen ad reuelationem gentium, ³² Es. 42. 6,

et gloriam plebis tuae Israhel. 49. 6, 60. 3.

Es. 46. 13.

Act. 13. 47.

²¹ circumcideretur + puer SC ²⁵ Simeon SC, et 34 ²⁶ ab: a SC

- 33 Et erat pater eius et mater mirantes super his
 Es. 8. 14. 34 quae dicebantur de illo. Et benedixit illis
 Ioh. 9. 39.
 1 Pet. 2. 8. Symeon, et dixit ad Mariam matrem eius: Ecce
 positus est hic in ruinam et resurrectionem
 multorum in Israhel: et in signum cui con-
 35 tradicetur: et tuam ipsius animam pertransibit
 gladius: ut reuelentur ex multis cordibus
 36 cogitationes. Et erat Anna prophetissa, filia
 Phanuel, de tribu Aser: haec processerat in
 diebus multis, et uixerat cum uiro suo annis
 1 Tim. 5. 5. 37 septem a uirginitate sua. Et haec uidua usque
 ad annos octoginta quattuor: quae non dis-
 cedebat de templo, ieiuniis et obsecrationibus
 Es. 52. 9. 38 seruiens nocte ac die. Et haec, ipsa hora
 superueniens, confitebatur Domino: et loque-
 batur de illo, omnibus qui expectabant re-
 39 demptionem Hierusalem. Et ut perfecerunt
 omnia secundum legem Domini, reuersi sunt
 in Galilaeam in ciuitatem suam Nazareth.
 52. 1. 80. 40 Puer autem crescebat et confortabatur, ple-
 nus sapientia: et gratia Dei erat in illo.
 Ex. 23. 15. 41 Et ibant parentes eius per omnes annos
 Dt. 16. 1-3. 42 in Hierusalem, in die sollemni Paschae. Et
 cum factus esset annorum duodecim, ascen-
 dentibus illis in Hierosolyma secundum con-
 Ex. 12. 15, 16. 43 suetudinem diei festi, consummatisque diebus
 Leu. 23. 6-8. cum redirent, remansit puer Iesus in Hieru-
 salem, et non cognouerunt parentes eius.
 44 Existimantes autem illum esse in comitatu,
 uenerunt iter diei, et requirebant eum inter
 45 cognatos et notos. Et non inuenientes re-
 gressi sunt in Hierusalem, requirentes eum.

33 > pater et mater eius § 34 ruinam et + in § 37 uidua
 + erat § 38 Hierusalem: Israel GSC 42 om. in §
 Ierosolymam §

Et factum est post triduum, inuenerunt illum ⁴⁶
 in templo sedentem in medio doctorum, au-
⁴/₂ dientem illos, et interrogantem. Stupebant au- ⁴⁷
⁵/₁₀ tem omnes qui eum audiebant, super pruden-
 tia et responsis eius. Et uidentes admirati ⁴⁸
 sunt. Et dixit mater eius ad illum : Fili, quid
 fecisti nobis sic ? ecce pater tuus et ego dolen-
 tes quaerebamus te. Et ait ad illos : Quid ⁴⁹ Ioh. 2. 16.
 est quod me quaerebatis ? nesciebatis quia in
 his quae patris mei sunt, oportet me esse ?
 Et ipsi non intellexerunt uerbum quod locutus ⁵⁰
 est ad illos. Et descendit cum eis, et uenit ⁵¹
 Nazareth : et erat subditus illis. Et mater eius
 conseruabat omnia uerba haec in corde suo.

Et Iesus proficiebat sapientia, et aetate, et ⁵² 40. 1. 80.
1 Reg.
(1 Sam.) 2. 26.
 gratia apud Deum et homines.

⁶/₃ Anno autem quintodecimo imperii Tiberii **3**
 Caesaris, procurante Pontio Pilato Iudaeam,
 tetrarcha autem Galilaeae Herode, Philippo
 autem fratre eius tetrarcha Ituraeae et Tra-
 chonitidis regionis, et Lysania Abilinae te-
 trarcha, sub principibus sacerdotum Anna et ² 2-9, 16, 17
Mt. 3. 1-12.
Mc. 1. 2-8.
 Caiapha : factum est uerbum Dei super Io-
⁷/₁ hannem, Zachariae filium, in deserto. Et ³
 uenit in omnem regionem Iordanis, praedicans
 baptismum paenitentiae in remissionem peccat-
 orum, sicut scriptum est in libro sermonum ⁴ Es. 40. 3-5.
 Esaiae prophetae :

Uox clamantis in deserto :

Parate uiam Domini, rectas facite semitas
 eius :

omnis uallis implebitur : 5

et omnis mons et collis humiliabitur :

⁴⁶ interrogantem + eos SC ⁵⁰ eos SC 3. ¹ Ituraeae SC
² Dei : Domini SC

et erunt praua in directa,
et aspera in uias planas :

2. 30. 6 et uidebit omnis caro salutare Dei.

Mt. 12. 34. 7 Dicebat ergo ad turbas quae exiebant ut 8
5

23. 33. baptizarentur ab ipso : Genimina uiperarum,
quis ostendit uobis fugere a uentura ira ?

8 Facite ergo fructus dignos paenitentiae : et ne
coeperitis dicere : Patrem habemus Abraham.

Dico enim uobis quia potest Deus de lapidi-

Mt. 7. 19. 9 bus istis suscitare filios Abrahae. Iam enim
securis ad radicem arborum posita est : omnis
ergo arbor non faciens fructum, exciditur, et

10 in ignem mittitur. Et interrogabant eum tur- 9
10

11 bae, dicentes : Quid ergo faciemus ? Respon-
dens autem dicebat illis : Qui habet duas
tunicas, det non habenti : et qui habet escas,

12 similiter faciat. Uenerunt autem et publicani
ut baptizarentur, et dixerunt ad illum : Magi-

13 ster, quid faciemus ? At ille dixit ad eos : Nihil
amplius quam constitutum est uobis faciatis.

14 Interrogabant autem eum et milites, dicentes :
Quid faciemus et nos ? Et ait illis : Nemi-
nem concutiatis, neque calumniam faciatis : et
contenti estote stipendiis uestris.

Ioh. 1. 19-27. 15 Existimante autem populo, et cogitantibus
omnibus in cordibus suis de Iohanne, ne forte

Act. 1. 5. 16 ipse esset Christus, ¹respondit Iohannes, dicens 10
1

13. 25. omnibus : Ego quidem aqua baptizo uos : uenit
autem fortior me, cuius non sum dignus solu-
uere corrigiam calciamentorum eius : ipse uos

Mal. 4. 1. 17 baptizabit in Spiritu sancto, et igni. Cuius 11
5
uentilabrum in manu eius, et purgabit aream

⁷ exhibant SC ⁸ potest : potens est SC ⁹ arboris S fru-
ctum sine addit AGH*M : + bonum CDH^eVZSC excidetur . . .
mittetur SC ¹³ quam + quod SC ¹⁴ et contenti : sed contenti
S ¹⁶ ueniet SC corrigiam SC om. eius S igne S, et 17

suam, et congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili.

¹²₂ Multa quidem et alia exhortans euangeliza- 18
bat populum. Herodes autem tetrarcha, cum ¹⁹ Mt. 14. 3.
corriperetur ab illo de Herodiade uxore fratris Mc. 6. 17, 18.
sui, et de omnibus malis quae fecit Herodes,
¹ adiecit et hoc supra omnia, et inclusit Iohan- 20
nem in carcere.

¹³₁ Factum est autem cum baptizaretur omnis 21 21, 22
populus, et Iesu baptizato et orante, apertum
est caelum : et descendit Spiritus sanctus cor- 22
porali specie sicut columba in ipsum : et uox
de caelo facta est : Tu es filius meus dilectus,
in te complacuit mihi. Mc. 1. 9-11.
Ioh. 1. 32-34.
Lc. 9. 35.
Ps. 2. 7.
Es. 42. 1.

¹⁴₃ Et ipse Iesus erat incipiens quasi annorum 23 23-38
triginta, ut putabatur filius Ioseph, qui fuit
Heli, ¹ qui fuit Matthat, qui fuit Leui, qui fuit 24
Melchi, qui fuit Iannae, qui fuit Ioseph, ¹ qui 25
fuit Matthatthiae, qui fuit Amos, qui fuit Naum,
qui fuit Esli, qui fuit Naggae, ¹ qui fuit Maath, 26
qui fuit Matthatthiae, qui fuit Semei, qui fuit
Iosech, qui fuit Ioda, ¹ qui fuit Iohanna, qui 27 1 Par. 3. 17.
fuit Resa, qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, 1 Esdr. 3. 2.
qui fuit Neri, ¹ qui fuit Melchi, qui fuit Addi, 28
qui fuit Cosam, qui fuit Helmadam, qui fuit
Her, ¹ qui fuit Iesu, qui fuit Eliezer, qui fuit 29
Iorim, qui fuit Matthat, qui fuit Leui, ¹ qui fuit 30
Symeon, qui fuit Iuda, qui fuit Ioseph, qui fuit
Iona, qui fuit Eliachim, ¹ qui fuit Melea, qui fuit 31 2 Reg.
(2 Sam.) 5. 14.

18 populo SC	20 super SC	22 complacui SC	24 Mathat
SC, et 29	Ianne C, Iamne S	25 Mathathiae SC, et 26	
Nahum SC	Hesli SC	Nagge SC	26 Mahath SC
Ioseph SC	Iuda SC	27 Ioanna SC	28 Cosan SC
Elmadam SC	30 Simeon SC	Eliakim SC	31 Melea :
Melcha S			

1 Par. 3. 5, 14. 4.
 1 Reg. 32 qui fuit Dauid, ¹ qui fuit Iesse, qui fuit Obed,
 (1 Sam.) 16. 1. qui fuit Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naas-
 Ruth 4. 18-22. son, ¹ qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui
 fuit Esrom, qui fuit Phares, qui fuit Iudae,
 1 Par. 2. 1-15. 34 ¹ qui fuit Iacob, qui fuit Isaac, qui fuit Abra-
 Gen. 29. 35, 25. 26, 21. 3. ham, qui fuit Tharae, qui fuit Nachor, ¹ qui fuit
 34-38 Seruch, qui fuit Ragau, qui fuit Phalec, qui fuit
 Gen. 5. 3-31, 11. 10-26. 36 Eber, qui fuit Sale, ¹ qui fuit Cainan, qui fuit
 1 Par. 1. 1-4, 24-27. Arfaxat, qui fuit Sem, qui fuit Noe, qui fuit
 37 Lamech, ¹ qui fuit Mathusale, qui fuit Enoch,
 qui fuit Iared, qui fuit Malelehel, qui fuit Cai-
 38 nan, ¹ qui fuit Enos, qui fuit Seth, qui fuit
 Adam, qui fuit Dei.

1-13
 Mt. 4. 1-11.
 Mc. 1. 12, 13.
 4 Iesus autem plenus Spiritu sancto regressus ¹⁵/₂
 est ab Iordane : et agebatur in Spiritu in de-
 2 sertum ¹ diebus quadraginta, et temtabatur a
 diabolo. Et nihil manducauit in diebus illis : ¹⁶/₅
 3 et consummatis illis esuriit. Dixit autem illi
 diabolus : Si filius Dei es, dic lapidi huic ut
 Dt. 8. 3. 4 panis fiat. Et respondit ad illum Iesus :
 Scriptum est : Quia non in pane solo uiuet
 5 homo, sed in omni uerbo Dei. Et duxit illum
 diabolus et ostendit illi omnia regna orbis
 6 terrae in momento temporis, ¹ et ait ei : Tibi
 dabo potestatem hanc uniuersam, et gloriam
 illorum : quia mihi tradita sunt, et cui uolo do
 7 illa. Tu ergo si adoraueris coram me, erunt
 Dt. 6. 13. 8 tua omnia. Et respondens Iesus, dixit illi :
 Scriptum est : Dominum Deum tuum adora-

³¹ Mathatha SC ³³ Esron SC ³⁴ Abrahæ SC Thare
 SC ³⁵ Sarug SC Phaleg SC Heber SC ³⁶ Arphaxad SC
³⁷ Henoch SC Malaleel SC ³⁸ Henos SC 4. ¹ ab : a
 SC in pr. : a SC ⁴ > solo pane SC uiuit SC ⁵ dia-
 bolus : + in montem altissimum HM ; + in montem excelsum SC
⁶ ei : illi SC ⁷ si + procidens S

bis, et illi soli seruias. Et duxit illum in 9
Hierusalem, et statuit eum supra pinnam tem-
pli, et dixit illi : Si filius Dei es, mitte te hinc
deorsum. Scriptum est enim quod

10 Ps. 90 (91).
11.

Angelis suis mandabit de te, ut conser-
uent te :

et quia

11

In manibus tollent te,
ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.

Et respondens Iesus, ait illi : Dictum est : 12 Dt. 6. 16.
Non temtabis Dominum Deum tuum.

Et consummata omni temptatione, diabolus 13
recessit ab illo usque ad tempus.

¹⁷/₁ Et regressus est Iesus in uirtute Spiritus in 14 Mt. 4. 12.
Galilaeam : et fama exiit per uniuersam regio- Mc. 1. 14.
nem de illo. Et ipse docebat in synagogis 15 Mt. 4. 23.
eorum : et magnificabatur ab omnibus.

¹⁸/₁₀ Et uenit Nazareth, ubi erat nutritus : et in- 16 16-30
trauit secundum consuetudinem suam die Mt. 13. 54-58.
sabbati in synagogam, et surrexit legere. Et 17 Mc. 6. 1-6.
traditus est illi liber prophetae Esaiae. Et Es. 61. 1, 2.
ut reuoluit librum, inuenit locum ubi scriptum
erat :

Spiritus Domini super me, propter quod 18
unxit me :

euangelizare pauperibus misit me :

praedicare captiuis remissionem, et caecis
uisum :

dimittere confractos in remissionem :

praedicare annum Domini acceptum, et 19 Leu. 25. 10.
diem retributionis.

Et cum plicuisset librum, reddidit ministro, et 20

⁹ super **SC** ¹⁰ mandauit **SC** ¹⁷ > Isaiae prophetae
SC ¹⁸ *Versum distinxiimus cum cod. A, cf. unxit me, euangeli-
zare pauperibus misit me, C : contra unxit me euangelizare pauperi-
bus, misit me S misit me : + sanare contritos corde GVSC*

- sedit : et omnium in synagoga oculi erant in-
 21 tendentes in eum. Coepit autem dicere ad
 illos : Quia hodie impleta est haec scriptura
 Ioh. 6. 42. 22 in auribus uestris. Et omnes testimonium illi 19
 Lc. 2. 27, 3. 1
 23. dabant, et mirabantur in uerbis gratiae quae
 23 hic filius est Ioseph? Et ait illis : Utique 20
 dicetis mihi hanc similitudinem : Medice, cura 10
 te ipsum : quanta audiuius facta in Caphar-
 Ioh. 4. 44. 24 naum, fac et hic in patria tua. Ait autem : 21
 Amen dico uobis, quia nemo propheta accep- 1
 3 Reg. 25 tus est in patria sua. In ueritate dico uobis, 22
 (1 Reg.) 17. 1, 9, 18. 1. multae uiduae erant in diebus Heliae in Isra- 10
 Iac. 5. 17. hel, quando clausum est caelum annis tribus
 et mensibus sex, cum facta est fames magna
 26 in omni terra : et ad nullam illarum missus est
 Helias, nisi in Sareptha Sidoniae, ad mulierem
 4 Reg. 27 uiduam. Et multi leprosi erant in Israhel sub
 (2 Reg.) 5. 14. Helisaeo propheta : et nemo eorum mundatus
 28 est nisi Neman Syrus. Et repleti sunt omnes
 29 in synagoga ira, haec audientes. Et surrexe-
 runt et eiecerunt illum extra ciuitatem : et
 duxerunt illum usque ad supercilium montis
 supra quem ciuitas illorum erat aedificata, ut
 30 praecipitarent eum. Ipse autem transiens,
 per medium illorum ibat.
 31 Et descendit in Capharnaum ciuitatem 23/8
 32 Galilaeae, ibique docebat illos sabbatis. Et 24/2
 stupebant in doctrina eius, quia in potestate
 33 erat sermo ipsius. Et in synagoga erat homo
 habens daemonium inmundum, et exclamauit
 34 uoce magna, ¹ dicens : Sine, quid nobis et tibi,
 Iesu Nazarene? uenisti perdere nos? scio te

22 > est filius SC 25 facta esset SC 26 Sarepta SC
 27 Elisaeo SC Naaman SC 29 super SC

qui sis, Sanctus Dei. Et increpauit illi Iesus, 35
 dicens: Obmutesce, et exi ab illo. Et cum
 proiecisset illum daemionium in medium, exiit
 ab illo, nihilque illum nocuit. Et factus est 36
 pauor in omnibus, et conloquebantur ad in-
 uicem dicentes: Quod est hoc uerbum, quia
 in potestate et uirtute imperat inmundis spiriti-
 bus, et exeunt? Et diuulgabatur fama de illo 37 14.
 in omnem locum regionis.

26 Surgens autem de synagoga, introiuit in do- 38 38-41
 2 mum Simonis. Socrus autem Simonis tene- Mt. 8. 14-16,
 batur magnis febribus: et rogauerunt illum Mc. 1. 29-34.
 pro ea. Et stans super illam imperauit febrī, 39
 et dimisit illam: et continuo surgens, mini-
 strabat illis.

Cum sol autem occidisset, omnes qui habe- 40
 bant infirmos uariis languoribus, ducebant
 illos ad eum. At ille singulis manus inponens,
 27 curabat eos. Exiebant autem daemonia a 41 Mc. 3. 11, 12.
 8 multis, clamantia et dicentia: Quia tu es filius
 Dei: et increpans non sinebat ea loqui: quia
 sciebant ipsum esse Christum.

28 Facta autem die egressus ibat in desertum 42 42, 43.
 8 locum: et turbæ requirebant eum, et uenerunt Mc. 1. 35-38.
 usque ad ipsum, et detinebant illum ne dis-
 cederet ab eis. Quibus ille ait: Quia. et aliis 43
 ciuitatibus oportet me euangelizare regnum
 Dei: quia ideo missus sum.

Et erat praedicans in synagogis Galilaeae. 44 Mc. 1. 39.
 29 Factum est autem, cum turbæ intruerent in 5 Mt. 4. 23.
 10 eum, ut audirent uerbum Dei, et ipse stabat 1-11
 secus stagnum Genesareth. Et uidit duas naues 2 Mt. 4. 18 22,
 Mc. 1. 16 20.

34 qui sis: quis sis $\mathcal{C}^c$; qui sis, tu es G; quia tu es D 35 illi:
 illum $\mathcal{SC}$ illo *pr.*: eo $\mathcal{SC}$ 36 colloquebantur $\mathcal{SC}$ 38 autem *pr.*
 + Iesus $\mathcal{SC}$ 40 > autem sol $\mathcal{SC}$ 41 exibant $\mathcal{SC}$ 5. 1 ir-
 ruerent $\mathcal{SC}$

stantes secus stagnum : piscatores autem de-
 3 scenderant, et lauabant retia. Ascendens au-
 tem in unam nauem, quae erat Simonis, roga-
 uit eum a terra reducere pusillum. Et sedens
 Ioh. 21. 6. 4 docebat denauicula turbas. Ut cessauit autem ³⁰₉
 loqui, dixit ad Simonem : Duc in altum, et
 5 laxate retia uestra in capturam. Et respondens
 Simon, dixit illi : Praeceptor, per totam noctem
 laborantes, nihil cepimus : in uerbo autem tuo
 6 laxaborete. Et cum hoc fecissent, concluderunt
 piscium multitudinem copiosam, rumpebatur
 7 autem rete eorum. Et annuerunt sociis, qui
 erant in alia naui, ut uenirent et adiuuarent eos.
 Et uenerunt, et impleuerunt ambas nauiculas,
 Es. 6. 5. 8 ita ut mergerentur. Quod cum uideret Simon ³¹₁₀
 Dan. 10. 16. Petrus, procidit ad genua Iesu, dicens : Exi a
 9 me, quia homo peccator sum, Domine. Stupor
 enim circumdederat eum, et omnes qui cum
 illo erant, in captura piscium quam ceperant :
 10 similiter autem Iacobum et Iohannem, filios
 Zebedaei, qui erant socii Simonis. Et ait ad Si- ³²₂
 monem Iesus : Noli timere : ex hoc iam ho-
 28. 11 mines eris capiens. Et subductis ad terram
 18. 28. nauibus, relictis omnibus secuti sunt illum.
 Mt. 19. 27, 12 Et factum est cum esset in una ciuitatum, ³³₂
 Mc. 10. 28. et ecce uir plenus lepra, et uidens Iesum et
 12-14 et procidens in faciem, rogauit eum dicens : Do-
 Mt. 8. 2-4, mine, si uis, potes me mundare. Et extendens
 Mc. 1. 40-44. manum, tetigit illum dicens : Uolo : mundare.
 13 Et confestim lepra discessit ab illo. ¹ Et ipse
 Leu. 13. 49, 14 praecepit illi ut nemini diceret : Sed uade,
 14. 2-32. ostende te sacerdoti, et offer pro emundatione
 tua, sicut praecepit Moses, in testimonium

7 ita ut + pene SC
 11 illum : eum SC

8 > Domine, quia homo pecc. sum S
 13 illum : eum SC ; + Iesus S

³⁴₁ illis. Perambulabat autem magis sermo de ¹⁵ Mc. 1. 45.
 illo : et conueniebant turbae multae ut audi-
³⁵₂ rent, et curarentur ab infirmitatibus suis. Ipse ¹⁶ Mc. 1. 35.
 autem secedebat in deserto, et orabat.
³⁶₂ Et factum est in una dierum, et ipse sedebat ¹⁷ 17-26
 docens. Et erant Pharisei sedentes, et legis Mt. 9. 1-8,
 doctores, qui uenerant ex omni castello Gali- Mc. 2. 1-12.
 laeae, et Iudaeae, et Hierusalem : et uirtus
³⁷₁ erat Domini ad sanandum eos. Et ecce uiri ¹⁸
 portantes in lecto hominem qui erat paraly-
 ticus : et quaerebant eum inferre, et ponere
 ante eum. Et non inuenientes qua parte illum ¹⁹
 inferrent prae turba, ascenderunt supratectum,
 et per tegulas summiserunt illum cum lecto
 in medium ante Iesum. Quorum fidem ut ²⁰
 uidit, dixit : Homo, remittuntur tibi peccata
 tua. Et coeperunt cogitare scribae et Phari- ²¹ 7. 49.
 saei, dicentes : Quis est hic qui loquitur blas-
 phemias? Quis potest dimittere peccata,
 nisi solus Deus? Ut cognouit autem Iesus ²²
 cogitationes eorum, respondens dixit ad illos :
 Quid cogitatis in cordibus uestris? ²³
 Quid est
 facilius dicere : Dimittuntur tibi peccata : an
 dicere : Surge, et ambula? Ut autem sciatis ²⁴ Ioh. 5. 8, 12.
 quia Filius hominis potestatem habet in terra
 dimittere peccata, ait paralytico : Tibi dico,
 surge, tolle lectum tuum, et uade in domum
 tuam. Et confestim surgens coram illis, tulit ²⁵
 in quo iacebat : et abiit in domum suam, magni-
 ficans Deum. Et stupor adprehendit omnes, ²⁶
 et magnificabant Deum : et repleti sunt timore,
 dicentes : Quia uidimus mirabilia hodie.

¹⁶ desertum SC ¹⁷ > Domini erat SC ¹⁹ illum sec. :
 eum SC ²² cogitatis + mala S ²⁴ > habet potestatem SC
 dimittendi SC ²⁵ consurgens SC tulit + lectum SC

- 27-38 27 Et post haec exiit, et uidit publicanum no- 38
2
 Mt. 9. 9-17, mine Leui sedentem ad teloneum, et ait illi :
 Mc. 2. 14-22. 28 Sequere me. Et relictis omnibus, surgens se-
 29 cutus est eum. Et fecit ei conuiuium magnum 39
2
 Lc. 15. 1. Leui in domo sua : et erat turba multa publi-
 30 canorum et aliorum, qui cum illis erant dis-
 19. 7. 31 cumbentes. Et murmurabant Pharisei et
 scribae eorum, dicentes ad discipulos eius :
 32 Quare cum publicanis et peccatoribus man-
 31 ducatis, et bibitis? Et respondens Iesus, dixit 40
2
 32 ad illos : Non egent qui sani sunt medico, sed
 33 qui male habent. Non ueni uocare iustos, sed
 33 peccatores in paenitentiam. At illi dixerunt
 ad eum : Quare discipuli Iohannis ieiunant
 frequenter, et obsecrationes faciunt, similiter
 et Phariseorum : tui autem edunt, et bibunt ?
 34 Quibus ipse ait : Numquid potestis filios sponsi,
 35 dum cum illis est sponsus, facere ieiunare ?
 35 Uenient autem dies, cum ablatu fuerit ab illis
 36 sponsus : tunc ieiunabunt in illis diebus. Dice-
 bat autem et similitudinem ad illos : Quia
 nemo commissuram a uestimento nouo in-
 mittit in uestimentum uetus : alioquin et no-
 uum rumpit, et ueteri non conuenit commissura
 37 a nouo. Et nemo mittit uinum nouum in utres
 ueteres : alioquin rumpet uinum nouum utres,
 38 et ipsum effundetur, et utres peribunt. Sed
 uinum nouum in utres novos mittendum est :
 39 et utraque conseruantur. Et nemo bibens
 uetus, statim uult nouum : dicit enim : Uetus
 melius est.
- 1-5 6 Factum est autem in sabbato secundo primo, 41
2
 Mt. 12. 1-8, 27 telonium **SC** 32 in : ad **SC** 35 *distinguunt* dies : cum abla-
 tus fuerit ab illis sponsus, tunc **SC** 36 > nouo uestimento **SC**
 6. 1 **secundo primo** : secundo, primo **C**, secundo primo **S** et *codd.*
plur.

cum transiret per sata, uellebant discipuli eius
spicas et manducabant, confricantes manibus.

Mc. 2. 23 28.
Dt. 23. 25.

Quidam autem Phariseorum dicebant illis : 2
Quid facitis quod non licet in sabbatis? Et 3

Ioh. 5. 10.
1 Reg.
(1 Sam.) 21. 6.

respondens Iesus ad eos, dixit : Nec hoc legi-
stis quod fecit Dauid, cum esurisset ipse, et qui

cum eo erant? quomodo intrauit in domum Dei, 4
et panes propositionis sumsit, et manducauit,

Leu. 24. 9.

et dedit his qui cum ipso erant : quos non
licet manducare nisi tantum sacerdotibus? Et 5

42
2

dicebat illis : Quia Dominus est Filius hominis,
etiam sabbati.

Factum est autem et in alio sabbato, ut in- 6
traret in synagogam, et doceret. Et erat ibi

6-11
Mt. 12. 9-14,
Mc. 3. 1-6.
Lc. 14. 1.

homo, et manus eius dextra erat arida. Ob- 7
seruabant autem scribae et Pharisei, si sab-
bato curaret : ut inuenirent accusare illum.

Ipse uero sciebat cogitationes eorum : et ait 8
homini, qui habebat manum aridam : Surge,

et sta in medium. Et surgens stetit. Ait autem 9
ad illos Iesus : Interrogo uos si licet sabbato

bene facere, an male : animam saluam facere,
an perdere? Et circumspectis omnibus dixit 10

homini : Extende manum tuam. Et extendit :
et restituta est manus eius. Ipsi autem repleti 11

sunt insipientia : et conloquebantur ad in-
uicem, quidnam facerent Iesu.

43 Factum est autem in illis diebus, exiit in 12
2 montem orare, et erat pernoctans in oratione

5. 16.
Mt. 14. 23.

44 Dei. Et cum dies factus esset, uocauit disci- 13
2 pulos suos, et elegit duodecim ex ipsis, quos

13-16
Mt. 10. 2 4,
Mc. 3. 13-19.
Act. 1. 13.

et Apostolos nominauit : Simonem quem 14

³ eo : illo SC ⁷ si : + in SC accusare ADFGM : unde
accusare CH* ; unde accusarent H^cVZSC illum : eum SC
⁹ sabbatis SC ¹¹ colloquebantur SC facerent + de S

- cognominavit Petrum, et Andream fratrem
eius : Iacobum, et Iohannem : Philippum,
15 et Bartholomeum : Mattheum, et Thomam :
Iacobum Alphei, et Simonem qui uocatur
16 zelotes : Iudam Iacobi, et Iudam Scarioth qui
Mt. 4. 25, 17 fuit proditor. Et descendens cum illis, stetit ⁴⁵
5. 1. in loco campestri, et turba discipulorum eius, ¹
Mc. 3. 7, 8. et multitudo copiosa plebis ab omni Iudaea,
et Hierusalem, et maritima, et Tyri, et Si-
18 donis, ¹ qui uenerunt ut audirent eum, et sana-
rentur a languoribus suis : et qui uexabantur
Mc. 3. 10. 19 a spiritibus inmundis, curabantur. Et omnis
Lc. 5. 17, turba quaerebant eum tangere : quia uirtus de
8. 46, illo exiebat, et sanabat omnes.
Mc. 5. 30.
20-23 20 Et ipse eleuatis oculis in discipulos suos, ⁴⁶
Mt. 5. 3-12. dicebat : Beati pauperes, quia uestrum est ⁵
Ps. 125 (6). 21 regnum Dei. Beati, qui nunc esuritis, quia ^{47/}
5. 6. saturabimini. Beati, qui nunc fletis, quia ride- ^{48/3}
Apoc. 7. 16, 17. bitis. Beati eritis cum uos oderint homines, ^{49/}
et cum separauerint uos, et exprobrauerint, et
eiecerint nomen uestrum tamquam malum
23 propter Filium hominis. Gaudete in illa die,
et exultate : ecce enim merces uestra multa in
caelo : secundum haec enim faciebant pro-
Am. 6. 1. 24 phetis patres eorum. Uerum tamen uae uobis ⁵⁰
Iac. 5. 1. diuitibus, quia habetis consolationem uestram. ¹⁰
25 Uae uobis, qui saturati estis, quia esurietis. ⁵¹
Uae uobis, qui ridetis nunc, quia lugebitis et ¹⁰
Hier. 5. 31. 26 flebitis. Uae cum bene uobis dixerint omnes
Ioh. 5. 43. homines : secundum haec faciebant prophetis
Iac. 4. 4. patres eorum.
1 Ioh. 4. 5.

14 Bartholomaeum SC 15 Matthaëum et Alphaci SC 16 + et
ad init. SC Iscariotem SC 18 venerant SC 19 quaerebat
SC exhibat SC 23 multa + est SC 24 Veruntamen C^c
quia : qui S 26 > benedixerint uobis SC om. omnes C
haec + enim SC pseudoprophetis VSC

⁵² Sed uobis dico qui auditis : Diligite inimi- ²⁷ Mt. 5. 44.
⁵ cos uestros : bene facite his qui uos oderunt :
¹ benedicite maledicentibus uobis : orate pro ²⁸
⁵³ calumniantibus uos. Et qui te percutit in ²⁹ 29, 30
⁵ maxillam, praebe et alteram. Et ab eo qui ^{Mt. 5. 39, 40,}
^{42.} aufert tibi uestimentum, etiam tunicam noli
prohibere. Omni autem petenti te, tribue : ³⁰
⁵⁴ et qui aufert quae tua sunt, ne repetas. Et ³¹ Mt. 7. 12.
⁵ prout uultis ut faciant uobis homines, et uos
⁵⁵ facite illis similiter. Et si diligitis eos qui ³² Mt. 5. 46.
⁵ uos diligunt, quae uobis est gratia ? nam et
peccatores diligentes se diligunt. Et si bene ³³
feceritis his qui uobis bene faciunt, quae uobis
est gratia ? siquidem et peccatores hoc faciunt.
Et si mutuum dederitis his a quibus speratis ³⁴
recipere, quae gratia est uobis ? nam et pecca-
tores peccatoribus faenerantur, ut recipiant
aequalia. Uerum tamen diligite inimicos ue- ³⁵ Mt. 5. 45.
stros, et bene facite, et mutuum date, nihil inde
sperantes : et erit merces uestra multa, et eritis
filii Altissimi, quia ipse benignus est super in-
gratos et malos. Estote ergo misericordes sicut ³⁶
⁵⁶ et Pater uester misericors est. Nolite iudicare, ³⁷ 37, 38
² et non iudicabimini : nolite condemnare, et non ^{Mt. 7. 1, 2.}
condemnabimini : dimittite, et dimitemini :
¹ date, et dabitur uobis : mensuram bonam, ³⁸ Mc. 4. 24.
confertam, et coagitatam, et supereffluentem
dabunt in sinum uestrum. Eadem quippe
mensura qua mensi fueritis, remetietur uobis.
⁵⁷ Dicebat autem illis et similitudinem : Num- ³⁹ Mt. 15. 14,
⁵ quid potest caecus caecum ducere ? nonne ^{23. 16, 24.}
⁵⁸ ambo in foueam cadent ? Non est discipulus ^{Mt. 10. 24, 25.}
³ ^{Ioh. 13. 16,}
⁴⁰ ^{15. 20.}

²⁷ > oderunt vos SC ²⁸ uobis + et SC ²⁹ maxillam +
unam S praebe + illi S ²⁵ et pr. om. SC inde sperantes
AV^c SC, et sperantes (sine inde) D : desperantes CFGH MV*Z
³⁸ bonam + et SC ³⁹ cadunt SC

- super magistrum : perfectus autem omnis erit
 Mt. 7. 3-5. 41 sicut magister eius. Quid autem uides festu- ⁵⁹
 cam in oculo fratris tui, trabem autem quae ⁵
 42 in oculo tuo est, non consideras? Et quomodo
 potes dicere fratri tuo : Frater, sine eiciam
 festucam de oculo tuo : ipse in oculo tuo tra-
 bem non uidens? Hypocrita, eice primum
 trabem de oculo tuo : et tunc perspicies ut
 43 educas festucam de oculo fratris tui. Non est ⁶⁰
 Mt. 7. 16-18, 20. enim arbor bona, quae facit fructus malos : ⁵
 neque arbor mala, faciens fructum bonum.
 Mt. 12. 33. 44 Unaquaeque enim arbor de fructu suo cogno-
 scitur. Neque enim de spinis colligunt ficus : ^{61/5}
 Mt. 12. 34, 35. 45 nequederubo uindemiant uuam. Bonus homo ^{62/5}
 de bono thesauro cordis sui profert bonum :
 et malus homo de malo profert malum : ex
 abundantia enim cordis os loquitur.
 Mt. 7. 21. 46 Quid autem uocatis me Domine, Domine : ^{63/3}
 47 et non facitis quae dico? Omnis qui uenit ad ^{64/5}
 Mt. 7. 24-27. me, et audit sermones meos, et facit eos : os-
 48 tendam uobis cui similis sit : similis est homini
 aedificanti domum, qui fodit in altum, et posuit
 fundamenta suprapetram : inundatione autem
 facta, inlisum est flumen domui illi, et non
 potuit eam mouere : fundata enim erat supra
 49 petram. Qui autem audiuit et non fecit, si-
 milis est homini aedificanti domum suam supra
 terram sine fundamento : in quam inlisus est
 fluuius, et continuo cecidit : et facta est ruina
 domus illius magna.
 1 10 7 Cum autem implesset omnia uerba sua in ⁶⁵
 Mt. 8. 5-13. aures plebis, intrauit Capharnaum. ³
 40 erit sine addit. ACDM : + si sit GHVZ ⁴² et ad init. :
 aut ⁴⁵ uidens : uides CDG*MVZ malo + thesauro ⁴⁸
 48 fundamentum ⁴⁹ super ⁴⁹ illisum et illisus ⁴⁹ hic
 et 49 audit et facit

Centurionis autem cuiusdam seruus male ² Ioh. 4. 46.
 habens, erat moriturus, qui illi erat pretiosus.
 Et cum audisset de Iesu, misit ad eum senio- ³
 res Iudaeorum, rogans eum ut ueniret et sal-
 uaret seruum eius. At illi cum uenissent ad ⁴
 Iesum, rogabant eum sollicite, dicentes ei :
 Quia dignus est ut hoc illi praestes : ¹ diligit ⁵
 enim gentem nostram : et synagogam ipse aedi-
 ficauit nobis. ¹ Iesus autem ibat cum illis. Et ⁶
 cum iam non longe esset a domo, misit ad
 eum centurio amicos, dicens : Domine, noli
 uexari : non enim dignus sum ut sub tectum
 meum intres : propter quod et me ipsum non ⁷
 sum dignum arbitratus ut uenirem ad te : sed
 dic uerbo et sanabitur puer meus. Nam et ⁸
 ego homo sum sub potestate constitutus, ha-
 bens sub me milites : et dico huic uade, et
 uadit : et alio ueni, et uenit : et seruo meo
 fac hoc, et facit. Quo audito Iesus miratus ⁹ Mc. 6. 6.
 est : et conuersus sequentibus se turbis, dixit :
 Amen dico uobis, nec in Israhel tantam fidem
⁶⁶ inueni. Et reuersi qui missi fuerant domum, ¹⁰
⁵ inuenerunt seruum qui languerat, sanum.
⁶⁷ Et factum est deinceps, ibat in ciuitatem ¹¹
¹⁰ quae uocatur Naim : et ibant cum illo disci-
 puli eius, et turba copiosa. Cum autem adpro- ¹²
 pinquaret portae ciuitatis, et ecce defunctus
 efferebatur, filius unicus matri suae : et haec
 uidua erat : et turba ciuitatis multa cum illa.
 Quam cum uidisset Dominus, misericordiam ¹³
 tus super ea, dixit illi : Noli flere. Et accessit, ¹⁴
 et tetigit loculum : Hi autem qui portabant,

7. ³ saluaret : sanaret S ⁶ > sum dignus SC ⁸ alii C
¹¹ *disting.* est : deinceps ibat S (+ Iesus) C illo : eo SC
¹² et ecce : om. et SC matris SC ¹³ super eam SC

steterunt : et ait : Adulescens, tibi dico, surge.

3 Reg. 15 Et resedit qui erat mortuus, et coepit loqui.
 (1 Reg.) 17. 22. 16 Et dedit illum matri suae. ¹ Accepit autem
 4 Reg. omnes timor : et magnificabant Deum, dicen-
 (2 Reg.) 4. 34. tes : Quia propheta magnus surrexit in nobis :
 Lc. 5. 26. et quia Deus uisitauit plebem suam. Et exiit ⁶⁸
 1. 68, 19. 44. hic sermo in uniuersam Iudaeam de eo, et ¹⁰
 omnem circa regionem.

18 35 18 Et nuntiauerunt Iohanni discipuli eius de ⁶⁹
 Mt. 11. 2-19. 19 omnibus his. Et conuocauit duos de disci- ⁵
 Dt. 18. 15, 18. pulis suis Iohannes, et misit ad Dominum,
 Ps. 117 (8). dicens : Tu es qui uenturus es, an alium ex-
 26, 20 pectamus? Cum autem uenissent ad eum
 Dan. 9. 25. uiri, dixerunt : Iohannes Baptista misit nos ad
 Mal. 3. 1. te dicens : Tu es qui uenturus es, an alium
 21 expectamus? In ipsa autem hora curauit
 multos a languoribus, et plagis, et spiritibus
 Es. 35. 5. 22 malis, et caecis multis donauit uisum. Et
 respondens dixit illis : Euntes nuntiate Io-
 hanni quae uidistis et audistis : quia caeci
 uident, claudi ambulant : leprosi mundantur,
 surdi audiunt : mortui resurgunt, pauperes
 23 euangelizantur : et beatus est quicumque non
 fuerit scandalizatus in me.

1. 80, 3. 2. 24 Et cum discessissent nuntii Iohannis, coe-
 Mt. 3. 1. pit dicere de Iohanne ad turbas : Quid existis
 in desertum, uidere harundinem uento mo-
 25 ueri? Sed quid existis uidere? hominem
 mollibus uestimentis indutum? Ecce qui in
 ueste pretiosa sunt et deliciis, in domibus re-
 1. 76. 26 gum sunt. Sed quid existis uidere? prophe-
 tam? Utique dico uobis, et plus quam prophe-

¹⁷ et sec. + in SC ¹⁹ Dominum : Iesum SC ²¹ > multos
 curauit SC ²² renunciate SC > audistis et uidistis SC
²⁴ nuncij SC > de Ioanne dicere SC in desertum uidere?
 SC moueri : agitatam SC

⁷⁰ tam. Hic est, de quo scriptum est :

² Ecce mitto angelum meum ante faciem
tuam,

²⁷ Mal. 3. 1.
Lc. 1. 17, 76.
Es. 40. 3,
57. 14.

qui praeeparabit uiam tuam ante te.

⁷¹ Dico enim uobis : Maior inter natos mulierum ²⁸
⁵ propheta Iohanne Baptista nemo est : qui
autem minor est in regno Dei, maior est illo.

⁷² Et omnis populus audiens et publicani, iusti- ²⁹
¹⁰ ficauerunt Deum, baptizati baptismo Iohannis.

Pharisaei autem et legis periti consilium Dei ³⁰
spreuerunt in semet ipsos, non baptizati ab

⁷³ eo. Cui ergo similes dicam homines genera- ³¹
⁵ tionis huius, et cui similes sunt? Similes ³²

sunt pueris sedentibus in foro, et loquentibus
ad inuicem, et dicentibus : Cantauimus uobis

tibiis, et non saltastis : lamentauimus, et non
plorastis. Uenit enim Iohannes Baptista, ³³

neque manducans panem, neque bibens ui-
num, et dicitis : Daemonium habet. Uenit Fi- ³⁴

lius hominis manducans et bibens, et dicitis :
Ecce homo deuorator et bibens uinum, ami- ³⁵

cus publicanorum et peccatorum. Et iustifi-
cata est sapientia ab omnibus filiis suis.

^{15. 2, 19. 7.}
^{Mt. 9. 11.}

⁷⁴ Rogabat autem illum quidam de Pharisaeis ³⁶
¹ ut manducaret cum illo. Et ingressus domum ^{11. 37.}

Pharisaei discubuit. Et ecce mulier quae ³⁷

erat in ciuitate peccatrix, ut cognouit: quod
accubuit in domo Pharisaei, attulit alabastrum

^{37 39}
^{Mt. 26. 6-13.}
^{Mc. 14. 3-9.}
^{Ioh. 12. 1-8.}

ungenti : et stans retro secus pedes eius, lacri- ³⁸
mis coepit rigare pedes eius, et capillis capi-

tis sui tergebat, et osculabatur pedes eius, et
ungento ungebat. Uidens autem Pharisaeus ³⁹

qui uocauerat eum, ait intra se dicens : Hic

³¹ +ait autem Dominus *ad init.* **SC**
accubisset **SC**

³⁷ quod + Iesus **S**

si esset propheta sciret utique quae et qualis mulier, quae tangit eum : quia peccatrix est.

40 Et respondens Iesus, dixit ad illum : Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait : Magi-
41 ster, dic. Duo debitores erant cuidam faeneratori : unus debebat denarios quingentos,
42 alius quinquaginta. Non habentibus illis unde redderent, donauit utrisque. Quis ergo eum
43 plus diligit ? Respondens Simon dixit : Aestimo quia is cui plus donauit. At ille dixit
44 ei : Recte iudicasti. Et conuersus ad mulierem, dixit Simoni : Uides hanc mulierem ? Intraui
in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti : haec autem lacrimis rigauit pedes meos,
45 et capillis suis tersit. Osculum mihi non dedisti : haec autem ex quo intrauit, non cessauit
46 osculari pedes meos. Oleo caput meum non unxisti : haec autem ungento unxit pedes
47 meos. Propter quod dico tibi : Remittentur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit.

5. 20. 48 Dixit autem ad illam : Remittuntur tibi peccata. Et coeperunt qui simul accumbebant,
49 dicere intra se : Quis est hic, qui etiam peccata dimittit ? Dixit autem ad mulierem :
8 Fides tua te saluam fecit : uade in pace.

8 Et factum est deinceps, et ipse iter faciebat per ciuitatem et castellum, praedicans et euangelizans regnum Dei : et duodecim cum
2 illo. Et mulieres aliquae quae erant curatae ab spiritibus malignis et infirmitatibus : Maria quae uocatur Magdalene, de qua daemonia sep-

39 quae et qualis mul. D, qualis mul. C : q. et q. est mul. VZSC ;
q. et q. mul. est H ; q. et q. mul. esset AFGM 41 quingentos +
et SC 42 diligit SC 44 om. in S 47 remittuntur SC
48 peccata + tua S 8. 1 ciuitates et castella SC 2 ab : a SC

tem exierant : et Iohanna uxor Chuza procura- 3 24. 10.
toris Herodis, et Susanna, et aliae multae, quae
ministrabant eis de facultatibus suis.

76 Cum autem turba plurima conueniret, et de 4 4-8
2 ciuitatibus properarent ad eum, dixit per
similitudinem. Exiit qui seminat seminare 5
semen suum : et dum seminat, aliud cecidit
secus uiam, et conculcatum est : et uolucres
caeli comederunt illud. Et aliud cecidit super 6
petram : et natum aruit, quia non habebat
humorem. Et aliud cecidit inter spinas : et 7
simul exortae spinae suffocauerunt illud. Et 8
aliud cecidit in terram bonam : et ortum fecit
fructum centuplum. Haec dicens clamabat :
Qui habet aures audiendi, audiat.

Interrogabant autem eum discipuli eius, 9 9-15
quae esset haec parabola. Quibus ipse dixit : 10
Uobis datum est nosse mysterium regni Dei.
77/1 Ceteris autem in parabolis : ut uidentes non
78/2 uideant, et audientes non intellegant. Est 11
autem haec parabola : semen est uerbum Dei.
Qui autem secus uiam sunt qui audiunt : 12
deinde uenit diabolus, et tollit uerbum de
corde eorum, ne credentes salui fiant. Nam 13
qui supra petram : qui cum audierint, cum
gaudio suscipiunt uerbum : et hi radices non
habent : qui ad tempus credunt, et in tempore
temptationis recedunt. Quod autem in spinis 14 1 Tim. 6. 9.
cecidit : hi sunt qui audierunt, et a sollicitudi-
nibus et diuitiis, et uoluptatibus uitae, euntes
suffocantur, et non referunt fructum. Quod 15
autem in bonam terram : hi sunt qui in corde

> septem daemonia SC ³ Chusae SC eis : ei SC ⁴ con-
uenirent SC ⁶ supra SC ¹² uiam + hi SC ¹³ radicem A
qui tert. : quia S ¹⁴ spinas SC vitae euntes, suff. SC

bono et optimo audientes uerbum retinent : et fructum afferunt in patientia.

- 16-18 16 Nemo autem lucernam accendens, operit ⁷⁹
 Mc. 4. 21-25. eam uase, aut subtus lectum ponit : sed supra ²
 Lc. 11. 33. candelabrum ponit, ut intrantes uideant lumen.
 Mt. 5. 15. ⁸⁰
 Lc. 12. 2. 17 Non enim est occultum, quod non manifestetur : nec absconditum, quod non cognoscatur, ²
 Mt. 10. 26. ⁸¹
 Lc. 19. 26. 18 et in palam ueniat. Uidete ergo quomodo ⁵
 Mt. 13. 12. auditis : qui enim habet, dabitur illi : et quicumque non habet, etiam quod putat se habere, auferetur ab illo.
- 19-21 19 Uenerunt autem ad illum mater et fratres ⁸²
 Mt. 12. 46-50. eius : et non poterant adire ad eum prae ²
 Mc. 3. 31-35. turba. Et nuntiatum est illi : Mater tua et
 Ioh. 7. 5, 20 fratres tui stant foris, uolentes te uidere. Qui
 Act. 1. 14. 21 respondens dixit ad eos : Mater mea et fratres mei hi sunt, qui uerbum Dei audiunt et faciunt.
- 22-25 22 Factum est autem in una dierum, et ipse ⁸³
 Mt. 8. 23-27, ascendit in nauiculam, et discipuli eius : et ait ²
 Mc. 4. 36-40. ad illos : Transfretemus trans stagnum. Et
 23 ascenderunt. Nauigantibus autem illis, obdormiuit : et descendit procella uenti in stagnum, et complebantur, et periclitabantur.
 24 Accedentes autem suscitauerunt eum, dicentes : Praeceptor, perimus. At ille surgens, increpauit uentum et tempestatem aquae, et
 25 cessauit : et facta est tranquillitas. Dixit autem illis : Ubi est fides uestra ? Qui timentes mirati sunt, dicentes ad inuicem : Quis putas hic est, quia et uentis imperat et mari, et oboediunt ei ?

¹⁷ > est enim SC ¹⁸ audiat? SC ¹⁹ ad sec. om. SC
²³ nauig. autem : et nauig. SC compellebantur S ²⁵ > ad
 inuicem, dicentes SC om. et (ante uentis) S > et mari imperat SC

Enauigauerunt autem ad regionem Gerase-²⁶
 norum, quae est contra Galilaeam. Et cum²⁷
 egressus esset ad terram, occurrit illi uir qui-
 dam, qui habebat daemonium iam temporibus
 multis, et uestimento non induebatur, neque
 in domo manebat, sed in monumentis. Is²⁸
 ut uidit Iesum, procidit ante illum : et excla-
 mans uoce magna, dixit : Quid mihi et tibi est,
 Iesu fili Dei altissimi? obsecro te, ne me tor-
 queas. Praecipiebat enim spiritui in mundo ut²⁹
 exiret ab homine. Multis enim temporibus
 arripiebat illum, et uinciebatur catenis, et com-
 pedibus custoditus : et ruptis uinculis agebatur
 a daemonio in deserta. Interrogauit autem³⁰
 illum Iesus, dicens : Quod tibi nomen est?
 At ille dixit : Legio : quia intrauerunt dae-
 monia multa in eum. Et rogabant eum ne³¹
 imperaret illis ut in abyssum irent. Erat au-³²
 tem ibi grex porcorum multorum pascentium
 in monte : et rogabant eum, ut permitteret eis
 in illos ingredi : et permisit illis. Exierunt³³
 ergo daemonia ab homine, et intrauerunt in
 porcos : et impetu abiit grex per praeceps in
 stagnum, et suffocatus est. Quod ut uiderunt³⁴
 factum, qui pascebant fugerunt, et nuntiaue-
 runt in ciuitatem et in uillas. Exierunt au-³⁵
 tem uidere quod factum est : et uenerunt ad
 Iesum, et inuenerunt hominem sedentem, a
 quo daemonia exierant, uestitum ac sana
 mente ad pedes eius, et timuerunt. Nuntia-³⁶
 uerunt autem illis et qui uiderant, quomodo
 sanus factus esset a legione : et rogauerunt³⁷
 illum omnis multitudo regionis Gerasenorum

²⁶ enauig. autem: et nauig. SC ²⁷ cum + de nauī S ³⁰ in-
 traauerant SC ³¹ eum : illum SC

- ut discederet ab ipsis : quia timore magno tenebantur. Ipse autem ascendens nauem, re-⁸⁴₈
- 38 uersus est. Et rogabat illum uir a quo dae-
 39 monia exierant, ut cum eo esset. Dimisit au-
 tem eum Iesus, dicens : Redi domum tuam,
 et narra quanta tibi fecit Deus. Et abiit per
 uniuersam ciuitatem, praedicans quanta illi
 fecisset Iesus.
- Mt. 9. 1. 40 Factum est autem cum redisset Iesus, ex-⁸⁵₂
 Mc. 5. 21. cepit illum turba : erant enim omnes expe-
 ctantes eum. Et ecce uenit uir cui nomen
 41 Iairus, et ipse princeps synagogae erat : et ce-
 cidit ad pedes Iesu, rogans eum ut intraret in
 42 domum eius : quia filia unica erat illi fere an-
 norum duodecim, et haec moriebatur. Et con-
 tigit, dum iret, a turbis comprimebatur.
- 43 Et mulier quaedam erat in fluxu sanguinis
 ab annis duodecim, quae in medicos eroga-
 uerat omnem substantiam suam, nec ab ullo
 44 potuit curari : accessit retro, et tetigit fim-
 brian uestimenti eius : et confestim stetit flux-
 45 us sanguinis eius. Et ait Iesus : Quis est, qui
 me tetigit ? Negantibus autem omnibus dixit
 Petrus, et qui cum illo erant : Praeceptor, tur-
 bae te comprimunt et affligunt, et dicis : Quis
 6. 19. 46 me tetigit ? Et dixit Iesus : Tetigit me ali-
 quis : nam et ego noui uirtutem de me exisse.
- 47 Uidens autem mulier quia non latuit, tremens
 uenit, et procidit ante pedes illius : et ob quam
 causam tetigerit eum, indicauit coram omni
 populo : et quemadmodum confestim sanata
 7. 50. 48 sit. At ipse dixit illi : Filia, fides tua te sal-
 uam fecit : uade in pace.

37 > magno timore SC 39 redi + in SC 40 redijsset SC
 42 > vnica filia SC illi : ei SC 46 om. et sec. C exijsse:
 SC 47 illius : eius SC 48 illi : ei SC > saluam te SC.

Adhuc illo loquente, uenit a principe syna- 49
 gogae, dicens ei: Quia mortua est filia tua,
 noli uexare illum. Iesus autem, audito hoc 50
 uerbo, respondit patri puellae: Noli timere,
 crede tantum, et salua erit. Et cum uenisset 51
 domum, non permisit intrare secum quem-
 quam, nisi Petrum, et Iohannem, et Iacobum,
 et patrem et matrem puellae. Flebant autem 52
 omnes, et plangebant illam. At ille dixit:
 Nolite flere, non est mortua, sed dormit. Et 53
 deridebant eum, scientes quia mortua esset.
 Ipse autem tenens manum eius clamauit di- 54
 cens: Puella, surge. Et reuersus est spiritus 55
 eius, et surrexit continuo: et iussit illi dari
 manducare. Et stupuerunt parentes eius, qui- 56
 bus praecepit ne alicui dicerent quod factum
 erat.

⁸⁶/₂ Conuocatis autem duodecim Apostolis, de- 9 Mt. 10. 1,
 dit illis uirtutem et potestatem super omnia Mc. 6. 7.
 daemonia, et ut languores curarent. Et misit 2 Mt. 10. 5, 7, 8.
 illos praedicare regnum Dei, et sanare infirmos.
⁸⁷/₂ Et ait ad illos: Nihil tuleritis in uia, neque 3 3-5
 uirgam neque peram, neque panem neque pec- Mt. 10. 9-14,
 cuniam, neque duas tunicas habeatis. Et in 4 Mc. 6. 8-11.
 quamcumque domum intraueritis, ibi manete, Lc. 10. 4-11.
⁸⁸/₂ et inde ne exeatis. Et quicumque non re- 5 22. 35.
 ceperint uos, exeuntes de ciuitate illa, etiam
⁸⁹/₃ puluerem pedum uestrorum excutite in testi-
 monium supra illos. Egressi autem circumi- 6
 bant per castella, euangelizantes et curantes
 ubique.

⁹⁰/₂ Audiuit autem Herodes tetrarcha omnia 7 7-9
 Mt. 14. 1-3,
 Mc. 6. 14-16.

⁴⁹ uenit + quidam SC a principe AG(H)MZ : ad principem
 CDVSC ⁵¹ Iohannem et Iacobum CVZ : > Iacobum et Ioh.
 ADGHMSC ⁵² mortua + puella SC ⁵³ quia : quod SC
 9. ¹ autem + Iesus S

quae fiebant ab eo, et haesitabat eo quod diceretur a quibusdam : Quia Iohannes surrexit
8 a mortuis :¹ a quibusdam uero : Quia Helias apparuit : ab aliis autem : Quia propheta unus
9 de antiquis surrexit. Et ait Herodes : Iohannem ego decollaui : Quis autem est iste, de
23. 8. quo audio ego talia ? Et quaerebat uidere eum.

10-17

Mt. 14. 13-21,
Mc. 6. 30-44.
Ioh. 6. 1-13.

10 Et reuersi Apostoli, narrauerunt illi quae- 91/8
cumque fecerunt : et adsumtis illis secessit 92/3
seorsum in locum desertum, qui est Bethsaida.

11 Quod cum cognouissent turbae, secutae sunt
illum : et excepit illos, et loquebatur illis de
regno Dei, et eos qui cura indigebant sana-

12 bat. Dies autem coeperat declinare : et acce- 93
dentes duodecim dixerunt illi : Dimitte turbas, 1

ut euntes in castella uillasque quae circa sunt,
deuertant, et inueniant escas : quia hic in loco

13 deserto sumus. Ait autem ad illos : Uos
date illis manducare. At illi dixerunt : Non
sunt nobis plus quam quinque panes, et duo
pisces : nisi forte nos eamus, et emamus in

14 omnem hanc turbam escas. Erant autem fere
uiri quinque milia. Ait autem ad discipulos
suos : Facite illos discumbere per conuiuia

15 quinquagenos. Et ita fecerunt : et discum-

16 bere fecerunt omnes. Acceptis autem quin-
que panibus et duobus piscibus, respexit in
caelum, et benedixit illis : et fregit, et distri-
buit discipulis suis, ut ponerent ante turbas.

4 Reg. 17
(2 Reg.) 4. 44.

17 Et manducauerunt omnes, et saturati sunt : et
sublatum est quod superfuit illis, fragmentorum
cophini duodecim.

9 > est autem SC > ego talia audio SC 10 Bethsaidae
SC 11 illos : eos SC 12 diuertant SC 15 discumbere
fec. : discubuerunt S

⁹⁴₁ Et factum est cum solus esset orans, erant 18 18-20
 cum illo et discipuli : et interrogauit illos, di- Mt. 16. 13-16,
 cens : Quem me dicunt esse turbae ? At illi 19 Mc. 8. 27-29.
 responderunt, et dixerunt : Iohannem Bapti-
 stam, alii autem Heliam, alii quia propheta unus
 de prioribus surrexit. Dixit autem illis : Uos 20 Ioh. 6. 69.
 autem quem me esse dicitis ? Respondens
⁹⁵₂ Simon Petrus dixit : Christum Dei. At ille in- 21
 crepans illos, praecepit ne cui dicerent hoc,
 † dicens : Quia oportet Filium hominis multa 22 22-27
 pati, et reprobari a senioribus, et principibus Mt. 16. 21-28,
 sacerdotum, et scribis, et occidi, et tertia die Mc. 8. 31-
 9. 1.
⁹⁶₂ resurgere. Dicebat autem ad omnes : Si quis 23 Mt. 10. 38, 39.
 uult post me uenire, abneget se ipsum, et tol- Lc. 14. 26, 27.
 lat crucem suam cotidie, et sequatur me. Qui 24 17. 33.
 enim uoluerit animam suam saluam facere, Ioh. 12. 25.
 perdet illam : nam qui perdiderit animam suam
 propter me, saluam faciet illam. Quid enim 25
 proficit homo, si lucretur uniuersum mundum,
 se autem ipsum perdat, et detrimentum sui
⁹⁷₂ faciat ? Nam qui me erubuerit, et meos ser- 26 12. 8, 9.
 mones, hunc Filius hominis erubescet cum Mt. 10. 33.
 uenerit in maiestate sua, et Patris, et sanctorum
⁹⁸₂ angelorum. Dico autem uobis : uere sunt 27
 aliqui hic stantes, qui non gustabunt mortem
 donec uideant regnum Dei.

Factum est autem post haec uerba fere dies 28 28-36
 octo, et adsumsit Petrum, et Iohannem, et Ia- Mt. 17. 1-8,
 cobum, et ascendit in montem ut oraret. Et 29 Mc. 9. 2-8.
 factum est dum oraret, species uultus eius al-
 tera, et uestitus eius albus refulgens. Et ecce 30
 duo uiri loquebantur cum illo : erant autem

¹⁹ alii sec. + uero SC > unus Propheta SC ²³ semetipsum
 SC ²⁷ distinguunt uobis uere : sunt SC ²⁸ > Iac. et Io.
 SC, cf. 8. 51 ²⁹ facta SC albus + et SC

- 31 Moses et Helias, uisi in maiestate : et dice-
bant excessum eius, quem completurus erat in
32 Hierusalem. Petrus uero, et qui cum illo,
grauati erant somno. Et euigilantes uiderunt
2 Pet. 1. 18.
Ioh. 1. 14. 33 illo. Et factum est cum discederent ab illo,
ait Petrus ad Iesum : Praeceptor, bonum est
nos hic esse : et faciamus tria tabernacula,
unum tibi, et unum Mosi, et unum Heliae :
34 nesciens quid diceret. Haec autem illo lo-
quente, facta est nubes et obumbravit eos : et
3. 22. 35 timuerunt, intransibis illis in nubem. Et uox
Mt. 3. 17.
Mc. 1. 11. facta est de nube, dicens : Hic est Filius meus
Ioh. 1. 34. 36 dilectus, ipsum audite. Et dum fieret uox, in-
uentus est Iesus solus. Et ipsi tacuerunt, et
nemini dixerunt in illis diebus quicquam ex
his quae uiderant.
- 37 Factum est autem in sequenti die, descen- 99
Mt. 17. 14-18, 2
Mc. 9. 14-27. dentibus illis de monte, occurrit illi turba
38 multa. Et ecce uir de turba exclamauit, di-
cens : Magister, obsecro te respice in filium
39 meum, quia unicus est mihi : et ecce spiritus
adprehendit illum, et subito clamat, et elidit,
et dissipat eum cum spuma, et uix discedit
40 dilanians eum : et rogavi discipulos tuos ut
41 eicerent illum, et non potuerunt. Respondens
autem Iesus dixit : O generatio infidelis et
peruersa, usque quo ero apud uos, et patiar
42 uos ? Adduc huc filium tuum. ¹ Et cum ac-
cederet, elisit illum daemonium, et dissipauit.
Et increpauit Iesus spiritum inmundum, et
sanauit puerum, et reddidit illum patri eius.
- 43 Stupebant autem omnes in magnitudine Dei. 100/8
Mt. 17. 22, 23. 101/2
Mc. 9. 31, 32. Omnibusque mirantibus in omnibus quae

32 illo *pr.* + erant SC 37 illi : illis SC 39 illum : eum SC

faciebat, dixit ad discipulos suos : Ponite uos ⁴⁴
in cordibus uestris sermones istos : Filius enim
hominis futurum est ut tradatur in manus
hominum. At illi ignorabant uerbum istud, ⁴⁵
et erat uelatum ante eos ut non sentirent illud :
et timebant interrogare eum de hoc uerbo.

18. 34,
24. 16, 25.
Mc. 9. 32.

$\frac{102}{2}$

Intrauit autem cogitatio in eos, quis eorum ⁴⁶
maior esset. At Iesus uidens cogitationes cor- ⁴⁷
dis illorum, adprehendens puerum, statuit eum
secus se, ¹ et ait illis : Quicumque susceperit ⁴⁸
puerum istum in nomine meo, me recipit : et
quicumque me receperit, recipit eum qui me
misit. Nam qui minor est inter omnes uos,
hic maior est.

46-48
Mt. 18. 1-5,
Mc. 9. 33-37.
Mt. 10. 40, 42.

$\frac{103}{8}$

Respondens autem Iohannes dixit : Prae- ⁴⁹
ceptor, uidimus quendam in nomine tuo ei-
cientem daemonia, et prohibuimus eum, quia
non sequitur nobiscum. Et ait ad illum Iesus : ⁵⁰
Nolite prohibere : qui enim non est aduersus
uos, pro uobis est.

49, 50
Mc. 9. 38-40.
11. 23,
Mt. 12. 30.

$\frac{104}{10}$

Factum est autem dum complerentur dies ⁵¹
adsumtionis eius, et ipse faciem suam firmauit
ut iret Hierusalem. Et misit nuntios ante con- ⁵²
spectum suum : et euntes intrauerunt in ciui-
tatem Samaritanorum ut pararent illi. Et non ⁵³
receperunt eum, quia facies eius erat euntis
Hierusalem. Cum uidissent autem discipuli ⁵⁴
eius Iacobus et Iohannes, dixerunt : Domine,
uis dicimus ut ignis descendat de caelo, et
consumat illos ? Et conuersus increpauit illos, ⁵⁵
et dixit : Nescitis cuius spiritus estis ? Filius ⁵⁶

13. 22, 17. 11,
18. 31, 19. 11,
28.
Mc. 10. 32.
Iob. 4. 9.
4 Reg.
(2 Reg.) 1. 10,
12, 14.

⁴⁵ > eum interrogare *SC* ⁴⁷ apprehendit puerum et *SC*
eum : illum *SC* ⁴⁸ > vos omnes *SC* ⁴⁹ nobiscum : nos *S*
⁵⁰ aduersum *SC* ⁵¹ assumptionis *SC* iret + in *SC* ⁵³ euntis
+ in *SC* ⁵⁵ et dixit : dicens *SC* estis. *SC* om. et dixit ...
saluare (56) DFG

hominis non uenit animas perdere, sed saluare.
Et abierunt in aliud castellum.

- 57 Factum est autem ambulanti-¹⁰⁵
bus illis in uia, ⁵
dixit quidam ad illum : Sequar te quocumque
58 ieris. Et ait illi Iesus : Uulpes foueas habent,
et uolucres caeli nidos : Filius autem hominis
59 non habet ubi caput reclinet. Ait autem ad
alterum : Sequere me. Ille autem dixit : Do-
mine, permitte mihi primum ire et sepelire
60 patrem meum. Dixitque ei Iesus : Sine ut
mortui sepeliant mortuos suos : tu autem uade,
61 ^{3 Reg. 19.20.} adnuntia regnum Dei. Et ait alter : Sequar ¹⁰⁶
te Domine, sed primum permitte mihi renun- ¹⁰
62 tiare his qui domi sunt. Ait ad illum Iesus :
Nemo mittens manum suam in aratrum, et
aspiciens retro, aptus est regno Dei.
- 10 Post haec autem designauit Dominus et ¹⁰⁷
alios septuaginta duos : et misit illos binos ¹⁰
ante faciem suam in omnem ciuitatem et lo-
cum, quo erat ipse uenturus. Et dicebat illis : ¹⁰⁸
Messis quidem multa, operarii autem pauci. ⁵
Rogate ergo dominum messis ut mittat ope-
rarios in messem suam. Ite : ecce ego mitto ^{109/3}
4 uos sicut agnos inter lupos. Nolite portare ^{110/2}
sacculum, neque peram, neque calciamenta, et
5 neminem per uiam salutaueritis. In quam- ¹¹¹
cumque domum intraueritis, primum dicite : ⁵
6 Pax huic domui : ' et si ibi fuerit filius pacis,
requiescet super illam pax uestra : sin autem,
7 ad uos reuertetur. In eadem autem domo ¹¹²
manete, edentes et bibentes quae apud illos ²
sunt : dignus enim est operarius mercede sua :

58 et ait : dixit (sine et) SC caput + suum S 60 uade
+ et SC annuntia S, annuncia C 61 > permitte mihi primum
SC qui : quae SC 62 in : ad SC respiciens SC
10. 6 illam : illum SC 7 > est enim SC

- ¹¹³
¹⁰ nolite transire de domo in domum. Et in 8
quamcumque ciuitatem intraueritis, et sus-
ceperint uos, manducate quae adponuntur
uobis : et curate infirmos qui in illa sunt, et 9
dicite illis : Adpropinquauit in uos regnum
¹¹⁴
² Dei. In quamcumque ciuitatem intraueritis, 10
et non receperint uos, exeuntes in plateas eius
dicite : Etiam puluerem, qui adhaesit nobis de 11 Act. 13. 51,
ciuitate uestra, extergimus in uos : tamen hoc 18. 6.
scitote, quia adpropinquauit regnum Dei. Dico 12 Mt. 10. 15,
uobis, quia Sodomis in die illa remissius erit, 11. 23, 24.
¹¹⁵
⁵ quam illi ciuitati. Uae tibi Corazain, uae tibi 13 13-15
Bethsaida : quia si in Tyro et Sidone factae Mt. 11. 21-23.
fuissent uirtutes quae in uobis factae sunt, olim
in cilicio et cinere sedentes paeniterent. Ue- 14
rum tamen Tyro et Sidoni remissius erit in
iudicio, quam uobis. Et tu Capharnaum usque 15
in caelum exaltata, usque ad infernum demer-
¹¹⁶
¹ geris. Qui uos audit, me audit : et qui uos 16 Mt. 10. 40.
spernit, me spernit. Qui autem me spernit, Ioh. 5. 23,
spernit eum qui me misit. 12. 48.
- ¹¹⁷
¹⁰ Reuersi sunt autem septuaginta duo cum 17
gaudio, dicentes : Domine, etiam daemonia
subiciuntur nobis in nomine tuo. Et ait illis : 18 Ioh. 12. 31,
Uidebam Satanam sicut fulgur de caelo caden- 16. 11.
tem. Ecce dedi uobis potestatem calcandi 19 Apoc. 12. 8, 9.
supra serpentes, et scorpiones, et supra omnem Mc. 16. 18.
uirtutem inimici : et nihil uobis nocebit. Ue- 20 Ps. 90 (1). 13.
rum tamen in hoc nolite gaudere quia spiritus
uobis subiciuntur : gaudete autem, quod nomi-
na uestra scripta sunt in caelis.
- ¹¹⁸
⁵ In ipsa hora exultauit Spiritu sancto, et 21 21, 22
Mt. 11. 25-27.
- ¹⁰ quaecumque + autem SC suscepert SC ¹³ Corozain
SC > factae sunt in uobis SC ¹⁶ in : ad SC ¹⁶ > misit
me SC ¹⁸ satanam SC ¹⁹ supra sec. : super SC ²¹ ex-
ultauit + in S

dixit : Confiteor tibi Pater, Domine caeli et terrae, quod abscondisti haec a sapientibus et prudentibus, et reuelasti ea paruulis. Etiam
 22 Pater : quia sic placuit ante te. Omnia mihi tradita sunt a Patre. Et nemo scit qui sit Filius, nisi Pater : et qui sit Pater, nisi Filius, et cui uoluerit Filius reuelare. Et conuersus
 23 ad discipulos suos, dixit : Beati oculi qui uident quae uidetis. Dico enim uobis, quod multi prophetae et reges uoluerunt uidere quae uos uidetis, et non uiderunt : et audire quae auditis, et non audierunt.
 25 Et ecce quidam legis peritus surrexit temptans illum, et dicens : Magister, quid faciendo uitam aeternam possidebo ? At ille dixit ad eum : In lege quid scriptum est ? quomodo legis ?
 27 Ille respondens dixit : Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex omnibus uiribus tuis, et ex omni mente tua : et proximum tuum sicut te ipsum. Dixitque illi : Recte respondisti : hoc
 29 fac, et uiues. Ille autem uolens iustificare se ipsum, dixit ad Iesum : Et quis est meus proximus ?
 30 Ille respondens dixit : Homo quidam descendebat ab Hierusalem in Hiericho, et incidit in latrones, qui etiam despoliauerunt eum : et plagis inpositis abierunt
 31 semiuiuo relicto. Accidit autem ut sacerdos quidam descenderet eadem uia : et uiso illo praeteriuit. Similiter et leuita, cum esset
 32 secus locum, et uideret eum, pertransiit. Samaritanus autem quidam iter faciens, uenit

21 quia : quoniam SC 22 Patre + meo SC qui : quis SC
 bis 23 dicit Cc quae + vos SC 30 suscipiens DHc :
 suspiciens ACFGMVZS

secus eum: et uidens eum, misericordia motus est. Et adpropians alligauit uulnera eius, in-³⁴ fundens oleum et uinum: et inponens illum in iumentum suum, duxit in stabulum, et curam eius egit. Et altera die protulit duos de-³⁵ narios, et dedit stabulario, et ait: Curam illius habe: et quodcumque supererogaueris, ego cum rediero reddam tibi. Quis horum trium³⁶ uidetur tibi proximus fuisse illi, qui incidit in latrones? At ille dixit: Qui fecit misericor-³⁷ diam in illum. Et ait illi Iesus: Uade, et tu fac similiter.

Factum est autem dum irent, et ipse in-³⁸ trauit in quoddam castellum: et mulier quaedam Martha nomine excepit illum in domum suam: et huic erat soror nomine Maria, quae³⁹ etiam sedens secus pedes Domini, audiebat uerbum illius. Martha autem satagebat circa⁴⁰ frequens ministerium: quae stetit, et ait: Domine, non est tibi curae quod soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi, ut me adiuuet. Et respondens dixit illi Dominus: ⁴¹ Martha, Martha, sollicita es, et turbaris circa plurima. Porro unum est necessarium: Maria ⁴² Mt. 6. 33. optimam partem elegit, quae non auferetur ab ea.

¹²³
⁵ Et factum est cum esset in loco quodam¹¹ 5. 33. orans, ut cessauit, dixit unus ex discipulis eius ad eum: Domine, doce nos orare, sicut et Iohannes docuit discipulos suos. Et ait illis: ² Cum oratis, dicite: Pater, sanctificetur nomen tuum: adueniat regnum tuum. Panem no-³

⁴¹ circa: erga SC 11. ¹ > quodam loco SC > docuit et Ioannes SC ² Pater: + noster (sancte D) qui in caelis es DZ* regnum tuum: + fiat uoluntas tua sicut in caelo et in terra DZ; + fiat uol. tua tantum H^cZ

4 strum cotidianum da nobis cotidie : et di-
mitte nobis peccata nostra, siquidem et ipsi
dimittimus omni debenti nobis : et ne nos in-
ducas in temptationem.

5 Et ait ad illos : Quis uestrum habebit ami- 124
10
cum, et ibit ad illum media nocte, et dicet

6 illi : Amice, commoda mihi tres panes, ¹ quo-
niam amicus meus uenit de uia ad me, et non

7 habeo quod ponam ante illum : et ille de intus
respondens dicat: Noli mihi molestus esse: iam
ostium clausum est, et pueri mei mecum sunt
in cubili : non possum surgere, et dare tibi.

18. 1-6. 8 Dico uobis, etsi non dabit illi surgens eo quod
amicus eius sit, propter improbitatem tamen
eius surget et dabit illi quot habet necessarios.

9-13 9 Et ego uobis dico : Petite, et dabitur uobis : 125
5
Mt. 7. 7-11. quaerite, et inuenietis : pulsate, et aperietur

10 uobis. Omnis enim qui petit, accipit : et qui

11 quaerit, inuenit : et pulsanti aperietur. Quis
autem ex uobis patrem petit panem : numquid
lapidem dabit illi ? Aut si piscem : numquid

12 pro pisce serpentem dabit illi ? Aut si petierit

18. 6, 7. 13 ouum : numquid porriget illi scorpionem ? Si
ergo uos cum sitis mali, nostis bona data dare
filiis uestris : quanto magis Pater uester de
caelo dabit spiritum bonum petentibus se ?

14, 15 14 Et erat eiciens daemonium, et illud erat 126
5
Mt. 12. 22-24, mutum. Et cum eiecisset daemonium, locu-

9. 32-34.

Mc. 3. 22.

15 tus est mutus, et ammiratae sunt turbae. Qui- 127
2

dam autem ex eis dixerunt : In Beelzebub 128
5

16 principe daemoniorum eicit daemonia. Et

³ cotidie : hodie DGZ* SC ⁴ temptationem : + sed libera
nos a malo D ⁸ + ad init. et ille si (> si ille HSC) perseuera-
uerit pulsans ACDHVZ SC : omisimus cum FGM improbitatem
SC quotquot SC ⁹ > dico vobis SC ¹¹ om. si SC
¹³ uester + caelestis S ¹⁴ admiratae SC

¹²⁹
² alii temtantes, signum de caelo quaerebant ab
 eo. Ipse autem ut uidit cogitationes eorum, 17 ¹⁷⁻²²
 dixit eis : Omne regnum in se ipsum diuisum ^{Mt. 12. 25-29.}
 desolatur, et domus supra domum cadet. Si 18 ^{Mt. 3. 23-27.}
 autem et Satanas in se ipsum diuisus est, quo-
 modo stabit regnum ipsius ? quia dicitis in
 Beelzebub eicere me daemonia. Si autem 19
 ego in Beelzebub eicio daemonia, filii uestri
 in quo eiciunt ? Ideo ipsi iudices uestri erunt.
 Porro si in digito Dei eicio daemonia, pro- 20
 fecto praeuenit in uos regnum Dei. Cum 21
 fortis armatus custodit atrium suum, in pace
 sunt ea quae possidet. Si autem fortior illo 22
 superueniens uicerit eum, uniuerſa arma eius
 auferet, in quibus confidebat, et spolia eius
 distribuet. Qui non est mecum, aduersum me 23 ^{Mt. 12. 30.}
 est : et qui non colligit mecum, dispergit. Cum 24 ^{Lc. 9. 50.}
¹³⁰
⁵ immundus spiritus exierit de homine, perambu- ²⁴⁻²⁶
 lat per loca inaquosa, quaerens requiem, et non ^{Mt. 12. 43-45.}
 inueniens dicit : Reuertar in domum meam
 unde exiui. Et cum uenerit, inuenit scopis 25
 mundatam. Et tunc uadit et adsumit septem 26 ^{Ioh. 5. 14.}
 alios spiritus nequiores se : et ingressi habi-
 tant ibi : et sunt nouissima hominis illius pe-
 iora prioribus.

¹³¹
¹⁰ Factum est autem cum haec diceret, ex- 27 ^{1. 48.}
 tollens uocem quaedam mulier de turba dixit
 illi : Beatus uenter qui te portauit, et ubera
 quae suxisti. At ille dixit : Quippini beati 28 ^{8. 21.}
 qui audiunt uerbum Dei, et custodiunt. ^{Ioh. 13. 17.}
^{lac. 1. 22, 25.}

17 desolabitur SC 18 ipsius : eius SC > me eicere SC
 20 praeuenit ACH*Z* : peruenit DFGH^cMVZ^cSC 21 ea : omnia S
 22 illo : eo SC 23 aduersum : contra SC 24 ambulat SC
 25 inuenit + eam SC mundatam + et ornatam SC 26 et ad inil.
 om. SC spiritus + secum SC sunt : fiunt SC 28 quip-
 pini : quinimmo VZSC ; manifestissime C custodiunt + illud SC

- 29-32 29 Turbis autem concurrentibus coepit dicere : ¹³²
 Mt. 12. 38-42. Generatio haec, generatio nequam est : si- ⁵
 Mc. 8. 11, 12. gnus quaerit, et signum non dabitur illi, nisi
 1 Cor. 1. 22. signum Ioniae. Nam sicut Ionas fuit signum
 30 Nineuitis : ita erit et Filius hominis genera-
 3 Reg. 31 tioni isti. Regina Austri surget in iudicio cum
 (1 Reg.) 10.1. uiris generationis huius, et condemnabit illos :
 quia uenit a finibus terrae audire sapientiam
 Ion. 3. 5. 32 Salomonis : et ecce plus Salomone hic. Uiri
 Nineuitae surgent in iudicio cum generatione
 hac, et condemnabunt illam : quia paeniten-
 tiam egerunt ad praedicationem Ioniae : et ecce
 plus Iona hic.
8. 16. 33 Nemo lucernam accendit, et in abscondito ¹³³
 Mt. 5. 15. ponit, neque sub modio : sed supra candela- ²
 Mc. 4. 21. brum, ut qui ingrediuntur lumen uideant.
- 34, 35 34 Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si ocu- ¹³⁴
 Mt. 6. 22, 23. lus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lu- ⁵
 cidum erit : si autem nequam fuerit, etiam
 35 corpus tuum tenebrosum erit. Uide ergo ne
 36 lumen, quod in te est, tenebrae sint. Si ergo
 corpus tuum totum lucidum fuerit, non habens
 aliquam partem tenebrarum, erit lucidum to-
 tum, et sicut lucerna fulgoris inluminabit te.
7. 36, 14. 1. 37 Et cum loqueretur, rogauit illum quidam ¹³⁵
 Phariseus ut pranderet apud se. Et ingres- ⁵
 Mt. 15. 2. 38 sus recubuit. Phariseus autem coepit intra
 Mc. 7. 3, 4. se reputans dicere, quare non baptizatus esset
 Mt. 23. 25, 26. 39 ante prandium. Et ait Dominus ad illum :
 Nunc uos Pharisei quod de foris est calicis
 et catini mundatis : quod autem intus est ue-
 40 strum, plenum est rapina et iniquitate. Stulti,

29 illi : ei SC Ioniae + prophetae SC 30 > fuit Ionas SC
 Niniuitis SC 31 Salomone : quàm Salomon SC 32 Niniuitae
 SC Iona : quàm Ionas SC 37 et sec. : Iesus autem S

nonne qui fecit quod de foris est, etiam id quod de intus est, fecit? Uerum tamen quod ⁴¹ superest, date elemosynam: et ecce omnia munda sunt uobis.

¹³⁶
⁵ Sed uae uobis Phariseis, quia decimatis ⁴² Mt. 23. 23.
mentam, et rutam, et omne holus, et praeteritis iudicium, et caritatem Dei: haec autem

¹³⁷
² oportuit facere, et illa non omittere. Uae ⁴³ Lc. 20. 46.
uobis Phariseis, quia diligitis primas cathe- Mt. 23. 6, 7.
dras in synagogis, et salutationes in foro. Uae ⁴⁴ Mc. 12. 38, 39.
Mt. 23. 27.

¹³⁸
⁵ uobis, quia estis ut monumenta quae non parent, et homines ambulantes supra, nesciunt.

¹³⁹
⁵ Respondens autem quidam ex legis peritis, ⁴⁵
ait illi: Magister, haec dicens etiam nobis contumeliam facis. At ille ait: Et uobis legis ⁴⁶ Mt. 23. 4.

peritis uae: quia oneratis homines oneribus quae portari non possunt, et ipsi uno digito uestro non tangitis sarcinas. Uae uobis, quia ⁴⁷ Mt. 23. 29, 30.
¹⁴⁰
⁵ aedificatis monumenta prophetarum: patres autem uestri occiderunt illos. Profecto testi- ⁴⁸ Mt. 23. 31.

ficamini quod consentitis operibus patrum uestrorum: quoniam quidem ipsi eos occiderunt, uos autem aedificatis eorum sepulchra. Pro- ⁴⁹ 49-51
¹⁴¹
⁵ pterea et sapientia Dei dixit: Mittam ad illos Mt. 23. 34-36.

prophetas et apostolos, et ex illis occident, et persequentur: ut inquiratur sanguis omnium ⁵⁰
prophetarum qui effusus est a constitutione mundi a generatione ista, a sanguine Abel ⁵¹ Gen. 4. 4, 8.
usque ad sanguinem Zachariae, qui periit inter ² Par. 24. 20,
altare et aedem. Ita dico uobis, requiretur ^{21.}

¹⁴²
⁵ ab hac generatione. Uae uobis legis peritis, ⁵² Mt. 23. 13.
quia tulistis clauem scientiae: ipsi non introistis, et eos qui introibant prohibuistis.

⁴² quia: qui S, et ^{43, 44, 52} mentham SC ⁴⁴ apparent SC
⁴⁵ > contumeliam nobis SC ⁴⁶ portare SC ⁴⁷ quia: qui
SC ⁴⁸ > ipsi quidem SC

- 53 Cum haec ad illos diceret, coeperunt Phari-¹⁴³
saei et legis periti grauitur insistere, et os eius¹⁰
20. 20. 54 opprimere de multis¹ insidiantes, et quaerentes
capere aliquid ex ore eius, ut accusarent eum.
- Mt. 16. 6. 12 Multis autem turbis circumstantibus, ita ut
Mc. 8. 15. se inuicem conculcarent, coepit dicere ad disci-
pulos suos: Attendite a fermento Pharisaeo-^{144/2}
rum, quod est hypocrisis. Nihil autem oper-^{145/1}
tum est, quod non reueletur: neque abscon-
ditum, quod non sciatur. Quoniam quae in
tenebris dixistis, in lumine dicentur: et quod
in aurem locuti estis in cubiculis, praedicabi-
tur in tectis. Dico autem uobis amicis meis:
Ne terreamini ab his qui occidunt corpus, et
post haec non habent amplius quod faciant.
5 Ostendam autem uobis quem timeatis: time-
te eum qui, postquam occiderit, habet potestatem
mittere in gehennam: ita dico uobis, hunc
6 time-^{te}. Nonne quinque passer-^{es} ueneunt di-
pondio? et unus ex illis non est in obliuione
7 coram Deo. Sed et capilli capitis uestri om-
nes numerati sunt. Nolite ergo timere: mul-
8 tis passeribus pluris estis. Dico autem uobis:
Omnis quicumque confessus fuerit in me co-
ram hominibus, et Filius hominis confitebitur
9 in illo coram angelis Dei. Qui autem nega-
uerit me coram hominibus, denegabitur co-
10 ram angelis Dei. Et omnis qui dicit uerbum
in Filium hominis, remittetur illi: ei autem
qui in Spiritum sanctum blasphemauerit, non
21. 12, 14. 11 remittetur. Cum autem inducent uos in syna-¹⁴⁶
gogam, et in synagoga² con-¹⁴⁷
fitebitur² in illo coram angelis Dei.
9. 26. 53 cum + autem SC 53, 54 de multis insidiantes, : de multis,
Mc. 8. 38. insidiantes ei SC 54 > aliquid capere SC ex: de SC
2 Tim. 2. 12. 12. 1 circumstantibus: concurrentibus S 2 autem: enim S
Mt. 12. 32, 33. 4 quod: quid SC 6 ueneunt SC 7 estis + vos SC 8 in
Mc. 3. 28-30. me: om. in SC in illo: illum SC 9 negabitur SC

gogas, et ad magistratus et potestates, nolite
solliciti esse qualiter aut quid respondeatis,
aut quid dicatis. Spiritus enim sanctus doce- 12
bit uos in ipsa hora quae oporteat dicere.

Mt. 10. 17, 19,
20.
Mc. 13. 9, 11.

¹⁴⁹
¹⁰ Ait autem quidam ei de turba: Magister, 13
dic fratri meo ut diuidat mecum hereditatem.

At ille dixit ei: Homo, quis me constituit iu- 14
dicem aut diuisorem super uos? Dixitque ad 15 1 Tim. 6. 6-10.

illos: Uidete et cauete ab omni auaritia: quia
non in abundantia cuiusquam uita eius est ex
his quae possidet. Dixit autem similitudinem 16

ad illos, dicens: Hominis cuiusdam diuitis
uberes fructus ager attulit: et cogitabat intra 17

se dicens: Quid faciam, quod non habeo quo
congregem fructus meos? Et dixit: Hoc fa- 18

ciam: Destruam horrea mea, et maiora faciam:
et illuc congregabo omnia quae nata sunt mi-
hi, et bona mea: et dicam animae meae: 19

Anima, habes multa bona posita in annos
plurimos: requiesce, comede, bibe, epulare.

Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte ani- 20
mam tuam repetunt a te: quae autem parasti,

cuius erunt? Sic est qui sibi thesaurizat, et 21
non est in Deum diues.

¹⁵⁰
⁵ Dixitque ad discipulos suos: Ideo dico uo- 22

bis: Nolite solliciti esse animae quid mandu-
cetis, neque corpori quid uestiamini. Anima 23

plus est quam esca, et corpus quam uestimen-
tum. Considerate coruos quia non seminant 24

neque metunt, quibus non est cellarium neque
horreum, et Deus pascit illos: quanto magis
uos pluris estis illis? Quis autem uestrum cogi- 25

22-31
Mt. 6. 25-33.

Iob. 38. 41.
Ps. 146 (7). 9.

¹² quae: quid SC oporteat + vos SC ¹³ > ei quidam SC
¹⁴ ei: illi C ¹⁷ quod: quia SC ²² animae + vestrae SC
uestiamini: induamini SC ²³ corpus + plus SC.

tando potest adicere ad staturam suam cubi-
 26 tum unum? Si ergo neque quod minimum
 3 Reg. 27 est potestis, quid de ceteris solliciti estis? Con-
 (1 Reg.) 10. siderate lilia quomodo crescunt: non laborant,
 4-7. non nent: dico autem uobis, nec Salomon in
 omni gloria sua uestiebatur sicut unum ex istis.
 28 Si autem faenum, quod hodie in agro est, et
 cras in clibanum mittitur, Deus sic uestit:
 29 quanto magis uos pusillae fidei? Et uos no-
 lite quaerere quid manducetis, aut quid biba-
 Mt. 6. 8. 30 tis: et nolite in sublime tolli: haec enim
 omnia gentes mundi quaerunt: Pater autem
 31 uester scit quoniam his indigetis. Uerum ta-
 men quaerite regnum Dei: et haec omnia
 6. 20, 22. 29. 32 adicientur uobis. Nolite timere pusillus grex,
 quia complacuit Patri uestro dare uobis re-
 Mt. 6. 20. 33 gnum. Uendite quae possidetis, et date ele-
 mosynam. Facite uobis sacculos qui non
 ueterescunt, thesaurum non deficientem in
 caelis: quo fur non adpropiat, neque tinea
 Mt. 6. 21. 34 corrumpit. Ubi enim thesaurus uester est, ibi
 et cor uestrum erit.
 Ex. 12. 11. 35 Sint lumbi uestri praecincti, et lucernae ar-
 1 Pet. 1. 13. 36 dentes: et uos similes hominibus expectanti-
 Mt. 25. 1-13. bus dominum suum quando reuertatur a nu-
 36-38 ptis: ut, cum uenerit et pulsauerit, confestim
 Mc. 13. 34, 35. aperiant ei. Beati serui illi quos cum uenerit
 17. 8. 37 dominus inuenerit uigilantes: amen dico uo-
 Ioh. 13. 4. bis, quod praecinget se, et faciet illos discum-
 bere, et transiens ministrabit illis. Et si ue-
 38 nerit in secunda uigilia, et si in tertia uigilia
 uenerit, et ita inuenerit, beati sunt serui illi.

27 non sec.: neque SC 28 > est in agro SC 31 quaerite
 + primum SC Dei + et iustitiam eius SC 33 ueterascunt SC
 35 ardentes + in manibus uestris SC

¹⁵⁶
² Hoc autem scitote, quia si sciret pater fami- 39 Mt. 24. 43, 44.
lias qua hora fur ueniret, uigilaret utique; et 1 Thess. 5. 2, 4.
non sineret perfodiri domum suam. Et uos 40 2 Pet. 3. 10.
estote parati: quia qua hora non putatis, Fi- Apoc. 3. 3,
lius hominis uenit. 16. 15.

¹⁵⁷
⁵ Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos dicis 41
hanc parabolam, an et ad omnes? Dixit au- 42 42-46
tem Dominus: Quis, putas, est fidelis dispen- Mt. 24. 45-51.
sator et prudens, quem constituet dominus 1 Cor. 4. 2.

super familiam suam, ut det illis in tempore
tritici mensuram? Beatus ille seruus quem 43
cum uenerit dominus, inuenerit ita facientem.
Uere dico uobis, quia supra omnia quae possi- 44 19. 17.
det constituet illum. Quod si dixerit seruus 45 Mt. 25. 21, 23.

¹⁵⁸
⁵ ille in corde suo: Moram facit dominus meus
uenire: et coeperit percutere pueros et ancil-
las, et edere, et bibere, et inebriari: ueniet 46
dominus serui illius in die qua non sperat, et
hora qua nescit, et diuidet eum, partemque
eius cum infidelibus ponet. Ille autem ser- 47 Iac. 4. 17.
uus qui cognouit uoluntatem domini sui, et
non praeparauit, et non fecit secundum uolun-
tatem eius, uapulabit multis: qui autem non 48
cognouit, et fecit digna plagis, uapulabit pau-
cis. Omni autem cui multum datum est, mul-
tum quaeretur ab eo: et cui commendauerunt
multum, plus petent ab eo.

¹⁶⁰
⁵ Ignem ueni mittere in terram, et quid uolo 49
nisi accendatur? Baptisma autem habeo bapti- 50 Mc. 10. 38.
zari: et quomodo coartor usque dum perfici- Ioh. 12. 27.
atur? Putatis quia pacem ueni dare in ter- 51 51-53
51 Mt. 10. 34, 35.

³⁹ quia: quoniam SC perfodi SC ⁴⁰ ueniet SC ⁴² con-
stituit SC supra SC ⁴⁴ quia: quoniam SC ⁴⁵ pueros:
seruos SC ⁴⁷ non pr. + se S ⁴⁸ disting. digna, plagis vapu-
labit paucis SC* ⁴⁹ nisi: si MZ; sic D; + ut FV SC ⁵⁰ bap-
tismo SC coarctor SC

ram? Non, dico uobis, sed separationem :
 52 erunt enim ex hoc quinque in domo una di-
 Mic. 7. 6. 53 uisi, tres in duo, et duo in tres ¹ diuidentur :
 pater in filium, et filius in patrem suum, mater
 in filiam, et filia in matrem, socrus in nurum
 suam, et nurus in socrum suam.

Mt. 16. 2, 3. 54 Dicebat autem et ad turbas : Cum uideritis $\frac{161}{5}$
 nubem orientem ab occasu, statim dicitis :

55 Nimbus uenit : et ita fit. Et cum austrum

Mt. 16. 3. 56 flantem, dicitis : Quia aestus erit : et fit. Hypo-
 critae, faciem terrae et caeli nostis probare :
 hoc autem tempus quomodo non probatis?

57 Quid autem et a uobis ipsis non iudicatis quod $\frac{163}{5}$
 Mt. 5. 25, 26. 58 iustum est? Cum autem uadis cum aduer-
 sario tuo ad principem in uia, da operam libe-

59 rari ab illo : ne forte trahat te apud iudicem,
 et iudex tradat te exactori, et exactor mittat te
 in carcerem. Dico tibi, non exies inde, donec
 etiam nouissimum minutum reddas.

13 Aderant autem quidam ipso in tempore, $\frac{163}{10}$
 nuntiantes illi de Galilaeis, quorum sanguinem

Iob. 4. 7, 2 Pilatus miscuit cum sacrificiis eorum. Et re-
 8. 20, 22. 5. spondens dixit illis : Putatis quod hi Galilaei
 Ioh. 9. 2. prae omnibus Galilaeis peccatores fuerunt,
 Act. 28. 4. 3 quia talia passi sunt? Non, dico uobis : sed

nisi paenitentiam habueritis, omnes similiter
 4 peribitis. Sicut illi decem et octo, supra quos
 cecidit turris in Siloam, et occidit eos : putatis

quia et ipsi debitores fuerunt praeter omnes
 5 homines habitantes in Hierusalem? Non,
 dico uobis : sed si non paenitentiam egeritis,
 omnes similiter peribitis.

⁵² tres in duos SC ⁵⁵ aestus : uentus AC ⁵⁶ > caeli, et
 terrae SC ⁵⁸ *disting.* ad principem, in via da operam SC
 apud : ad SC 13. ² fuerint SC, et ⁴ Siloe SC ⁵ > poeni-
 tentiam non SC egeritis : habueritis S

¹⁶⁴
₁₀

Dicebat autem hanc similitudinem : Arbo- 6
rem fici habebat quidam plantatam in uinea
sua : et uenit quaerens fructum in illa, et non
inuenit. Dixit autem ad cultorem uineae : 7
Ecce anni tres sunt ex quo uenio quaerens
fructum in ficulnea hac, et non inuenio : suc-
cide ergo illam : ut quid etiam terram occu-
pat ? At ille respondens, dixit illi : Domine, 8
dimitte illam et hoc anno, usque dum fodiam
circa illam, et mittam stercora : et si quidem 9
fecerit fructum : sin autem, in futurum suc-
cides eam.

Mt. 21. 19.
Mc. 11. 13.
Es. 5. 2.

¹⁶⁵
₂

Erat autem docens in synagoga eorum sab- 10
batis. Et ecce mulier quae habebat spiritum 11
infirmittatis annis decem et octo : et erat incli-
nata, nec omnino poterat sursum respicere.
Quam cum uidisset Iesus, uocauit ad se, et 12
ait illi : Mulier, dimissa es ab infirmitate tua.

Et inposuit illi manus, et confestim erecta est, 13

et glorificabat Deum. Respondens autem 14

Ex. 20. 9,
23. 12.
Dt. 5. 13.

archisynagogus, indignans quia sabbato curas-

set Iesus, dicebat turbae : Sex dies sunt, in

quibus oportet operari : in his ergo uenite et

curamini, et non in die sabbati. Respondit 15

14. 5.
Mt. 12. 11.

autem ad illum Dominus et dixit : Hypocritae,

unusquisque uestrum sabbato non soluit bo-

uem suum aut asinum a praesepio, et ducit

adaquare ? Hanc autem filiam Abrahae, quam 16

19. 9.

alligauit Satanas, ecce decem et octo annis,

non oportuit solui a uinculo isto die sabbati ?

¹⁶⁶
₁₀

Et cum haec diceret, erubescabant omnes ad- 17

uersarii eius : et omnis populus gaudebat in

uniuersis quae gloriose fiebant ab eo.

⁶ autem + et SC
+ eam SC

⁸ dicit SC

¹² videret SC

uocauit

¹⁵ respondens (et om. et) SC

- 18 Dicebat ergo : Cui simile est regnum Dei, $\frac{167}{2}$
 Mt. 13. 31, 32. 19 et cui simile esse existimabo illud? Simile
 Mc. 4. 30-32. est grano sinapis, quod acceptum homo misit
 Ezech. 17. 23, in hortum suum : et creuit, et factum est in
 31. 6. arborem magnam : et uolucres caeli requieue- $\frac{168}{5}$
 Dan. 4. 9, 18. runt in ramis eius. Et iterum dixit : Cui si-
 Mt. 13. 33. 20 mile aestimabo regnum Dei? Simile est fer-
 21 mento, quod acceptum mulier abscondit in
 22 farinae sata tria, donec fermentaretur totum. $\frac{169}{170}$
 23 Et ibat per ciuitates et castella docens, et
 24 iter faciens in Hierusalem. Ait autem illi qui-
 dam : Domine, si pauci sunt qui saluantur?
 Mt. 7. 13, 14. 25 Ipse autem dixit ad illos : ' Contendite intrare
 per angustam portam : quia multi, dico uobis,
 Mt. 25. 10-12. 26 quaerunt intrare, et non poterunt. Cum autem
 intrauerit pater familias, et cluserit ostium, et
 incipietis foris stare, et pulsare ostium, dicen-
 tes : Domine, aperi nobis : et respondens dicet
 Mt. 7. 22, 23. 27 uobis : Nescio uos unde sitis : ' tunc incipietis
 Ps. 6. 9 (8). 28 dicere : Manducauimus coram te, et bibimus,
 et in plateis nostris docuisti. Et dicet uobis :
 Nescio uos unde sitis : discedite a me omnes
 Mt. 8. 11, 12. 29 operarii iniquitatis. Ibi erit fletus, et stridor
 dentium : cum uideritis Abraham, et Isaac, et
 Iacob, et omnes prophetas in regno Dei, uos
 Es. 49. 12. 30 autem expelli foras. Et uenient ab oriente
 Mal. 1. 11. et occidente, et aquilone et austro, et accum- $\frac{173}{2}$
 Ps. 106 (7). 31 bent in regno Dei. Et ecce sunt nouissimi
 Mt. 19. 30, 32 qui erunt primi : et sunt primi qui erunt no-
 20. 16. uissimi.
 Mc. 10. 31. 31 In ipsa die accesserunt quidam Pharisaeo- $\frac{174}{10}$
 rum, dicentes illi : Exi, et uade hinc : quia
 32 Herodes uult te occidere. Et ait illis : Ite, di-

18 om. esse SC aestimabo SC 24 quaerent SC 25 clau-
 serit SC et sec. om. SC 20 erant bis S 32 ite + et SC

cite uulpi illi: Ecce eicio dæmonia et sanitates perficio hodie et cras, et tertia consummor. Uerum tamen oportet me hodie et cras ³³ et sequenti ambulare: quia non capit prophetam perire extra Hierusalem. Hierusalem, ³⁴ Hierusalem, quae occidis prophetas, et lapidas eos qui mittuntur ad te, quotiens uolui congregare filios tuos, quemadmodum auis nidum suum sub pinnis, et noluisti! Ecce re- ³⁵ linquitur uobis domus uestra. Dico autem uobis, quia non uidebitis me donec ueniat cum dicetis: Benedictus qui uenit in nomine Domini.

34, 35
Mt. 23. 37-39.

3 Reg.
(1 Reg.) 9. 7.
Hier. 22. 5.

Ps. 117 (8). 26.

Et factum est cum intraret in domum cuius- ¹⁴ dam principis Pharisaeorum sabbato manducare panem, et ipsi obseruabant eum. Et ecce ² homo quidam hydropicus erat ante illum. Et ³ respondens Iesus dixit ad legis peritos et Pharisaeos, dicens: Si licet sabbato curare? ⁴ At illi tacuerunt. Ipse uero adprehensum ⁵ sanauit eum ac dimisit. Et respondens ad ⁶ illos dixit: Cuius uestrum asinus aut bos in puteum cadet, et non continuo extrahet illum die sabbati? Et non poterant ad haec respon- ⁷ dere illi. Dicebat autem et ad inuitatos para- ⁸ bolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos: Cum inuitatus fueris ⁹ ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoratior te sit inuitatus ab eo: et ¹⁰ ueniens is qui te et illum uocauit, dicat tibi: Da huic locum: et tunc incipias cum rubore nouissimum locum tenere. Sed cum uocatus

6. 6-11.
7. 36, 11. 37.

13. 15.
Mt. 12. 11.
Ex. 23. 5.
Dt. 22. 4.

11. 43.
Mt. 23. 6.

Prou. 25. 6, 7.

³² tertia + die SC ³³ sequenti + die SC ³⁴ pennis SC
noluisti? SC ³⁵ relinquetur SC uestra + deserta SC
14. ¹ intraret: introisset S; *deinde* + Iesus SC ⁸ eo: illo SC

fueris, uade, recumbe in nouissimo loco : ut cum uenerit qui te inuitauit, dicat tibi : Amice, ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram
 18. 14. 11 simul discumbentibus. Quia omnis qui se 179
 Mt. 23. 12. exaltat, humiliabitur : et qui se humiliat, ex- 5
 altabitur.

12 Dicebat autem et ei qui se inuitauerat : 180
 Cum facis prandium aut caenam, noli uocare 10
 amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque uicinos diuites : ne forte et ipsi te
 13 reinuitent, et fiat tibi retributio. Sed cum facis
 14 conuiuium, uoca pauperes, debiles, claudos,
 1 Cor. 15. 23. 14 caecos : et beatus eris, quia non habent retri-
 1 Thess. 4. 16. buere tibi : retribuetur enim tibi in resurre-
 Apoc. 20. 4,5. ctione iustorum.

15 Haec cum audisset quidam de simul discumbentibus, dixit illi : Beatus, qui manducabit
 16 panem in regno Dei. At ipse dixit ei : Homo 181
 quidam fecit caenam magnam, et uocauit mul- 5
 17 tos : et misit seruum suum hora caenae dicere inuitatis ut uenirent, quia iam parata sunt om-
 18 nia. Et coeperunt simul omnes excusare. Primus dixit ei : Uillam emi, et necesse habeo
 19 exire, et uidere illam : rogo te habe me excusatum. Et alter dixit : Iuga bouum emi
 20 quinque, et eo probare illa : rogo te habe me excusatum. Et alius dixit : Uxorem duxi, et
 21 ideo non possum uenire. Et reuersus seruus nuntiauit haec domino suo. Tunc iratus pater
 familias dixit seruo suo : Exi cito in plateas et uicos ciuitatis : et pauperes ac debiles, et
 22 caecos et claudos introduce huc. Et ait seruus : Domine, factum est ut imperasti, et ad-

¹² uicinos + neque S > te et ipsi SC ¹³ claudos + et SC
¹⁴ resurrectione : retributione VZ

huc locus est. Et ait dominus seruo : Exi 23
in uias et saepes, et compelle intrare, ut im-
pleatur domus mea. Dico autem uobis quod 24
nemo uirorum illorum qui uocati sunt, gusta-
bit caenam meam.

¹⁸²
⁵ Ibant autem turbæ multæ cum eo : et con- 25
uersus dixit ad illos : Si quis uenit ad me, et 26
non odit patrem suum et matrem, et uxorem
et filios, et fratres et sorores, adhuc autem et
animam suam, non potest meus discipulus esse.

Mt. 10. 37.
Dt. 33. 9.
Lc. 16. 13.

Et qui non baiulat crucem suam, et uenit post 27
me, non potest esse meus discipulus. Quis enim 28
¹⁸³
¹⁰ ex uobis uolens turrem ædificare, non prius
sedens computat sumptus qui necessarii sunt,

9. 23.
Mt. 10. 38.
16. 24.
Mc. 8. 34.

si habet ad perficiendum? Ne, postea quam 29
posuerit fundamentum, et non potuerit perfici-
cere, omnes qui uident incipiant inludere ei,

dicentes : Quia hic homo coepit ædificare, et 30
non potuit consummare. Aut quis rex iturus 31

committere bellum aduersus alium regem, non
sedens prius cogitat, si possit cum decem mili-
bus occurrere ei qui cum uiginti milibus uenit
ad se? alioquin adhuc illo longe agente, le- 32
gationem mittens rogat ea quæ pacis sunt.

¹⁸⁴
⁵ Sic ergo omnis ex uobis, qui non renuntiat 33
omnibus quæ possidet, non potest meus esse

¹⁸⁵
² discipulus. ¹ Bonum est sal. Si autem sal 34
quoque euanuerit, in quo condictur? Neque 35

Mt. 5. 13.
Mc. 9. 50.

in terram, neque in sterquilinum utile est, sed
foras mittetur. Qui habet aures audiendi,
audiat.

¹⁸⁶
² Erant autem adpropinquantes ei publicani 15
et peccatores ut audirent illum. Et murmura- 2

5. 29, 30,

²³ sepes *SC* ²⁶ > meus esse discipulus *SC*, et 27
SC nonne *S* habeat *SC* ³⁴ om. quoque *SC*

²⁸ turrim

7. 34, 19. 7.
Mt. 11. 19.

bant Pharisei et scribae, dicentes : Quia hic peccatores recipit, et manducat cum illis.

3 Et ait ad illos parabolam istam, dicens : ¹⁸⁷₅

4-7

Mt. 18. 12-14.

Ioh. 10. 1 8.

Ezek. 34. 4, 6,

12.

Lc. 19. 10.

4 Quis ex uobis homo, qui habet centum oves, et si perdiderit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta nouem in deserto, et uadit ad illam quae perierat, donec inueniat illam? Et cum inuenerit eam, inponit in umeros suos gaudens : et ueniens domum conuocat amicos et uicinos, dicens illis : Congratulamini mihi quia inueni ouem meam quae perierat? Dico uobis quod ita gaudium erit in caelo super uno peccatore paenitentiam habente, quam super nonaginta nouem iustis, qui non indigent paenitentia.

8 Aut quae mulier habens dragmas decem, si perdiderit dragmam unam, nonne accendit lucernam, et ¹⁸⁸₁₀ †euerrit† domum, et quaerit diligenter, donec inueniat?

9 Et cum inuenerit, conuocat amicas et uicinas, dicens : Congratulamini mihi quia inueni dragmam quam perdideram. Ita dico uobis, gaudium erit coram angelis Dei super uno peccatore paenitentiam agente. ¹⁸⁹₅

11 Ait autem : Homo quidam habuit duos ¹⁹⁰₁₀

12 filios : et dixit adulescentior ex illis patri : Pater, da mihi portionem substantiae quae me contingit. Et diuisit illis substantiam. Et non post multos dies, congregatis omnibus, adulescentior filius peregre profectus est in regionem longinquam, et ibi dissipauit sub-

15. 4 nonagintanouem uno uerbo *SC*, et 7 illam *sec.* : eam *SC*
5 humeros *SC* 7 habente : agente *SC* 8 drachmas et drachmam *SC*, et 9 euerrit edidimus cum *C* et graeco : euertit *codd.*
paene omn. et *S* inueniat + eam *S* 9, 10 perdideram? Ita
etc. *SC*

stantiam suam uiuendo luxuriose. Et post-¹⁴
 quam omnia consummasset, facta est fames
 ualida in regione illa, et ipse coepit egere.
 Et abiit, et adhaesit uni ciuium regionis illius : ¹⁵
 et misit illum in uillam suam ut pasceret por-
 cos. Et cupiebat implere uentrem suum de ¹⁶
 siliquis quas porci manducabant : et nemo illi
 dabat. In se autem reuersus, dixit : Quanti ¹⁷
 mercennarii patris mei abundant panibus, ego
 autem hic fame pereor ! Surgam, et ibo ad pa- ¹⁸ Ps.50.6(51.4).
 trem meum, et dicam illi : Pater, peccaui in
 caelum, et coram te : et iam non sum dignus ¹⁹
 uocari filius tuus : fac me sicut unum de mer-
 cennariis tuis. Et surgens uenit ad patrem ²⁰
 suum. Cum autem adhuc longe esset, uidit
 illum pater ipsius, et misericordia motus est,
 et accurrens cecidit supra collum eius, et oscu-
 latus est illum. Dixitque ei filius : Pater, pec- ²¹
 caui in caelum, et coram te : iam non sum di-
 gnus uocari filius tuus. Dixit autem pater ad ²²
 seruos suos : Cito proferte stolam primam, et
 induite illum : et date anulum in manum eius,
 et calciamenta in pedes : et adducite uitulum ²³
 saginatum et occidite, et manducemus et
 epulemur : quia hic filius meus mortuus erat, ²⁴
 et reuixit : perierat, et inuentus est. Et coe-
 perunt epulari. Erat autem filius eius senior ²⁵
 in agro : et cum ueniret, et adpropinquaret do-
 mui, audiuit symphoniam, et chorum : et uo- ²⁶
 cauit unum de seruis, et interrogauit quae
 haec essent. Isque dixit illi : Frater tuus ue- ²⁷
 nit, et occidit pater tuus uitulum saginatum,

¹⁷ mercennarii + in domo SC ¹⁸ illi : ei SC
 ad init. SC ²⁰ super SC illum sec. : eum SC
 SC pedes + eius SC ²⁶ quae : quid SC

¹⁹ om. et
²² annulum

28 quia saluum illum recepit. Indignatus est autem, et nolebat introire. Pater ergo illius
 29 egressus, coepit rogare illum. At ille respondens, dixit patri suo : Ecce tot annis serui-
 o tibi, et numquam mandatum tuum praeterii,
 et numquam dedisti mihi haedum ut cum
 30 amicis meis epularer : sed postquam filius tuus hic, qui deuorauit substantiam suam cum meretricibus, uenit, occidisti illi uitulum sagi-
 31 natum. At ipse dixit illi : Fili, tu semper
 32 mecum es, et omnia mea tua sunt : epulari autem et gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, et reuixit : perierat, et inuentus est.

16 Dicebat autem et ad discipulos suos: Homo quidam erat diues, qui habebat uilicum : et hic diffamatus est apud illum quasi dissipasset
 2 bona ipsius. Et uocauit illum, et ait illi : Quid hoc audio de te ? redde rationem uilicationis
 3 tuae : iam enim non poteris uilicare. Ait autem uilicus intra se : Quid faciam quia dominus meus aufert a me uilicationem ? fodere non
 4 ualeo, mendicare erubesco. Scio quid faciam, ut, cum amotus fuero a uilicatione, recipiant
 5 me in domos suas. Conuocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo : Quan-
 6 tum debes domino meo ? ¹ At ille dixit : Centum cados olei. Dixitque illi : Accipe cautionem tuam : et sede cito scribe quinquaginta.
 7 Deinde alio dixit : Tu uero quantum debes ? Qui ait : Centum coros tritici. Ait illi : Accipe
 8 litteras tuas, et scribe octoginta. Et laudauit dominus uilicum iniquitatis, quia prudenter fecisset : quia filii huius saeculi prudentiores

29 praeteriui SC hoedum SC 16. 7 alio : alii C

filiis lucis in generatione sua sunt. Et ego 9 12. 34.
uobis dico : facite uobis amicos de mamona 10 Mt. 6. 20,
iniquitatis : ut, cum defeceritis, recipiant uos 19. 21.
in aeterna tabernacula. Qui fidelis est in mi- 10 Lc. 19. 17.
nimo, et in maiori fidelis est : et qui in modico 11 Mt. 25. 21, 23.
iniquus est, et in maiori iniquus est. Si ergo 11
in iniquo mamona fideles non fuistis : quod
uerum est, quis credet uobis ? Et si in alieno 12
fideles non fuistis : quod uestrum est, quis
dabit uobis ? Nemo seruus potest duobus do- 13 Mt. 6. 24.
minis seruire : aut enim unum odiet, et alterum
diliget : aut uni adhaerebit, et alterum con-
temnet : non potestis Deo seruire, et mamonae.
192 Audiebant autem omnia haec Pharisei, qui 14
10 erant auari : et deridebant illum. Et ait illis : 15 18. 14.
Uos estis, qui iustificatis uos coram homini- Mt. 23. 28.
bus : Deus autem nouit corda uestra : quia 1 Reg.
quod hominibus altum est, abominatio est ante (1 Sam.) 16. 7.
Deum. Lex et prophetae usque ad Iohannem : 16 Prou. 21. 2.
193 ex eo regnum Dei euangelizatur, et omnis in 17 Mt. 11. 12, 13.
5 illud uim facit. Facilius est autem caelum et 17 Mt. 5. 18.
194 terram praeterire, quam de lege unum apicem
5 cadere. Omnis qui dimittit uxorem suam et 18 Mt. 5. 32,
195 ducit alteram, moechatur : et qui dimissam a 19. 9.
2 uiro ducit, moechatur. Mc. 10. 11, 12.
1 Cor. 7. 11.
196 Homo quidam erat diues, et induebatur pur- 19
10 pura, et bysso : et epulabatur cotidie splendide.
Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus, 20
qui iacebat ad ianuam eius, ulceribus plenus :
cupiens saturari de micis quae cadebant de 21 Mt. 15. 27.
mensa diuitis : sed et canes ueniebant, et linge- Mc. 7. 28.
bant ulcera eius. Factum est autem ut more- 22

9, 11, 13 mammona, mammonae SC 16 Ioannem SC 18 > al-
teram ducit SC 19 et pr. : qui SC 20 vulceribus S
21 diuitis + et nemo illi dabat SC

retur mendicus, et portaretur ab angelis in
 sinum Abrahae. Mortuus est autem et diues,
 23 et sepultus est in inferno. Eleuans autem
 oculos suos, cum esset in tormentis, uidebat
 24 Abraham a longe, et Lazarum in sinu eius : et
 ipse clamans dixit : Pater Abraham, miserere
 mei, et mitte Lazarum ut intinguat extremum
 digiti sui in aquam ut refrigeret linguam meam,
 6. 24. 25 quia crucior in hac flamma. Et dixit illi Abra-
 ham : Fili, recordare quia recepisti bona in
 uita tua, et Lazarus similiter mala : nunc autem
 26 hic consolatur, tu uero cruciaris. Et in his
 omnibus, inter nos et uos chaos magnum fir-
 matum est : ut hi qui uolunt hinc transire ad
 uos non possint, neque inde huc transmeare.
 27 Et ait : Rogo ergo te, pater, ut mittas eum in
 28 domum patris mei. Habeo enim quinque fra-
 tres, ut testetur illis, ne et ipsi ueniant in locum
 Ioh. 5. 45-47. 29 hunc tormentorum. Et ait illi Abraham : Ha-
 30 bent Mosen et prophetas : audiant illos. At
 ille dixit : Non, pater Abraham : sed si quis
 ex mortuis ierit ad eos, paenitentiam agent.
 Ioh. 12. 10, 11. 31 Ait autem illi : Si Mosen et prophetas non
 audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit,
 credent.

Mt. 18. 7. **17** Et ad discipulos suos ait : Impossibile est ¹⁹⁷/₂
 ut non ueniant scandala : uae autem illi, per
 Mt. 18. 6, 2 quem ueniunt. Utilius est illi si lapis molaris
 Mc. 9. 42. inponatur circa collum eius, et proiciatur in
 mare, quam ut scandalizet unum de pusillis
 Mt. 18. 15, 3 istis. Attendite uobis : Si peccauerit frater
 21, 22. tuus, increpa illum : et si paenitentiam egerit,
 4 dimitte illi. Et si septies in die peccauerit in ¹⁹⁸/₅
¹⁹⁹/₅

23 uidit SC 24 intingat SC 28 > hunc locum SC
 17. 1 > ait ad disc. suos SC 3 peccauerit + in te SC

te, et septies in die conuersus fuerit ad te, dicens : Paenitet me : dimitte illi.

²⁰⁰
⁵ Et dixerunt Apostoli Domino : Adauge no- 5
bis fidem. Dixit autem Dominus: Si haberetis 6
fidem sicut granum sinapis, diceretis huic ar-
bori moro: Eradicare, et transplantare in mare:
²⁰¹
¹⁰ et oboediret uobis. Quis autem uestrum ha- 7
bens seruum arantem aut pascentem, qui re-
gresso de agro dicet illi: Statim transi, re-
cumbe? ¹ et non dicet ei: Para quod caenem, 8
et praecinge te et ministra mihi, donec man-
ducem et bibam, et post haec tu manducabis
et bibes? Numquid gratiam habet seruo illi, 9
quia fecit quae sibi imperauerat? Non puto.
Sic et uos cum feceritis omnia quae praecepta 10
sunt uobis, dicite: Serui inutiles sumus: quod
debuimus facere, fecimus.

Mt. 17. 20,
21. 21, 22.
Mc. 11. 23.

Et factum est dum iret in Hierusalem, trans- 11
iebat per mediam Samariam, et Galilaeam. Et 12
cum ingrederetur quoddam castellum, occur-
rerunt ei decem uiri leprosi, qui steterunt a
longe: ¹ et leuauerunt uocem, dicentes: Iesu 13
praeceptor, miserere nostri. Quos ut uidit, 14
dixit: Ite, ostendite uos sacerdotibus. Et
factum est dum irent, mundati sunt. Unus 15
autem ex illis, ut uidit quia mundatus est, re-
gressus est cum magna uoce magnificans Deum,
¹ et cecidit in faciem ante pedes eius, gratias 16
agens: et hic erat Samaritanus. Respondens 17
autem Iesus, dixit: Nonne decem mundati
sunt? et nouem ubi sunt? Non est inuentus 18
qui rediret, et daret gloriam Deo, nisi hic

9. 51, 13. 22,
18. 31, 19. 11,
28.
5. 14.

Leu. 13. 2-14,
32.

⁶ habueritis *et* dicetis *SC* obediēt *SC* ⁷ pascentem
+ boues *S* dicat *SC*, *et* 8 ⁹ sibi: ei *SC* ¹¹ transibat
SC

7. 50, 18. 42. 19 alienigena. Et ait illi: Surge, uade: quia fides
Mc. 10. 52. tua te saluum fecit.
- Lc. 19. 11. 20 Interrogatus autem a Phariseis quando 202
5
Act. 1. 6. uenit regnum Dei: respondit eis, et dixit: Non
- Rom. 14. 17. 21 uenit regnum Dei cum obseruatione: neque
dicent: Ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim
regnum Dei intra uos est.
- 22 Et ait ad discipulos: Uenient dies quando 203
10
desideretis uidere unum diem Filii hominis:
- Mt. 24. 23. 23 et non uidebitis. Et dicent uobis: Ecce hic, 204
Mc. 13. 21. 24 ecce illic. Nolite ire, neque sectemini. ¹ Nam 205
Mt. 24. 27. sicut fulgur coruscans de sub caelo, in ea quae
sub caelo sunt fulget: ita erit Filius hominis
- Lc. 9. 22. 25 in die sua. Primum autem oportet illum multa 206
Mt. 16. 21. 26 pati, et reprobari a generatione hac. Et sicut 207
17. 22. factum est in diebus Noe, ita erit et in diebus
Mc. 8. 31. 27 Filii hominis. Edebant et bibebant, uxores
Mt. 24. 37. ducebant et dabantur ad nuptias, usque in
Gen. 6. 5-7. 7. diem, qua intrauit Noë in arcam: et uenit di-
Mt. 24. 38, 39. 28 luuium, et perdidit omnes. Similiter sicut 208
10
factum est in diebus Loth: Edebant et bibe-
bant, emebant et uendebant, plantabant et
- Gen. 19. 15- 29 aedificabant: qua die autem exiit Loth a So-
24. domis, pluit ignem et sulphur de caelo, et omnes
30 perdidit: secundum haec erit qua die Filius
- Mt. 24. 17, 18. 31 hominis reuelabitur. In illa hora qui fuerit in 209
2
Mc. 13. 15, tecto, et uasa eius in domo, ne descendat tol-
16. lere illa: et qui in agro similiter, non redeat
- Gen. 19. 26. 32 retro. Memores estote uxoris Loth. Quicum- 210
211
Lc. 9. 24. 33 que quaesierit animam suam saluam facere,
Mt. 10. 39, 16. 25. perdet illam: et quicumque perdiderit illam,
Mc. 8. 35. 34 uiuificabit eam. Dico uobis: illa nocte erunt 212
5

²⁰ respondens eis, dixit *SC* non veniet *S* ²² discipulos +
suos *SC* ²³ hic + et *SC* ²⁸ Lot *SC*, et 29, 32 ³⁴ uobis +
in *SC*

duo in lecto uno : unus adsumetur, et alter relinquetur: ¹ duae erunt molentes in unum: una ³⁵ Mt. 24. 40, 41.
adsumetur, et altera relinquetur : duo in agro :
²¹³ ⁵ unus adsumetur, et alter relinquetur. Respon- ³⁶
⁵ dentes dicunt illi : Ubi Domine ? ¹ Qui dixit ³⁷ Mt. 24. 28.
eis : Ubicumque fuerit corpus, illuc congrega- ^{10b. 39. 30.}
buntur aquilae.

²¹⁴ ¹⁰ Dicebat autem et parabolam ad illos, quo- ¹⁸ 11. 5-8.
niam oportet semper orare et non deficere, ¹⁰ Rom. 12. 12.
¹ dicens: Iudex quidam erat in quadam ciuitate, ² Col. 4. 2.
qui Deum non timebat, et hominem non re- ¹ Thess. 5.
uerebatur. Uidua autem quaedam erat in ciui- ¹⁷
tate illa, et ueniebat ad eum, dicens : Uindica ³
me de aduersario meo. Et nolebat per multum ⁴
tempus. Post haec autem dixit intra se : Etsi ⁵
Deum non timeo, nec hominem reuereor : ta- ⁵ 11. 7, 8.
men quia molesta est mihi haec uidua, uindi-
cabo illam, ne in nouissimo ueniens suggillet ⁶
me. Ait autem Dominus : Audite quid iudex ⁶
iniquitatis dicit. Deus autem non faciet uin- ⁷ 11. 13.
dictam electorum suorum clamantium ad se
die ac nocte, et patientiam habebit in illis ?
Dico uobis quia cito faciet uindictam illorum. ⁸ 7. 9.
Uerum tamen Filius hominis ueniens, putas,
inueniet fidem in terra ?

Dixit autem et ad quosdam qui in se con- ⁹
fidebant tamquam iusti, et aspernabantur ce-
teros, parabolam istam : Duo homines ascen- ¹⁰
derunt in templum ut orarent : unus Phari-
saeus, et alter publicanus. Pharisaeus stans, ¹¹ 16. 15.
haec apud se orabat : Deus, gratias ago tibi, ^{Es. 58. 2, 3.}
quia non sum sicut ceteri hominum : raptores, ^{Apoc. 3. 17.}

³⁷ eis : illis ^{SC} congregabuntur + et ^{SC} 18. ⁵ suggillet ^C,
suggillet ^S ⁸ Veruntamen ^{C*} ⁹ istam + dicens ^S ¹⁰ ascen-
debant ^S

- iniusti, adulteri : uelut etiam hic publicanus.
- Mt. 23. 23. 12 Ieiuno bis in sabbato : decimas do omnium
13 quae possideo. Et publicanus a longe stans,
nolebat nec oculos ad caelum leuare : sed per-
cutiebat pectus suum, dicens : Deus, propitius
Lc. 14. 11. 14 esto mihi peccatori. Dico uobis, descendit hic
Mt. 23. 12. iustificatus in domum suam ab illo. Quia om-
nis qui se exaltat, humiliabitur : et qui se
humiliat, exaltabitur.
- 15-17 15 Afferebant autem ad illum et infantes, ut $\frac{215}{5}$
Mt. 19. 13-15, eos tangeret : quod cum uiderent discipuli, in-
Mc. 10. 13-16. 16 crepabant illos. Iesus autem conuocans illos,
dixit : Sinite pueros uenire ad me, et nolite eos
Lc. 9. 47. 17 uetare : talium est enim regnum Dei. Amen $\frac{216}{2}$
Mt. 18. 3, dico uobis : Quicumque non acceperit regnum
Mc. 9. 37. Dei sicut puer, non intrabit in illud.
- 18-30 18 Et interrogauit eum quidam princeps, di- $\frac{217}{2}$
Mt. 19. 16-29, cens : Magister bone, quid faciens uitam aeter-
Mc. 10. 17-30. nam possidebo? Dixit autem ei Iesus : Quid
Lc. 10. 25-28. 19 me dicis bonum? nemo bonus nisi solus Deus.
- Ex. 20. 12-16. 20 Mandata nosti : Non occides : Non moecha-
Dt. 5. 16-20. beris : Non furtum facies : Non falsum testi-
monium dices : Honora patrem tuum, et ma-
21 trem. Qui ait : Haec omnia custodiui a iuuen- $\frac{218}{2}$
- Mt. 6. 20. 22 tute mea. Quo audito, Iesus ait ei : Adhuc $\frac{219}{2}$
Lc. 12. 33. 23 unum tibi deest : omnia quaecumque habes,
uende et da pauperibus, et habebis thesaurum
24 in caelo : et ueni, sequere me. His ille auditis, $\frac{220}{2}$
25 contristatus est : quia diues erat ualde. Uidens
autem illum Iesus tristem factum, dixit : Quam
difficile qui pecunias habent, in regnum Dei
26 intrabunt. Facilius est enim camelum per
foramen acus transire, quam diuitem intrare
in regnum Dei. Et dixerunt qui audiebant :

16 > vetare eos SC 24 > Iesus illum SC

Et quis potest saluus fieri? Ait illis: Quae 27
 impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt
 apud Deum. Ait autem Petrus: Ecce nos 28 5. 11, 28,
²²¹ dimisimus omnia, et secuti sumus te. Qui 29 Mt. 4. 20 22.
² dixit eis: Amen dico uobis, nemo est qui re-
 liquit domum, aut parentes aut fratres, aut
 uxorem aut filios, propter regnum Dei, ¹ et non 30
 recipiat multo plura in hoc tempore, et in sae-
 culo uenturo uitam aeternam.

²²² Adsumsit autem Iesus duodecim, et ait illis: 31 31-34
² Ecce ascendimus Hierosolyma, et consumma-
 buntur omnia quae scripta sunt per prophetas
 de Filio hominis. Tradetur enim gentibus, 32 Mt. 20. 17-19.
 et inludetur, et flagellabitur, et conspuetur: Mc. 10. 32-34.
¹ et postquam flagellauerint, occident eum: et 33 Lc. 9. 22, 44,
 die tertia resurget. Et ipsi nihil horum intel- 34 51, 13. 22,
²²³ 10 legerunt: et erat uerbum istud absconditum 53. 12.
 ab eis, et non intellegebant quae dicebantur. Lc. 24. 26, 27.
 Mc. 9. 32.

²²⁴ Factum est autem cum adpropinquaret 35 35-43
² Hiericho, caecus quidam sedebat secus uiam,
 mendicans. Et cum audiret turbam praeter- 36
 euntem, interrogabat quid hoc esset. Dixe- 37
 runt autem ei, quod Iesus Nazareus transiret.
 Et clamauit, dicens: Iesu, fili Dauid, miserere 38
 mei. Et qui praeibant, increpabant eum ut 39
 taceret. Ipse uero multo magis clamabat: Fili
 Dauid, miserere mei. Stans autem Iesus ius- 40
 sit illum adduci ad se. Et cum adpropinquas-
 set, interrogauit illum, ¹ dicens: quid tibi uis 41
 faciam? At ille dixit: Domine, ut uideam.
 Et Iesus dixit illi: Respice, fides tua te saluum 42 17. 19.
 fecit. Et confestim uidit, et sequebatur illum 43
 magnificans Deum. Et omnis plebs ut uidit,
 dedit laudem Deo.

31 Ierosolymam SC 33 > tertia die SC

- 19 ² Et ingressus perambulabat Hiericho. Et ²²⁵
 ecce uir nomine Zaccheus : et hic erat princeps ¹⁰
³ publicanorum, et ipse diues : et quaerebat ui-
 dere Iesum quis esset, et non poterat prae
⁴ turba, quia statura pusillus erat. Et praecur-
 rens ascendit in arborem sycomorum ut uide-
⁵ ret illum : quia inde erat transiturus. Et cum
 uenisset ad locum, suspiciens Iesus uidit illum,
 et dixit ad eum : Zacchee, festinans descende :
 quia hodie in domo tua oportet me manere.
⁶ Et festinans descendit, et excepit illum gau-
^{15. 2.} ⁷ dens. Et cum uiderent omnes, murmurabant,
 dicentes quod ad hominem peccatorem di-
^{Ex. 22. 1.} ⁸ uertisset. Stans autem Zaccheus, dixit ad
^{Leu. 6. 5.} Dominum : Ecce dimidium bonorum meorum,
^{Num. 5. 7.} Domine, do pauperibus : et si quid aliquem
⁹ defraudaui, reddo quadruplum. Ait Iesus ad
^{Ezec. 34. 11,} ¹⁰ eo quod et ipse filius sit Abrahae. Uenit enim ²²⁶
^{16.} Filius hominis quaerere et saluum facere quod ⁵
^{Mt. 18. 12.} perierat.
¹¹⁻²⁷ ¹¹ Haec illis audientibus, adiciens dixit para- ²²⁷
^{Mt. 25. 14-30.} bolam, eo quod esset prope Hierusalem, et ¹⁰
^{Act. 1. 6.} quia existimarent quod confestim regnum Dei
¹² manifestaretur. Dixit ergo : Homo quidam ²²⁸
¹³ nobilis abiit in regionem longinquam accipere ²
¹⁴ sibi regnum, et reuerti. Uocatis autem decem ²²⁹
^{Ps. 2. 2.} seruis suis, dedit illis decem mnas, et ait ad ⁵
 illos : Negotiamini dum uenio. Ciues autem
 eius oderant illum, et miserunt legationem
 post illum, dicentes : Nolumus hunc regnare
 super nos. Et factum est ut rediret, accepto

19. ^{2, 5, 8} Zachaeus, Zachace SC ² > princeps erat SC
⁴ illum : eum SC ⁸ Dominum : Iesum S ¹³ illis : eis SC
¹⁴ illum : eum SC

regno : et iussit uocari seruos, quibus dedit pecuniam, ut sciret quantum quisque negotiatus esset. Uenit autem primus, dicens : Domine, 16 mna tua decem mnas adquisiuit. Et ait 17 16. 10. illi : Euge bone serue : quia in modico fidelis fuisti, eris potestatem habens supra decem ciuitates. Et alter uenit, dicens : Domine, 18 mna tua fecit quinque mnas. Et huic ait : 19 Et tu esto supra quinque ciuitates. Et alter 20 uenit, dicens : Domine, ecce mna tua, quam habui repositam in sudario : timui enim te, 21 quia homo austeris es : tollis quod non posuisti, et metis quod non seminasti. Dicit ei : 22 De ore tuo te iudico, serue nequam : sciebas quod ego austeris homo sum, tollens quod non posui, et metens quod non seminaui ? et quare 23 non dedisti pecuniam meam ad mensam ? et ego ueniens cum usuris utique exigissem illud. Et adstantibus dixit : Auferte ab illo mnam, 24 et date illi qui decem mnas habet. Et dixe- 25 runt ei : Domine, habet decem mnas. Dico 26 8. 18. autem uobis, quia omni habenti dabitur : ab Mt. 13. 12, 25. 29. eo autem qui non habet, et quod habet aufe- Mc. 4. 25. retur ab eo. Uerum tamen inimicos meos il- 27 los, qui noluerunt me regnare super se, adducite huc et interficite ante me.

Et his dictis, praecedebat ascendens Hiero- 28 solyma.

Et factum est, cum adpropinquasset ad 29 Bethfage, et Bethaniam, ad montem qui uocatur Oliueti, misit duos discipulos suos, ¹ dicens : Ite in castellum quod contra est : in quod

17 > fuisti fidelis SC super SC, et 19 21 austerus SC
 22 > homo austerus SC 23 om. et ad init. S et sec. : ut SC
 exegissem illam SC 24 astantibus SC 26 dabitur + et abundabit
 SC 28 Ierosolymam SC 29 Bethphage SC 30 contra + vos S

- introeuntes, inuenietis pullum asinae alligatum, cui nemo umquam hominum sedit : solve illum et adducite. Et si quis uos interrogauerit : Quare soluitis ? sic dicetis ei : Quia Dominus operam eius desiderat. Abierunt autem qui missi erant : et inuenerunt sicut dixit illis, stantem pullum. Soluentibus autem illis pullum, dixerunt domini eius ad illos : Quid soluitis pullum ? At illi dixerunt : Quia Dominus eum necessarium habet. Et duxerunt illum ad Iesum. Et iactantes uestimenta sua supra pullum, inposuerunt Iesum. Eunte autem illo, substernebant uestimenta sua in uia. Et cum adpropinquaret iam ad descensum montis Oliueti, coeperunt omnes turbae discentium gaudentes laudare Deum uoce magna super omnibus, quas uiderant, uirtutibus, ¹ dicentes : Benedictus qui uenit rex in nomine Domini : pax in caelo, et gloria in excelsis. Et quidam Pharisaeorum de turbis dixerunt ad illum : Magister, increpa discipulos tuos. Quibus ipse ait : Dico uobis, quia si hi tacuerint, lapides clamabunt.
- Et ut adpropinquauit, uidens ciuitatem fleuit super illam, ¹ dicens : Quia si cognouisses et tu, et quidem in hac die tua, quae ad pacem tibi ! nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia uenient dies in te : et circumdabunt te inimici tui uallo, et circumdabunt te : et coangustabunt te undique : ¹ et ad terram prosternent te, et filios tuos qui in te sunt : et non relinquent in te lapidem super lapidem : eo quod non cognoueris tempus uisitationis tuae.

³⁷ discentium GM : descendentium ACDFHZS ; discipulorum VC ; cf. Ioh. 21. 12

²³⁸
¹ Et ingressus in templum, coepit eicere uen-⁴⁵ ^{45, 46}
dentes in illo et ementes, ¹ dicens illis : Scri-⁴⁶ <sup>Mt. 21. 12, 13,
Mc. 11. 15-17,
Ioh. 2. 14-16.
Es. 56. 7.
Hier. 7. 11.</sup>
ptum est : Quia domus mea domus orationis
est : uos autem fecistis illam speluncam la-
tronum.

²³⁹
¹ Et erat docens cotidie in templo. Principes ⁴⁷ <sup>20. 1, 22. 53,
Ioh. 18. 20.
Mt. 26. 55.
Lc. 21. 38.
Mc. 12. 37.</sup>
autem sacerdotum, et scribae, et principes ple-
bis quaerebant illum perdere : et non inuenie-⁴⁸
bant quid facerent illi : omnis enim populus
suspensus erat, audiens illum.

²⁴⁰
² Et factum est in una dierum, docente illo ²⁰ ¹⁻⁸
populum in templo et euangelizante, conuene-
runt principes sacerdotum et scribae, cum se-
nioribus, ¹ et aiunt dicentes ad illum : Dic nobis ²
in qua potestate haec facis, aut quis est qui
dedit tibi hanc potestatem ? Respondens au-³
tem, dixit ad illos : Interrogabo uos et ego
unum uerbum : respondete mihi. Baptismus ⁴
Iohannis de caelo erat, an ex hominibus ? At ⁵
illi cogitabant inter se, dicentes : Quia si dixe-
rimus, De caelo : dicet, Quare ergo non credi-
distis illi ? Si autem dixerimus, Ex homi-⁶
nibus : plebs uniuersa lapidabit nos : certi
sunt enim, Iohannem prophetam esse. Et ⁷
responderunt se nescire unde esset. Et Iesus ⁸
ait illis : Neque ego dico uobis in qua potestate
haec facio.

²⁴¹
² Coepit autem dicere ad plebem parabolam ⁹ ⁹⁻¹⁹
hanc : Homo plantauit uineam, et locauit eam
colonis, et ipse peregre fuit multis tempori-
bus. Et in tempore misit ad cultores seruum, ¹⁰ <sup>Mt. 21. 33-46,
Mc. 12. 1-12.</sup>
ut de fructu uineae darent illi : qui caesum
dimiserunt eum inanem. Et addidit alterum ¹¹ <sup>2 Par. 24. 19,
36. 15, 16.
2 Esdr. 9. 26.
Hier. 44. 4.</sup>

20. ³ autem + Iesus SC ⁴ baptismus SC ⁵ intra SC
⁹ homo + quidam S ¹⁰ tempore + illo S

seruum mittere : illi autem hunc quoque cae-
 dentes, et afficientes contumelia, dimiserunt
 12 inanem. Et addidit tertium mittere : qui et
 13 illum uulnerantes eiecerunt. Dixit autem do-
 minus uineae : Quid faciam ? mittam filium
 meum dilectum : forsitan cum hunc uiderint,
 14 uerebuntur. Quem cum uidissent coloni, cogi-
 tauerunt inter se, dicentes : Hic est heres :
 15 occidamus illum, ut nostra fiat hereditas. Et
 eiectum illum extra uineam, occiderunt. Quid
 16 ergo faciet illis dominus uineae ? ueniet, et
 perdet colonos istos, et dabit uineam aliis.
 Ps. 117(8).22. 17 Quo audito, dixerunt illi : Absit. ¹ Ille autem
 Es. 8. 14, 15. aspiciens eos ait : Quid est ergo hoc quod
 scriptum est :

Lapidem quem reprobauerunt aedificantes,
 hic factus est in caput anguli ?

18 Omnis, qui ceciderit supra illum lapidem, con-
 quassabitur : supra quem autem ceciderit,
 comminuet illum.
 19 Et quaerebant principes sacerdotum et ²⁴²
 scribae mittere in illum manus in illa hora : et ¹
 timuerunt populum : cognouerunt enim quod ²⁴³
 20 ad ipsos dixerit similitudinem istam. Et ob- ²
 seruantes miserunt insidiatores qui se iustos
 21 simularent, ut caperent eum in sermone, et
 traderent illum principatui et potestati prae-
 sidis. Et interrogauerunt illum, dicentes :
 Magister, scimus quia recte dicis et doces : et
 non accipis personam, sed in ueritate uiam
 22 Dei doces : licet nobis dare tributum Caesari,
 23 an non ? Considerans autem dolum illorum,

14 intra *SC* 18 super *bis SC* 19 *om. in sec. SC* istam :
 hanc *SC* 20 caperet *S** et trad. : ut trad. *C* 21 illum :
 eum *SC* > uiam Dei in ver. *SC* 22 > tributum dare *SC*

dixit ad eos: Quid me temtatis? Ostendite ²⁴
 mihi denarium: cuius habet imaginem et in-
 scriptionem? Respondentes dixerunt: Cae-
 saris. Et ait illis: Reddite ergo quae Caesaris ²⁵ Rom. 13. 7.
 sunt, Caesari: et quae Dei sunt, Deo. Et non ²⁶ 1 Pet. 2. 17.
 potuerunt uerbum eius reprehendere coram
 plebe: et mirati in responso eius, tacuerunt.

Accesserunt autem quidam Sadducaeorum, ²⁷
 qui negant esse resurrectionem, et interrogaue-
 runt eum, ¹ dicentes: Magister, Moses scripsit ²⁸ Dt. 25. 5.
 nobis: Si frater alicuius mortuus fuerit habens Ruth 1. 12, 13,
 uxorem, et hic sine filiis fuerit, ut accipiat eam 3. 9.
 frater eius uxorem, et suscitet semen fratri suo:
¹ septem ergo fratres erant: et primus accepit ²⁹
 uxorem, et mortuus est sine filiis. Et sequens ³⁰
 accepit illam, et ipse mortuus est sine filio. Et ³¹
 tertius accepit illam. Similiter et omnes sep-
 tem: et non reliquerunt semen, et mortui sunt. ³²
 Nouissima omnium mortua est et mulier. In re- ³³
 surrectione ergo, cuius eorum erit uxor? siqui- ³⁴
 dem septem habuerunt eam uxorem. Et ait illis ³⁵ Phil. 3. 11.
 Iesus: Filii saeculi huius nubunt, et traduntur
 ad nuptias: illi uero qui digni habebuntur ³⁶ 1 Cor. 15. 54,
 saeculo illo, et resurrectione ex mortuis, neque 55.
 nubunt, neque ducunt uxores: neque enim 1 Ioh. 3. 1, 2.
 ultra mori poterunt: aequales enim angelis
 sunt, et filii sunt Dei, cum sint filii resurre-
 ctionis. Quia uero resurgant mortui, et Moses ³⁷ Ex. 3. 6, 15.
 ostendit secus rubum, sicut dicit Dominum,
 Deum Abraham, et Deum Isaac, et Deum Ia-
 cob. Deus autem non est mortuorum, sed ³⁸
 uiuorum: omnes enim uiuunt ei. Respon- ³⁹ Mc. 12. 28.

²⁴ dixerunt + ei SC ²⁵ > sunt Caesaris, et sunt Dei SC
²⁸ filiis: liberis SC ³² nouissime VSC ³⁴ > huius saeculi
SC ³⁵ nubent... ducent SC ³⁶ enim *pr.*: etiam S
³⁷ resurgent S

- Mt. 22. 46, 40 dentes autem quidam scribarum, dixerunt: Ma- 244
 Mc. 12. 34. gister, bene dixisti. Et amplius non audebant 2
 eum quicquam interrogare.
- 41-44 41 Dixit autem ad illos: Quomodo dicunt 245
 Mt. 22. 41-45 42 Christum filium Dauid esse? et ipse Dauid 2
 Mc. 12. 35-37. dicit in libro Psalmorum:
 Ps. 109. 1, 2
 (110. 1). Dixit Dominus Domino meo:
 Sede a dextris meis,
 43 donec ponam inimicos tuos scabellum pe-
 dum tuorum?
- 44 Dauid ergo Dominum illum uocat: et quo-
 modo filius eius est?
- 45-47 45 Audiente autem omni populo, dixit disci- 246
 Mt. 23. 1, 2, 46 pulis suis: Attendite a scribis, qui uolunt 2
 Mc. 12. 38-40. 5-7, 14. ambulare in stolis, et amant salutationes in
 Lc. 11. 43. foro, et primas cathedras in synagogis, et pri-
 47 mos discubitus in conuiuuiis: qui deuorant do- 247
 mos uiduarum, simulantes longam orationem: 8
 hi accipient damnationem maiorem.
- 1-4 21 Respiciens autem uidit eos qui mittebant
 Mc. 12. 41-44. 2 munera sua in gazophylacium diuites. Uidit
 4 Reg. autem et quandam uiduam pauperculam mit-
 (2 Reg.) 12. 9. 3 tentem aera minuta duo. Et dixit: Uere dico
 uobis, quia uidua haec pauper plus quam
 4 omnes misit. Nam omnes hi ex abundanti sibi
 miserunt in munera Dei: haec autem ex eo
 quod deest illi, omnem uictum suum quem
 habuit, misit.
- 5-36 5 Et quibusdam dicentibus de templo quod 248
 Mt. 24. 1-51. lapidibus bonis, et donis ornatum esset, dixit: 2
 Mc. 13. 1-37. 6 Haec quae uidetis: uenient dies, in quibus non
 Lc. 19. 43, 44. relinquetur lapis super lapidem, qui non de- 249
 7 struatur. Interrogauerunt autem illum, di- 2

39 dixerunt + ei SC 41 > esse Dauid SC 21. 4 quod:
 quo SC* 5 > bonis lapid. SC

centes: Praeceptor, quando haec erunt, et quod signum cum fieri incipient? Qui dixit: 8 ² Thess. 2. 3.
Uidete ne seducamini: multi enim uenient in ¹ Ioh. 2. 18.
nomine meo, dicentes quia Ego sum: et Tem-
pus adpropinquauit: nolite ergo ire post illos.
Cum autem audieritis proelia et seditiones, 9
nolite terreri: oportet primum haec fieri, sed
non statim finis.

Tunc dicebat illis: Surget gens contra gen- 10 ² Par. 15. 6.
tem, et regnum aduersus regnum. Et terrae ¹¹ Es. 19. 2.
motus magni erunt per loca, et pestilentiae et ^{Apoc. 6. 4.}
fames: terroresque de caelo, et signa magna
²⁵⁰ ¹ erunt. Sed ante haec omnia incipient uobis ¹² 12-19
manus suas, et persequentur, tradentes in syna- ^{12. 11, 12.}
gogas et custodias, trahentes ad reges et prae- ^{Mt. 10. 17-22.}
sides propter nomen meum: continget autem ¹³
²⁵¹ ² uobis in testimonium. Ponite ergo in cordi- ¹⁴
bus uestris non praemeditari quemadmodum
respondeatis. Ego enim dabo uobis os et sa- ¹⁵ ^{Act. 6. 10.}
pientiam, cui non poterunt resistere et contra-
dicere omnes aduersarii uestri. Trademini ¹⁶
autem a parentibus et fratribus, et cognatis et
amicis, et morte afficient ex uobis: et eritis ¹⁷ ^{Mt. 10. 22.}
odio omnibus propter nomen meum: et capil- ^{Ioh. 15. 18-21,}
lus de capite uestro non peribit: in patientia ¹⁸ ^{17. 14.}
19 ^{Lc. 12. 7.}
uestra possidebitis animas uestras.

²⁵² ¹⁰ Cum autem uideritis circumdari ab exercitu ²⁰ ^{19. 43.}
²⁵³ ² Hierusalem, tunc scitote quia adpropinquauit ^{Dan. 9. 27.}
desolatio eius. Tunc qui in Iudaea sunt, fu- ²¹
giant in montes: et qui in medio eius, discē-
dant: et qui in regionibus, non intrent in eam.
Quia dies ultionis hi sunt, ut impleantur om- ²² ^{Dt. 32. 35.}
²⁵⁴ ² nia quae scripta sunt. Uae autem praegna- ²³ ^{Es. 34. 8.}

⁸ illos: eos ^{SC} ⁹ praelia ^C oportet + enim ^S non-
dum ^{SC} ¹⁷ omnibus + hominibus ^S ²¹ in sec.: ad ^{SC}

23. 29. tibus et nutrientibus in illis diebus. Erit enim $\frac{255}{2}$
 1 Cor. 7. 26. pressura magna super terram, et ira populo
 1 Thess. 2. 16. huic. Et cadent in ore gladii: et captiui du- $\frac{256}{10}$
 Dan. 12. 7. centur in omnes gentes: et Hierusalem calca-
 Apoc. 11. 2. bitur a gentibus, donec impleantur tempora
 25 nationum. Et erunt signa in sole, et luna, et $\frac{257}{2}$
 stellis, et in terris pressura gentium prae con-
 Mt. 24. 29. fusione sonitus maris et fluctuum: arescenti-
 Mc. 13. 24. bus hominibus prae timore et expectatione,
 quae superuenient uniuerso orbi: nam uirtutes
 Dan. 7. 13. caelorum mouebuntur. Et tunc uidebunt Fi- $\frac{258}{2}$
 1 Thess. 4. 16. lium hominis uenientem in nube cum pote-
 27 state magna et maiestate. His autem fieri in-
 28 cipientibus, respicite et leuate capita uestra:
 quoniam adpropinquat redemptio uestra.
 29 Et dixit illis similitudinem: Uidete ficul-
 30 neam et omnes arbores: cum producunt iam
 ex se fructum, scitis quoniam prope est aestas.
 31 Ita et uos cum uideritis haec fieri, scitote quo-
 32 niam prope est regnum Dei. Amen dico uo-
 bis, quia non praeteribit generatio haec, donec
 33 omnia fiant. Caelum et terra transibunt: uerba
 autem mea non transibunt.
 1 Thess. 5. 34 Attendite autem uobis, ne forte grauentur $\frac{259}{10}$
 3-7. corda uestra in crapula et ebrietate, et curis
 Lc. 12. 40. huius uitae: et superueniat in uos repentina
 35 dies illa: tamquam laqueus enim superueniet
 in omnes qui sedent super faciem omnis terrae.
 12. 35-37. 36 Uigilate itaque, omni tempore orantes, ut digni
 habeamini fugere ista omnia quae futura sunt,
 et stare ante Filium hominis.
 19 47, 48. 37 Erat autem diebus docens in templo: nocti-
 Mc. 11. 19. bus uero exiens, morabatur in monte qui uo-
 38 catur Oliueti. Et omnis populus manicabat
 ad eum in templo audire eum.

- 260/1 Adpropinquabat autem dies festus azy-22 1, 2
 261/1 morum, qui dicitur Pascha. Et quaerebant 2 Mt. 26. 2-5,
 principes sacerdotum et scribae, quomodo Mc. 14. 1, 2.
 eum interficerent: timebant uero plebem.
- 262/9 Intrauit autem Satanas in Iudam qui cogno- 3 3-6
 263/2 minabatur Scarioth, unum de duodecim. Et 4 Mt. 26. 14-16,
 abiit, et locutus est cum principibus sacer- Mc. 14. 10, 11.
 dotum, et magistratibus, quemadmodum illum
 traderet eis. Et gauisi sunt, et pacti sunt 5
 pecuniam illi dare: et spopondit. Et quaerebat 6
 oportunitatem ut traderet illum sine turbis.
- Uenit autem dies azymorum, in qua necesse 7 7-13
 erat occidi pascha. Et misit Petrum et Iohan- 8 Mt. 26. 17-19,
 nem, dicens: Euntes parate nobis pascha, ut Mc. 14. 12-16.
 manducemus. At illi dixerunt: Ubi uis pare- 9 Ex. 12. 18.
 mus? Et dixit ad eos: Ecce introeuntibus 10
 uobis in ciuitatem, occurret uobis homo am-
 phoram aquae portans: sequimini eum in do-
 mum, in quam intrat: et dicetis patri familias 11
 domus: Dicit tibi Magister: Ubi est diuer-
 sorium, ubi pascha cum discipulis meis man-
 ducem? Et ipse uobis ostendet cenaculum 12
 magnum stratum, et ibi parate. Euntes autem 13
 inuenerunt sicut dixit illis, et parauerunt pascha.
- Et cum facta esset hora, discubuit, et duo- 14 Mt. 26. 20,
 264/10 decim Apostoli cum eo. Et ait illis: Desiderio 15 Mc. 14. 17.
 desiderauimus hoc pascha manducare uobiscum,
 265/1 ante quam patiar. Dico enim uobis, quia ex 16
 2 hoc non manducabo illud, donec impleatur in
 regno Dei. Et accepto calice gratias egit, et 17
 dixit: Accipite, et diuidite inter uos. Dico 18 Mt. 26. 29,
 enim uobis quod non bibam de generatione Mc. 14. 25.
 266/1 uitis, donec regnum Dei ueniat. Et accepto 19 19, 20
 1 Mt. 26. 26-28.

22. 2 eum: Iesum SC 3 Iscariotes SC 10 homo + quidam
 SC 12 > ostendet uobis SC coenaculum SC

- Mc. 14. 22-24.
 1 Cor. 11. 23-
 25.
 Ioh. 6. 35-59. 20 pane gratias egit, et fregit et dedit eis, dicens :
 Hoc est corpus meum quod pro uobis datur :
 hoc facite in meam commemorationem. Simi- $\frac{267}{2}$
 liter et calicem, postquam caenauit, dicens :
 Hic est calix nouum testamentum in sanguine $\frac{268}{2}$
 21 meo, qui pro uobis fundetur. Uerum tamen
 Mt. 26. 21-24,
 Mc. 14. 18-21.
 Ioh. 13. 18, 22 Et quidem Filius hominis, secundum quod de-
 21-26. finitum est, uadit : uerum tamen uae illi ho-
 23 mini, per quem tradetur. Et ipsi coeperunt $\frac{269}{1}$
 quaerere inter se quis esset ex eis, qui hoc
 facturus esset.
 9. 46. 24 Facta est autem et contentio inter eos, quis $\frac{270}{2}$
 Mc. 9. 34. 25 eorum uideretur esse maior. Dixit autem eis :
 25-27 Reges gentium dominantur eorum : et qui
 Mt. 18. 1-4,
 20. 25-28. potestatem habent super eos, benefici uocan-
 Mc. 10. 42-45. 26 tur. Uos autem non sic : sed qui maior est
 in uobis, fiat sicut iunior : et qui praecessor
 Lc. 12. 37. 27 est, sicut ministrator. Nam quis maior est, qui $\frac{271}{10}$
 Ioh. 13. 4,
 13-15. recumbit, an qui ministrat ? nonne qui recum-
 28 bit ? Ego autem in medio uestrum sum sicut
 Lc. 12. 32. 29 sistis mecum in temptationibus meis : et ego
 Mt. 25. 34. dispono uobis, sicut disposuit mihi Pater meus
 Mt. 19. 28. 30 regnum, ut edatis et bibatis super mensam
 meam in regno meo : et sedeatis super thronos $\frac{272}{5}$
 Mt. 26. 31, 31 iudicantes duodecim tribus Israhel. Ait autem $\frac{273}{10}$
 Mc. 14. 27. Dominus : Simon, Simon, ecce Satan as expe-
 Ioh. 17. 9, 11, 32 tiuit uos ut cribraret sicut triticum. Ego autem $\frac{274}{9}$
 15, 21. 15-17. rogavi pro te, ut non deficiat fides tua : et tu
 aliquando conuersus, confirma fratres tuos.
 Mt. 26. 33-35, 33 Qui dixit ei : Domine, tecum paratus sum et $\frac{275}{1}$
 Mc. 14. 29-31. 34 in carcerem, et in mortem ire. Et ille dixit :
 Ioh. 13. 37, 38.

22 > hom. illi' SC
 Simoni : Simon ecce S

26 iunior : minor SC
 34 et : at SC

31 Dominus

Dico tibi, Petre, non cantabit hodie gallus, donec ter abneges nosse me.

- ²⁷⁶₁₀ Et dixit eis : Quando misi uos sine sacculo, ³⁵ 9. 3, 10. 4.
et pera et calciamentis, numquid aliquid defuit ¹⁰ Mt. 10. 9, 10.
uobis? At illi dixerunt : Nihil. ¹ Dixit ergo ³⁶ Mc. 6. 3.
eis : Sed nunc qui habet sacculum tollat, simili-
liter et peram : et qui non habet, uendat tuni-
cam suam, et emat gladium. Dico enim uobis, ³⁷ Es. 53. 12.
quoniam adhuc hoc quod scriptum est, oportet ⁸ Mc. 15. 28.
impleri in me : Et quod cum iniustis de-
putatus est. Etenim ea quae sunt de me,
²⁷⁸₁₀ finem habent. At illi dixerunt : Domine, ecce ³⁸
gladii duo hic. At ille dixit eis : Satis est.
²⁷⁹₁ Et egressus ibat secundum consuetudinem ³⁹ Mt. 26. 30.
in montem Oliuarum. Secuti sunt autem illum ¹ Mc. 14. 26.
et discipuli. Et cum peruenisset ad locum, ⁴⁰ 40-42, 45, 46
dixit illis : Orate ne intretis in temptationem. ² Mt. 26. 36-46,
Mc. 14. 32-42.
²⁸¹₁ Et ipse auulsus est ab eis quantum iactus est ⁴¹ Ioh. 18. 1.
lapidis : et positus genibus orabat, ¹ dicens : ⁴² Lc. 11. 4,
Mt. 6. 13.
Pater, si uis, transfer calicem istum a me : ¹ Mt. 6. 10,
20. 22.
^{282/1} Uerum tamen non mea uoluntas, sed tua fiat. ¹ Ioh. 18. 11.
^{283/10} Apparuit autem illi angelus, de caelo confor- ⁴³ Ioh. 12. 28,
tans eum. Et factus in agonia, prolixius ora- ⁴⁴ 29.
bat. Et factus est sudor eius sicut guttae
²⁸⁴₂ sanguinis decurrentis in terram. Et cum sur-
rexisset ab oratione, et uenisset ad discipulos
suos, inuenit eos dormientes prae tristitia. Et ⁴⁵
ait illis : Quid dormitis? surgite, orate, ne in-
tretis in temptationem. ⁴⁶
²⁸⁵₁ Adhuc eo loquente ecce turba, et qui uoca- ⁴⁷ 47-53
batur Iudas, unus de duodecim, antecede-
bat eos : et adpropinquauit Iesu ut oscularetur ¹ Mt. 26. 47-56,
eum. Iesus autem dixit ei : Iuda, osculo Fi- ⁴⁸ Mc. 14. 43-
48 50.
Ioh. 18. 3-11.

³⁷ om. quod sec. **SC** iniustis : iniquis **SC** ³⁸ > duo gladij
SC ⁴³ disting. Angelus de caelo, confortans **SC** ⁴⁸ illi **SC**

- 49 lium hominis tradis? Uidentes autem hi qui $\frac{287}{1}$
 circa ipsum erant quod futurum erat, dixerunt
 50 ei: Domine, si percutimus in gladio? Et per-
 cussit unus ex illis seruum principis sacerdo-
 tum, et amputauit auriculam eius dextram.
 51 Respondens autem Iesus, ait: Sinite usque
 huc. Et cum tetigisset auriculam eius, sana- $\frac{288}{1}$
 52 uit eum. Dixit autem Iesus ad eos qui uene- $\frac{289}{1}$
 rant ad se principes sacerdotum, et magistra-
 tus templi, et seniores: Quasi ad latronem
 53 existis cum gladiis, et fustibus: cum cotidie
 uobiscum fuerim in templo, non extendistis
 manus in me: sed haec est hora uestra, et
 potestas tenebrarum.
- Mt. 26, 57, 58, 54 Comprehendentes autem eum, duxerunt ad $\frac{290}{1}$
 Mc. 14, 53, 54, domum principis sacerdotum: Petrus uero $\frac{291}{1}$
 Ioh. 18, 15, sequebatur a longe. Accenso autem igni in
 55 medio atrio, et circumsedentibus illis, erat
 Mt. 26, 69-75, Petrus in medio eorum. Quem cum uidisset
 Mc. 14, 66-72, ancilla quaedam sedentem ad lumen, et eum
 Ioh. 18, 16-18, 25-27, 57 fuisset intuita, dixit: Et hic cum illo erat. At $\frac{292}{1}$
 58 illum. Et post pusillum alius uidens eum,
 dixit: Et tu de illis es. Petrus uero ait: O
 59 homo, non sum. Et interuallo facto quasi
 horae unius, alius quidam affirmabat, dicens:
 Uere et hic cum illo erat: nam et Galilaeus est.
- 60¹ Et ait Petrus: Homo, nescio quid dicis. Et
 continuo adhuc illo loquente cantauit gallus.
- 61¹ Et conuersus Dominus respexit Petrum. Et $\frac{293}{2}$
 recordatus est Petrus uerbi Domini, sicut dixit:
 Quia prius quam gallus cantet, ter me negabis.
- 62 Et egressus foras Petrus fleuit amare.

⁵⁰ dexteram SC ^{52, 53} fustibus? Cum SC ⁵⁴ sequebatur
 + eum S ⁵⁵ igne SC ⁶¹ dixerat SC

²⁹⁴
¹ Et uiri qui tenebant eum, includebant ei, 63 ^{63, 64}
caedentes: et uelauerunt eum, et percu- 64 ^{Mt. 26. 67, 68,}
tiebant faciem eius, et interrogabant eum, ^{Mc. 14. 65.}
dicentes: Prophetiza, quis est qui te per-
cussit? Et alia multa blasphemantes dicebant 65
in eum.

²⁹⁵
² Et ut factus est dies, conuenerunt seniores 66 ⁶⁶⁻⁷¹
plebis, et principes sacerdotum, et scribae, et ^{Mt. 26. 63-66.}
duxerunt illum in concilium suum, ^{Mc. 14. 61-64.} dicentes: 67 ^{Ioh. 18. 19-21.}
²⁹⁶
¹⁰ Si tu es Christus, dic nobis. Et ait illis: Si ^{Mt. 27. 1,}
uobis dixero, non credetis mihi: si autem et 68 ^{Mc. 15. 1,}
interrogauero, non respondebitis mihi, neque ^{Ioh. 18. 24, 28.}

²⁹⁷/₁ dimittetis. Ex hoc autem erit Filius hominis 69 ^{Dan. 7. 13.}
²⁹⁸/₁₀ sedens a dextris uirtutis Dei. Dixerunt autem 70
omnes: Tu ergo es Filius Dei? Qui ait: Uos
²⁹⁹
² dicitis, quia ego sum. At illi dixerunt: Quid 71
adhuc desideramus testimonium? ipsi enim
audiuimus de ore eius.

³⁰⁰/₁ Et surgens omnis multitudo eorum, duxe- 23 ^{Mt. 27. 2,}
³⁰¹/₁₀ runt illum ad Pilatum. Coeperunt autem accu- 2 ^{Mc. 15. 1,}
sare illum, dicentes: Hunc inuenimus sub- ^{Ioh. 18. 28.}

³⁰²
¹ regem esse. Pilatus autem interrogauit eum, 3 ^{Mt. 27. 11,}
dicens: Tu es rex Iudaeorum? At ille re- ^{Mc. 15. 2,}
³⁰³
⁹ spondens ait: Tu dicis. Ait autem Pilatus 4 ^{1 Tim. 6. 13,}
ad principes sacerdotum, et turbas: Nihil in- ^{Ioh. 18. 38.}

³⁰⁴
¹⁰ uenio causae in hoc homine. At illi inualesce- 5
bant, dicentes: Commouet populum docens
per uniuersam Iudaeam, et incipiens a Galilaea
usque huc. Pilatus autem audiens Galilaeam, 6
interrogauit si homo Galilaeus esset. Et ut 7
cognouit quod de Herodis potestate esset, re-

⁶³ illum **SC** 23. ² > illum accusare **SC** dare **C** ⁵ com-
mouit **S** om. et **SC**

misit eum ad Herodem, qui et ipse Hierosolymis erat illis diebus.

8 Herodes autem uiso Iesu, gaudisus est ualde : erat enim cupiens ex multo tempore uidere eum, eo quod audiret multa de illo, et sperabat signum aliquod uidere ab eo fieri. Interrogabat autem illum multis sermonibus : at
9 ipse nihil illi respondebat. Stabant etiam principes sacerdotum et scribae constanter
10 accusantes eum. Spreuit autem illum Herodes cum exercitu suo et inlusit, indutum ueste
11 alba, et remisit ad Pilatum. Et facti sunt amici Herodes et Pilatus in ipsa die : nam antea inimici erant ad inuicem.

12 Pilatus autem conuocatis principibus sacerdotum, et magistratibus et plebe, dixit ad illos : Optulistis mihi hunc hominem, quasi auertentem populum : et ecce ego coram uobis interrogans, nullam causam inueni in homine
13 isto ex his, in quibus eum accusatis. Sed neque Herodes : nam remisi uos ad illum : et ecce nihil dignum morte actum est ei.
14 Emendatum ergo illum dimittam. Necesse autem habebat dimittere eis per diem festum, unum. Exclamauit autem simul uniuersa turba, dicens : Tolle hunc, et dimitte nobis
15 Barabban : qui erat propter seditionem quandam factam in ciuitate et homicidium missus in carcerem. Iterum autem Pilatus locutus est ad illos, uolens dimittere Iesum. At illi
16 succlamabant, dicentes : Crucifige, crucifige illum. Ille autem tertio dixit ad illos : Quid

8 audierat VSC illo : eo SC 9 illum : eum SC 10 etiam : autem SC 15 remisi uos ad illum : remisit eum ad nos (G)H*
18 Barabbam SC 20 illos : eos SC 21 illum : eum SC

enim mali fecit iste? nullam causam mortis
³¹³₁ inuenio in eo: corripiam ergo illum, et di-
³¹⁴₁ mittam. At illi instabant uocibus magnis ²³
 postulantibus ut crucifigeretur: et inualescebant
 uoces eorum. Et Pilatus adiudicauit fieri ²⁴
 petitionem eorum. Dimisit autem illis eum ²⁵
 qui propter homicidium et seditionem missus
 fuerat in carcerem, quem petebant: Iesum
 uero tradidit uoluntati eorum.

³¹⁵₁ Et cum ducerent eum, adprehenderunt Si- ²⁶ Mt. 27. 32.
 monem quendam Cyrenensem uenientem de Mc. 15. 21.
 uilla: et inposuerunt illi crucem portare post
 Iesum.

³¹⁶₁₀ Sequebatur autem illum multa turba populi, ²⁷
 et mulierum quae plangebant et lamenta-
 bantur eum. Conuersus autem ad illas, Iesus ²⁸
 dixit: Filiae Hierusalem, nolite flere super
 me: sed super uos ipsas flete, et super filios
 uestros. Quoniam ecce uenient dies, in qui- ²⁹ 21. 23.
 bus dicent: Beatae steriles, et uentres qui non Mt. 24. 19,
 genuerunt, et ubera quae non lactauerunt. Mc. 13. 17.
 Tunc incipient dicere montibus: Cadite super ³⁰ Os. 10. 8.
 nos: et collibus: Operite nos. Quia si in ³¹ Apoc. 6. 16.
 uiridi ligno haec faciunt, in arido quid fiet? Prou. 11. 31.
³¹⁷₁ Ducebantur autem et alii duo nequam cum ³² 1 Pet. 4. 17,
 eo, ut interficerentur. 18.
 Ps. 1. 3.
^{318/1} Et postquam uenerunt in locum qui uoca- ³³ Mt. 27. 38,
^{319/1} tur Caluariae, ibi crucifixerunt eum: et la- Mc. 15. 27.
 trones, unum a dextris, et alterum a sinistris. Ioh. 19. 18.
^{20/10} Iesus autem dicebat: Pater, dimitte illis: non ³⁴ Mt. 27. 33,
^{321/1} enim sciunt quid faciunt. Diidentes uero Mc. 15. 22.
 uestimenta eius, miserunt sortes. Et stabat ³⁵ Ioh. 19. 17.
³²²₂ populus spectans. Et deridebant illum prin- Ps. 21. 8, 19
 cipes cum eis, dicentes: Alios saluos fecit: se (22. 7, 18).
 Mt. 27. 35.
 Mc. 15. 24.
 Ioh. 19. 23.
 Mt. 27. 41, 42,
 Mc. 15. 31, 32.

³⁵ illum: eum SC

- Mt. 27. 48, saluum faciat, si hic est Christus Dei electus.
 Mc. 15. 36. 36 Includebant autem ei et milites accedentes $\frac{323}{2}$
 Ioh. 19. 29. 37 et acetum offerentes illi, ¹ dicentes: Si tu es
 Ps. 68. 22 (69. 21). 38 rex Iudaeorum, saluum te fac. Erat autem $\frac{324}{1}$
 Mt. 27. 37. et superscriptio inscripta super illum litteris
 Mc. 15. 26. Graecis, et Latinis, et Hebraicis: HIC EST REX
 Ioh. 19. 19. IUDAEORUM.
 39 Unus autem de his qui pendebant latroni- $\frac{325}{2}$
 bus, blasphemabat eum, dicens: Si tu es $\frac{326}{10}$
 40 Christus, saluum fac temet ipsum et nos. Re-
 spondens autem alter increpabat illum, dicens:
 Neque tu times Deum, quod in eadem damna-
 41 tione es? Et nos quidem iuste, nam digna
 factis recipimus: hic uero nihil mali gessit.
 42 Et dicebat ad Iesum: Domine, memento mei
 43 cum ueneris in regnum tuum. Et dixit illi
 Iesus: Amen dico tibi: Hodie mecum eris in
 paradiso.
 Mt. 27. 45, 44 Erat autem fere hora sexta, et tenebrae $\frac{327}{2}$
 Mc. 15. 33. factae sunt in uniuersa terra usque in horam
 Ioh. 19. 14. nonam. ¹ Et obscuratus est sol. Et uelum $\frac{328}{2}$
 Mt. 27. 51, 45 templi scissum est medium. Et clamans uoce $\frac{329}{1}$
 Mc. 15. 38. magna Iesus ait: Pater, in manus tuas com-
 Mt. 27. 50, mendo spiritum meum. Et haec dicens, ex-
 Mc. 15. 37. spirauit. Uidens autem centurio quod fac- $\frac{330}{2}$
 Ioh. 19. 30. tum fuerat, glorificauit Deum, dicens: Uere $\frac{331}{10}$
 47 hic homo iustus erat. Et omnis turba eorum
 qui simul aderant ad spectaculum istud, et
 uidebant quae fiebant, percutientes pectora
 49 sua reuertebantur. Stabant autem omnes noti
 eius a longe, et mulieres quae secutae erant
 eum a Galilaea, haec uidentes.

36 illi: ei SC 37 + et ad init. SC 38 scripta SC illum:
 eum SC 40 illum: eum SC quod: qui S 40, 41 es. Et
 nos C 44 uniuersam terram SC 49 > eum erant SC

³³²
¹ Et ecce uir nomine Ioseph, qui erat decu- 50 50-56
 rio, uir bonus et iustus: hic non consenserat 51 Mt. 27. 57-61,
 consilio et actibus eorum: ab Arimathia ciui- Mc. 15. 42-47.
 tate Iudaeae, qui expectabat et ipse regnum Ioh. 19. 38-42.
 Dei: hic accessit ad Pilatum, et petiit cor- 52
³³³
¹ pus Iesu. Et depositum inuoluit sindone, et 53
³³⁴
¹⁰ posuit eum in monumento exciso, in quo non-
 dum quisquam positus fuerat. Et dies erat 54
 parasceues, et sabbatum inlucescebat. Subse- 55
 cutae autem mulieres, quae cum ipso uenerant
 de Galilaea, uiderunt monumentum, et quem-
³³⁵
⁸ admodum positum erat corpus eius. Et re- 56 Ex. 20. 10.
 uertentes parauerunt aromata et ungenta: et Dt. 5. 14.
 sabbato quidem siluerunt secundum manda-
 tum.
³³⁶
¹ Una autem sabbati ualde diluculo uenerunt 24 1-10
 ad monumentum, portantes quae parauerant Mt. 28. 1-8,
 aromata: et inuenerunt lapidem reuolutum a 2 Mc. 16. 1-8.
 monumento. Et ingressae non inuenerunt cor- 3
 pus Domini Iesu. Et factum est, dum mente 4
 consternatae essent de isto, ecce duo uiri ster- 5
³³⁷
² terunt secus illas in ueste fulgenti. Cum time-
 rent autem, et declinarent uultum in terram, 6
 dixerunt ad illas: Quid quaeritis uiuentem 7
 cum mortuis? non est hic, sed surrexit: re- 8
 cordamini qualiter locutus est uobis, cum ad- 9
 huc in Galilaea esset, ¹ dicens: Quia oportet 7 26, 44, 9. 22,
 Filium hominis tradi in manus hominum pec- 18. 33.
 catorum, et crucifigi, et die tertia resurgere. 20. 19.
³³⁸
² Et recordatae sunt uerborum eius. Et re- 8
 gressae a monumento nuntiauerunt haec om- 9
³³⁹
¹⁰ nia illis undecim et ceteris omnibus. Erat 10 8. 2, 3.
 autem Maria Magdalene, et Iohanna, et Maria Mt. 27. 56,
 Iacobi, et ceterae quae cum eis erant, quae Mc. 15. 40, 41.

51 Arimathaea C

55 ipso: eo SC

24. 10 Ioanna SC

- 11 dicebant ad apostolos haec. Et uisa sunt ante
illos sicut deliramentum uerba ista : et non
Ioh. 20. 3-10. 12 credebant illis. Petrus autem surgens cucur-
rit ad monumentum : et procumbens uidit
lintheamina posita, et abiit secum mirans quod
factum fuerat.
- Mc. 16. 12, 13. 13 Et ecce duo ex illis ibant ipsa die in castel-
lum, quod erat in spatio stadiorum sexaginta
14 ab Hierusalem, nomine Emmaus. Et ipsi lo-
quebantur ad inuicem de his omnibus quae
15 acciderant. Et factum est, dum fabularentur
et secum quaerent, et ipse Iesus adpropin-
16 quans ibat cum illis : oculi autem eorum tene-
17 bantur ne eum agnoscerent. Et ait ad illos :
Qui sunt hi sermones, quos confertis ad inui-
18 cem ambulantes, et estis tristes ? Et respon-
dens unus, cui nomen Cleopas, dixit ei : Tu
solus peregrinus es in Hierusalem, et non co-
gnouisti quae facta sunt in illa his diebus ?
Act. 2. 22. 19 ¹ Quibus ille dixit : Quae ? Et dixerunt : De
Iesu Nazareno, qui fuit uir propheta potens in
opere et sermone coram Deo et omni populo.
20 Et quomodo eum tradiderunt summi sacer-
dotes et principes nostri in damnationem
1. 68. 21 mortis, et crucifixerunt eum. Nos autem spe-
rabamus quia ipse esset redempturus Israhel :
et nunc super haec omnia, tertia dies hodie
22 quod haec facta sunt. Sed et mulieres quae-
dam ex nostris terruerunt nos, quae ante lucem
23 fuerunt ad monumentum : et non inuento
corpore eius, uenerunt dicentes se etiam uisio-
nem angelorum uidisse, qui dicunt eum uiuere.
Ioh. 20. 3. 24 Et abierunt quidam ex nostris ad monumen-

11 crediderunt SC 12 lintheamina + sola SC 16 eorum :
illorum SC 18 Cleophas SC 21 dies + est SC

tum: et ita inuenerunt sicut mulieres dixerunt:
 ipsum uero non uiderunt. Et ipse dixit ad ²⁵
 eos: O stulti et tardi corde ad credendum in
 omnibus, quae locuti sunt prophetae! Nonne ²⁶
 haec oportuit pati Christum, et ita intrare in
 gloriam suam? Et, incipiens a Mose et omni- ²⁷
 bus prophetis, interpretabatur illis in omnibus
 scripturis, quae de ipso erant. Et adpropin- ²⁸
 quauerunt castello quo ibant: et ipse finxit
 longius ire. Et coegerunt illum, dicentes: ²⁹
 Mane nobiscum, quoniam aduesperascit, et in-
 clinata est iam dies. Et intrauit cum illis. ³⁰
 factum est, dum recumberet cum illis, accepit
 panem et benedixit, ac fregit et porrigebat illis.
 Et aperti sunt oculi eorum, et cognouerunt ³¹
 eum: et ipse euauit ex oculis eorum. Et ³²
 dixerunt ad inuicem: Nonne cor nostrum ar-
 dens erat in nobis dum loqueretur in uia, et
 aperiret nobis scripturas? Et surgentes eadem ³³
 hora regressi sunt in Hierusalem: et inuene-
 runt congregatos undecim, et eos qui cum
 ipsis erant, ³⁴ dicentes: Quod surrexit Domi-
 nus uere, et apparuit Simoni. Et ipsi narra-
 bant quae gesta erant in uia: et quomodo co-
 gnouerunt eum in fractione panis.

³⁴⁰
⁹ Dum haec autem loquuntur, Iesus stetit in ³⁶
 medio eorum, et dicit eis: Pax uobis: ego
 sum, nolite timere. Conturbati uero et con- ³⁷
 teriti, existimabant se spiritum uidere. Et ³⁸
 dixit eis: Quid turbati estis, et cogitationes
 ascendunt in corda uestra? Uidete manus ³⁹
 meas et pedes, quia ipse ego sum: palpate et

²⁴ uiderunt: inuenerunt SC ²⁸ ipse + se SC ³⁰ illis:
 cis SC ³³ ipsis: illis SC ³⁶ > autem haec SC > stetit
 Iesus SC ³⁹ > ego ipse SC

- uidete quia spiritus carnem et ossa non habet,
 Ioh. 20. 20. 40 sicut me uidetis habere. Et cum hoc dixisset,
 41 ostendit eis manus et pedes. Adhuc autem ³⁴⁷
 illis non credentibus, et mirantibus prae gau- ⁹
 dio, dixit: Habetis hic aliquid, quod mandu-
 42 cetur? At illi optulerunt ei partem piscis assi,
 Act. 10. 41. 43 et fauum mellis. Et cum manducasset coram
 eis, sumens reliquias dedit eis.
 7, 27. 44 Et dixit ad eos: Haec sunt uerba quae lo- ³⁴²
 cutus sum ad uos cum adhuc essem uobiscum: ¹⁰
 Pss. 2. 15 (16),
 71 (72), 109
 (110).
 Act. 26. 22, 23. quoniam necesse est impleri omnia quae scri-
 45 de me. Tunc aperuit illis sensum ut intellege-
 46 rent scripturas. Et dixit eis: Quoniam sic
 scriptum est, et sic oportebat Christum pati
 47 et resurgere a mortuis die tertia: et praedicari
 in nomine eius paenitentiam et remissionem
 peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab
 Act. 1. 8, 22. 48 Hierosolyma. Uos autem estis testes horum.
 Act. 1. 4. 49 Et ego mitto promissum Patris mei in uos:
 uos autem sedete in ciuitate, quoad usque in-
 duamini uirtutem ex alto.
 Mc. 16. 19. 50 Eduxit autem eos foras in Bethaniam: et
 Act. 1. 4-14. 51 eleuatis manibus suis benedixit eis. Et factum
 est dum benediceret illis, recessit ab eis, et fere-
 52 batur in caelum. Et ipsi adorantes regressi
 53 sunt in Hierusalem cum gaudio magno: et
 erant semper in templo, laudantes et benedi-
 centes Deum. Amen.

EXPLICIT EUANGELIUM SECUNDUM LUCAM

46 > tertia die *SC* 48 > testes estis *SC* 49 mittam *S*
 virtute *SC* om. *subscr.* *SC*

EUANGELIUM SECUNDUM
IOHANNEM

¹ IN principio erat uerbum, et uerbum erat **1**
³ apud Deum, et Deus erat uerbum. Hoc erat **2**
 in principio apud Deum. Omnia per ipsum **3**
 facta sunt: et sine ipso factum est nihil: quod
 factum est ¹ in ipso uita erat: et uita erat lux **4**
 hominum: et lux in tenebris lucet, et tene- **5**
² brae eam non comprehenderunt. Fuit homo **6**
³ missus a Deo, cui nomen erat Iohannes. Hic **7**
 uenit in testimonium, ut testimonium perhibe-
 ret de lumine, ut omnes crederent per illum.
 Non erat ille lux, sed ut testimonium perhibe- **8**
³ ret de lumine. Erat lux uera, quae inlumi- **9**
³ nat omnem hominem uenientem in mundum.
 In mundo erat, et mundus per ipsum factus est: **10**
⁴ et mundus eum non cognouit. In propria uenit, **11**
¹⁰ et sui eum non receperunt. Quotquot autem **12**
 receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei
 fieri, his qui credunt in nomine eius: qui non **13**
 ex sanguinibus, neque ex uoluntate carnis, ne-
 que ex uoluntate uiri, sed ex Deo nati sunt.
⁵ Et uerbum caro factum est, et habitauit in no- **14**
³ bis: et uidimus gloriam eius, gloriam quasi
 unigeniti a patre, plenum gratiae et ueritatis.
⁶ Iohannes testimonium perhibet de ipso, et cla- **15**
¹ mat dicens: Hic erat, quem dixi uobis: Qui
 post me uenturus est, ante me factus est: quia
⁷ prior me erat. Et de plenitudine eius nos **16**
¹⁰

Prou. 8. 22.
 Heb. 4. 12.
 1 Ioh. 1. 1.
 Apoc. 19. 13.
 Heb. 1. 2.

Mt. 3. 1.
 Mc. 1. 4.
 Lc. 3. 2.

Iac. 1. 18.

Es. 7. 14.
 Gal. 4. 4.
 Lc. 9. 32.

Eph. 1. 23.
 3. 19. 4. 13.

Inscr. SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVN-
 DVM IOANNEM **SC** 1. ^{3, 4} *disting.* nihil: quod factum est in
 ipso uita etc. **S**; nihil, quod factum est, in ipso uita etc. **C**; *dis-*
inctionem nostram et Sixtinam approbant codices paene omn. (exc. Z
al. pauc.) ⁹ in + hunc **SC** ¹⁵ om. uobis **SC**

- Col. 1. 19, 2. 9. 17 omnes accepimus, et gratiam pro gratia : quia
 Mt. 25. 29. lex per Mosen data est : gratia et ueritas per
 Ex. 20. 1. 18 Iesum Christum facta est. Deum nemo uidit
 Ex. 33. 20. umquam : unigenitus Filius, qui est in sinu
 Dt. 4. 12. Patris, ipse enarrauit.
 Mt. 11. 27.
 Lc. 3. 15, 16. 19 Et hoc est testimonium Iohannis, quando
 miserunt Iudaei ab Hierosolymis sacerdotes
 et leuitas ad eum, ut interrogarent eum : Tu
 20 quis es ? Et confessus est et non negauit : et
 confessus est : Quia non sum ego Christus.
 Dt. 18. 15. 21 Et interrogauerunt eum : Quid ergo ? Helias
 Mal. 4. 5. es tu ? Et dicit : Non sum. Propheta es tu ?
 Mt. 11. 14, 16. 14. 22 Et respondit : Non. ¹ Dixerunt ergo ei : Quis
 es ? ut responsum demus his qui miserunt
 Es. 40. 3. 23 nos : quid dicis de te ipso ? ¹ Ait : Ego uox cla- ¹⁰
 Mt. 3. 3. mantis in deserto : Dirigite uiam Domini, sicut ¹
 Mc. 1. 3. dixit Esaias propheta. Et qui missi fuerant, ¹¹
 Lc. 3. 4. 24 erant ex Phariseis. Et interrogauerunt eum, ¹⁰
 25 et dixerunt ei : Quid ergo baptizas, si tu non es
 Mt. 3. 11, 26 Christus, neque Helias, neque Propheta ? Re- ¹²
 Mc. 1. 7, 8. spondit eis Iohannes, dicens : Ego baptizo in ¹
 Lc. 3. 16. aqua : medius autem uestrum stetit, quem uos
 Act. 1. 5, 13. 25. 27 non scitis. Ipse est qui post me uenturus est,
 qui ante me factus est : cuius ego non sum
 dignus ut soluam eius corrigiam calciamenti.
 28 Haec in Bethania facta sunt trans Iordanen, ¹³
 ubi erat Iohannes baptizans. ¹⁰
 Ex. 12. 3. 29 Altera die uidet Iohannes Iesum uenientem
 Es. 53. 7. ad se, et ait : Ecce agnus Dei qui tollit pecca-
 Hier. 11. 19. tum mundi. Hic est de quo dixi : Post me uenit ¹⁴
 Apoc. 5. 6-14. 30 uir, qui ante me factus est : quia prior me erat. ¹
 31 Et ego nesciebam eum : sed ut manifestetur
 Israhel, propterea ueni ego in aqua baptizans.

²¹ dixit SC ²⁶ non scitis : nescitis SC ²⁸ Iordanem SC
²⁹ uidit SC Dei + ecce SC peccata S ³¹ Israhel C(D)
 VZ : in Isr. AGHM SC

¹⁵
¹ Et testimonium perhibuit Iohannes, dicens : ³² Mt. 3. 16.
Quia uidi Spiritum descendantem quasi co-
lumbam de caelo, et mansit super eum. Et ego ³³ Mc. 1. 10,
nesciebam eum : sed qui misit me baptizare in Lc. 3. 22.
aqua, ille mihi dixit : Super quem uideris Spi-
ritum descendantem, et manentem super eum,
hic est qui baptizat in Spiritu sancto. Et ego ³⁴ Mt. 3. 11,
uidi et testimonium perhibui quia hic est Mc. 1. 8,
Filius Dei. Lc. 3. 16.

¹⁶
¹⁰ Altera die iterum stabat Iohannes, et ex dis- ³⁵
cipulis eius duo. Et respiciens Iesum ambu- ³⁶ 29.
lantem, dicit : Ecce agnus Dei. Et audierunt ³⁷
eum duo discipuli loquentem, et secuti sunt
Iesum. Conuersus autem Iesus, et uidens eos ³⁸
sequentes se, dicit eis : Quid quaeritis? Qui
dixerunt ei : Rabbi, (quod dicitur interpreta-
tum Magister) ubi habitas? Dicit eis : Uenite ³⁹
et uidete. Uenerunt, et uiderunt ubi maneret :
et apud eum manserunt die illo : hora autem
erat quasi decima. Erat autem Andreas frater ⁴⁰
Simonis Petri unus ex duobus qui audierant
ab Iohanne, et secuti fuerant eum. Inuenit hic ⁴¹
primum fratrem suum Simonem, et dicit ei :
Inuenimus Messiam, quod est interpretatum
Christus. ¹ Et adduxit eum ad Iesum. Intuitus ⁴²
autem eum Iesus, dixit : Tu es Simon filius
Iohanna : tu uocaberis Cephas, quod interpre-
tatur Petrus.

¹⁸
¹⁰ In crastinum uoluit exire in Galilaeam, et in- ⁴³
uenit Philippum. Et dicit ei Iesus : Sequere
me. Erat autem Philippus a Bethsaida, ciuitate ⁴⁴
Andreae et Petri. Inuenit Philippus Nathana- ⁴⁵
hel, et dicit ei : Quem scripsit Moses in lege, et
prophetae, inuenimus Iesum filium Ioseph, a

40-42
Mt. 4. 18-22,
Mc. 1. 16-20.
Lc. 5. 2-11.
Ioh. 4. 25.
Dan. 9. 25, 26.
Ps. 2. 2.
Ioh. 21. 15-17
Mt. 16. 18.

Dt. 18. 18.
Es. 7. 14,
11. 1, 53. 2.
Hier. 23. 5.
Lc. 24. 27.

7. 41, 52. 46 Nazareth. Et dixit ei Nathanahel: A Nazareth potest aliquid boni esse? Dicit ei Philippus: Ps. 31 (2). 2, 47 Ueni et uide. Uidit Iesus Nathanahel uenientem ad se, et dicit de eo: Ecce uere Israhe- 72 (3). 1. 48 lita, in quo dolus non est. Dicit ei Nathanahel: Unde me nosti? Respondit Iesus, et dixit ei: Prius quam te Philippus uocaret, cum esses 6. 69, 9. 38, 49 sub ficu, uidi te. Respondit ei Nathanahel, et 11. 27, 20. 28. ait: Rabbi, tu es Filius Dei, tu es Rex Israel. 50 Respondit Iesus, et dixit ei: Quia dixi tibi: Gen. 28. 12. 51 Uidi te sub ficu, credis? maius his uidebis. Et dicit ei: Amen, amen dico uobis, uidebitis caelum apertum, et angelos Dei ascendentes et descendentes supra Filium hominis.
- 2 Et die tertio nuptiae factae sunt in Cana 2 Galilaeae: et erat mater Iesu ibi. Uocatus est autem et Iesus et discipuli eius ad nuptias. 3 Et deficiente uino, dicit mater Iesu ad eum: 4 Uinum non habent. Et dicit ei Iesus: Quid mihi et tibi est, mulier? nondum uenit hora 5 mea. Dicit mater eius ministris: Quodcumque 6 dixerit uobis, facite. Erant autem ibi lapideae hydriae sex positae, secundum purificationem Iudaeorum, capientes singulae metretas binas 7 uel ternas. Dicit eis Iesus: Implete hydrias aqua. Et impleuerunt eas usque ad summum. 8 Et dicit eis Iesus: Haurite nunc, et ferte architriclino: et tulerunt. Ut autem gustauit architriclinus aquam uinum factam, et non sciebat unde esset: ministri autem sciebant, qui hauserant aquam: uocat sponsum architricli- 10 nus, et dicit ei: Omnis homo primum bonum uinum ponit: et cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius est: tu seruasti bonum uinum

50 credis: maius SC

2. 1 tertia SC

10 tu + autem SC

usque adhuc. Hoc fecit initium signorum Ie-¹¹ 4. 54.
sus in Cana Galilaeae : et manifestauit gloriam^{1.} 14.
suam, et crediderunt in eum discipuli eius.^{4.} 39, 9. 38,
^{20.} 8, 29.

¹⁹ Post hoc descendit Capharnaum, ipse et ¹² Mt. 4. 13.
⁷ mater eius, et fratres eius et discipuli eius : et
ibi manserunt non multis diebus.

^{20/1} Et prope erat pascha Iudaeorum, et ascen-¹³ 6. 4, 11. 55-
^{21/1} dit Hierosolyma Iesus. Et inuenit in templo ¹⁴ 14-17
uendentes boues et oues et columbas, et
nummularios sedentes. Et cum fecisset quasi ¹⁵ Mt. 21. 12, 13,
Mc. 11. 15-17,
Lc. 19. 45, 46.

flagellum de funiculis, omnes eiecit de templo,
oues quoque et boues : et nummulariorum effu-
dit aes, et mensas subuertit : et his qui colum-¹⁶
bas uendebant, dixit : Auferte ista hinc : nolite
facere domum Patris mei domum negotia-
tionis. Recordati uero sunt discipuli eius quia ¹⁷ Ps. 68. 10
scriptum est : Zelus domus tuae comedit me.
(69. 9).

²³ Responderunt ergo Iudaei, et dixerunt ei : ¹⁸ Mt. 12. 38,
⁴ Quod signum ostendis nobis quia haec facis ?
16. 1, 21. 23.

²⁴ Respondit Iesus, et dixit eis : Soluite templum ¹⁹
¹⁰ hoc, et in tribus diebus excitabo illud. Dixe-²⁰
runt ergo Iudaei : Quadraginta et sex annis
aedificatum est templum hoc, et tu tribus die-
bus excitabis illud ? Ille autem dicebat de ²¹
templo corporis sui. Cum ergo resurrexisset a ²² 12. 16, 20. 9.
mortuis, recordati sunt discipuli eius quia hoc
dicebat : et crediderunt scripturae, et sermoni
quem dixit Iesus.

Cum autem esset Hierosolymis in pascha in ²³
die festo, multi crediderunt in nomine eius,
uidentes signa eius quae faciebat. Ipse autem ²⁴
Iesus non credebat semet ipsum eis, eo quod
ipse nosset omnes, et quia opus ei non erat ut ²⁵

¹² hoc : haec S ¹³ prope erat : properabat A al. > Iesus
Ieros. SC ¹⁶ hinc + et SC ¹⁷ > sunt vero SC ²⁰ tu + in SC

quis testimonium perhiberet de homine : ipse enim sciebat quid esset in homine.

7. 50, 19. 39. **3** Erat autem homo ex Pharisaeis, Nicodemus
 Act. 2. 22. 2 nomine, princeps Iudaeorum. Hic uenit ad
 eum nocte, et dixit ei : Rabbi, scimus quia a
 Deo uenisti magister : nemo enim potest haec
 signa facere quae tu facis, nisi fuerit Deus
 Mt. 18. 3. 3 cum eo. Respondit Iesus, et dixit ei : Amen,
 1 Pet. 1. 23. amen dico tibi : Nisi quis natus fuerit denuo,
 Iac. 1. 17. 4 non potest uidere regnum Dei. Dicit ad eum
 Nicodemus : Quomodo potest homo nasci,
 Ez. 36. 25-27. 5 matris suae iterato introire, et nasci ? Respon-
 Act. 2. 38. dit Iesus : Amen, amen dico tibi : Nisi quis
 Eph. 5. 26. renatus fuerit ex aqua et Spiritu, non potest
 Tit. 3. 5. 6 introire in regnum Dei. Quod natum est ex
 Ioh. 1. 13. carne, caro est : et quod natum est ex Spiritu,
 1 Cor. 15. 50. 7 spiritus est. Non mireris quia dixi tibi : oportet
 Eccl. 11. 5. 8 uos nasci denuo. Spiritus ubi uult spirat : et
 uocem eius audis, sed non scis unde ueniat, et
 quo uadat : sic est omnis qui natus est ex
 9 Spiritu. Respondit Nicodemus, et dixit ei :
 10 Quomodo possunt haec fieri ? Respondit Iesus,
 et dixit ei : Tu es magister in Israhel, et haec
 Lc. 22. 32. 11 ignoras ? Amen, amen dico tibi, quia quod
 67. scimus loquimur, et quod uidimus testamur :
 12 et testimonium nostrum non accipitis. Si ter-
 rena dixi uobis, et non creditis : quomodo, si
 Prou. 30. 4. 13 dixero uobis caelestia, credetis ? Et nemo as-
 Ioh. 6. 62. cendit in caelum, nisi qui descendit de caelo,
 Eph. 4. 9. 14 Filius hominis qui est in caelo. Et sicut

3. ² eum : Iesum SC ³ renatus SC ⁴ > sit senex SC
 renasci SC ⁵ Spiritu + sancto SC ⁶ caro est + quia de
 carne natum est Z* al. spiritus est + quia deus spiritus est et ex
 deo natus est (H^c)Z* al. ⁸ non scis : nescis SC et sec. :
 aut SC ¹⁰ om. in A^cFM

Moses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis: ut omnis qui ¹⁵ credit in ipso, non pereat, sed habeat uitam aeternam.

Sic enim dilexit Deus mundum, ut Filium ¹⁶ suum unigenitum daret: ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat uitam aeternam. Non enim misit Deus Filium suum in ¹⁷ mundum, ut iudicet mundum, sed ut saluetur mundus per ipsum. Qui credit in eum non ¹⁸ iudicatur: qui autem non credit, iam iudicatus est: quia non credidit in nomine unigeniti Filii Dei. Hoc est autem iudicium: quia lux ¹⁹ uenit in mundum, et dilexerunt homines magis tenebras quam lucem: erant enim eorum mala opera. Omnis enim qui mala agit, odit ²⁰ lucem, et non uenit ad lucem, ut non arguantur opera eius: qui autem facit ueritatem, ²¹ uenit ad lucem, ut manifestentur eius opera, quia in Deo sunt facta.

Post haec uenit Iesus et discipuli eius in ²² Iudaeam terram: et illic demorabatur cum eis, et baptizabat. Erat autem et Iohannes ²³ baptizans in Aenon, iuxta Salim, quia aquae multae erant illic: et adueniebant, et baptizabantur. Nondum enim missus fuerat in car- ²⁴ cerem Iohannes. Facta est ergo quaestio ex ²⁵ discipulis Iohannis cum Iudaeis de purificatione. Et uenerunt ad Iohannem, et dixe- ²⁶ runt ei: Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem, cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat, et omnes ueniunt ad eum. Respondit ²⁷

Rom. 5. 8,
8. 32.
1 Ioh. 4. 9, 10.

5. 22, 12. 47.
8. 15, 16, 9. 39.

36.
5. 24.

1. 4, 5, 9.
8. 12, 9. 39.
12. 47, 48.

Eph. 5. 13.

4. 1, 2, 5. 1.

5. 35.
Mt. 4. 12,
14. 3.

Ioh. 1. 29-36.

1 Cor. 4. 7.

¹⁵ ipso: ipsum SC ¹⁶ > Deus dilexit SC ¹⁸ credidit: credit SC ²⁰ male agit SC ²¹ > opera eius SC ²² > terram Iudaeam SC ²³ Aennon SC ueniebant SC ²⁴ > Ioannes in carcerem SC ²⁵ ergo: autem SC ²⁶ Iordanem SC

- Iohannes, et dixit : Non potest homo accipere quicquam, nisi ei fuerit datum de caelo.
1. 20, 23, 27. 28 Ipsi uos mihi testimonium perhibētis, quod
Mc. 1. 2.
Act. 19. 4.
Mt. 9. 15, 29 missus sum ante illum. Qui habet sponsam,
Mc. 2. 19,
Lc. 5. 34.
sponsus est : amicus autem sponsi, qui stat,
et audit eum, gaudio gaudet propter uocem
sponsi. Hoc ergo gaudium meum impletum
30 est. Illum oportet crescere, me autem minui.
8. 23. 31 Qui de sursum uenit, supra omnes est. Qui
1 Cor. 15. 47.
est de terra, de terra est, et de terra loquitur.
32 Qui de caelo uenit, supra omnes est. ¹ Et quod
uidit et audiuit, hoc testatur : et testimonium
33 eius nemo accipit. Qui accipit eius testimo-
7. 38, 39. 34 nium, signauit quia Deus uerax est. Quem
enim misit Deus, uerba Dei loquitur : non enim
5. 20, 17. 2. 35 ad mensuram dat Deus spiritum. Pater dili- 30
Mt. 11. 27,
28. 18. 36 git Filium, et omnia dedit in manu eius. Qui 31
1 Ioh. 5. 12.
Ioh. 11. 25, 26.
8. 24.
credit in Filium, habet uitam aeternam : qui
autem incredulus est Filio, non uidebit uitam,
sed ira Dei manet super eum.
3. 22, 26. 4 Ut ergo cognouit Iesus quia audierunt Phari-
saei quia Iesus plures discipulos facit et bapti-
2 zat, quam Iohannes : quamquam Iesus non
3 baptizaret, sed discipuli eius : reliquit Iu- 32
Lc. 9. 52. 4 daeam, et abiit iterum in Galilaeam. Oportebat 33
Gen. 33. 19.
Ios. 24. 32. 5 autem eum transire per Samariam. Uenit ergo
in ciuitatem Samariae quae dicitur Sichar : iux-
ta praedium, quod dedit Iacob Ioseph filio suo.
6 ¹ Erat autem ibi fons Iacob. Iesus ergo fatiga-
tus ex itinere, sedebat sic super fontem. Hora

²⁷ > fuerit ei SC ²⁸ > Non sum ego SC ³¹ super
bis SC ³³ qui + autem S accepit SC 4. ¹ quia
sec. : quòd SC ⁴ per + mediam S ⁵ Sichar VSC : Sychar
codd. plur. ⁶ supra SC hora + autem S

erat quasi sexta. Uenit mulier de Samaria 7
 haurire aquam. Dicit ei Iesus: Da mihi bi-
 bere. Discipuli enim eius abierant in ciuita- 8
 tem ut cibos emerent. Dicit ergo ei mulier 9
 illa Samaritana: Quomodo tu Iudaeus cum Lc. 9. 53.
Ecclus. 50.
27, 28.
 sis, bibere a me poscis, quae sum mulier Sa-
 maritana? non enim contuntur Iudaei Samari-
 tanis. Respondit Iesus et dixit ei: Si scires 10 7. 38, 39.
Es. 12. 3.
 donum Dei, et quis est qui dicit tibi: Da mihi
 bibere, tu forsitan petisses ab eo, et dedisset
 tibi aquam uiuam. Dicit ei mulier: Domine, 11
 neque in quo haurias habes, et puteus altus
 est: unde ergo habes aquam uiuam? Num- 12 8. 53.
 quid tu maior es patre nostro Iacob, qui dedit
 nobis puteum, et ipse ex eo bibit, et filii eius,
 et pecora eius? Respondit Iesus, et dixit ei: 13 6. 35, 49, 58.
Es. 55. 2.
 Omnis qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum:
 qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei,
 non sitiet in aeternum: sed aqua, quam ego 14
 dabo ei, fiet in eo fons aquae salientis in uitam
 aeternam. Dicit ad eum mulier: Domine, 15
 da mihi hanc aquam, ut non sitiam, neque
 ueniam huc haurire. Dicit ei Iesus: Uade, 16
 uoca uirum tuum, et ueni huc. Respondit 17
 mulier et dixit: Non habeo uirum. Dicit ei
 Iesus: Bene dixisti, quia non habeo uirum:
 quinque enim uiros habuisti, et nunc quem 18
 habes, non est tuus uir: hoc uere dixisti. Di- 19 6. 14, 9. 17.
 cit ei mulier: Domine, uideo quia propheta
 es tu. Patres nostri in monte hoc adorauerunt, 20 Dt. 12. 5,
27. 12.
 et uos dicitis, quia in Hierosolymis est locus
 ubi adorare oportet. Dicit ei Iesus: Mulier, 21 Act. 6. 14.
 crede mihi, quia uenit hora, quando neque in
 monte hoc, neque in Hierosolymis, adorabitis

¹⁸ nunc: hunc G^S ²⁰ in sec. om. S^C

- 4 Reg. (2 Reg.) 22 Patrem. Uos adoratis quod nescitis : nos adoramus quod scimus, quia salus ex Iudaeis est.
 17. 28-34.
 Es. 2. 3.
5. 25, 16. 32. 23 Sed uenit hora et nunc est, quando ueri adoratores adorabunt Patrem in spiritu et ueritate.
 Eph. 2. 18.
- 2 Cor. 3. 17. 24 Spiritus est Deus : et eos, qui adorant eum, in spiritu et ueritate oportet adorare. Dicit ei mulier : Scio quia Messias uenit, qui dicitur Christus : cum ergo uenerit, ille nobis adnuntiabit omnia. Dicit ei Iesus : Ego sum, qui loquor tecum.
8. 58, 9. 35-37. 26
 Mt. 26. 64.
 Mc. 8. 29.
- 27 Et continuo uenerunt discipuli eius : et mirabantur quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit : Quid quaeris, aut quid loqueris cum ea ? Reliquit ergo hydriam suam mulier, et abiit in ciuitatem, et dicit illis hominibus :
 28
 29 Uenite, uidete hominem, qui dixit mihi omnia quaecumque feci : numquid ipse est Christus ?
 30 Exierunt de ciuitate, et ueniebant ad eum. Interea rogabant eum discipuli, dicentes : Rabbi.
 31 manduca. Ille autem dixit eis : Ego cibum
 32 habeo manducare, quem uos non scitis. Dicebant ergo discipuli ad inuicem : Numquid aliquis attulit ei manducare ? Dicit eis Iesus :
 17. 4. 34
 Mt. 4. 4.
 Lc. 4. 4.
- 35 Meus cibus est ut faciam uoluntatem eius qui misit me : ut perficiam opus eius. Nonne uos dicitis, quod adhuc quattuor menses sunt, et messis uenit ? Ecce dico uobis : Leuate oculos uestros et uidete regiones, quia albae sunt
 36 iam ad messem. Et qui metit, mercedem accipit, et congregat fructum in uitam aeternam : ut et qui seminat simul gaudeat, et qui metit.
- Mic. 6. 15. 37 In hoc enim est uerbum uerum : quia alius est

25 *disting.* uenerit ille, nobis **SC** 29 uenite + et **SC** 30 exierunt + ergo **SC** 32 dicit **SC** non scitis : nescitis **SC**

qui seminat, et alius est qui metit. Ego misi ³⁸
uos metere quod uos non laborastis: alii labo-
rauerunt, et uos in laborem eorum introistis.

Ex ciuitate autem illa multi crediderunt in ³⁹
eum Samaritanorum, propter uerbum mulieris
testimonium perhibentis: Quia dixit mihi om-
nia quaecumque feci. Cum uenissent ergo ad ⁴⁰
illum Samaritani, rogauerunt eum ut ibi mane-
ret: et mansit ibi duos dies. Et multo plures ⁴¹
crediderunt propter sermonem eius: et mulieri ⁴² 1 Ioh. 4. 14.
dicebant: Quia iam non propter tuam loquel-
lam credimus: ipsi enim audiuius, et scimus
quia hic est uere Saluator mundi.

^{34/7} Post duos autem dies exiit inde, et abiit in ⁴³ Mt. 4. 12,
^{35/1} Galilaeam. Ipse enim Iesus testimonium per- ⁴⁴ Mc. 1. 14.
hibuit quia propheta in sua patria honorem non ⁴⁵ Mt. 13. 57,
³⁶ habet. Cum ergo uenisset in Galilaeam, ex- ⁴⁵ Mc. 6. 4,
¹⁰ ceperunt eum Galilaei, cum omnia uidissent ⁴⁵ Lc. 4. 24.
quae fecerat Hierosolymis in die festo: et ipsi ⁴⁵ Ioh. 2. 23.
enim uenerant in diem festum.

Unxit ergo iterum in Cana Galilaeae, ubi ⁴⁶ 2. 1.
³⁷ fecit aquam uinum. Et erat quidam regulus, ⁴⁶ Mt. 8. 5-13,
³ cuius filius infirmabatur Capharnaum. Hic ⁴⁷ Lc. 7. 2-10.
cum audisset quia Iesus adueniret a Iudaea in
Galilaeam, abiit ad eum et rogabat eum ut
descenderet, et sanaret filium eius: incipiebat
enim mori. Dixit ergo Iesus ad eum: Nisi ⁴⁸ 2. 18, 6. 30.
signa et prodigia uideritis, non creditis. Dicit ⁴⁹
ad eum regulus: Domine, descende prius
quam moriatur filius meus. Dicit ei Iesus: ⁵⁰
Uade, filius tuus uiuit. Credidit homo ser-
moni, quem dixit ei Iesus, et ibat. Iam autem ⁵¹
eo descendente, serui occurrerunt ei, et nuntia-

³⁸ labores SC ¹ crediderunt + in eum SC ⁴² loquelam
SC ⁴⁵ in tert.: ad SC

- 5² uerunt dicentes, quia filius eius uiueret. Interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerit: et dixerunt ei: Quia heri hora septima reliquit eum febris. Cognouit ergo pater, quod illa hora erat, in qua dixit ei Iesus: Filius tuus uiuit: et credidit ipse, et domus eius tota. Hoc iterum secundum signum fecit Iesus, cum uenisset a Iudaea in Galilaeam.
6. 4. 5 Post haec erat dies festus Iudaeorum, et ascendit Iesus Hierosolymis.
- 2 Esdr. 3. 1, 31, 12. 38. 2 Est autem Hierosolymis super probatica, piscina, quae cognominatur Hebraice Bethesda, quinque porticus habens. In his iacebat multitudo magna languentium, caecorum, claudorum, aridorum, expectantium aquae motum.
- 5 Erat autem quidam homo ibi triginta et octo annos habens in infirmitate sua. Hunc cum uidisset Iesus iacentem, et cognouisset quia multum iam tempus habet, dicit ei: Uis sanus fieri? Respondit ei languidus: Domine, hominem non habeo, ut cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam; dum uenio enim ego, 8 alius ante me descendit. Dicit ei Iesus: Surge, 9 tolle grabattum tuum, et ambula. Et statim
- Mt. 9. 6,
Mc. 2. 11,
Lc. 5. 24.

⁵³ quod: quia *SC* 5. ¹ Ierosolymam *SC* ² *om. super SC*
disting. Probatica piscina, quae *SC* ⁴ *omisimus uersum cum*
*DZ**: + angelus autem Domini secundum tempus descendebat in
 piscinam et mouebat aquam: qui ergo primus descendisset post
 motum aquae sanus fiebat a quocumque languore tenebatur *AFH**
etc.; + angelus autem Domini descendebat secundum tempus
 in piscinam: et mouebatur aqua. Et qui prior descendisset in
 piscinam post motionem aquae, sanus fiebat a quacumque detine-
 batur infirmitate *SC fere cum CGH^cVZ^c etc.*; + angelus autem secun-
 dum tempus descendebat et lauabatur in natatoria et mouebatur
 aqua: et quisque descendisset in natatoria post motionem aquae
 sanus fiebat a quacumque tenebatur infirmitate *M al.* ⁶ > iam
 multum *SC* haberet *SC*

sanus factus est homo : et sustulit grabattum suum, et ambulabat.

Erat autem sabbatum in illo die. ¹ Dicebant ¹⁰ 7. 23, 9. 14.
ergo Iudaei illi qui sanatus fuerat : Sabbatum ² Esdr. 13. 19.
est, non licet tibi tollere grabattum tuum. Re- ¹¹ Hier. 17. 21,
spondit eis : Qui me fecit sanum, ille mihi dixit : ²²
Tolle grabattum tuum, et ambula. Interro- ¹²
gauerunt ergo eum : Quis est ille homo, qui
dixit tibi, Tolle grabattum tuum, et ambula ?
Is autem qui sanus fuerat effectus, nesciebat ¹³
quis esset : Iesus enim declinavit, turba con-
stituta in loco. Postea inuenit eum Iesus in ¹⁴ 8. 11.
templo, et dixit illi : Ecce sanus factus es : iam
noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.
Abiit ille homo, et nuntiauit Iudaeis quia Iesus ¹⁵
esset, qui fecit eum sanum. Propterea perse- ¹⁶ 9. 16.
quebantur Iudaei Iesum, quia haec faciebat in
sabbato. Iesus autem respondit eis : Pater ¹⁷ 9. 4.
meus usque modo operatur, et ego operor.
Propterea ergo magis quaerebant eum Iudaei ¹⁸
interficere : quia non solum soluebat sabba-
tum, sed et patrem suum dicebat Deum, ae-
qualem se faciens Deo.

Respondit itaque Iesus, et dixit eis : ¹⁹

Amen, amen dico vobis : Non potest Filius
a se facere quicquam, nisi quod uiderit Pa-
trem facientem : quaecumque enim ille fecerit,
haec et Filius similiter facit. Pater enim dili- ²⁰ 3. 35.
git Filium, et omnia demonstrat ei, quae ipse ^{14. 12.}
facit : et maiora his demonstrabit ei opera, ut
uos miremini. Sicut enim Pater suscitavit mor- ²¹
tuos et uiuificat : sic et Filius quos uult uiuifi-

⁹ homo + ille SC > die illo SC ¹¹ > sanum fecit SC
om. tuum S ¹³ turba constituta (cf. Lc. 2, 2) A*GH*, et quia
turba erat constituta D : a turba constituta A^cCFH^cMV SC, et
turbam constitutam Z

8. 26, 9. 39. 22 cat. Neque enim Pater iudicat quemquam :
 Act. 10. 42, 17. 31. 23 sed iudicium omne dedit Filio : ¹ ut omnes
 honorificent Filium, sicut honorificant Patrem.
 Ioh. 15. 23. Qui non honorificat Filium, non honorificat ^{40/1}
¹ Ioh. 2. 23. 24 Patrem qui misit illum. Amen, amen dico ^{41/1}
 Lc. 10. 16. uobis, quia qui uerbum meum audit, et credit
 Ioh. 8. 51. ei qui misit me, habet uitam aeternam : et in
 iudicium non uenit, sed transiit a morte in ui-
 Eph. 2. 1, 5. 25 tam. Amen, amen dico uobis, quia uenit hora
 11. 43. et nunc est, quando mortui audient uocem Filii
 6. 57. 26 Dei : et qui audierint, uiuent. Sicut enim Pa-
 ter habet uitam in semet ipso : sic dedit et
 Mt. 28. 18. 27 Filio uitam habere in semet ipso : et potesta-
 tem dedit ei et iudicium facere, quia Filius
 28 hominis est. Nolite mirari hoc, quia uenit
 hora, in qua omnes qui in monumentis sunt,
 Dan. 12. 2. 29 audient uocem eius, ¹ et procedent : qui bona
 Apoc. 20. 12 15. fecerunt, in resurrectionem uitae : qui uero
 mala egerunt, in resurrectionem iudicii.
 19. 8. 28. 30 Non possum ego a me ipso facere quicquam.
 Sicut audio, iudico : et iudicium meum iustum
 est. Quia non quaero uoluntatem meam, sed ^{42/1}
 8. 13-18. 31 uoluntatem eius qui misit me. Si ego testi- ^{43/10}
 1. 19. monium perhibeo de me, testimonium meum
 32 non est uerum. Alius est qui testimonium
 perhibet de me : et scio quia uerum est testi-
 33 monium, quod perhibet de me. Uos misistis
 ad Iohannem : et testimonium perhibuit ueri-
 34 tati. Ego autem non ab homine testimonium
 Mt. 14. 10. 35 accipio : sed haec dico ut uos salui sitis. Ille
 Mc. 6. 27. erat lucerna ardens et lucens : uos autem uo-
 Lc. 9. 9. eratis
 Mt. 21. 26. 36 luistis exultare ad horam in luce eius. Ego
 Mc. 1. 5. ²² > omne iudicium **SC** ²⁴ transiet **AFHMS** ²⁶ > habere
 vitam **SC** ²⁷ et *sec. om.* **SC** ²⁸ eius : Filii Dei **SC**
³¹ me + ipso **SC** ³² testimonium *sec. + eius* **S** ³⁵ > ad
 horam exultare **SC**

autem habeo testimonium maius Iohanne: opera enim quae dedit mihi Pater ut perficiam ea, ipsa opera quae ego facio, testimonium perhibent de me, quia Pater me misit: et qui misit me Pater, ipse testimonium perhibuit de me. Neque uocem eius umquam audistis, neque speciem eius uidistis. Et uerbum eius non habetis in uobis manens: quia quem misit ille, huic uos non creditis. Scrutamini scripturas, quia uos putatis in ipsis uitam aeternam habere: et illae sunt, quae testimonium perhibent de me: et non uultis uenire ad me ut uitam habeatis. Claritatem ab hominibus non accipio: sed cognoui uos, quia dilectionem Dei non habetis in uobis. Ego ueni in nomine Patris mei, et non accipitis me: si alius uenerit in nomine suo, illum accipietis. Quomodo potestis uos credere, qui gloriam ab inuicem accipitis: et gloriam quae a solo est Deo, non quaeritis? Nolite putare quia ego accusatus sim uos apud Patrem: est qui accusat uos, Moses in quo uos speratis. Si enim crederetis Mosi, crederetis forsitan et mihi: de me enim ille scripsit. Si autem illius litteris non creditis, quomodo meis uerbis credetis?

⁴⁶ Post haec abiit Iesus trans mare Galilaeae, quod est Tiberiadis: et sequebatur eum multitudo magna, quia uidebant signa, quae faciebat super his qui infirmabantur. Subiit ergo in montem Iesus: et ibi sedebat cum discipulis suis. Erat autem proximum Pascha, dies festus Iudaeorum. Cum subleuasset ergo oculus

10. 25, 38,
14. 11.

8. 18.
Mt. 3. 17,
17. 5.

Lc. 24. 27, 44.
Act. 17. 11.
2 Tim. 3. 15.
1 Pet. 1. 11.

Mt. 24. 5,
Mc. 13. 5, 6,
Lc. 21. 8.

Ioh. 12. 39,
43.

12. 41.
Lc. 24. 27.
Dt. 18. 15.
Lc. 16. 31.

1-13

Mt. 14. 13-21,
15. 32-38.
Mc. 6. 32-44,
8. 1-10.
Lc. 9. 10-17.

2. 13, 11. 55.

³⁶ > misit me *SC* ⁴³ accipitis: accepistis *S* ⁴⁴ > vos potestis *SC* > Deo est *SC* ⁴⁵ *disting.* accusat vos Moyses, in quo *C* ⁴⁷ > uerbis meis *SC*

los Iesus, et uidisset quia multitudo maxima
 uenit ad eum, dicit ad Philippum : Unde eme-
 6 mus panes, ut manducent hi? Hoc autem
 dicebat temptans eum : ipse enim sciebat quid
 7 esset factururus. Respondit ei Philippus : Du-
 centorum denariorum panes non sufficiunt eis,
 8 ut unusquisque modicum quid accipiat. Dicit
 ei unus ex discipulis eius, Andreas frater Si-
 9 monis Petri : Est puer unus hic, qui habet
 {2 Reg.) 4. 42. 4 Reg. 5 quinque panes hordiacios et duos pisces : sed
 10 haec quid sunt inter tantos? Dixit ergo Iesus :
 Facite homines discumbere. Erat autem fae-
 num multum in loco. Discubuerunt ergo uiri,
 11 numero quasi quinque milia. Accepit ergo
 panes Iesus : et cum gratias egisset, distribuit
 discumbentibus : similiter et ex piscibus quan-
 12 tum uolebant. Ut autem impleti sunt, dixit
 discipulis suis : Colligite quae superauerunt
 13 fragmenta, ne pereant. Collegerunt ergo, et
 impleuerunt duodecim cophinos fragmento-
 rum, ex quinque panibus hordiaciis quae su-
 Dt. 18. 15. 14 perfuerunt his qui manducauerunt. Illi ergo
 homines cum uidissent quod fecerat signum,
 dicebant : Quia hic est uere propheta, qui
 uenturus est in mundum.
 12. 12-15. 15 Iesus ergo cum cognouisset quia uenturi
 15-21 essent ut raperent eum, et facerent eum regem,
 Mt. 14. 22-33, 51
 Mc. 6. 45-51. fugit iterum in montem ipse solus.
 16 Ut autem sero factum est, descenderunt
 17 discipuli eius ad mare. Et cum ascendissent
 nauem, uenerunt trans mare in Capharnaum :
 et tenebrae iam factae erant : et non uenerat

5 dixit SC

9 ordëaceos SC

11 > Iesus panes SC

13 ordeaceis SC; + et duobus piscibus S

manducauerant SC

14 quod : + Iesus SC

ad eos Iesus. Mare autem, uento magno 18
flante, exsurgebat. Cum remigassent ergo 19
quasi stadia uiginti quinque aut triginta, ui-
dent Iesum ambulans super mare, et proxi-
mum naui fieri, et timuerunt. Ille autem 20
dicit eis: Ego sum, nolite timere. Uoluerunt 21
ergo accipere eum in nauem: et statim fuit
nauis ad terram in quam ibant.

Altera die, turba quae stabat trans mare 22
uidit quia nauicula alia non erat ibi nisi una,
et quia non introisset cum discipulis suis
Iesus in nauem, sed soli discipuli eius abis-
sent: aliae uero superuenerunt naues a Tibe- 23
riade iuxta locum ubi manducauerant panem,
gratias agente Domino. Cum ergo uidisset 24
turba quia Iesus non esset ibi neque disci-
puli eius, ascenderunt nauiculas, et uenerunt
Capharnaum quaerentes Iesum. Et cum in- 25
uenissent eum trans mare, dixerunt ei: Rabbi,
quando huc uenisti? Respondit eis Iesus, et 26
dixit: Amen, amen dico uobis: Quaeritis me
non quia uidistis signa, sed quia manducastis
ex panibus, et saturati estis. Operamini non 27 Es. 55. 2.
cibum qui perit, sed qui permanet in uitam
aeternam, quem Filius hominis uobis dabit:
hunc enim Pater signauit Deus. Dixerunt 28
ergo ad eum: Quid faciemus ut operemur
opera Dei? Respondit Iesus, et dixit eis: 29 1 Ioh. 3. 23.
Hoc est opus Dei, ut credatis in eum quem

misit ille. Dixerunt ergo ei: Quod ergo tu 30 2. 18, 4. 48.
facis signum ut uideamus, et credamus tibi? Mt. 12. 38.
quid operaris? Patres nostri manna manduca- 31 Mc. 8. 11.
Ex. 16. 15, 21.

¹⁹ supra SC

²¹ > nauis fuit SC

²² abijssent SC

²³ gratias agente Domino GV: gratias agentes Domino ACFHMZ,

et gratias agentes Deo DS ²⁴ ascenderunt + in SC ²⁷ > dabit

vobis SC ³¹ > manduc. manna SC

- 2 Esdr. 9. 15.
Ps. 77 (78).
24, 25. 32 uerunt in deserto, sicut scriptum est : Panem de caelo dedit eis manducare. Dixit ergo eis Iesus : Amen, amen dico uobis : Non Moses dedit uobis panem de caelo, sed Pater meus dat uobis panem de caelo uerum.
- 33 Panis enim Dei est, qui descendit de caelo, et
34 dat uitam mundo. Dixerunt ergo ad eum :
41, 50, 51, 58, 35 Domine, semper da nobis panem hunc. Dixit
7. 37. autem eis Iesus : Ego sum panis uitae : qui uenit ad me, non esuriet : et qui credit in me,
36 non sitiet umquam. Sed dixi uobis quia et
37 uidistis me, et non creditis. Omne quod dat mihi Pater, ad me ueniet : et eum qui uenit
4. 34. 38 ad me, non eiciam foras : quia descendi de caelo, non ut faciam uoluntatem meam, sed
10. 28, 29, 39 uoluntatem eius, qui misit me. Haec est
17. 12. autem uoluntas eius qui misit me Patris : ut omne quod dedit mihi, non perdam ex eo,
44, 54, 5. 29. 40 sed resuscitem illum in nouissimo die. Haec est enim uoluntas Patris mei, qui misit me : ut omnis qui uidet Filium, et credit in eum, habeat uitam aeternam, et resuscitabo ego eum in nouissimo die.
- 41 Murmurabant ergo Iudaei de illo, quia dixisset : Ego sum panis qui de caelo descendit : et dicebant : Nonne hic est Iesus filius Ioseph, cuius nos nouimus patrem et matrem ? Quomodo ergo dicit hic : Quia de
Mt. 13. 55, 42 scendi : et dicebant : Nonne hic est Iesus
Mc. 6. 3, filius Ioseph, cuius nos nouimus patrem et
Lc. 4. 22. matrem ? Quomodo ergo dicit hic : Quia de
43 caelo descendit ? Respondit ergo Iesus, et
65. 44 dixit eis : Nolite murmurare in inuicem. Nemo potest uenire ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit eum : et ego resuscitabo eum in no-

33 Dei : verus S > de caelo descendit SC 35 eis : ei SC*
umquam : in aeternum S 36 credidistis S 39 illum : illud
SC 40 enim : autem SC > ego resuscitabo SC 41 panis
+ uiuus SC

uissimo die. Est scriptum in prophetis : Et ⁴⁵ Es. 54. 13.
 erunt omnes docibiles Dei. Omnis qui au-
⁶¹₃diuit a Patre et didicit, uenit ad me. Non ⁴⁶ 1. 18.
 quia Patrem uidit quisquam : nisi is qui est
⁶²₁₀a Deo, hic uidit Patrem. Amen, amen dico ⁴⁷
 uobis : Qui credit in me, habet uitam aeter-
^{63/1}_{64/10}nam. Ego sum panis uitae. Patres uestri ⁴⁸
 manducauerunt in deserto manna, et mortui ⁴⁹
 sunt. Hic est panis de caelo descendens : ⁵⁰
 ut si quis ex ipso manducauerit, non moriatur.
⁶⁵₁Ego sum panis uiuus, qui de caelo descendi. ⁵¹
 Si quis manducauerit ex hoc pane, uiuet in
 aeternum : et panis quem ego dabo, caro mea
 est pro mundi uita.

⁶⁶₁₀Litigabant ergo Iudaei ad inuicem, dicentes : ⁵²
 Quomodo potest hic carnem suam nobis dare
 ad manducandum? Dixit ergo eis Iesus : ⁵³
 Amen, amen dico uobis : Nisi manducaueritis
 carnem Filii hominis, et biberitis eius sangui-
 nem, non habetis uitam in uobis. Qui man- ⁵⁴
 ducat meam carnem, et bibit meum sangui-
 nem, habet uitam aeternam : et ego resusci-
⁶⁷₁tabo eum in nouissimo die. Caro enim mea ⁵⁵
 uere est cibus : et sanguis meus uere est potus.
⁶⁸₁₀Qui manducat meam carnem, et bibit meum ⁵⁶ 15. 4. 5.
 sanguinem, in me manet, et ego in illo. Sicut ⁵⁷
 misit me uiuens Pater, et ego uiuo propter
 Patrem : et qui manducat me, et ipse uiuet
 propter me. Hic est panis qui de caelo de- ⁵⁸
 scendit. Non sicut manducauerunt patres
 uestri manna, et mortui sunt. Qui manducat
 hunc panem, uiuet in aeternum. Haec dixit ⁵⁹
 in synagoga, docens in Capharnaum.

⁴⁹ > manna in deserto **SC** ⁵¹ Inc. u. ⁵² Si quis **C**, *deinde*
⁵³ litigabant etc. ⁵² > nobis carnem suam **SC** ⁵³ habebitis **SC**

- 60 Multi ergo audientes ex discipulis eius,
 dixerunt: Durus est hic sermo: quis potest
 61 eum audire? Sciens autem Iesus apud semet
 ipsum quia murmurarent de hoc discipuli eius,
 62 dixit eis: Hoc uos scandalizat? Si ergo uide- 69
 ritis Filium hominis ascendentem ubi erat 1
 63 prius? Spiritus est qui uiuificat: caro non 70/4
 prodest quicquam. Uerba quae ego locutus 71/10
 64 sum, uobis spiritus et uita sunt. Sed sunt
 13. 11. quidam ex uobis, qui non credunt. Sciebat 72
 enim ab initio Iesus qui essent credentes, et 4
 44. 65 quis traditurus esset eum. Et dicebat: Pro- 73
 pterea dixi uobis, quia nemo potest uenire ad 10
 me, nisi fuerit ei datum a Patre meo.
 66 Ex hoc multi discipulorum eius abierunt
 67 retro, et iam non cum illo ambulabant. Dixit
 ergo Iesus ad duodecim: Numquid et uos
 68 uultis abire? Respondit ergo ei Simon Petrus: 74
 Domine, ad quem ibimus? uerba uitae aeter- 1
 69 nae habes: et nos credidimus, et cognouimus 75
 70 quia tu es Christus Filius Dei. Respondit 10
 eis Iesus: Nonne ego uos duodecim elegi?
 71 et ex uobis unus diabolus est. Dicebat autem
 Iudam Simonis Scariotis: hic enim erat tradi-
 turus eum, cum esset unus ex duodecim.
 7 Post haec ambulabat Iesus in Galilaeam:
 non enim uolebat in Iudaeam ambulare, quia
 2 quaerebant eum Iudaei interficere. Erat au-
 tem in proximo dies festus Iudaeorum, Sce-
 3 nopegia. Dixerunt autem ad eum fratres
 eius: Transi hinc, et uade in Iudaeam, ut et
 discipuli tui uideant opera tua quae facis.

60 sermo + et SC 63 sum uobis, spiritus SC 64 essent + non
 VC 69 credimus S 70, 71 elegi: et . . . diabolus est?
 Dicebat SC 71 de Iuda S Iscariotis S; Iscariotem C
 7. 1 haec + autem SC 2 Scenophegia S

Nemo quippe in occulto aliquid facit, et quae- 4 18. 20.
 rit ipse in palam esse: si haec facis, mani-
 festa te ipsum mundo. Neque enim fratres 5 Mt. 13. 57.
 eius credebant in eum. Dicit ergo eis Iesus: 6 Mc. 3. 21.
 Tempus meum nondum aduenit: tempus au-
 tem uestrum semper est paratum. Non potest 7 Ioh. 2. 4.
 mundus odisse uos: me autem odit: quia
 ego testimonium perhibeo de illo quia opera
 eius mala sunt. Uos ascendite ad diem festum 8
 hunc: ego non ascendo ad diem festum istum:
 quia meum tempus nondum impletum est.
 Haec cum dixisset, ipse mansit in Galilaea. 9

Ut autem ascenderunt fratres eius, tunc et 10
 ipse ascendit ad diem festum: non manifeste,
 sed quasi in occulto. Iudaei ergo quaere- 11
 bant eum in die festo, et dicebant: Ubi est
 ille? Et murmur multus de eo erat in turba. 12
 Quidam enim dicebant: Quia bonus est. Alii
 autem dicebant: Non, sed seducit turbas.
 Nemo tamen palam loquebatur de illo propter 13
 metum Iudaeorum.

Iam autem die festo mediante, ascendit 14
 Iesus in templum, et docebat. Et mirabantur 15 Lc. 4. 22.
 Iudaei, dicentes: Quomodo hic litteras scit,
 cum non didicerit? Respondit eis Iesus, et 16 Ioh. 12. 49.
 dixit: Mea doctrina non est mea, sed eius
 qui misit me. Si quis uoluerit uoluntatem 17
 eius facere, cognoscet de doctrina, utrum ex
 Deo sit, an ego a me ipso loquar. Qui a 18 5. 41-44, 12.
 semet ipso loquitur, gloriam propriam quaerit: 43.
 qui autem quaerit gloriam eius qui misit illum,
 hic uerax est, et iniustitia in illo non est.

⁴ aliquid: quid C; quidquam S ⁷ quia sec.: quòd SC
⁸ ego + autem SC ascendam S ¹² multum C > erat in
 turba de eo SC ¹⁸ illum: eum SC

- Act. 7. 53. 19 Nonne Moses dedit uobis legem? et nemo ex uobis facit legem. Quid me quaeritis interficere? Respondit turba, et dixit: Daemonium habes: quis te quaerit interficere?
- Mc. 3. 21. 20
Ioh. 8. 48, 52. 10. 20.
5. 2 9. 21 Respondit Iesus, et dixit eis: Unum opus feci, et omnes miramini. Propterea Moses dedit uobis circumcisionem: non quia ex Mose est, sed ex patribus: et in sabbato circumciditis hominem. Si circumcisionem accipit homo in sabbato, ut non soluatur lex Mosi, mihi indignamini quia totum hominem sanum feci in sabbato? Nolite iudicare secundum faciem, sed iustum iudicium iudicate.
8. 15. 24
Lc. 12. 57.
Ioh. 7. 1, 41, 42. 25 Dicebant ergo quidam ex Hierosolymis: 26 Nonne hic est quem quaerunt interficere? ¹ Et ecce palam loquitur, et nihil ei dicunt. Numquid uere cognouerunt principes quia hic est Christus? Sed hunc scimus unde sit: Christus 28 autem cum uenerit, nemo scit unde sit. Clamabat ergo docens in templo Iesus, et dicens: Et me scitis, et unde sim scitis: et a me ipso non ueni, sed est uerus qui misit me, quem 29 uos nescitis. Ego scio eum, quia ab ipso sum, 30 et ipse me misit. Quaerebant ergo eum apprehendere: et nemo misit in illum manus, 31 quia nondum uenerat hora eius. De turba autem multi crediderunt in eum: et dicebant: Christus cum uenerit, numquid plura signa 32 faciet quam quae hic facit? Audierunt Pharisei turbam murmurantem de illo haec. Et miserunt principes et Pharisei ministros ut 12. 35, 14. 19, 16. 16. 33 apprehenderent eum. Dixit ergo Iesus: Ad-

19 vobis legem: *et facit legem?* SC ²⁵ hierusolimitanis D ²⁸ > Iesus in templo docens SC ²⁹ scio eum + et si dixerō quia nescio eum ero similis uobis mendax, et (sed H^c) scio eum CF (+ et si . . . mendax *ad fin. uers.*) H^cZ; ex 8. 55 ³³ ergo + eis SC

huc modicum tempus uobiscum sum : et uado
⁸¹ ad eum qui misit me. Quaeritis me, et non ³⁴ 8. 21, 13. 33.
¹⁰ inuenietis : et ubi sum ego, uos non potestis
 uenire. Dixerunt ergo Iudaei ad se ipsos : ³⁵ 8. 22, 12. 20.
 Quo hic iturus est, quia non inueniemus eum?
 numquid in dispersionem gentium iturus est,
 et docturus gentes? Quis est hic sermo quem ³⁶
 dixit : Quaeritis me, et non inuenietis : et ubi
 sum ego, uos non potestis uenire?

In nouissimo autem die magno festiuitatis, ³⁷ Leu. 23. 36.
 stabat Iesus et clamabat, dicens : Si quis sitit,
 ueniat ad me et bibat. Qui credit in me, ³⁸ Num. 29. 35.
 sicut dixit scriptura, flumina de uentre eius Es. 55. 1.
 fluent aquae uiuae. Hoc autem dixit de ³⁹ Es. 12. 3,
 Spiritu, quem accepturi erant credentes in 58. 11.
 eum : non enim erat Spiritus datus, quia Iesus
⁸² nondum fuerat glorificatus. Ex illa ergo turba ⁴⁰ Ioh. 20. 22.
⁷ cum audissent hos sermones eius, dicebant : Act. 2. 4, 17.
 Hic est uere propheta. Alii dicebant : Hic Ioh. 14. 16,
⁸³ est Christus. Quidam autem dicebant : Num- 16. 7.
⁷ quid a Galilaea Christus uenit? Nonne scri- Dt. 18. 15.
 ptura dicit, quia ex semine Daud, et de Ioh. 6. 14,
 Bethleem castello ubi erat Daud, uenit 1. 45.
 Christus? Dissensio itaque facta est in turba ⁴³ 9. 16, 10. 19.
^{84/10} propter eum. Quidam autem ex ipsis uole-
^{85/1} bant adprehendere eum : sed nemo misit super
 illum manus.

⁸⁶ Uenerunt ergo ministri ad Pontifices et ⁴⁵
¹⁰ Phariseos. Et dixerunt eis illi : Quare non
 adduxistis eum? Responderunt ministri : ⁴⁶ Mt. 7. 28, 29.
 Numquam sic locutus est homo, sicut hic
 homo. Responderunt ergo eis Pharisei : ⁴⁷

³³ > me misit SC ³⁴ quaeritis CHMVSC ³⁵ > ego sum SC
³⁵ semetipsos SC ³⁶ quaeritis MVSC ³⁸ dicit SC ³⁹ non :
 nondum SC fuerat : erat SC ⁴¹ > venit Christus SC
⁴² Bethleem SC ⁴⁴ illum : eum SC ⁴⁵ eum : illum SC

12. 42 48 Numquid et uos seducti estis? ¹ Numquid
 aliquis ex principibus credidit in eum, aut ex
 49 Pharisaeis? sed turba haec quae non nouit
 50 legem, maledicti sunt. Dicit Nicodemus ad
 eos, ille qui uenit ad eum nocte, qui unus
 Act. 23. 3; 51 erat ex ipsis: Numquid lex nostra iudicat
 25. 16. hominem, nisi audierit ab ipso prius, et co-
 41, 1. 46. 52 gnouerit quid faciat? Responderunt, et dixe-
 runt ei: Numquid et tu Galilaeus es? Scruta-
 re et uide quia propheta a Galilaea non
 surgit.
 53 Et reuersi sunt unusquisque in domum
 8 suam. Iesus autem perrexit in montem Oli-
 2 ueti: et diluculo iterum uenit in templum, et
 omnis populus uenit ad eum, et sedens doce-
 3 bat eos. Adducunt autem scribae et Pha-
 risaei mulierem in adulterio deprehensam:
 4 et statuerunt eam in medio: ¹ et dixerunt ei:
 Magister, haec mulier modo deprehensa est
 5 in adulterio. In lege autem Moses mandauit
 Leu. 20. 10. Dt. 22. 22-24. nobis huiusmodi lapidare. Tu ergo quid dicis?
 6 Haec autem dicebant temtantes eum, ut pos-
 sent accusare eum. Iesus autem inclinans se
 Dt. 17. 7. 7 deorsum, digito scribebat in terra. Cum autem
 perseuerarent interrogantes eum, erexit se, et
 dixit eis: Qui sine peccato est uestrum, primus
 8 in illam lapidem mittat. Et iterum se in-
 9 clinans, scribebat in terra. Audientes autem
 unus post unum exiebant, incipientes a senio-
 ribus: et remansit solus, et mulier in medio
 10 stans. Erigens autem se Iesus, dixit ei: Mu-

⁴⁸ > ex principibus aliquis SC
 SC ⁵² scrutare + Scripturas SC
 8. ⁶ haec: hoc SC ⁷ autem: ergo SC ⁹ autem + haec SC
 exibant SC solus + Iesus SC

lier, ubi sunt? nemo te condemnauit? ¹ Quae ¹¹ 5. 14.
dixit: Nemo, Domine. Dixit autem Iesus:
Nec ego te condemnabo: uade, et amplius
iam noli peccare.

Iterum ergo locutus est eis Iesus, dicens: ¹² 1. 5. 9. 5. 12.
Ego sum lux mundi: qui sequitur me, non ^{46.}
ambulabit in tenebris, sed habebit lucem ^{Es. 49. 6.}
uitae. Dixerunt ergo ei Pharisei: Tu de ¹³
te ipso testimonium perhibes: testimonium
tuum non est uerum. Respondit Iesus, et ¹⁴ 5. 31.
dixit eis: Etsi ego testimonium perhibeo de
me ipso, uerum est testimonium meum: quia
scio unde ueni, et quo uado: uos autem ne-
scitis unde uenio, aut quo uado. Uos secun- ¹⁵ 7. 24.
dum carnem iudicatis: ego non iudico quem-
quam: et si iudico ego, iudicium meum ¹⁶ 5. 30.
uerum est, quia solus non sum: sed ego, et
qui me misit Pater. Et in lege uestra scri- ¹⁷ Num. 35. 30.
ptum est, quia duorum hominum testimonium ^{Dt. 17. 6,}
uerum est. Ego sum qui testimonium per- ¹⁸ 19. 15.
hibeo de me ipso: et testimonium perhibet
de me, qui misit me Pater. Dicebant ergo ¹⁹ 14. 3.
⁸⁷ ei: Ubi est Pater tuus? Respondit Iesus:
³ Neque me scitis, neque Patrem meum: si
⁸⁸ me sciretis, forsitan et Patrem meum sciretis.
¹ Haec uerba locutus est in gazophylacio, do- ²⁰ 7. 30.
cens in templo: et nemo adprehendit eum,
quia necdum uenerat hora eius.
³⁹ Dixit ergo iterum eis Iesus: Ego uado, et ²¹ 7. 34.
¹⁰ quaeritis me, et in peccato uestro moriemini.
Quo ego uado, uos non potestis uenire. Dice- ²² 7. 35.

¹⁰ ubi sunt *sine addit.* AMZ: +qui te accusabant C(D)FGH
VSC ¹¹ > iam amplius SC ¹² ambulat SC lucem:
lumen SC ¹⁶ > misit me SC ²⁰ est + Iesus SC ²¹ quae-
retis SC

bant ergo Iudaei : Numquid interficiet semet
 ipsum, quia dicit : Quo ego uado, uos non pote-
 3. 31. 23 stis uenire ? Et dicebat eis : Uos de deorsum
 estis, ego de supernis sum. Uos de mundo
 hoc estis, ego non sum de hoc mundo :
 24 Dixi ergo uobis quia moriemini in peccatis
 uestris : si enim non credideritis quia ego sum,
 25 moriemini in peccato uestro. Dicebant ergo
 ei : Tu quis es ? Dixit eis Iesus : Principium,
 16. 12. 26 quia et loquor uobis. Multa habeo de uobis
 loqui et iudicare. Sed qui misit me, uerax
 est : et ego quae audiui ab eo, haec loquor in
 27 mundo. Et non cognouerunt quia Patrem
 3. 14. 12. 32. 28 eis dicebat. Dixit ergo eis Iesus : Cum ex-
 altaueritis Filium hominis, tunc cognoscetis
 quia ego sum, et a me ipso facio nihil, sed
 29 sicut docuit me Pater, haec loquor : et qui
 me misit, mecum est : non reliquit me solum :
 quia ego quae placita sunt ei facio semper.
 4. 53. 30 Haec illo loquente, multi crediderunt in eum.
 15. 7, 8. 31 Dicebat ergo Iesus ad eos qui crediderunt
 ei Iudaeos : Si uos manseritis in sermone meo,
 32 uere discipuli mei eritis : et cognoscetis ueri-
 2 Esdr. 9. 36. 33 tatem, et ueritas liberabit uos. Responde-
 runt ei : Semen Abrahae sumus, et nemini
 seruiuimus, umquam : quomodo tu dicis : Li-
 Rom. 6. 16. 34 beri eritis ? Respondit eis Iesus : Amen, a-
 20.
 2 Pet. 2. 19. men dico uobis, quia omnis qui facit pecca-
 Gen. 21. 10, 35 tum, seruus est peccati. Seruus autem non
 Gal. 4. 30. manet in domo in aeternum : filius manet in
 36 aeternum. Si ergo filius uos liberauerit, uere
 37 liberi eritis. Scio quia filii Abrahae estis :

22 dixit SC 23 de superius S 25 principium, quia ACF
 HZ : principium quod DGM, principium, qui VSC 26 > me
 misit SC 27 eis : eius SC dicebat + Deum SC 29 est +
 et SC 35 filius + autem SC 36 > vos filius SC

sed quaeritis me interficere, quia sermo meus non capit in uobis. Ego quod uidi apud Patrem, loquor : et uos quae uidistis apud patrem uestrum, facitis. Responderunt et dixerunt ei : Pater noster Abraham est. Dicit eis Iesus : Si filii Abrahae estis, opera Abrahae facite. Nunc autem quaeritis me interficere, hominem qui ueritatem uobis locutus sum, quam audiui a Deo : hoc Abraham non fecit.

Uos facitis opera patris uestri. Dixerunt itaque ei : Nos ex fornicatione non sumus nati : unum patrem habemus Deum. Dixit ergo eis Iesus : Si Deus pater uester esset, diligeretis utique me : ego enim ex Deo processi, et ueni : neque enim a me ipso ueni, sed ille me misit. Quare loquellam meam non cognoscitis?

Quia non potestis audire sermonem meum.

Uos ex patre diabolo estis : et desideria patris uestri uultis facere. Ille homicida erat ab initio, et in ueritate non stetit, quia non est ueritas in eo : cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur : quia mendax est, et pater eius.

Ego autem quia ueritatem dico, non creditis mihi. Quis ex uobis arguit me de peccato? Si ueritatem dico, quare uos non creditis mihi? Qui est ex Deo, uerba Dei audit : propterea uos non auditis, quia ex Deo non estis.

Responderunt igitur Iudaei, et dixerunt ei : Nonne bene dicimus nos quia Samaritanus es tu, et daemonium habes?

Respondit Iesus : Ego daemonium non habeo : sed honorifico Patrem meum, et uos

Os. 2. 4.
Dt. 32. 6.
Es. 63. 16,
64. 8.
1 Ioh. 5. 1.
16. 28.

7. 17.

1 Ioh. 3. 8-12.
Sap. 2. 24.

5. 47.

2 Cor. 5. 21.
Heb. 4. 15.
1 Pet. 2. 22.
18. 37.
1 Ioh. 4. 6.

7. 20.

³⁸ Patrem + meum SC ⁴³ loquelam SC ⁴⁵ quia : si SC
⁴⁶ arguet SC dico + uobis SC om. uos SC ⁴⁷ > ex Deo
est SC ⁴⁸ igitur : ergo SC

5. 41. 50 inhonoratis me. Ego autem non quaero glo-
 5. 24, 11. 26. 51 riam meam : est qui quaerit, et iudicat. A-
 men, amen dico uobis : Si quis sermonem
 meum seruauerit, mortem non uidebit in ae-
 52 ternum. Dixerunt ergo Iudaei : Nunc cognouimus quia daemonium habes. Abraham mortuus est, et prophetae : et tu dicis : Si
 4. 12. 53 quis sermonem meum seruauerit, non gustabit mortem in aeternum. Numquid tu maior es patre nostro Abraham, qui mortuus est : et prophetae mortui sunt ? Quem te ipsum facis ?
 54 Respondit Iesus : Si ego glorifico me ipsum, gloria mea nihil est : est Pater meus qui glorificat me, quem uos dicitis, quia Deus noster
 7. 29, 17. 25. 55 est : et non cognouistis eum : ego autem noui eum : et si dixero quia non scio eum, ero similis uobis mendax. Sed scio eum, et ser-
 Heb. 11. 13. 56 monem eius seruo. Abraham pater uester exultauit ut uideret diem meum : et uidit et
 57 gaudisus est. Dixerunt ergo Iudaei ad eum : Quinquaginta annos nondum habes, et Abra-
 17. 5. 58 ham uidisti ? Dixit eis Iesus : Amen, amen dico uobis : Ante quam Abraham fieret, ego
 Ex. 3. 14. sum. Tulerunt ergo lapides, ut iacerent in
 10. 31. 59 eum : Iesus autem abscondit se, et exiuit de templo.
 Act. 3. 2, 14. 8. 9 Et praeteriens uidit hominem caecum a
 Sap. 8. 19, 20. 2 natiuitate : et interrogauerunt eum discipuli
 Lc. 13. 2, 4. sui : Rabbi, quis peccauit, hic aut parentes
 Ex. 20. 5. 3 eius, ut caecus nasceretur ? Respondit Iesus :
 5. 17, 20. Neque hic peccauit, neque parentes eius : sed
 11. 9, 12. 35. 4 ut manifestentur opera Dei in illo. Me oportet

49 inhonorastis SC 50 quaerat, et iudicet SC 54 ego :
 ergo C* noster : vester SC 56 et pr. om. SC 9. 1 prae-
 teriens + Iesus SC 2 sui : eius SC

tet operari opera eius qui misit me, donec dies est: uenit nox, quando nemo potest operari. Quamdiu in mundo sum, lux sum mundi. ⁵ Haec cum dixisset, expuit in terram, et fecit ⁶ lutum ex sputo, et leuit lutum super oculos eius, ¹ et dixit ei: Uade, laua in natatoria Siloae: ⁷ quod interpretatur Missus. Abiit ergo et lauit, et uenit uidens. Itaque uicini, et qui uide- ⁸ bant eum prius quia mendiculus erat, dicebant: Nonne hic est, qui sedebat et mendicabat? Alii dicebant: Quia hic est. ¹ Alii autem: ⁹ Nequaquam, sed similis est eius. Ille dicebat: Quia ego sum. Dicebant ergo ei: Quo- ¹⁰ modo aperti sunt oculi tibi? Respondit: Ille ¹¹ homo qui dicitur Iesus, lutum fecit, et unxit oculos meos, et dixit mihi: Uade ad natatorium Siloae, et laua. Et abii, et laui, et uidi. ¹ Dixerunt ei: Ubi est? Ille ait: Nescio. ¹²

Adducunt eum ad Phariseos, qui caecus ¹³ fuerat. Erat autem sabbatum quando lutum ¹⁴ ^{5. 9.} fecit Iesus, et aperuit oculos eius. Iterum ¹⁵ ergo interrogabant eum Pharisei quomodo uidisset. Ille autem dixit eis: Lutum posuit mihi super oculos, et laui, et uideo. Dice- ¹⁶ ^{5. 10, 7. 23, 14. 13. 14, 14. 3.} bant ergo ex Phariseis quidam: Non est hic homo a Deo, quia sabbatum non custodit. Alii dicebant: Quomodo potest homo peccator haec signa facere? Et schisma erat in eis. Dicunt ergo caeco iterum: Tu quid dicis de ¹⁷ eo qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit:

⁵ > sum in mundo SC ⁶ leuit: liniuit SC ⁷ uade + et S
Siloae SC, et 11 ⁸ viderant SC ⁹ eius: ei SC ille +
vero SC ¹⁰ > tibi oculi SC ¹¹ natatoria SC uidi:
video SC ¹² + Et ad init. SC *disting.* ubi est ille? Ait DH^c
VZSC ¹⁵ > mihi posuit SC ¹⁶ quia: qui SC alii +
autem SC scisma SC (92) in eis: inter eos SC ¹⁷ eo: illo SC

4. 19, 6. 14. 18 Quia propheta est. ¹ Non crediderunt ergo Iudaei de illo, quia caecus fuisset et uidisset, donec uocauerunt parentes eius qui uiderat.
- 19 Et interrogauerunt eos, dicentes: Hic est filius uester, quem uos dicitis quia caecus natus est?
- 20 Quomodo ergo nunc uidet? ¹ Responderunt eis parentes eius, et dixerunt: Scimus quia hic est filius noster, et quia caecus natus est:
- 21 ¹ quomodo autem nunc uideat, nescimus: aut quis eius aperuit oculos, nos nescimus: ipsum interrogate: aetatem habet, ipse de se loquatur. Haec dixerunt parentes eius, quia timebant Iudaeos: iam enim conspirauerant Iudaei, ut si quis eum confiteretur Christum,
- 23 extra synagogam fieret. Propterea parentes eius dixerunt: Quia aetatem habet, ipsum interrogate. Uocauerunt ergo rursus hominem qui fuerat caecus, et dixerunt ei: Da gloriam Deo: nos scimus quia hic homo peccator est.
- 25 Dixit ergo ille: Si peccator est, nescio: unum scio, quia caecus cum essem, modo uideo.
- 26 Dixerunt ergo illi: Quid fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos? Respondit eis: Dixi uobis iam, et audistis: quid iterum uultis audire? numquid et uos uultis discipuli eius fieri? Maledixerunt ei, et dixerunt: Tu discipulus illius es: nos autem Mosi discipuli sumus. Nos scimus quia Mosi locutus est
- 30 Deus: hunc autem nescimus unde sit. Respondit ille homo, et dixit eis: In hoc enim mirabile est quia uos nescitis unde sit: et
- Iob. 27. 9. 31 aperuit meos oculos. Scimus autem quia
Es. 1. 15.
Hier. 11. 11,

²² quia: quoniam SC confiteretur + esse SC ²⁵ ergo +
eis SC ²⁸ maledixerunt + ergo SC es: sis SC

cultor est, et uoluntatem eius facit, hunc ex-
 audit. A saeculo non est auditum quia ape- 32
 ruit quis oculos caeci nati. Nisi esset hic a 33
 Deo, non poterat facere quicquam. Respon- 34
 derunt et dixerunt ei: In peccatis natus es
 totus, et tu doces nos? Et eiecerunt eum
 foras.

14. 12.
 Act. 10. 35.
 Iac. 5. 16.
 10. 21.
 Ps. 50. 7 (51.
 5).

Audiuit Iesus quia eiecerunt eum foras: et 35
 cum inuenisset eum, dixit ei: Tu credis in
 Filium Dei? Respondit ille, et dixit: Quis 36
 est, Domine, ut credam in eum? Et dixit 37 4. 26.
 ei Iesus: Et uidisti eum, et qui loquitur te-
 cum, ipse est. At ille ait: Credo, Domine. 38
 Et procidens adorauit eum. ¹ Dixit ei Iesus: 39 3. 19, 5. 22.
 In iudicium ego in hunc mundum ueni: ut
 qui non uident uidcant, et qui uident caeci
 fiant. Et audierunt ex Phariseis, qui cum 40 Mt. 23. 16.
 ipso erant, et dixerunt ei: Numquid et nos
 caeci sumus? Dixit eis Iesus: Si caeci esse- 41 Rom. 2. 19.
 tis, non haberetis peccatum: nunc uero dici-
 tis: Quia uidemus. Peccatum uestrum manet.

3. 19, 5. 22.
 Lc. 2. 34.
 15. 22, 24.
 Prou. 26. 12

Amen, amen dico uobis: Qui non intrat 10
 per ostium in ouile ouium, sed ascendit ali-
 unde, ille fur est et latro. Qui autem in-
 trat per ostium, pastor est ouium. Huic 3
 ostiarius aperit, et oues uocem eius audiunt:
 et proprias oues uocat nominatim, et educit
 eas. Et cum proprias oues emiseric, ante 4
 eas uadit: et oues illum sequuntur, quia sciunt
 uocem eius. Alienum autem non sequentur, 5
 sed fugient ab eo: quia non nouerunt uocem
 alienorum. Hoc prouerbium dixit illis Iesus. 6 16. 25, 29.

³² > quis aperuit SC
⁴⁰ audierunt + quidam SC
⁶ illis: eis SC

³⁹ dixit ei: et dixit C; et dixit ei S
 10. ⁵ sequuntur SC fugiunt SC

Illi autem non cognouerunt quid loqueretur eis.

7 Dixit ergo eis iterum Iesus : Amen, amen dico uobis, quia ego sum ostium ouium.

Hier. 23. 1, 2.

Ezec. 34. 2, 14.

Ioh. 14. 6.

Ps. 22 (3). 1, 2.

Es. 40. 11.

8 Omnes quotquot uenerunt, fures sunt et latrones : sed non audierunt eos oues. Ego

sum ostium. Per me si quis introierit, saluabitur : et ingredietur et egredietur, et pascua

10 inueniet. Fur non uenit nisi ut furetur, et mactet, et perdat. Ego ueni ut uitam habeant,

I. c. 15. 4-7.

Ioh. 15. 13.

11 et abundantius habeant. Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro

Zach. 11. 17,

13. 7.

Act. 20. 29.

1 Pet. 5. 2, 3.

12 ouibus. Mercennarius, et qui non est pastor, cuius non sunt oues propriae, uidet lupum

uenientem, et dimittit oues et fugit : et lupus

13 rapit et dispergit oues : mercennarius autem fugit, quia mercennarius est, et non pertinet

14 ad eum de ouibus. Ego sum pastor bonus : et cognosco meas, et cognoscunt me meae.

Mt. 11. 27.

Lc. 10. 22.

Es. 56. 8.

Ez. 34. 11-13.

Eph. 2. 13-18.

1 Pet. 2. 25.

15 Sicut nouit me Pater, et ego agnosco Patrem. 90/3
16 Et animam meam pono pro ouibus. 91/4
Et alias 92/

oues habeo, quae non sunt ex hoc ouili : et illas oportet me adducere, et uocem meam audient : et fiet unum ouile, et unus pastor.

Phil. 2. 9. 17 Propterea me Pater diligit : quia ego pono
19. 11. 18 animam meam, ut iterum sumam eam. Nemo

tollit eam a me : sed ego pono eam a me ipso : potestatem habeo ponendi eam : et potestatem habeo iterum sumendi eam. Hoc mandatum accepi a Patre meo.

7. 43, 9. 16.

7. 20, 8. 48, 52.

Mc. 3. 21.

19 Dissensio iterum facta est inter Iudaeos
20 propter sermones hos. Dicebant autem multi

8 sed : et SC
autem SC

11 ouibus + suis SC

14 cognosco + oues S

12 mercennarius +
15 ouibus + meis SC

17 > diligit Pater SC

18 ipso + et SC

ex ipsis : Daemonium habet, et insanit : quid cum auditis ? Alii dicebant : Haec uerba ²¹ non sunt daemonium habentis : numquid daemonium potest caecorum oculos aperire ?

Facta sunt autem Encenia in Hierosolymis: ²² ^{1 Macc. 4. 59,}
et hiems erat. Et ambulabat Iesus in templo, ²³ ^{2 Macc. 10. 5,}
in porticu Salomonis. Circumdederunt ergo ²⁴ ^{Act. 3. 11, 5.}
eum Iudaei, et dicebant ei : Quo usque ani- ^{12.}
mam nostram tollis ? si tu es Christus, dic
nobis palam. Respondit eis Iesus : Loquor ²⁵ ^{5. 17-47, 8. 12.}
uobis, et non creditis. Opera, quae ego facio ^{38, 5. 36, 14.}
in nomine Patris mei, haec testimonium per- ^{11.}
hibent de me : sed uos non creditis, quia non ²⁶ ^{10. 3, 8. 47.}
estis ex ouibus meis. Oues meae uocem meam ²⁷ ^{10. 4, 14, 16.}
audiunt : et ego cognosco eas, et sequuntur
me : ¹ et ego uitam aeternam do eis : et non ²⁸ ^{6. 27, 17. 12,}
peribunt in aeternum, et non rapiet eas quis- ^{18. 9.}
quam de manu mea. Pater meus quod dedit ²⁹ ^{1 Ioh. 5. 11.}
mihi, maius omnibus est : et nemo potest ra-
pere de manu Patris mei. Ego et Pater unum ³⁰ ^{8. 58, 59.}
sumus. Sustulerunt lapides Iudaei, ut lapi- ³¹
darent eum. Respondit eis Iesus : Multa ³² ^{5. 17, 18.}
opera bona ostendi uobis ex Patre meo : pro-
pter quod eorum opus me lapidatis ? Respon- ³³ ^{Leu. 24. 16.}
derunt ei Iudaei : De bono opere non lapida- ^{Mt. 26. 65.}
mus te, sed de blasphemia : et quia tu homo ^{Mc. 14. 63, 64.}
cum sis, facis te ipsum Deum. Respondit ³⁴ ^{Ps. 81 (2). 6.}
eis Iesus : Nonne scriptum est in lege uestra :
quia Ego dixi dii estis ? Si illos dixit deos ad ³⁵ ^{Mt. 5. 17, 19.}
quos sermo Dei factus est, et non potest solui
scriptura : quem Pater sanctificauit, et misit ³⁶ ^{3. 17.}
in mundum, uos dicitis : Quia blasphemas : ^{Lc. 1. 35.}
quia dixi, Filius Dei sum ? Si non facio opera ³⁷

²² Encaenia SC
opera SC

³¹ sustulerunt + ergo SC

³² > bona

³³ Iudei S

14. 11. 38 Patris mei, nolite credere mihi. Si autem facio, etsi mihi non uultis credere, operibus credite : ut cognoscatis et credatis quia in me
 8. 59. 39 est Pater, et ego in Patre. Quaerebant ergo ⁹³
 eum adprehendere : et exiuit de manibus ⁴
 eorum.
1. 28. 40 Et abiit iterum trans Iordanen in eum
 locum ubi erat Iohannes baptizans primum :
 41 et mansit illic. Et multi uenerunt ad eum, ⁹⁴
 et dicebant : Quia Iohannes quidem signum ¹⁰
 fecit nullum : omnia autem quaecumque dixit
 4. 53. 42 Iohannes de hoc, uera erant. Et multi credi-
 derunt in eum.
- Lc. 10. 33; 39. 11 Erat autem quidam languens Lazarus a
 Bethania, de castello Mariae et Marthae so-
 Ioh. 12. 3. 2 roris eius. Maria autem erat, quae unxit
 Dominum ungento et extersit pedes eius
 capillis suis, cuius frater Lazarus infirma-
 3 batur. Miserunt ergo sorores ad eum di-
 centes : Domine, ecce quem amas infirmatur.
9. 3. 4 Audiens autem Iesus dixit eis : Infirmitas
 haec non est ad mortem, sed pro gloria Dei,
 5 ut glorificetur Filius Dei per eam. Dilige-
 bat autem Iesus Martham, et sororem eius
 6 Mariam, et Lazarum. Ut ergo audiuit quia
 infirmabatur, tunc quidem mansit in eodem
 7 loco duobus diebus. Deinde post haec dicit
 discipulis suis : Eamus in Iudaeam iterum.
8. 59, 10. 31. 8 Dicunt ei discipuli : Rabbi, nunc quaerebant
 9. 4. 9 te lapidare Iudaei, et iterum uadis illuc? Re-
 1 Ioh. 2. 10. spondit Iesus : Nonne duodecim horae sunt
 diei? Si quis ambulauerit in die, non offendit,

³⁸ > Pater in me est SC ⁴⁰ Iordanem SC 11. ¹ sororum S
³ sorores + eius SC ⁷ dixit SC ⁸ > Iudaei lapidare SC
⁹ > sunt horae SC

quia lucem huius mundi uidet : si autem am- 10 12. 35.
 bulauerit nocte, offendit, quia lux non est in
 eo. Haec ait, et post hoc dicit eis : Lazarus 11
 amicus noster dormit : sed uado ut a somno
 exsuscitem eum. Dixerunt ergo discipuli eius : 12
 Domine, si dormit, saluus erit. Dixerat au- 13
 tem Iesus de morte eius : illi autem puta-
 uerunt quia de dormitione somni diceret.
 Tunc ergo dixit eis Iesus manifeste : Lazarus 14
 mortuus est : et gaudeo propter uos, ut cre- 15
 datis, quoniam non eram ibi : sed eamus ad
 eum. Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didy- 16 14. 5, 20. 24,
 mus, ad condiscipulos : Eamus et nos, ut 21. 2.
 moriamur cum eo.

Uenit itaque Iesus, et inuenit eum quattuor 17
 dies iam in monumento habentem. Erat au- 18
 tem Bethania iuxta Hierosolyma quasi stadiis
 quindecim. Multi autem ex Iudaeis uenerant 19
 ad Martham et Mariam, ut consolarentur eas
 de fratre suo. Martha ergo ut audiuit quia 20
 Iesus uenit, occurrit illi : Maria autem domi
 sedebat. Dixit ergo Martha ad Iesum : Do- 21
 mine, si fuisses hic, frater meus non fuisset
 mortuus : sed et nunc scio quia quaecumque 22
 poposceris a Deo, dabit tibi Deus. Dicit illi 23
 Iesus : Resurget frater tuus. Dicit ei Martha : 24 5. 28, 29.
 Scio quia resurget in resurrectione in nouis- Dan. 12. 2.
 simo die. Dixit ei Iesus : Ego sum resur- 25 Act. 24. 15.
 rectio et uita : qui credit in me, etiamsi mor- 1 Cor. 15. 22.
 tuus fuerit, uiuet : et omnis qui uiuit, et credit 26 Ioh. 3. 36,
 in me, non morietur in aeternum. Credis 5. 24, 25.
 hoc? Ait illi : Utique Domine, ego credidi, 27 6. 69, 20. 31.
 Mt. 11. 3.

¹⁰ ambulauerit + in SC ¹¹ post haec dixit SC ¹² excitem
 SC ¹⁴ > Iesus dixit eis SC ¹⁶ ut : et S ¹⁸ Ierosoly-
 mam SC

quia tu es Christus, Filius Dei, qui in mundum
 28 uenisti. Et cum haec dixisset, abiit et uocauit
 Mariam sororem suam silentio, dicens : Ma-
 29 gister adest, et uocat te. Illa ut audiuit, sur-
 30 git cito, et uenit ad eum : nondum enim
 31 uenerat Iesus in castellum, sed erat adhuc in
 illo loco ubi occurrerat ei Martha. Iudaei
 igitur qui erant cum ea in domo, et consola-
 bantur eam, cum uidissent Mariam quia cito
 surrexit et exiit, secuti sunt eam dicentes :
 Quia uadit ad monumentum, ut ploret ibi.
 32 Maria ergo, cum uenisset ubi erat Iesus, uidens
 eum, cecidit ad pedes eius, et dixit ei : Do-
 mine, si fuisses hic, non esset mortuus frater
 13. 21. 33 meus. Iesus ergo, ut uidit eam plorantem,
 et Iudaeos qui uenerant cum ea plorantes,
 34 fremuit spiritu, et turbauit se ipsum, ¹ et dixit :
 Ubi posuistis eum? Dicunt ei : Domine,
 35 ueni, et uide. Et lacrimatus est Iesus. Dixe-
 36 runt ergo Iudaei : Ecce quomodo amabat
 37 eum. Quidam autem dixerunt ex ipsis : Non
 poterat hic, qui aperuit oculos caeci, facere ut
 38 et hic non moreretur? Iesus ergo rursum fre-
 mens in semet ipso, uenit ad monumentum.
 Erat autem spelunca, et lapis superpositus
 39 erat ei. ¹ Ait Iesus : Tollite lapidem. Dicit ei
 Martha, soror eius qui mortuus fuerat : Do-
 40 mine, iam fetet, quadriduanus enim est. Dicit
 ei Iesus : Nonne dixi tibi quoniam si credi-
 41 deris, uidebis gloriam Dei? Tulerunt ergo
 lapidem. Iesus autem eleuatis sursum oculis,
 dixit : Pater, gratias ago tibi quoniam audisti

27 Dei + uiui SC in + hunc SC 29 surrexit S 31 igitur :
 ergo SC 32 dicit SC 33 infremuit SC 34 et sec. bis repe-
 titum S 37 > ex ipsis dixerunt SC caeci + nati SC om.
 et SC 39 foetet SC quadriduanus SC > est enim SC

me. Ego autem sciebam quia semper me ⁴² 12. 30.
audis: sed propter populum qui circumstat
dixi, ut credant quia tu me misisti. Haec ⁴³
cum dixisset, uoce magna clamauit: Lazare,
ueni foras. Et statim prodiit qui fuerat mor- ⁴⁴
tuus, ligatus pedes et manus institis: et facies
illius sudario erat ligata. Dicit Iesus eis:
Soluite eum, et sinite abire.

Multi ergo ex Iudaeis qui uenerant ad ⁴⁵ 4. 53.
Mariam, et uiderant quae fecit, crediderunt
in eum. Quidam autem ex ipsis abierunt ad ⁴⁶ Lc. 16. 31.
Pharisaeos, et dixerunt eis quae fecit Iesus.

Collegerunt ergo pontifices et Pharisei ⁴⁷
concilium, et dicebant: Quid facimus, quia
hic homo multa signa facit? Si dimittimus ⁴⁸
eum sic, omnes credent in eum: et uenient
Romani, et tollent nostrum et locum et gen-
tem. Unus autem ex ipsis Caiaphas, cum ⁴⁹
esset pontifex anni illius, dixit eis: Uos nesci-
tis quicquam, ¹ nec cogitatis quia expedit nobis ⁵⁰ 18. 14.
ut unus moriatur homo pro populo, et non
tota gens pereat. Hoc autem a semet ipso ⁵¹ Num. 27. 21.
non dixit: sed, cum esset pontifex anni illius,
prophetauit quia Iesus moriturus erat pro
gente: et non tantum pro gente, sed et ut ⁵² Ioh. 10. 16.
filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in
unum. Ab illo ergo die cogitauerunt ut inter- ⁵³ Es. 49. 6.
⁷⁵ ⁴ ficerent eum. ¹ Ioh. 2. 2.

Iesus ergo iam non in palam ambulabat ⁵⁴
apud Iudaeos, sed abiit in regionem iuxta de-
sertum, in ciuitatem quae dicitur Ephrem: ⁹⁶ Num. 9. 10.
¹ et ibi morabatur cum discipulis suis. Proxi- ⁵⁵ 2 Par. 30. 17,
18.

⁴⁴ dixit *SC* > eis Iesus *SC* ⁴⁵ Mariam + et Martham *SC*
fecit + Iesus *SC* ⁴⁸ et tert. om. *SC* ⁴⁹ Caiphas + nomine
SC ⁵⁰ nobis: vobis *SC* ⁵¹ quia: quod *SC* ⁵² et sec.
om. *SC*

mum autem erat pascha Iudaeorum. Et ascenderunt multi Hierosolyma de regione ante⁹⁷
¹⁰ pascha, ut sanctificarent se ipsos. Quae-
⁵⁶ rebant ergo Iesum : et conloquebantur ad in-
 uicem in templo stantes : Quid putatis, quia
⁵⁷ non ueniat ad diem festum ? Dederant autem
 pontifices et Pharisei mandatum, ut si quis
 cognouerit ubi sit, indicet, ut adprehendant
 eum.

¹⁻⁸ **12** Iesus ergo ante sex dies paschae uenit Be-
 thaniam, ubi fuerat Lazarus mortuus, quem⁹⁸
² suscitauit Iesus. Fecerunt autem ei caenam^r
 ibi : et Martha ministrabat, Lazarus uero unus
³ erat ex discumbentibus cum eo. Maria ergo
 accepit libram ungenti nardi pistici, pretiosi,
 et unxit pedes Iesu, et extersit capillis suis
 pedes eius : et domus impleta est ex odore
⁴ ungenti. Dicit ergo unus ex discipulis eius,
 Iudas Scariotis, qui erat eum traditurus :
⁵ Quare hoc unguentum non ueniit trecentis
⁶ denariis, et datum est egenis ? Dixit autem
 hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum,
 sed quia fur erat, et loculos habens, ea quae
⁷ mittebantur, portabat. Dixit ergo Iesus : Sine
 illam ut in diem sepulturae meae seruet illud.
⁸ Pauperes enim semper habetis uobiscum : me
 autem non semper habetis.
⁹ Cognouit ergo turba multa ex Iudaeis quia⁹⁹
 illic est : et uenerunt, non propter Iesum tan-¹⁰
 tum, sed ut Lazarum uiderent, quem suscitauit
¹⁰ a mortuis. Cogitauerunt autem principes sa-
¹¹ cerdotum ut et Lazarum interficerent : quia

⁵⁵ Ierosolymam **SC** ⁵⁶ venit **SC** ⁵⁷ apprehendat **S*** 12. ¹ >
 Lazarus fuerat **SC** ³ > pedes eius capillis suis **SC** ⁴ dixit
SC Iscariotis **SC** ⁶ vaenijt **SC** ⁷ Sinite **SC** ⁸ habebitis *bis* **S**

multi propter illum abibant ex Iudaeis, et credebant in Iesum.

¹⁰⁰_I In crastinum autem turba multa, quae uenerat ad diem festum, cum audissent quia uenit Iesus Hierosolyma, acceperunt ramos palmarum, et processerunt obuiam ei, et clamabant: Osanna, benedictus qui uenit in nomine Domini, Rex Israhel. Et inuenit Iesus asellum, et sedit super eum, sicut scriptum est: ¹ Noli timere, filia Sion: ecce rex tuus uenit sedens super pullum asinae. Haec non cognouerunt discipuli eius primum: sed quando glorificatus est Iesus, tunc recordati sunt quia haec erant scripta de eo, et haec fecerunt ei. Testimonium ergo perhibebat turba quae erat cum eo quando Lazarum uocauit de monumento et suscitauit eum a mortuis. Propterea et obuiam uenit ei turba, quia audierunt eum fecisse hoc signum. Pharisei ergo dixerunt ad semet ipsos: Uidetis quia nihil proficimus: ecce mundus totus post eum abiit.

Erant autem gentiles quidam ex his qui ascenderant ut adorarent in die festo. Hi ergo accesserunt ad Philippum, qui erat a Bethsaida Galilaeae, et rogabant eum, dicentes: Domine, uolumus Iesum uidere. Uenit Philippus, et dicit Andreae: Andreas rursum et Philippus dicunt Iesu. Iesus autem respondit eis, dicens: Uenit hora, ut glorificetur Filius hominis. Amen, amen dico uobis, nisi granum frumenticadens in terram mortuum fuerit,

12-15

Mt. 21. 4-9,
Mc. 11. 7-10,
Lc. 19. 35-38.
Ps. 117 (118).
25, 26.

Zach. 9. 9.

2. 22, 20. 9.

11. 47, 48.

7. 35.

22

13. 1, 32, 17. 1.

1 Cor. 15. 36.

¹² Ierosolymam *SC*
benedictus, qui *S*

¹³ Hosanna *SC*
¹⁹ proficimus? ecce *SC*

disting. Hosanna
²⁰ > quidam

Gentiles *SC* ²² dixerunt *SC* ²³ clarificetur *SC*

ipsum solum manet : si autem mortuum fuerit,
 Mt. 10. 39, 25 multum fructum adfert. Qui amat animam
 16. 25. suam, perdet eam : et qui odit animam suam
 Mc. 8. 35. in hoc mundo, in uitam aeternam custodit
 Lc. 9. 24, 17. 33. 26 eam. Si quis mihi ministrat, me sequatur : et
 ubi sum ego, illic et minister meus erit. Si
 quis mihi ministrauerit, honorificabit eum Pa-
 Mt. 26. 38, 27 ter meus. Nunc anima mea turbata est : et
 Mc. 14. 34. quid dicam ? Pater, saluifica me ex hora hac.
 28 Sed propterea ueni in horam hanc. ¹ Pater,
 17. 5 s. clarifica tuum nomen. Uenit ergo uox de
 caelo : Et clarificaui, et iterum clarificabo.
 Lc. 22. ⁶ 43. 29 Turba ergo quae stabat et audierat, dicebat
 tonitruum factum esse. Alii dicebant : An-
 Ioh. 11. 42. 30 gelus ei locutus est. Respondit Iesus, et
 dixit : Non propter me uox haec uenit, sed
 16. 11. 31 propter uos. Nunc iudicium est mundi : nunc
 3. 14, 8. 28. 32 princeps huius mundi eicietur foras. Et ego
 si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me
 18. 32. 33 ipsum. Hoc autem dicebat, significans qua
 Ps. 88 (9). 5, 34 morte esset moriturus. Respondit ei turba :
 109 (110). 4. Nos audiuius ex lege quia Christus manet
 Es. 9. 7. in aeternum : et quomodo tu dicis, Oportet
 Dan. 7. 14. exaltari Filium hominis ? Quis est iste Filius
 7. 33, 8. 12, 35 hominis ? Dixit ergo eis Iesus : Adhuc modi-
 9. 5, 11. 10. cum, lumen in uobis est. Ambulate dum
 lucem habetis, ut non tenebrae uos compre-
 hendant : et qui ambulat in tenebris, nescit
 36 quo uadat. Dum lucem habetis, credite in
 lucem, ut filii lucis sitis.

Haec locutus est Iesus, et abiit, et abscon-
 37 dit se ab eis. Cum autem tanta signa fecisset

27 > hac hora SC
 29 > esse factum SC
 34 hominis pr. + et S

28 > nomen tuum SC caelo + dicens S
 alii + autem S 30 > haec vox SC
 35 > vos tenebrae SC

coram eis, non credebant in eum: ut sermo 38 Es. 53. 1.
Esaiæ prophetae impleretur, quem dixit: Rom. 10. 16.

Domine, quis credidit auditui nostro?

et brachium Domini cui reuelatum est?

¹⁰⁹₁ Propterea non poterant credere, quia iterum 39
dixit Esaias:

Excaecauit oculos eorum, et indurauit eo- 40 Es. 6. 10.
rum cor: Mt. 13. 14, 15,
Mc. 4. 12.

ut non uideant oculis, et intellegant corde, Act. 28. 26, 27.

et conuertantur, et sanem eos.

¹¹⁰₁₀ Haec dixit Esaias, quando uidit gloriam eius, 41 Es. 6. 1.
et locutus est de eo. Uerum tamen et ex 42 Ioh. 7. 13,
principibus multi crediderunt in eum: sed 9. 22.

propter Phariseos non confitebantur, ut de
synagoga non eicerentur. Dilexerunt enim 43 5. 41.
gloriam hominum magis quam gloriam Dei.

¹¹¹₁ Iesus autem clamauit, et dixit: Qui credit 44 13. 20.
in me, non credit in me, sed in eum qui misit Mt. 10. 40.

me. Et qui uidet me, uidet eum qui misit 45 Ioh. 14. 9.

¹¹²₁₀ me. Ego lux in mundum ueni: ut omnis qui 46 8. 12.

credit in me, in tenebris non maneat. Et si 47 3. 17, 5. 45,
quis audierit uerba mea, et non custodierit, 8. 15.

ego non iudico eum: non enim ueni ut iu-
dicem mundum, sed ut saluificem mundum.

Qui spernit me, et non accipit uerba mea, 48 Lc. 10. 16.
habet qui iudicet eum: sermo, quem locutus Rom. 2. 16.
sum, ille iudicabit eum in nouissimo die. Heb. 4. 12.

Quia ego ex me ipso non sum locutus, sed

49 qui misit me Pater, ipse mihi mandatum dedit

quid dicam, et quid loquar. Et scio quia 50

mandatum eius uita aeterna est. Quae ergo

ego loquor, sicut dixit mihi Pater, sic loquor.

Ante diem autem festum Paschae, sciens 13 31. 12. 23.

³⁸ om. prophetæ S ⁴⁰ > cor eorum SC et sec. + non SC
⁴² de: e. SC 13. ¹ om. autem SC

- Iesus quia uenit eius hora ut transeat ex hoc mundo ad Patrem : cum dilexisset suos qui
 Lc. 22. 3. 2 erant in mundo, in finem dilexit eos. Et
 caena facta, cum diabolus iam misisset in
 corde ut traderet eum Iudas Simonis Scariotis :
 8. 42, 16. 28, 3 sciens quia omnia dedit ei Pater in manus, et
 17. 2. 4 quia a Deo exiuit et ad Deum uadit : surgit
 Lc. 12. 37, 22. 27. a caena, et ponit uestimenta sua : et cum ac-
 cepisset linteam, praecinxit se. Deinde mittit
 aquam in peluem, et coepit lauare pedes dis-
 cipulorum, et extergere linteo quo erat prae-
 6 cinctus. Uenit ergo ad Simonem Petrum : et
 dicit ei Petrus : Domine, tu mihi lauas pedes ?
 7 Respondit Iesus, et dicit ei : Quod ego facio,
 8 tu nescis modo, scies autem postea. Dicit ei
 Petrus : Non lauabis mihi pedes in aeternum.
 Respondit Iesus ei : Si non lauero te, non
 9 habes partem mecum. Dicit ei Simon Pe-
 trus : Domine, non tantum pedes meos, sed
 15. 3. 10 et manus et caput. Dicit ei Iesus : Qui lotus
 est, non indiget ut lauet, sed est mundus to-
 6. 64, 71. 11 tus : et uos mundi estis, sed non omnes. Scie-
 bat enim quisnam esset qui traderet eum :
 propterea dixit : Non estis mundi omnes.
 12 Postquam ergo lauit pedes eorum, et accepit
 uestimenta sua, cum recubisset iterum, dixit
 Mt. 7. 21, 13 eis : Scitis quid fecerim uobis ? Uos uocatis
 23. 10. me Magister, et Domine : et bene dicitis :
 Lc. 6. 46. sum etenim. Si ergo ego laui pedes uestros,
 Lc. 22. 27. 14 Dominus et Magister : et uos debetis alter al-
 1 Pet. 5. 5. terius lauare pedes. Exemplum enim dedi
 Phil. 2. 5. 15 uobis, ut quemadmodum ego feci uobis, ita et

¹ > hora eius SC ² cor SC Iscariotis S, Iscariotae C
⁵ misit S peluim SC ⁷ dixit SC ⁸ > ei Iesus SC habe-
 bis SC ¹⁰ ut lauet FGHMZ : nisi ut pedes lauet ACVSC, nisi
 pedes lauare D sed : et S ¹² > accepit vest. sua et S

¹¹⁸
³ uos faciatis. Amen, amen dico uobis : Non 16 15. 20.
est seruus maior domino suo : neque apostol- Mt. 10. 24.
us maior eo qui misit illum. Si haec scitis, 17 Lc. 6. 40.
¹¹⁹
¹⁰ beati eritis si feceritis ea. Non de omnibus 18 Ps. 40. 10
uobis dico : ego scio quos elegerim : sed ut (41. 9).
impleatur scriptura : Qui manducat mecum
panem, leuauit contra me calcaneum suum.
A modo dico uobis, prius quam fiat : ut cre- 19 14. 29, 16. 4.
¹²⁰
¹ datis, cum factum fuerit, quia ego sum. Amen, 20 Mt. 10. 40.
amen dico uobis : Qui accipit si quem misero, Lc. 10. 16.
me accipit : qui autem me accipit, accipit eum
qui me misit.
¹²¹
⁴ Cum haec dixisset Iesus, turbatus est spi- 21 21-27
ritu, et protestatus est et dixit : Amen, amen Mt. 26. 21-25,
¹²²
¹ dico uobis, quia unus ex uobis tradet me. As- 22 Mc. 14. 18-21,
piciebant ergo ad inuicem discipuli, haesitan- Lc. 22. 21-23.
tes de quo diceret. Erat ergo recumbens unus 23 19. 26, 20. 2,
¹²³
¹⁰ ex discipulis eius in sinu Iesu, quem diligebat 21. 7, 20.
Iesus. Innuit ergo huic Simon Petrus, et dicit 24
ei : Quis est, de quo dicit ? Itaque cum re- 25
cubuisset ille supra pectus Iesu, dicit ei : Do-
mine, quis est ? Cui respondit Iesus : Ille est, 26
¹²⁴
⁹ cui ego intinctum panem porrexero. Et cum
intinxisset panem, dedit Iudae Simonis Scario-
tis. Et post buccellam, tunc introiuit in illum 27 Lc. 22. 3.
¹²⁵
¹⁰ Satanias. Dicit ei Iesus : Quod facis, fac citius.
Hoc autem nemo sciuit discumbentium ad 28
quid dixerit ei. Quidam enim putabant, quia 29 12. 6.
oculos habebat Iudas, quia dicit ei Iesus :
Eme ea quae opus sunt nobis ad diem festum :
aut egenis ut aliquid daret. Cum ergo accepis- 30

16 maior *sec.* + est *SC* 18 adimpleatur *SC* leuabit *SC*
19 > cum factum fuerit, credatis *SC* 24 dixit *SC* 26 om. cui
ad inil. *SC* Iscariotis *S*, Iscariotae *C* 27 om. tunc *SC*
illum : eum *SC* satanas + Et *SC* dixit *SC* 29 quia *sec.* :
quod *SC* dixisset *SC*

set ille buccellam, exiuit continuo : erat autem
nox.

12. 23, 17. 1-5. 31 Cum ergo exisset, dicit Iesus : Nunc clari-
ficatus est Filius hominis : et Deus clarificatus
32 est in eo. Si Deus clarificatus est in eo, et
Deus clarificabit eum in semet ipso : et con-
7. 33, 34. 33 tinuo clarificabit eum. Filioli, adhuc modicum
8. 21. uobiscum sum. Quaeritis me : et sicut dixi
Iudaeis : Quo ego uado, uos non potestis ue-
15. 12, 17. 34 nire : et uobis dico modo. Mandatum nouum
1 Ioh. 3. 11,
23, 4. 11. do uobis, ut diligatis inuicem : sicut dilexi uos,
35 ut et uos diligatis inuicem. In hoc cognoscent
omnes quia mei discipuli estis, si dilectionem
habueritis ad inuicem.

21. 18, 19. 36 Dicit ei Simon Petrus : Domine, quo uadis? ¹²⁶₁
2 Pet. 1. 14. Respondit Iesus : Quo ego uado, non potes
37 me modo sequi : sequeris autem postea. Dicit
37. 38 ei Petrus : Quare non possum te sequi modo?
Mt. 26. 33-35,
Mc. 14. 29-31,
Lc. 22. 33, 34. 38 animam meam pro te ponam. Respondit
Iesus : Animam tuam pro me ponis? Amen,
amen dico tibi : Non cantabit gallus, donec
me ter neges.

27. 12. 44. 14 Non turbetur cor uestrum : creditis in Deum, ¹²⁷₁₀
2 et in me credite. In domo Patris mei man-
siones multae sunt : si quo minus, dixissem
12. 26, 17. 24. 3 uobis, quia uado parare uobis locum. Et si
abiero, et praeparauero uobis locum, iterum
uenio, et accipiam uos ad me ipsum : ut ubi
4 sum ego, et uos sitis. Et quo ego uado scitis,
11. 16. 5 et uiam scitis. Dicit ei Thomas : Domine, ne-
scimus quo uadis : et quomodo possumus
Eph. 2. 18. 6 uiam scire? Dicit ei Iesus : Ego sum uia, et

31 dixit SC 32 si Deus clar. est in eo om. FGH*Z 33 quae-
retis SC 35 > discipuli mei SC 38 respondit + ei SC
pones SC > ter me SC 14. 6 om. et pr. S

ueritas, et uita : nemo uenit ad Patrem, nisi
per me. Si cognouissetis me, et Patrem meum ⁷
utique cognouissetis : et a modo cognoscitis
eum, et uidistis eum. Dicit ei Philippus : Do-
mine, ostende nobis Patrem, et sufficit nobis.
Dicit ei Iesus : Tanto tempore uobiscum sum, ⁹
et non cognouistis me, Philippe? Qui uidit me,
uidit et Patrem : Quomodo tu dicis : Ostende
nobis Patrem? Non credis quia ego in Patre, ¹⁰
et Pater in me est? Uerba quae ego loquor
uobis, a me ipso non loquor. Pater autem in
me manens, ipse facit opera. Non creditis ¹¹
quia ego in Patre, et Pater in me est? Alio-
quin propter opera ipsa credite. Amen, amen ¹²
dico uobis : Qui credit in me, opera quae ego
facio et ipse faciet : et maiora horum faciet,
¹²⁸
⁴ quia ego ad Patrem uado. Et quodcumque ¹³
petieritis in nomine meo, hoc faciam : ut glori-
ficetur Pater in Filio. Si quid petieritis me in ¹⁴
nomine meo, hoc faciam. Si diligitis me, man- ¹⁵
data mea seruate. Et ego rogabo Patrem, et ¹⁶
aliud Paracletum dabit uobis, ut maneat uo-
biscum in aeternum, ¹ Spiritum ueritatis, quem ¹⁷
mundus non potest accipere, quia non uidet
eum, nec scit eum : uos autem cognoscitis eum,
quia apud uos manebit, et in uobis erit. Non ¹⁸
relinquam uos orfanos : ueniam ad uos. Ad- ¹⁹
huc modicum, et mundus me iam non uidet :
uos autem uidetis me : quia ego uiuo, et uos
uiuētis. In illo die uos cognoscetis quia ego ²⁰
sum in Patre meo, et uos in me, et ego in uobis.
Qui habet mandata mea, et seruat ea : ille est, ²¹

Heb. 10. 20.
Ioh. 1. 17,
11. 25.

12. 45.
Col. 1. 15.
Heb. 1. 3.

5. 36, 10. 38.

5. 20.

15. 7, 16. 24.
Mt. 7. 7.
Mc. 11. 24.
1 Ioh. 3. 22.

15. 10.
1 Ioh. 5. 3.
Lc. 6. 46.
26, 15. 26,
16. 7.
1 Ioh. 2. 1.
7. 39, 16. 13.
Rom. 8. 9.

16. 16.

15. 4-7,
17. 21-23.

1 Ioh. 2. 5.

⁷ cognoscitis : cognoscetis *SC* ⁹ *disting.* cognouistis me ?
Philippe, qui *SC* uidet *bis* *SC* ¹⁰ creditis *SC* ¹³ petie-
ritis + Patrem *SC* ¹⁷ cognoscetis *SC* ¹⁸ orphanos *SC*

- qui diligit me. Qui autem diligit me, diligetur
a Patre meo: et ego diligam eum, et mani-
festabo ei me ipsum. Dicit ei Iudas, non ille
Scariotis: Domine, quid factum est, quia nobis
manifestaturus es te ipsum, et non mundo?
Respondit Iesus, et dixit ei: Si quis diligit me,
sermonem meum seruabit, et Pater meus dili-
get eum, et ad eum ueniemus, et mansionem
apud eum faciemus: qui non diligit me, ser-
mones meos non seruat. Et sermonem quem
audistis, non est meus, sed eius qui misit me
Patris.
- Haec locutus sum uobis apud uos manens.
- Paracletus autem, Spiritus sanctus, quem mittet
Pater in nomine meo, ille uos docebit omnia,
et suggeret uobis omnia quaecumque dixerō
uobis. Pacem relinquo uobis, pacem meam do
uobis: non quomodo mundus dat, ego do uo-
bis. Non turbetur cor uestrum, neque formi-
det. Audistis quia ego dixi uobis: Uado, et
uenio ad uos. Si diligeretis me, gauderetis uti-
que, quia uado ad Patrem: quia Pater maior
me est. Et nunc dixi uobis prius quam fiat:
ut cum factum fuerit, credatis. Iam non multa
loquar uobiscum: uenit enim princeps mundi
huius, et in me non habet quicquam. Sed ut
cognoscat mundus quia diligo Patrem: et sicut
mandatum dedit mihi Pater, sic facio. Surgite,
eamus hinc.
- 15** Ego sum uitis uera, et Pater meus agricola
est. Omnem palmitem in me non ferentem
fructum, tollet eum: et omnem qui fert fru-
ctum, purgabit eum, ut fructum plus adferat.
Iam uos mundi estis propter sermonem, quem

locutus sum uobis. Manete in me, et ego in ⁴
uobis. Sicut palmes non potest ferre fructum a
semet ipso, nisi manserit in uite : sic nec uos,
nisi in me manseritis. Ego sum uitis, uos pal- ⁵
mites : qui manet in me, et ego in eo, hic fert
fructum multum : quia sine me nihi! potestis
facere. Si quis in me non manserit, mittetur ⁶
foras sicut palmes, et aruit : et colligent eos,
et in ignem mittunt, et ardent. Si manseritis ⁷
in me, et uerba mea in uobis manserint, quod-
cumque uolueritis petetis, et fiet uobis. In hoc ⁸
clarificatus est Pater meus, ut fructum pluri-
mum adferatis : et efficiamini mei discipuli.
Sicut dilexit me Pater, et ego dilexi uos : ⁹
manete in dilectione mea. Si praecepta mea ¹⁰
seruaueritis, manebitis in dilectione mea : sicut
et ego Patris mei praecepta seruauī, et maneo
in eius dilectione. Haec locutus sum uobis ut ¹¹
gaudium meum in uobis sit, et gaudium ue-
strum impleatur. Hoc est praeceptum meum, ¹²
ut diligatis inuicem sicut dilexi uos. Maiorem ¹³
hac dilectionem nemo habet, ut animam suam
quis ponat pro amicis suis. Uos amici mei ¹⁴
estis, si feceritis quae ego praecipio uobis.
Iam non dico uos seruos : quia seruus nescit ¹⁵
quid facit dominus eius. Uos autem dixi ami-
cos : quia omnia quaecumque audiui a Patre
meo, nota feci uobis. Non uos me elegistis, sed ¹⁶
ego elegi uos, et posui uos ut eatis et fructum
adferatis, et fructus uester maneat : ut quod-
cumque petieritis Patrem in nomine meo, det
uobis. Haec mando uobis, ut diligatis inuicem. ¹⁷

1 Cor. 12. 12,
27.

2 Cor. 3. 5.

Mt. 13. 6, 30,
40-42.

Mc. 4. 6.

Lc. 8. 6.

Ioh. 14. 13.

13. 31,

Mt. 5. 16.

14. 15.

17. 13.

1 Ioh. 1. 4.

13. 34.

Rom. 5. 7, 8.

Mt. 12. 50,

Mc. 3. 34,

Lc. 8. 21.

Ioh. 13. 7, 12,
16. 13.

6. 70, 13. 18.

15. ⁶ arescet SC eos : eum SC mittent SC ardet SC
¹³ hac ACH*VZ^cSC : hanc DFGH^cMZ* > ponat quis SC
¹⁵ dicam SC faciat SC

7. 7, 18 Si mundus uos odit, scitote quia me priorem
 1 Ioh. 3. 13. 19 uobis odio habuit. Si de mundo fuissetis,
 1 Ioh. 4. 5. mundus quod suum erat diligeret : quia uero
 Ioh. 17. 14, 16. de mundo non estis, sed ego elegi uos de mun-
 Iac. 4. 4. do, propterea odit uos mundus. Mementote
 13. 16. 20 sermonis mei, quem ego dixi uobis : Non est
 seruus maior domino suo. Si me persecuti
 sunt, et uos persequentur : si sermonem meum
 16. 3. 21 seruauerunt, et uestrum seruabunt. Sed haec
 Mt. 10. 22. omnia facient uobis propter nomen meum :
 Mc. 13. 13. quia nesciunt eum qui misit me. Si non uenis-
 Lc. 21. 17. 22 sem et locutus fuisset eis, peccatum non
 haberent : nunc autem excusationem non ha-
 5. 23. 23 bent de peccato suo. Qui me odit, et Patrem 144/1
 Lc. 10. 16. 24 meum odit. Si opera non fecissem in eis, quae 145/13
 Ioh. 5. 36, nemo alius fecit, peccatum non haberent :
 6. 36. nunc autem et uiderunt et oderunt, et me et
 Ps. 34 (5). 19, 25 Patrem meum. Sed ut impleatur sermo qui in
 68. 5 (69. 4). lege eorum scriptus est : Quia odio me habue-
 Ioh. 14. 16, 26. 26 runt gratis. Cum autem uenerit Paracletus,
 quem ego mittam uobis a Patre, Spiritum ueri-
 tatis, qui a Patre procedit, ille testimonium
 Lc. 24. 48. 27 perhibebit de me : et uos testimonium per-
 Act. 1. 8, 21, hibetis, quia ab initio mecum estis.
 22. **16** Haec locutus sum uobis, ut non scandali-
 Ioh. 9. 22, 34, 2 zemini. ¹ Absque synagogis facient uos. Sed 146
 12. 42. uenit hora, ut omnis qui interficit uos, arbi-
 Lc. 6. 22. 3 tretur obsequium se praestare Deo. Et haec
 Ioh. 8. 19, 3 facient, quia non nouerunt Patrem neque me.
 15. 21. 4 Sed haec locutus sum uobis, ut cum uenerit
 13. 19. hora eorum, reminiscamini quia ego dixi uobis.
 Haec autem uobis ab initio non dixi, quia 147
 10

22 locutus + non S 25 adimpleatur SC > habuerunt me
 SC 27 perhibebitis SC quia : qui S 16. 3 facient +
 vobis SC

uobiscum eram. At nunc uado ad eum qui 5 7. 33, 14. 5
 me misit; et nemo ex uobis interrogat me,
 Quo uadis? Sed quia haec locutus sum uobis, 6
 tristitia impleuit cor uestrum. Sed ego ueri- 7 14. 16, 28,
 tatem dico uobis: expedit uobis ut ego uadam: 15. 26.
 si enim non abiero, Paracletus non ueniet ad
 uos: si autem abiero, mittam eum ad uos. Et 8
 cum uenerit, ille arguet mundum de peccato,
 et de iustitia, et de iudicio. De peccato qui- 9
 dem, quia non credunt in me: de iustitia uero, 10
 quia ad Patrem uado et iam non uidebitis me:
 de iudicio autem, quia princeps mundi huius 11 12. 31.
 iudicatus est. Adhuc multa habeo uobis di- 12
 cere: sed non potestis portare modo. Cum 13 14. 26.
 autem uenerit ille Spiritus ueritatis, docebit
 uos omnem ueritatem: non enim loquetur a
 semet ipso: sed quaecumque audiet loquetur:
 et quae uentura sunt adnuntiabit uobis. Ille 14
 me clarificabit, quia de meo accipiet, et ad-
 nuntiabit uobis. Omnia quaecumque habet 15 17. 10.
 148/3 Pater, mea sunt. Propterea dixi: Quia de
 149/10 meo accipiet, et adnuntiabit uobis. Modicum, 16 7. 33, 14. 19.
 et iam non uidebitis me: et iterum modicum,
 et uidebitis me: quia uado ad Patrem. Dixe- 17
 runt ergo ex discipulis eius ad inuicem: Quid
 est hoc, quod dicit nobis: Modicum, et non
 uidebitis me: et iterum modicum, et uidebitis
 me? et quia uado ad Patrem? ¹ Dicebant ergo: 18
 Quid est hoc, quod dicit, Modicum? nescimus
 quid loquitur. Cognouit autem Iesus, quia 19 30.
 uolebant eum interrogare, et dixit eis: De hoc
 quaeritis inter uos quia dixi, Modicum, et non

⁵ at: et SC > misit me SC ⁸ *disting.* uenerit ille, arguet
 SC ⁹ crediderunt SC ¹¹ > huius mundi SC; *deinde* + iam
 SC ¹⁷ *disting.* et uidebitis me, et quia SC

- uidebitis me : et iterum modicum, et uidebitis
 20 me? Amen, amen dico uobis: Quia plora-
 bitis et flebitis uos, mundus autem gaudebit :
 uos autem contristabimini, sed tristitia uestra
 21 uertetur in gaudium. Mulier cum parit, tristi-
 tiam habet, quia uenit hora eius : cum autem
 pepererit puerum, iam non meminit pressuræ
 propter gaudium : quia natus est homo in
 14. 28. 20. 20. 22 mundum. Et uos igitur nunc quidem tristi-
 Lc. 24. 52. tiam habetis : iterum autem uidebo uos, et
 gaudebit cor uestrum : et gaudium uestrum
 14. 13. 14. 23 nemo tollet a uobis. Et in illo die me non
 1 Ioh. 5. 14. rogabitis quicquam. Amen, amen dico uobis : 150
 15. 4
 Mt. 7. 7. Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit
 Mc. 11. 24. 24 uobis. Usque modo non petistis quicquam in
 Lc. 11. 9. nomine meo. Petite, et accipietis, ut gaudium
 uestrum sit plenum.
 10. 6. 25 Haec in prouerbiis locutus sum uobis. Uenit 151
10
 26 hora cum iam non in prouerbiis loquar uobis,
 sed palam de Patre adnuntiabo uobis. Illo
 die in nomine meo petetis : et non dico uobis
 14. 21. 23. 27 quia ego rogabo Patrem de uobis : ipse enim
 Pater amat uos, quia uos me amatis, et credi-
 28 distis quia ego a Deo exiui. Exiui a Patre,
 et ueni in mundum : iterum relinquo mun-
 dum, et uado ad Patrem.
 29 Dicunt ei discipuli eius : Ecce nunc palam
 2. 24. 25. 30 loqueris, et prouerbiū nullum dicis. Nunc
 scimus quia scis omnia, et non opus est tibi ut
 quis te interroget : in hoc credimus quia a
 13. 38. 31 Deo existi. Respondit eis Iesus : Modo cre- 152
4
 Zach. 13. 7. 32 ditis? Ecce uenit hora, et iam uenit, ut dis-
 Mt. 26. 31. pergamini unusquisque in propria, et me solum

23 rogabitis : interrogabitis DVZ
 26 + in ad init. SC 27. amastis SC

siquid uno uerbo SC

relinquatis : et non sum solus, quia Pater me-
¹⁵³cum est. Haec locutus sum uobis, ut in me ³³
¹⁰pacem habeatis. In mundo pressuram habe-
bitis : sed confidite, ego uici mundum.

Haec locutus est Iesus : et subleuatis oculis ¹⁷
in caelum dixit : Pater, uenit hora, clarifica
filium tuum, ut filius tuus clarificet te. Sicut ²
dedisti ei potestatem omnis carnis : ut omne
quod dedisti ei, det eis uitam aeternam. Haec ³
est autem uita aeterna : ut cognoscant te, solum
uerum Deum, et quem misisti, Iesum Christum.
Ego te clarificaui super terram : opus consum- ⁴
maui, quod dedisti mihi ut faciam : et nunc ⁵
clarifica me tu, Pater, apud te ipsum, clari-
tate quam habui prius quam mundus esset
apud te. Manifestaui nomen tuum homini- ⁶
bus, quos dedisti mihi de mundo : tui erant,
et mihi eos dedisti : et sermonem tuum ser-
uauerunt. Nunc cognouerunt quia omnia ⁷
quae dedisti mihi, abs te sunt : quia uerba ⁸
quae dedisti mihi, dedi eis : et ipsi acceperunt,
et cognouerunt uere quia a te exiui, et credi-
derunt quia tu me misisti. Ego pro eis rogo : ⁹
non pro mundo rogo, sed pro his quos dedisti
mihi, quia tui sunt : et mea omnia tua sunt, ¹⁰
et tua mea sunt : et clarificatus sum in eis.
Et iam non sum in mundo, et hi in mundo ¹¹
sunt, et ego ad te uenio. Pater sancte, serua
eos in nomine tuo quos dedisti mihi : ut sint
unum, sicut et nos. Cum essem cum eis, ego ¹²
seruabam eos in nomine tuo. Quos dedisti
mihi, custodiui : et nemo ex his periuit, nisi
filius perditionis, ut scriptura impleatur. Nunc ¹³

Mc. 14. 27.

14. 27.

1 Ioh. 4. 4,
5. 4.12. 23, 13. 1,
31.Mt. 11. 27,
28. 18.

Lc. 10. 22.

1 Ioh. 5. 20.

4. 34.

8. 58, 13. 32.

14. 16, 17.

16. 15.

6. 39.
10. 28, 18. 9.

17. ³ > Deum verum $\mathcal{L}\mathcal{C}$
ego $\mathcal{S}$ ex eis periit $\mathcal{L}\mathcal{C}$

⁵ esset : fieret $\mathcal{S}$

¹² mihi +

15. 11. autem ad te uenio : et haec loquor in mundo,
ut habeant gaudium meum impletum in semet
15. 19. 14 ipsis. Ego dedi eis sermonem tuum, et mun-
dus odio eos habuit, quia non sunt de mundo,
Mt. 6. 13. 15 sicut et ego non sum de mundo. Non rogo
1 Ioh. 5. 18. ut tollas eos de mundo, sed ut serues eos ex
16 malo. De mundo non sunt, sicut et ego non
6. 63. 17 sum de mundo. Sanctifica eos in ueritate :
20. 21. 18 sermo tuus ueritas est. Sicut me misisti in
1 Cor. 1. 30. 19 mundum, et ego misi eos in mundum. Et
Heb. 2. 11. pro eis ego sanctifico me ipsum, ut sint et ipsi
20 sanctificati in ueritate. Non pro his autem
21 rogo tantum, sed et pro eis qui credituri sunt
per uerbum eorum in me : ut omnes unum
sint, sicut tu, Pater, in me, et ego in te, ut et
ipsi in nobis unum sint : ut mundus credat
1. 14. 22 quia tu me misisti. Et ego claritatem quam
dedisti mihi, dedi illis : ut sint unum, sicut
14. 20. 23 nos unum sumus. Ego in eis, et tu in me :
ut sint consummati in unum : et cognoscat
mundus quia tu me misisti, et dilexisti eos,
5. 24 sicut et me dilexisti. Pater, quos dedisti mihi,
uolo ut ubi ego sum, et illi sint mecum : ut
uideant claritatem meam, quam dedisti mihi :
quia dilexisti me ante constitutionem mundi.
1. 10, 10. 15. 25 Pater iuste, et mundus te non cognouit : ego 154 '3
autem te cognoui. Et hi cognouerunt, quia 155/10
15. 9. 26 tu me misisti. Et notum feci eis nomen tuum,
et notum faciam : ut dilectio, qua dilexisti me,
in ipsis sit, et ego in ipsis.
- Mt. 26. 30, 36, 18 Haec cum dixisset Iesus, egressus est cum 156
Mc. 14. 26, 32. discipulis suis trans torrentem Cedron, ubi 1
Lc. 22. 39.
- 14 > eos odio SC 15 ex : a SC 18 sicut + tu SC mun-
dum pr. + ita S 20 his : eis SC 21 > credat mundus SC
22 quam + tu S illis : eis SC sicut + et SC 24 > sum
ego SC 25 et pr. om. SC

erat hortus, in quem introiuit ipse, et discipuli
¹⁵⁷₁₀ eius. Sciebat autem et Iudas, qui tradebat ²
¹⁵⁸₁ eum, locum : quia frequenter Iesus conuenerat
 illuc cum discipulis suis. Iudas ergo cum ac- ³
 cepisset cohortem, et a pontificibus et Phari-
¹⁵⁹₁₀ saeis ministros, uenit illuc cum lanternis, et
 facibus, et armis. Iesus itaque sciens omnia ⁴
 quae uentura erant super eum, processit, et
 dicit eis : Quem quaeritis ? Responderunt ei : ⁵
 Iesum Nazarenum. Dicit eis Iesus : Ego sum.
 Stabat autem et Iudas, qui tradebat eum, cum
 ipsis. Ut ergo dixit eis : Ego sum : abierunt ⁶
 retrorsum, et ceciderunt in terram. Iterum ⁷
 ergo eos interrogauit : Quem quaeritis ? Illi
 autem dixerunt : Iesum Nazarenum. Respon- ⁸
 dit Iesus : Dixi uobis, quia ego sum : si ergo
 me quaeritis, sinite hos abire. Ut impleretur ⁹
 sermo, quem dixit : Quia quos dedisti mihi,
¹⁶⁰₁ non perdi ex ipsis quemquam. Simon ergo ¹⁰
 Petrus habens gladium eduxit eum, et percus-
 sit pontificis seruum, et abscidit eius auriculam
 dextram. Erat autem nomen seruo Malchus.
¹⁶¹₁ Dixit ergo Iesus Petro : Mitte gladium in ¹¹
 uaginam. Calicem quem dedit mihi Pater,
 non bibam illum ?
¹⁶²₁ Cohors ergo, et tribunus, et ministri Iu- ¹²
¹⁶³₁₀ daeorum comprehenderunt Iesum, et ligaue-
 runt eum. Et adduxerunt eum ad Annam ¹³
 primum : erat enim socer Caiaphae, qui erat
 pontifex anni illius. Erat autem Caiaphas, ¹⁴
 qui consilium dederat Iudaeis, quia expedit
 unum hominem mori pro populo.

2 Reg.
 (2Sam.) 15. 23.

3-11
 Mt. 26. 47-56,
 Mc. 14. 43-50,
 Lc. 22. 47-53

13. 1, 19. 28.

17. 12.

Mt. 20. 22,
 26. 39. 42.
 Mc. 10. 38,
 39. 14. 36.
 Lc. 22. 42.

11. 49, 50,
 19. 11.

18. ³ laternis SC ⁴ dixit SC ⁷ > interrogauit eos SC
⁹ ipsis : eis SC ¹⁰ > auriculam eius dexteram SC ¹¹ gla-
 dium + tuum SC non + vis ut S

- Mt. 26. 58, 15 Sequebatur autem Iesum Simon Petrus, et 164/4
 Mc. 14. 54. alius discipulus. Discipulus autem ille erat 165/10
 Lc. 22. 54. notus pontifici : et introiuit cum Iesu in atrium
 Ioh. 20. 2, 3. pontificis : Petrus autem stabat ad ostium 166/1
 16-18 16 foris. Exiuit ergo discipulus alius, qui erat 167/10
 Mt. 26. 69, 70, notus pontifici, et dixit ostiariae, et introduxit
 Mc. 14. 66-68. Petrum. Dicit ergo Petro ancilla ostiaria : 168
 Lc. 22. 55-57. Numquid et tu ex discipulis es hominis istius ? 1
 17 Dicit ille : Non sum. ¹ Stabant autem serui et 169
 18 ministri ad prunas, quia frigus erat, et cale- 10
 fiebant : erat autem cum eis et Petrus stans,
 et calefaciens se.
 19 Pontifex ergo interrogauit Iesum de disci-
 7. 26. 20 pulis suis, et de doctrina eius. Respondit ei 170
 Iesus : Ego palam locutus sum mundo : ego
 semper docui in synagoga et in templo, quo
 omnes Iudaei conueniunt : et in occulto lo- 171
 21 cutus sum nihil. Quid me interrogas ? inter- 10
 roga eos qui audierunt quid locutus sum ipsis :
 Act. 23. 2. 22 ecce hi sciunt quae dixerim ego. Haec autem 172
 cum dixisset, unus adsistens ministrorum de- 1
 dit alapam Iesu, dicens : Sic respondes ponti-
 23 fici ? Respondit ei Iesus : Si male locutus 173
 sum, testimonium perhibe de malo : si autem 10
 Mt. 26. 57, 24 bene, quid me caedis ? Et misit eum Annas 174
 Mc. 14. 53. ligatum ad Caiaphan pontificem. 1
 Lc. 22. 54. 25 Erat autem Simon Petrus stans et calefaciens 175
 25-27 se. Dixerunt ergo ei : Numquid et tu ex disci- 1
 Mt. 26. 71-75, pulis eius es ? Negauit ille, et dixit : Non
 Mc. 14. 69-72. sum. Dicit unus ex seruis pontificis, cognatus 26
 Lc. 22. 58-62. eius, cuius abscidit Petrus auriculam :
 27 Nonne ego te uidi in horto cum illo ? ¹ Iterum
 ergo negauit Petrus : et statim gallus cantauit.

¹⁸ calefiebant AFGHVZ : calefaciebant DM ; calefaciebant se C
 SC ²¹ sum : sim SC ²⁶ dicit + ei SC

^{176/1} Adducunt ergo Iesum a Caiapha in prae-²⁸ Mt. 27. 2,
^{177/10} torium: erat autem mane. Et ipsi non in- Mc. 15. 1,
 troierunt in praetorium, ut non contamina- Lc. 23. 1.
 rentur, sed manducarent pascha. Exiuit ergo²⁹ 29-38
 Pilatus ad eos foras, et dixit: Quam accusa- Mt. 27. 11-14,
 tionem adfertis aduersus hominem hunc? Re- Mc. 15. 2-5,
³⁰ sponderunt, et dixerunt ei: Si non esset hic Lc. 23. 2, 3.
 malefactor, non tibi tradidissemus eum. Dixit³¹ 19. 6.
 ergo eis Pilatus: Accipite eum uos, et secun- Act. 18. 15.
 dum legem uestram iudicate eum. Dixerunt
 ergo ei Iudaei: Nobis non licet interficere
 quemquam. Ut sermo Iesu impleretur, quem³² 3. 14, 8. 23,
 dixit, significans qua esset morte moriturus. 12. 32, 33-
¹⁷⁸ Introiuit ergo iterum in praetorium Pilatus,³³ Mt. 20. 19,
¹ et uocauit Iesum, et dixit ei: Tu es rex Iu- 26. 2.
¹⁷⁹ daeorum? Et respondit Iesus: A temet ipso³⁴ Mc. 10. 33, 34.
¹⁰ hoc dicis, an alii tibi dixerunt de me? Re-
³⁵ spondit Pilatus: Numquid ego Iudaeus sum?
 Gens tua et pontifices tradiderunt te mihi:
 quid fecisti? Respondit Iesus: Regnum³⁶ 8. 23, 15. 19,
 meum non est de mundo hoc: si ex hoc 17. 14, 16.
 mundo esset regnum meum, ministri mei de-
 certarent ut non traderer Iudaeis: nunc autem
¹⁸⁰ regnum meum non est hinc. Dixit itaque ei³⁷ 1 Tim. 6. 13.
¹ Pilatus: Ergo rex es tu? Respondit Iesus:
¹⁸¹ Tu dicis quia rex sum ego. Ego in hoc natus
¹⁰ sum, et ad hoc ueni in mundum, ut testimo-
 nium perhibeam ueritati: omnis qui est ex
 ueritate, audit meam uocem. Dicit ei Pilatus: ³⁸
 Quid est ueritas?

¹⁸² Et cum hoc dixisset, iterum exiuit ad Iu-
⁹ daeos: et dicit eis: Ego nullam inuenio in

²⁸ sed + ut SC ²⁹ affertis SC ³² > morte esset SC
³⁴ om. et ad init. SC > dixerunt tibi SC ³⁵ pontifices +
 tui S ³⁶ > de hoc mundo SC mei + utique SC ³⁷ > vocem
 meam SC

- 39, 40 39 eo causam. Est autem consuetudo uobis ut 183
4
 Mt. 27. 15-18, unum dimittam uobis in pascha: uultis ergo
 20-23.
 Mc. 15. 6-14. 40 dimittam uobis regem Iudaeorum? Clamaue- 184
1
 Lc. 23. 18-23. runt rursum omnes, dicentes: Non hunc, sed
 Barabban. Erat autem Barabbas latro.
- Mt. 27. 26-30. 19 Tunc ergo adprehendit Pilatus Iesum, et 185
4
 Mc. 15. 15-19. 2 flagellauit. Et milites plectentes coronam de
 Lc. 23. 16, 22. spinis, inposuerunt capiti eius: et ueste pur-
 18, 22, 33. 3 purea circumdederunt eum. Et ueniebant ad
 eum, et dicebant: Haue, rex Iudaeorum: et
 4 dabant ei alapas. Exiit iterum Pilatus foras, 186
9
 et dicit eis: Ecce adduco uobis eum foras, ut
 cognoscatis quia in eo nullam causam inuenio.
 5 Exiit ergo Iesus portans spineam coronam, et 187
4
 purpureum uestimentum: et dicit eis: Ecce 188
1
 6 homo. Cum ergo uidissent eum pontifices
 et ministri, clamabant, dicentes: Crucifige,
 crucifige. Dicit eis Pilatus: Accipite eum 189/10
190/9
 uos, et crucifigite: ego enim non inuenio in 191/10
 7 eo causam. Responderunt ei Iudaei: Nos
 legem habemus, et secundum legem debet 192
4
 8 mori, quia Filium Dei se fecit. Cum ergo au-
 disset Pilatus hunc sermonem, magis timuit.
 9 Et ingressus est praetorium iterum: et dicit
 ad Iesum: Unde es tu? Iesus autem respon- 193
10
 10 sum non dedit ei. Dicit ergo ei Pilatus: Mihi
 non loqueris? nescis quia potestatem habeo
 crucifigere te, et potestatem habeo dimittere
 18. 28-32. 11 te? Respondit Iesus: Non haberes potestatem
 aduersum me ullam, nisi tibi esset datum de
 super. Propterea qui tradidit me tibi maius

40 clamauerunt + ergo C Barabban SC 19. 3 Aue SC
 alapas AGHM SC: palmas CDVZ 4 Exiuit + ergo SC > nul-
 lam inuenio in eo causam SC 5 Exiuit SC > coronam spi-
 neam SC 6 crucifige sec. + eum SC 9 dixit SC 11 >
 datum esset SC > me tradidit SC

peccatum habet. Exinde quaerebat Pilatus ¹² Lc. 23. 2.
 dimittere eum. Iudaei autem clamabant di-
 centes : Si hunc dimittis, non es amicus Cae-
 saris : omnis qui se regem facit, contradicit
 Caesari. Pilatus ergo cum audisset hos ser- ¹³
 mones, adduxit foras Iesum : et sedit pro tri-
 bunalī, in locum qui dicitur Lithostrotus, He-
 braice autem Gabbatha. Erat autem para- ¹⁴
 sceue paschae, hora quasi sexta : et dicit Iu-
 daeis : Ecce rex uester. Illi autem clamabant : ¹⁵
^{194/1} Tolle, tolle, crucifige eum. Dixit eis Pilatus :
^{195/10} Regem uestrum crucifigam ? Responderunt
¹⁹⁶ pontifices : Non habemus regem, nisi Cae-
¹ sarem. Tunc ergo tradidit eis illum ut cruci- ¹⁶
 figeretur. ¹⁶⁻³⁰ Mt. 27. 26,
¹⁹⁷ ¹ Susceperunt autem Iesum, et eduxerunt. ^{31-50.}
 Et baiulans sibi crucem, exiuit in eum qui ¹⁷ ^{Mc. 15. 15,}
 dicitur Caluariae locum, Hebraice Golgotha : ^{21-37.}
^{198/1} ubi eum crucifixerunt. Et cum eo alios duos ¹⁸ ^{Lc. 23. 24-26,}
^{199/1} hinc et hinc, medium autem Iesum. Scripsit ¹⁹ ^{32-46.}
 autem et titulum Pilatus, et posuit super cru-
 cem : erat autem scriptum : IESUS NAZARENUS,
²⁰⁰ ¹⁰ REX IUDAEORUM. Hunc ergo titulum multi ²⁰
 legerunt Iudaeorum : quia prope ciuitatem
 erat locus ubi crucifixus est Iesus : et erat
 scriptum Hebraice, Graece, et Latine. Dice- ²¹
 bant ergo Pilato pontifices Iudaeorum : Noli
 scribere, Rex Iudaeorum : sed, quia ipse dixit :
 Rex sum Iudaeorum. Respondit Pilatus : ²²
 Quod scripsi, scripsi.
²⁰¹ ¹ Milites ergo cum crucifixissent eum, ac- ²³
 ceperunt uestimenta eius, et fecerunt quattuor

¹² + Et ad init. SC omnis + enim SC ¹³ ergo : autem SC
 in loco SC Lithostrotos SC ¹⁵ dicit SC ¹⁷ hebraice +
 autem SC ¹⁸ > crucifixerunt eum SC ²⁰ > Iudaeorum
 legerunt SC

partes, unicuique militi partem : et tunicam.
 Erat autem tunica inconsutilis, de super con-
 24 texta per totum. Dixerunt ergo ad inuicem :
 Non scindamus eam, sed sortiamur de illa
 cuius sit. Ut scriptura impleatur, dicens :

Partiti sunt uestimenta mea sibi :

et in uestem meam miserunt sortem.

Mt. 27. 55, 56, 25 Et milites quidem haec fecerunt. ²⁰² Stabant ¹⁰
 Mc. 15. 40, 41. autem iuxta crucem Iesu mater eius, et soror
 Lc. 23. 49. matris eius, Maria Cleopae, et Maria Magda-

13. 23. 26 lene. Cum uidisset ergo Iesus matrem, et
 discipulum stantem, quem diligebat, dicit ma-
 27 tri suae : Mulier, ecce filius tuus. Deinde
 dicit discipulo : Ecce mater tua. Et ex illa
 hora accepit eam discipulus in sua.

13. 1, 18. 4. 28 Postea sciens Iesus quia iam omnia con- ²⁰³
 Ps. 68. 22 summata sunt, ut consummaretur scriptura, ⁴
 (69. 21).

Mt. 27. 48, 29 dicit : Sitio. Uas ergo positum erat aceto
 Mc. 15. 36. plenum : illi autem spongiam plenam aceto
 Lc. 23. 36. hysopo circumponentes, obtulerunt ori eius.

17. 4. 30 Cum ergo accepisset Iesus acetum, dixit : ²⁰⁴
 Consummatum est. Et inclinato capite tra- ¹
 didit spiritum.

Dt. 21. 23. 31 Iudaei ergo, quoniam Parasceue erat, ut ²⁰⁵
 Ex. 12. 16. non remanerent in cruce corpora sabbato, ¹⁰
 Leu. 23. 7. erat enim magnus dies ille sabbati, rogauerunt
 Num. 28. 18, 25. Pilatum ut frangerentur eorum crura, et tolle-
 32 rentur. Uenerunt ergo milites, et primi qui-
 dem fregerunt crura, et alterius qui crucifixus
 33 est cum eo. Ad Iesum autem cum uenissent,
 ut uiderunt eum iam mortuum, non fregerunt
 34 eius crura : sed unus militum lancea latus eius
 aperuit, et continuo exiuit sanguis, et aqua.

24 impleretur SC 25 Cleopae SC 28 om. iam SC
 dixit SC 29 > erat positum SC hyssopo SC

Et qui uidit testimonium perhibuit : et uerum 35
est eius testimonium : et ille scit quia uera
dicit, ut et uos credatis. Facta sunt enim 36
haec ut scriptura impleatur : Os non com-
minuetis ex eo. Et iterum alia scriptura dicit : 37
Uidebunt in quem transfixerunt.

Ex. 12. 46.
Ps. 33. 21
(34. 20).
Zach. 12. 10.
Apoc. 1. 7.

²⁰⁶_I Post haec autem rogauit Pilatum Ioseph 38
ab Arimathia, eo quod esset discipulus Iesu,
occultus autem propter metum Iudaeorum, ut
tolleret corpus Iesu. Et permisit Pilatus.

38-42
Mt. 27.
Mc. 15. 42-47,
Lc. 23. 50-56.

²⁰⁷₁₀ Uenit ergo, et tulit corpus Iesu. ¹ Uenit autem 39
et Nicodemus, qui uenerat ad Iesum nocte

²⁰⁸_I primum, ferens mixturam murrae et aloes,
quasi libras centum. Acceperunt ergo cor- 40
pus Iesu, et ligauerunt eum linteis cum aro-
matibus, sicut mos Iudaeis est sepelire. Erat 41
autem in loco ubi crucifixus est, hortus : et
in horto monumentum nouum, in quo non-
dum quisquam positus erat. Ibi ergo propter 42
parasceuen Iudaeorum, quia iuxta erat monu-
mentum, posuerunt Iesum.

²⁰⁹_I Una autem sabbati, Maria Magdalene uenit 20
mane, cum adhuc tenebrae essent, ad monu-
mentum : et uidet lapidem sublatum a monu-
mento. Cucurrit ergo, et uenit ad Simonem 2

Mt. 28. 1,
Mc. 16. 1, 2,
Lc. 24. 1.

²¹⁰₁₀ Petrum, et ad alium discipulum quem amabat
Iesus, et dicit eis : Tulerunt Dominum de
monumento, et nescimus ubi posuerunt eum.
Exiit ergo Petrus, et ille alius discipulus, et 3
uenerunt ad monumentum. Currebant autem 4
duo simul : et ille alius discipulus praecucurrit
citius Petro, et uenit primus ad monumentum.

13. 23.

³⁵ > testimonium eius SC
thaea C ³⁹ myrrhae SC
Iudaeis SC 20. ¹ uidit SC

³⁶ impleatur SC
⁴⁰ eum : illud SC
² eis : illis SC

³⁸ Arima-
> est

5 Et cum se inclinasset, uidet posita linteamina :
 6 non tamen introiuit. Uenit ergo Simon Petrus
 sequens eum, et introiuit in monumentum, et
 7 uidet linteamina posita,¹ et sudarium, quod fue-
 rat super caput eius, non cum linteaminibus
 positum, sed separatim inuolutum in unum
 8 locum. Tunc ergo introiuit et ille discipulus
 qui uenerat primus ad monumentum : et uidit,
 9 et credidit : nondum enim sciebant scriptu-
 ram, quia oportet eum a mortuis resurgere.
 10 Abierunt ergo iterum ad semet ipsos disci-
 puli.

11 Maria autem stabat ad monumentum foris,²¹
 plorans : dum ergo fleret, inclinauit se, et
 12 prospexit in monumentum : et uidit duos an-
 gelos in albis, sedentes, unum ad caput et
 unum ad pedes, ubi positum fuerat corpus
 13 Iesu. Dicunt ei illi : Mulier, quid ploras ?
 Dicit eis : Quia tulerunt Dominum meum :
 14 et nescio ubi posuerunt eum. Haec cum
 dixisset, conuersa est retrorsum, et uidet Iesum
 15 stantem : et non sciebat quia Iesus est. Dicit
 ei Iesus : Mulier, quid ploras ? quem quae-
 ris ? Illa existimans quia hortulanus esset,
 dicit ei : Domine, si tu sustulisti eum, dicito
 mihi ubi posuisti eum, et ego eum tollam.
 16¹ Dicit ei Iesus : Maria. Conuersa illa, dicit
 17 ei : Rabboni, quod dicitur Magister. Dicit
 ei Iesus : Noli me tangere, nondum enim as-
 cendi ad Patrem meum : uade autem ad fratres
 meos, et dic eis : Ascendo ad Patrem meum
 et Patrem uestrum, et Deum meum et Deum
 18 uestrum. Uenit Maria Magdalene adnuntians

⁵ uidit SC, et ⁶ ⁹ oportebat SC ¹⁰ > discipuli ad semet-
 ipsos SC ¹⁴ uidit SC ¹⁷ et tert. om. SC

discipulis : Quia uidi Dominum, et haec dixit mihi.

²¹³
⁹ Cum esset ergo sero die illo, una sabba- 19 Mc. 16. 14-18?
torum, et fores essent clausae ubi erant disci- Lc. 24. 36-49?
puli propter metum Iudaeorum : uenit Iesus 1 Cor. 15. 5.
et stetit in medio, et dicit eis : Pax uobis. Et 20 Ioh. 14. 27.
hoc cum dixisset, ostendit eis manus et latus.

²¹⁴
¹⁰ Gauisi sunt ergo discipuli, uiso Domino.
Dixit ergo eis iterum : Pax uobis : sicut misit 21 17. 18.
me Pater, et ego mitto uos. Hoc cum dixis- 22 Gen. 2. 7.

²¹⁵
⁷ set, insufflauit : et dicit eis : Accipite Spiritum
sanctum. Quorum remiseritis peccata, remit- 23 Mt. 16. 19,
tuntur eis : et quorum retinueritis, retenta sunt. 18. 18.
1 Cor. 5. 4, 5.

²¹⁶
¹⁰ Thomas autem unus ex duodecim, qui dici- 24 Ioh. 11. 16,
tur Didymus, non erat cum eis quando uenit 14. 5.

Iesus. Dixerunt ergo ei alii discipuli : Uidi- 25 19. 34.
mus Dominum. Ille autem dixit eis : Nisi
uidero in manibus eius fixuram clauorum, et
mittam digitum meum in locum clauorum,
et mittam manum meam in latus eius, non
credam.

²¹⁷
⁹ Et post dies octo, iterum erant discipuli 26
eius intus, et Thomas cum eis. Uenit Iesus
ianuis clausis, et stetit in medio, et dixit : Pax
uobis. Deinde dicit Thomae : Infer digitum 27
tuum huc, et uide manus meas, et adfer manum
tuam, et mitte in latus meum : et noli esse in-
credulus, sed fidelis. Respondit Thomas, et 28 1. 49.
dixit ei : Dominus meus, et Deus meus. Dicit 29 1 Pet. 1. 8.
ei Iesus : Quia uidisti me, credidisti : beati
qui non uiderunt, et crediderunt.

19 > ergo sero esset SC discipuli sine add. ACDFGM*Z* :
+ congregati HM^cVZ^cSC dixit SC, et 22 20 > cum hoc SC
22 hoc : haec SC insufflauit SC 25 fixuram ACGM^cVZ^cSC :
figuram DFM*Z* ; fisuram H 26 dixit + eis S 27 dixit S
affer SC 29 dixit SC me + Thoma SC

30 Multa quidem et alia signa fecit Iesus in
 conspectu discipulorum suorum, quae non sunt
 21. 25. 31 scripta in libro hoc. Haec autem scripta sunt
 19. 35. ut credatis, quia Iesus est Christus Filius Dei : et
 1 Ioh. 5. 13. ut credentes, uitam habeatis in nomine eius.

21 Postea manifestauit se iterum Iesus ad mare
 1. 45-49. 2 Tiberiadis : manifestauit autem sic. Erant
 simul Simon Petrus, et Thomas qui dicitur
 Didymus, et Nathanahel qui erat a Cana Galilaeae,
 et filii Zebedaei, et alii ex discipulis eius
 Lc. 5. 5-8. 3 duo. Dicit eis Simon Petrus : Uado piscari.
 Dicunt ei : Uenimus et nos tecum. Et exierunt,
 et ascenderunt in nauem : et illa nocte
 Ioh. 20. 14. 4 nihil prendiderunt. Mane autem iam facto
 stetit Iesus in litore : non tamen cognouerunt
 5 discipuli quia Iesus est. Dicit ergo eis Iesus :
 Pueri, numquid pulmentarium habetis? Responderunt
 ei : Non. Dixit eis : Mittite in dexteram nauigii
 rete, et inuenietis. Miserunt ergo, et iam non
 13. 23. 7 ualebant illud trahere a multitudine piscium.
 Dicit ergo discipulus ille quem diligebat Iesus,
 Petro : Dominus est. Simon Petrus cum audisset
 quia Dominus est, tunicam succinxit se, erat enim
 nudus, et misit 8 se in mare. Alii autem discipuli
 nauigio uenerunt, non enim longe erant a terra,
 sed quasi 9 cubitis ducentis, trahentes rete piscium.
 Ut ergo descenderunt in terram, uiderunt prunas
 positas, et piscem superpositum, et panem.
 10 Dicit eis Iesus : Adferre de piscibus, quos
 11 prendidistis nunc. Ascendit Simon Petrus,
 et traxit rete in terram, plenum magnis piscibus,
 centum quinquaginta tribus. Et cum

21. 1 Iesus + discipulis C 4 om. iam SC 5 dixit SC, et 7
 6 dicit C a : prae SC 7 tunica SC 10 afferte SC

223/9 tanti essent, non est scissum rete. Dicit eis 12
 24/10 Iesus: Uenite, prandete. Et nemo audebat
 discentium interrogare eum: Tu quis es? sci-
 225 entes quia Dominus esset. Et uenit Iesus, 13
 9 et accepit panem, et dat eis, et piscem simi-
 226 liter. Hoc iam tertio manifestatus est Iesus 14 20. 19, 26.
 10 discipulis cum resurrexisset a mortuis.

227 Cum ergo prandissent, dicit Simoni Petro 15
 9 Iesus: Simon Iohannis, diligis me plus his?

Dicit ei: Etiam Domine, tu scis quia amo
 228 te. Dicit ei: Pasce agnos meos. 1 Dicit ei 16
 10 iterum: Simon Iohannis, diligis me? Ait illi:

229/9 Etiam Domine, tu scis quia amo te. Dicit
 30/10 ei: Pasce agnos meos. Dicit ei tertio: Simon 17
 Iohannis, amas me? Contristatus est Petrus,
 quia dixit ei tertio, Amas me? et dicit ei:
 Domine, tu omnia scis: tu scis quia amo te.

231/9 Dicit ei: Pasce oues meas. 1 Amen, amen 18
 32/10 dico tibi: Cum esses iunior, cingebas te, et
 ambulabas ubi uolebas: cum autem senueris,
 extends manus tuas, et alius te cinget, et du-
 cet quo non uis. Hoc autem dixit significans 19
 qua morte clarificaturus esset Deum. Et hoc
 cum dixisset, dicit ei: Sequere me. Con- 20
 uersus Petrus uidit illum discipulum quem
 diligebat Iesus, sequentem: qui et recubuit
 in caena super pectus eius, et dixit: Domine
 quis est qui tradit te? Hunc ergo cum uidis- 21-
 set Petrus, dicit Iesu: Domine hic autem
 quid? Dicit ei Iesus: Si sic eum uolo manere 22

12 discentium GH*M: discumbentium ACDFH^cVZSC, cf.
 Lc. 19. 37 esset: est SC 13 accipit C dabat S
 14 discipulis + suis SC 16 dicit ei sec. + iterum S
 17 dicit sec. et tert.: dixit SC scis pr.: nosti SC
 18 quo + tu SC 19 > cum hoc SC 20 tradet SC 21 dixit
 SC 22 dixit S si sic F*H*V: si M; sic ACDF^cGH^cSC

- donec ueniam, quid ad te? tu me sequere.
- 23 Exiuit ergo sermo iste in fratres quia discipulus ille non moritur. Et non dixit ei Iesus : Non moritur : sed : Si sic eum uolo manere donec ueniam, quid ad te?
- 24 Hic est discipulus qui testimonium perhibet de his, et scripsit haec : et scimus quia uerum est testimonium eius.
- 25 Sunt autem et alia multa quae fecit Iesus : quae si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere eos qui scribendi sunt libros. Amen.

EXPLICIT EUANGELIUM SECUNDUM IOHANNEM

ACTUS APOSTOLORUM

- Lc. 1. 3. 1 PRIMUM quidem sermonem feci de omnibus, o Theophile, quae coepit Iesus facere et docere : usque in diem qua praecipiens Apostolis per Spiritum sanctum, quos elegit, adsumtus est : quibus et praebuit se ipsum uiuum post passionem suam in multis argumentis, per dies quadraginta apparens eis, et loquens de regno Dei. Et conuescens praecepit eis ab Hierosolymis ne discederent : sed expectarent promissionem Patris, quam audistis per os meum : quia Iohannes quidem baptizauit aqua, uos autem baptizabimini Spiritu sancto non post multos hos dies.
- Act. 10. 41. 4
Ioh. 21. 13.
Lc. 24. 49.
Act. 11. 16. 5
Mt. 3. 11.
Mc. 1. 8.
Lc. 3. 16.
Ioh. 1. 33.
Lc. 17. 20,
19. 11. 6
- 23 exijt SC in : inter SC si sic GMV : sic ACDFH SC
24 discipulus + ille SC 25 capere + posse SC om. Amen
SC om. subscr. SC
1. 4 audistis + inquit SC 6 conuenerant SC

regnum Israhel? Dixit autem eis : Non est 7 Mt. 24. 36.
uestrum nosse tempora uel momenta, quae Mc. 13. 32.
Pater posuit in sua potestate : sed accipietis 8 8. 1, 14, 13. 47.
uirtutem superuenientis Spiritus sancti in uos,
et eritis mihi testes in Hierusalem, et in omni
Iudaea, et Samaria, et usque ad ultimum
terrae. Et cum haec dixisset, uidentibus illis, 9 Mc. 16. 10.
eleuatus est : et nubes suscepit eum ab oculis Lc. 24. 51.
eorum. Cumque intuerentur in caelum eun- 10 Ioh. 6. 62.
tem illum, ecce duo uiri adstiterunt iuxta Lc. 24. 4.
illos in uestibus albis : ¹ qui et dixerunt: Uiri 11 Mt. 26. 64.
Galilaei, quid statis aspicientes in caelum? Mc. 14. 62.
hic Iesus, qui adsumtus est a uobis in caelum, Lc. 21. 27.
sic ueniet quemadmodum uidistis eum euntem Apoc. 1. 7.
in caelum.

Tunc reuersi sunt Hierosolymam a monte 12 Lc. 24. 50, 52.
qui uocatur Oliueti, qui est iuxta Hierusalem,
sabbati habens iter. Et cum introissent, in 13 Mt. 10. 2-4.
cenaculum ascenderunt ubi manebant Petrus Mc. 3. 16-19.
et Iohannes, Iacobus et Andreas, Philippus Lc. 6. 14-16.
et Thomas, Bartholomeus et Mattheus, Iac-
obus Alphai et Simon Zelotes, et Iudas Iac-
obi. Hi omnes erant perseuerantes unani- 14 2. 46, 4. 24.
miter in oratione, cum mulieribus et Maria
matre Iesu, et fratribus eius.

Et in diebus illis exsurgens Petrus in medio 15
fratrum dixit (erat autem turba hominum si-
mul fere centum uiginti) : Uiri fratres, oportet 16 Ps. 40. 10
impleri scripturam, quam praedixit Spiritus (41. 9).
sanctus per os Dauid, de Iuda qui fuit dux
eorum qui conprehenderunt Iesum : quia con- 17
numeratus erat in nobis, et sortitus est sor-

¹³ *disting.* introissent in cenaculum, ascenderunt FVSC (coena-
culum SC) ; > introysent, ascenderunt in caenaculum C Bar-
tholomaeus . . . Matthaeus . . . Alphaei SC ¹⁵ *om. et ad init.*
SC hominum : nominum F*G^c ¹⁷ quia : qui SC

18 tem ministerii huius. Et hic quidem possedit
 agrum de mercede iniquitatis, et suspensus
 crepuit medius : et diffusa sunt omnia uiscera
 Mt. 27. 3-10. 19 eius. Et notum factum est omnibus habitan-
 tibus Hierusalem, ita ut appellaretur ager ille,
 lingua eorum, Acheldemach, hoc est, ager san-
 Ps. 68. 26 20 guinis. Scriptum est enim in libro Psalmorum:
 (69. 25), Fiat commoratio eorum deserta,
 108 (9). 8. et non sit qui habitet in ea :
 Ioh. 17. 12.

et

episcopatum eius accipiat alius.
 Ioh. 15. 27. 21 Oportet ergo ex his uiris, qui nobiscum con-
 gregati sunt in omni tempore quo intrauit et
 22 exiuit inter nos Dominus Iesus, incipiens a
 baptisate Iohannis usque in diem qua ad-
 sumtus est a nobis, testem resurrectionis eius
 23 nobiscum fieri unum ex istis. Et statuerunt
 duos, Ioseph qui uocabatur Barsabbas, qui
 Act. 15. 8. 24 cognominatus est Iustus, et Matthiam. Et
 orantes dixerunt : Tu Domine, qui corda nosti
 omnium, ostende quem elegeris ex his duo-
 25 bus unum, accipere locum ministerii huius et
 apostolatus, de quo praeuaricatus est Iudas
 26 ut abiret in locum suum. Et dederunt sortes
 eis, et cecidit sors super Matthiam, et adnu-
 meratus est cum undecim Apostolis.

Ex. 23. 16, 2 Et cum complerentur dies Pentecostes, erant
 34. 22. 2 omnes pariter in eodem loco. Et factus est
 Leu. 23. 15. repente de caelo sonus, tamquam aduenientis
 Num. 28. 26. spiritus uehementis, et repleuit totam domum
 Act. 4. 31. 3 ubi erant sedentes. Et apparuerunt illis dis-
 pertitae linguae tamquam ignis, seditque supra

19 Haceldama TC, Hacheldema S 20 commoratio : habitatio
 AV inhabitet SC alius : alter SC 21 > sunt congregati
 SC 23 Barsabas SC Mathiam SC, et 26 24 disting. ex
 his duobus, vnum accipere S 2. 1 cum : dum S

singulos eorum. Et repleti sunt omnes Spiritu 4
sancto, et coeperunt loqui aliis linguis, prout
Spiritus sanctus dabat eloqui illis.

Mc. 16. 17.
Act. 10. 46,
19. 6.
1 Cor. 14.

Erant autem in Hierusalem habitantes Iu- 5
dae, uiri religiosi ex omni natione quae sub
caelo est. Facta autem hac uoce, conuenit 6
multitudo, et mente confusa est, quoniam au-
diebat unusquisque lingua sua illos loquentes.
Stupebant autem omnes et mirabantur, di- 7
centes : Nonne ecce omnes isti qui loquuntur,
Galilaei sunt? et quomodo nos audiui unus- 8
quisque lingua nostra, in qua nati sumus :
Parthi et Medi et Elamitae, et qui habitant 9
Mesopotamiam, et Iudaeam et Cappadociam,
Pontum et Asiam, ¹ Phrygiam et Pamphiliam, 10
Aegyptum et partes Lybiae quae est circa
Cyrenen, et aduenae Romani, ¹ Iudaei quoque 11
et Proselyti, Cretes et Arabes : audiui eos
loquentes nostris linguis magnalia Dei? Stupe- 12
bant autem omnes et mirabantur, ad inuicem
dicentes : Quidnam hoc uult esse? Alii au- 13
tem inridentes dicebant : Quia musto pleni
sunt isti.

1 Cor. 14. 23.

Stans autem Petrus cum undecim leuauit 14
uocem suam, et locutus est eis : Uiri Iudaei,
et qui habitatis Hierusalem uniuersi : hoc uo-
bis notum sit, et auribus percipite uerba mea.
Non enim, sicut uos aestimatis, hi ebrii sunt, 15
cum sit hora diei tertia : sed hoc est quod 16
dictum est per prophetam Iohel :

Iohel 2. 28-
32.

Et erit in nouissimis diebus, dicit Dominus, 17

⁴ aliis CFG : uariis ADV SC. ⁸ lingua nostra AFV : linguam
nostram CDG SC. ^{7, 8} sunt, et sumus? SC. ⁹ Aelamitae SC
om. et (ante Iudaeam) SC. ¹⁰ Pamphyliam SC. Libyae SC
^{11, 12} Dei. Stupebant SC. ¹² > uult hoc SC. ¹³ irridentes
SC. ¹⁶ Ioel SC.

effundam de Spiritu meo super omnem carnem :

et prophetabunt filii uestri, et filiae uestrae :

et iuuenes uestri uisiones uidebunt :

et seniores uestri somnia somniabunt :

18 et quidem super seruos meos et super ancillas meas in diebus illis,

effundam de Spiritu meo, et prophetabunt.

19 Et dabo prodigia in caelo sursum, et signa in terra deorsum :

sanguinem et ignem, et uaporem fumi :

20 sol conuertetur in tenebras, et luna in sanguinem :

ante quam ueniat dies Domini magnus et manifestus.

Rom. 10. 13. 21 Et erit, omnis quicumque inuocauerit nomen Domini, saluus erit.

Lc. 24. 19. 22 Uiri Israhelitae, audite uerba haec : Iesum Nazarenum, uirum adprobatum a Deo in uobis, uirtutibus, et prodigiis, et signis, quae fecit per illum Deus in medio uestri, sicut uos sci-

Act. 4. 28. 23 tis : hunc definito consilio, et praescientia Dei traditum per manus iniquorum adfigentes in-

1 Pet. 1. 20.
Apoc. 13. 8.

24 teremistis : quem Deus suscitauit, solutis doloribus inferni, iuxta quod impossibile erat

Ps. 15 (6). 25 teneri illum ab eo. Dauid enim dicit in eum :

8-11.

Prouidebam Dominum coram me semper, quoniam a dextris meis est, ne commouear.

26 Propter hoc laetatum est cor meum :

et exultauit lingua mea :

insuper et caro mea requiescet in spe.

13. 35. 27 Quoniam non derelinques animam meam in inferno :

22 > Deus per illum SC sicut + et SC 23 adfigentes :
affligentes SC 25 coram me : in conspectu meo SC meis
est : > est mihi SC

neque dabis Sanctum tuum uidere corruptionem.

Notas fecisti mihi uias uitae : 28

replebis me iucunditate cum facie tua.

Uiri fratres, liceat audenter dicere ad uos de 29 13. 36.
patriarcha Daud, quoniam et defunctus est, 3 Reg.
et sepultus est, et sepulchrum eius est apud (1 Reg.) 2. 10.

nos usque in hodiernum diem. Propheta 30 2 Reg.
igitur cum esset, et sciret quia iureiurando (2 Sam.) 23. 1,
iurasset illi Deus de fructu lumbi eius sedere 2; 7. 12, 13.
super sedem eius : prouidens locutus est de 31 Ps. 131 (2).
resurrectione Christi, quia neque derelictus 11.

est in inferno, neque caro eius uidit corruptionem. Hunc Iesum resuscitauit Deus, 32 1. 22, 4. 33.
cuius omnes nos testes sumus. Dextera igitur Dei exaltatus, et promissione Spiritus sancti 33 5. 31.

accepta a Patre, effudit hunc quem uos uidetis et auditis. Non enim Daud ascendit in cae- 34 Ps. 109 (110).
los : dicit autem ipse : 1.

Dixit Dominus Domino meo : Mt. 22. 44.

Sede a dextris meis, Mc. 12. 36.

donec ponam inimicos tuos scabellum pe- 35 Lc. 20. 42.
dum tuorum. Heb. 1. 13.

Certissime ergo sciat omnis domus Israhel, 36
quia et Dominum eum et Christum Deus
fecit, hunc Iesum quem uos crucifixistis.

His auditis, compuncti sunt corde, et dix- 37 16. 30.
runt ad Petrum et ad reliquos Apostolos :

Quid faciemus, uiri fratres? Petrus uero ad 38 3. 19.

illos : Paenitentiam, inquit, agite, et baptizetur
unusquisque uestrum in nomine Iesu Christi
in remissionem peccatorum uestrorum : et

27 neque : nec SC 28 > mihi fecisti SC uitae + et SC
29 et pr. om. SC est (post sepultus) om. C 33 hunc quem A
FG*VE : hoc donum quod CDS 34 caelum SC dicit : dixit SC
36 > sciat ergo SC > fecit Deus SC 37 his + autem SC

Es. 57. 19. 39 accipietis donum sancti Spiritus. Uobis enim
est repromissio, et filiis uestris : et omnibus
qui longe sunt, quoscumque aduocauerit Do-
40 minus Deus noster. Aliis etiam uerbis pluri-
bus testificatus est, et exhortabatur eos, di-
4. 4, 5. 14. 41 cens : Saluamini a generatione ista praua. Qui
ergo receperunt sermonem eius, baptizati sunt :
et adpositae sunt in illa die animae circiter
42 tria milia. Erant autem perseuerantes in do-
ctrina Apostolorum, et communicatione fra-
ctionis panis, et orationibus.

5. 5, 11. 19. 17. 43 Fiebat autem omni animae timor : multa
quoque prodigia et signa per Apostolos fiebant
in Hierusalem, et metus erat magnus in uni-
4. 32, 34, 35. 44 uersis. Omnes etiam qui credebant, erant
45 pariter, et habebant omnia communia. Posses-
siones et substantias uendebant, et diuidebant
5. 42. 46 illa omnibus, prout cuique opus erat. Cotidie
Lc. 24. 53. quoque perdurantes unanimiter in templo, et
frangentes circa domos panem, sumebant ci-
bum cum exultatione, et simplicitate cordis,
4. 4, 5. 14. 47 conlaudantes Deum, et habentes gratiam ad
omnem plebem. Dominus autem augebat qui
salui fierent cotidie in id ipsum.

3 Petrus autem et Iohannes ascendebant in
14. 8. 2 templum ad horam orationis nonam. Et qui-
Ioh. 9. 1. dam uir, qui erat claudus ex utero matris suae,
baiulabatur : quem ponebant cotidie ad por-
tam templi quae dicitur Speciosa, ut peteret
3 elemosynam ab introeuntibus in templum. Is
cum uidisset Petrum et Iohannem incipientes
introire in templum, rogabat ut elemosynam
4 acciperet. Intuens autem in eum Petrus cum

³⁸ > Spiritus sancti SC ⁴⁰ pluribus CDFG : plurimis AVSC
⁴¹ > die illa SC ⁴³ > in Ierusalem fiebant SC

Iohanne, dixit: Respice in nos. At ille in- 5
tendebat in eos, sperans se aliquid accepturum
ab eis. Petrus autem dixit: Argentum et au- 6
rum non est mihi: quod autem habeo, hoc
tibi do: In nomine Iesu Christi Nazareni
surge, et ambula. Et adprehensa eius manu 7
dextera, adleuauit eum, et protinus consoli-
datae sunt bases eius, et plantae. Et exiliens 8
stetit, et ambulabat, et intrauit cum illis in tem-
plum ambulans, et exiliens, et laudans Deum.
Et uidit omnis populus eum ambulantem et 9
laudantem Deum. Cognoscebant autem illum, 10
quoniam ipse erat qui ad elemosynam sedebat
ad speciosam portam templi: et impleti sunt
stupore et extasi, in eo quod contigerat illi.

Cum teneret autem Petrum et Iohannem, 11 4. 14, 5. 12.
concurrit omnis populus ad eos, ad porticum
quae appellatur Salomonis, stupentes. Uidens 12
autem Petrus, respondit ad populum: Uiri
Israhelitae, quid miramini in hoc, aut nos quid
intuemini, quasi nostra uirtute aut pietate
fecerimus hunc ambulare? Deus Abraham, et 13 Ex. 3. 6, 15.
Deus Isaac, et Deus Iacob, Deus patrum no- Act. 5. 30,
strorum glorificauit Filium suum Iesum, quem 7. 32, 22. 14-
uos quidem tradidistis, et negastis ante faciem
Pilati, iudicante illo dimitti. Uos autem san- 14 4. 27.
ctum et iustum negastis, et petistis uirum Mt. 27. 20.
homicidam donari uobis: auctorem uero uitae 15 Mc. 15. 11.
interfecistis, quem Deus suscitauit a mortuis, Lc. 23. 18-25-
cuius nos testes sumus. Et in fide nominis 16 Ioh. 18. 40.
eius, hunc quem uidetis et nostis, confirmauit
nomen eius: et fides quae per eum est, dedit

3. 7 > manu eius *SC* 10 quoniam: quòd *SC* 11 teneret.
CFG~~C~~, et tenerent AV: uiderent D (-ret) *S* concurrit: cu-
currit *SC* 12 pietate: potestate *SC* 16 quem + vos *SC*.
vidistis *SC*

- integram sanitatem istam in conspectu omnium uestrum. Et nunc fratres, scio quia per ignorantiam fecistis, sicut et principes uestri. Deus autem, quae praenuntiauit per os omnium prophetarum pati Christum suum, impleuit sic. Paenitemini igitur et conuertimini ut deleantur uestra peccata: †cum† uenerint tempora refrigerii a conspectu Domini, et miserit eum qui praedicatus est uobis, Iesum Christum: quem oportet caelum quidem suscipere usque in tempora restitutionis omnium quae locutus est Deus per os sanctorum suorum a saeculo prophetarum. Moses quidem dixit: Quoniam prophetam uobis suscitabit Dominus Deus uester de fratribus uestris: tamquam me ipsum audietis iuxta omnia quae cumque locutus fuerit uobis. Erit autem, omnis anima quaecumque non audierit prophetam illum, exterminabitur de plebe. Et omnes prophetae a Samuhel et deinceps qui locuti sunt, et adnuntiauerunt dies istos. Uos estis filii prophetarum, et testamenti quod disposuit Deus ad patres uestros, dicens ad Abraham: Et in semine tuo benedicentur omnes familiae terrae. Uobis primum Deus suscitans Filium suum, misit eum benedicientem uobis: ut conuertat se unusquisque a nequitia sua.
- 4 Loquentibus autem illis ad populum, super-

¹⁸ quae: qui SC* > sic impleuit SC ¹⁹ > peccata uestra SC ²⁰ †cum† restituimus ex codd. (c dem.) antiquae uersionis: ut codd. alii (d h) eiusdem uersionis; ut cum (ex conflatione) codd. Hieronymiani paene omn., et SC ²¹ > quidem caelum SC ²² > suscitabit uobis SC *distinximus de fr. uestris: tamquam me ipsum audietis cum AF: de fr. uestris, tamquam meipsum aud. S; de fr. uestris, tamquam me, ipsum aud. C* ²³ quaecumque: quae SC ²⁴ om. et tert. SC ²⁵ uestros: nostros SC

uenerunt sacerdotes, et magistratus templi, et Sadducaei, ¹ dolentes quod docerent populum, ² et adnuntiarent in Iesu resurrectionem ex mortuis; et iniecerunt in eis manus, et posuerunt eos in custodiam in crastinum: erat enim iam uespera. Multi autem eorum qui audierant uerbum, crediderunt: et factus est numerus uirorum quinque milia.

Factum est autem in crastinum ut congregarentur principes eorum, et seniores, et scribae in Hierusalem: et Annas princeps sacerdotum, et Caiphas, et Iohannes, et Alexander, et quotquot erant de genere sacerdotali. Et statuantes eos in medio, interrogabant: In qua uirtute, aut in quo nomine, fecistis hoc uos? Tunc Petrus repletus Spiritu sancto, dixit ad eos: Principes populi et seniores: ¹ Si nos hodie iudicamur in benefacto hominis infirmi, in quo iste saluus factus est: notum sit omnibus uobis, et omni plebi Israhel quia in nomine Iesu Christi Nazareni, quem uos crucifixistis, quem Deus suscitauit a mortuis, in hoc iste adstat coram uobis sanus. Hic est lapis qui reprobatus est a uobis aedificantibus, qui factus est in caput anguli: et non est in alio aliquo salus: nec enim nomen aliud est sub caelo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri.

Uidentes autem Petri constantiam et Ioannis, conperto quod homines essent sine litteris et idiotae, admirabantur: et cognoscebant eos quoniam cum Iesu fuerant: hominem

4. ² in Iesum SC* ³ in eis: in eos SC ⁸ > repletus Spiritu sancto Petrus SC ⁹ seniores + audite SC ¹⁰ > dijudicamur SC ¹¹ nomine + Domini nostri SC ¹² > aliud nomen SC

quoque uidentes stantem cum eis, qui curatus
 15 fuerat, nihil poterant contradicere. Iusserunt
 autem eos foras extra concilium secedere : et
 16 conferebant ad inuicem, ¹ dicentes : Quid facie-
 mus hominibus istis ? quoniam quidem notum
 signum factum est per eos, omnibus habitanti-
 bus Hierusalem manifestum est et non pos-
 5. 28, 40. 17 sumus negare. Sed ne amplius diuulgetur in
 populum, comminemur eis, ne ultra loquantur
 18 in nomine hoc ulli hominum. Et uocantes eos,
 denuntiauerunt ne omnino loquerentur neque
 5. 29. 19 docerent in nomine Iesu. Petrus uero et
 Iohannes respondentes, dixerunt ad eos : Si
 iustum est in conspectu Dei, uos potius audire
 20 quam Deum, iudicate : non enim possumus
 21 quae uidimus et audiuius non loqui. At illi
 comminantes dimiserunt eos : non inuenientes
 quomodo punirent eos propter populum, quia
 omnes †clarificabant Deum in eo quod factum
 22 erat †. Annorum enim erat amplius quadra-
 ginta homo, in quo factum erat signum istud
 sanitatis.
 23 Dimissi autem uenerunt ad suos : et adnun-
 tiauerunt eis quanta ad eos principes sacerdo-
 Ex. 20. 11. 24 tum et seniores dixissent. Qui cum audissent,
 unanimiter leuauerunt uocem ad Deum, et
 dixerunt : Domine, tu qui fecisti caelum, et
 terram, et mare, et omnia quae in eis sunt :
 Ps. 2. 1, 2. 25 qui Spiritu sancto per os patris nostri David,
 pueri tui, dixisti :

¹⁶ *disting.* per eos, omnibus habitantibus Ierusalem : mani-
 festum est. et *SC* ²¹ †clarif. Deum in eo quod factum
 erat † *legimus partim ex graeco, partim ex codd. nostris* : clarif.
 id, quod factum fuerat in eo quod acciderat *SC et codd. plur., ἐπὶ*
τῷ γεγρονότι bis reddentes ²² erat *sec.* : fuerat *SC* ²⁴ tu + es
SC terram, mare (*sine et*) *SC*

Quare fremuerunt gentes,
 et populi meditati sunt inania?
 Adsteterunt reges terrae, 26
 et principes conuenerunt in unum :
 aduersus Dominum, et aduersus Christum
 eius.

Conuenerunt enim uere in ciuitate ista aduer- 27 Lc. 23. 7-11.
 sus sanctum puerum tuum Iesum quem unxi-
 sti, Herodes et Pontius Pilatus, cum gentibus
 et populis Israhel, ¹ facere quae manus tua et 28 2. 23.
 consilium tuum decreuerunt fieri. Et nunc, 29 4 Reg.
 Domine, respice in minas eorum, et da seruis (2 Reg.) 19. 16.
 tuis cum omni fiducia loqui uerbum tuum, Es. 37. 17.
 in eo cum manum tuam extendas sanitates, 30
 et signa, et prodigia fieri per nomen sancti
 filii tui Iesu. Et cum orassent, motus est 31 2. 2, 4.
 locus in quo erant congregati : et repleti sunt
 omnes Spiritu sancto, et loquebantur uerbum
 Dei cum fiducia.

Multitudinis autem credentium erat cor et 32 2. 44.
 anima una : nec quisquam eorum quae pos-
 sidebat aliquid suum esse dicebat : sed erant
 illis omnia communia. Et uirtute magna 33
 reddebant Apostoli testimonium resurrectionis
 Iesu Christi Domini : et gratia magna erat in
 omnibus illis. Neque enim quisquam egens 34 2. 45.
 erat inter illos : quotquot enim possessores
 agrorum aut domorum erant, uendentes ad-
 ferebant pretia eorum quae uendebant, ¹ et 35
 ponebant ante pedes Apostolorum : diuide-
 bantur autem singulis prout cuique opus erat. 9. 27, 11. 22,
 30, 12. 25,

Ioseph autem, qui cognominatus est Barna- 36 13-15.

^{26, 27} Christum eius? conuenerunt SC
 extendas + ad SC ³² cor + unum SC
 SC ³⁵ diuidebatur SC

³⁰ cum : quòd SC
³³ Domini + nostri

bas ab Apostolis, quod est interpretatum
Filius consolationis, Leuites, Cyprius genere,
37 ¹ cum haberet agrum, uendidit illum, et attulit
pretium, et posuit ante pedes Apostolorum.

5 Uir autem quidam nomine Ananias, cum
2 Saphira uxore sua, uendidit agrum, ¹ et frau-
dauit de pretio agri, conscia uxore sua : et
adferens partem quandam, ad pedes Aposto-

Lc. 22. 3.
Ioh. 13. 2, 27.

3 lorum posuit. Dixit autem Petrus : Anania,
cur temptauit Satan as cor tuum, mentiri te
Spiritui sancto, et fraudare de pretio agri ?

4 Nonne manens tibi manebat, et uenundatum
in tua erat potestate ? Quare posuisti in corde
tuo hanc rem ? Non es mentitus hominibus,

5 sed Deo. Audiens autem Ananias haec uerba,
cecidit, et expirauit. Et factus est timor ma-

6 gnus in omnes qui audierant. Surgentes au-
tem iuuenes amouerunt eum, et efferentes
sepelierunt.

7 Factum est autem quasi horarum trium spa-
tium, et uxor ipsius, nesciens quod factum

8 fuerat, introiit. Respondit autem ei Petrus :
Dic mihi, si tanti agrum uendidistis ? At illa

9 dixit : Etiam tanti. Petrus autem ad eam :
Quid utique conuenit uobis temptare Spiritum
Domini ? Ecce pedes eorum qui sepelierunt

10 uirum tuum ad ostium, et efferent te. Con-
festim cecidit ante pedes eius, et expirauit.

Intrantes autem iuuenes inuenerunt illam mor-
tuam : et extulerunt et sepelierunt ad uirum

11 suum. Et factus est timor magnus in uniuersa
ecclesia, et in omnes qui audierunt haec.

³⁷ illum : eum SC 5. ² quamdam SC ³ Petrus + ad
Ananiam S ⁵ in : super SC audierunt SC ⁷ introiuit
SC ⁸ respondit : dixit SC mihi + mulier SC

Per manus autem Apostolorum fiebant signa ¹² 2. 43, 14. 3.
et prodigia multa in plebe. Et erant unani- ^{3. 11.}
miter omnes in porticu Salomonis. Cetero- ¹³
rum autem nemo audebat coniungere se illis :
sed magnificabat eos populus. Magis autem ¹⁴ 2. 47, 6. 7,
augebatur credentium in Domino multitudo ^{11. 24.}
uirorum ac mulierum : ita ut in plateas eicerent ¹⁵ 19. 12.
infirmos, et ponerent in lectulis et grabattis, ^{Mc. 6. 55, 56.}
ut, ueniente Petro, saltim umbra illius obum-
braret quemquam eorum. Concurrebat autem ¹⁶
et multitudo uicinarum ciuitatum Hierusalem,
adferentes egros, et uexatos ab spiritibus in-
mundis : qui curabantur omnes.

Exsurgens autem princeps sacerdotum, et ¹⁷ 4. 1, 23. 2-8.
omnes qui cum illo erant, quae est heresis
Sadducaeorum, repleti sunt zelo : et iniecerunt ¹⁸
manus in Apostolos, et posuerunt illos in cus-
todia publica. Angelus autem Domini per ¹⁹ 12. 7, 16. 25,
noctem aperiens ianuas carceris, et educens ^{26.}
eos, dixit : Ite, et stantes loquimini in templo ²⁰
plebi omnia uerba uitae huius. Qui cum au- ²¹
dissent, intrauerunt diluculo in templum, et
docebant. Adueniens autem princeps sacer-
dotum, et qui cum eo erant, conuocauerunt
concilium, et omnes seniores filiorum Israhel :
et miserunt ad carcerem ut adducerentur.
Cum uenissent autem ministri, et aperto car- ²²
cere non inuenissent illos, reuersi nuntia-
uerunt, ¹ dicentes : Carcerem quidem inueni- ²³
mus clausum cum omni diligentia, et custodes
stantes ad ianuas : aperientes autem neminem

¹³ > se coniungere SC ¹⁵ et sec. : ac SC saltem SC
eorum : illorum SC ; item sine addit. cum CFGV : + et libera-
rentur ab infirmitatibus suis SC fere cum AD ¹⁶ afferentes SC
aegros SC ab : a SC ¹⁷ haeresis SC ¹⁸ illos : eos SC
²² > autem venissent SC ²³ ad : ante SC

- 24 intus inuenimus. Ut autem audierunt hos sermones magistratus templi et principes sacerdotum, ambigebant de illis quidnam fieret.
- 25 Adueniens autem quidam nuntiauit eis : Quia ecce uiri quos posuistis in carcere, sunt in
- 26 templo, stantes et docentes populum. Tunc abiit magistratus cum ministris, et adduxit illos sine ui : timebant enim populum ne lapidarentur. Et cum adduxissent illos, statuerunt in concilio : et interrogauit eos princeps
4. 18-21. 28 sacerdotum, ¹ dicens : Praecipiendo praecepimus uobis ne doceretis in nomine isto : et
- Mt. 27. 25. ecce replestis Hierusalem doctrina uestra : et uultis inducere super nos sanguinem hominis
- 29 istius. Respondens autem Petrus et Apostoli dixerunt : Oboedire oportet Deo magis
- 30 quam hominibus. Deus patrum nostrorum suscitauit Iesum, quem uos interemistis, suspendentes in ligno. Hunc Deus principem
2. 36. 31 et saluatorem exaltauit dextera sua, ad dandam
- Lc. 24. 47, 48. et saluatorem exaltauit dextera sua, ad dandam
- Ioh. 15. 26, paenitentiam Israhel, et remissionem peccatorum : et nos sumus testes horum uerborum,
27. 32 et Spiritus sanctus, quem dedit Deus omnibus oboedientibus sibi.
7. 54. 33 Haec cum audissent, dissecabantur, et cogitabant interficere illos. Surgens autem quidam
22. 3. 34 in concilio Pharisaeus, nomine Gamaliel, legis doctor honorabilis uniuersae plebi,
- 35 iussit foras ad breue homines fieri : dixitque ad illos : Uiri Israhelitae, adtendite uobis super
21. 38. 36 per hominibus istis, quid acturi sitis. Ante hos enim dies extitit Theodas, dicens se esse aliquem, cui consensit uirorum numerus circiter

²⁵ carcerem SC ³¹ > principem et saluatorem Deus SC
 Israeli SC ³⁴ Gamaliel SC ³⁶ > numerus virorum SC

quadringentorum: qui occisus est, et omnes quicumque credebant ei, dissipati sunt, et redactus est ad nihilum. Post hunc extitit Iudas Galilaeus in diebus professionis, et auertit populum post se: et ipse periit, et omnes, quotquot consenserunt ei, dispersi sunt. Et nunc itaque dico uobis, discedite ab hominibus istis, et sinite illos: quoniam si est ex hominibus consilium hoc aut opus, dissoluetur: si uero ex Deo est, non poteritis dissoluere eos, ne forte et Deo repugnare inueniamini. Consenserunt autem illi: et conuocantes Apostolos, caesis denuntiauerunt ne loquerentur in nomine Iesu, et dimiserunt eos. Et illi quidem ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Omni autem die in templo et circa domos non cessabant docentes et euangelizantes Christum Iesum.

In diebus autem illis, crescente numero discipulorum, factus est murmur Graecorum aduersus Hebraeos, eo quod despicerentur in ministerio cotidiano uiduae eorum. Conuocantes autem duodecim multitudinem discipulorum dixerunt: Non est aequum nos derelinquere uerbum Dei, et ministrare mensis. Considerate ergo, fratres, uiros ex uobis boni testimonii septem, plenos Spiritu et sapientia, quos constituamus super hoc opus. Nos uero orationi et ministerio uerbi instantes erimus. Et placuit sermo coram omni multitudine: et elegerunt Stephanum, uirum plenum fide et

37 Lc. 2. 2.

38

39 11. 17.

40 4. 18, 22. 19.

41 Mt. 5. 12.
1 Pet. 4.
13-16.

42

6 2. 44, 45,
4. 34, 35.3 1 Tim. 3. 9,
10.5 8. 5-40, 21. 8.
Apoc. 2. 6, 15.

³⁶ quicumque: qui SC redactus est: redacti SC ³⁹ eos: illud SC ⁴⁰ ne + omnino SC ⁴² > non cessabant in templo, et circa domos SC 6. ¹ factum SC ³ Spiritu + sancto SC

- Spiritu sancto, et Philippum et Prochorum,
et Nicanorem et Timonem, et Parmenam et
1. 24, 13. 3, 6 Nicolaum aduenam Antiochenum. Hos sta-
14. 23, tuerunt ante conspectum Apostolorum: et
1 Tim. 4. 14, orantes inposuerunt eis manus.
5. 22,
2 Tim. 1. 6.
12. 24, 19. 20.
- 7 Et uerbum Dei crescebat, et multiplicaba-
turnumerusdiscipulorum in Hierusalem ualde:
multa etiam turba sacerdotum oboediebat
fidei.
- 8 Stephanus autem plenus gratia et fortitu-
dine faciebat prodigia et signa magna in po-
9pulo. Surrexerunt autem quidam de synagoga
quae appellatur Libertinorum, et Cyrenensium
et Alexandrinorum, et eorum qui erant a Ci-
10 licia, et Asia, disputantes cum Stephano: et
non poterant resistere sapientiae et Spiritui,
11 qui loquebatur. Tunc summiserunt uiros,
qui dicerent se audisse eum dicentem uerba
12 blasphemiae in Mosen et Deum. Commoue-
runt itaque plebem, et seniores, et scribas: et
concurrentes rapuerunt eum, et adduxerunt in
7. 58, 21. 28, 13 concilium,¹ et statuerunt testes falsos, qui di-
25. 8. cerent: Homo iste non cessat loqui uerba
14 aduersus locum sanctum et legem: audiui-
mus enim eum dicentem, quoniam Iesus Nazare-
nus hic destruet locum istum, et mutabit tra-
15 ditiones quas tradidit nobis Moses. Et in-
tuentes eum omnes qui sedebant in concilio,
uiderunt faciem eius tamquam faciem angeli.
- 7 Dixit autem princeps sacerdotum: Si haec
Gen. 11. 31, 2 ita se habent? Qui ait:
15. 7.
- Uiri fratres et patres audite: Deus gloriae
7 Dei: Domini SC 10 qui: quo CDG 11 audiuisse SC
et + in SC 13 > falsos testes SC qui dicerent: lapsu im-
pressimus dicentes in editionis nostrae maioris textu 15 tanquam
S 7. 1 haberent S

apparuit patri nostro Abraham cum esset in Mesopotamia, prius quam moraretur in Charram,¹ et dixit ad illum : Exi de terra tua et de³ cognatione tua, et ueni in terram quam tibi monstraui. Tunc exiit de terra Chaldaeorum,⁴ et habitauit in Charram. Et inde, postquam mortuus est pater eius, transtulit illum in terram istam in qua nunc uos habitatis. Et non dedit illi hereditatem in ea nec⁵ passum pedis : et repromisit dare illi eam in possessionem, et semini eius post ipsum, cum non haberet filium. Locutus est autem Deus :⁶ Quia erit semen eius accola in terra aliena, et seruituti eos subicient, et male tractabunt eos annis quadringentis : et gentem cui seruierint⁷ iudicabo ego, dixit Deus : et post haec exhibunt, et seruient mihi in loco isto. Et dedit illi⁸ testamentum circumcisionis : et sic genuit Isaac, et circumcidit eum die octaua : et Isaac, Iacob : et Iacob, duodecim patriarchas. Et⁹ patriarchae aemulantes, Ioseph uendiderunt in Aegyptum : et erat Deus cum eo :¹ et eripuit¹⁰ eum ex omnibus tribulationibus eius : et dedit ei gratiam et sapientiam in conspectu Pharaonis regis Aegypti : et constituit eum praepositum super Aegyptum, et super omnem domum suam. Uenit autem fames in uni-¹¹ uersam Aegyptum et Chanaan, et tribulatio magna : et non inueniebant cibos patres nostri. Cum audisset autem Iacob esse frumen-¹² tum in Aegypto, misit patres nostros primum :¹³ et in secundo cognitus est Ioseph a fratribus

3-5
Gen. 12. 1 ;
4-7.

Gen. 13. 15,
17. 8, 48. 4.

Gen. 15. 13,
14.
Ex. 12. 40.
Gal. 3. 17.

Ex. 3. 12.

Gen. 17. 9-12,
21. 4, 25. 26.
Gen. 29. 31-
35. 30. 5-24,
35. 16-26.
Gen. 37. 11,
28, 39. 1, 2,
21, 23.
Gen. 41. 37-
46.

Gen. 41. 54,
42. 5.

Gen. 42. 1-3.

Gen. 43. 2-15,
45. 1-4, 16.

² Abrahae SC Charan SC, et ⁴ ³ > monstraui tibi
SC ⁵ et sec. : sed SC ⁶ autem + ei SC eius : tuum S
⁷ Deus : Dominus SC ⁸ octauo SC Isaac sec. + et S*

suis, et manifestatum est Pharaoni genus eius.

- Gen. 45. 9, 10, 27, 43, 26, 27. 14 Mittens autem Ioseph accersiu it Iacob patrem suum et omnem cognationem in animabus
Ex. 1. 5. 15 septuaginta quinque. Et descendit Iacob in Aegyptum: et defunctus est ipse, et patres
Dt. 10. 22. 16 nostri. Et translati sunt in Sychem, et positi
Gen. 46. 5, 28, 49. 32. 16 sunt in sepulchro quod emit Abraham pretio
Ex. 1. 6. 17 argenti a filiis Emmor filii Sychem. Cum
Gen. 23. 16, 17, 50. 13. 17 adpropinquaret autem tempus repromissionis
Ios. 24. 32. quam confessus erat Deus Abrahae, creuit
Ex. 1. 7, 12. 18 populus et multiplicatus est in Aegypto, quoad
Ex. 1. 8. 18 usque surrexit rex alius in Aegypto, qui non
Ex. 1. 15-22. 19 sciebat Ioseph. Hic circumueniens genus nostrum, adflixit patres ut exponerent infantes
20 suos, ne uiuificarentur. Eodem tempore na-
20-29 20 tus est Moses, et fuit gratus Deo: qui nutritus
Ex. 2. 2-15. 21 est tribus mensibus in domo patris sui. Ex-
Heb. 11. 23-27. 21 posito autem illo, sustulit eum filia Pharaonis,
22 et enutriuit eum sibi in filium. Et eruditus
22 est Moses omni sapientia Aegyptiorum, et
23 erat potens in uerbis, et in operibus suis. Cum
autem impleretur ei quadraginta annorum tem-
24 pus, ascendit in cor eius ut uisitaret fratres
suos filios Israhel. Et cum uidisset quendam
iniuriam patientem, uindicauit illum: et fecit
ultionem ei qui iniuriam sustinebat, percusso
25 Aegypto. Existimabat autem intellegere fra-
tres, quoniam Deus per manum ipsius daret
26 salutem illis: at illi non intellexerunt. Se-
quenti uero die apparuit illis litigantibus, et
reconciliabat eos in pacem, dicens: Uiri, fra-
27 tres estis, ut quid nocetis alterutrum? Qui au-

14 cognationem + suam SC 16 Sichem SC bis Hemor SC
17 > autem appropinquaret SC promissionis SC 18 > alius
rex SC 19 patres + nostros SC 21 nutriu it SC 26 in
pace SC

tem iniuriam faciebat proximo, reppulit eum, dicens: Quis te constituit principem et iudicem super nos? numquid interficere me 28 tu uis, quemadmodum interfecisti heri Aegyptium? Fugit autem Moses in uerbo isto: 29 Ex. 2. 22, 18. 3. 4. et factus est aduena in terra Madiam, ubi generauit filios duos. Et expletis annis qua- 30 30-34 Ex. 3. 2-10. draginta, apparuit illi in deserto montis Sina angelus in igne flammae rubi. Moses autem 31 uidens, admiratus est uisum. Et accedente illo ut consideraret, facta est uox Domini: Ego Deus patrum tuorum, Deus Abraham, 32 et Deus Isaac, et Deus Iacob. Tremefactus autem Moses, non audebat considerare. Dixit 33 autem illi Dominus: Solue calciamentum pedum tuorum: locus enim in quo stas, terra sancta est. Uidens uidi afflictionem populi 34 mei qui est in Aegypto, et gemitum eorum audiui, et descendi liberare eos: et nunc ueni, et mittam te in Aegyptum. Hunc Mosen 35 quem negauerunt, dicentes: Quis te constituit principem et iudicem? hunc Deus principem et redemptorem misit, cum manu angeli qui apparuit illi in rubo. Hic eduxit illos faciens 36 Ex. 7-12, 14, 16, 17. prodigia et signa in terra Aegypti, et in rubro mari, et in deserto annis quadraginta. Hic 37 Act. 3. 22. Dt. 18. 15. est Moses, qui dixit filiis Israhel: Prophetam uobis suscitabit Deus de fratribus uestris: tamquam me ipsum audietis. Hic est, qui fuit 38 Ex. 19. 3, 17, 18. Dt. 4. 10, 9. 10. in Ecclesia in solitudine cum angelo qui loquebatur ei in monte Sina, et cum patribus nostris: qui accepit uerba uitae dare nobis.

27 repulit *SC* 29 Madian *SC* 31 facta est + ad eum *SC*
 Domini + dicens *SC* 32 Ego + sum *SC* et *pr. om.* *SC*
 37 > suscitabit vobis *SC* meipsum uno uerbo *S*; me, ipsum *C*

- Ex. 16. 3. 39 Cui noluerunt oboedire patres nostri : sed rep-
 Num. 11. 4, 5, 14. 3, 4. pulerunt, et auersi sunt cordibus suis in Ae-
 Ex. 32. 1, 23. 40 gyptum, ¹ dicentes ad Aaron : Fac nobis deos,
 qui praecedant nos : Moses enim hic, qui
 eduxit nos de terra Aegypti, nescimus quid
 Ex. 32. 4-6, 41 factum sit ei. Et uitulum fecerunt in illis die-
 Dt. 9. 16. ³⁵ bus, et obtulerunt hostiam simulacro, et laeta-
 Am. 5. 25-27. 42 bantur in operibus manuum suarum. Con-
 uertit autem Deus, et tradidit eos seruire
 militiae caeli, sicut scriptum est in libro pro-
 phetarum :
 Numquid uictimas aut hostias obtulistis
 mihi
 annis quadraginta in deserto, domus Is-
 rahel ?
 43 Et suscepistis tabernaculum Moloch,
 et sidus Dei uestri Rempham,
 figuras quas fecistis adorare eas :
 et transferam uos trans Babylonem.
 Ex. 25. 9, 40. 44 Tabernaculum testimonii fuit patribus nostris
 in deserto, sicut disposuit loquens ad Mosen,
 ut faceret illud secundum formam quam uide-
 rat. Quod et induxerunt suscipientes patres
 Ios. 3. 14-17. 45 nostri cum Iesu in possessionem gentium quas
 expulit Deus a facie patrum nostrorum, usque
 in diebus Dauid, ¹ qui inuenit gratiam ante
 Deum, et petiit ut inueniret tabernaculum Deo
 2 Reg. (2 46 Iacob. Salomon autem aedificauit illi domum.
 Sam.) 7. 2-17.
 Ps. 131 (2). 5. 47 Sed non Excelsus in manufactis habitat, sicut
 3 Reg. 48 propheta dicit :
 (1 Reg.)
 5. 5, 6, 1, 2. 49 Caelum mihi sedes est :
 Es. 66. 1, 2. 49 terra autem scabellum pedum meorum.

³⁹ repulerunt SC ⁴⁰ Moysi enim huic S ⁴¹ > diebus illis
 SC ⁴² aut : et C ⁴³ in Bab. S ⁴⁴ fuit + cum SC dis-
 posuit + illis Deus SC ⁴⁵ propheta : per prophetam S

Quam domum aedificabitis mihi, dicit Dominus,

aut quis locus requietionis meae est?

Nonne manus mea fecit haec omnia? 50

Duri ceruice, et incircumcisi cordibus et auri- 51 Ex. 32. 9,
bus, uos semper Spiritui sancto resistitis: sicut 33. 3, 5, 34. 9.
Patres uestri, et uos. Quem prophetarum non Dt. 31. 27.
sunt persecuti patres uestri? et occiderunt eos 52 Hier. 6. 10,
qui praenuntiabant de aduentu Iusti, cuius uos 9. 26.
nunc proditores et homicidae fuistis: qui 3 Reg.
accepistis legem in dispositionem angelorum, (1 Reg.) 19. 10.
et non custodistis. 2 Par. 36. 15,
16.
Mt. 23. 31.
Lc. 11. 49-51,
13. 33.

Audientes autem haec dissecabantur cordi- 54 Act. 7. 38.
bus suis, et stridebant dentibus in eum. Cum 55 Gal. 3. 19.
autem esset plenus Spiritu sancto, intendens Heb. 2. 2.
in caelum, uidit gloriam Dei, et Iesum stantem Act. 5. 33.
a dextris Dei, et ait: Ecce uideo caelos apertos, 56 6. 3, 5.
et Filium hominis a dextris stantem Dei. Ex- 57 Mc. 16. 19.
clamantes autem uoce magna continuerunt
aures suas, et impetum fecerunt unanimiter in
eum. Et eicientes eum extra ciuitatem lapi- 58 Leu. 24. 14-
dabant: et testes deposuerunt uestimenta sua 16.
secus pedes adolescentis, qui uocabatur Sau- Act. 22. 4.
lus. Et lapidabant Stephanum inuocantem, et 59 Ps. 30. 6
dicentem: Domine Iesu, suscipe spiritum (31. 5).
meum. Positis autem genibus, clamauit uoce 60 Lc. 23. 46.
magna, dicens: Domine, ne statuas illis hoc Lc. 23. 34.
peccatum. Et cum hoc dixisset, obdormiuit.
Saulus autem erat consentiens neci eius. 11. 19, 22. 20.

Facta est autem in illa die persecutio magna 8
in ecclesia quae erat Hierosolymis, et omnes
dispersi sunt per regiones Iudaeae et Sama-

⁴⁹ dicit Dominus? aut *SC* ⁵¹ duri A^cDG: dura CFV*SC*
incircumcisi ACDG^c: -cisis FG*V*SC* uestri + ita *SC* ⁵³ in
dispositione *SC* ⁵⁶ > stantem a dextris *SC*, et + virtutis *S*
⁶⁰ obdormiuit + in Domino *SC*

- 2 riae, praeter Apostolos. Curauerunt autem
 Stephanum uiri timorati, et fecerunt planctum
 9. 1, 22. 4, 3 magnum super illum. Saulus uero deuastabat
 26. 10, 11. ecclesiam, per domos intrans, et trahens uiros
 ac mulieres, tradebat in custodiam.
- 4 Igitur qui dispersi erant, pertransiebant
 6. 5. 5 euangelizantes uerbum. Philippus autem de-
 scendens in ciuitatem Samariae, praedicabat
 6 illis Christum. Intendebant autem turbae his
 quae a Philippo dicebantur unanimiter, au-
 7 dientes et uidentes signa quae faciebat. Multi
 Mc. 16. 17, 18. enim eorum qui habebant spiritus inmundos,
 Lc. 10. 17. clamantes uoce magna, exiebant: multi autem
 8 paralytici et claudi curati sunt. Factum est
 ergo magnum gaudium in illa ciuitate.
- 9 Uir autem quidam nomine Simon, qui ante
 fuerat in ciuitate magus, seducens gentem
 Samariae, dicens se esse aliquem magnum:
 10 cui auscultabant omnes a minimo usque ad
 maximum, dicentes: Hic est uirtus Dei, quae
 11 uocatur magna: adtendebant autem eum,
 propter quod multo tempore magicis suis de-
 2. 38, 41. 12 mentasset eos. Cum uero credidissent Philippo
 Mt. 28. 19. euangelizanti de regno Dei et nomine Iesu
 13 Christi, baptizabantur uiri ac mulieres. Tunc
 Simon et ipse credidit: et cum baptizatus
 esset, adherebat Philippo: uidens etiam signa
 et uirtutes maximas fieri, stupens admirabatur.
11. 22. 14 Cum autem audissent Apostoli qui erant
 Hierosolymis, quia recepit Samaria uerbum
 Dei, miserunt ad illos Petrum et Iohannem:

² illum: eum SC ³ uero: autem SC ⁴ pertransibant
 SC uerbum + Dei SC ⁷ exiebant SC et et S ⁸ > gau-
 dium magnum SC ¹¹ attendebant SC magijs C ¹² et
 nomine: in nomine SC ¹³ adhaerebat SC ¹⁴ quia rece-
 pit: quod recepisset SC illos: eos SC

qui cum uenissent, orauerunt pro ipsis ut ac- 15
 ciperent Spiritum sanctum : nondum enim in 16
 quemquam illorum uenerat, sed baptizati tan-
 tum erant in nomine Domini Iesu. Tunc 17 6. 6, 9, 17,
 inponebant manus super illos, et accipiebant 19. 6.
 Spiritum sanctum. Cum uidisset autem Simon 18
 quia per inpositionem manus Apostolorum
 daretur Spiritus sanctus, obtulit eis pecuniam,
 'dicens : Date et mihi hanc potestatem, ut cui- 19
 cumque inposuero manus, accipiat Spiritum
 sanctum. Petrus autem dixit ad eum : Pecunia 20
 tua tecum sit in perditionem : quoniam donum
 Dei existimasti pecunia possideri. Non est 21 Eph. 5. 5.
 tibi pars neque sors in sermone isto : cor enim
 tuum non est rectum coram Deo. Paeniten- 22
 tiam itaque age ab hac nequitia tua : et roga
 Deum, si forte remittatur tibi haec cogitatio
 cordis tui. In felle enim amaritudinis, et 23 Dt. 29. 18.
 obligatione iniquitatis uideo te esse. Re- 24 Es. 58. 6.
 spondens autem Simon, dixit : Precamini uos Heb. 12. 15.
 pro me ad Dominum, ut nihil ueniat super me
 horum quae dixistis.

Et illi quidem testificati, et locuti uerbum 25
 Domini, rediebant Hierosolimam, et multis
 regionibus Samaritanorum euangelizabant.

Angelus autem Domini locutus est ad Phi- 26 6. 5.
 lippum, dicens : Surge et uade contra meri-
 dianum, ad uiam quae descendit ab Hieru-
 salem in Gazam : haec est deserta. Et surgens 27 Es. 56. 3-7.
 abiit. Et ecce uir Aethiops, eunuchus, potens Ps. 67. 32
 Candacis reginae Aethiopum, qui erat super (68. 31).
 omnes gazas eius, uenerat adorare in Hieru- Es. 19. 21.
 salem : et reuertebatur sedens super currum 28
 suum, legensque prophetam Esaïam. Dixit au- 29

25 redibant SC

28 > Isaïam prophetam SC

tem Spiritus Philippo : Accede, et adiunge te
 30 ad currum istum. Adcurrens autem Philippus,
 audiuit eum legentem Esaïam prophetam, et
 Rom. 10. 14. 31 dixit : Putasne intellegis quae legis ? Qui ait :
 Et quomodo possum, si non aliquis ostenderit
 mihi ? Rogauitque Philippum, ut ascenderet
 Es. 53. 7, 8. 32 et sederet secum. Locus autem scripturae
 quam legebat, erat hic :

Tamquam ouis ad occisionem ductus est :
 et sicut agnus coram tondente se sine
 uoce,

sic non aperuit os suum.

33 In humilitate iudicium eius sublatum est.
 Generationem illius quis enarrabit ?
 quoniam tollitur de terra uita eius.

34 Respondens autem eunuchus Philippo, dixit ;
 Obsecro te, de quo propheta dicit hoc ? de se,
 35 an de alio aliquo ? Aperiens autem Philippus
 os suum, et incipiens ab scriptura ista, euan-

10. 47. 36 gelizauit illi Iesum. Et dum irent per uiam,
 uenerunt ad quandam aquam : et ait eunuchus :

38 Ecce aqua, quid prohibet me baptizari ? Et
 iussit stare currum : et descenderunt uterque in
 aquam, Philippus et eunuchus : et baptizauit

3 Reg. 39 eum. Cum autem ascendissent de aqua, Spi-
 (1 Reg.) 18. 12. ritus Domini rapuit Philippum, et amplius non
 4 Reg. uidit eum eunuchus. Ibat enim per uiam suam
 (2 Reg.) 2. 16.

Act. 21. 8. 40 gaudens. Philippus autem inuentus est in
 Azoto, et pertransiens euangelizabat ciuitati-
 bus cunctis, donec ueniret Caesaream.

³³ illius : eius *SC* tolletur *SC* ³⁵ ab : a *SC* ³⁶ quid AC
 DG* *SC* : quis FG^cV ³⁷ *Uersum omisimus cum A*CFG : habent*
 A^cDV *SC*, legunt uero sic : dixit autem (om. A^cV) Philippus : Si
 credis ex toto corde, licet. Et respondens ait (dixit D) : Credo
 Dei Filium (> Filium Dei A^cD *SC*) esse Iesum Christum (om. D)
³⁹ enim : autem *SC*

Saulus autem adhuc aspirans minarum et **9** 8. 3.
 caedis in discipulos Domini, accessit ad prin-
 cipem sacerdotum, ¹ et petiit ab eo epistulas in **2** 2-8
 Damascum ad synagogas: ut si quos inuenisset **22. 4-11.**
 huius uiae uiros ac mulieres, uinctos perduce- **26. 9-18.**
 ret in Hierusalem. Et cum iter faceret, contigit **3** **19. 9, 23,**
 ut adpropinquaret Damasco: et subito circum- **24. 14, 22.**
 fulsit eum lux de caelo. Et cadens in terram **4**
 audiuit uocem dicentem sibi: Saule, Saule,
 quid me persequeris? Qui dixit: Quis es, Do- **5** **5. 39.**
 mine? Et ille: Ego sum Iesus quem tu perse- **1 Cor. 15. 8.**
 queris. Sed surge, et ingredi te ciuitatem, et **6**
 dicetur tibi quid te oporteat facere. Uiri autem **7**
 illi qui comitabantur cum eo, stabant stupe-
 facti, audientes quidem uocem, neminem au-
 tem uidentes. Surrexit autem Saulus de terra, **8**
 apertisque oculis nihil uidebat: ad manus
 autem illum trahentes, introduxerunt Damas-
 cum. Et erat tribus diebus non uidens, et non **9**
 manducauit, neque bibit.

Erat autem quidam discipulus Damasci, no- **10** **10-15**
 mine Ananias: et dixit ad illum in uisu Domi- **22. 12-16.**
 nus: Anania. At ille ait: Ecce ego, Domine.
 Et Dominus ad illum: Surge, uade in uicum **11**
 qui uocatur Rectus: et quaere in domo Iudae
 Saulum nomine Tharsensem: ecce enim orat:
 et uidit uirum Ananiam nomine introeuntem, **12**
 et inponentem sibi manus ut uisum recipiat.

9. 1 aspirans AV, inspirans DF: spirans CGSC **5** perse-
 queris sine addit. AG*: +durum est tibi contra stimulum calci-
 trare. Et tremens, ac (et D; om. V) stupens dixit: Domine,
 quid me uis facere? Et Dominus ad eum (+dixit D) DFG^cVSC;
 +durum tibi contra stimulum calcitrare. qui tremens in horrore
 uersus in eo quod factum erat ait domine quid me uis facere et
 dominus ad eum C **6** Sed ad init. om. FGVSC (non D) et
 sec. +ibi SC **9** erat +ibi SC **11** illum: eum SC surge
 +et SC Tarsensem SC (1593 et 1598)

- 13 Respondit autem Ananias : Domine, audiui a multis de uiro hoc, quanta mala sanctis tuis
 14 fecerit in Hierusalem : et hic habet potestatem a principibus sacerdotum alligandi omnes
 13. 2, 22, 21, 15 qui inuocant nomen tuum. Dixit autem ad eum Dominus : Uade, quoniam uas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram
 Rom. 1. 1. 20. 23, 21. 11. 16 gentibus et regibus, et filiis Israhel : ego enim ostendam illi quanta oporteat eum pro nomine
 2 Cor. 11. 23-28. 17 meo pati. Et abiit Ananias, et introiuit in domum : et inponens ei manus, dixit : Saule frater, Dominus misit me Iesus, qui apparuit tibi in uia qua ueniebas, ut uideas, et implearis
 18 Spiritu sancto. Et confestim ceciderunt ab oculis eius tamquam squamae, et uisum re-
 19 cepit : et surgens baptizatus est. Et cum accepisset cibum, confortatus est.

Fuit autem cum discipulis qui erant Da-
 20 masci per dies aliquot. Et continuo in synagoga praedicabat Iesum, quoniam hic est
 26. 10, 20. 21 Filius Dei. Stupebant autem omnes qui audiebant, et dicebant: Nonne hic est, qui expugnabat in Hierusalem eos qui inuocabant nomen istud : et huc ad hoc uenit ut uinctos illos
 18. 28. 22 duceret ad principes sacerdotum? Saulus autem multo magis conualescebat, et confunde-
 23. 16. 24 bat Iudaeos qui habitabant Damasci, adfirmans quoniam hic est Christus.

Gal. 1. 17, 23 Cum implerentur autem dies multi, consilium fecerunt Iudaei ut eum interficerent :
 18. 23. 16. 24 notae autem factae sunt Saulo insidiae eorum. Custodiebant autem et portas die ac nocte, ut

13 > fecerit sanctis tuis SC 20 in synagoga : ingressus in
 synagogas S 23 > autem implerentur SC fecerunt + in
 vnum SC

eum interficerent. Accipientes autem discipuli 25 2 Cor. 11. 32, eius nocte, per murum dimiserunt eum, sum-
mittentes in sporta. 33.

Cum autem uenisset in Hierusalem, tenta- 26 22. 17-20, bat iungere se discipulis: et omnes timebant
eum, non credentes quia esset discipulus. 26. 20. Gal. 1. 17, 18.
Barnabas autem adprehensum illum duxit ad 27
Apostolos: et narrauit illis quomodo in uia
uidisset Dominum, et quia locutus est ei, et
quomodo in Damasco fiducialiter egerit in
nomine Iesu. Et erat cum illis intrans et 28
exiens in Hierusalem, fiducialiter agens in
nomine Domini. Loquebatur quoque, et dis 29
putabat cum Graecis: illi autem quaerebant
occidere eum. Quod cum cognouissent fra- 30 11. 25. Gal. 1. 21.
tres, deduxerunt eum Caesaream, et dimise-
runt Tharsum.

Ecclesia quidem per totam Iudaeam, et Gali- 31
laeam, et Samariam habebat pacem, et aedi-
ficabatur ambulans in timore Domini, et con-
solatione sancti Spiritus replebatur.

Factum est autem ut Petrus, dum pertransi- 32
ret uniuersos, deueniret ad sanctos qui habita-
bant Lyddae. Inuenit autem ibi hominem 33
quendam, nomine Aeneam, ab annis octo
iacentem in grabatto, qui erat paralyticus. Et 34
ait illi Petrus: Aeneas, sanat te Iesus Christus:
surge, et sterne tibi. Et continuo surrexit.
Et uiderunt illum omnes qui habitabant 35
Lyddae et Saronae: qui conuersi sunt ad
Dominum.

²⁵ discipuli eius: eum discipuli $\mathcal{C}$; eum discipuli eius $\mathcal{S}$ sub-
mittentes $\mathcal{SC}$ ²⁶ > se iungere $\mathcal{SC}$ quia: quòd $\mathcal{SC}$
²⁸ Hierusalem + et $\mathcal{SC}$ ²⁹ quoque *sine addit.* ACG: + genti-
bus D (cum gent.) FV $\mathcal{SC}$ ³⁰ Tarsum $\mathcal{SC}$ (1593 et 1598)
³⁴ Aenca $\mathcal{SC}$ sanet $\mathcal{S}$ te + Dominus $\mathcal{SC}$ ³⁵ illum: eum $\mathcal{SC}$

36 In Ioppe autem fuit quaedam discipula nomine Tabita, quae interpretata dicitur Dorcas. Haec erat plena operibus bonis et elemosynis
 37 quas faciebat. Factum est autem in diebus illis, ut infirmata moreretur : quam cum lauis-
 38 sent, posuerunt eam in cenaculo. Cum autem prope esset Lydda ab Ioppe, discipuli audientes quia Petrus esset in ea, miserunt duos uiros ad eum, rogantes : Ne pigriteris uenire usque
 39 ad nos. Exsurgens autem Petrus uenit cum illis. Et cum aduenisset, duxerunt illum in cenaculum : et circumsteterunt illum omnes uiduae, flentes et ostendentes tunicas et uestes,
 40 quas faciebat illis Dorcas. Eiectis autem omnibus foras, Petrus ponens genua orauit : et conuersus ad corpus, dixit : Tabita, surge. At illa aperuit oculos suos : et uiso Petro, resedit.
 41 Dans autem illi manum, erexit eam : et cum uocasset sanctos et uiduas, adsignauit eam
 42 uiuam. Notum autem factum est per uniuersam Ioppen : et crediderunt multi in Domino.
 10. 6. 43 Factum est autem ut dies multos moraretur in Ioppe, apud quendam Simonem coriarium.

Mt. 8. 5. 10 Uir autem quidam erat in Caesarea, nomine
 Lc. 7. 2. Cornelius, centurio cohortis quae dicitur Ita-
 Act. 27. 1. 2 lica : religiosus, et timens Deum cum omni domo sua, faciens elemosynas multas plebi, et de-
 3. 1, 9. 10. 3 precans Deum semper : uidit in uisu manifeste, quasi hora nona diei, angelum Dei introeun-
 4 tem ad se, et dicentem sibi Corneli. At ille intuens eum, timore correptus, dixit : Quid est, Domine ? Dixit autem illi : Orationes tuae et

³⁶ Tabitha SC ³⁷ coenaculo SC ³⁸ ad Ioppen SC
³⁹ coenaculum SC ostendentes + ei SC ⁴⁰ Tabitha SC
⁴³ > Simonem quendam SC 10. ² et pr. : ac SC ³ + is
ad init. SC > diei nona SC ⁴ quid est : quis es S

elemosynae tuae ascenderunt in memoriam in
 conspectu Dei. Et nunc mitte uiros in Ioppen, 5
 et accersi Simonem quendam, qui cognomi-
 natur Petrus: hic hospitatur apud Simonem 6 9. 43.
 quendam coriarium, cuius est domus iuxta
 mare. Et cum discessisset angelus qui loque- 7
 batur illi, uocauit duos domesticos suos et
 militem metuentem Dominum, ex his qui illi
 parebant. Quibus cum narrasset omnia, misit 8
 illos in Ioppen.

Postera autem die iter illis facientibus, et 9
 adpropinquantibus ciuitati, ascendit Petrus in
 superiora ut oraret, circa horam sextam. Et 10
 cum esuriret, uoluit gustare. Parantibus autem
 eis, cecidit super eum mentis excessus. Et 11 11-20
 uidit caelum apertum, et descendens uas quod- 11. 5-14.
 dam, uelut linteum magnum, quattuor initiis
 summitti de caelo in terram: in quo erant 12
 omnia quadrupedia et serpentina terrae, et uola-
 tilia caeli. Et facta est uox ad eum: Surge 13
 Petre, occide et manduca. Ait autem Petrus: 14 Leu. 11;
 Absit, Domine, quia numquam manducaui 20. 25.
 omne commune et inmundum. Et uox iterum 15 Dt. 14. 4-20.
 secundo ad eum: Quae Deus purificauit, tu Ezech. 4. 14.
 ne commune dixeris. Hoc autem factum est 16 Mt. 15. 11.
 per ter: et statim receptum est uas in caelum. Mc. 7. 15, 19.
 Act. 15. 29.

Et dum intra se haesitaret Petrus quidnam 17
 esset uisio quam uidisset: ecce uiri qui missi
 erant a Cornelio, inquirentes domum Simonis,
 adstiterunt ad ianuam. Et cum uocassent, in- 18
 terrogabant si Simon, qui cognominatur Petrus,
 illic haberet hospitium. Petro autem cogitante 19

⁶ mare sine addit. ACFGV: + hic dicet tibi quid te oporteat
 (-tet D) facere DSC ¹⁰ eis: illis SC ¹¹ submitti SC
¹⁵ quae: quod SC > commune ne SC

de uisione, dixit Spiritus ei : Ecce uiri tres
 20 quaerunt te. Surge itaque, et descende, et
 uade cum eis nihil dubitans, quia ego misi illos.
 21 Descendens autem Petrus ad uiros, dixit :
 Ecce ego sum quem quaeritis : quae causa est
 22 propter quam uenistis ? Qui dixerunt : Corne-
 lius centurio, uir iustus et timens Deum, et
 testimonium habens ab uniuerſa gente Iudae-
 orum, responſum accepit ab angelo ſancto
 accersire te in domum ſuam, et audire uerba
 11. 12. 23 abs te. Introducens igitur eos, recepit hospitio.

Sequenti autem die surgens profectus est
 cum eis: et quidam ex fratribus ab Ioppe comi-
 24 tati ſunt eum. Altera autem die introiuit Cae-
 ſaream. Cornelius uero expectabat illos, con-
 25 uocatis cognatis ſuis, et neceſſariis amicis. Et
 factum eſt cum introiſſet Petrus, obuius ei
 Cornelius et procidens ad pedes eius adorauit.

14. 15. 26 Petrus uero leuauit eum, dicens : Surge, et
 Apoc. 19. 10, 22. 8, 9. 27 ego ipſe homo ſum. Et loquens cum illo in-
 trauit, et inuenit multos qui conuenerant :
 28 'dixitque ad illos : Uos ſcitis quomodo abomi-
 natum ſit uiro Iudaeo coniungi, aut accedere
 ad alienigenam : et mihi oſtendit Deus, nemi-
 nem communem aut inmundum dicere homi-
 29 nem. Propter quod ſine dubitatione ueni
 accerſitus. Interrogo ergo, quam ob cauſam
 30 accerſiſtis me ? Et Cornelius ait : A nudius
 quartana die uſque in hanc horam, orans eram
 hora nona in domo mea : et ecce uir ſtetit
 31 ante me in ueste candida, ' et ait : Corneli,
 exaudita eſt oratio tua, et elemosynae tuae

20 et *pr. om.* SC

23 igitur : ergo SC

eis : illis SC

25 obuius + venit SC

26 eleuauit SC

28 et : sed SC

30 nudiusquarta (*uno uerbo*) SC in *pr.* : ad SC

commemoratae sunt in conspectu Dei. Mitte ³²
ergo in Ioppen, et accersi Simonem, qui cogno-
minatur Petrus: hic hospitatur in domo Si-
monis coriarii iuxta mare. Confestim igitur ³³
misi ad te: et tu bene fecisti ueniendo.
Nunc ergo omnes nos in conspectu tuo ad-
sumus audire omnia quaecumque tibi prae-
cepta sunt a Domino. Aperiens autem Petrus ³⁴
os, dixit:

Dt. 10. 17.
2 Par. 19. 7.
Iob. 34. 19.
Rom. 2. 11.
Eph. 6. 9.
Ps. 14 (5).
1, 2.
Ioh. 9. 31.
Es. 52. 7.
Nah. 1. 15.
Act. 13. 26.
Rom. 10. 15.
Eph. 2. 17.
Mt. 4. 12.
Mc. 1. 14.
Mt. 3. 16.
Mc. 1. 10.
Lc. 3. 22.

In ueritate conperi quoniam non est per-
sonarum acceptor Deus, ¹ sed in omni gente ³⁵
qui timet eum et operatur iustitiam, acceptus
est illi. Uerbum misit filiis Israhel, adnun- ³⁶
tians pacem per Iesum Christum: hic est
omnium Dominus. Uos scitis ¹ quod factum ³⁷
est uerbum per uniuersam Iudaeam: incipiens
enim a Galilaea post baptismum quod prae-
dicauit Iohannes, ¹ Iesum Nazareth: quomodo ³⁸
unxit eum Deus Spiritu sancto et uirtute, qui
pertransiuit bene faciendo, et sanando omnes
oppressos a diabolo, quoniam Deus erat cum
illo. Et nos testes sumus omnium quae fecit ³⁹
in regione Iudaeorum, et Hierusalem: quem
occiderunt suspendentes in ligno. Hunc ⁴⁰
Deus suscitauit tertia die, et dedit eum mani-
festum fieri ¹ non omni populo, sed testibus ⁴¹
praeordinatis a Deo: nobis, qui manducaui-
mus et bibimus cum illo postquam resurrexit
a mortuis. Et praecepit nobis praedicare ⁴²
populo et testificari quia ipse est qui constitu-
tus est a Deo iudex uiuorum et mortuorum.
Huic omnes prophetae testimonium perhi- ⁴³

1. 8, 2. 32.
Lc. 24. 48.
1 Cor. 15.
4-7.
Ioh. 14. 19,
21, 22, 15. 27.
Lc. 24. 43.
Act. 1. 4.
17. 31, 24. 25.
Mt. 16. 27.
Ioh. 5. 22-29.
2 Tim. 4. 1.
Es. 53. 5, 6,
9, 10.

³³ igitur: ergo SC
quoniam: quia SC
SC

³⁴ os + suum SC
³⁶ misit + Deus SC

conperi SC
³⁸ pertransijt

Hier. 31. 34.
33. 8.

bent, remissionem peccatorum accipere per nomen eius omnes qui credunt in eum.

44 Adhuc loquente Petro uerba haec, cecidit Spiritus sanctus super omnes qui audiebant uerbum. Et obstipuerunt ex circumcissione fideles qui uenerant cum Petro, quia et in

2. 4, 19. 6.
Mc. 16. 17.
1 Cor. 14.

46 nationes gratia Spiritus sancti effusa est. Audiebant enim illos loquentes linguis, et magnificantes Deum. Tunc respondit Petrus:

47 Numquid aquam quis prohibere potest ut non baptizentur hi, qui Spiritum sanctum accepe-

2. 38, 8. 16.
19. 5.

48 runt sicut et nos? Et iussit eos in nomine Iesu Christi baptizari. Tunc rogauerunt eum ut maneret aliquot diebus.

11 Audierunt autem Apostoli, et fratres qui erant in Iudaea, quoniam et gentes receperunt uerbum Dei. Cum ascendisset autem

Gal. 2. 12, 14.

3 Petrus in Hierosolymam, disceptabant aduersus illum qui erant ex circumcissione,¹ dicentes: Quare introisti ad uiros praeputium habentes, et manducasti cum illis? Incipiens autem Petrus exponebat illis ordinem, dicens:

5-14
10. 9-32.

5 Ego eram in ciuitate Ioppe orans, et uidi in excessu mentis uisionem, descendens uas quoddam uelut linteum magnum quattuor initiis summitti de caelo, et uenit usque ad me.

6 In quod intuens considerabam, et uidi quadrupedia terrae, et bestias et reptilia, et uolantilia caeli. Audiui autem et uocem dicentem

8 mihi: Surge Petre, occide et manduca. Dixi autem: Nequaquam, Domine: quia commune aut inmundum numquam introiuit in os meum.

⁴⁵ obstupuerunt SC ⁴⁸ > baptizari in nomine Domini Iesu Christi SC ^{11. 2} > autem ascendisset SC ⁵ mentis + meae S
maneret + apud eos SC
in om. SC

Respondit autem uox secundo de caelo : Quae 9
 Deus mundauit, tu ne commune dixeris. Hoc 10
 autem factum est per ter : et recepta sunt
 rursum omnia in caelum. Et ecce confestim 11
 tres uiri adstiterunt in domo in qua eram,
 missi a Caesarea ad me. Dixit autem Spiritus 12
 mihi ut irem cum illis, nihil haesitans. Uene-
 runt autem mecum et sex fratres isti, et in-
 gressi sumus in domum uiri. Narrauit autem 13
 nobis, quomodo uidisset angelum in domo
 sua, stantem et dicentem sibi: Mitte in Ioppen,
 et accersi Simonem, qui cognominatur Petrus,
 ' qui loquetur tibi uerba, in quibus saluus eris, 14
 tu et uniuersa domus tua. Cum autem coepis- 15 10. 44-46.
 sem loqui, decidit Spiritus sanctus super eos, 2. 4.
 sicut et in nos in initio. Recordatus sum 16 1. 5, 19. 2-4.
 autem uerbi Domini, sicut dicebat : Iohannes
 quidem baptizauit aqua, uos autem baptizabi-
 mini Spiritu sancto. Si ergo eandem gratiam 17 15. 8.
 dedit illis Deus, sicut et nobis qui credidimus 5. 39.
 in Dominum Iesum Christum, ego quis eram,
 qui possem prohibere Deum? His auditis, 18 13. 47, 48,
 tacuerunt: et glorificauerunt Deum, dicentes: 14. 27.
 Ergo et gentibus Deus paenitentiam ad uitam 11. 8. 11.
 dedit.

Et illi quidem qui dispersi fuerant a tribula- 19 8. 1-4.
 tione quae facta fuerat sub Stephano, peram-
 bulauerunt usque Phoenicen, et Cyprum, et
 Antiochiam, nemini loquentes uerbum, nisi
 solis Iudaeis. Erant autem quidam ex eis uiri 20 13. 1.
 Cyprii et Cyrenaei : qui cum introissent Antio- Mt. 27. 32.
 chiam, loquebantur et ad Graecos, adnuntian- Mc. 15. 21.
 Lc. 23. 26.

¹⁰ > omnia rursum SC ¹¹ > uiri tres confestim SC ¹⁵ de-
 cidit : cecidit SC ¹⁸ > poenitentiam dedit Deus ad uitam SC
²⁰ Cyrenaei SC

2. 47, 4. 4, 21 tes Dominum Iesum. Et erat manus Do-
 5. 14, 6. 1, 7. mini cum eis: multusque numerus credentium
 8. 14. 22 conuersus est ad Dominum. Peruenit autem
 4. 36. sermo ad aures ecclesiae quae erat Hieroso-
 13. 43. 23 Antiochiam. Qui cum peruenisset, et uidisset
 gratiam Dei, gaudisus est: et hortabatur omnes
 24 proposito cordis permanere in Domino: quia
 erat uir bonus, et plenus Spiritu sancto et fide.
 9. 30. 25 Et adposita est turba multa Domino. ¹ Pro-
 fectus est autem Tharsum, ut quaereret Sau-
 Gal. 2. 11. 26 lum: quem cum inuenisset, perduxit Antio-
 chiam. Et annum totum conuersati sunt in
 ecclesia, et docuerunt turbam multam, ita ut
 cognominarentur primum Antiochiae disci-
 puli Christiani.
 13. 1, 15. 32. 27 In his autem diebus superuenerunt ab Hie-
 21. 10. 28 rosolymis prophetae Antiochiam: et surgens
 unus ex eis nomine Agabus, significabat per
 Spiritum famem magnam futuram in uniuerso
 orbe terrarum: quae facta est sub Claudio.
 29 Discipuli autem, prout quis habebat, propo-
 suerunt in ministerium mittere habitantibus
 12. 25. 30 in Iudaea fratribus: quod et fecerunt, mittentes
 ad seniores per manus Barnabae et Sauli.
 12 Eodem autem tempore misit Herodes rex
 manus, ut adfligeret quosdam de ecclesia.
 Mt. 20. 22. 2 Occidit autem Iacobum fratrem Iohannis
 Mc. 10. 38. 3 gladio. Uidens autem quia placeret Iudaeis,
 Act. 24. 27, 25. 9. adposuit adprehendere et Petrum. Erant au-
 4 tem dies azymorum. Quem cum adprehendis-
 set, misit in carcerem, tradens quattuor qua-

22 usque + ad SC 23 omnes + in SC 24 > multa turba SC
 25 autem + Barnabas SC Tarsum SC 26 sunt + ibi SC
 29 proposuerunt + singuli SC 12. 1 affligeret SC 3 adpre-
 hendere: vt apprehenderet SC

ternionibus militum custodire eum, uolens post
 pascha producere eum populo. Et Petrus 5
 quidem seruabatur in carcere: oratio autem
 fiebat sine intermissione ab ecclesia ad Deum
 pro eo. Cum autem producturus eum esset 6 5. 22, 23.
 Herodes, in ipsa nocte erat Petrus dormiens
 inter duos milites, uinctus catenis duabus: et
 custodes ante ostium custodiebant carcerem.
 Et ecce angelus Domini adstitit, et lumen re- 7 5. 19.
 fulsit in habitaculo: percussoque latere Petri,
 suscitauit eum, dicens: Surge uelociter. Et
 ceciderunt catenae de manibus eius. Dixit 8
 autem angelus ad eum: Praecingere, et calcia
 te galliculas tuas. Et fecit sic: et dixit illi:
 Circumda tibi uestimentum tuum, et sequere
 me. Et exiens sequebatur eum, et nesciebat 9 10. 17.
 quia uerum est quod fiebat per angelum: aesti-
 mabat autem se uisum uidere. Transeuntes 10
 autem primam et secundam custodiam, uene-
 runt ad portam ferream, quae ducit ad ciuita-
 tem: quae ultro aperta est eis. Et exeuntes
 processerunt uicum unum: et continuo dis-
 cessit angelus ab eo. Et Petrus ad se reuer- 11
 sus, dixit: Nunc scio uere quia misit Dominus
 angelum suum, et eripuit me de manu Hero-
 dis, et de omni expectatione plebis Iudaeorum.
 Consideransque uenit ad domum Mariae ma- 12 25, 13. 5, 13,
 tris Iohannis qui cognominatus est Marcus, 15, 37.
 ubi erant multi congregati et orantes. Pul- 13 Col. 4. 10.
 sante autem eo ostium ianuae, processit puella 2 Tim. 4. 11.
 ad audiendum, nomine Rhode. Et ut cogno- 14 Philem. 24.
 1 Pet. 5. 13.

⁴ custodire eum: custodiendum $\mathcal{C}$, ad custodiendum $\mathcal{S}$
⁷ suscitauit: excitauit $\mathcal{SC}$ ⁸ galliculas AC: gallicas DFG;
 caligas V $\mathcal{SC}$ ⁹ aestimabat: existimabat $\mathcal{SC}$ autem: enim
 $\mathcal{S}$ ¹³ ad audiendum ACDG $\mathcal{C}$: ad uidendum FV $\mathcal{S}$

- uit uocem Petri, prae gaudio non aperuit ianuam, sed intro currens nuntiauit stare Petrum ante ianuam. At illi dixerunt ad eam: Insanis. Illa autem adfirmabat sic se habere. Illi autem dicebant: Angelus eius est. Petrus autem perseuerabat pulsans: cum autem aperuissent, uiderunt eum, et obstipuerunt. Annuens autem eis manu ut tacerent, narrauit quomodo Dominus eduxisset eum de carcere, dixitque: Nuntiate Iacobo et fratribus haec. Et egressus abiit in alium locum. Facta autem die, erat non parua turbatio inter milites, quidnam de Petro factum esset. Herodes autem cum requisisset eum, et non inuenisset, inquisitione facta de custodibus, iussit eos duci: descendensque a Iudaea in Caesaream, ibi commoratus est.
- Erat autem iratus Tyriis et Sidoniis. At illi unanimes uenerunt ad eum, et persuasione Blasto, qui erat super cubiculum regis, postulabant pacem, eo quod alerentur regiones eorum ab illo. Statuto autem die Herodes uestitus ueste regia sedit pro tribunali, et con-
tionabatur ad eos. Populus autem adclamabat: Dei uoces, et non hominis. Confestim autem percussit eum angelus Domini, eo quod non dedisset honorem Deo: et consumptus a uermibus, expirauit.
- Uerbum autem Domini crescebat, et multiplicabatur.
- Barnabas autem et Saulus reuersi sunt ab Hierosolymis expleto ministerio, adsumto Iohanne qui cognominatus est Marcus.

15 affirmabat SC 16 aperuissent + ostium S obstupuerunt SC
18 > factum esset de Petro SC 21 concionabatur SC
22 acclamabat SC

Erant autem in ecclesia quae erat Antiochia¹¹, 26, 27. prophetae et doctores, in quibus Barnabas, et Symeon qui uocabatur Niger, et Lucius Cyrenensis, et Manaen qui erat Herodis Tetrarchae conlactaneus, et Saulus. Ministrantibus autem illis Domino, et ieiunantibus, dixit Spiritus sanctus: Separate mihi Barnaban et Saulum in opus quod adsumsi eos. Tunc ieiunantes et orantes, inponentesque eis manus, dimiserunt illos.

Et ipsi quidem missi ab Spiritu sancto abierunt Seleuciam: et inde nauigauerunt Cyprus. Et cum uenissent Salamina, praedicabant uerbum Dei in synagogis Iudaeorum: habebant autem et Iohannem in ministerio. Et cum perambulassent uniuersam insulam usque Paphum, inuenerunt quendam uirum magum pseudoprophetam, Iudaeum, cui nomen erat Bariesu: qui erat cum Proconsule Sergio Paulo, uiro prudente. Hic, accersitis Barnaba et Paulo, desiderabat audire uerbum Dei. Resistebat autem illis Elymas magus, (sic enim interpretatur nomen eius) quaerens auertere Proconsulem a fide. Saulus autem, qui et Paulus, repletus Spiritu sancto, intuens in eum, dixit: O plene omni dolo, et omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis iustitiae, non desinis subuertere uias Domini rectas? Et nunc ecce manus Domini super te, et eris caecus, non uidens solem usque ad tempus.

13. ¹ Simon SC Manahen SC collectaneus SC ² dixit + illis SC separate CDFG: segregate AVSC > Saulum et Barnabam SC opus + ad SC ⁴ ab: a SC ⁵ Salaminam SC ⁶ usque + ad S magum: magnum C (92* et 98*) Bariesu: Barieu S ⁷ Paulo sec., plur.: Saulo GSC ^{10, 11} re-ctas. Et SC

Et confestim cecidit in eum caligo et tenebrae, et circumiens quaerebat qui ei manum
 12 daret. Tunc Proconsul cum uidisset factum, credidit admirans super doctrinam Domini.

12. 25, 15. 38. 13 Et cum a Papho nauigassent Paulus et qui
 14. 25. cum eo, uenerunt Pergen Pamphiliae: Iohannes autem discedens ab eis, reuersus est Hierosolymam. Illi uero pertranseuntes Pergen,
 14. 21. 14 uenerunt Antiochiam Pisidiae: et ingressi
 15. 21. 15 synagogam die sabbatorum, sederunt. Post
 1c. 4. 17. lectionem autem legis et prophetarum, miserunt principes synagogae ad eos, dicentes:
 2 Cor. 3. 14, 15. Uiri fratres, si quis est in uobis sermo exhortationis ad plebem, dicite. Surgens autem
 16 Paulus, et manu silentium indicens, ait:

Uiri Israhelitae, et qui timetis Deum, audite: Deus plebis Israhel elegit patres nostros,
 17 et plebem exaltauit cum essent incolae in terra Aegypti, et in brachio excelso eduxit eos ex
 18 ea: et per quadraginta annorum tempus mores eorum sustinuit in deserto. Et destruens
 19 gentes septem in terra Chanaan, sorte distribuit eis terram eorum, quasi post quadringentos et quinquaginta annos: et post haec
 20 dedit iudices, usque ad Samuhel prophetam. Et exinde postulauerunt regem: et dedit illis
 21 Deus Saul filium Cis, uirum de tribu Beniamin, annis quadraginta. Et amoto illo, suscitauit illis Dauid regem: cui et testimonium
 22 perhibens, dixit: Inueni Dauid filium Iesse, uirum secundum cor meum, qui faciet omnes
 23 uoluntates meas. Huius Deus ex semine secundum promissionem eduxit Israhel salua-

¹¹ circuiens SC ¹² super doctrina SC ¹³ eo + erant SC
 Pamphyliae SC ²² et sec. om. SC Iessae S

torem Iesum, praedicante Iohanne ante faciem 24 Es. 11. 1.
aduentus eius baptismum paenitentiae omni Lc. 1. 32,
populo Israhel. Cum impleret autem Iohan- 25 2. 11.
nes cursum suum, dicebat : Quem me arbi- Mt. 3. 1-11.
tramini esse? non sum ego, sed ecce uenit Mc. 1. 4-7.
post me, cuius non sum dignus calciamenta Lc. 3. 3-16.
pedum soluere. Uiri fratres, filii generis Ioh. 1. 20, 27.
Abraham, et qui in uobis timent Deum, uobis
uerbum salutis huius missum est. Qui enim 26 Act. 10. 36.
habitabant Hierusalem, et principes eius, hunc
ignorantes, et uoces prophetarum quae per
omne sabbatum leguntur, iudicantes impleue- 27 3. 17, 18.
runt: et nullam causam mortis inuenientes in Lc. 24. 20,
eum, petierunt a Pilato ut interficerent eum. 26, 27.
Cumque consummassent omnia quae de eo 28 Mt. 27. 23.
scripta erant, deponentes eum de ligno, posue- Mc. 14. 55.
runt in monumento. Deus uero suscitauit Lc. 23. 22, 23.
eum a mortuis tertia die: qui uisus est per 29 Mt. 27. 59, 60.
dies multos his qui simul ascenderant cum eo Mc. 15. 46.
de Galilaea in Hierusalem: qui usque nunc Lc. 23. 53.
sunt testes eius ad plebem. Et nos uobis ad- 30 Ioh. 19. 38-
nuntiamus ea quae ad patres nostros repro- 42.
missio facta est: quoniam hanc Deus adim- 31 Act. 1. 3, 8.
pleuit filiis nostris resuscitans Iesum, sicut et
in Psalmo secundo scriptum est: Filius meus
es tu, ego hodie genui te. Quod autem sus- 34 Es. 55. 3.
citauerit eum a mortuis, amplius iam non
reuersurum in corruptionem, ita dixit: Quia
dabo uobis sancta Daudid fidelia. Ideoque et 35 Ps. 15. 10.
alias dicit: Non dabis Sanctum tuum uidere
corruptionem. Daudid enim sua generatione 36 3 Reg.
cum administrasset uoluntati Dei, dormiuit, (1 Reg.) 2. 10.
Act. 2. 29.

25 esse, non **E** 28 in eo **SC** 29 posuerunt + eum **SC**
32 ea: eam **SC** 33 nostris: uestris **S** 34 suscitauit **SC**
36 enim + in **SC** *disting.* administrasset, uoluntati Dei dormiuit:
et appositus **SC**

- et adpositus est ad patres suos, et uidit corruptionem. Quem uero Deus suscitauit, non uidit corruptionem. Notum igitur sit uobis, uiri fratres, quia per hunc uobis remissio peccatorum adnuntiatur, ab omnibus quibus non potuistis in lege Mosi iustificari : in hoc omnis qui credit, iustificatur. Uidete ergo ne superueniat uobis quod dictum est in prophetis : Uidete contemptores, et admiramini, et disperdimini :
quia opus operor ego in diebus uestris, opus quod non credetis, si quis enarrauerit uobis.
- Exeuntibus autem illis rogabant ut sequenti sabbato loquerentur sibi uerba haec. Cumque dimissa esset synagoga, secuti sunt multi Iudaeorum et colentium aduenarum, Paulum et Barnaban : qui loquentes suadebant eis ut permanerent in gratia Dei.
- Sequenti uero sabbato paene uniuersa ciuitas conuenit audire uerbum Domini. Uidentes autem turbas, Iudaei repleti sunt zelo, et contradicebant his quae a Paulo dicebantur, blasphemantes. Tunc constanter Paulus et Barnabas dixerunt : Uobis oportebat primum loqui uerbum Dei : sed quoniam repellitis illud, et indignos uos iudicastis aeternae uitae, ecce conuertimur ad gentes. Sic enim praecepit nobis Dominus :
Posui te in lumen gentibus :
ut sis in salutem usque ad extremum terrae.
- ³⁷ suscitauit + a mortuis *SC*
^{38, 39} *disting.* iustificari, in hoc *SC*
⁴⁴ pene *SC* Domini : Dei *SC*
lucem *SC* Gentium *SC*
- ³⁸ adnuntiatur + et *SC*
⁴³ colentium + Deum *S*
⁴⁶ iudicatis *SC*. ⁴⁷ lumen :

Audientes autem gentes, gauisae sunt et glori- 48
 ficabant uerbum Domini: et crediderunt quot-
 quot erant praeordinati ad uitam aeternam.
 Disseminabatur autem uerbum Domini per 49
 uniuersam regionem. Iudaei autem concitau- 50
 runt religiosas mulieres et honestas, et primos
 ciuitatis, et excitauerunt persecutionem in
 Paulum et Barnaban: et eiecerunt eos de
 finibus suis. At illi excusso puluere pedum 51 18. 6.
 in eos, uenerunt Iconium. Discipuli quoque 52 Mt. 10. 14.
 replebantur gaudio, et Spiritu sancto. Mc. 6. 11.
 Lc. 9. 5,
 10. 11.

Factum est autem in Iconio, ut simul introi- 14
 rent synagogam Iudaeorum, et loquerentur,
 ita ut crederet Iudaeorum et Graecorum co-
 piosa multitudo. Qui uero increduli fuerunt 2
 Iudaei suscitauerunt et ad iracundiam con-
 citauerunt animas gentium aduersus fratres.
 Multo igitur tempore demorati sunt fiduciali- 3 Heb. 2. 4.
 ter agentes in Domino, testimonium perhi- Mc. 16. 20.
 bente uerbo gratiae suae, dante signa et pro-
 digia fieri per manus eorum. Diuisa est autem 4
 multitudo ciuitatis: et quidam quidem erant
 cum Iudaeis, quidam uero cum Apostolis.
 Cum autem factus esset impetus gentilium et 5 2 Tim. 3. 11.
 Iudaeorum cum principibus suis, ut contume-
 liis adficerent, et lapidarent eos, ¹ intellegentes 6 Mt. 10. 23.
 confugerunt ad ciuitates Lycaoniae Lystram
 et Derben, et uniuersam in circuitu regionem:
 et ibi euangelizantes erant.

Et quidam uir in Lystris infirmus pedibus 7 3. 2, 9. 33.
 sedebat, claudus ex utero matris suae, qui 8 Joh. 9. 1.

50 > mulieres religiosas SC 14. 1 in Iconio: Iconij SC
 introirent + in SC 5 afficerent SC 6 Licaoniae S erant
 + Et commota est omnis multitudo in doctrina eorum. Paulus
 autem, et Barnabas morabantur Lystris S u. 8 numeratur 7 in
 C, deinde 9 = 8 C et sic ad fin. cap. 8 om. in SC

3. 6. 9 numquam ambulauerat. Hic audiuit Paulum
 Mt. 9. 22. loquentem : qui intuitus eum, et uidens quia
 Mc. 5. 34, 10 haberet fidem ut saluus fieret, ¹dixit magna
 Lc. 8. 48, uoce : Surge super pedes tuos rectus. Et
 18. 42. 11 exiliuit, et ambulabat. Turbae autem cum
 28. 6. uidissent quod fecerat Paulus, leuauerunt uo-
 cem suam Lycaonice dicentes : Dii similes
 12 facti hominibus descenderunt ad nos. Et
 uocabant Barnaban Iouem, Paulum uero Mer-
 13 curium, quoniam ipse erat dux uerbi. Sacerdos
 quoque Iouis, qui erat ante ciuitatem, tauros
 et coronas ante ianuas adferens cum populis,
 14 uolebat sacrificare. Quod ubi audierunt Apo-
 stoli Barnabas et Paulus, conscissis tunicis
 10. 26, 17. 24. 15 suis exilierunt in turbas clamantes, ¹et dicentes:
 En. 20. 3, 4, Uiri, quid haec facitis? et nos mortales su-
 11. mus similes uobis homines, adnuntiantes
 Ps. 145 (6). 6. uobis ab his uanis conuerti ad Deum uiuum,
 qui fecit caelum et terram, et mare et omnia
 17. 30. 16 quae in eis sunt : qui in praeteritis generatio-
 Rom. 3. 25. nibus dimisit omnes gentes ingredi uias suas.
 Ps. 103 (4). 14, 17 Et quidem non sine testimonio semet ipsum
 15. reliquit, bene faciens de caelo, dans pluuias et
 Hier. 5. 24. tempora fructifera, implens cibo et laetitia
 Rom. 1. 19, 20. 18 corda uestra. Et haec dicentes, uix sedaue-
 runt turbas ne sibi immolarent.
 2 Cor. 11. 25. 19 Superuenerunt autem quidam ab Antiochia
 2 Tim. 3. 11. et Iconio Iudaei : et persuasis turbis lapi-
 dantesque Paulum, traxerunt extra ciuitatem,
 20 aestimantes eum mortuum esse. Circumdantibus autem eum discipulis, surgens intrauit ciuitatem, et postera die profectus est cum

⁹ > fidem haberet SC ¹¹ Licaonice S ¹³ *disting.* afferens,
 cum populis uolebat SC ¹⁷ uestra : nostra C ; eorum S
¹⁹ aestimantes : existimantes SC

Barnaba in Derben. Cumque euangelizassent ²¹ 6, 13, 51, 14. ciuitati illi, et docuissent multos, reuersi sunt Lystram, et Iconium, et Antiochiam, ¹ confir- ²² 18. 23. mantes animas discipulorum, exhortantesque ¹ Thess. 3. 8. ut permanerent in fide, et quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Et cum constituissent illis per singulas ²³ 11. 30, 13. 3. ecclesias presbyteros, et orassent cum ieiunationibus, commendauerunt eos Domino in quem crediderunt. Transeuntesque Pisidiam, ²⁴ uenerunt in Pamphiliam: et loquentes in ²⁵ 13. 13, 14. Pergen uerbum Domini, descenderunt in Attaliam: et inde nauigauerunt Antiochiam, unde ²⁶ 11. 26, 13. 1, erant traditi gratiae Dei, in opus quod com- ^{2, 15. 30, 18. 22.} pleuerunt. Cum autem uenissent, et congre- ²⁷ 11. 18. gassent ecclesiam, rettulerunt quanta fecisset Deus cum illis, quia aperuisset gentibus ostium fidei. Morati sunt autem tempus non 28 modicum cum discipulis.

Et quidam descendentes de Iudaea, doce- ¹⁵ Gal. 5. 2. bant fratres: Quia nisi circumcidamini secundum morem Mosi, non potestis saluari. Facta ergo seditione non minima Paulo et ² Gal. 2. 1, 2. Barnabae aduersus illos, statuerunt ut ascenderent Paulus et Barnabas, et quidam alii ex illis, ad Apostolos et presbyteros in Hierusalem super hac quaestione. Illi igitur deducti ab ³ ecclesia pertransiebant Phoenicem et Samariam, narrantes conuersionem gentium: et faciebant gaudium magnum omnibus fratribus. Cum autem uenissent Hierosolymam, sus- ⁴ cepti sunt ab ecclesia, et ab Apostolis, et a se-

²⁴ Pamphyliam $\mathfrak{C}$ (93 et 98)
(Perge) ²⁷ retulerunt $\mathfrak{SC}$
cum graeco: ex aliis ADGV $\mathfrak{SC}$
ibant $\mathfrak{SC}$ Phoenicem $\mathfrak{SC}$

²⁵ > verb. Dom. in Pergen $\mathfrak{SC}$
illis + et $\mathfrak{SC}$ 15. ² ex illis CF
³ igitur: ergo $\mathfrak{SC}$ pertrans-
⁴ om. a (ante senioribus) $\mathfrak{SC}$

nioribus, adnuntiantes quanta Deus fecisset
 5 cum illis. Surrexerunt autem quidam de heresi
 Pharisaeorum qui crediderant, dicentes :
 Quia oportet circumcidi eos, praecipere quoque
 seruare legem Mosi.

6 Conueneruntque Apostoli et seniores uidere
 7 de uerbo hoc. Cum autem magna conquisitio
 fieret, surgens Petrus dixit ad eos :

Uiri fratres, uos scitis quoniam ab antiquis
 diebus in nobis elegit Deus per os meum au-
 8 dire gentes uerbum euangelii, et credere. Et
 qui nouit corda Deus testimonium perhibuit,
 dans illis Spiritum sanctum sicut et nobis

10. 44, 47,
 11. 15, 17.
 Gal. 3. 2.

Rom. 3. 22.
 Gal. 5. 1. 10
 Mt. 23. 4.

9 et nihil discreuit inter nos et illos, fide puri-
 ficans corda eorum. Nunc ergo quid temtatis
 Deum, inponere iugum super ceruicem disci-
 pulorum, quod neque patres nostri neque nos
 11 portare potuimus? Sed per gratiam Domini
 Iesu credimus saluari, quemadmodum et illi.

16. 31.
 Gal. 2. 16.

14. 27.

12 Tacuit autem omnis multitudo : et audie-
 bant Barnaban et Paulum narrantes quanta
 fecisset Deus signa et prodigia in gentibus per
 13 eos. Et postquam tacuerunt, respondit Iacobus,
 dicens :

12. 17, 21. 18.
 Gal. 2. 9.

14 Uiri fratres, audite me. ¹ Simeon narrauit
 quemadmodum primum Deus uisitauit su-
 15 mere ex gentibus populum nomini suo. Et
 huic concordant uerba prophetarum, sicut
 scriptum est :

Am. 9. 11, 12.
 Hier. 12. 15.

16 Post haec reuertar,
 et aedificabo tabernaculum Dauid, quod
 decedit :

⁵ haeresi *SC* crediderunt *SC* ⁷ > Deus in nobis elegit
SC ¹⁰ ceruices *SC* ¹¹ Iesu + Christi *SC* ¹² > Deus
 fecisset *SC* ¹⁴ Simon *SC* ¹⁶ aedificabo : reaedificabo *SC*

et diruta eius reaedificabo,
 et erigam illud :
 ut requirant ceteri hominum Dominum, 17
 et omnes gentes super quas inuocatum
 est nomen meum :
 dicit Dominus faciens haec.

Notum a saeculo est Domino opus suum. 18 Es. 45. 21.
 Propter quod ego iudico non inquietari eos 19
 qui ex gentibus conuertuntur ad Dominum :
 sed scribere ad eos ut abstineant se a contami- 20
 nationibus simulacrorum, et fornicatione, et
 suffocatis et sanguine. Moses enim a tem- 21
 poribus antiquis habet in singulis ciuitatibus
 qui eum praedicent in synagogis, ubi per omne
 sabbatum legitur.

Tunc placuit Apostolis et senioribus cum 22
 omni ecclesia, eligere uiros ex eis, et mittere
 Antiochiam cum Paulo et Barnaba : Iudam
 qui cognominatur Barsabbas, et Silam, uiros
 primos in fratribus : scribentes per manus eo- 23
 rum : Apostoli et seniores fratres, his qui sunt
 Antiochiae, et Syriae, et Ciliciae fratribus ex
 gentibus, salutem. Quoniam audiuius quia 24
 quidam ex nobis exeuntes, turbauerunt uos
 uerbis, euerterentes animas uestras, quibus non
 mandauimus : placuit nobis collectis in unum, 25
 eligere uiros et mittere ad uos, cum carissimis
 nostris Barnaba et Paulo, hominibus qui tra- 26
 diderunt animas suas pro nomine Domini
 nostri Iesu Christi. Misimus ergo Iudam et 27
 Silam, qui et ipsi uobis uerbis referent eadem.
 Uisum est enim Spiritui sancto et nobis, nihil 28

Dan. 1. 8.
 Rom. 14. 15-
 21.
 1 Cor. 10. 14-
 32.
 1 Cor. 6. 18,
 10. 7, 8.
 Gen. 9. 4.
 Leu. 3. 17,
 7. 26,
 17. 10-14.
 Dt. 12. 16.
 Act. 13. 15.

19 Dominum : Deum *SC* 20 et suffocatis et sanguine ita A :
 et suffocatis, et sanguine *SC* ; *deinde* + et quaecumque sibi fieri no-
 lunt ne aliis faciant D 22 cognominabatur *SC* Barsabas *SC*

ultra inponere uobis oneris quam haec neces-
 29 sario : ut abstineatis uos ab immolatis simula-
 crorum, et sanguine [suffocato], et fornica-
 tione : a quibus custodientes uos, bene agetis.
 Ualete.

30 Illi igitur dimissi, descenderunt Antiochiam :
 et congregata multitudo tradiderunt epistu-
 31 lam. Quam cum legissent, gauisi sunt super
 13. 1. 32 consolatione. Iudas autem et Silas, et ipsi
 cum essent prophetae, uerbo plurimo conso-
 33 lati sunt fratres et confirmauerunt. Facto
 autem ibi tempore, dimissi sunt cum pace a
 35 fratribus ad eos qui miserant illos. Paulus
 autem et Barnabas demorabantur Antiochiae,
 docentes et euangelizantes cum aliis pluribus
 uerbum Domini.

36 Post aliquot autem dies, dixit ad Barnaban
 Paulus : Reuertentes uisitemus fratres per uni-
 uersas ciuitates in quibus praedicauius uer-
 12. 12. 25. 37 bum Domini, quomodo se habeant. Barnabas
 autem uolebat secum adsumere et Iohannem,

13. 13. 38 qui cognominatur Marcus. Paulus autem
 Col. 4. 10. rogabat eum, qui discessisset ab eis de Pam-
 2 Tim. 4. 11. philia, et non isset cum eis in opus, non debere
 Philem. 24. recipi eum. Facta est autem dissensio, ita ut
 1 Pet. 5. 13. 39 recederent ab inuicem : et Barnabas adsumto

4. 36. 40 Marco nauigaret Cyprum : Paulus uero electo

²⁸ necessaria *SC* ²⁹ [suffocato] *uncis ut glossam inclusimus ;*
legitur tamen in AFV : et suffocato DGS^c, et a suffocato C forni-
 catione + et ea quae uobis fieri non uultis ne feceritis aliquibus D
³⁰ igitur : ergo *SC* ³³ ibi + aliquanto *SC* ³⁴ Uersum omisi-
 mus cum AFV : habetur in CDGS^c ; legunt uero sic : —uisum est
 autem Silae remanere ibi (> ibi rem. *SC*) CDGS^c ; deinde + Iudas
 autem solus (> sol. aut. Iud. D) abiit Ierusalem (om. D) D^c*SC*
³⁷ cognominabatur *SC* ³⁸ qui ACDG* : ut qui FG^cV^c*SC*, et lunulis
includunt ut qui . . . opus SC Pamphylia SC (93 et 98) eum
*sec. A(C)DG^c : om. FG*V^cSC* ³⁹ Barnabas + quidem *SC*

Sila profectus est, traditus gratiae Domini a fratribus. Perambulabat autem Syriam et 41 Ciliciam, confirmans ecclesias.

Peruenit autem in Derben et Lystram. Et 16 14. 6.
ecce discipulus quidam erat ibi nomine Timo- 17. 14, 15.
theus, filius mulieris Iudaeae fidelis, patre 18. 5, 19. 22.
gentili. Huic testimonium reddebant qui in 2 20. 4.
Lystris erant et Iconio fratres. Hunc uoluit 3
Paulus secum proficisci : et adsumens circum-
cidit eum propter Iudaeos qui erant in illis
locis : sciebant enim omnes quod pater eius
gentilis esset. Cum autem pertransirent ciui- 4 15. 23-29.
tates, tradebant eis custodire dogmata quae
erant decreta ab Apostolis et senioribus qui
essent Hierosolymis. Et ecclesiae quidem 5
confirmabantur fide, et abundabant numero
cotidie.

Transeuntes autem Phrygiam, et Galatiae 6 18. 23.
regionem, uetati sunt a sancto Spiritu loqui
uerbum in Asia. Cum uenissent autem in 7
Mysiam, temtabant ire Bithyniam : et non per-
misit eos Spiritus Iesu. Cum autem pertran- 8
sissent Mysiam, descenderunt Troadem : et 9
uisio per noctem Paulo ostensa est : Uir Ma-
cedo quidam erat stans, et deprecans eum, et
dicens: Transiens in Macedoniam, adiuua nos.
Ut autem uisum uidit, statim quaesiui- 10
mus proficisci in Macedoniam, certi facti quia uo-
casset nos Deus euangelizare eis.

Nauigantes autem a Troade, recto cursu 11
uenimus Samothraciam, et sequenti die Nea-

⁴⁰ Domini : Dei SC ⁴¹ ecclesias + praeci- piens (et prec. D)
custodire praecepta apostolorum et seniorum DFVSC 16. ¹ in
om. C ² testimonium + bonum SC ³ erat Gentilis SC
⁴ essent : erant SC ⁶ > Spiritu sancto SC ⁷ erat Gentilis SC
SC ⁷ ire + in SC ¹⁰ quia : quod SC uerbum + Dei

- 12 polim : et inde Philippis, quae est prima partis
Macedoniae, ciuitas colonia. Eramus autem
13 in hac urbe diebus aliquot conferentes. Die
autem sabbatorum egressi sumus foras portam
iuxta flumen, ubi uidebatur oratio esse : et se-
dentes loquebamur mulieribus quae conuene-
Apoc. I. 11, 14 rant. Et quaedam mulier nomine Lydia, pur-
2. 18, 24. puraria ciuitatis Thyatirenorum, colens Deum,
audiuit : cuius Dominus aperuit cor intendere
15 his quae dicebantur a Paulo. Cum autem
baptizata esset, et domus eius, deprecata est
dicens : Si iudicastis me fidelem Domino esse,
introite in domum meam, et manete. Et coe-
git nos.
- Leu. 20. 27. 16 Factum est autem euntibus nobis ad ora-
Dt. 18. 17. tionem, puellam quandam habentem spiritum
1 Reg. pythonem obuiare nobis, quae quaestum ma-
(1 Sam.) 28. gnum praestabat dominis suis diuinando.
Es. 8. 19, 29. 4.
- Mc. I. 24, 34, 17 Haec subsecuta Paulum et nos, clamabat di-
5. 7. cens : Isti homines serui Dei excelsi sunt, qui
Mc. 16. 17. 18 adnuntiant uobis uiam salutis. Hoc autem
Act. 8. 7. faciebat multis diebus. Dolens autem Pau-
lus, et conuersus spiritui dixit : Praecipio tibi
in nomine Iesu Christi exire ab ea. Et exiit
eadem hora.
19. 25. 19 Uidentes autem domini eius quia exiit spes
quaestus eorum, adprehendentes Paulum et
17. 6, 18. 13, 20 Silam perduxerunt in forum ad principes : et
19. 26. offerentes eos magistratibus, dixerunt : Hi
homines conturbant ciuitatem nostram, cum
21 sint Iudaei : et adnuntiant morem, quem non
licet nobis suscipere neque facere, cum simus

¹² Philippos *SC* *disting.* Macedoniae, ciuitas colonia *AS* :
Macedoniae ciuitas, colonia *C* (92 et 93) ; Macedoniae, ciuitas,
colonia *C* (98) *conferentes* : consistentes *FVS* ¹⁹ exiuit *SC*

Romani. Et concurrunt plebs aduersus eos : 22 ^{2 Cor. 11. 25.}
 et magistratus, scissis tunicis eorum, iusserunt ^{1 Thess. 2. 2.}
 uirgis caedi. Et cum multas plagas eis inpo- 23
 suissent, miserunt eos in carcerem, praecipien-
 tes custodi ut diligenter custodiret eos. Qui 24
 cum tale praeceptum accepisset, misit eos in
 interiorem carcerem, et pedes eorum strin-
 xit in ligno. Media autem nocte Paulus et 25
 Silas adorantes laudabant Deum : et audie-
 bant eos, qui in custodia erant. Subito uero 26 ^{4. 31.}
 terrae motus factus est magnus, ita ut moue-
 rentur fundamenta carceris. Et aperta sunt
 statim ostia omnia : et uniuersorum uincula
 soluta sunt. Expergefactus autem custos car- 27
 ceris, et uidens apertas ianuas carceris, euagi-
 nato gladio uolebat se interficere, aestimans
 fugisse uinctos. Clamauit autem Paulus ma- 28
 gna uoce, dicens : Nihil feceris tibi mali : uni-
 uersi enim hic sumus. Petitoque lumine, in- 29
 trogressus est : et tremefactus procidit Paulo
 et Silae : ¹ et producens eos foras, ait : Domini, 30 ^{2. 37.}
 quid me oportet facere, ut saluus fiam ? At 31
 illi dixerunt : Crede in Domino Iesu, et sal-
 uus eris tu, et domus tua. Et locuti sunt ei 32
 uerbum Domini cum omnibus qui erant in
 domo eius. Et tollens eos in illa hora noctis, 33
 lauit plagas eorum : et baptizatus est ipse, et
 omnes eius continuo. Cumque perduxisset 34
 eos in domum suam, adposuit eis mensam, et
 laetatus est cum omni domo sua credens Deo.

Et cum dies factus esset, miserunt magi- 35

²² cucurrit *SC* iusserunt + eos *SC* ²⁴ in *sec. om.* *SC*
²⁵ orantes *SC* ²⁶ > statim aperta sunt omnia ostia *SC*
²⁷ > ianuas apertas *SC* ²⁸ > voce magna *SC* > tibi mali
 feceris *SC* ²⁹ Silae + ad pedes *SC* ³¹ Dominum Iesum *SC*
³³ omnes : omnis domus *SC*

stratus lictores, dicentes : Dimittite homines
 36 illos. Nuntiauit autem custos carceris uerba
 haec Paulo : Quia miserunt magistratus ut di-
 mittamini : nunc igitur exeuntes, ite in pace.

22. 25. 37 Paulus autem dixit eis : Caesos nos publice
 indemnatos, homines Romanos, miserunt in
 carcerem : et nunc occulte nos eiciunt ? Non
 38 ita : sed ueniant, et ipsi nos eiciant. Nuntia-

Mt. 8. 34.
 Mc. 5. 17.
 Lc. 8. 37.

uerunt autem magistratibus lictores uerba
 haec : timueruntque audito quod Romani es-
 39 sent. Et uenientes deprecati sunt eos, et
 educentes rogabant ut egrederentur de urbe.
 40 Exeuntes autem de carcere, introierunt ad
 Lydiam : et uisis fratribus consolati sunt eos,
 et profecti sunt.

Phil. 4. 16.
 1 Thess. 2. 2.

17 Cum autem perambulassent Amphipolim
 et Apolloniam, uenerunt Thessalonicam, ubi
 2 erat synagoga Iudaeorum. Secundum consue-
 tudinem autem Paulus introiuit ad eos, et per
 3 sabbata tria disserebat eis de scripturis, ¹ ada-
 periens et insinuans quia Christum oportuit
 pati, et resurgere a mortuis : et quia hic est
 4 Christus Iesus, quem ego adnuntio uobis. Et
 quidam ex eis crediderunt, et adiuncti sunt
 Paulo et Silae : et de colentibus, gentilibusque
 multitudo magna, et mulieres nobiles non pau-

13. 45, 50.
 1 Thess. 2.
 14-16.

5 cae. Zelantes autem Iudaei, adsumentesque
 de uulgo uiros quosdam malos, et turba facta,
 concitauerunt ciuitatem : et adsistentes domui
 Iasonis quaerebant eos producere in populum.

16. 20.

6 Et cum non inuenissent eos, trahebant Iaso-
 nem et quosdam fratres ad principes ciuitatis,
 clamantes : Quoniam hi qui orbem concitant,

³⁵ dimitte *SC* 17. ³ > Iesus Christus *SC* ⁵ assistentes *SC*
 6 orbem CDFGV* = τὴν οἰκουμένην : Urbem *aperto errore* AV^c *SC*

et huc uenerunt, ¹ quos suscepit Iason : et hi ⁷
 omnes contra decreta Caesaris faciunt, regem
 alium dicentes esse, Iesum. Concitauerunt au- ⁸
 tem plebem et principes ciuitatis audientes
 haec. Et accepto satis ab Iasone, et a ceteris, ⁹
 dimiserunt eos.

Rom. 16. 21.
 Lc. 23. 2.
 Ioh. 18. 36,
 19. 12.

Fratres uero confestim per noctem dimise- ¹⁰
 runt Paulum et Silam in Beroeam. Qui cum
 aduenissent, in synagogam Iudaeorum intro-
 ierunt. Hi autem erant nobiliores eorum qui ¹¹
 sunt Thessalonicae, qui susceperunt uerbum
 cum omni auiditate, cotidie scrutantes scri-
 pturas, si haec ita se haberent. Et multi qui- ¹²
 dem crediderunt ex eis, et gentilium mulierum
 honestarum, et uiri non pauci. Cum autem ¹³
 cognouissent in Thessalonica Iudaei, quia et
 Beroeae praedicatum est a Paulo uerbum Dei,
 uenerunt et illuc commouentes et turbantes
 multitudinem. Statimque tunc Paulum dimi- ¹⁴ ^{16. 1.}
 serunt fratres, ut iret usque ad mare : Silas
 autem et Timotheus remanserunt ibi. Qui au- ¹⁵
 tem deducebant Paulum, perduxerunt usque
 Athenas : et accepto mandato ab eo ad Silam
 et Timotheum, ut quam celeriter uenirent ad
 illum, profecti sunt.

Paulus autem cum Athenis eos expectaret, ¹⁶
 incitabatur spiritus eius in ipso, uidens idola-
 triae deditam ciuitatem. Disputabat igitur in ¹⁷
 synagoga cum Iudaeis et colentibus, et in foro
 per omnes dies, ad eos qui aderant. Quidam ¹⁸
 autem Epicurei et Stoici philosophi dissere-
 bant cum eo, et quidam dicebant : Quid uult

⁹ accepto satis ACDFG : accepta (-to V) satisfactione VSC
 ab : a SC ¹⁰ venissent SC ¹² > mulierum Gentilium SC
¹⁵ perduxerunt + eum SC Sylam C (92) ¹⁶ idololatriae SC

seminiuerbius hic dicere? Alii uero: Nouorum daemoniorum uidetur adnuntiator esse: quia Iesum, et resurrectionem adnuntiabat eis.

- 19 Et adprehensum eum ad Ariopagum duxerunt, dicentes: Possumus scire quae est haec noua,
20 quae a te dicitur, doctrina? noua enim quaedam infers auribus nostris: uolumus ergo scire
21 quidnam uelint haec esse. Athenienses autem omnes, et aduenae hospites, ad nihil aliud uacabant, nisi aut dicere aut audire aliquid
22 noui. Stans autem Paulus in medio Ariopagi, ait:

- Uiri Athenienses, per omnia quasi superstiosiores uos uideo. Praeteriens enim, et uidens simulacra uestra, inueni et aram, in qua scriptum erat: IGNOTO DEO. Quod ergo ignorantes colitis, hoc ego adnuntio uobis. Deus
23 qui fecit mundum, et omnia quae in eo sunt, hic caeli et terrae cum sit Dominus, non in
Es. 42. 5. 24 rantes colitis, hoc ego adnuntio uobis. Deus
Act. 4. 24,
7. 48. qui fecit mundum, et omnia quae in eo sunt,
hic caeli et terrae cum sit Dominus, non in
Ps. 49 (50). 25 manufactis templis inhabitat, nec manibus
8-12. humanis colitur indigens aliquo, cum ipse det omnibus uitam, et inspirationem, et omnia:
Mal. 2. 10. 26 fecitque ex uno omne genus hominum inhabitare
Dt. 32. 8. super uniuersam faciem terrae, definiens statuta tempora, et terminos habitationis eorum,
Iob. 23. 3, 8, 27 rum, quaerere Deum si forte adtractent eum,
9. aut inueniant, quamuis non longe sit ab uno-
Hier. 23. 23, 24. 28 quoque nostrum. In ipso enim uiuimus, et
Iob. 12. 10. mouemur, et sumus: sicut et quidam uestrum
Sap. 7. 16. poetarum dixerunt: Ipsius enim et genus
Tit. 1. 12. sumus. Genus ergo cum simus Dei, non
Sap. 13. 10. 29 debemus aestimare auro aut argento, aut la-

¹⁸ seminiuerbius ADGSC: seminator uerborum FV, disseminator uerborum C ¹⁹ Areopagum SC, et Areopagi 22 ²⁴ habitat SC ²⁷ attrahent SC ²⁸ uestrorum SC

pidi sculpturae artis, et cogitationis hominis, Diuinum esse simile. Et tempora quidem 30
huius ignorantiae despiciens Deus, nunc ad- 14. 16.
nuntiat hominibus ut omnes ubique paeniten- Rom. 3. 25.
tiam agant, eo quod statuit diem in qua iudica- Lc. 24. 47.
turus est orbem in aequitate, in uiro in quo 31 Ps. 9. 9 (3).
statuit, fidem praebens omnibus, suscitans Ioh. 5. 22, 27.
eum a mortuis. Rom. 1. 4,
2. 16.

Cum audissent autem resurrectionem mor- 32
tuorum, quidam quidem inridebant, quidam
uero dixerunt : Audiemus te de hoc iterum.
Sic Paulus exiuit de medio eorum. Quidam 33
uero uiri adhaerentes ei crediderunt: in quibus 34
et Dionisius Ariopagita, et mulier nomine Da-
maris, et alii cum eis.

Post haec egressus ab Athenis, uenit Co- 18
rinthum: et inueniens quendam Iudaeum no- 2
mine Aquilam, Ponticum genere, qui nuper
uenerat ab Italia, et Priscillam uxorem eius, eo
quod praecepisset Claudius discedere omnes
Iudaeos a Roma, accessit ad eos. Et quia 3
eiusdem erat artis, manebat apud eos et opera-
batur : erat autem scenofactoriae artis. Rom. 16. 3.
1 Cor. 16. 19.
2 Tim. 4. 19.

Cum uenissent autem de Macedonia Silas et 5
Timotheus, instabat uerbo Paulus, testificans
Iudaeis esse Christum Iesum. Contradicienti- 6
bus autem eis, et blasphemantibus, excutiens
uestimenta, dixit ad eos : Sanguis uester super 17. 15.
1 Thess. 3. 6.
13. 46, 28. 28.

31 qua : quo SC 32 irridebant SC 34 Dionysius Areo-
pagita SC 18. 3 erat sec. : erant SC 4 Uersum omisimus
cum A*FGV : habent A°CDSCE ; legunt uero sic :—et disputabat
(disputans autem C ; et intrabat D) in synagoga (-gam D) per omne
sabbatum (> sabb. omne D* ; et + disputabat D) interponens nomen
Domini Iesu (om. int. nom. Dom. Iesu A°C) suadebatque (et suad.
C ; suad. autem non solum D) Iudaeos (-is SCE) et (sed etiam D)
Graecos (-cis SCE) 6 uestimenta + sua SC

- caput uestrum: mundus ego, ex hoc ad gentes
 7 uadam. Et migrans inde, intrauit in domum
 cuiusdam nomine Titi Iusti, colentis Deum,
 1 Cor. 1. 14. 8 cuius domus erat coniuncta synagogae. Cris-
 pus autem archisynagogus credidit Domino
 cum omni domo sua: et multi Corinthiorum
 1 Cor. 2. 3. 9 audientes credebant, et baptizabantur. Dixit
 autem Dominus nocte per uisionem Paulo:
 Es. 41. 10. 10 Noli timere, sed loquere, et ne taceas: ^{43. 5.} propter
 Hier. 1. 8. quod ego sum tecum: et nemo adponetur tibi
 Lc. 21. 18. ut noceat te: quoniam populus est mihi mul-
 11 tus in hac ciuitate. Sedit autem annum et
 sex menses, docens apud eos uerbum Dei.
 12 Gallione autem proconsule Achaiae, insur-
 rexerunt uno animo Iudaei in Paulum, et ad-
 13 duxerunt eum ad tribunal, ¹ dicentes: Quia
 contra legem hic persuadet hominibus colere
 25. 18-20. 14 Deum. Incipiente autem Paulo aperire os,
 dixit Gallio ad Iudaeos: Si quidem esset ini-
 quum aliquid, aut facinus pessimum, o uiri
 Ioh. 18. 31. 15 Iudaei, recte uos sustinerem. Si uero quae-
 stiones sunt de uerbo et nominibus, et legis
 16 uestrae, uos ipsi uideritis: iudex ego horum
 nolo esse. Et minauit eos a tribunali. Ad-
 1 Cor. 1. 1. 17 prehendentes autem omnes Sosthenen, princi-
 pem synagogae, percutiebant eum ante tribu-
 nal: et nihil eorum Gallioni curae erat.
 21. 23, 24. 18 Paulus uero cum adhuc sustinuisset dies
 Num. 6. 2, 5, multos, fratribus uale faciens, nauigauit Syriam,
 9. 18. et cum eo Priscilla et Aquila, qui sibi totonde-
 Rom. 16. 1. rant in Cencris caput: habebant enim uotum.
 19 Deuenitque Ephesum, et illos ibi reliquit:
 11 autem + ibi **SC** 15 et sec. om. **S** lege uestra **C** 17 So-
 sthenem **SC** 18 nauigauit + in **SC** totonderant **CF***, et
 -runt **A**: totonderat **(D)F^cGVSC** Cenchris **SC** habebant
AF*: habebat **CDF^cGVSC**

ipse uero ingressus synagogam, disputabat cum Iudaeis. Rogantibus autem eis ut ampliori tempore maneret, non consensit: sed uale faciens, et dicens, Iterum reuertar ad uos Deo uolente, profectus est ab Epheso. Et descendens Caesaream, ascendit, et salutauit ecclesiam, et descendit Antiochiam. Et factum ibi aliquanto tempore profectus est, perambulans ex ordine Galaticam regionem, et Phrygiam, confirmans omnes discipulos.

Iudaeus autem quidam, Apollo nomine, Alexandrinus natione, uir eloquens, deuenit Ephesum, potens in scripturis. Hic erat edoctus uiam Domini: et feruens spiritu loquebatur et docebat diligenter ea quae sunt Iesu, sciens tantum baptismum Iohannis. Hic ergo coepit ficialiter agere in synagoga: quem cum audissent Priscilla et Aquila, adsumserunt eum, et diligentius exposuerunt ei uiam Dei. Cum autem uellet ire Achaïam, exhortati fratres scripserunt discipulis ut susciperent eum. Qui cum uenisset, contulit multum his qui crederant. Uehementer enim Iudaeos reuincebat, publice ostendens per scripturas esse Christum Iesum.

Factum est autem, cum Apollo esset Corinthi, ut Paulus peragratibus superioribus partibus ueniret Ephesum et inueniret quosdam discipulos: ¹ dixitque ad eos: Si Spiritum sanctum accepistis credentes? At illi ad eum: Sed neque si Spiritus sanctus est, audiuiimus. ¹ Ille uero ait: In quo ergo baptizati estis? Qui

²³ Galatiam § ²⁴ natione: genere § ²⁶ Dei: Domini §
 § ²³ *disting.* reuincebat publice, ostendens § 19. ¹ de
 discipulis § ² illi + dixerunt §

13. 24, 25. 4 dixerunt : In Iohannis baptismo. Dixit autem Paulus : Iohannes baptizauit baptismum paenitentiae populum, dicens, in eum qui uenturus esset post ipsum ut crederent, hoc est, 5 in Iesum. His auditis, baptizati sunt in nomine Domini Iesu. Et cum inposuisset illis manus Paulus, uenit Spiritus sanctus super eos, et loquebantur linguis, et prophetabant. 7 Erant autem omnes uiri fere duodecim.
8. 17. 8 Introgrossus autem synagogam, cum fiducia loquebatur, per tres menses disputans, et suadens de regno Dei. Cum autem quidam indurarentur et non crederent, maledicentes uiam coram multitudine, discedens ab eis segregauit discipulos, cotidie disputans in schola 10 Tyranni. Hoc autem factum est per biennium, ita ut omnes qui habitabant in Asia audirent uerbum Domini, Iudaei atque gentiles. Uirtutesque non quaslibet Deus faciebat per manus Pauli : ita ut etiam super languidos deferrentur a corpore eius sudaria uel semicinctia, et recedebant ab eis languores, et spiritus nequam egrediebantur. Temtauerunt autem quidam et de circumeuntibus Iudaeis exorcistis, inuocare super eos qui habebant spiritus malos nomen Domini Iesu, dicentes : Adiuro 14 uos per Iesum, quem Paulus praedicat. Erant autem quidam Sceuae Iudaei principis sacerdotum septem filii, qui hoc faciebant. Respondens autem spiritus nequam dixit eis :
13. 5, 18, 26, 28. 23, 31. 23, 9. 2. 13. 45, 46. 8. 13, 14. 3. Rom. 15. 18, 19. Act. 5. 15. Mc. 16. 17. Mt. 12. 27. Lc. 11. 19. Mc. 1. 24, 34. Lc. 4. 41. Iac. 2. 19.

⁴ baptismo *SC* ⁸ *disting.* loquebatur per tres menses, disputans *SC* ⁹ uiam + Domini *SC* Tyranni (tyranni *SC*) : + cuiusdam *SC*; *deinde* + ab hora quinta usque ad horam nonam (+ et decimam D) *DG*^c ¹¹ non + modicas *S* > faciebat Deus *SC* manum *SC* ¹² uel : et *SC* . ¹⁴ quidam : cuiusdam *S* > Iudaei Sceuae *C*, > Iudaei nomine Sceuae *S*

Iesum noui et Paulum scio : uos autem qui estis? Et insiliens homo in eos, in quo erat 16 daemonium pessimum, et dominatus amborum, inualuit contra eos, ita ut nudi et uulnerati effugerent de domo illa. Hoc autem 17 notum factum est omnibus Iudaeis atque gentilibus qui habitabant Ephesi : et cecidit timor super omnes illos, et magnificabatur nomen Domini Iesu. Multique credentium ueniebant confitentes, et adnuntiantes actus suos. Multi autem ex his qui fuerant curiosa sectati 19 contulerunt libros, et combusserunt coram omnibus : et computatis pretiis illorum, inueniunt pecuniam denariorum quinquaginta milium. Ita fortiter uerbum Dei crescebat et 20 6. 7, 12. 24. confirmabatur.

His autem expletis, proposuit Paulus in 21 23. 11, Spiritu, transita Macedonia et Achaia ire Rom. 1. 13. Hierosolimam, dicens : Quoniam postquam fuero ibi, oportet me et Romam uidere. Mittens 22 16. 1, 17. 14. autem in Macedoniam duos ex ministrantibus 1 Cor. 4. 17, sibi, Timotheum et Erastum, ipse remansit ad 16. 10. Rom. 16. 23. tempus in Asia. 2 Tim. 4. 20.

Facta est autem in illo tempore turbatio non 23 2 Cor. 1. 8. minima de uia. Demetrius enim quidam no- 24 Act. 16. 16, 19. mine, argentarius, faciens aedes argenteas Dianae, praestabat artificibus non modicum quaestum : quos conuocans, et eos qui huius- 25 modi erant opifices, dixit : Uiri, scitis quia de hoc artificio adquisitio est nobis : et uidetis et 26 14. 15, 17. 29. auditis quia non solum Ephesi, sed paene totius Asiae, Paulus hic suadens auertit multam

16 > in eos homo SC 19 his : eis SC combusserunt
+ eos S 20 > crescebat uerbum Dei SC 23 om. in SC uia
+ Domini SC 25 > est nobis adquisitio SC 26 pene SC

- turbam, dicens: Quoniam non sunt dii, qui
 27 manibus fiunt. Non solum autem haec periclitabitur nobis pars in redargutionem uenire, sed et magnae Dianae templum in nihilum reputabitur, sed et destrui incipiet maiestas
 28 eius, quam tota Asia et orbis colit. His auditis, repleti sunt ira, et exclamauerunt dicentes: Magna Diana Ephesiorum. Et impleta est ciuitas confusione, et impetum fecerunt uno animo in theatrum, raptο Gaio et Aristarcho Macedonibus, comitibus Pauli.
 30 Paulo autem uolente intrare in populum, non
 31 permiserunt discipuli. Quidam autem et de Asiae principibus, qui erant amici eius, miserunt ad eum rogantes ne se daret in theatrum.
 32 Alii autem aliud clamabant: erat enim ecclesia confusa: et plures nesciebant qua ex causa
 33 conuenissent. De turba autem detraxerunt Alexandrum, propellentibus eum Iudaeis. Alexander ergo manu silentio postulato, uolebat rationem reddere populo. Quem ut cognouerunt Iudaeum esse, uox facta est una omnium, quasi per horas duas clamantium:
 35 Magna Diana Ephesiorum. Et cum sedasset scriba turbas, dixit: Uiri Ephesii, quis enim est hominum, qui nesciat Ephesiorum ciuitatem cultricem esse magnae Dianae, Iouisque
 36 prolis? Cum ergo his contradici non possit, oportet uos sedatos esse, et nihil temere agere.
 37 Adduxistis enim homines istos, neque sacrilegos, neque blasphemantes deam uestram.
 38 Quod si Demetrius et qui cum eo sunt artifices habent aduersus aliquem causam, conuentus

³¹ darent § ³³ ergo: autem §&C > reddere rationem §&C
³⁴ > una est §&C

forenses aguntur, et pro consulibus sunt, accusent inuicem. Si quid autem alterius rei quae-
 39 ritis, in legitima ecclesia poterit absolui. Nam
 40 et periclitamur argui seditionis hodiernae, cum nullus obnoxius sit, de quo possimus reddere rationem concursus istius. Et cum haec dixisset, dimisit ecclesiam.

Postquam autem cessauit tumultus, uocatis²⁰
 Paulus discipulis, et exhortatus eos, ualedixit, et profectus est ut iret in Macedoniam. Cum
 2 autem perambulasset partes illas, et exhortatus eos fuisset multo sermone, uenit ad Graeciam :
 ubi cum fuisset menses tres, factae sunt illi
 3 insidiae a Iudaeis nauigaturo in Syriam : habuitque consilium ut reuerteretur per Macedoniam. Comitatus est autem eum Sopater
 4 Pyrri Beroensis : Thessalonicensium uero Aristarchus et Secundus, et Gaius Derbeus et Timotheus : Asiani uero Tychicus et Trophimus.
 Hi cum praecessissent, sustinebant nos
 5 Troade : nos uero nauigauimus post dies 6
 azymorum a Philippis, et uenimus ad eos Troadem in diebus quinque, ubi demorati sumus diebus septem.

17. 10, 13,
 19. 29.
 Rom. 16. 21.

16. 8.

In una autem sabbati, cum conuenissemus
 7 ad frangendum panem, Paulus disputabat eis profecturus in crastinum, protraxitque sermonem usque in mediam noctem. Erant autem
 8 lampades copiosae in cenaculo, ubi eramus congregati. Sedens autem quidam adulescens
 9 nomine Eutychus super fenestram, cum merge-

1 Cor. 16. 2.
 Mt. 28. 1.
 Mc. 16. 9.
 Lc. 24. 1.
 Ioh. 20. 19.
 Apoc. 1. 10.
 Act. 2. 42, 46.

³⁸ pro consulibus A*CFG* : proconsules A^cDG^cVSC ⁴⁰ *dis-*
ting. obnoxius sit (de quo possimus reddere rationem) concursus
 istius SC 20. ³ fuisset : fecisset CDSC ⁴ Sosipater S
 Pyrri Beroensis SC ⁵ sustinuerunt SC ⁷ in ad init. om.
 SC disputabat + cum SC ⁸ coenaculo SC, et 9

retur somno graui, disputante diu Paulo, edu-
ctus somno cecidit de tertio cenaculo deorsum,
3 Reg. (1 Reg.) 10 et sublatus est mortuus. Ad quem cum de-
17. 21. scendisset Paulus, incubuit super eum, et com-
4 Reg. plexus dixit: Nolite turbari, anima enim ipsius
(2 Reg.) 4. 34, in eo est. Ascendens autem, frangensque
35. panem et gustans, satisque allocutus usque ad
12 lucem, sic profectus est. Adduxerunt autem
puerum uiuentem, et consolati sunt non mi-
nime.

13 Nos autem ascendentes nauem, enauigauimus
in Asson, inde suscepturi Paulum: sic enim
disposuerat ipse per terram iter facturus.
14 Cum autem conuenisset nos in Asson, ad-
15 sumto eo, uenimus Mytilenen. Et inde nauigantes,
sequenti die uenimus contra Chium, et alia die
adplicuimus Samum, et sequenti die
18. 19. 21. 16 uenimus Miletum: proposuerat enim Paulus
transnauigare Ephesum, ne qua mora illi fieret
in Asia. Festinabat enim, si possibile sibi
esset, ut diem Pentecosten faceret Hierosolymis.

17 A Mileto autem mittens Ephesum, uocauit
18. 19. 18 maiores natu ecclesiae. Qui cum uenissent
11. 30. ad eum et simul essent, dixit eis:

Uos scitis a prima die qua ingressus sum in
Asiam, qualiter uobiscum per omne tempus
19 fuerim, seruiens Domino cum omni humili-
tate et lacrimis, et temptationibus quae mihi
20 acciderunt ex insidiis Iudaeorum: quomodo
nihil subtraxerim utilium, quominus adnuntia-

9 ductus SC 10 eo: ipso SC 11 allocutus + est S ad:
in SC lucem + et S 13 nauigauimus SC 14 conuenisset
nos: conuenissemus S Mitylenen SC 15 om. die sec. C
16 nequa uno uerbo SC Pentecostes SC 20 subtraxerim
+ uobis S quo minus duobus uerbis SC

rem uobis et docerem uos, publice et per
domos, testificans Iudaeis atque gentilibus ²¹
in Deum paenitentiam, et fidem in Dominum
nostrum Iesum Christum. Et nunc ecce alli- ²² 19. 21.
gatus ego spiritu, uado in Hierusalem : quae
in ea uentura sunt mihi ignorans : nisi quod ²³ 9. 16, 21. 4,
Spiritus sanctus per omnes ciuitates protesta- ^{11.}
tur mihi, dicens quoniam uincula et tribu-
lationes me manent. Sed nihil horum uereor : ²⁴ 21. 13.
nec facio animam meam pretiosiore ² Tim. 4. 6, 7.
quam me, dummodo consummem cursum meum, et
ministerium quod accepi a Domino Iesu, testi-
ficari euangelium gratiae Dei. Et nunc ecce ²⁵
ego scio quia amplius non uidebitis faciem
meam, uos omnes per quos transiui praedicans
regnum Dei. Quapropter contestor uos ho- ²⁶ 18. 6.
dierna die, quia mundus sum a sanguine om-
nium. Non enim subterfugi, quominus ad- ²⁷
nuntiarem omne consilium Dei uobis. Ad- ²⁸ 1 Tim. 4. 16.
tendite uobis et uniuerso gregi in quo uos ¹ Pet. 5. 2, 3.
Spiritus sanctus posuit episcopos, regere ec-
clesiam Dei, quam adquisiuit sanguine suo.
Ego scio quoniam intrabunt post discessionem ²⁹ 1 Tim. 1. 19,
meam lupi graues in uos, non parcentes gregi.
Et ex uobis ipsis exsurgent uiri loquentes per- ³⁰ 20. 4. 1-3.
uersa, ut abducant discipulos post se. Propter ³¹ 2 Tim. 2.
quod uigilate, memoria retinentes quoniam ^{16-18, 3. 1-9.}
per triennium nocte et die non cessauim cum ^{Mt. 7. 15.}
lacrimis monens unumquemque uestrum. Et ^{Ioh. 10. 12.}
nunc commendo uos Deo, et uerbo gratiae ^{Act. 19. 8, 10}
ipsius, qui potens est aedificare, et dare here-
ditatem in sanctificatis omnibus. Argentum, ³² 14. 23.
^{Col. 1. 12,}
^{2. 7.}
^{1 Reg.}
^{(1 Sam.) 12. 3.}

²² sint *SC* ²³ > mihi protestatur *SC* ²⁹ tribulationes
+ Ierosolymis *SC* ²⁴ ministerium + uerbi *SC* ²⁹ graues
cum ACDG et graeco : rapaces FV*SC* ³⁰ uobisipsis uno uerbo *S*

- ¹ Cor. 9. 12. ³⁴ aut aurum, aut uestem nullius concupiui : ipsi
² Cor. 11. 9. scitis : quoniam ad ea quae mihi opus erant,
¹ Thess. 2. 9. et his qui mecum sunt, ministrauerunt manus
² Thess. 3. 8. istae. Omnia ostendi uobis, quoniam sic
18. 3. laborantes oportet suscipere infirmos, ac memi-
nisse uerbi Domini Iesu, quoniam ipse dixit :
Beatius est magis dare, quam accipere.
21. 5, 6, 13. ³⁶ Et cum haec dixisset, positis genibus suis cum
³⁷ omnibus illis orauit. Magnus autem fletus factus
est omnium : et procumbentes super collum Pau-
³⁸ li, osculabantur eum, ¹ dolentes maxime in uerbo
quod dixerat, quoniam amplius faciem eius non
essent uisuri. Et deducebant eum ad nauem.
- ²¹ Cum autem factum esset ut nauigaremus
abstracti ab eis, recto cursu uenimus Cho, et
² sequenti die Rhodum, et inde Patara. Et
cum inuenissemus nauem transfretantem Phoe-
³ nicen, ascendentes nauigauimus. Cum paruise-
mus autem Cypro, et relinquentes eam ad
sinistram, nauigauimus in Syriam, et uenimus
Tyrum : ibi enim nauis erat expositura onus.
20. 23. ⁴ Inuentis autem discipulis, mansimus ibi die-
bus septem : qui Paulo dicebant per Spiritum,
20. 36, 38. ⁵ ne ascenderet Hierosolymam. Et explicitis
diebus profecti ibamus, deducuntibus nos om-
nibus cum uxoribus et filiis usque foras ciui-
tatem : et positis genibus in litore, orauimus.
- ⁶ Et cum uale fecissemus inuicem, ascendimus
in nauem : illi autem redierunt in sua.
- ⁷ Nos uero nauigatione explicita a Tyro de-

³³ aut *pr.* : et SC ^{33, 34} concupiui : ipsi scitis : quoniam
cum A etc. : concupiui, sicut ipsi scitis : quoniam SC ³⁶ > orauit
cum omnibus illis SC ^{21. 1} Coum SC Pataram SC
² transfretantem + in SC ³ apparuissemus SC et *pr. om.*
SC > expositura erat SC ⁶ explicitis ACG* : expletis DF
G^cVSC ⁶ in *pr. om.* SC ⁷ explicita : expleta G^cSC

scendimus Ptolomaida : et salutatis fratribus,
mansimus die una apud illos. Alia autem 8 8. 4-40.
die profecti, uenimus Caesaream : et intrantes 6. 5.
in domum Philippi euangelistae, qui erat de
septem, mansimus apud eum. Huic autem 9 2. 16, 17.
erant filiae quattuor uirgines prophetantes.
Et cum moraremur per dies aliquot, superue- 10 11. 27, 28.
nit quidam a Iudaea propheta, nomine Aga-
bus. Is cum uenisset ad nos, tulit zonam 11 20. 23.
Pauli : et alligans sibi pedes et manus dixit :
Haec dicit Spiritus sanctus : Uirum, cuius est
zona haec, sic alligabunt in Hierusalem Iu-
daeï, et tradent in manus gentium. Quod 12 Mt. 16. 22, 23.
cum audissemus, rogabamus nos, et qui loci Mc. 8. 32, 33.
illius erant, ne ascenderet Hierosolymam.
Tunc respondit Paulus, et dixit : Quid facitis 13 20. 24.
flentes, et affligentes cor meum ? Ego enim
non solum alligari, sed et mori in Hierusalem
paratus sum propter nomen Domini Iesu. Et 14 Mt. 6. 10,
cum ei suadere non possemus, quieuimus, di- 26. 39, 42.
centes : Domini uoluntas fiat. Mc. 14. 36.
Lc. 22. 42.

Post dies autem istos praeparati ascende- 15
bamus Hierusalem. Uenerunt autem et ex 16
discipulis a Caesarea nobiscum, adducentes
apud quem hospitaremur Mnasonem quen-
dam Cyprium, antiquum discipulum.

Et cum uenissemus Hierosolymam, libenter 17
exceperunt nos fratres. Sequenti autem die 18 11. 30, 12. 17,
introibat Paulus nobiscum ad Iacobum, om- 15. 13.
nesque collecti sunt seniores. Quos cum sa- 19 Gal. 1. 19,
lutasset, narrabat per singula, quae fecisset 2. 9.
Deus in gentibus per ministerium ipsius. At 20

⁷ Ptolemaidam *SC* ⁸ *om.* in *SC* erat + unus *SC*
⁹ > quattuor filiae *SC* ¹⁰ quidam + vir *S* ¹⁵ ascendebamus
+ in *SC* ¹⁶ et : quidam *S* adducentes + secum *SC* Mna-
sonem : Iasonem *S* ¹⁹ > Deus fecisset *SC*

15. 1. illi cum audissent, magnificabant Deum, dixe-
Gal. 1. 14. runtque ei : Uides, frater, quot milia sunt in
Iudaeis qui crediderunt : et omnes aemula-
21 tores sunt legis. Audierunt autem de te quia
discessionem doceas a Mose, eorum qui per
gentes sunt Iudaeorum : dicens non debere
eos circumcidere filios suos, neque secundum
22 consuetudinem ingredi. Quid ergo est ? uti-
que oportet conuenire multitudinem : au-
23 dient enim te superuenisse. Hoc ergo fac
quod tibi dicimus. Sunt nobis uiri quattuor,
18. 18. 24 uotum habentes super se. His adsumtis,
24. 18. sanctifica te cum illis : et impende in illis ut
radant capita : et scient omnes quia quae de
te audierunt falsa sunt, sed ambulas et ipse
15. 19, 20, 29. 25 custodiens legem. De his autem qui credi-
derunt ex gentibus, nos scripsimus iudicantes
ut abstineant se ab idolis immolato et san-
26 guine, et suffocato et fornicatione. Tunc Pau-
lus, adsumtis uiris, postera die purificatus cum
illis intrauit in templum, adnuntians expletio-
nem dierum purificationis, donec offerretur
pro unoquoque eorum oblatio.
27 Dum autem septem dies consummarentur,
hi qui ab Asia erant Iudaei, cum uidissent
eum in templo, concitauerunt omnem popu-
6. 13, 13. 45, 28 lum, et iniecerunt ei manus, clamantes : Uiri
14. 2, 19, Israhelitae, adiuuate : hic est homo qui ad-
17. 6, 13, uersus populum, et legem, et locum hunc om-
18. 13. nes ubique docens, insuper et gentiles in-
duxit in templum, et uiolauit sanctum locum
20. 4. 29 istum. Uiderant enim Trophimum Ephesium
2 Tim. 4. 20. in ciuitate cum ipso, quem aestimauerunt quo-

²⁴ impende SC ²⁵ disting. idolis, immolato SC, ut fiant duo
mandata ²⁷ ab : de SC ²⁹ Trophimum S

niam in templum introduxisset Paulus. Com- 30 19. 29.
 motaque est ciuitas tota, et facta est con-
 cursio populi. Et adprehendentes Paulum,
 trahebant eum extra templum : et statim clau-
 sae sunt ianuae. Quaerentibus autem eum 31
 occidere, nuntiatum est tribuno cohortis, quia
 tota confunditur Hierusalem. Qui statim ad- 32
 sumtis militibus et centurionibus, decucurrit
 ad illos. Qui cum uidissent tribunum et mi-
 lites, cessauerunt percutere Paulum. Tunc 33 11. 20. 23.
 accedens tribunus adprehendit eum, et iussit 12. 6.
 alligari catenis duabus : et interrogabat quis
 esset, et quid fecisset. Alii autem aliud cla- 34
 mabant in turba : et cum non posset certum
 cognoscere prae tumultu, iussit duci eum in
 castra. Et cum uenisset ad gradus, contigit 35
 ut portaretur a militibus propter uim populi.
 Sequebatur enim multitudo populi, clamans : 36 22. 22
 Tolle eum. Lc. 23. 18.
 Ioh. 19. 15.

Et cum coepisset induci in castra Paulus, 37
 dicit tribuno : Si licet mihi loqui aliquid ad
 te ? Qui dixit : Graece nosti ? Nonne tu es 38 5. 36.
 Aegyptius, qui ante hos dies tumultum conci-
 tasti, et eduxisti in desertum quattuor milia
 uirorum sicariorum ? Et dixit ad eum Paulus : 39 9. 11, 22. 3.
 Ego homo sum quidem Iudaeus a Tharso Ci-
 liciae non ignotae ciuitatis municeps. Rogo
 autem te, permitte mihi loqui ad populum.
 Et cum ille permisisset, Paulus stans in gradi- 40
 bus annuit manu ad plebem : et magno si-
 lentio facto, allocutus est Hebraea lingua,
 dicens :

32 decurrit SC

33 iussit + eum SC

37 dixit + ei S

39 Tarso SC (93 et 98)

disting. Tarso Ciliciae, non SC

40 > lingua Hebraea SC

7. 2. **22** Uiri fratres et patres, audite quam ad uos
nunc reddo rationem.

2 Cum audissent autem quia Hebraea lingua
loquitur ad illos, magis praestiterunt silentium.

3-16

3 Et dixit :

9. 1-19.

26. 9-20.

5. 34.

9. 11, 21. 39.

Ego sum uir Iudaeus, natus Tharso Cili-
ciae, nutritus autem in ista ciuitate secus
pedes Gamalihel, eruditus iuxta ueritatem pa-
ternae legis, aemulator legis, sicut et uos om-

8. 3.

4 nes estis hodie : qui hanc uiam persecutus
sum usque ad mortem, alligans et tradens in
5 custodias uiros ac mulieres, sicut princeps sa-
cerdotum testimonium mihi reddit, et omnes
maiores natu : a quibus et epistulas accipiens
ad fratres Damascum pergebam, ut adducerem
inde uinctos in Hierusalem ut punirentur.

6 Factum est autem, eunte me et adpropin-
quante Damasco, media die subito de caelo
7 circumfulsit me lux copiosa : et decidens in
terram, audiui uocem dicentem mihi : Saule,

8 Saule, quid me persequeris? Ego autem re-
spondi : Quis es, Domine? Dixitque ad me :
Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu perseque-

Sap. 18. 1.

Dan. 10. 7.

9 ris. Et qui mecum erant, lumen quidem uide-
runt, uocem autem non audierunt eius qui lo-
10 quebatur mecum. Et dixi : Quid faciam, Do-

mine? Dominus autem dixit ad me : Surgens
uade Damascum : et ibi tibi dicetur de omni-
11 bus, quae te oporteat facere. Et cum non
uiderem prae claritate luminis illius, ad ma-
num deductus a comitibus, ueni Damascum.

12 Ananias autem quidam, uir secundum legem

22. 2 loqueretur SC 3 dicit C natus + in SC Tarso SC
(93 et 98) disting. ciuitate, secus pedes Gam. eruditus SC
Gamaliel C, Gamalielis S 5 > mihi testimonium SC

testimonium habens ab omnibus habitantibus
 Iudaeis,¹ ueniens ad me, et adstans dixit mihi: 13
 Saule frater, respice. Et ego eadem hora re-
 spexi in eum. At ille dixit: Deus patrum 14
 nostrorum praeordinauit te, ut cognosceres uo-
 luntatem eius, et uideres iustum, et audires
 uocem ex ore eius: quia eris testis illius ad 15
 omnes homines eorum quae uidisti et audisti.
¹Et nunc quid moraris? Exsurge, baptizare, et 16 2. 38.
 ablue peccata tua inuocato nomine ipsius.
 Factum est autem reuertenti mihi in Hieru- 17
 salem, et oranti in templo, fieri me in stupore
 mentis,¹ et uidere illum dicentem mihi: Fe- 18
 stina, et exi uelociter ex Hierusalem: quo-
 niam non recipient testimonium tuum de me.
 Et ego dixi: Domine, ipsi sciunt quia ego 19
 eram concludens in carcerem, et caedens per
 synagogas, eos qui credebant in te: et cum 20
 funderetur sanguis Stephani testis tui, ego ad-
 stabam et consentiebam, et custodiebam ue-
 stimenta interficientium illum. Et dixit ad 21
 me: Uade, quoniam ego in nationes longe
 mittam te.

Audiebant autem eum usque ad hoc uer- 22
 bum, et leuauerunt uocem suam, dicentes:
 Tolle de terra eiusmodi: non enim fas est
 eum uiuere. Uociferantibus autem eis, et 23
 proicientibus uestimenta sua, et puluerem
 iactantibus in aerem, iussit tribunus induci 24
 eum in castra, et flagellis caedi, et torqueri
 eum, ut sciret propter quam causam sic ad-
 clamarent ei. Et cum adstrinxissent eum 25
 loris, dixit adstanti sibi centurioni Paulus: Si

¹² cohabitantibus SCSC ²⁵ astrinxissent SC¹⁶ exsurge + et SC

dicit SC

²² huiusmodi

16. 37, 23. 27. hominem Romanum et indemnatum licet uo-
 26 bis flagellare? Quo audito, centurio accessit
 ad tribunum, et nuntiauit, dicens: Quid actur-
 us es? hic enim homo ciuis Romanus est.
 27 Accedens autem tribunus, dixit illi: Dic mihi,
 28 tu Romanus es? At ille dixit: Etiam. ¹ Et
 respondit tribunus: Ego multa summa ciui-
 tatem hanc consecutus sum. Et Paulus ait:
 29 Ego autem et natus sum. Protinus ergo dis-
 cesserunt ab illo qui eum torturi erant. Tri-
 bunus quoque timuit, postquam resciiuit quia
 ciuis Romanus esset, et quia alligasset eum.
 30 Postera autem die uolens scire diligentius
 qua ex causa accusaretur a Iudaeis, soluit eum,
 et iussit sacerdotes conuenire, et omne conci-
 lium: et producens Paulum, statuit inter illos.
 24. 16. **23** Intendens autem concilium Paulus ait: Uiri
 2 Tim. 1. 3. fratres, ego omni conscientia bona conuersatus
 sum ante Deum usque in hodiernum diem.
 24. 1. 2 Princeps autem sacerdotum Ananias praecepit
 Mt. 23. 27. 3 adstantibus sibi percutere os eius. Tunc Pau-
 Leu. 19. 15. lus ad eum dixit: Percutiet te Deus, paries
 10t. 25. 1, 2. dealbate: et tu sedens iudicas me secundum
 4 legem, et contra legem iubes me percuti? Et
 qui adstabant dixerunt: Summum sacerdotem
 Ex. 22. 28. 5 Dei maledicis? Dixit autem Paulus: Nescie-
 bam, fratres, quia princeps est sacerdotum:
 scriptum est enim: Principem populi tui non
 4. 1, 2, 26. 5. 6 maledices. Sciens autem Paulus quia una
 24. 15, 21. pars esset Sadducaeorum, et altera Pharisaeo-
 26. 8. rum, exclamauit in concilio: Uiri fratres, ego
 Pharisaeus sum, filius Pharisaeorum: de spe

²⁶ nuntiauit + ei **SC** ²⁷ mihi + si **SC**
 cunia AC, summa peccunia D ciuilitatem **SC**
 + in **SC** ³ > dixit ad eum **SC**

²⁸ summa: pe-
 23. ¹ autem

et resurrectione mortuorum ego iudicor. Et 7
cum haec dixisset, facta est dissensio inter
Pharisaeos et Sadducæos, et soluta est multi-
tudo. Sadducaei enim dicunt non esse re- 8
surrectionem, neque angelum neque spiri-
tum: Pharisei autem utraque confitentur.

Mt. 22. 23.
Mc. 12. 18.
Lc. 20. 27.

Factus est autem clamor magnus. Et sur- 9
gentes quidam Pharisaeorum, pugnabant di-
centes: Nihil mali inuenimus in homine isto:
quid si spiritus locutus est ei, aut angelus? Et 10
cum magna dissensio facta esset, timens tri-
bunus ne discerneretur Paulus ab ipsis, iussit
milites descendere, et rapere eum de medio
eorum, ac deducere eum in castra.

Sequenti autem nocte adsistens ei Dominus, 11
ait: Constans esto: sicut enim testificatus es
de me Hierusalem, sic te oportet et Romae
testificari.

18. 9, 22. 18,
27. 23.
19. 21, 27. 24.

Facta autem die collegerunt se quidam ex 12
Iudaeis, et deuouerunt se dicentes neque
manducatuos, neque bibituos donec occi-
derent Paulum. Erant autem plus quam qua- 13
draginta, qui hanc coniurationem fecerant: qui 14
accesserunt ad principes sacerdotum et senio-
res, et dixerunt: Deuotione deuouimus nos
nihil gustatuos, donec occidamus Paulum.
Nunc ergo uos notum facite tribuno cum con- 15
cilio, ut producat illum ad uos, tamquam ali-
quid certius cognituri de eo: nos uero prius
quam adpropiet, parati sumus interficere illum.
Quod cum audisset filius sororis Pauli insi- 16
dias, uenit et intrauit in castra, nuntiauitque
Paulo. Uocans autem Paulus ad se unum ex 17
centurionibus, ait: Adulescentem hunc per-

¹¹ de me + in SC

¹³ quadraginta + viri SC

duc ad tribunalum : habet enim aliquid indi-
 18 care illi. Et ille quidem adsumens eum du-
 xit ad tribunalum, et ait : Uinctus Paulus uo-
 cans rogauit me hunc adulescentem perducere
 19 ad te, habentem aliquid loqui tibi. Adpre-
 hendens autem tribunus manum illius, seces-
 sit cum eo seorsum, et interrogauit illum :
 20 Quid est quod habes indicare mihi ? ¹ Ille au-
 tem dixit : Iudaeis conuenit rogare te, ut cra-
 stina die Paulum producas in concilium, quasi
 21 aliquid certius inquisituri sint de illo : tu uero
 ne credideris illis : insidiantur enim ei ex eis
 uiri amplius quadraginta, qui se deuouerunt
 non manducare neque bibere donec interfi-
 ciant eum : et nunc parati sunt, expectantes
 22 promissum tuum. Tribunus igitur dimisit adu-
 lescentem, praeci piens ne cui loqueretur quo-
 23 niam haec nota sibi fecisset. Et uocatis duo-
 bus centurionibus, dixit illis : Parate milites
 ducentos ut eant usque Caesaream, et equites
 septuaginta, et lancearios ducentos, a tertia
 24 hora noctis : et iumenta praeparate, ut inpo-
 nentes Paulum saluum perducerent ad Fe-
 25 licem praesidem. Scribens epistulam conti-
 26 nentem haec :

Claudius Lysias optimo praesidi Felici sa-
 21 lutem. Uirum hunc comprehensum a Iu-
 21. 30-35, 22. 25. daeis, et incipientem interfici ab eis, superue-
 niens cum exercitu eripui, cognito quia Ro-
 22. 30. 28 manus est : uolensque scire causam quam
 obiciebant illi, deduxi eum in concilium eo-

¹⁸ *om.* uocans SC ²⁰ > producas Paulum SC ²¹ amplius
 + quàm SC ²² praeci piens + ei S ²⁴ praesidem : + Timuit enim
 ne forte raperent eum Iudaei, et occiderent, et ipse postea calum-
 niam sustineret, tamquam accepturus (+ esset D) pecuniam DSC
²⁵ & ²⁶ : *inc. u.* 25 Timuit, et 26 scribens C ²⁶ scribens + ei S

rum. Quem inueni accusari de quaestionibus 29 18. 15, 23. 19.
legis ipsorum, nihil uero dignum morte aut 1oh. 18. 31.
uinculis habentem crimen. Et cum mihi per- 30 20.
latum esset de insidiis quas parauerunt ei,
misi ad te, denuntians et accusatoribus ut di-
cant apud te.

Milites ergo secundum praeceptum sibi, ad- 31
sumentes Paulum, duxerunt per noctem in
Antipatridem. Et postera die dimissis equi- 32
tibus ut irent cum eo, reuersi sunt ad castra.
Qui cum uenissent Caesaream, et tradidissent 33
epistulam praesidi, statuerunt ante illum et
Paulum. Cum legisset autem, et interrogasset 34 22. 3.
de qua prouincia esset, et cognoscens quia de
Cilicia : Audiam te, inquit, cum et accusatores 35
tui uenerint. Iussitque in praetorio Herodis
custodiri eum.

Post quinque autem dies descendit princeps 24
sacerdotum Ananias, cum senioribus quibus-
dam, et Tertullo quodam oratore: qui adierunt
praesidem aduersus Paulum. Et citato Paulo
coepit accusare Tertullus, dicens :

Cum in multa pace agamus per te, et multa
corrigantur per tuam prouidentiam: semper et 3
ubique suscipimus, optime Felix, cum omni
gratiarum actione. Ne diutius autem te pro- 4
traham, oro breuiter audias nos pro tua cle-
mentia. Inuenimus hunc hominem pesti- 5 17. 6.
ferum, et concitantem seditiones omnibus Iu-
daeis in uniuerso orbe, et auctorem seditionis
sectae Nazarenorum : qui etiam templum uio- 6 21. 27-29.

29 nihil : nullum S criminis C 30 parauerant illi SC
misi + eum SC disting. te denuncians : et SC (92 et 93)
apud te + Vale SC 32 > cum eo irent SC 35 om. et SC
24. 4 breuiter + ut S

8 lare conatus est, quem et adprehendimus : a quo poteris ipse iudicans, de omnibus istis cognoscere, de quibus nos accusamus eum.

9 Adiecerunt autem et Iudaei, dicentes haec ita se habere.

10 Respondit autem Paulus, annuente sibi praeside dicere :

Ex multis annis esse te iudicem genti huic sciens, bono animo pro me satis faciam.

21. 17. 11 Potes enim cognoscere quia non plus sunt dies mihi quam duodecim, ex quo ascendi

12 adorare in Hierusalem : et neque in templo inuenerunt me cum aliquo disputantem, aut concursum facientem turbae, neque in synagogis,

13 neque in ciuitate : neque probare possunt tibi

14 de quibus nunc accusant me. Confiteor autem

hoc tibi, quod secundum sectam, quam dicunt heresim, sic deseruio patrio Deo meo, credens omnibus quae in lege et prophetis scripta

Dan. 12. 2. 15 sunt : spem habens in Deum, quam et hi ipsi

Act. 23. 6. expectant, resurrectionem futuram iustorum

Ioh. 5. 29. et iniquorum. In hoc et ipse studeo sine offen-

Act. 23. 1. 16 diculo conscientiam habere ad Deum et ad

2 Tim. 1. 3. homines semper. Post annos autem plures

Rom. 15. 17 elemosynas factururus in gentem meam ueni, et

25-28, 31. 18 oblationes et uota : in quibus inuenerunt me

1 Cor. 16. 1-3. 2 Cor. 9. 1, 2. 19 purificatum in templo : non cum turba, neque

Gal. 2. 10. Act. 21. 27. 20 cum tumultu. Quidam autem ex Asia Iudaei,

6 adprehendimus *plur.* : adprehensum A^cV^c cum *SC* ; *deinde* + uoluimus (uolumus V) secundum legem nostram iudicare (+ eum D) 7 Superueniens (intercedens D) autem trībunus Lysias (> Lys. tri. A^cD) cum ui magna eripuit eum de manibus nostris, iubens accusatores eius (*om.* D) ad te uenire A^c(D)V^c*SC* 10 > te esse *SC* 11 > mihi dies *SC* 13 > me accusant *SC* 14 patrio Deo meo G : Patri Deo meo *codd. plur.*, Patri, et Deo meo *SC* 18 tumultu : + et apprehenderunt me clamantes et dicentes : tolle inimicum nostrum D*S* Inc. u. 19 Quidam *C*, u. 20 aut hi, *etc.*

quos oportebat apud te praesto esse et accusare si quid haberent aduersum me : aut hi ²¹ ipsi dicant si quid inuenerunt in me iniquitatis cum stem in concilio, nisi de una hac solum- ²² ^{23. 6.} modo uoce, qua clamaui inter eos stans : Quoniam de resurrectione mortuorum ego iudicor hodie a uobis.

Distulit autem illos Felix, certissime sciens ²³ de uia, dicens : Cum tribunus Lysias descenderit, audiam uos. Iussitque centurioni custodi- ²⁴ ^{27. 3.} diri eum, et habere requiem, nec quemquam prohibere de suis ministrare ei.

Post aliquot autem dies ueniens Felix cum ²⁵ Drusilla uxore sua, quae erat Iudaea, uocauit Paulum, et audiuit ab eo fidem quae est in Iesum Christum. Disputante autem illo de ²⁶ ^{Ioh. 16. 3.} iustitia et castitate, et de iudicio futuro, timefactus Felix respondit : Quod nunc attinet, uade : tempore autem opportuno accersiam te : simul et sperans quia pecunia daretur a Paulo, ²⁷ propter quod et frequenter accersiens eum, loquebatur cum eo. Biennio autem expleto, ²⁸ ^{12. 3, 25. 9. Mc. 15. 15.} accepit successorem Felix Porcium Festum. Uolens autem gratiam praestare Iudaeis Felix, reliquit Paulum uinctum.

Festus ergo cum uenisset in prouinciam, ²⁵ post triduum ascendit Hierosolymam a Caesarea. Adieruntque eum principes sacerdotum ² ^{24. 1.} et primi Iudaeorum, aduersus Paulum : et rogabant eum, postulantes gratiam aduersus ³ ^{23. 15-22.} eum, ut iuberet perducere eum Hierusalem, insi-

²³ uia + hac SC ²⁴ custodiri G* : custodire plur. et SC
 > de suis prohibere SC ²⁵ > Christum Iesum SC ²⁶ tre-
 mefactus SC accersam C ²⁷ quia : quòd SC pecunia
 + ei SC accersens C ²⁸ Portium SC ^{25. 3} + in (ante
 Hierusalem) SC

dias tendentes ut eum interficerent in uia.

4 Festus autem respondit seruari Paulum in Caesarea: se autem maturius profecturum.

5 Qui ergo in uobis, ait, potentes sunt, descendentes simul, si quod est in uiro crimen, accusent eum.

6 Demoratus autem inter eos dies non amplius quam octo aut decem, descendit Caesaream, et altera die sedit pro tribunali, et iussit Pau-

24. 13. 7 lum adduci. Qui cum perductus esset, circumsteterunt eum qui ab Hierosolyma descenderant Iudaei, multas et graues causas

24. 12, 28. 17. 8 obicientes, quas non poterant probare: Paulo autem rationem reddente: Quoniam neque in legem Iudaeorum, neque in templum, neque

24. 28. 9 in Caesarem quicquam peccaui. Festus autem uolens Iudaeis gratiam praestare, respondens Paulo dixit: Uis Hierosolymam ascendere, et

10 ibi de his iudicari apud me? Dixit autem Paulus: Ad tribunal Caesaris sto, ubi me oportet iudicari: Iudaeis non nocui, sicut tu melius

11 nosti. Si enim nocui, aut dignum morte aliquid feci, non recuso mori: si uero nihil est eorum, quae hi accusant me, nemo potest me

12 illis donare. Caesarem appello. ¹ Tunc Festus cum consilio locutus, respondit: Caesarem appellasti: ad Caesarem ibis.

13 Etcum dies aliquot transacti essent, Agrippa rex et Bernice descenderunt Caesaream ad sa-

24. 27. 14 lutandum Festum. Et cum dies plures ibi demorarentur, Festus regi indicauit de Paulo, dicens: Uir quidam est derelictus a Felice

³ > interficerent eum SC ⁴ seruari + quidem S ⁸ om.
autem SC ⁹ > gratiam praestare Iudaeis SC ¹⁰ ubi: ibi
SC ¹² concilio SC Caesarem appellasti? ad Caesarem ibis
SC ¹⁴ morarentur S

uinctus, de quo cum essem Hierosolymis, adie- 15
runt me principes sacerdotum et seniores Iu-
daeorum, postulantes aduersus illum damna-
tionem. Ad quos respondi : Quia non est con- 16
suetudo Romanis donare aliquem hominem
prius quam is qui accusatur praesentes habeat
accusatores, locumque defendendi accipiat ad
abluenda crimina. Cum ergo huc conuenis- 17
sent, sine ulla dilatione, sequenti die sedens
pro tribunali iussi adduci uirum. De quo, cum 18
stetissent accusatores, nullam causam defere-
bant de quibus ego suspicabar malam : quae- 19 18. 15, 23. 29.
stiones uero quasdam de sua superstitione
habebant aduersus eum, et de quodam Iesu
defuncto, quem adfirmabat Paulus uiuere.
Haesitans autem ego de huiusmodi quae- 20
stione, dicebam si uellet ire Hierosolymam, et
ibi iudicari de istis. Paulo autem appellante 21
ut seruaretur ad Augusti cognitionem, iussi
seruari eum donec mittam eum ad Cae-
sarem. Agrippa autem ad Festum : Uolebam 22
et ipse hominem audire. Cras, inquit, au-
dies eum.

Altera autem die cum uenisset Agrippa et 23 26. 30.
Bernice cum multa ambitione, et introissent
in auditorium cum tribunis et uiris principali-
bus ciuitatis, et iubente Festo, adductus est
Paulus. Et dixit Festus : Agrippa rex, et 24
omnes qui simul adestis nobiscum uiri, uide-
tis hunc, de quo omnis multitudo Iudaeorum
interpellauit me Hierosolymis petens, et hic

16 > Romanis consuetudo SC donare (χαρίσσειν) : damnare
SC crimina + quae ei obijciuntur S 18 caussam S malum
SC 21 Caesaream C (92) 22 autem + dixit SC 23 et
(ante iubente) om. SC 24 dicit SC hunc + hominem S
petens cum AFG*V : petentes CG SC hic om. CG SC

clamantes non oportere eum uiuere amplius.

25 Ego uero comperi nihil dignum eum morte ad-
misisse : ipso autem hoc appellante, ad Augu-
26 stum iudicaui mittere. De quo quid certum
scribam domino non habeo. Propter quod
produxi eum ad uos, et maxime ad te, rex
Agrippa, ut interrogatione facta habeam quid
27 scribam. Sine ratione enim mihi uidetur
mittere uinctum, et causas eius non signifi-
care.

9. 15. 26 Agrippa uero ad Paulum ait : Permittitur
tibi loqui pro temet ipso. Tunc Paulus extenta
manu coepit rationem reddere.

2 De omnibus quibus accusor a Iudaeis, rex
Agrippa, aestimo me beatum apud te cum sim
3 defensurus me hodie: maxime te sciente omnia
quae apud Iudaeos sunt consuetudines et
quaestiones : propter quod obsecro patienter
Gal. I. 13, 14. 4 me audias. Et quidem uitam meam a iuuen-
tute, quae ab initio fuit in gente mea in Hiero-
23. 6. 5 solymis, nouerunt omnes Iudaei : praescientes
Phil. 3. 5. me ab initio, si uelint testimonium perhibere,
quoniam secundum certissimam sectam no-
13. 32, 28. 20. 6 strae religionis uixi Pharisaeus. Et nunc in
spe quae ad patres nostros repromissionis facta
7 est a Deo, sto iudicio subiectus : in qua duo-
decim tribus nostrae nocte ac die deseruientes
sperant deuenire. De qua spe accusor a Iu-
s daeis, rex. Quid incredibile iudicatur apud uos,
9 si Deus mortuos suscitatur? Et ego quidem
existimaueram, me aduersus nomen Iesu Naza-

24 acclamantes SC ; item *disting.* Ierosolymis, petentes et accla-
mantes SC 25 > morte eum SC *disting.* appellante ad Au-
gustum, iudicaui mittere C 26. 2 *disting.* beatum, apud te cum
C ; beatum apud te, cum S 3 omnia + et SC 7 qua pr. :
quam SC

reni debere multa contraria agere: quod et 10 10-20
feci Hierosolymis, et multos sanctorum ego in
9. 1-20,
22. 4-16.
carceribus inclusi, a principibus sacerdotum
potestate accepta: et cum occiderentur, detuli
sententiam. Et per omnes synagogas fre- 11
quenter puniens eos, conpellebam blasphe-
mare: et amplius insaniens in eos, perseque-
bar usque in exteris ciuitates. In quibus dum 12
irem Damascum cum potestate et permissu
principum sacerdotum, die media in uia uidi, 13
rex, de caelo supra splendorem solis circum-
fulsisse me lumen, et eos qui mecum simul
erant. Omnesque nos cum decidissemus in 14
terram, audiui uocem loquentem mihi He-
braica lingua: Saule, Saule, quid me perse-
queris? durum est tibi contra stimulum calci-
trare. Ego autem dixi: Quis es, Domine? 15
Dominus autem dixit: Ego sum Iesus, quem
tu persequeris. Sed exsurge, et sta super pedes 16
tuos: ad hoc enim apparui tibi, ut constituam
te ministrum et testem eorum quae uidisti, et
eorum quibus apparebo tibi, eripiens te de po- 17
pulo, et gentibus, in quas nunc ego mitto te,
aperire oculos eorum, ut conuertantur a tene- 18
bris ad lucem, et de potestate Satanae ad
Deum, ut accipiant remissionem peccatorum,
et sortem inter sanctos per fidem quae est in
me. Unde, rex Agrippa, non fui incredulus 19
caelestis uisionis: sed his qui sunt Damasci 20
primum et Hierosolymis, et in omnem regio-
nem Iudaeae, et gentibus, adnuntiabam ut
paenitentiam agerent, et conuerterentur ad
Deum, digna paenitentiae opera facientes. Hac 21
ex causa me Iudaei, cum essem in templo,

Ezec. 2. 1.
Dan. 10. 11.

Es. 35. 5,
42. 7.
Lc. 4. 18.
Eph. 1. 18.
Col. 1. 13.

Gal. 1. 16.

Mt. 3. 8.
Lc. 3. 8.

21. 30, 31.

11 compell. SC

17 populis S

19 caelesti uisioni SC

- 22 comprehensum temptabant interficere. Auxilio
autem adiutus Dei usque in hodiernum diem,
sto testificans minori atque maiori, nihil extra
dicens quam ea quae prophetae sunt locuti
I.c. 24. 25, 45.
1 Cor. 15. 20, 23.
Col. 1. 18. 23 futura esse et Moses : si passibilis Christus, si
primus ex resurrectione mortuorum lumen
adnuntiaturus est populo, et gentibus.
- 24 Haec loquente eo et rationem reddente,
Festus magna uoce dixit: Insanis Paule: mul-
25 tae te litterae ad insaniam conuertunt. At
Paulus: Non insanio, inquit, optime Feste,
26 sed ueritatis et sobrietatis uerba eloquor. Scit
enim de his rex, ad quem et constanter loquor:
latere enim eum nihil horum arbitror: neque
enim in angulo quicquam horum gestum est.
- 27 Credis, rex Agrippa, prophetis? Scio quia credis.
11. 26. 28 Agrippa autem ad Paulum: In modico suades
1 Pet. 4. 16. 29 me Christianum fieri. Et Paulus: Opto apud
Deum, et in modico et in magno, non tantum
te, sed et omnes hos qui audiunt hodie fieri
tales qualis et ego sum, exceptis uinculis his.
- 30 Et exsurrexit rex et praeses, et Bernice et
31 qui adsidebant eis. Et cum secessissent, loque-
bantur ad inuicem, dicentes: Quia nihil morte
aut uinculis dignum quid fecit homo iste.
25. 11, 12, 25. 32 Agrippa autem Festo dixit: Dimitti poterat
homo hic, si non appellasset Caesarem.
- 27 Ut autem iudicatum est eum nauigare in
Italiam, et tradi Paulum cum reliquis custo-
diis centurioni nomine Iulio, cohortis Augu-
2 stae, ascendentes autem nauem Hadrumeti-
nam incipientem nauigare circa Asiae loca,

22 > locuti sunt SC 25 At: Et SC loquor SC 29 sed
et omnes hos: sed etiam omnes (om. hos) SC 27. 1 > nau-
igare eum SC 2 om. autem SC Adrumetinam SC inci-
pientes SC

sustulimus, perseuerante nobiscum Aristarcho
 Macedone Thessalonicense. Sequenti autem 3
 die deuenimus Sidonem. Humane autem tra-
 ctans Iulius Paulum, permisit ad amicos ire, et
 curam sui agere. Et inde cum sustulissemus, 4
 subnauigauimus Cypro, propterea quod essent
 uenti contrarii. Et pelagus Ciliciae et Pam- 5
 phyliae nauigantes, uenimus Lystram, quae est
 Lyciae: et ibi inueniens centurio nauem 6
 Alexandrinam nauigantem in Italiam, trans-
 posuit nos in eam. Et cum multis diebus 7
 tarde nauigaremus, et uix deuenissemus contra
 Cnidum, prohibente nos uento, adnauigauimus
 Cretae secundum Salmonem: et uix iuxta 8
 nauigantes, uenimus in locum quendam qui
 uocatur Boni portus, cui iuxta erat ciuitas Tha-
 lassa.

19. 29, 20. 4.
 Col. 4. 10.
 Philem. 24.

24. 23, 28.
 16, 30.

Multo autem tempore peracto, et cum iam 9
 non esset tuta nauigatio, eo quod et ieiunium
 iam praeterisset, consolabatur Paulus, ¹ dicens 10
 eis: Uiri, uideo quoniam cum iniuria et multo
 damno, non solum oneris et nauis, sed etiam
 animarum nostrarum incipit esse nauigatio.
 Centurio autem gubernatori et nauclerio ma- 11
 gis credebat, quam his quae a Paulo diceban-
 tur. Et cum aptus portus non esset ad hie- 12
 mandum, plurimi statuerunt consilium nauig-
 are inde, si quo modo possent deuenientes
 Phoenicen hiemare, portum Cretae respicien-
 tem ad Africum, et ad Chorum. Adspirante 13
 autem Austro, aestimantes propositum se te-
 nere, cum sustulissent de Asson, legebant

Leu. 16. 29-
 31, 23. 27-29.
 Num. 29. 7.
 2 Cor. 11. 25,
 26.

² Thessalonicensi SC ⁴ Cyprum SC ⁵ Pamphyliae SC
 (93 et 98) ⁷ Gnidum SC secundum: iuxta SC ⁸ Boni-
 portus uno uerbo SC ⁹ et sec. om. S praeterijsset C
 consolabatur + eos SC ¹¹ nauclero SC ¹² Corum SC

- 14 Cretam. Non post multum autem misit se
 contra ipsam uentus Typhonicus, qui uocatur
 15 Euroaquilo. Cumque arrepta esset nauis, et
 non posset conari in uentum, data naue flati-
 16 bus ferebamur. Insulam autem quandam de-
 currentes, quae uocatur Cauda, potuimus uix
 17 obtinere scapham : qua sublata, adiutoriis ute-
 bantur, accingentes nauem, timentes ne in Syr-
 tim inciderent, summisso uase sic ferebantur.
 18 Ualide autem nobis tempestate iactatis, se-
 Ion. 1. 5. 19 quenti die iactum fecerunt : et tertia die suis
 20 manibus armamenta nauis proiecerunt. Ne-
 que sole autem, neque sideribus apparentibus
 per plures dies, et tempestate non exigua in-
 minente, iam ablata erat spes omnis salutis
 21 nostrae. Et cum multa ieiunatio fuisset, tunc
 stans Paulus in medio eorum, dixit : Oporte-
 bat quidem, o uiri, audito me, non tollere a
 Creta, lucrique facere iniuriam hanc et iactu-
 22 ram. Et nunc suadeo uobis bono animo esse:
 amissio enim nullius animae erit ex uobis,
 23 praeterquam nauis. Adstitit enim mihi hac
 nocte angelus Dei cuius sum ego, et cui de-
 9. 6, 22. 17, 24 seruio, ¹ dicens : Ne timeas, Paule, Caesari te
 23. 11. oportet adstingere : et ecce donauit tibi Deus
 25 omnes qui nauigant tecum. Propter quod
 bono animo estote, uiri: credo enim Deo, quia
 28. 1. 26 sic erit, quemadmodum dictum est mihi. In
 insulam autem quandam oportet nos deuenire.
 27 Sed postea quam quarta decima nox super-
 uenit nauigantibus nobis in Hadria, circa me-
 diam noctem suspicabantur nautae apparere
 28 sibi aliquam regionem. Qui summittentes,

¹⁶ + in *ad init.* SC

¹⁸ Valida SC

²⁰ > autem sole SC

²⁷ quartadecima uno uerbo SC, et 33 (C tantum)

Adria SC

²⁸ qui + et SC summittentes + bolidem SC

inuenerunt passus uiginti: et pusillum inde
 separati, inuenerunt passus quindecim. Ti-
 mentes autem ne in aspera loca incideremus,
 de puppi mittentes anchoras quattuor, opta-
 bant diem fieri. Nautis uero quaerentibus
 fugere de naui, cum misissent scapham in
 mare, sub obtentu quasi a prora inciperent
 anchoras extendere, ¹ dixit Paulus centurioni
 et militibus: Nisi hi in naui manserint, uos
 salui fieri non potestis. Tunc absciderunt
 milites funes scaphae, et passi sunt eam exci-
 dere. Et cum lux inciperet fieri, rogabat
 Paulus omnes sumere cibum, dicens: Quarta
 decima hodie die expectantes ieiuni permane-
 tis, nihil accipientes. Propter quod rogo uos
 accipere cibum pro salute uestra: quia nullius
 uestrum capillus de capite peribit. Et cum
 haec dixisset, sumens panem, gratias egit Deo
 in conspectu omnium: et cum fregisset, coe-
 pit manducare. Animaequiores autem facti
 omnes, et ipsi adsumserunt cibum. Eramus
 uero uniuersae animae in naui ducentae sep-
 tuaginta sex. Et satiati cibo adleuiabant na-
 uem, iactantes triticum in mare. Cum autem
 dies factus esset, terram non agnoscebant: si-
 num uero quendam considerabant habentem
 litus, in quem cogitabant si possent eicere na-
 uem. Et cum anchoras abstulissent, commit-
 tebant se mari, simul laxantes iuncturas guber-
 naculorum: et leuato artemone, secundum
 flatum aurae tendebant ad litus. Et cum inci-
 dissemus in locum bithalassum, inpegerunt

³⁰ > inciperent a prora SC ³³ > die hodie SC ³⁶ sum-
 pserunt SC ³⁸ alleuiabant SC ³⁹ *disting.* cogitabant, si
 possent, eicere nauem SC ⁴⁰ abstulissent: sustulissent SC
 > aurae flatum SC ⁴¹ dithalassum SC inpegerunt SC

nauem : et prora quidem fixa manebat immo-
 42 bilis, puppis uero soluebatur a ui maris. Mili-
 tum autem consilium fuit ut custodias occi-
 43 derent, ne quis cum enatasset, effugeret. Cen-
 turio autem uolens seruare Paulum, prohibuit
 fieri : iussitque eos qui possent natare, mittere
 44 se primos et euadere, et ad terram exire : et
 ceteros alios in tabulis ferebant : quosdam
 super ea quae de naui essent. Et sic factum
 est, ut omnes animae euaderent ad terram.

27. 26. **28** Et cum euasissemus, tunc cognouimus quia
 2 Militene insula uocatur. Barbari uero prae-
 stabant non modicam humanitatem nobis.
 Accensa enim pyra, reficiebant nos omnes
 3 propter imbrem qui imminebat, et frigus. Cum
 congregasset autem Paulus sarmentorum ali-
 quantam multitudinem, et inposuisset super
 ignem, uipera a calore cum processisset, in-
 4 uasit manum eius. Ut uero uiderunt barbari
 pendentem bestiam de manu eius, ad inuicem
 dicebant : Utique homicida est homo hic, qui
 cum euaserit de mari, ultio eum non sinit ui-
 5 uere. Et ille quidem excutiens bestiam in
 6 ignem, nihil mali passus est. At illi existima-
 bant eum in tumorem conuertendum, et subito
 casurum et mori. Diu autem illis sperantibus,
 et uidentibus nihil mali in eo fieri, conuertentes
 se, dicebant eum esse Deum.

7 In locis autem illis erant praedia principis
 insulae, nomine Publii, qui nos suscipiens tri-
 8 duo, benigne exhibuit. Contigit autem patrem
 Publii febribus et dysenteria uexatum iacere.

Ps. 90 (1). 13.
 Mc. 16. 18.
 Lc. 10. 19.
 Act. 14. 11, 19.

Mt. 10. 8.
 Lc. 10. 9.

⁴¹ immobilis **SC** ⁴³ emittere **SC** se + in mare **S** ⁴⁴ erant
SC 28. ¹ Militene : Melita **SC** vocabatur **SC** ⁴ > non
 sinit eum **SC** ⁶ sperantibus : expectantibus **SC** ⁷ disting.
 suscipiens, triduo benigne **SC** benigne + se **S**

Ad quem Paulus intrauit : et cum orasset, et inposuisset ei manus, saluauit eum. Quo 9 facto, et omnes qui in insula habebant infirmitates, accedebant et curabantur : qui etiam 10 multis honoribus nos honorauerunt, et nauigantibus inposuerunt quae necessaria erant.

Post menses autem tres nauigauimus in 11 naui Alexandrina, quae in insula hiemauerat, cui erat insigne Castorum. Et cum uenisse- 12 mus Syracusas, mansimus ibi triduo. Inde 13 circumlegentes deuenimus Regium : et post unum diem flante Austro, secunda die uenimus Puteolos : ubi inuentis fratribus rogati su- 14 mus manere apud eos dies septem : et sic ueni- 11. Rom. 1. 10, 11. mus Romam. Et inde cum audissent fratres, 15 occurrerunt nobis usque ad Appii forum, et Tribus Tabernis : quos cum uidisset Paulus, gratias agens Deo, accepit fiduciam.

Cum uenissemus autem Romam, permissum 16 est Paulo manere sibimet cum custodiante se milite.

Post tertium autem diem conuocauit primos 17 Act. 25. 3. Iudaeorum. Cumque conuenissent, dicebat eis : Ego, uiri fratres, nihil aduersus plebem faciens, aut morem paternum, uinctus ab Hierosolymis traditus sum in manus Romanorum : qui cum interrogationem de me habuis- 18 23. 29, 29. sent, uoluerunt me dimittere, eo quod nulla 31, 32. causa esset mortis in me. Contradicientibus 19 25. 11. autem Iudaeis, coactus sum appellare Caesarem, non quasi gentem meam habens aliquid accusare. Propter hanc igitur causam rogauit 20

⁹ et *pr. om.* SC ¹² Syracusam SC ¹³ Rhegium SC
¹⁵ et *sec.* : ac SC tres Tabernas SC ¹⁶ > autem uenissemus SC
 SC ¹⁸ > esset causa SC

26. 6, 7. uos uidere, et alloqui: propter spem enim
 Lc. 2. 25. 21 Israhel catena hac circumdatus sum. At illi
 Eph. 6. 20. dixerunt ad eum: Nos neque litteras accepi-
 Phil. 1. 7. mus de te a Iudaea, neque adueniens aliquis
 2 Tim. 1. 16. fratrum nuntiauit, aut locutus est quid de te
 24. 5. 22 malum. Rogamus autem a te audire quae
 Lc. 2. 34. sentis: nam de secta hac notum est nobis
 1 Pet. 4. 14. quia ubique ei contradicitur.
19. 8. 23 Cum constituissent autem illi diem, uene-
 runt ad eum in hospitium plures, quibus ex-
 ponebat testificans regnum Dei, suadensque
 24 usque ad uesperam. Et quidam credebant
 his quae dicebantur: quidam uero non crede-
 25 bant. Cumque inuicem non essent consen-
 tientes, discedebant, dicente Paulo unum uer-
 bum: Quia bene Spiritus sanctus locutus est
 per Esaïam prophetam ad Patres nostros,
 Es. 6. 9, 10. 26 dicens:
 Mt. 13. 14, 15. Uade ad populum istum, et dic:
 Mc. 4. 12. Aure audietis, et non intellegetis:
 Lc. 8. 10. et uidentes uidebitis, et non perspicietis.
 1oh. 12. 40. 27 Incrassatum est enim cor populi huius,
 Rom. 11. 8. et auribus grauiter audierunt,
 et oculos suos compresserunt:
 ne forte uideant oculis,
 et auribus audiant,
 et corde intellegant:
 et conuertantur, et sanem illos.
13. 46, 48. 28 Notum ergo sit uobis, quoniam gentibus mis-
 18. 6, 22. 21. sum est hoc salutare Dei: ipsi et audient.

²³ plurimi SC eis SC ²⁶ dic + ad eos SC ²⁷ com-
 presserunt SC illos: eos SC ²⁸ > et ipsi SC ²⁹ Uersum
 omisimus cum AFGV: habent CDSC; legunt uero sic et cum haec
 dixisset, exierunt (+ ab eo SC) Iudaei, multam habentes inter se

Mansit autem biennio toto in suo conducto, 30
et suscipiebat omnes qui ingrediebantur ad
eum, ¹ praedicans regnum Dei, et docens quae 31 Phil. 1. 12,
sunt de Domino Iesu Christo cum omni fidu- 13.
cia sine prohibitione. Amen. 2 Tim. 2. 9.

EXPLICIT ACTUS APOSTOLORUM

EPISTULA AD ROMANOS

PAULUS, seruus Christi Iesu, uocatus Aposto- 1 Act. 9. 15,
lus, segregatus in euangelium Dei, ¹ quod ante 2 13. 2.
promiserat per prophetas suos in scripturis Gal. 1. 15.
sanctis ¹ de Filio suo, qui factus est ei ex se- 3 16. 25, 26.
mine Dauid secundum carnem, qui praedesti- 4 Gal. 3. 8.
natus est Filius Dei in uirtute secundum spi- Mt. 1. 1.
ritum sanctificationis ex resurrectione mor- Rom. 9. 5.
tuorum Iesu Christi Domini nostri : per quem 5 Act. 13. 33,
accepimus gratiam, et Apostolatam ad oboe- 17. 31.
diendum fidei in omnibus gentibus pro nomine Act. 9. 15,
eius, in quibus estis et uos uocati Iesu Christi: 6 26. 18.
omnibus qui sunt Romae, dilectis Dei, uocatis 7
sanctis : gratia uobis et pax a Deo Patre no-
stro, et Domino Iesu Christo.

Primum quidem gratias ago Deo meo per 8 Eph. 1. 16.
Iesum Christum pro omnibus uobis, quia
fides uestra adnuntiatur in uniuerso mundo.
Testis enim mihi est Deus, cui serui in spi- 9 Phil. 1. 8.
ritu meo in euangelio Filii eius, quod sine in- Col. 1. 9.
termissione memoriam uestri facio ¹ semper in 10

(> inter se hab. D) quaestionem DSC; et quum non essent intellegentes aegressi sunt iudaei multa secum conquirentes C

³¹ om. Amen SC Subscr. om. SC

Inscr. EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD ROMANOS
SC 1. ¹ > Iesu Christi SC

- Act. 19. 21. orationibus meis obsecrans, si quo modo tan-
 Rom. 15. 32. dem aliquando prosperum iter habeam in uo-
 2 Cor. 1. 15. 11 luntate Dei ueniendi ad uos. Desidero enim
 uidere uos, ut aliquid impertiar gratiae uobis
 12 spiritalis ad confirmandos uos : id est, simul
 consolari in uobis, per eam quae inuicem est
 15. 22. 13 fidem, uestram atque meam. Nolo autem uos
 ignorare, fratres, quia saepe proposui uenire
 ad uos, et prohibitus sum usque adhuc, ut ali-
 quem fructum habeam et in uobis sicut et in
 14 ceteris gentibus. Graecis ac barbaris, sa-
 15 pientibus et insipientibus, debitor sum : ita
 quod in me promptum est et uobis, qui Ro-
 16 mae estis, euangelizare. Non enim erubesco
 1 Cor. 1. 24. euangelium : uirtus enim Dei est in salutem
 Act. 3. 26, omni credenti, Iudaeo primum, et Graeco.
 13. 46.
 Rom. 3. 21. 17 Iustitia enim Dei in eo reuelatur ex fide in
 Hab. 2. 4. fidem : sicut scriptum est : Iustus autem ex
 Gal. 3. 11. fide uiuit.
 Heb. 10. 38.
 Eph. 5. 6. 18 Reuelatur enim ira Dei de caelo super om-
 Col. 3. 6. nem impietatem et iniustitiam hominum, eo-
 19 rum qui ueritatem in iniustitia detinent : quia
 19-32 quod notum est Dei manifestum est in illis :
 Sap. 13-15. 20 Deus enim illis manifestauit. Inuisibilia enim
 Rom. 2. 14, 15. ipsius a creatura mundi, per ea quae facta sunt
 Act. 14. 17, intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque
 17. 24-27. eius uirtus ac diuinitas : ita ut sint inexcusa-
 Ps. 18 (19). biles. Quia cum cognouissent Deum, non sicut
 1-6. Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt : sed
 Heb. 11. 3. euanuerunt in cogitationibus suis, et obscura-
 Eph. 4. 17, 21 tum est insipiens cor eorum : dicentes enim
 18. se esse sapientes, stulti facti sunt. Et mutaue-

¹⁰ *disting.* orationibus meis : obsecrans, si *SC* quomodo uno
 uerbo *E* ¹¹ impertiar *SC* > vobis gratiae *SC* ¹³ et in
 uobis : om. et *S* ¹⁵ promptum *SC* ¹⁷ uiuet *G** ¹⁸ *disting.*
 hominum eorum, qui *SC* ueritatem + Dei *SC* ²⁰ ac : et *SC*

runt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, et uolucrum et quadrupedum, et serpentium.

Propter quod tradidit illos Deus in desideria 24 cordis eorum, in inmunditiam : ut contumeliis adficiant corpora sua in semet ipsis : qui 25 conmutauerunt ueritatem Dei in mendacio, et coluerunt et seruierunt creaturae potius quam Creatori, qui est benedictus in saecula Amen.

Propterea tradidit illos Deus in passiones 26 ignominiae. Nam feminae eorum inmutauerunt naturalem usum in eum usum qui est contra naturam. Similiter autem et masculi, 27 relicto naturali usu feminae, exarserunt in desideriis suis in inuicem, masculi in masculos turpitudinem operantes, et mercedem quam oportuit erroris sui in semet ipsis recipientes.

Et sicut non probauerunt Deum habere in 28 notitiam, tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant quae non conueniunt : repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, avaritia, nequitia : plenos inuidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate: susurrone, 30 detractores, Deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inuentores malorum, parentibus non oboedientes, insipientes, inconpositos, 31 sine adfectione, absque foedere, sine misericordia. Qui cum iustitiam Dei cognouissent, 32 non intellexerunt quoniam qui talia agunt, digni sunt morte : non solum ea faciunt, sed et consentiunt facientibus.

Ps. 105
(106). 20.
Sap. 11. 16,
12. 24.
Act. 17. 29.
Act. 14. 16.
Eph. 4. 19.

2 Thess. 2.
11.

Rom. 9. 5.
2 Cor. 11. 31.

Leu. 18. 22,
20. 13.

1 Cor. 5. 10,
11.
Eph. 4. 31, 5.
11, 12.
Col. 3. 8.
1 Tim. 1. 9,
10.
Tim. 3. 2-4.

2 Thess. 2.
12.

²⁵ commutauerunt SC mendacium SC ²⁶ immutauerunt SC
SC ²⁸ notitia SC faciant + ea SC ³¹ inconpositos SC
affectione SC ³² morte + et SC solum + qui SC et :
etiam qui SC

14. 10. **2** Propter quod inexcusabilis es, o homo omnis qui iudicas : in quo enim iudicas alterum, te ipsum condemnas : eadem enim agis qui iudicas. Scimus enim quoniam iudicium Dei est secundum ueritatem in eos qui talia agunt.
- 3** Existimas autem hoc, o homo qui iudicas eos qui talia agunt, et facis ea, quia tu effugies iudicium Dei? An diuitias bonitatis eius, et patientiae et longanimitatis contemnis, ignorans quoniam benignitas Dei ad paenitentiam te adducit? Secundum duritiam autem tuam et inpaenitens cor, thesaurizas tibi iram in die irae et reuelationis iusti iudicii Dei, ¹ qui reddet unicuique secundum opera eius. His quidem qui secundum patientiam boni operis gloriam, et honorem, et incorruptionem quaerentibus, uitam aeternam. His autem qui ex contentione, et qui non adquiescunt ueritati, credunt autem iniquitati, ira et indignatio, ¹ tribulatio et angustia in omnem animam hominis operantis malum, Iudaei primum, et Graeci : gloria autem, et honor, et pax omni operanti bonum, Iudaeo primum, et Graeco : non est enim personarum acceptio apud Deum.
- 12** Quicumque enim sine lege peccauerunt, sine lege et peribunt : et quicumque in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur : non enim auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores legis iustificabuntur. Cum enim gentes quae legem non habent, naturaliter quae legis sunt faciunt, eiusmodi legem non habentes,

2. ¹ qui iudicas : quae iudicas SC ⁴ contemnis? ignoras quoniam SC ^{4,5} adducit : secundum S ⁵ > autem duritiam SC ⁷ His : ijs SC, et ⁸ quaerentibus : quaerunt SC ⁸ qui pr. + sunt SC ¹¹ > enim est acceptio personarum SC ¹² et pr. om. SC ¹⁴ naturaliter + ea SC

ipsi sibi sunt lex : qui ostendunt opus legis ¹⁵ Hier. 31. 33.
scriptum in cordibus suis, testimonium red-
dente illis conscientia ipsorum, et inter se in-
uicem cogitationum accusantium, aut etiam
defendentium : in die, cum iudicabit Deus oc- ¹⁶ 1 Cor. 4. 5.
culti hominum, secundum euangelium meum ^{Eccles. 12.}
per Iesum Christum. ^{14.}

Si autem tu Iudaeus cognominaris, et re- ¹⁷ Mich. 3. 11.
quiescis in lege, et gloriaris in Deo, ¹ et nosti ¹⁸ Phil. 1. 10.
uoluntatem, et probas utiliora, instructus per
legem : confidis te ipsum ducem esse caeco- ¹⁹ Mt. 15. 14,
rum, lumen eorum qui in tenebris sunt, ²⁰ 23. 16.
ditorem insipientium, magistrum infantium,
habentem formam scientiae et ueritatis in lege.
Qui ergo alium doces, te ipsum non doces? qui ²¹ Ps. 49 (50).
praedicas non furandum, furaris? qui dicis ²² 16-21.
non moechandum, moecharis? qui abomi- ^{Mt. 23. 3-23.}
naris idola, sacrilegium facis? qui in lege glo- ²³
riaris, per praeuaricationem legis Deum in-
honoras? Nomen enim Dei per uos blas- ²⁴ Es. 52. 5.
phematur inter gentes, sicut scriptum est. ^{Ezec. 36.}
Circumcisio quidem prodest, si legem ob- ²⁵ 20-23.
serues : si autem praeuaricator legis sis, cir-
cumcisio tua praeputium facta est. Si igitur ²⁶
praeputium iustitias legis custodiat, nonne
praeputium illius in circumcisionem reputabi-
tur? et iudicabit quod ex natura est prae- ²⁷
putium, legem consummans, te qui per lit-
teram et circumcisionem praeuaricator legis
es. Non enim qui in manifesto, Iudaeus est : ²⁸
neque quae in manifesto, in carne circumcisio:

¹⁵ cogitationibus accusantibus aut etiam defendantibus DSC
¹⁸ uoluntatem + eius SC ¹⁹ > esse ducem SC ²¹⁻²³ doces :
qui . . . furaris : qui . . . moecharis : qui . . . facis : qui . . . in-
honoras. SC ²⁷ iudicabit + id SC ^{27, 28} es? Non SC
²⁸ manifesto pr. + est S carne : + est C ; + est, est S

Dt. 10. 16, 29¹ sed qui in abscondito, Iudaeus : et circum-
 30. 6. cisio cordis in spiritu, non littera : cuius laus
 Hier. 4. 4. non ex hominibus, sed ex Deo est.
 Phil. 3. 3.
 Col. 2. 11.

3 Quid ergo amplius est Iudaeo, aut quae
 9. 4. 2 utilitas circumcisionis ? Multum per omnem
 Dt. 4. 8. modum. Primum quidem quia credita sunt
 Ps. 147. 19, 3 illis eloquia Dei. Quid enim si quidam illo-
 20. rum non crediderunt ? Numquid incredulitas
 Ioh. 4. 22. 4 illorum fidem Dei euacuabit ?¹ Absit. Est au-
 Act. 7. 38, tem Deus uerax, omnis autem homo mendax :
 53. sicut scriptum est :

Ut iustificeris in sermonibus tuis :
 et uincas cum iudicaris.

5 Si autem iniquitas nostra iustitiam Dei com-
 mendat, quid dicemus ? Numquid iniquus
 Deus, qui infert iram ? secundum hominem
 Gen. 18. 25. 6 dico :¹ Absit. Alioquin quomodo iudicabit
 Iob. 8. 3. 7 Deus mundum ? Si enim ueritas Dei in meo
 mendacio abundauit in gloriam ipsius : quid
 Rom. 6. 1, 2. 8 adhuc et ego tamquam peccator iudicor ? et
 non sicut blasphemamur, et sicut aiunt nos
 quidam dicere, faciamus mala ut ueniant bona ?
 quorum damnatio iusta est.

1. 18—2. 29. 9 Quid igitur praecellimus eos ? Nequaquam :
 causati enim sumus Iudaeos et Graecos om-
 nes sub peccato esse, sicut scriptum est :

Ps. 13 (14).
 1-3, 52 (53).
 1-4.

Quia non est iustus quisquam :

11 non est intellegens, non est requirens
 Deum.

12 Omnes declinauerunt simul, inutiles facti
 sunt :

²⁹ abscondito + est S Iudaeus + est SC 3. ¹ > Iudaeo
 est ? SC ³ euacuauit S ⁵ iniquus + est SC ⁶ Deus
 + hunc SC ⁸ > quidam nos SC bona : quorum SC
⁹ igitur : ergo ? SC ¹² disting. declinauerunt, simul inutiles SC

non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.

Sepulchrum patens est guttur eorum, 13 Ps. 5. 11 (6),
linguis suis dolose agebant : 139. 4 (140.
3).

uenenum aspidum sub labiis eorum.

Quorum os maledictione, et amaritudine 14 Ps. 10. 7 (sec.
plenum est. Hebr.).

Ueloces pedes eorum ad effundendum san- 15 Es. 59. 7, 8.
guinem. Prou. 1. 16.

Contritio et infelicitas in uiis eorum : 16
et uiam pacis non cognouerunt. 17

Non est timor Dei ante oculos eorum. 18 Ps. 35. 2 (36.
1).

Scimus autem quoniam quaecumque lex lo- 19 Rom. 2. 12.

quitur, his qui in lege sunt loquitur : ut omne os obstruatur, et subditus fiat omnis mundus

Deo : quia ex operibus legis non iustificabitur 20 Ps. 142
(143). 2.

omnis caro coram illo. Per legem enim co- Gal. 2. 16.
gnitio peccati. Nunc autem sine lege iustitia 21 Rom. 7. 7.

Dei manifestata est, testificata a lege et pro- 1. 17.
phetis. Iustitia autem Dei per fidem Iesu 22 Act. 10. 43.

Christi, super omnes qui credunt : non enim 22 Rom. 10. 12.
est distinctio: omnes enim peccauerunt, et Gal. 3. 28.

egent gloriam Dei : iustificati gratis per gra- 23 Col. 3. 11.

tiam ipsius, per redemptionem quae est in 24 5. 1.
Christo Iesu : quem proposuit Deus propitia- Tit. 3. 7.

tionem per fidem in sanguine ipsius, ad osten- 25 Eph. 3. 11.
sionem iustitiae suae propter remissionem 2 Tim. 1. 9.

praecedentium delictorum, in sustentatione 1 Ioh. 2. 2.

Dei : ad ostensionem iustitiae eius in hoc tem- 26

pore : ut sit ipse iustus, et iustificans eum qui ex fide est Iesu. Ubi est ergo gloriatio tua ? 27 2. 23.

Exclusa est. Per quam legem ? Factorum ? Eph. 2. 9.

19 ijs SC 22 Christi + in omnes, et SC credunt + in eum
SC 23 gloria SC 25 propitiationem cum ACGHVC : pro-
pitiatorem DFS 26 > est ex fide SC Iesu + Christi SC

- Act. 13. 39. 28 Non : sed per legem fidei. Arbitramur enim
Gal. 2. 16. iustificari hominem per fidem sine operibus
10. 12. 29 legis. An Iudaeorum Deus tantum? nonne
Gal. 3. 8. 30 et gentium? Immo et gentium : ¹ quoniam qui-
dem unus Deus, qui iustificabit circumcisio-
Mt. 5. 17, 18. 31 nem ex fide, et praeputium per fidem. Le-
gem ergo destruimus per fidem? Absit : sed
legem statuimus.
- 4 Quid ergo dicemus inuenisse Abraham pa-
2 trem nostrum secundum carnem? Si enim
Abraham ex operibus iustificatus est, habet
Gen. 15. 6. 3 gloriam, sed non apud Deum. Quid enim
Gal. 3. 6. scriptura dicit? Credidit Abraham Deo, et re-
Iac. 2. 23. putatum est illi ad iustitiam. Ei autem qui
Rom. 11. 6. 4 operatur, merces non imputatur secundum gra-
5 tiam, sed secundum debitum. Ei uero qui
non operatur, credenti autem in eum qui iusti-
ficat impium, reputatur fides eius ad iustitiam.
- Ps. 31 (32). 6 Sicut et Dauid dicit beatitudinem hominis cui
1, 2. Deus accepto fert iustitiam sine operibus :
7 Beati quorum remissae sunt iniquitates,
et quorum tecta sunt peccata.
8 Beatus uir cui non imputabit Dominus pec-
catum.
- Gen. 15. 6. 9 Beatitudo ergo haec in circumcissione, an etiam
in praeputio? Dicimus enim quia reputata est
10 Abrahae fides ad iustitiam. Quomodo ergo
reputata est? in circumcissione, an in prae-
putio? Non in circumcissione, sed in prae-
Gen. 17. 10, 11 putio. Et signum accepit circumcissionis, signa-
11. culum iustitiae fidei, quae est in praeputio:
Act. 7. 8. ut sit pater omnium credentium per praeputio.

³⁰ unus + est SC iustificat SC 4. ² operibus + legis S
³ > dicit Scriptura SC ⁵ iustitiam sine addit. ACGH : + se-
cundum propositum gratiae Dei DFVSC ⁸ imputauit SC
⁹ circumcissione + tantum manet SC

tium, ut reputetur et illis ad iustitiam : et sit ¹² Mt. 3. 9.
 pater circumcisionis non his tantum qui sunt
 ex circumcisione, sed et his qui sectantur ue-
 stigia quae est in praeputio fidei patris nostri
 Abrahæ. Non enim per legem promissio ¹³ Gen. 17. 4-6,
 Abrahæ aut semini eius, ut heres esset mundi;
 sed per iustitiam fidei. Si enim qui ex lege ¹⁴
 heredes sunt, exinanita est fides, abolita est
 promissio. ¹ Lex enim iram operatur. Ubi ¹⁵ 3. 20, 7. 10.
 enim non est lex, nec praeuaticatio : ideo ex ¹⁶ Gal. 3. 10.
 fide, ut secundum gratiam, ut firma sit pro-
 missio omni semini, non ei qui ex lege est
 solum, sed et ei qui ex fide est Abrahæ, qui
 est pater omnium nostrum, sicut scriptum est : ¹⁷ Gen. 17. 5.
 Quia patrem multarum gentium posui te : ante
 Deum, cui credidit, qui uiuificat mortuos, et
 uocat quae non sunt, tamquam ea quae sunt.
 Qui contra spem in spem credidit, ut fieret ¹⁸ Gen. 15. 5.
 pater multarum gentium, secundum quod di-
 ctum est : Sic erit semen tuum. Et non in- ¹⁹ Gen. 17. 17.
 firmatus fide, considerauit corpus suum emor-
 tuum, cum fere centum annorum esset, et
 emortuam uuluam Sarrae : in repromissione ²⁰ Heb. 11. 11.
 etiam Dei non haesitauit diffidentia, sed con-
 fortatus est fide, dans gloriam Deo : plenis ²¹
 sime sciens quia quaecumque promisit, potens
 est et facere. Ideo et reputatum est illi ad ²² Gen. 15. 6.
 iustitiam. Non est autem scriptum tantum ²³
 propter ipsum, quia reputatum est illi : sed et ²⁴

¹² ijs bis SC > fidei, quae est in praeputio SC ¹⁶ ut se-
 cundum gratiam firma sit promissio (om. ut sec.) SC > pater
 est SC ¹⁷ credidisti S uocat + ea SC ¹⁸ dictum est
 + ei SC tuum + sicut stellae caeli, et arena maris S fere cum
 DF*HV ¹⁹ infirmatus + est S (>est inf.) C; deinde + in (ante
 fide) S fide + nec SC cum + iam SC > esset annorum SC
²¹ promisit + Deus S ²³ illi + ad iustitiam SC

15. 4. propter nos, quibus reputabitur credentibus in
 10. 9. eum qui suscitavit Iesum Dominum nostrum
 1 Pet. 1. 21. a mortuis : qui traditus est propter delicta no-
 Es. 53. 5, 6. 25 stra, et resurrexit propter iustificationem no-
 Mt. 20. 28. stram.
3. 28. 5 Iustificati igitur ex fide, pacem habeamus
 Eph. 2. 18, 2 ad Deum per Dominum nostrum Iesum Chri-
 3. 12. stum : per quem et accessum habemus fide in
 Heb. 10. 19, gratiam istam in qua stamus, et gloriamur in
 20. spe gloriae filiorum Dei. Non solum autem,
 Iac. 1. 3. sed et gloriamur in tribulationibus : scientes
 2 Pet. 1. 5-7. 4 quod tribulatio patientiam operatur : patientia
 Ps. 118 (119). 5 autem probationem, probatio uero spem : spes
 116. autem non confundit, quia caritas Dei diffusa
 Phil. 1. 20. est in cordibus nostris per Spiritum sanctum,
 6 qui datus est nobis. Ut quid enim Christus,
 cum adhuc infirmi essemus, secundum tempus
 7 pro impiis mortuus est? Uix enim pro iusto
 quis moritur : nam pro bono forsitan quis au-
 8 deat mori. Commendat autem suam carita-
 Ioh. 3. 16. tem Deus in nos, quoniam cum adhuc pec-
 1 Ioh. 4. 10. catores essemus, Christus pro nobis mortuus
 1 Thess. 1. 10. 9 est : multo igitur magis iustificati nunc in san-
 guine ipsius, salui erimus ab ira per ipsum.
 8. 32. 10 Si enim cum inimici essemus, reconciliati su-
 11 reconciliati, salui erimus in uita ipsius. Non
 solum autem, sed et gloriamur in Deo per
 Dominum nostrum Iesum Christum, per quem
 nunc reconciliationem accepimus.
- Gen. 2. 17, 3. 6, 19. 12 Propterea sicut per unum hominem in hunc

24 Iesum + Christum SC 5. 1 igitur : ergo SC 2 et pr.
 om. S > habemus accessum SC fide : per fidem SC
 8 > charitatem suam SC in nobis SC quoniam + si S
 essemus + secundum tempus SC 9 > nunc iustificati SC
 12 > peccatum in hunc mundum SC

mundum peccatum intrauit, et per peccatum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt : usque ad legem enim peccatum erat in mundo : peccatum autem non imputatur, cum lex non est. Sed regnauit mors ab Adam usque ad Moysen etiam in eos qui non peccauerunt in similitudinem praeuaricationis Adae, qui est forma futuri. Sed non sicut delictum, ita et donum : si enim unius delicto multi mortui sunt, multo magis gratia Dei, et donum in gratiam unius hominis Iesu Christi, in plures abundauit. Et non sicut per unum peccantem, ita et donum : nam iudicium ex uno in condemnationem : gratia autem ex multis delictis in iustificationem. Si enim in unius delicto mors regnauit per unum, multo magis abundantiam gratiae, et donationis, et iustitiae accipientes, in uita regnabunt per unum Iesum Christum. Igitur sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem : sic et per unius iustitiam in omnes homines in iustificationem uitae. Sicut enim per inoboedientiam unius hominis, peccatores constituti sunt multi : ita et per unius oboeditionem, iusti constituentur multi. Lex autem subintrauit ut abundaret delictum. Ubi autem abundauit delictum, superabundauit gratia : ut sicut regnauit peccatum in morte, ita et gratia regnet per iustitiam in uitam aeternam, per Iesum Christum Dominum nostrum.

Quid ergo dicemus ? permanebimus in peccato ut gratia abundet ? ¹ Absit. Qui enim

¹³ imputabatur . . . esset **SC** ¹⁵ in gratia **SC** ¹⁶ peccantem **AC(D)F^cGH** : peccatum **VSC**, delictum **F*** iudicium + quidem **SC** ¹⁷ in *pr. om.* **SC** *disting.* accipientes in uita, regnabunt **S** ²⁰ superabundauit + et **S** ²¹ in mortem **SC** 6. ¹ manebimus **S**

- mortui sumus peccato, quomodo adhuc uiue-
 Gal. 3. 27. 3 mus in illo? An ignoratis quia quicumque
 baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ip-
 Col. 2. 12. 4 sius baptizati sumus? Consepulti enim sumus
 cum illo per baptismum in mortem: ut quo-
 modo surrexit Christus a mortuis per gloriam
 Patris, ita et nos in nouitate uitae ambulemus.
 Phil. 3. 10. 5 Si enim conplantati facti sumus similitudini
 Gal. 5. 24. mortis eius, simul et resurrectionis erimus.
 6 Hoc scientes, quia uetus homo noster simul
 crucifixus est, ut destruat corpus peccati, ut
 1 Pet. 4. 1. 7 ultra non seruiamus peccato. Qui enim mor-
 2 Tim. 2. 11. 8 tuus est, iustificatus est a peccato. Si autem
 mortui sumus cum Christo, credimus quia
 9 simul etiam uiuemus cum Christo: scientes
 quod Christus surgens a mortuis iam non mo-
 Heb. 7. 27. 10 ritur, mors illi ultra non dominabitur. Quod
 9. 26-28. enim mortuus est, peccato mortuus est semel:
 2 Cor. 5. 15. 11 quod autem uiuit, uiuit Deo. Ita et uos exi-
 stimate uos mortuos quidem esse peccato, ui-
 uentes autem Deo in Christo Iesu.
 Gal. 5. 16. 12 Non ergo regnet peccatum in uestro mor-
 tali corpore, ut oboediatis concupiscentiis eius.
 12. 1. 13 Sed neque exhibeatis membra uestra arma ini-
 Eph. 6. 11-17. quitatis peccato: sed exhibete uos Deo, tam-
 quam ex mortuis uiuentes: et membra uestra
 8. 2. 14 arma iustitiae Deo. Peccatum enim uobis
 non dominabitur: non enim sub lege estis,
 sed sub gratia.
 5. 17, 21, 6. 1. 15 Quid ergo? peccauimus, quoniam non su-
 Mt. 6. 24. 16 mus sub lege, sed sub gratia? Absit. ¹ Nesci-

³ ignoratis + fratres S ⁴ > Christus surrexit SC ⁵ com-
 plantati SC ⁶ ut sec.: et SC ⁸ Christo sec.: illo S
⁹ resurgens SC a: ex SC moritur + et S ¹⁰ disting.
 mortuus est peccato, mortuus est semel SC ¹¹ Iesu + Domino
 nostro SC ¹⁵ peccabimus SC ¹⁶ + an ad init. S

tis quoniam cui exhibetis uos seruos ad oboediendum, serui estis eius cui oboeditis, siue peccati, siue oboeditionis ad iustitiam? Gratias autem Deo, quod fuistis serui peccati, oboedistis autem ex corde in eam formam doctrinae, in qua traditi estis. Liberati autem a peccato, serui facti estis iustitiae. Humanum dico, propter infirmitatem carnis uestrae: sicut enim exhibuistis membra uestra seruire immunditiae et iniquitati, ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra uestra seruire iustitiae, in sanctificationem. Cum enim serui essetis peccati, liberi fuistis iustitiae. Quem ergo fructum habuistis tunc in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est. Nunc uero liberati a peccato, serui autem facti Deo, habetis fructum uestrum in sanctificationem, finem uero uitam aeternam. Stipendia enim peccati, mors: gratia autem Dei, uita aeterna in Christo Iesu Domino nostro.

An ignoratis, fratres (scientibus enim legem loquor), quia lex in homine dominatur quanto tempore uiuit? Nam quae sub uiro est mulier, uiuente uiro alligata est legi: si autem mortuus fuerit uir eius, soluta est a lege uiri. Igitur, uiuente uiro uocabitur adultera, si fuerit cum alio uiro: si autem mortuus fuerit uir eius, liberata est a lege uiri, ut non sit adultera si fuerit cum alio uiro. Itaque, fratres mei, et uos mortificati estis legi per corpus Christi: ut sitis alterius, qui ex mortuis resurrexit, ut fructificaremus Deo. Cum enim essemus in carne, passiones peccatorum quae

18 Ioh. 8. 32.

21 Eph. 5. 12.

Rom. 7. 5;

8. 6, 13.

22 1 Pet. 2. 16.

2 1 Cor. 7. 39.

Gal. 2. 19.

Eph. 2. 15.

Col. 2. 14.

6. 21-23.

¹⁶ peccati + ad mortem SC ¹⁷ qua: quam SC
in SC 7. ⁴ fructificemus C, fructificetis S

²¹ in + illis

- per legem erant, operabantur in membris no-
 2 Cor. 3. 6. 6 stris, ut fructificarent morti. Nunc autem
 soluti sumus a lege, morientes in quo detine-
 bamur, ita ut seruiamus in nouitate spiritus,
 et non in uetustate litterae.
- Ex. 20. 14, 17. 7 Quid ergo dicemus? lex peccatum est?
 Dt. 5. 18, 21. Absit. Sed peccatum non cognoui, nisi per
 legem: nam concupiscentiam nesciebam, nisi
 11, 3. 20. 8 lex diceret: Non concupisces. Occasione au-
 tem accepta, peccatum per mandatum opera-
 tum est in me omnem concupiscentiam: sine
 9 lege enim peccatum mortuum erat. Ego au-
 tem uiuebam sine lege aliquando: sed cum
 Leu. 18. 5. 10 uenisset mandatum, peccatum reuixit. Ego
 Rom. 10. 5. autem mortuus sum: et inuentum est mihi
 Iac. 1. 15. mandatum quod erat ad uitam, hoc esse ad
 Gen. 3. 1-6. 11 mortem. Nam peccatum, occasione accepta
 per mandatum, seduxit me, et per illud occidit.
- 1 Tim. 1. 8. 12 Itaque lex quidem sancta, et mandatum san-
 13 ctum, et iustum, et bonum. Quod ergo bonum
 est mihi, factum est mors? Absit. Sed pec-
 catum, ut appareat peccatum, per bonum mihi
 operatum est mortem: ut fiat supra modum
 Ps. 50. 7 14 peccans peccatum per mandatum. Scimus
 (51. 5). enim quod lex spiritalis est: ego autem carna-
 15 lis sum, uenundatus sub peccato. Quod enim
 operor, non intellego. Non enim quod uolo,
 16 hoc ago: sed quod odi, illud facio. Si autem
 quod nolo, illud facio, consentio legi, quoniam
 17 bona. Nunc autem iam non ego operor illud,
 Gen. 6. 5, 18 sed quod habitat in me peccatum. Scio enim
 18. 21. quia non habitat in me, hoc est in carne mea,
 Iob. 14. 4.

a lege, morientes in quo cum A*G*: a lege mortis, in qua
 (quo G^cH) A^cCDFG^cHVSC¹³ *disting.* bonum est, mihi factum
 SC > operatum est mihi SC¹² quod: quia SC¹⁵ uolo
 + bonum FVSC¹⁶ odi + malum FSC¹⁶ bona + est SC

bonum. Nam uelle adiacet mihi : perficere
autem bonum, non inuenio. Non enim quod ¹⁹
uolo bonum, hoc facio : sed quod nolo malum,
hoc ago. Si autem quod nolo, illud facio : non ²⁰
ego operor illud, sed quod habitat in me pec-
catum. Inuenio igitur legem uolenti mihi fa- ²¹
cere bonum, quoniam mihi malum adiacet.
Condelector enim legi Dei secundum interio- ²²
rem hominem : uideo autem aliam legem in ²³
membris meis, repugnantem legi mentis meae,
et captiuantem me in lege peccati, quae est
in membris meis. Infelix ego homo, quis me ²⁴
liberabit de corpore mortis huius ? Gratia Dei ²⁵
per Iesum Christum Dominum nostrum. Igi-
tur ego ipse mente seruius legi Dei : carne au-
tem, legi peccati.

Nihil ergo nunc damnationis est his qui ⁸ ³⁴
sunt in Christo Iesu : qui non secundum car-
nem ambulant. Lex enim Spiritus uitae in ²
Christo Iesu liberauit me a lege peccati et
mortis. Nam quod impossibile erat legis in ³
quo infirmabatur per carnem, Deus filium
suum mittens in similitudinem carnis peccati,
et de peccato, damnauit peccatum in carne :
ut iustificatio legis impleretur in nobis, qui ⁴
non secundum carnem ambulamus, sed se-
cundum spiritum. Qui enim secundum car- ⁵
nem sunt, quae carnis sunt sapiunt : qui uero
secundum spiritum, quae sunt spiritus sen-
tiunt. Nam prudentia carnis, mors est : pru- ⁶
dentia autem spiritus, uita et pax. Quoniam ⁷
sapientia carnis inimicitia est in Deum : legi

¹⁹ facio : ago § nolo : odi § hoc ago : illud facio §
²⁰ non : iam non § 8. ¹ ihs § ³ legi § ⁵ spiritum
+ sunt § ⁷ inimicitia AG : inimica CDFHV § in Deum :
Deo §

- enim Dei non subicitur: nec enim potest.
 8 Qui autem in carne sunt, Deo placere non
 1 Cor. 3. 16, 9 possunt. Uos autem in carne non estis, sed
 6. 19.
 2 Tim. 1. 14. in spiritu: si tamen Spiritus Dei habitat in
 uobis. Si quis autem Spiritum Christi non
 2 Cor. 13. 5. 10 habet, hic non est eius. Si autem Christus
 Gal. 2. 20. in uobis est, corpus quidem mortuum est pro-
 pter peccatum, spiritus uero uita propter iu-
 stificationem.. Quod si Spiritus eius qui sus-
 citauit Iesum a mortuis, habitat in uobis: qui
 Rom. 6. 4. 11 suscitauit Iesum Christum a mortuis, uiuifica-
 2 Cor. 4. 14. bit et mortalia corpora uestra, propter inhabi-
 tantem Spiritum eius in uobis.
 Gal. 5. 16, 25, 12 Ergo, fratres, debitores sumus non carni, ut
 6. 8. 13 secundum carnem uiuamus. Si enim secun-
 dum carnem uixeritis, moriemini: si autem
 14 spiritu facta carnis mortificatis, uiuetis. Qui-
 cumque enim Spiritu Dei aguntur, hi filii sunt
 2 Tim. 1. 7. 15 Dei. Non enim accepistis spiritum seruitutis
 Gal. 4. 5. iterum in timore: sed accepistis spiritum ado-
 Eph. 1. 5. ptionis filiorum, in quo clamamus: Abba,
 Mc. 14. 36. Pater. Ipse Spiritus testimonium reddit spiri-
 2 Cor. 1. 22, 16 tui nostro quod sumus filii Dei. Si autem
 5. 5. 17 filii, et heredes: heredes quidem Dei, cohere-
 Eph. 1. 13, 14. des autem Christi: si tamen conpatimur, ut
 Gal. 3. 29, et conglorificemur.
 4. 7.
 2 Tim. 2. 11, 12.
 2 Cor. 4. 17. 18 Existimo enim quod non sunt condignae
 passionibus huius temporis ad futuram gloriam,
 19 quae reuelabitur in nobis. Nam expectatio
 creaturae reuelationem filiorum Dei expectat.
 Gen. 3. 18, 19. 20 Vanitati enim creatura subiecta est, non uo-
 Eccl. 1. 2. lens, sed propter eum qui subiecit in spem:

7 subicitur: est subiecta SC 10 uita: uiuit SC 13 morti-
 ficaueritis SC 14 > ij sunt filij SC 16 Ipse + enim SC
 20 subiecit + eam SC in spe SC

quia et ipsa creatura liberabitur a seruitute cor- 21 1 Ioh. 3. 2.
ruptionis in libertatem gloriae filiorum Dei.
Scimus enim quod omnis creatura ingeme- 22
scit et parturit usque adhuc. Non solum au- 23 2 Cor. 5. 5.
tem illa, sed et nos ipsi primitias Spiritus ha-
bentes, et ipsi intra nos gemimus, adoptionem
filiorum expectantes, redemptionem corporis
nostri. ¹ Spe enim salui facti sumus. Spes 24 2 Cor. 5. 7.
autem quae uidetur, non est spes: nam quod
uidet quis, quid sperat? Si autem quod non 25
uidemus, speramus: per patientiam expecta-
mus.

Similiter autem et Spiritus adiuuat infirmi- 26
tatem nostram: nam quid oremus sicut oportet,
nescimus: sed ipse Spiritus postulat pro
nobis gemitibus inenarrabilibus. Qui autem 27 Act. 1. 24,
scrutatur corda, scit quid desideret Spiritus:
quia secundum Deum postulat pro sanctis.
Scimus autem quoniam diligentibus Deum 28 Eph. 1. 11.
omnia cooperantur in bonum, his qui secun- 2 Tim. 1. 9.
dum propositum uocati sunt sancti. Nam 29 Col. 1. 18.
quos praesciuit, et praedestinavit conformes Heb. 1. 6,
fieri imaginis Filii eius, ut sit ipse primogeni- 2. 10.
tus in multis fratribus. Quos autem prae- 30
destinavit, hos et uocauit: et quos uocauit, hos
et iustificauit: quos autem iustificauit, illos et
glorificauit.

Quid ergo dicemus ad haec, si Deus pro 31 4 Reg. (2
nobis? Quis contra nos? Qui etiam Filio suo 32 Reg.) 6. 16.
non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit Ps. 117 (118).
illum: quomodo non etiam cum illo omnia 6.
nobis donabit? Quis accusabit aduersus ele- 33 Ioh. 3. 16.
Gen. 22. 16.
Es. 50. 8, 9.
Apoc. 12. 10.

²² ingemiscit SC ²³ filiorum + Dei SC ²⁸ ijs SC
²⁹ eius: sui SC ³⁰ glorificauit: magnificauit S ³¹ haec?
si D. pro nobis, SC ³² etiam + proprio SC donabit
(χαρίσεται) CDF^c: donauit aperto betacismo AF*GHVSC

- Mc. 16. 19. 34 ctos Dei? Deus qui iustificat: quis est qui
 Heb. 7. 25. condemnet? Christus Iesus qui mortuus est,
 1 Ioh. 2. 1. immo qui et resurrexit, qui est ad dexteram
 35 Dei, qui etiam interpellat pro nobis. Quis
 nos separabit a caritate Christi? tribulatio an
 angustia, an persecutio, an fames, an nuditas,
 Ps. 43 (4). 22. 36 an periculum, an gladius? Sicut scriptum est:
 Quia propter te mortificamur:
 tota die aestimati sumus ut oves occisionis.
 Ioh. 16. 33. 37 Sed in his omnibus superamus, propter eum
 1 Cor. 15. 57. 38 qui dilexit nos. Certus sum enim, quia neque
 Eph. 1. 21, mors, neque uita, neque angeli, neque principa-
 6. 12. tus, neque instantia, neque futura, neque forti-
 39 tudines, neque altitudo, neque profundum, ne-
 que creatura alia poterit nos separare a caritate
 Dei, quae est in Christo Iesu Domino nostro.
 9 Ueritatem dico in Christo, non mentior:
 testimonium mihi perhibente conscientia mea
 2 in Spiritu sancto: quoniam tristitia est mihi
 Ex. 32. 32. 3 magna, et continuus dolor cordi meo. Opta-
 1 Cor. 16. 22. bam enim ipse ego anathema esse a Christo
 Gal. 1. 8, 9. pro fratribus meis, qui sunt cognati mei se-
 Ex. 4. 22. 4 cundum carnem, qui sunt Israhelitae, quorum
 Dt. 7. 6, 14. adoptio est filiorum, et gloria, et testamen-
 1, 2. ta, et legislatio, et obsequium, et promissa:
 Rom. 15. 8. 5 quorum patres, et ex quibus Christus secun-
 Col. 1. 16-19. dum carnem: qui est super omnia Deus
 Ioh. 1. 1. 6 benedictus in saecula. Amen. Non autem
 quod exciderit uerbum Dei: non enim omnes

33, 34 iustificat, quis *C*; iustificat. Quis *S* 35 quis + ergo *SC*
 tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an
 persecutio? an gladius? *SC* 36 *disting.* mortificamur tota die:
 aestimati *SC* ut: sicut *SC* 38 principatus + neque virtutes *SC*
 fortitudo *SC* 9. 1 Christo + Iesu *S* 2 > mihi magna est *SC*
 3 > ego ipse *SC* 4 testamentum *SC* 5 *om.* et *S* quibus
 + est *SC* *disting.* carnem, qui *SC*

qui ex Israhel, hi sunt Israhelitae : neque quia 7 Es. 55. 11.
 semen sunt Abrahae, omnes filii : sed in Isaac Gen. 21. 12.
 uocabitur tibi semen : id est, non qui filii car- 8 Gal. 4. 23, 28.
 nis, hi filii Dei : sed qui filii sunt promissionis,
 aestimantur in semine. Promissionis enim 9 Gen. 18. 10,
 uerbum hoc est : Secundum hoc tempus ue- 14.
 niam, et erit Sarrae filius. Non solum autem, 10 Gen. 25. 21.
 sed et Rebecca ex uno concubitu habens,
 Isaac patre nostro : cum enim nondum nati 11
 fuissent, aut aliquid egissent bonum aut ma-
 lum : ut secundum electionem propositum
 Dei maneret, ¹ non ex operibus sed ex uocante, 12 Gen. 25. 23.
 dictum est ei: Quia maior seruiet minori : ¹ si- 13 Mal. 1. 2, 3.
 cut scriptum est : Iacob dilexi, Esau autem
 odio habui.

Quid ergo dicemus? numquid iniquitas 14 Rom. 3. 5.
 apud Deum? Absit. ¹ Mosi enim dicit : Mi- 15 Ex. 33. 19.
 serebor cuius misereor, et misericordiam prae-
 stabo cuius miserebor. Igitur non uolentis, 16 Eph. 2. 8.
 neque currentis, sed miserentis est Dei. Dicit 17 Ex. 9. 16.
 enim scriptura Pharaoni : Quia in hoc ipsum
 excitaui te, ut ostendam in te uirtutem meam,
 et adnuntietur nomen meum in uniuersa terra.
 Ergo cuius uult miseretur, et quem uult in- 18 Ex. 4. 21, 7.
 durat. 3, 9. 12, 10. 20,
 27, 14. 8.

Dicis itaque mihi : Quid adhuc queritur? 19
 uoluntati enim eius quis resistit? O homo, 20 Es. 29. 16,
 tu quis es, qui respondeas Deo? Numquid 45. 9.
 dicit figmentum ei qui se finxit : Quid me fe-
 cisti sic? An non habet potestatem figulus 21 Hier. 18. 6.
 lutu, ex eadem massa facere aliud quidem uas Sap. 15. 7-
 in honorem, aliud uero in contumeliam? Quod 22 2. 4.
 Iob. 21. 30.
 Prou. 16. 4.
 Hier. 50. 25.

⁶ Israhel + sunt SC ij SC ⁷ quia : qui SC ¹⁰ autem
 + illa SC concubitu cum F : concubitu *codd. vell.* SC patre
 nostro ACFG(V) : patris nostri DHS SC ¹¹ aliquid boni egissent.
 aut mali SC ¹⁷ et + ut SC

- si uolens Deus ostendere iram, et notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia uasa irae aptata in interitum, ut ostenderet diuitias gloriae suae in uasa misericordiae, quae praeparauit in gloriam : quos et uocauit nos, non solum ex Iudaeis, sed etiam ex gentibus, sicut in Osee dicit :
- Uocabo non plebem meam, plebem meam : et non misericordiam consecutam, misericordiam consecutam.
- Et erit in loco, ubi dictum est eis: Non plebs mea uos, ibi uocabuntur filii Dei uiui.
- Esaias autem clamat pro Israhel : Si fuerit numerus filiorum Israhel tamquam arena maris, reliquiae saluae fient. Uerbum enim consummans et breuians in aequitate : quia uerbum breuiatum faciet Dominus super terram.
- Et sicut praedixit Esaias : Nisi Dominus sabaoth reliquisset nobis semen, sicut Sodoma facti essemus, et sicut Gomorra similes fuisset.
- Quid ergo dicemus? Quod gentes quae non sectabantur iustitiam, adprehenderunt iustitiam : iustitiam autem quae ex fide est : Israhel uero sectans legem iustitiae, in legem iustitiae non peruenit. Quare? Quia non ex fide, sed quasi ex operibus : offenderunt in lapidem offensionis, sicut scriptum est :
- Ecce pono in Sion lapidem offensionis, et petram scandali, et omnis qui credit in eum non confundetur.

²² > Deus uolens SC aptata : apta C ²⁴ om. nos S
²⁵ meam sec. + et non dilectam, dilectam SC ²⁸ abbrevians SC
²⁹ Gomorrha SC ³¹ sectando SC ³² offenderunt + enim SC

Fratres, uoluntas quidem cordis mei, et ob-¹⁰
 secratio ad Deum, fit pro illis in salutem.
 Testimonium enim perhibeo illis quod aemu-²
 lationem Dei habent, sed non secundum scien-
 tiam. Ignorantes enim Dei iustitiam, et suam³ 9. 31.
 quaerentes statuere, iustitiae Dei non sunt
 subiecti. Finis enim legis Christus, ad iusti-⁴ Mt. 5. 17.
 tiam omni credenti. Moses enim scripsit, quo-⁵ Gal. 3. 24.
 niam iustitiam quae ex lege est, qui fecerit
 Leu. 18. 5.
 Gal. 3. 12.
 homo uiuet in ea. Quae autem ex fide est⁶ Dt. 30. 12, 13.
 iustitia, sic dicit: Ne dixeris in corde tuo:
 quis ascendit in caelum? id est, Christum
 deducere: Aut quis descendit in abyssum?⁷
 hoc est, Christum ex mortuis reuocare. Sed⁸ Dt. 30. 14.
 quid dicit? Prope est uerbum in ore tuo et
 in corde tuo: hoc est uerbum fidei, quod
 praedicamus. Quia si confitearis in ore tuo⁹ Act. 16. 31.
 Dominum Iesum, et in corde tuo credideris
 2 Cor. 4. 13.
 quod Deus illum excitauit a mortuis, saluus
 eris. Corde enim creditur ad iustitiam: ore¹⁰
 autem confessio fit in salutem. Dicit enim¹¹ 9. 33.
 scriptura: Omnis qui credit in illum, non
 Es. 28. 16.
 confundetur. Non enim est distinctio Iudaei¹² 3. 22, 29.
 et Graeci: nam idem Dominus omnium, diues
 Act. 10. 34.
 in omnes qui inuocant illum. Omnis enim¹³ Ioel. 2. 32.
 quicumque inuocauerit nomen Domini, saluus
 erit. Quomodo ergo inuocabunt, in quem¹⁴
 non crediderunt? Aut quomodo credent ei
 quem non audierunt? Quomodo autem au-
 dient sine praedicante? Quomodo uero prae-¹⁵ Es. 52. 7.
 dicabunt nisi mittantur? sicut scriptum est:
 Nah. 1. 15.
 Quam speciosi pedes euangelizantium pacem,
 euangelizantium bona.

10. ³ > iustitiam Dei SC ⁶ ascendet SC ⁷ descendet SC
 ex: a SC ⁸ dicit + Scriptura SC ⁹ suscitauit SC ¹⁰ in: ad SC

Es. 53. 1. 16 Sed non omnes oboedierunt euangelio.

Esaias enim dicit : Domine, quis credidit au-

17 ditui nostro? Ergo fides ex auditu, auditus

P. 18. 5 18 autem per uerbum Christi. Sed dico : Num-

(19. 4). quid non audierunt? Et quidem

In omnem terram exiit sonus eorum,

et in fines orbis terrae uerba eorum.

Di. 32. 21. 19 Sed dico : Numquid Israhel non cognouit?

Primus Moses dicit :

Ego ad aemulationem uos adducam in non
gentem :

in gentem insipientem in iram uos mittam.

Es. 65. 1. 20 Esaias autem audet et dicit :

Inuentus sum non quaerentibus me,

palam apparui his qui me non interroga-
bant.

Es. 65. 2. 21 Ad Israhel autem dicit : Tota die expandi ma-

nus meas ad populum non credentem, et con-
tradicentem.

1 Reg.

(1 Sam.)

12. 22.

Ps. 93 (94).

14.

Hier. 31. 37.

Phil. 3. 5.

3 Reg. (1

Reg.) 19. 10,

14.

11 Dico ergo : Numquid reppulit Deus populum

sum? Absit. Nam et ego Israhelita sum,

2 ex semine Abraham, tribu Benjamin : Non

reppulit Deus plebem suam, quam praesciit.

An nescitis in Helia quid dicit scriptura :

quemadmodum interpellat Deum aduersus Is-

3 rahel? Domine, Prophetas tuos occiderunt,

altaria tua suffoderunt : et ego relictus sum so-

4 lus, et quaerunt animam meam. Sed quid

dicit illi responsum diuinum? Reliqui mihi

septem milia uirorum, qui non curauerunt

9. 27. 5 genu Bahal. Sic ergo et in hoc tempore re-

liquiae secundum electionem gratiae factae

16 obediunt SC 18 exiit SC 20 sum + a SC ijs SC 21 con-
tradicentem + mihi S 11. 1 > Deus repulit SC Abraham + de
SC 2 repulit SC praesciuit SC aduersum SC 4 > diuinum
responsum SC genua ante Baal SC 5 gratiae + saluae SC

sunt. Si autem gratia, non ex operibus : alio- 6
 quin gratia iam non est gratia. Quid ergo? 7
 quod quaerebat Israhel, hoc non est consecu-
 tus : electio autem consecuta est : ceteri uero
 excaecati sunt: ¹ sicut scriptum est: Dedit illis 8
 Deus spiritum compunctionis, oculos ut non
 uideant, et aures ut non audiant, usque in ho-
 diernum diem. Et Dauid dicit : 9

4. 4.
 Gal. 5. 4.
 9. 31.

Es. 29. 10.
 Dt. 29. 4.

Ps. 68. 23, 24
 (69. 22, 23).

Fiat mensa eorum in laqueum, et in captio-
 nem,

et in scandalum, et in retributionem illis.

Obscurentur oculi eorum ne uideant, 10
 et dorsum illorum semper incurua.

Dico ergo : Numquid sic offenderunt ut cade- 11
 rent? Absit. Sed illorum delicto, salus genti-
 bus ut illos aemulentur. Quod si delictum 12
 illorum diuitiae sunt mundi, et deminutio eo-
 rum diuitiae gentium : quanto magis pleni-
 tudo eorum.

Uobis enim dico gentibus : Quamdiu qui- 13
 dem ego sum gentium apostolus, ministerium
 meum honorificabo: si quo modo ad aemulan- 14
 dum prouocem carnem meam, et saluos fa-
 ciam aliquos ex illis. Si enim amissio eorum 15
 reconciliatio est mundi : quae adsumtio, nisi
 uita ex mortuis? Quod si deliberatio sancta 16
 est, et massa : et si radix sancta, et rami. Quod 17
 si aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem cum
 oleaster esses, insertus es in illis, et socius ra-
 dicis et pinguidinis oliuae factus es: noli glo- 18
 riari aduersus ramos. Quod si gloriaris, non
 tu radicem portas, sed radix te. Dicis ergo : 19

⁶ gratia *pr.* + iam *SC* ⁸ compunctionis *SC* ⁹ eorum
 + coram ipsis *S* ¹⁰ illorum : eorum *SC* ¹¹ salus + est *SC*
¹² diminutio *SC* ^{12, 13} eorum? Vobis *SC* ¹⁴ quomodo uno
uerbo SC ¹⁷ pinguedinis *SC* ¹⁹ dices *SC*

- 20 Fracti sunt rami ut ego inserar. Bene: propter incredulitatem fracti sunt: tu autem fide
 21 stas. Noli altum sapere, sed time. ¹ Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit: ne forte
 22 nec tibi parcat. Uide ergo bonitatem, et seueritatem Dei: in eos quidem qui ceciderunt, seueritatem: in te autem bonitatem Dei, si permanseris in bonitate: alioquin et tu excideris. Sed et illi, si non permanserint in incredulitate, inserentur: potens est enim Deus
 24 iterum inserere illos. Nam si tu ex naturali excisus es oleastro, et contra naturam insertus es in bonam oliuam: quanto magis hi secundum naturam inserentur suae oliuae?
 25 Nolo enim uos ignorare, fratres, mysterium hoc, ut non sitis uobis ipsis sapientes: quia caecitas ex parte contigit in Israhel, donec plenitudo gentium intraret, et sic omnis Israhel saluus fieret, sicut scriptum est:
 Ueniet ex Sion qui eripiat,
 et auertet impietates ab Iacob:
 Et hoc illis a me testamentum:
 cum abstulero peccata eorum.
 28 Secundum euangelium quidem, inimici propter uos: secundum electionem autem, carissimi
 29 propter patres. Sine paenitentia enim sunt
 30 dona et uocatio Dei. Sicut enim aliquando et uos non credidistis Deo, nunc autem misericordiam consecuti estis propter illorum incredulitatem: ita et isti nunc non crediderunt in uestram misericordiam: ut et ipsi misericordiam consequantur. Concluit enim Deus
 32 omnia in incredulitatem, ut omnium misereatur.
 33 stas cum ACGHSC: sta DFV ²⁴ ij qui secundum SC
 34 auertat ADG: auertat CFHVSC ²⁵ impietatem a Iacob SC
 35 > incredulitatem illorum SC ³² incredulitate SC

O altitudo diuitiarum sapientiae et scientiae Dei : quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, et inuestigabiles uiae eius ! Quis enim cognouit sensum Domini ? Aut quis consiliarius eius fuit ? Aut quis prior dedit illi, et retribuetur ei ? Quoniam ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia : ipsi gloria in saecula. Amen.

Obsecro itaque uos, fratres, per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora uestra hostiam uiuentem, sanctam, Deo placentem, rationale obsequium uestrum. Et nolite conformari huic saeculo, sed reformamini in nouitate sensus uestri : ut probetis quae sit uoluntas Dei bona, et placens, et perfecta.

Dico enim per gratiam quae data est mihi, omnibus qui sunt inter uos : Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem : et unicuique sicut Deus diuisit mensuram fidei. Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent : ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Habentes autem donationes secundum gratiam quae data est nobis, differentes : siue prophetiam secundum rationem fidei : siue ministerium in ministrando : siue qui docet in doctrina : ¹ qui exhortatur in exhortando : qui tribuit in simplicitate : qui praeest in sollicitudine : qui miseretur in hilaritate. Dilectio sinesimulatione : odientes malum, adhaerentes bono : caritatem fraternitatis inuicem diligentes : honore inuicem praeuenientes : ¹ sollici-

Ps. 35. 6 (36. 5), 91. 6 (92. 5), 138 (139). 6.
Iob. 5. 9, 9.
10.

Es. 40. 13.
Iob. 36. 23.
Hier. 23. 18.
Heb. 2. 10.

6. 13.
1 Pet. 2. 5, 11.

Eph. 4. 23, 24,
Col. 3. 10.
1 Pet. 1. 14.

Eph. 4. 7.

1 Cor. 12. 12-14.
Eph. 4. 4, 16.
1 Cor. 10. 17,
12. 20, 27.

1 Cor. 12. 4.

1 Pet. 4. 11.

2 Cor. 9. 7.

2 Cor. 6. 6.
1 Tim. 1. 5.
1 Pet. 1. 22.

Phil. 2. 3.
Heb. 13. 1.
1 Pet. 2. 17.

³⁶ saecula + saeculorum § 12. ² beneplacens § 10 charitate ¶

- Act. 18. 25. tudine non pigri : spiritu feruentes : Domino
 Col. 4. 2. 12 seruiantes: ¹ spe gaudentes: in tribulatione pa-
 1 Thess. 5. 17. 13 tientes : orationi instantes : ¹ necessitatibus
 Heb. 13. 2, 16. sanctorum communicantes : hospitalitatem
 Mt. 5. 44. 14 sectantes. Benedicite persequentibus : bene-
 1 Pet. 3. 9. 15 dicite, et nolite maledicere. Gaudere cum
 1 Cor. 12. 26. 16 gaudentibus : flere cum flentibus : ¹ id ipsum
 Iob. 30. 25. inuicem sentientes : non alta sapientes, sed
 Eccus. 7. 38. humilibus consentientes. Nolite esse pruden-
 Phil. 2. 2. tes apud uosmet ipsos. Nulli malum pro
 Ps. 130 (131). 17 malo reddentes : prouidentes bona, non tan-
 Leu. 19. 18. 24. tum coram Deo, sed etiam coram omnibus
 Prou. 20. 22, 24. 29. hominibus. Si fieri potest, quod ex uobis est,
 Mt. 5. 39. 18 cum omnibus hominibus pacem habentes.
 1 Pet. 3. 9. 15. 19 Non uosmet ipsos defendentes, carissimi, sed
 2 Cor. 8. 21. 20 date locum irae : scriptum est enim : Mihi
 Mc. 9. 50. uindictam, ego retribuam, dicit Dominus. Sed
 Heb. 12. 14. 21 si esurierit inimicus tuus, ciba illum : si sitit,
 Dt. 32. 35. 20 potum da illi : hoc enim faciens, carbones ig-
 Prou. 25. 21, 22. nis congeres super caput eius. Noli uinci a
 malo, sed uince in bono malum.
 Ioh. 19. 11. 13 Omnis anima potestatibus sublimioribus
 Tit. 3. 1. subdita sit : non est enim potestas nisi a Deo :
 1 Pet. 2. 13, 14. 2 quae autem sunt a Deo, ordinatae sunt. Ita-
 que qui resistit potestati, Dei ordinationi re-
 sistit : qui autem resistunt, ipsi sibi damna-
 tionem adquirunt. Nam principes non sunt
 timori boni operis, sed mali. Uis autem non
 timere potestatem ? Bonum fac : et habebis
 Ps. 81 (82). 6. 4 laudem ex illa : Dei enim minister est tibi in
 Sap. 6. 4. bonum. Si autem malum feceris, time : non
 enim sine causa gladium portat. Dei enim

¹⁴ persequentibus + vos *SC* ¹⁵ gaudete . . . flete *S* ¹⁶ id-
 ipsum uno uerbo *SC* ¹⁹ uindicta *C* ; + et *S* 13. ¹ *disting.*
 sunt a Deo, ord. *AS* : sunt, a Deo ord. *C* ordinata *S*

minister est, uindex in iram ei qui malum agit. Ideo necessitate subditi estote non solum propter iram, sed et propter conscientiam. Ideo enim et tributa praestatis : ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum seruientes. Reddite omnibus debita : cui tributum, tributum : cui uectigal, uectigal : cui timorem, timorem : cui honorem, honorem.

Mt. 22. 21.
Mc. 12. 17.
Lc. 20. 25.

Nemini quicquam debeatis, nisi ut inuicem diligatis : qui enim diligit proximum, legem impleuit. ¹ Nam: Non adulterabis: Non occides: Non furaberis: Non concupisces: et si quod est aliud mandatum, in hoc uerbo instauratur: Diliges proximum tuum sicut te ipsum. Dilectio proximi malum non operatur: plenitudo ergo legis est dilectio.

Mt. 22. 39, 40.
Iob. 13. 34.
Gal. 5. 14.
Ex. 20. 13-17.
Dt. 5. 17-21.
Mt. 19. 18.
Mc. 10. 19.
Lc. 18. 20.
Leu. 19. 18.
1 Cor. 13. 4-7.

Et hoc scientes tempus : quia hora est iam nos de somno surgere. Nunc enim propior est nostra salus, quam cum credidimus. Nox praecessit, dies autem adpropiauit. Abiciamus ergo opera tenebrarum, et induamur arma lucis. Sicut in die honeste ambulemus : non in comisationibus et ebrietatibus, non in cubilibus et inpudiciis, non in contentione et aemulatione : sed induimini Dominum Iesum Christum, et carnis curam ne feceritis in desideriis.

1 Cor. 7. 29.
Iac. 5. 8.
1 Ioh. 2. 18.
Eph. 6. 11-17.
1 Thess. 5. 6.

Infirmum autem in fide adsumite, non in disceptationibus cogitationum. Alius enim credit manducare omnia : qui autem infirmus est, holus manducet. Is qui manducat non manducantem non spernat : et qui non man-

Gal. 3. 27.

15. 1.
1 Cor. 8. 9-11.
Gen. 1. 29.
9. 3.
Col. 2. 16.

⁵ et : etiam SC ⁷ reddite + ergo SC ⁹ furaberis sine addit. ACFGH : + non falsum testimonium dices DVSC ¹² adpropiauit : appropinquauit SC ¹³ comessionibus SC
14. ² credit + se SC ³ holus SC

- ducatur, manducantem non iudicet : Deus enim
 Mt. 7. 1. 4 illum adsumsit. Tu quis es qui iudices alie-
 Iac. 4. 11, 12. num seruum ? Suo Domino stat, aut cadit :
 stabit autem : potens est enim Deus statuere
 Gal. 4. 10. 5 illum. Nam alius iudicat diem inter diem :
 alius iudicat omnem diem : unusquisque in
 6 suo sensu abundet. Qui sapit diem Domino
 sapit : et qui manducat Domino, manducat :
 gratias enim agit Deo : et qui non manducat
 Domino, non manducat, et gratias agit Deo.
 Lc. 20. 38. 7 Nemo enim nostrum sibi uiuit, et nemo sibi
 1 Cor. 6. 19. 8 moritur. Siue enim uiuimus, Domino uiui-
 Gal. 2. 20. mus : siue morimur, Domino morimur. Siue
 ergo uiuimus, siue morimur, Domini sumus.
 9 In hoc enim Christus et mortuus est, et resur-
 rexit : ut et mortuorum et uiuorum dominetur.
 Mt. 25. 31, 32. 10 Tu autem quid iudicas fratrem tuum ? aut tu
 Act. 17. 31. quare spernis fratrem tuum ? Omnes enim
 2 Cor. 5. 10. stabimus ante tribunal Dei. Scriptum est enim :
 Es. 45. 23. 11 Uiue ego, dicit Dominus, quoniam mihi
 Phil. 2. 10, 11. flectet omne genu :
 et omnis lingua confitebitur Deo.
 Gal. 6. 5. 12 Itaque unusquisque nostrum pro se rationem
 reddet Deo.
 13 Non ergo amplius inuicem iudicemus : sed
 hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum
 Mt. 15. 11. 14 fratri, uel scandalum. Scio, et confido in
 Mc. 7. 15. Domino Iesu, quia nihil commune per ipsum :
 Act. 10. 15. nisi ei qui existimat quid commune esse, illi
 Tit. 1. 15. commune est. Si enim propter cibum frater
 1 Cor. 8. 4, 15 tuus contristatur, iam non secundum carita-
 8, 11-13. tem ambulas. Noli cibo tuo illum perdere,

⁴ iudicas *SC* > Domino suo *SC* ⁵ alius *sec.* + autem *SC*
⁶ *disting.* diem, Domino . . . manducat, Domino manducat . . . non
 manducat, Domino non *SC* ⁹ et *pr. om.* *SC* ¹⁰ Dei : Christi
SC ¹¹ flectetur *SC*

pro quo Christus mortuus est. Non ergo bla- 16 ¹ Cor. 10. 29,
 sphemetur bonum nostrum. Non est regnum 17 ^{30.}
 Dei esca et potus, sed iustitia et pax, et gau- ^{Lc. 17. 21.}
 dium in Spiritu sancto : qui enim in hoc ser- 18
 uuit Christo, placet Deo, et probatus est ho-
 minibus. Itaque quae pacis sunt, sectemur : 19 12. 18, 15. 2.
 et quae aedificationis sunt, in inuicem custo-
 diamus. Noli propter escam destruere opus 20
 Dei. Omnia quidem munda sunt : sed malum
 est homini, qui per offendiculum manducat.
 Bonum est non manducare carnem, et non bi- 21 ¹ Cor. 8. 13.
 bere uinum, neque in quo frater tuus offendit,
 aut scandalizatur, aut infirmatur. Tu fidem 22 ¹ Ioh. 3. 21.
 habes ? penes temet ipsum habe coram Deo. ^{Tit. 1. 15}
 Beatus, qui non iudicat semet ipsum in eo
 quod probat. Qui autem discernit, si mandu- 23
 cauerit, damnatus est : quia non ex fide. Om-
 ne autem quod non est ex fide, peccatum est.

Debemus autem nos firmiores inbecillitates 15 ^{Gal. 6. 1.}
 infirmorum sustinere, et non nobis placere. ^{Cor. 10. 33.}
 Unusquisque uestrum proximo suo placeat in 2
 bonum, ad aedificationem. Etenim Christus 3 ^{Phil. 2. 5-8.}
 non sibi placuit, sed sicut scriptum est : In- ^{Ps. 68. 10}
 propria inproperantium tibi, ceciderunt super ^{(69. 9).}
 me. Quaecumque enim scripta sunt, ad no- 4 ^{4. 23, 24.}
 stram doctrinam scripta sunt : ut per patien- ^{1 Cor. 10. 11.}
 tiam et consolationem scripturarum, spem ^{2 Tim. 3. 16.}
 habeamus. Deus autem patientiae et solacii 5 12. 16.
 det uobis id ipsum sapere in alterutrum se-
 cundum Iesum Christum : ut unanimes, uno 6
 ore honorificetis Deum et patrem Domini no-
 stri Iesu Christi. Propter quod suscipite in- 7
 uicem, sicut et Christus suscepit uos, in hono-
 rem Dei. Dico enim Christum Iesum mini- 8

^{Mt. 15. 24.}
^{Act. 3. 26.}
^{Rom. 4. 16.}

¹⁷ est + enim SC ²⁰ > sunt munda SC ²¹ offenditur SC
 15. ¹ imbecillitates SC ³ improp. SC ⁵ solatij SC

- strum fuisse circumcisionis, propter ueritatem
 Dei, ad confirmandas promissiones patrum :
3. 29. 9 gentes autem super misericordiam honorare
 2 Reg. (2 Deum, sicut scriptum est :
 Sam.) 22. 50. Propter hoc confitebor tibi in gentibus,
 Ps. 17. 50. et nomini tuo cantabo.
 (18. 49).
- Dt. 32. 43. 10 Et iterum dicit :
 Laetamini gentes cum plebe eius.
- Ps. 116 11 Et iterum :
 (117). 1. Laudate omnes gentes Dominum :
 et magnificate eum omnes populi :
- Es. 11. 10. 12 Et rursus Esaias ait :
 Erit radix Iesse,
 et qui exsurget regere gentes,
 in eo gentes sperabunt.
- 13 Deus autem spei repleat uos omni gaudio et
 pace in credendo : ut abundetis in spe, et uir-
 tute Spiritus sancti.
- 14 Certus sum autem, fratres mei, et ego ipse
 de uobis, quoniam et ipsi pleni estis dilectione,
 repleti omni scientia, ita ut possitis alterutrum
- 15 monere. Audacius autem scripsi uobis, fra-
 tres, ex parte, tamquam in memoriam uos
 reducens : propter gratiam quae data est mihi
11. 13. 16 a Deo, ut sim minister Christi Iesu in genti-
 Act. 9. 15. bus : sanctificans euangelium Dei, ut fiat obla-
 tio gentium accepta, sanctificata in Spiritu
- Phil. 3. 3. 17 sancto. Habeo igitur gloriam in Christo Iesu
- Act. 15. 12. 18 ad Deum. Non enim audeo aliquid loqui eo-
 21. 19. rum quae per me non effecit Christus in oboe-
- 2 Cor. 12. 12. 19 dientiam gentium, uerbo et factis, in uirtute
 signorum et prodigiorum, in uirtute Spiritus
 sancti : ita ut ab Hierusalem, per circuitum
- 9 super misericordia SC propter hoc : propterea SC
 gentibus + Domine SC 12 in eum SC 16 accepta + et
 SC 18 efficit SC

usque ad Illyricum repleuerim euangelium Christi. Sic autem hoc praedicaui euange- ²⁰ 2 Cor. 10. 13, 15, 16.
 lium, non ubi nominatus est Christus, ne super alienum fundamentum aedificarem : sed ²¹ Es. 52. 15.
 sicut scriptum est :

Quibus non est adnuntiatus, de eo uidebunt :

et qui non audierunt, intellegent.

Propter quod et inpediebar plurimum uenire ²² 1. 13.
 ad uos. Nunc uero ulterius locum non habens ²³ 1. 11.
 in his regionibus, cupiditatem autem habens ueniendi ad uos ex multis iam praecedentibus annis : cum in Hispaniam proficisci coepero, ²⁴
 spero quod praeteriens uideam uos, et a uobis deducar illuc, si uobis primum ex parte fruius fuero. Nunc igitur proficiscar in Hierusalem ²⁵ Act. 19. 21, 20. 3, 22, 24. 17.
 ministrare sanctis. Probauerunt enim Macedonia et Achaia collationem aliquam facere ²⁶ 1 Cor. 16. 1-4.
 in pauperes sanctorum qui sunt in Hierusalem. 2 Cor. 8. 1, 9. 2.
 Placuit enim eis, et debitores sunt eorum : ²⁷ 1 Cor. 9. 11.
 nam si spiritalium eorum participes facti sunt Gal. 6. 6.
 gentiles, debent et in carnalibus ministrare eis. Hoc igitur cum consummauero, et adsigna- ²⁸
 uero eis fructum hunc, proficiscar per uos in Hispaniam. Scio autem quoniam ueniens ad ²⁹ 1. 11.
 uos, in abundantia benedictionis Christi ueniam. Eph. 1. 3.

Obsecro igitur uos, fratres, per Dominum ³⁰ 2 Cor. 1. 11.
 nostrum Iesum Christum, et per caritatem Col. 4. 3.
 Spiritus, ut adiuuetis me in orationibus pro me 2 Thess. 3. 1.

²⁰ > praedicaui euangelium hoc SC ²¹ *disting.* annuntiatus de eo, videbunt SC audierunt + de eo S ²² uos + et (sed S) prohibitus sum vsque adhuc SC ²⁶ collationem SC ²⁷ eis sec.: illis SC ²⁸ > per vos proficiscar SC ²⁹ benedictionis + Euangelij SC ³⁰ igitur : ergo SC caritatem + sancti SC adiuuetis + et S orationibus + vestris SC

31 ad Deum, ut liberer ab infidelibus qui sunt in Iudaea, et obsequii mei oblatio accepta fiat in

32 Hierosolyma sanctis: ut ueniam ad uos in gaudio per uoluntatem Dei, et refrigerer uobis-

16. 20. 33 cum. Deus autem pacis sit cum omnibus uobis. Amen.

16 Commendo autem uobis Phoebem sororem nostram, quae est in ministerio ecclesiae
2 quae est Cenchris: ut eam suscipiatis in Domino digne sanctis, et adsistatis ei in quocumque negotio uestri indiguerit: etenim ipsa quoque adstitit multis, et mihi ipsi.

Act. 18. 2, 18,

26.
1 Cor. 16. 19.

2 Tim. 4. 19.

3 Salutate Priscam et Aquilam adiutores
4 meos in Christo Iesu: qui pro anima mea suas ceruices supposuerunt, quibus non solus ego gratias ago, sed et cunctae ecclesiae gentium: ¹ et domesticam eorum ecclesiam. Salutate Epaenetum dilectum mihi, qui est primitius Asiae in Christo. Salutate Mariam, quae
7 multum laborauit in uobis. Salutate Andronicum et Iuniam, cognatos et concaptiuos meos, qui sunt nobiles in Apostolis, qui et
8 ante me fuerunt in Christo. Salutate Ampliatum dilectissimum mihi in Domino. Salutate Urbanum adiutorem nostrum in Christo, et
10 Stachyn dilectum meum. Salutate Apellen probum in Christo. Salutate eos qui sunt ex
11 Aristoboli. Salutate Herodionem cognatum meum. Salutate eos qui sunt ex Narcissi, qui
12 sunt in Domino. Salutate Tryphenam et Tryphosam, quae laborant in Domino. Salu-

31 Ierusalem SC 16. 1 Phoeben SC est + in SC
5 > Ecclesiam eorum SC Ephraenetum S primitiuus
+ Ecclesiae S Christo + Iesu S 6 uobis: nobis S 7 Iuliam
S 9 Christo + Iesu SC 10 Aristoboli + domo SC 11 Nar-
cissi + domo SC 12 Tryphaenam SC

tate Persidam carissimam, quae multum laborauit in Domino. Salutate Rufum electum in ¹³ Mc. 15. 21.
 Domino, et matrem eius et meam. Salutate ¹⁴
 Asyncritum, Phlegonta, Hermen, Patrobam,
 Hermam: et qui cum eis sunt fratres. Salu- ¹⁵
 tate Philologum et Iuliam, Nereum et sororem eius, et Olympiadem, et omnes qui cum
 eis sunt sanctos. Salutate inuicem in os- ¹⁶ 1 Cor. 16. 20.
 culo sancto. Salutant uos omnes ecclesiae 2 Cor. 13. 12.
 Christi. 1 Thess. 5. 26.
 1 Pet. 5. 14.

Rogo autem uos, fratres, ut obseruetis eos ¹⁷ Tit. 3. 10.
 qui dissensiones et offendicula, praeter doctrinam quam uos didicistis, faciunt, et declinate
 ab illis. Huiusmodi enim Christo Domino ¹⁸ Phil. 3. 19.
 nostro non seruiunt, sed suo uentri: et per Col. 2. 4.
 dulces sermones et benedictiones seducunt 2 Pet. 2. 3.
 corda innocentium. Uestra enim oboedientia ¹⁹ 1. 8.
 in omnem locum diuulgata est: gaudeo igitur 1 Cor. 14. 20.
 in uobis: sed uolo uos sapientes esse in bono, Mt. 10. 16.
 et simplices in malo. Deus autem pacis conteret ²⁰ Gen. 3. 15.
 Satanam sub pedibus uestris uelociter.

Gratia Domini nostri Iesu Christi uobiscum. 1 Cor. 16. 23.

Salutat uos Timotheus adiutor meus, et ²¹ Act. 16. 1,
 Lucius, et Iason, et Sosipater, cognati mei. 13. 1?, 17. 5?,
 Saluto uos ego Tertius, qui scripsi epistulam, 20. 4?.
 in Domino. Salutat uos Gaius hospes meus, ²³ 1 Cor. 1. 14.
 et uniuersae ecclesiae. Salutat uos Erastus Act. 19. 22.
 arcarius ciuitatis, et Quartus frater.

Ei autem, qui potens est uos confirmare ²⁵ Eph. 3. 5, 19,
 iuxta euangelium meum, et praedicationem 20.
 Iesu Christi, secundum reuelationem mysterii Col. 1. 26.
 Tit. 1. 3.
 1 Pet. 1. 20.

¹² Persidem SC ¹⁴ Phlegontem SC > Hermam... Hermen SC
¹⁸ huiusmodi SC ²⁰ conterat Satanam SC ²³ Caius SC
 vniuersa Ecclesia SC archarius S ²⁴ om. uers. ACFG*H:
 habent DG^oVSC; legunt uero sic:—Gratia Domini nostri Iesu
 Christi cum omnibus uobis. Amen (om. Amen D)

26 temporibus aeternis taciti, quod nunc patefactum est per scripturas prophetarum, secundum praeceptum aeterni Dei, ad oboeditio-
 1 Tim. 1. 17. 27 nem fidei in cunctis gentibus, cognito ¹ solo
 Iuda. 25. sapienti Deo, per Iesum Christum, cui honor
 in saecula saeculorum. Amen.

EXPLICIT EPISTULA AD ROMANOS

EPISTULA AD CORINTHIOS PRIMA

Rom. 1. 1. 1 PAULUS uocatus Apostolus Christi Iesu per
 Act. 18. 17. 2 uoluntatem Dei, et Sosthenes frater, ¹ ecclesiae
 Act. 18. 1. Dei, quae est Corinthi, sanctificatis in Christo
 Rom. 1. 7. Iesu, uocatis sanctis: cum omnibus qui inuo-
 Act. 9. 14. cant nomen Domini nostri Iesu Christi in
 3 omni loco ipsorum, et nostro. Gratia uobis
 et pax a Deo Patre nostro, et Domino Iesu
 Christo.
 4 Gratias ago Deo meo semper pro uobis, in
 gratia Dei quae data est uobis in Christo Iesu:
 5 quia in omnibus diuites facti estis in illo, in
 6 omni uerbo, et in omni scientia: sicut testi-
 Phil. 3. 20. 7 monium Christi confirmatum est in uobis: ita
 Heb. 9. 28. ut nihil uobis desit in ulla gratia, expectantibus
 2 Pet. 3. 12. 8 reuelationem Domini nostri Iesu Christi: qui
 Phil. 1. 6. et confirmabit uos usque ad finem sine crimine,
 1 Thess. 5. 23. in die aduentus Domini nostri Iesu Christi.
 1 Thess. 5. 24. 9 Fidelis Deus, per quem uocati estis in socie-
 2 Thess. 3. 3. tatem filii eius Iesu Christi Domini nostri.

26, 27 Gentibus cogniti, soli *SC* 27 honor + et gloria *SC* om.
 subscr. *SC*

Inscr. EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD CORIN-
 THIOS PRIMA *SC* 1. ¹ > Iesu Christi *SC* ⁵ quia: quod
SC ⁸ ad: in *SC*

Obsecro autem uos, fratres, per nomen Do- 10 11. 18.
mini nostri Iesu Christi, ut id ipsum dicatis Phil. 4. 2.
omnes, et non sint in uobis schismata: sitis
autem perfecti, in eodem sensu et in eadem
scientia. Significatum est enim mihi de uobis, 11 3. 3, 4
fratres mei, ab his qui sunt Chloes, quia con-
tentiones inter uos sunt. Hoc autem dico, 12 Act. 18. 24,
quod unusquisque uestrum dicit: Ego quidem 19. 1.
sum Pauli: ego autem Apollo: ego uero Tit. 3. 13.
Cephae: ego autem Christi. Diuisus est 13 Ioh. 1. 42.
Christus? Numquid Paulus crucifixus est pro Gal. 2. 11.
uobis? aut in nomine Pauli baptizati estis?
Gratias ago Deo quod neminem uestrum bap- 14 Act. 18. 8.
tizauit, nisi Crispum et Gaium: ne quis dicat 15 Rom. 16. 23.
quod in nomine meo baptizati estis. Baptizauit 16 1 Cor. 16. 15,
autem et Stephanae domum: ceterum nescio 17-
si quem alium baptizauerim. Non enim misit 17 Act. 9. 15.
me Christus baptizare, sed euangelizare: non 1 Cor. 9. 16.
in sapientia uerbi, ut non euacuetur crux
Christi.

Uerbum enim crucis pereuntibus quidem 18 2. 14, 3. 19.
stultitia est: his autem, qui salui fiunt, id est Rom. 1. 16.
nobis, uirtus Dei est. Scriptum est enim: 19 Es. 29. 14.

Perdam sapientiam sapientium:

et prudentiam prudentium reprobabo.

Ubi sapiens? ubi scriba? ubi inquisitor huius 20 Ioh. 12. 17.
saeculi? Nonne stultam fecit Deus sapientiam Es. 19. 12,
huius mundi? Nam quia in Dei sapientia non 33. 18.
cognouit mundus per sapientiam Deum, placuit 21 Mt. 11. 25.
Deo per stultitiam praedicationis saluos facere Lc. 10. 21.
credentes. Quoniam et Iudaei signa petunt, 22 Mt. 12. 38.
et Graeci sapientiam quaerunt: nos autem 23 Ioh. 4. 48.
Act. 17. 18.

¹⁰ scientia cum AF(-tiam) G*HVΣ: sententia CDG¹Θ ¹¹ ijs
ΣΘ, et 18 > sunt inter uos ΣΘ ¹⁴ Deo + meo Σ Caium ΣΘ
¹⁶ ceterorum Σ alium + uestrum Σ¹ ¹⁸ > Dei uirtus ΣΘ
²⁰ inquisitor ACV: conquisitor DFGHΣΘ

praedicamus Christum crucifixum, Iudaeis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam:

24 ¹ ipsis autem uocatis Iudaeis atque Graecis, Christum Dei uirtutem, et Dei sapientiam: 25 quia quod stultum est Dei, sapientius est hominibus: et quod infirmum est Dei, fortius est hominibus.

Mt. 11. 25. 26 Uidete enim uocationem uestram, fratres, quia non multi sapientes secundum carnem, Lc. 10. 21. Iac. 2. 5.

27 non multi potentes, non multi nobiles: sed quae stulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat sapientes: et infirma mundi elegit Deus, 28 ut confundat fortia: et ignobilia mundi, et contemptibilia elegit Deus, et quae non sunt, ut

Rom. 3. 27. 29 ea quae sunt destrueret: ut non gloriatur omnis caro in conspectu eius. Ex ipso autem Eph. 2. 9. Phil. 3. 9.

30 uos estis in Christo Iesu, qui factus est sapientia nobis a Deo, et iustitia, et sanctificatio, et redemptio: ut quemadmodum scriptum est: Qui gloriatur, in Domino gloriatur.

Hier. 9. 23. 31 2 Et ego, cum uenissem ad uos, fratres, ueni 24. 2 Cor. 10. 17. 2 Cor. 1. 12.

2 Et ego, cum uenissem ad uos, fratres, ueni non per sublimitatem sermonis aut sapientiae, Gal. 6. 14. 2 adnuntians uobis testimonium Christi. Non enim iudicaui me scire aliquid inter uos, nisi Act. 18. 9. Gal. 4. 13. 3 Christum Iesum, et hunc crucifixum. Et ego in infirmitate, et timore, et tremore multo fui

Rom. 15. 18, 4 apud uos: et sermo meus, et praedicatio mea 19. non in persuasibilibus sapientiae uerbis, sed 1 Thess. 1. 5. 5 in ostensione Spiritus, et uirtutis: ut fides uestra non sit in sapientia hominum, sed in uirtute Dei.

12. 8. Phil. 3. 15. 6 Sapientiam autem loquimur inter perfectos:

²⁸ Deus et + ea $\Sigma\mathcal{C}$ ³⁰ > nobis sapientia $\Sigma\mathcal{C}$ 2. ¹ in sublimitate $\Sigma\mathcal{C}$ ² > Iesum Christum $\Sigma\mathcal{C}$ ⁴ persuasibilibus + humanae $\Sigma\mathcal{C}$

sapientiam uero non huius saeculi, neque principum huius saeculi, qui destruuntur : sed lo- 7
quimur Dei sapientiam in mysterio, quae abscondita est, quam praedestinavit Deus ante
saecula in gloriam nostram, quam nemo prin- 8
cipum huius saeculi cognouit : si enim cognouissent, numquam Dominum gloriae crucifixissent. Sed sicut scriptum est : 9

Rom. 16. 25.
Col. 1. 26.

Act. 3. 14,
15. 17.

Es. 64. 4.

Quod oculus non uidit, nec auris audiuit,
nec in cor hominis ascendit :

quae praeparauit Deus his qui diligunt illum.

Nobis autem reuelauit Deus per Spiritum suum : 10
Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda
Dei. Quis enim scit hominum quae sint homi- 11

Mt. 13. 11.
Mc. 4. 11.
Lc. 8. 10.
Prou. 20. 27.

nis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est ? ita
et quae Dei sunt nemo cognouit, nisi Spiritus
Dei. Nos autem non spiritum mundi accepimus, 12

Rom. 8. 15.

sed Spiritum qui ex Deo est, ut sciamus
quae a Deo donata sunt nobis : quae et loqui- 13

mur non in doctis humanae sapientiae uerbis,
sed in doctrina Spiritus, spiritalibus spiritalia

conparantes. Animalis autem homo non percipit 14
ea quae sunt Spiritus Dei : stultitia est

Ioh. 8. 47,
14. 17.

enim illi : et non potest intellegere, quia spiritaliter 15
examinatur. Spiritalis autem iudicat

1 Ioh. 2. 20.

omnia : et ipse a nemine iudicatur. Quis enim 16
cognouit sensum Domini, qui instruat eum ?

Es. 40. 13.
Rom. 11. 34.

Nos autem sensum Christi habemus.

Et ego, fratres, non potui uobis loqui quasi 3
spiritalibus, sed quasi carnalibus : tamquam

Eph. 4. 14.
Heb. 5. 12,
13.
1 Pet. 2. 2.

⁹ ascenderunt § ijs § ¹¹ > hominum scit § sint :
sunt § ¹² spiritum + huius § ¹⁴ > enim est § *disting.*
illi, et non potest intelligere : quia § ¹⁵ examinantur § ¹⁶ iudi-
catur + sicut scriptum est § ¹⁶ qui instruat : aut quis in-
struxit § 3. ¹, ² *disting.* carnalibus. Tamquam paruulis in
Christo, lac §

- 2 paruulis in Christo: lac uobis potum dedi, non
escam: nondum enim poteratis: sed nec nunc
quidem potestis: adhuc enim estis carnales.
1. 11, 11. 18. 3 Cum enim sit inter uos zelus et contentio,
nonne carnales estis, et secundum hominem
1. 12. 4 ambulatis? Cum enim quis dicit: Ego quidem
sum Pauli: alius autem: Ego Apollo: nonne
- 5 homines estis? Quid igitur est Apollo? ¹ quid
uero Paulus? Ministri eius, cui credidistis, et
- Act. 18. 4-11,
27, 28. 6 unicuique sicut Dominus dedit. Ego plantaui,
Apollo rigauit: sed Deus incrementum dedit.
- 7 Itaque neque qui plantat est aliquid, neque
qui rigat: sed qui incrementum dat Deus.
- 8 Qui plantat autem, et qui rigat, unum sunt.
Unusquisque autem propriam mercedem acci-
- Eph. 2. 20-
22.
Col. 2. 7.
i Pet. 2. 4-6.
Mt. 16. 18.
Rom. 15. 20. 9 piet secundum suum laborem. Dei enim su-
mus adiutores: Dei agricultura estis, Dei aedi-
ficatio estis.
- 10 Secundum gratiam Dei, quae data est mihi,
ut sapiens architectus, fundamentum posui:
alius autem superaedificat. Unusquisque au-
- 11 tem uideat quomodo superaedificet. Funda-
mentum enim aliud nemo potest ponere, prae-
ter id quod positum est, qui est Christus Iesus.
- 12 Si quis autem superaedificat supra fundamen-
tum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos,
4. 5. 13 ligna, faenum, stipulam: uniuscuiusque opus
manifestum erit: dies enim declarabit, quia in
- Mal. 4. 1.
i Pet. 1. 7. igne reuelabitur: et uniuscuiusque opus, quale
- 14 sit ignis probabit. Si cuius opus manserit quod
- 15 superaedificauit, mercedem accipiet. Si cuius
opus arserit, detrimentum patietur: ipse autem
saluus erit: sic tamen quasi per ignem.

² > carnales estis SC ⁴ dicat SC ⁸ > autem plantat SC
¹¹ qui: quod SC ¹² supra: super SC ¹³ enim + Domini SC

Nescitis quia templum Dei estis, et Spiritus 16 6. 19.
Dei habitat in uobis? Si quis autem templum 17 2 Cor. 6. 16.
Dei uiolauerit, disperdet illum Deus. Tem-
plum enim Dei sanctum est, quod estis uos.

Nemo se seducat: si quis uidetur inter uos 18 8. 2.
sapiens esse in hoc saeculo, stultus fiat ut sit Gal. 6. 3.
sapiens. Sapientia enim huius mundi, stultitia 19 Iob. 5. 13.
est apud Deum. Scriptum est enim: Com-
prehendam sapientes in astutia eorum. Et 20 Ps. 93 (94).
iterum: Dominus nouit cogitationes sapientium 11.
quoniam uanae sunt. Itaque nemo gloriatur 21
in hominibus. Omnia enim uestra sunt, ¹ siue 22 4. 1. 12.
Paulus, siue Apollo, siue Cephas, siue mundus,
siue uita, siue mors, siue praesentia, siue futura:
omnia enim uestra sunt: ¹ uos autem Christi: 23 11. 3.
Christus autem Dei.

Sic nos existimet homo ut ministros Christi, 4 1 Pet. 4. 10,
et dispensatores mysteriorum Dei. Hic iam 2 11.
quaeritur inter dispensatores, ut fidelis quis in-
ueniatur. Mihi autem pro minimo est ut a uo- 3
bis iudicer, aut ab humano die: sed neque me
ipsum iudico. Nihil enim mihi conscius sum: 4 Iob. 9. 2, 15.
sed non in hoc iustificatus sum: qui autem
iudicat me, Dominus est. Itaque nolite ante 5
tempus iudicare, quoad usque ueniat Dominus:
qui et inluminabit abscondita tenebrarum, et
manifestabit consilia cordium: et tunc laus
erit unicuique a Deo.

Haec autem, fratres, transfiguraui in me et 6 1. 12.
Apollo propter uos: ut in nobis discatis ne
supraquam scriptum est unus aduersus alterum
inletur pro alio. Quis enim te discernit? 7 1 Par. 29. 14.
Quid autem habes quod non accepisti? Si Ioh. 3. 27.
autem accepisti, quid gloriaris quasi non ac- Iac. 1. 17.

20 sapientium: hominum AD

21 > Nemo itaque SC

Apoc. 3. 17, 21. 8 ceperis? Iam saturati estis, iam diuites facti
 estis : sine nobis regnatis : et utinam regnare-
 Rom. 8. 36. 9 tis, ut et nos uobiscum regnaremus. Puto
 Heb. 10. 33. enim Deus nos Apostolos nouissimos ostendit,
 tamquam morti destinatos : quia spectaculum
 facti sumus mundo, et angelis, et hominibus.
 10 Nos stulti propter Christum, uos autem pru-
 dentes in Christo : nos infirmi, uos autem for-
 2 Cor. 11. 23- 11 tes: uos nobiles, nos autem ignobiles. Usque
 Rom. 8. 35. 27. in hanc horam et esurimus, et sitimus, et nudi
 Phil. 4. 12. sumus, et colaphis caedimur, et instabiles su-
 Act. 18. 3, 12 mus, ¹ et laboramus operantes manibus nostris:
 20. 34. maledicimur, et benedicimus : persecutionem
 1 Thess. 2. 9. 13 patimur, et sustinemus: blasphemamur, et obse-
 1 Pet. 3. 9. 14 cramus : tamquam purgamenta huius mundi
 facti sumus, omnium peripsima usque adhuc.
 14 Non ut confundam uos haec scribo, sed ut
 Gal. 4. 19. 15 filios meos carissimos moneo. Nam si decem
 1 Thess. 2. 11. milia paedagogorum habeatis in Christo : sed
 non multos patres. Nam in Christo Iesu per
 11. 1. 16 euangelium ego uos genui. Rogo ergo uos,
 Phil. 3. 17. 17 imitatores mei estote. Ideo misi ad uos Ti-
 16. 10. motheum, qui est filius meus carissimus et
 Act. 19. 22. fidelis in Domino: qui uos commonefaciat uias
 Phil. 2. 19. meas quae sunt in Christo, sicut ubique in om-
 18 ni ecclesia doceo. Tamquam non uenturus
 11. 34, 16. 19 sim ad uos, sic inflati sunt quidam. Ueniam
 5, 6. autem cito ad uos, si Dominus uoluerit: et cog-
 2 Cor. 1. 15, 16, 23. noscam non sermonem eorum qui inflati sunt,
 20 sed uirtutem. Non enim in sermone est reg-
 2 Cor. 13. 2, 21 num Dei, sed in uirtute. Quid uultis? in
 10. uirga ueniam ad uos, an in caritate, et spiritu
 mansuetudinis?

4. ⁸ regnetis . . . regnemus *SC* ⁹ enim + quòd *SC* ¹³ per-
 ipsema *SC* ¹⁶ estote + sicut et ego Christi *SC* ¹⁷ commone-
 faciet *SC* Christo + Iesu *SC* ¹⁹ > ad uos cito *SC*

Omnino auditur inter uos fornicatio, et talis ⁵ fornicatio qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris aliquis habeat. Et uos inflati estis, ² et non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio uestrum qui hoc opus fecit. Ego qui- ³ dem absens corpore, praesens autem spiritu, iam iudicaui ut praesens eum qui sic operatus est : in nomine Domini nostri Iesu Christi, ⁴ congregatis uobis et meo spiritu, cum uirtute Domini Iesu, tradere huiusmodi Satanae in in- ⁵ teritum carnis, ut spiritus saluus sit in die Domini Iesu. ¹ Non bona gloriatio uestra. Ne- ⁶ scitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Expurgate uetus fermentum, ut ⁷ sitis noua conspersio, sicut estis azymi. Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus. Itaque epulemur, non in fermento ueteri, ne- ⁸ que in fermento malitiae et nequitiae : sed in azymis sinceritatis et ueritatis.

Scripsi uobis in epistula : Ne commiscea- ⁹ mini fornicariis : non utique fornicariis huius mundi, aut auaris, aut rapacibus, aut idolis seruientibus : alioquin debueratis de hoc mun- ¹⁰ do exisse. Nunc autem scripsi uobis non ¹¹ commisceri : si is qui frater nominatur, est fornicator, aut auarus, aut idolis seruienti, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax : cum eius- ¹² modi nec cibum sumere. Quid enim mihi ¹³ de his qui foris sunt iudicare? Nonne de his qui intus sunt uos iudicatis? nam eos qui ¹³ foris sunt Deus iudicabit. Auferte malum ex uobis ipsis.

Leu. 18. 8.
Dt. 22. 30,
27. 20.

Col. 2. 5.

Mt. 16. 19,
18. 18.
Ioh. 20. 23.
2 Cor. 13. 10.
1 Tim. 5. 20.
1 Tim. 1. 20.
Iac. 4. 16.
Gal. 5. 9.
Mt. 13. 33.
Lc. 13. 21.

Ex. 12. 3-21,
13. 7, 23. 15.
1 Pet. 1. 19.

2 Thess. 3. 14.
Ioh. 17. 15.

2 Thess. 3. 6.
Tit. 3. 10.
2 Ioh. 10.

Dt. 13. 5, 17.
7, 12, 21. 21.

5. ¹ patris + sui SC
⁵ huiusmodi + hominem S
SC ⁶ non + est SC
¹¹ nominatur + inter vos S

cum uirtute Domini + nostri SC
Domini + nostri SC Iesu + Christi
⁷ conspersio SC ¹⁰ exijsse SC
¹² ijs bis SC

- 6 Audet aliquis uestrum habens negotium aduersus alterum, iudicari apud iniquos, et non
 2 apud sanctos? An nescitis quoniam sancti de mundo iudicabunt? Et si in uobis iudicabitur mundus, indigni estis qui de minimis iudicetis? Nescitis quoniam angelos iudicabimus?
 3 quanto magis saecularia? Saecularia igitur iudicia si habueritis, contemptibiles qui sunt in ecclesia, illos constituite ad iudicandum.
 4 ¹ Ad uerecundiam uestram dico. Sic non est inter uos sapiens quisquam, qui possit iudicare inter fratrem suum? Sed frater cum fratre iudicio contendit: et hoc apud infideles?
 5 7 Iam quidem omnino delictum est in uobis, quod iudicia habetis inter uos. Quare non magis iniuriam accipitis? quare non magis
 8 fraudem patimini? Sed uos iniuriam facitis, 9 et fraudatis, et hoc fratribus. An nescitis quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare: Neque fornicarii, neque idolis seruientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, ¹ neque fures, neque auari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt. Et
 11 haec quidam fuistis: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine Domini nostri Iesu Christi, et in Spiritu Dei nostri.
 12 Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt: omnia mihi licent, sed ego sub nullius redigar potestate. Esca uentri, et uenter escis: Deus autem et hunc et haec destruet: corpus autem non fornicationi, sed Domino, et Do-
- Sap. 3. 8.
 Ecclus. 4. 16.
 Dan. 7. 22.
 Apoc. 20. 4.
- Mt. 5. 39, 40.
 Lc. 6. 29.
5. 10.
 Rom. 1. 29-31.
 Gal. 5. 19-21.
 Eph. 5. 5.
 1 Tim. 1. 9-11.
 Tit. 3. 3.
- Mt. 15. 17.
 1 Thess. 4.
 3-5.
 Eph. 5. 23.

6. ² de *pr.* + hoc *SC*
 has *SC*

¹¹ quidam: quidem *S*

¹³ haec:

minus corpori. Deus uero et Dominum suscitauit : et nos suscitabit per uirtutem suam. Nescitis quoniam corpora uestra membra Christi sunt ? Tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis ? Absit. ¹ An nescitis quoniam qui adhaeret meretrici, unum corpus efficitur ? Erunt enim, inquit, duo in carne una. Qui autem adhaeret Domino, unus spiritus est. ¹ Fugite fornicationem. Omne peccatum quodcumque fecerit homo, extra corpus est : qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. An nescitis quoniam membra uestra templum est Spiritus sancti qui in uobis est, quem habetis a Deo, et non estis uestri ? Empti enim estis pretio magno. Glorificate et portate Deum in corpore uestro.

De quibus autem scripsistis : Bonum est homini mulierem non tangere : propter fornicationem autem, unusquisque suam uxorem habeat : et unaquaeque suum uirum habeat. Uxori uir debitum reddat : similiter autem et uxor uiro. Mulier sui corporis potestatem non habet, sed uir. Similiter autem et uir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. Nolite fraudare inuicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut uacetis orationi : et iterum reuertimini in id ipsum, ne temtet uos Satanæ propter incontinentiam uestram. Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium. Uolo autem omnes uos esse sicut me ipsum : sed unusquisque proprium habet donum ex Deo : alius quidem sic, alius uero sic.

¹⁵ > sunt Christi **SC** ¹⁸ omne + enim **S** ¹⁹ est *pr.* : sunt **SC** 7. ¹ scripsistis + mihi **SC** ⁷ autem : enim **C** > donum habet **SC**

- 8 Dico autem non nuptis, et uiduis : bonum
 1 Tim. 5. 14. 9 est illis si sic maneant, sicut et ego. Quod
 si non se continent, nubant : melius est enim
 12, 25, 40, 11. 10 nubere, quam uri. His autem qui matrimonio
 17, 23,
 2 Cor. 11. 17. iuncti sunt praecipio, non ego sed Dominus,
 Mt. 5. 32, 11 uxorem a uiro non discedere : quod si disces-
 19. 9.
 Mc. 10. 11. serit, manere innuptam, aut uiro suo recon-
 Lc. 16. 18. 12 ciliari : et uir uxorem ne dimittat. Nam
 ceteris ego dico, non Dominus : Si quis frater
 uxorem habet infidelem, et haec consentit ha-
 13 bitare cum illo, non dimittat illam. Et si qua
 mulier habet uirum infidelem, et hic consentit
 14 habitare cum illa, non dimittat uirum. Sancti-
 ficatus est enim uir infidelis in muliere fide-
 li, et sanctificata est mulier infidelis per uirum
 fidelem : alioquin filii uestri inmundi essent :
 15 nunc autem sancti sunt. Quod si infidelis
 discedit, discedat : non est enim seruituti
 Rom. 14. 19. subiectus frater aut soror in eiusmodi : in pace
 Col. 3. 15. 16 autem uocauit nos Deus. Unde enim scis,
 1 Pet. 3. 1. mulier, si uirum saluum facies ? aut unde scis,
 Rom. 12. 3. 17 uir, si mulierem saluam facies ? nisi unicuique
 sicut diuisit Dominus, unumquemque sicut
 uocauit Deus, ita ambulet, et sicut in omnibus
 Act. 15. 1. 18 ecclesiis doceo. Circumcisis aliquis uocatus
 Gal. 5. 2. est ? non adducat praeputium. In praeputio
 Gal. 5. 6, 19 aliquis uocatus est ? non circumcidatur. Cir-
 6. 15.
 Col. 3. 11. cumcisio nihil est, et praeputium nihil est : sed
 20 observatio mandatorum Dei. Unusquisque in
 qua uocatione uocatus est, in ea permaneat.
 Eph. 6. 6. 21 Seruus uocatus es ? non sit tibi curae : sed et
 Philem. 16.
 1 Tim. 6. 1, 2. 22 si potes liber fieri, magis utere. Qui enim in

8 permaneant SC 10 ijs SC 11 ne : non SC 13 mu-
 lier + fidelis SC 14 per mulierem fidelem SC 15 > enim
 seruituti subiectus est SC huiusmodi SC 21 > fieri liber SC

Domino uocatus est seruus, libertus est Domini: similiter qui liber uocatus est, seruus est Christi. Pretio empti estis, nolite fieri serui ²³ 6. 20. hominum. Unusquisque in quo uocatus est, ²⁴ fratres, in hoc maneat apud Deum.

De uirginibus autem, praeceptum Domini ²⁵ non habeo: consilium autem do, tamquam misericordiam consecutus a Domino, ut sim fidelis. Existimo ergo hoc bonum esse propter ²⁶ instantem necessitatem, quoniam bonum est homini sic esse. Alligatus es uxori? noli quae- ²⁷ rere solutionem. Solutus es ab uxore? noli quaerere uxorem. Si autem acceperis uxorem, ²⁸ non peccasti: et si nupserit uirgo, non peccauit: tribulationem tamen carnis habebunt huiusmodi: ego autem uobis parco. Hoc ita- ²⁹ Rom. 13. 11. que dico, fratres: tempus breue est: reliquum est, ut qui habent uxores, tamquam non habentes sint: et qui flent, tamquam non flentes: ³⁰ et qui gaudent, tamquam non gaudentes: et qui emunt, tamquam non possidentes: et qui ³¹ 1. Ioh. 2. 15, utuntur hoc mundo, tamquam non utantur: ^{17.} praeterit enim figura huius mundi. Uolo au- ³² tem uos sine sollicitudine esse. Qui sine uxore est, sollicitus est quae Domini sunt, quomodo placeat Deo. ¹ Qui autem cum uxore est, ³³ sollicitus est quae sunt mundi, quomodo placeat uxori, ¹ et diuisus est. Et mulier innupta et ³⁴ Lc. 14. 20. uirgo cogitat quae Domini sunt, ut sit sancta et corpore, et spiritu: quae autem nupta est,

²⁴ unusquisque + ergo § uocatus est frater, § permaneat §
²⁶ ergo: enim § ²⁹ ut + et §^{33, 34} uxori, et diuisus est.
Et mulier innupta et uirgo etc. distinximus cum A etc. § (ambo innupta, et uirgo): *contra* uxori. et diuisus est et mulier innubta. et uirgo G, cf. uxori „ Et diuisa est mulier et uirgo. quae innupta est. F, et ita fere D ³⁴ et tert. om. §

cogitat quae sunt mundi, quomodo placeat
 35 uiro. Porro hoc ad utilitatem uestram dico :
 non ut laqueum uobis iniciam, sed ad id quod
 honestum est, et quod facultatem praebeat sine
 36 impedimento Dominum obseruandi. Si quis
 autem turpem se uideri existimat super uirgi-
 nem suam, quod sit superadulta, et ita oportet
 fieri : quod uult faciat : non peccat, si nubat.
 37 Nam qui statuit in corde suo firmus, non ha-
 bens necessitatem, potestatem autem habet
 suae uoluntatis, et hoc iudicauit in corde suo,
 38 seruare uirginem suam, bene facit. Igitur et
 qui matrimonio iungit uirginem suam, bene
 Rom. 7. 2. 39 facit : et qui non iungit, melius facit. Mulier
 alligata est quanto tempore uir eius uiuit :
 quod si dormierit uir eius, liberata est : cui
 40 uult nubat : tantum in Domino. Beatior au-
 tem erit si sic permanserit, secundum meum
 consilium : puto autem quod et ego Spiritum
 Dei habeo.

Act. 15. 29. 8 De his autem quae idolis sacrificantur, sci-
 mus quia omnes scientiam habemus. Scientia
 Gal. 6. 3. 2 inflat, caritas uero aedificat. Si quis se existimat
 1 Cor. 3. 18. scire aliquid, nondum cognouit quemadmo-
 Gal. 4. 9. 3 dum oporteat eum scire. Si quis autem diligit
 1 Cor. 13. 12. 4 Deum, hic cognitus est ab eo. De escis autem
 10. 19. quae idolis immolantur, scimus quia nihil est
 Es. 41. 24. idolum in mundo, et quod nullus Deus, nisi
 5 unus. Nam etsi sunt qui dicantur dii, siue in
 Mal. 2. 10. caelo siue in terra : siquidem sunt dii multi, et
 Rom. 11. 36. 6 domini multi : nobis tamen unus Deus, Pater,

35 obseruandi : obsecrandi SC 36 super uirgine sua SC
 37 habet : habens SC 39 alligata est + legi SC 40 habeo :
 habeam SC 8. 1 ijs SC sacrificantur : immolantur S
 2 quis + autem SC 4 nullus + est SC 6 unus + est S (et
 corr. C 93, 98)

ex quo omnia et nos in illum : et unus Dominus Iesus Christus, per quem omnia et nos per ipsum. Sed non in omnibus est scientia : quidam autem conscientia usque nunc idoli, quasi idolothytum manducant : et conscientia ipsorum, cum sit infirma, polluitur. Esca autem nos non commendat Deo : neque si non manducauerimus, deficiemus : neque si manducauerimus, abundabimus. Uidete autem ne forte haec licentia uestra offendiculum fiat infirmis. Si enim quis uiderit eum qui habet scientiam in idolio recubentem : nonne conscientia eius, cum sit infirma, aedificabitur ad manducandum idolothyta ? Et peribit infirmus in tua scientia, frater propter quem Christus mortuus est ? Sic autem peccantes in fratres, et percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christo peccatis. Quapropter si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in aeternum, ne fratrem meum scandalizem.

Non sum liber ? Non sum Apostolus ? Nonne Iesum Dominum nostrum uidi ? Nonne opus meum uos estis in Domino ? Si aliis non sum Apostolus, sed tamen uobis sum : nam signaculum apostolatus mei uos estis in Domino. Mea defensio apud eos qui me interrogant, haec est. Numquid non habemus potestatem manducandi et bibendi ? Numquid non habemus potestatem sororem mulierem circumducendi, sicut et ceteri Apostoli, et fratres Domini, et Cephas ? Aut solus ego et Barnabas, non habeo

10. 28.

Rom. 14. 17.

Gal. 5. 13.

Rom. 14. 15,
20, 21.

2 Cor. 6. 3.

15. 8-10.

Gal. 1. 1.

Act. 9. 5, 17.

2 Cor. 3. 1, 2.

Mt. 10. 10.

Lc. 10. 7, 8.

1 Tim. 5. 18.

Mt. 8. 14.

Mc. 1. 30.

Lc. 4. 38.

Act. 1. 14.

⁷ autem + cum SC ⁸ neque pr. + enim SC > si mand., abundabimus : neque si non mand., deficiemus SC ¹⁰ idolo S ¹¹ scientia : conscientia S ¹² in Christum SC ⁹ ¹ Christum Iesum SC ² + Et ad init. SC ⁵ > mul. sor. SC ⁶ > ego solus SC

- 7 mus potestatem hoc operandi? Quis militat
suis stipendiis umquam? Quis plantat ui-
neam, et fructum eius non edit? Quis pascit
gregem, et de lacte gregis non manducat?
8¹ Numquid secundum hominem haec dico? An
9 et lex haec non dicit? Scriptum est enim in
Dt. 25. 4. 1 Tim. 5. 18. lege Mosi: Non alligabis os boui trituranti.
2 Tim. 2. 6. 10 Numquid de bubus cura est Deo? ¹ An pro-
pter nos utique dicit? Nam propter nos scri-
pta sunt: quoniam debet in spe qui arat arare:
Rom. 15. 27. 11 et qui triturat in spe fructus percipiendi. Si
nos uobis spiritalia seminauimus, magnum est
Act. 20. 33. 12 si nos carnalia uestra metamus? Si alii pote-
statis uestrae participes sunt, non potius nos?
2 Cor. 11. 9, 12. 13. Sed non usi sumus hac potestate: sed omnia
1 Thess. 2. 9. 2 Thess. 3. 8. sustinemus, ne quod offendiculum demus euan-
gelio Christi. Nescitis quoniam qui in sacrario
Num. 5. 9, 10. 18. 8-20. operantur, quae de sacrario sunt edunt? qui
Dt. 18. 1-8. altario deseruiunt, cum altario participantur?
Gal. 6. 6. 14 Ita et Dominus ordinauit his qui euangelium
15 adnuntiant, de euangelio uiuere. Ego autem
nullo horum usus sum. Non scripsi autem
haec ut ita fiant in me: bonum est enim mihi
magis mori, quam ut gloriam meam quis eua-
Hier. 20. 9. 16 cuet. Nam si euangelizauero, non est mihi
Eph. 6. 20. gloria: necessitas enim mihi incumbit: uae
17 enim mihi est, si non euangelizauero. Si enim
uolens hoc ago, mercedem habeo: si autem in
12. 18 uitus, dispensatio mihi credita est. Quae est
ergo merces mea? Ut euangelium praedicans,
sine sumptu ponam euangelium, ut non abutar
Mt. 20. 26, 27. Gal. 5. 13. 19 potestate mea in euangelio. Nam cum liber

7 de fructu SC 9 bobus SC 10 utique + hoc SC 12 sunt
+ quare SC 13 edunt + et SC altari bis C; altaria . . . altari
S participant SC 14 ijs SC 15 > autem scripsi SC

essem ex omnibus, omnium me seruum feci,
 ut plures lucrī facerem. Et factus sum Iudaeis ²⁰ Act. 18. 3,
 tamquam Iudaeus, ut Iudaeos lucrarer : his ^{21. 20-26.}
 qui sub lege sunt, quasi sub lege essem, cum
 ipse non essem sub lege, ut eos qui sub lege
 erant, lucrī facerem : his qui sine lege erant, ²¹ Gal. 2. 3.
 tamquam sine lege essem, cum sine lege Dei
 non essem, sed in lege essem Christi, ut lucrī
 facerem eos qui sine lege erant. Factus sum ²² Rom. 14. 2,
 infirmis infirmus, ut infirmos lucrī facerem. ^{Cor. 11. 29.}
 Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem
 saluos. Omnia autem facio propter euange- ²³
 lium, ut particeps eius efficiar. Nescitis quod ²⁴ Act. 20. 24,
 hi qui in stadio currunt, omnes quidem cur- ^{Phil. 3. 14.}
 runt, sed unus accipit brauium? Sic currite ^{2 Tim. 4. 7.}
 ut comprehendatis. Omnis autem qui in agone ^{Eph. 6. 12.}
 contendit, ab omnibus se abstinet. Et illi qui- ²⁵ 1 Tim. 6. 12.
 dem ut corruptibilem coronam accipiant : nos ^{2 Tim. 2. 5.}
 autem incorruptam. Ego igitur sic curro, non ^{Iac. 1. 12.}
 quasi in incertum : sic pugno, non quasi aerem ^{1 Pet. 1. 4,}
 uerberans : sed castigo corpus meum, et in ^{5. 4.}
 seruitutem redigo : ne forte cum aliis praedi- ²⁷ Rom. 8. 13.
 cauerim, ipse reprobus efficiar.

Nolo enim uos ignorare, fratres, quoniam ¹⁰ Ex. 13. 21,
 patres nostri omnes sub nube fuerunt, et om- ^{14. 19, 24.}
 nes mare transierunt, et omnes in Mose bapti- ²
 zati sunt, in nube et in mari : et omnes ean- ³ Ex. 16. 15,
 dem escam spiritalem manducauerunt, et om- ⁴ 35.
 nes eundem potum spiritalem biberunt : bibe- ^{Dt. 8. 3.}
 bant autem de spiritali consequenti eos petra : ^{Ex. 17. 6.}
 petra autem erat Christus. Sed non in pluri- ⁵ Num. 14. 23,
 bus eorum beneplacitum est Deo : nam pro- ^{37, 26. 64, 65.}
 strati sunt in deserto. Haec autem in figura ⁶ Num. 11. 4,
 33, 34.

¹⁹ lucrifac. uno uerbo *SC* semper ^{20, 21} ijs *SC*, et ij ²⁴ 10. ⁴ con-
 sequente *SC*

- facta sunt nostri, ut non simus concupiscentes
 Ex. 32. 6. 7 malorum, sicut et illi concupierunt. Neque
 Dt. 9. 16. idololatrae efficiamini, sicut quidam ex ipsis :
 quemadmodum scriptum est : Sedit populus
 manducare et bibere, et surrexerunt ludere.
 Num. 25. 1, 9. 8 Neque fornicemur, sicut quidam ex ipsis forni-
 Num. 21. 6. 9 cati sunt : et ceciderunt una die uiginti tria mi-
 lia. Neque temtemus Christum, sicut quidam
 eorum temtauerunt, et a serpentibus perierunt.
 Num. 14. 2, 29-37. 10 Neque murmuraueritis, sicut quidam eorum
 murmurauerunt : et perierunt ab extermina-
 Rom. 4. 23, 13. 11 tore. Haec autem omnia in figura contingebant
 illis : scripta sunt autem ad correptionem
 nostram, in quos fines saeculorum deuenerunt.
 Rom. 11. 20. 12 Itaque qui se existimat stare, uideat ne cadat.
 13 Temtatio uos non adprehendat nisi humana :
 fidelis autem Deus est, qui non patietur uos
 temtari super id quod potestis, sed faciet cum
 temptatione etiam prouentum ut possitis susti-
 nere.
 1 Ioh. 5. 21. 14 Propter quod, carissimi mihi, fugite ab ido-
 15 lorum cultura. Ut prudentibus loquor : uos
 11. 25. 16 iudicate quod dico. Calix benedictionis cui
 Mt. 26. 27. benedicimus, nonne communicatio sanguinis
 Mc. 14. 23. Christi est ? et panis quem frangimus, nonne
 Lc. 22. 20. participatio corporis Domini est ? Quoniam
 Act. 2. 42, 46. 17 unus panis, unum corpus multi sumus : omnes
 1 Cor. 12. 12-27. 18 que de uno pane participamus. Uidete Isra-
 Rom. 12. 5. 18 hel secundum carnem : nonne qui edunt ho-
 Leu. 3. 3, 7. 15. 19 stias, participes sunt altaris ? Quid ergo dico ?
 Heb. 13. 10. 19 quod idolis immolatum sit aliquid ? aut quod
 1 Cor. 8. 4.

13 supra SC > etiam cum tentatione SC 15 uos + ipsi
 SC 16 calix legimus cum ADSC : calicem *codd. longe plur.*
 17 panis + et S sumus : omnesque : sumus, omnes, qui SC
 pane + et de vno calice S participamus SC 19 quid ergo ?
 dico quod SC

idolum sit aliquid? Sed quae immolant gentes, 20 Leu. 17. 7.
daemoniis immolant, et non Deo : nolo autem Dt. 32. 17.
uos socios fieri daemoniorum. Non potestis Ps. 105 (106).
calicem Domini bibere, et calicem daemonio- 37.
rum : non potestis mensae Domini participes Bar. 4. 7.
esse, et mensae daemoniorum. An aemula- Apoc. 9. 20.
mur Dominum? Numquid fortiores illo su- Mal. 1. 7, 12.
mus? 2 Cor. 6. 15,
16.
Dt. 32. 21.
Rom. 10. 19.

Omnia licent, sed non omnia expediunt : 23 1 Cor. 6. 12.
omnia licent, sed non omnia aedificant. Ne- 24 13. 5.
mo quod suum est quaerat, sed quod alterius. Gal. 6. 2.
Omne quod in macello uenit manducate, nihil Phil. 2. 4.
interrogantes propter conscientiam. Domini 25 8. 7.
est terra et plenitudo eius. Si quis uocat uos 26 Ps. 23 (24). 1.
infidelium, et uultis ire, omne quod uobis ad- 27
ponitur manducate, nihil interrogantes propter
conscientiam. Si quis autem dixerit : Hoc 28
immolaticium est idolis : nolite manducare pro-
pter illum qui indicauit, et propter conscien-
tiam. Conscientiam autem dico non tuam, 29 1 Cor. 8. 9-12.
sed alterius : ut quid enim libertas mea iudi-
catur ab alia conscientia? Si ego cum gratia 30 1 Tim. 4. 3, 4.
participo, quid blasphemor pro eo quod gratias
ago? Siue ergo manducatis, siue bibitis, uel 31 Col. 3. 17.
aliud quid facitis : omnia in gloriam Dei facite.
Sine offensione estote Iudaeis, et gentibus, et 32 Rom. 14. 13.
ecclesiae Dei : sicut et ego per omnia omnibus 33 1 Cor. 9. 22.
placeo, non quaerens quod mihi utile est, sed
quod multis ut salui fiant. Imitatores mei e- 11 4. 16.
stote, sicut et ego Christi. Phil. 3. 17.

Laudo autem uos, fratres, quod omnia 2 2 Thess. 2. 15,
mei memores estis : et sicut tradidi uobis, prae- 3. 6.

²³ omnia *pr. et tert.* + mihi *SC* ²⁵ uenit *SC* ²⁷ infide-
lium + ad coenam *S* ²⁸ immolatum *SC* ²⁹ alia : aliena *SC*
³¹ uel : siue *SC* 11. 2 quod *sine addit.* AF*G*H : + in C ;
+ per DF^cG^cV*SC*

3. 23. 3 cepta mea tenetis. Uolo autem uos scire
 Gen. 3. 16. quod omnis uiri caput, Christus est: caput au-
 Eph. 5. 23. tem mulieris, uir: caput uero Christi, Deus.
- 4 Omnis uir orans aut prophetans uelato capite,
 5 deturpat caput suum: omnis autem mulier
 orans aut prophetans non uelato capite, detur-
 pat caput suum: unum est enim atque si decal-
 6 uetur. Nam si non uelatur mulier, et tondea-
 tur: si uero turpe est mulieri, tonderi aut de-
 Gen. 1. 27, 7 caluari, uelet caput suum. Uir quidem non
 9. 6. debet uelare caput, quoniam imago et gloria
- Gen. 2. 21- 8 est Dei: mulier autem gloria uiri est. Non
 1 Tim. 2. 23. 13. enim uir ex muliere est, sed mulier ex uiro.
- Gen. 2. 18. 9 Etenim non est creatus uir propter mulierem,
 10 sed mulier propter uirum. Ideo debet mulier
 potestatem habere supra caput propter ange-
 11 los. Uerum tamen neque uir sine muliere,
 12 neque mulier sine uiro in Domino. Nam si-
 cut mulier de uiro, ita et uir per mulierem:
 13 omnia autem ex Deo. Uos ipsi iudicate: de-
 14 cet mulierem non uelatam orare Deum? Nec
 ipsa natura docet uos, quod uir quidem si co-
 15 mam nutriat, ignominia est illi: mulier uero si
 comam nutriat, gloria est illi: quoniam capilli
 16 pro uelamine ei dati sunt. Si quis autem uide-
 tur contentiosus esse, nos talem consuetudinem
 non habemus, neque ecclesiae Dei.
- 17 Hoc autem praecipio, non laudans: quod
 1. 10, 11. 18 non in melius, sed in deterius conuenitis. Pri-
 mum quidem conuenientibus uobis in ecclesia,
 1 Ioh. 2. 19. 19 audio scissuras esse, et ex parte credo. Nam
 Dt. 13. 3. oportet et hereses esse, ut et qui probati sunt,

⁵ > enim est SC ac SC ⁶ et om. SC ⁷ caput + suum
 SC > Dei est SC ¹⁰ potestatem: velamen S caput
 + suum, et S ¹⁵ dati sunt? S ¹⁶ ecclesiae ACDF^cG: ecclesia
 F*HVSC ¹⁸ Ecclesiam SC esse + inter vos SC ¹⁹ haereses SC

manifesti fiant in uobis. Conuenientibus ergo 20
 uobis in unum, iam non est Dominicam cae-
 nam manducare. Unusquisque enim suam 21
 caenam praesumit ad manducandum : et alius
 quidem esurit, alius autem ebrius est. Num- 22
 quid domos non habetis ad manducandum et
 bibendum ? aut ecclesiam Dei contemnitis, et Iac. 2. 6.
 confunditis eos qui non habent ? Quid dicam
 uobis ? Laudo uos ? in hoc non laudo. ¹ Ego 23 Mt. 26. 26-28.
 enim accepi a Domino, quod et tradidi uobis : Mc. 14. 22-24.
 quoniam Dominus Iesus in qua nocte trade- Lc. 22. 19, 20.
 batur, accepit panem, ¹ et gratias agens, fregit 24
 et dixit : Hoc est corpus meum, quod pro
 uobis tradetur : hoc facite in meam comme-
 morationem. Similiter et calicem, postquam 25 Ex. 24. 8.
 caenauit, dicens : Hic calix nouum testamen- Zech. 9. 11.
 tum est in meo sanguine : hoc facite quotiens- Heb. 9. 22, 23.
 cumque bibetis, in meam commemorationem.
 Quotienscumque enim manducabitis panem 26
 hunc, et calicem bibetis, mortem Domini ad-
 nuntiatis donec ueniat. Itaque quicumque 27 Ioh. 13. 27.
 manducauerit panem, uel biberit calicem Do- Heb. 10. 29.
 mini indigne : reus erit corporis et sanguinis
 Domini. Probet autem se ipsum homo : et 28 2 Cor. 13. 5.
 sic de pane illo edat, et de calice bibat. Qui 29
 enim manducat et bibit indigne, iudicium sibi
 manducat et bibit, non diiudicans corpus.
 Ideo inter uos multi infirmi et inbecilles, et 30 Eph. 5. 14.
 dormiunt multi. Quod si nosmet ipsos diiudi- 31 1 Thess. 5. 6.
 caremus, non utique iudicaremur. Dum iudi- 32 Heb. 12. 5-12.
 camur autem, a Domino corripimur, ut non Apoc. 3. 19.

²⁴ dixit + Accipite, et manducate SC quod pro uobis
 tradetur cum A(om. quod) FHVSC, cf. quod tradidi pro uobis D :
 pro uobis tantum G (ex graeco correctum = τὸ ὑπὲρ ὑμῶν N*ABC*);
 om. plane C ²⁶ annuntiabitur SC ²⁷ panem + hunc SC
²⁹ corpus + Domini SC ³⁰ imbecilles SC

33 cum hoc mundo damnemur. Itaque, fratres mei, cum conuenitis ad manducandum, inuicem expectate. Si quis esurit, domi manducet: ut non in iudicium conueniatis. Cetera autem cum uenero disponam.

12 De spiritalibus autem, nolo uos ignorare, 2 fratres. Scitis quoniam cum gentes essetis, ad simulacra muta prout ducebamini euntes. 3 Ideo notum uobis facio, quod nemo in Spiritu Dei loquens, dicit Anathema Iesu. Et nemo potest dicere, Dominus Iesus, nisi in Spiritu sancto.

4 Diuisiones uero gratiarum sunt, idem autem 5 Spiritus: et diuisiones ministracionum sunt, 6 idem autem Dominus: et diuisiones operationum sunt, idem uero Deus, qui operatur omnia 7 in omnibus. Unicuique autem datur manifestatio Spiritus ad utilitatem. Alii quidem per Spiritum datur sermo sapientiae: alii autem sermo scientiae, secundum eundem Spiritum: 8 alii fides in eodem Spiritu: alii gratia sanitatum in uno Spiritu: alii operatio uirtutum: alii prophetia: alii discretio spirituum: alii genera linguarum: alii interpretatio sermonum. Haec autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, diuidens singulis prout uult.

12 Sicut enim corpus unum est, et membra habet multa, omnia autem membra corporis cum sint multa, unum corpus sunt: ita et Christus. 13 Etenim in uno Spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, siue Iudaei, siue gentiles, siue serui, siue liberi: et omnes unum

12. 2 scitis + autem S 12 unum sec. + tamen SC 13 unum Spiritum: in vno Spiritu SC

Spiritum potati sumus. Nam et corpus non ¹⁴ est unum membrum, sed multa. Si dixerit ¹⁵ pes: Quoniam non sum manus, non sum de corpore: non ideo non est de corpore? Et ¹⁶ si dixerit auris: Quia non sum oculus, non sum de corpore: non ideo non est de corpore? ¹ Si totum corpus oculus, ubi auditus? Si to- ¹⁷ tum auditus, ubi odoratus? Nunc autem po- ¹⁸ suit Deus membra, unumquodque eorum in corpore sicut uoluit. Quod si essent omnia ¹⁹ unum membrum, ubi corpus? Nunc autem ²⁰ ^{12, 14.} multa quidem membra, unum autem corpus. Non potest dicere oculus manui: Opera tua ²¹ non indigeo: aut iterum caput pedibus: Non estis mihi necessarii. Sed multo magis quae ²² uidentur membra corporis infirmiora esse, necessariora sunt: et quae putamus ignobiliora ²³ membra esse corporis, his honorem abundantiore circumdamus: et quae inhonesta sunt nostra, abundantiore honestatem habent. Honesta autem nostra nullius egent: sed Deus ²⁴ temperauit corpus, ei cui deerat abundantior tribuendo honorem: ut non sit schisma ²⁵ in corpore, sed id ipsum pro inuicem sollicita sint membra. Et si quid patitur unum mem- ²⁶ brum, conpatiuntur omnia membra: siue gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra. Uos autem estis corpus Christi, et ²⁷ membra de membro. Et quosdam quidem ²⁸ posuit Deus in ecclesia, primum Apostolos, secundo prophetas, tertio doctores, deinde uirtutes, exingratias curationum, opitulationes,

Rom. 12. 5.

Eph. 5. 30.

Rom. 12. 6, 7.

Eph. 4. 11, 12.

^{15 et 16} non tert.: num SC ¹⁶ quia: quoniam SC ²¹ po-
test + autem. SC > oculus dicere SC ²⁵ sed + in S
²⁸ exinde SC

29 gubernationes, genera linguarum. Numquid omnes Apostoli? numquid omnes prophetae?
 30 numquid omnes doctores? numquid omnes uirtutes? numquid omnes gratiam habent curationum? numquid omnes linguis loquuntur?
 14. 1, 39. 31 numquid omnes interpretantur? Aemulamini autem charismata maiora.

Et adhuc excellentiorem uiam uobis de-
 13 monstro. Si linguis hominum loquar et angelorum, caritatem autem non habeam, factus sum uelut aes sonans, aut cymbalum tinniens.

Mt. 7. 22,
 17 20, 21. 21.
 Mc. 11. 23,
 Lc. 17. 6.

2 Et si habuero prophetiam, et nouerim mysteria omnia, et omnem scientiam: et si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, caritatem autem non habuero, nihil sum.

Mt. 6. 2.
 Lc. 19. 8

3 Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas: et si tradidero corpus meum ut ardeam, caritatem autem non habuero, nihil

Dan. 3. 21.
 2 Macc. 7. 5.

4 mihi prodest. Caritas patiens est, benigna est: caritas non aemulatur, non agit perperam,

Zach. 8. 17.
 1 Cor. 10. 24.
 Phil. 2. 4, 21.
 2 Tim. 2. 24.

5 non inflatur, ¹ non est ambitiosa, non quaerit quae sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, ¹ non gaudet super iniquitatem, congaudet

2 Ioh. 4.
 3 Ioh. 3, 4.

6 lum, ¹ non gaudet super iniquitatem, congaudet

Prou. 10. 12.
 1 Cor. 9. 12.
 1 Pet. 4. 8.

7 autem ueritati: omnia suffert, omnia credit, 8 omnia sperat, omnia sustinet. Caritas numquam excidit: siue prophetiae, euacuabuntur: siue linguae, cessabunt: siue scientia, destruetur.

9 Ex parte enim cognoscimus, et ex parte 10 prophetamus: cum autem uenerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est.

11 Cum essem paruulus, loquebar ut paruulus, sapiebam ut paruulus, cogitabam ut paruulus:

28 linguarum + interpretationes sermonum SC 31 maiora
 AG: meliora CDFHVSC 13. 3 meum + ita SC 6 super
 iniquitate SC 8 prophetiae euac., siue linguae cess., siue
 scientia destr. SC

quando factus sum uir, euacuauí quae erant paruuli. Uidemus nunc per speculum in enigmate : tunc autem facie ad faciem : nunc cognosco ex parte : tunc autem cognoscam sicut et cognitus sum. Nunc autem manet fides, spes, caritas, tria haec : maior autem his est caritas.

12 Ex. 33. 11.
Num. 12. 8.
2 Cor. 4. 18,
5. 7.
Iac. 1. 23.
1 Thess. 1. 3.

Sectamini caritatem, aemulamini spiritalia : 14 magis autem ut prophetetis. Qui enim loquitur lingua, non hominibus loquitur, sed Deo : nemo enim audit : Spiritu autem loquitur mysteria. Nam qui prophetat, hominibus loquitur aedificationem, et exhortationem, et consolationem. Qui loquitur lingua, semet ipsum aedificat : qui autem prophetat, ecclesiam aedificat. Uolo autem omnes uos loqui linguis, magis autem prophetare : nam maior est qui prophetat, quam qui loquitur linguis : nisi forte ut interpretetur, ut ecclesia aedificationem accipiat. Nunc autem, fratres, si uenero ad uos linguis loquens : quid uobis prodero, nisi si uobis loquar aut in reuelatione, aut scientia, aut prophetia, aut in doctrina ? Tamen quae sine anima sunt uocem dantia, siue tibia, siue cithara : nisi distinctionem sonituum dederint, quomodo sciatur quod canitur, aut quod citharizatur ? Etenim si incertam uocem det tuba, quis parabit se ad bellum ? Ita et uos per linguam nisi manifestum sermonem dederitis, quomodo sciatur id quod dicitur ? eritis enim in aera loquentes. Tam multa, ut puta, genera linguarum sunt in hoc mundo : et

Num. 11. 29.

¹¹ quando + autem SC ¹² aenigmate SC ¹³ manent SC
his : horum SC 14. ² Spiritus S ³ loquitur + ad SC
⁴ ecclesiam + Dei SC ⁵ ut pr. om. SC ⁶ si sec. om. SC
aut sec. et tert. + in SC ⁷ sciatur + id SC

11 nihil sine uoce est. Si ergo nesciero uirtutem
 uocis, ero ei cui loquor, barbarus : et qui lo-
 12 quitur, mihi barbarus. Sic et uos, quoniam
 aemulatores estis spirituum, ad aedificationem
 13 ecclesiae quaerite ut abundetis. Et ideo qui
 14 loquitur lingua, oret ut interpretetur. Nam si
 orem lingua, spiritus meus orat, mens autem
 Eph. 5. 19. 15 mea sine fructu est. ¹ Quid ergo est ? Orabo
 Col. 3. 16. spiritu, orabo et mente : psallam spiritu, psal-
 Iac. 5. 13. 16 lam et mente. Ceterum si benedixeris spiritu:
 quis supplet locum idiotae, quomodo dicet,
 Amen, super tuam benedictionem ? quoniam
 17 quid dicas, nescit. Nam tu quidem bene gra-
 18 tias agis : sed alter non aedificatur. Gratias
 ago Deo, quod omnium uestrum lingua loquor.
 19 Sed in ecclesia uolo quinque uerba sensu meo
 loqui, ut et alios instruam, quam decem milia
 uerborum in lingua.
 Eph. 4. 14. 20 Fratres, nolite pueri effici sensibus : sed ma-
 Heb. 5. 12, litia paruuli estote : sensibus autem perfecti
 13. 21 estote. In lege scriptum est : Quoniam in
 Mt. 10. 16. aliis linguis et labiis aliis loquar populo huic :
 Dt. 28. 49. et nec sic exaudient me, dicit Dominus. Ita-
 Es. 28. 11, 12. que linguae in signum sunt non fidelibus,
 sed infidelibus: prophetiae autem non infide-
 Act. 2. 13. 23 libus, sed fidelibus. Si ergo conueniat uniuer-
 sa ecclesia in unum, et omnes linguis loquan-
 tur, intrent autem idiotae aut infideles: nonne
 24 dicent quod insanitis ? Si autem omnes pro-
 phetent, intret autem quis infidelis uel idiota,
 Ioh. 16. 8. conuincitur ab omnibus, diiudicatur ab omni-
 Es. 45. 14. bus: ¹ occulta cordis eius manifesta fiunt: et ita
 Dan. 2. 47. 25

¹⁶ quis *codd. longe plur. et* § (quis suppl. lo. idiotae ?) : qui G¹ ;
 quid D ¹⁸ Deo + meo § ²¹ lege + enim § et *pr. bis*
repetitum § ²³ dicent: quid insanitis ? § ²⁵ occulta + enim §

cadens in faciem adorabit Deum, pronuntians quod uere Deus in uobis sit.

Quid ergo est, fratres? cum conuenitis, unus- 26
quisque uestrum psalmum habet, doctrinam
habet, apocalypsin habet, linguam habet, inter-
pretationem habet. Omnia ad aedificatio- Rom. 14. 19.
nem fiant. Siue lingua quis loquitur, secundum 27
duos, aut ut multum tres, et per partes, et
unus interpretetur. Si autem non fuerit inter- 28
pres, taceat in ecclesia, sibi autem loquatur,
et Deo. Prophetæ duo aut tres dicant, et 29 1 Ioh. 4. 1.
ceteri diiudicent. Quod si alii reuelatum fue- 30
rit sedenti, prior taceat. Potestis enim om- 31
nes per singulos prophetare: ut omnes dis-
cant, et omnes exhortentur: et spiritus pro- 32
phetarum prophetis subiecti sunt. Non enim 33
est dissensionis Deus, sed pacis: sicut in om-
nibus ecclesiis sanctorum.

Mulieres in ecclesiis taceant: non enim per- 34 11. 3, 5.
mittitur eis loqui, sed subditas esse, sicut et
lex dicit. Si quid autem uolunt discere, domi 35 1 Tim. 2. 11,
uiros suos interrogent. Turpe est enim mu-
lieri loqui in ecclesia. An a uobis uerbum 36
Dei processit? aut in uos solos peruenit?

Si quis uidetur propheta esse aut spiritalis, 37
cognoscat quæ scribo uobis, quia Domini sunt
mandata. Si quis autem ignorat, ignorabitur. 38

Itaque, fratres, aemulamini prophetare: et 39
loqui linguis nolite prohibere. Omnia autem 40 Col. 2. 5.
honeste et secundum ordinem fiant.

Notum autem uobis facio, fratres, euange- 15
lium, quod praedicaui uobis, quod et accepistis,

²⁶ apocalypsim SC ²⁹ Prophetæ + autem SC ³² subiectus
est S ³³ sicut + et SC sanctorum AG*: + doceo CDFG^c
HVSC ⁴⁰ fiant + in uobis S

- 2 in quo et statis, ¹ per quod et saluamini, qua ratione praedicauerim uobis si tenetis, nisi frustra credidistis. Tradidi enim uobis in primis quod et accepi: quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas: et quia sepultus est, et quia surrexit tertia die secundum scripturas: et quia uisus est Cephae, et post haec undecim: deinde uisus est plus quam quingentis fratribus simul: ex quibus multi manent usque adhuc, quidam autem dormierunt: deinde uisus est Iacobo, deinde Apostolis omnibus: nouissime autem omnium, tamquam abortiuo, uisus est et mihi. Ego enim sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus uocari Apostolus, quoniam persecutus sum ecclesiam Dei. Gratia autem Dei sum id quod sum: et gratia eius in me uacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboraui: non ego autem, sed gratia Dei mecum. Siue enim ego, siue illi: sic praedicamus, et sic credidistis.
- Act. 17. 32. 12 Si autem Christus praedicatur quod resurrexit a mortuis, quomodo quidam dicunt in uobis, quoniam resurrectio mortuorum non est?
- 13 Si autem resurrectio mortuorum non est, neque Christus resurrexit. Si autem Christus non resurrexit, inanis est ergo praedicatio nostra, inanis est et fides uestra: inuenimur autem et falsi testes Dei: quoniam testimonium diximus aduersus Deum quod suscitauerit Christum, quem non suscitauit, si mortui non resurgunt. Nam si mortui non resurgunt, ne-

15. ⁴ resurrexit *SC* ⁵ haec: hoc *SC* ¹¹ praedicauiimus
¹⁴ *om.* ergo *DS* ^{15, 16} *om.* si mortui non resurgunt *pr.*
*DFcV**; *om.* Nam si m. non res. *AF*H^c*; nos sequimur *codd.*
*CGH*V^c et SC*

que Christus resurrexit. Quod si Christus 17 Ioh. 8. 21, 24.
non resurrexit, uana est fides uestra : adhuc
enim estis in peccatis uestris. Ergo et qui 18
dormierunt in Christo, perierunt. Si in hac 19
uita tantum in Christo sperantes sumus, mi-
serabiliores sumus omnibus hominibus.

Nunc autem Christus resurrexit a mortuis, 20 Act. 26. 23.
primitiae dormientium. Quoniam enim per ho- 21 Col. 1. 18.
minem mors, et per hominem resurrectio mor- Apoc. 1. 5.
tuorum. Et sicut in Adam omnes moriuntur, 22 Gen. 3. 17-19.
ita et in Christo omnes uiuificabuntur. Unus- 23 Ioh. 11. 25.
quisque autem in suo ordine: primitiae Chri- Rom. 5. 12-18.
stus : deinde hi qui sunt Christi, in aduentu Lc. 14. 14.
eius. Deinde finis: cum tradiderit regnum Deo 24 1 Thess. 4.
et Patri, cum euacuauerit omnem principatum, 14-16.
et potestatem, et uirtutem. Oportet autem 25 Apoc. 20. 5.
illum regnare donec ponat omnes inimicos sub Dan. 2. 44,
pedibus eius. Nouissima autem inimica de- 26 7. 14.
struetur mors. Omnia enim subiecit sub pedi- 27 Ps. 109 (110)
bus eius. Cum autem dicat : Omnia subiecta 1.
sunt ei : sine dubio praeter eum, qui subiecit Ps. 8. 8 (6).
ei omnia. Cum autem subiecta fuerint illi 28
omnia : tunc ipse Filius subiectus erit illi
qui sibi subiecit omnia, ut sit Deus omnia in
omnibus.

Alioquin quid facient qui baptizantur pro 29
mortuis, si omnino mortui non resurgunt? ut
quid et baptizantur pro illis? ut quid et nos 30 Rom. 8. 36.
periclitamur omni hora? Cotidie morior 31 2 Cor. 11.
propter uestram gloriam, fratres, quam habeo 23-27.
in Christo Iesu Domino nostro. Si secundum 32 2 Cor. 4. 10,
hominem ad bestias pugnaui Ephesi, quid mihi 11.
Act. 19. 30.
1 Cor. 16. 8.

²¹ enim : quidem *SC* ²³ ij *SC* in aduentu eius : qui in
adu. eius crediderunt *SC* ²⁶ nouissime *S* ²⁷ autem + haec *S*
²⁸ tunc + et *SC* illi *sec.* : ei *SC* > subiecit sibi *SC*
³¹ propter : per *C*

- ² Cor. 1. 8. prodest, si mortui non resurgunt? Manducemus
 Es. 22. 13. ³³ et bibamus, cras enim moriemur. Nolite se-
 Rom. 13. 11. ³⁴ duci: Corruptum mores bonos conloquia
 Eph. 5. 14. mala. Euigilate iuste, et nolite peccare: igno-
 rantiam enim Dei quidam habent: ad reueren-
 tiam vobis loquor.
 ³⁵ Sed dicet aliquis: Quomodo resurgunt mor-
 Ioh. 12. 24. ³⁶ tui? quali autem corpore ueniunt? Insipiens,
 tu quod seminas non uiuificatur, nisi prius
 ³⁷ moriatur. Et quod seminas, non corpus quod
 futurum est seminas, sed nudum granum, ut
 ³⁸ puta, tritici aut alicuius ceterorum: Deus au-
 tem dat illi corpus sicut uoluit, et unicuique
 ³⁹ seminum proprium corpus. Non omnis caro
 eadem caro: sed alia hominum, alia pecorum,
 ⁴⁰ alia caro uolucrum, alia autem piscium. Et
 corpora caelestia, et corpora terrestria: sed alia
 quidem caelestium gloria, alia autem terre-
 ⁴¹ strium. Alia claritas solis, alia claritas lunae,
 alia claritas stellarum: stella enim a stella
 ⁴² differt in claritate. Sic et resurrectio mortuo-
 rum. Seminatur in corruptione, surgit in in-
 Phil. 3. 21. ⁴³ corruptione: seminatur in ignobilitate, surgit
 in gloria: seminatur in infirmitate, surgit in
 ⁴⁴ uirtute: seminatur corpus animale, surgit cor-
 pus spiritale. Si est corpus animale, est et
 ⁴⁵ spiritale, ¹ sicut scriptum est: Factus est primus
 Gen. 2. 7. homo Adam in animam uiuentem, nouissimus
 Ioh. 6. 63. ⁴⁶ Adam in spiritum uiuificantem. Sed non prius
 Rom. 8. 10. quod spiritale est, sed quod animale est: de-
 ⁴⁷ inde quod spiritale. Primus homo de terra,
 Gen. 2. 7, terrenus: secundus homo de caelo, caelestis.
 3. 19.
 Act. 1. 11.
 Phil. 3. 20,
 21.
- ³⁴ iusti SC ³⁵ quali autem: qualive SC venient SC
³⁸ uoluit: vult SC ³⁹ alia pr. + quidem SC alia sec. + vero
 SC alia volucrum (om. caro) SC ⁴¹ lunae + et SC
^{42, 43, 44} surget semper SC ⁴⁶ est sec. om. SC

Qualis terrenus, tales et terreni: et qualis 48
caelestis, tales et caelestes. Igitur sicut porta- 49
uimus imaginem terreni, portemus et imagi-
nem caelestis. Gen. 5. 3.
1 Ioh. 3. 2.

Hoc autem dico, fratres, quoniam caro et 50
sanguis regnum Dei possidere non possunt:
neque corruptio incorruptelam possidebit.
Ecce mysterium uobis dico: Omnes quidem 51
resurgemus, sed non omnes immutabimur. In 52
momento, in ictu oculi, in nouissima tuba:
canet enim, et mortui resurgent incorrupti, et
nos immutabimur. Oportet enim corruptibile 53
hoc induere incorruptelam: et mortale hoc
inducere immortalitatem. Cum autem mortale 54
hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo
qui scriptus est: Absorta est mors in uictoria.
Ubi est, mors, uictoria tua? ubi est, mors, stimu- 55
lus tuus? Stimulus autem mortis peccatum 56
est: uirtus uero peccati lex. Deo autem gra- 57
tias, qui dedit nobis uictoriam per Dominum
nostrum Iesum Christum. Itaque, fratres mei 58
dilecti, stabiles estote, et immobiles: abundan-
tes in opere Domini semper, scientes quod
labor uester non est inanis in Domino.

De collectis autem quae fiunt in sanctos, 16
sicut ordinaui ecclesiis Galatiae, ita et uos
facite. Per unam sabbati unusquisque ue- 2
strum apud se ponat, recondens quod ei bene
placuerit: ut non cum uenero, tunc collectae
fiant. Cum autem praesens fuero, quos pro- 3
baueritis per epistulas, hos mittam perferre
gratiam uestram in Hierusalem. Quod si 4

⁵⁰ quoniam: quia *SC* ⁵¹ immutabimur *SC*, et ⁵² ⁵² enim
+ tuba *SC* ⁵³ incorruptelam: incorruptionem *SC* im-
mortalitatem *SC*, et ⁵⁴ ⁵⁴ absorpta *SC* ⁵⁸ immobiles *SC*
16. 2 apud se seponat *SC*

- dignum fuerit ut ego eam, mecum ibunt.
- Act. 19. 21. 5 Ueniam autem ad uos cum Macedoniam pertransiero: nam Macedoniam pertransibo.
- 6 Apud uos autem forsitan manebo, uel etiam hiemabo: ut uos me deducatis quocumque
- 7 iero. Nolo enim uos modo in transitu uidere: spero enim me aliquantum temporis manere
- Act. 19. 1-10. 8 apud uos, si Dominus permiserit. Permanebo
- 9 autem Ephesi usque ad Pentecosten. Ostium enim mihi apertum est magnum et euidens: et aduersarii multi.
4. 17. 10 Si autem uenerit Timotheus, uidete ut sine
- Phil. 2. 19-23. timore sit apud uos: opus enim Domini operatur, sicut et ego. Ne quis ergo illum spernat:
- 1 Tim. 4. 12. 11 deducite autem illum in pace, ut ueniat ad me: expecto enim illum cum fratribus. De
- Act. 18. 24. 12 Apollo autem fratre, multum rogavi eum ut
- 1 Cor. 1. 12, 3. 4. ueniret ad uos cum fratribus: et utique non fuit uoluntas ut nunc ueniret: ueniet autem, cum ei uacuum fuerit.
- Mc. 13. 37. 13 Uigilate, state in fide, uiriliter agite, et con-
- Eph. 6. 10. 14 fortamini. Omnia uestra in caritate fiant.
1. 16. 15 Obsecro autem uos, fratres: nostis domum Stephanæ, et Fortunati, quoniam sunt primitiæ Achaiae, et in ministerium sanctorum ordi-
- 1 Thess. 5. 12. 16 nauerunt se ipsos: ut et uos subditi sitis eius-
- Heb. 13. 17. 17 modi, et omni cooperanti et laboranti. Gaudeo autem in praesentia Stephanæ, et Fortunati, et Achaici: quoniam id quod uobis
- 1 Thess. 5. 12. 18 deerat ipsi suppleuerunt: refecerunt enim et meum spiritum, et uestrum. Cognoscite ergo qui eiusmodi sunt.

⁴ ut + et SC ⁷ aliquantulum SC ¹¹ Nequis uno uerbo SC
¹² fratre sine addit. AGV: + notum uobis (> vobis notum SC)
 facio (faciam D) quoniam DFS; + significo uobis quia CH uo-
 luntas + eius S ¹⁵ Fortunati + et Achaici SC ¹⁸ huiusmodi SC

¹ Salutant uos ecclesiae Asiae. Salutant uos ¹⁹ Act. 18. 2, 18, 26.
in Domino multum Aquila et Prisca, cum do- Rom. 16. 3.
mestica sua ecclesia. Salutant uos fratres ²⁰ 2 Tim. 4. 19.
omnes. Salutate inuicem in osculo sancto. Rom. 16. 16.
Salutatio mea manu Pauli. Si quis non ²¹ 2 Cor. 13. 12.
amat Dominum Iesum Christum, sit anathe- 1 Pet. 5. 14.
ma, Maranatha. Gratia Domini Iesu uobis- ²² Col. 4. 18.
cum. Caritas mea cum omnibus uobis in ²³ 2 Thess. 3. 17.
Christo Iesu. Amen. Phil. 4. 5.

EXPLICIT EPISTULA AD CORINTHIOS PRIMA

EPISTULA AD CORINTHIOS SECUNDA

PAULUS Apostolus Iesu Christi per uolun- ¹
tatem Dei, et Timotheus frater, ecclesiae Dei
quae est Corinthi, cum omnibus sanctis qui
sunt in uniuersa Achaia. Gratia uobis et ² Rom. 1. 7.
pax a Deo Patre nostro, et Domino Iesu
Christo.

Benedictus Deus et Pater Domini nostri ³ Rom. 15. 5.
Iesu Christi, pater misericordiarum, et Deus Eph. 1. 3.
totius consolationis: qui consolatur nos in ⁴ 1 Pet. 1. 3.
omni tribulatione nostra, ut possimus et ipsi
consolari eos qui in omni pressura sunt, per
exhortationem qua exhortamur et ipsi a Deo.
Quoniam sicut abundant passionες Christi in ⁵
nobis, ita et per Christum abundat consolatio
nostra. Siue autem tribulamur, pro uestra ex- ⁶ 4. 15, 12. 15.

¹⁹ uos *pr.* + omnes $\mathcal{S}$ ¹⁹ Priscilla $\mathcal{S}\mathcal{C}$ ecclesia + apud quos
et hospitor $\mathcal{S}\mathcal{C}$ ²⁰ > omnes fratres $\mathcal{S}\mathcal{C}$ ²¹ Dominum
+ nostrum $\mathcal{S}\mathcal{C}$ ²² Maran Atha $\mathcal{C}$ ²³ Domini + nostri $\mathcal{S}\mathcal{C}$
Iesu + Christi $\mathcal{S}\mathcal{C}$ *om. subscr.* $\mathcal{S}\mathcal{C}$

Inscr. EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD CORIN-
THIOS SECVNDA $\mathcal{S}\mathcal{C}$

hortatione et salute: siue exhortamur, pro uestra
 exhortatione, quae operatur in tolerantia ea-
 7 rundem passionum quas et nos patimur: et
 spes nostra firma pro uobis: scientes quoniam
 sicut socii passionum estis, sic eritis et con-
 8 solationis. Non enim uolumus ignorare uos,
 1 Cor. 15. 32. fratres, de tribulatione nostra quae facta est in
 Asia: quoniam supra modum grauati sumus
 supra uirtutem, ita ut taederet nos etiam ui-
 9 uere. Sed ipsi in nobis ipsis responsum mor-
 tis habuimus, ut non simus fidentes in nobis,
 2 Tim. 4. 18. 10 sed in Deo qui suscitatur mortuos: qui de tantis
 periculis eripuit nos, et eruet: in quem spera-
 Rom. 15. 30. 11 mus quoniam et adhuc eripiet: adiuuantibus
 2 Cor. 4. 15. et uobis in oratione pro nobis: ut ex multa-
 rum personis facierum, eius quae in nobis
 est donationis per multos gratiae agantur pro
 nobis.

2. 17. 12 Nam gloria nostra haec est, testimonium
 conscientiae nostrae, quod in simplicitate et
 sinceritate Dei, et non in sapientia carnali,
 sed in gratia Dei conuersati sumus in mundo:
 13 abundantius autem ad uos. Non enim alia
 scribimus uobis quam quae legistis et cogno-
 scitis: spero autem quod usque in finem
 5. 12, 9. 3. 14 cognoscetis: sicut et cognouistis nos ex parte,
 Phil. 1. 26. quia gloria uestra sumus, sicut et uos nostra,
 in die Domini nostri Iesu Christi.

⁶ exhortatione *pr.*: *om.* S salute + siue consolamur pro
 uestra consolatione SC exhortatione *sec.* + et salute C in
 tolerantia: tolerantiam SC ⁷ et *pr.*: ut SC firma + sit SC
 quoniam: quod SC ⁹ nobismetipsis SC ¹⁰ > nos eripuit
 SC eruit SC ¹¹ ex multarum personis facierum *cum* F^c
 G^c (*inepte* facinorum) (H)VS: ex multorum personis CC, ex mul-
 tarum personis G*; ex multarum facierum A, ex multorum faciae
 F*; in multa facie D ¹² simplicitate + cordis SC in hoc
 mundo SC ¹³ cognouistis SC ¹⁴ quia: quod SC

Et hac confidentia uolui prius uenire ad uos, 15 Rom. 1. 11.
 ut secundam gratiam haberetis : et per uos 16 1 Cor. 16. 5-7.
 transire in Macedoniam, et iterum a Macedo-
 nia uenire ad uos, et a uobis deduci in Iu-
 daeam. Cum ergo hoc uoluisssem, numquid 17
 leuitate usus sum ? Aut quae cogito, secun-
 dum carnem cogito, ut sit apud me Est, et Non ?
 Fidelis autem Deus, quia sermo noster, qui 18
 fuit apud uos, non est in illo Est, et Non. Dei 19
 enim filius Iesus Christus, qui in uobis per
 nos praedicatus est, per me, et Siluanum, et
 Timotheum, non fuit Est et Non, sed Est in illo
 fuit. Quotquot enim promissiones Dei sunt, 20 Apoc. 3. 14.
 in illo Est : ideo et per ipsum Amen Deo ad
 gloriam nostram. Qui autem confirmat nos 21 1 Ioh. 2. 20,
 uobiscum in Christum, et qui unxit nos Deus : 27.
 et qui signauit nos, et dedit pignus Spiritus in 22 2 Cor. 5. 5.
 cordibus nostris. Eph. 1. 13,
 14.

Ego autem testem Deum inuoco in animam 23 13. 2.
 meam, quod parcens uobis non ueni ultra
 Corinthum : non quia dominamur fidei ue- 24 1 Pet. 5. 3.
 strae, sed adiutores sumus gaudii uestri : nam Rom. 11. 20.
 fide stetistis. Statui autem hoc ipse apud 2 2 Cor. 12. 21,
 me, ne iterum in tristitia uenirem ad uos. 13. 10.
 Si enim ego contristo uos, et quis est qui me 2
 laetificet, nisi qui contristatur ex me ? Et hoc 3
 ipsum scripsi uobis, ut non cum uenero, tri-
 stitiam super tristitiam habeam, de quibus
 oportuerat me gaudere : confidens in omnibus
 uobis, quia meum gaudium, omnium uestrum
 est. Nam ex multa tribulatione, et angustia 4 Act. 20. 31.
 cordis scripsi uobis per multas lacrimas : non Phil. 3. 18.

¹⁸ non *sec.* + sed est in illo EST S ¹⁹ fuit *pr.* + in illo S
²¹ in Christo SC ²² > qui et SC ²⁴ statis SC 2. ¹ ipsum
 SC

ut contristemini, sed ut sciatis quam caritatem habeo abundantius in uobis.

1 Cor. 5. 1, 2. 5 Si quis autem contristauit, non me contristauit, sed ex parte, ut non onerem omnes uos.
6 Sufficit illi qui eiusmodi est, obiurgatio haec
7 quae fit a pluribus: ita ut e contrario magis donetis et consolemini, ne forte abundantiori
8 tristitia absorbeatur qui eiusmodi est: propter
7. 16. 9 tatem. Ideo enim et scripsi, ut cognoscam experimentum uestrum, an in omnibus obedi-
10 dentes sitis. Cui autem aliquid donatis, et ego: nam et ego quod donaui, si quid donaui,
Lc. 22. 31. 11 propter uos in persona Christi, ¹ ut non circumueniamur a Satana: non enim ignoramus cogitationes eius.

12 Cum uenissem autem Troadem propter euangelium Christi, et ostium mihi apertum
Act. 20. 1-6. 13 esset in Domino, non habui requiem spiritui meo, eo quod non inuenerim Titum fratrem meum: sed uale faciens eis, profectus sum in
14 Macedoniam. Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Iesu, et odorem notitiae suae manifestat per nos in omni loco:
1 Cor. 1. 18. 15 quia Christi bonus odor sumus Deo, in his
Lc. 2. 34. 16 qui salui fiunt, et in his qui pereunt: aliis
Ioh. 9. 39. quidem odor mortis in mortem: aliis autem odor uitae in uitam. Et ad haec quis tam ido-

2 Cor. 11. 13. 17 neus? Non enim sumus sicut plurimi, adulterantes uerbum Dei: sed ex sinceritate, sed sicut ex Deo, coram Deo in Christo loquimur.

5. 12.
Act. 18. 27.

3 Incipimus iterum nosmet ipsos commen-

⁴ habeam SC ⁵ contristauit *pr.* + me S ⁷ e contrario *uno uerbo* SC ⁹ scripsi + uobis S ¹⁰ donastis SC ¹³ ualefaciens *uno uerbo* SC ¹⁵ ijs *bis* SC

dare? aut numquid egemus, sicut quidam,
commendaticiis epistulis ad uos, aut ex uobis?
Epistula nostra uos estis, scripta in cordibus 2
nostris, quae scitur et legitur ab omnibus ho-
minibus: manifestati quoniam epistula estis 3
Christi, ministrata a nobis, et scripta non atra-
mento, sed spiritu Dei uiui: non in tabulis
lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus. Fi- 4
duciam autem talem habemus per Christum
ad Deum: non quod sufficientes simus cogi- 5
tare aliquid a nobis, quasi ex nobis: sed suf-
ficientia nostra ex Deo est: qui et idoneos 6
nos fecit ministros noui testamenti: non lit-
terae, sed Spiritus; littera enim occidit, Spiri-
tus autem uiuificat. Quod si ministratio mor- 7
tis, litteris deformata in lapidibus, fuit in glo-
ria, ita ut non possent intendere filii Israhel in
faciem Mosi propter gloriam uultus eius, quae
euacuatur: quomodo non magis ministratio 8
Spiritus erit in gloria? Nam si ministratio 9
damnationis gloria est: multo magis abun-
dat ministerium iustitiae in gloria. Nam nec 10
glorificatum est quod claruit in hac parte, pro-
pter excellentem gloriam. Si enim quod eua- 11
cuatur, per gloriam est: multo magis quod
manet, in gloria est.

Habentes igitur talem spem, multa fiducia 12
utimur: et non sicut Moses ponebat uelamen 13
super faciem suam, ut non intenderent filii Is-
rahel in faciem eius, quod euacuatur: sed ob- 14
tusi sunt sensus eorum: usque in hodiernum
enim diem, id ipsum uelamen in lectione ue-

Rom. 16. 1.
1 Cor. 16. 3.

1 Cor. 9. 2.

Ex. 24. 12,
31. 18, 34. 1.
Dt. 4. 13,
10. 1.
Prou. 3. 3,
7. 3.

Hier. 31. 33.
Ezec. 11. 19,
36. 26.
Heb. 8. 8-13
2 Cor. 2. 16.
Hier. 31. 31.
1 Cor. 11. 25.
Ioh. 6. 63.
Rom. 8. 2.

Ex. 34. 29-
35.

Heb. 12. 18-
24.

Ex. 34. 29,
35.

Ex. 34. 29-
35.

Rom. 11. 25.

3. ¹ commendatitijs SC
littera, sed Spiritu SC
SC

³ quoniam: quod SC
⁹ damnationis + in S

⁶ non
¹⁴ obtusi

- teris testamenti manet, non reuelatum quo-
 15 niam in Christo euacuatur : sed usque in ho-
 diernum diem, cum legitur Moses, uelamen
 Rom. 11. 25, 16 est positum super cor eorum. Cum autem
 26. conuersus fuerit ad Deum, auferetur uelamen.
 Ioh. 7. 39, 17 Dominus autem Spiritus est : ubi autem Spi-
 8. 32, 36. 18 ritus Domini, ibi libertas. Nos uero omnes,
 1 Cor. 13. 12. reuelata facie gloriam Domini speculantes, in
 eandem imaginem transformamur a claritate
 in claritatem, tamquam a Domini Spiritu.
 3. 6. 4 Ideo habentes hanc ministrationem, iuxta
 1 Tim. 1. 13, quod misericordiam consecuti sumus, non de-
 16. ficimus: sed abdicamus occulta dedecoris, non
 1 Thess. 2. 5. 2 ambulantes in astutia, neque adulterantes uer-
 bum Dei, sed in manifestatione ueritatis com-
 mendantes nosmet ipsos ad omnem conscien-
 1 Cor. 1. 18. 3 tiam hominum coram Deo. Quod si etiam
 2 Thess. 2. 11. 4 opertum est euangelium nostrum, in his qui
 pereunt est opertum : in quibus Deus huius
 saeculi excaecauit mentes infidelium, ut non
 Col. 1. 15. fulgeat illis inluminatio euangelii gloriae Chri-
 Heb. 1. 3. 5 sti, qui est imago Dei. Non enim nosmet
 1 Cor. 9. 19. ipsos praedicamus, sed Iesum Christum Domi-
 num : nos autem seruos uestros per Iesum :
 Gen. 1. 3. 6 quoniam Deus, qui dixit de tenebris lucem
 2 Pet. 1. 19. splendescere, qui inluxit in cordibus nostris ad
 inluminacionem scientiae claritatis Dei, in fa-
 cie Christi Iesu.
 2 Cor. 5. 1. 7 Habemus autem thesaurum istum in uasis
 2 Tim. 2. 20. fictilibus : ut sublimitas sit uirtutis Dei, et non
 1 Cor. 2. 5. 8 ex nobis. In omnibus tribulationem patimur,

14, 15 *disting.* manet non reuelatum, (quoniam in Christo euacua-
 tur) sed $\mathcal{C}$, manet non reuelatum (quoniam in Christo euacuatur)
 sed $\mathcal{S}$ ¹⁵ > positum est $\mathcal{SC}$ ¹⁶ Deum : Dominum $\mathcal{SC}$
 4. ¹ hanc ministrationem : administrationem $\mathcal{SC}$ ³ ijs $\mathcal{SC}$
 5 Dominum + nostrum $\mathcal{SC}$ ⁶ qui *sec.* : ipse $\mathcal{SC}$

sed non angustiamur : aporiamur, sed non destituimur : persecutionem patimur, sed non 9 derelinquimur : deicimur, sed non perimus : semper mortificationem Iesu in corpore nostro circumferentes, ut et uita Iesu in corporibus nostris manifestetur. Semper enim nos 10 1. 5. Rom. 8. 35, 36. 11 1 Cor. 15. 30, 31. qui uiuimus, in mortem tradimur propter Iesum : ut et uita Iesu manifestetur in carne nostra mortali. Ergo mors in nobis operatur, 12 uita autem in uobis. Habentes autem eundem 13 Ps. 115 (116). 10. spiritum fidei, sicut scriptum est : Credidi, Propter quod locutus sum : et nos credimus, propter quod et loquimur : scientes quoniam 14 Rom. 8. 11. 1 Cor. 6. 14. qui suscitauit Iesum, et nos cum Iesu suscitabit, et constituet uobiscum. Omnia enim propter 15 2 Cor. 1. 11, 9. 12. uos : ut gratia abundans per multos gratiarum actione abundet in gloriam Dei.

Propter quod non deficimus : sed licet is 16 qui foris est noster homo corrumpitur : tamen is qui intus est renouatur de die in diem. Id 17 Rom. 8. 10. 1 Pet. 1. 6, 5. 10. enim quod in praesenti est momentaneum et leue tribulationis nostrae, supra modum in sublimitate aeternum gloriae pondus operatur nobis : non contemplantibus nobis quae uidentur, sed quae non uidentur : quae enim uidentur, temporalia sunt : quae autem non uidentur, aeterna sunt.

Scimus enim quoniam si terrestris domus 5 Sap. 9. 15. 2 Pet. 1. 14. 1 Ioh. 2. 19. nostra huius habitationis dissoluatur, quod aedificationem ex Deo habeamus, domum non manu factam, aeternam, in caelis. Nam et 2 Rom. 8. 23. in hoc ingemescimus, habitationem nostram,

9 derelinquimur + humiliamur, sed non confundimur S 10 > manifestetur in corporibus nostris SC 15 multos + in SC 16 corrumpatur SC 17 operatur + in SC 5. 1 habemus SC manufactam uno uerbo SC 2 ingemescimus SC, et 4

- Apoc. 3. 18. 3 quae de caelo est, superindui cupientes: si
 Rom. 8. 22. 4 tamen uestiti, non nudi inueniamur. Nam et
 qui sumus in tabernaculo, ingemescimus gra-
 uati: eo quod nolumus expoliari, sed super-
 uestiri, ut absorbeatur quod mortale est a
 1 Cor. 15. 54. 5 uita. Qui autem efficit nos in hoc ipsum,
 2 Cor. 1. 22. 6 Deus, qui dedit nobis pignus Spiritus. Au-
 Eph. 1. 14. dentes igitur semper, et scientes quoniam dum
 sumus in corpore, peregrinamur a Domino:
 Ioh. 20. 29. 7 per fidem enim ambulamus, et non per spe-
 1 Pet. 1. 8. 8 ciem: audemus autem, et bonam uoluntatem
 1 Cor. 13. 12. habemus, magis peregrinari a corpore, et prae-
 Phil. 1. 23. 9 sentes esse ad Deum. Et ideo contendimus,
 Mt. 25. 31, 10 siue absentes siue praesentes placere illi. Om-
 32. nes enim nos manifestari oportet ante tri-
 Rom. 14. 10. bunal Christi, ut referat unusquisque pro-
 Apoc. 20. 12. pria corporis prout gessit, siue bonum, siue
 malum.
 11 Scientes ergo timorem Domini, hominibus
 suademus, Deo autem manifesti sumus: spero
 autem et in conscientiis uestris manifestos
 3. 1. 12 nos esse. Non iterum nos commendamus
 uobis, sed occasionem damus uobis gloriandi
 pro nobis: ut habeatis ad eos qui in facie glo-
 Mc. 3. 21. 13 riantur, et non in corde. Siue enim mente
 excedimus, Deo: siue sobrii sumus, uobis.
 Rom. 8. 35. 14 Caritas enim Christi urget nos: aestimantes
 Rom. 5. 15. hoc, quoniam si unus pro omnibus mortuus
 Rom. 14. 7, 8. 15 est, ergo omnes mortui sunt: et pro omnibus
 Apoc. 1. 5, 6. mortuus est, ut et qui uiuunt iam non sibi
 uiuant, sed ei qui pro ipsis mortuus est et re-
 16 surrexit. Itaque nos ex hoc neminem noui-

⁴ in + hoc SC

Dominum SC

est pr. + Christus SC

⁶ om. et SC¹² > commendamus nos SC

in + hoc S

⁸ Deum:¹⁵ mortuus

mus secundum carnem : et si cognouimus secundum carnem Christum, sed nunc iam non nouimus. Si qua ergo in Christo, noua creatura: uetera transierunt: ecce facta sunt noua. Omnia autem ex Deo, qui reconciliauit nos sibi per Christum, et dedit nobis ministerium reconciliationis : quoniam quidem Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum, et posuit in nobis uerbum reconciliationis.

Pro Christo ergo legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos : obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo. Eum qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur iustitia Dei in ipso. Adiuuantes autem et exhortamur ne inuacuum gratiam Dei recipiatis. Ait enim :

Tempore accepto exaudiui te,
et in die salutis adiuui te.

Ecce nunc tempus acceptabile : ecce nunc dies salutis. Nemini dantes ullam offensionem, ut non uituperetur ministerium nostrum : sed in omnibus exhibeamus nosmet ipsos sicut Dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in uigiliis, in ieiuniis, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suauitate, in Spiritu sancto, in caritate non ficta, in uerbo ueritatis, in uirtute Dei : per arma iustitiae a dextris et sinistris, per gloriam et ignobilitatem, per infamiam et bonam famam : ut seductores et ueraces: sicut

Gal. 6. 15.
Apoc. 21. 5.
Es. 43. 19,
65. 17.
Rom. 5. 10.
1 Ioh. 2. 2.
Ps. 31 (32). 2.
Rom. 3. 25.
Col. 1. 20.

Eph. 6. 20.

Ioh. 8. 46.
1 Pet. 2. 22.
Gal. 3. 13.

Es. 49. 8.
Lc. 4. 19.

1 Cor. 8. 13,
9. 12.
2 Cor. 4. 2.

11. 23-27.
Rom. 8. 35,
36.

Rom. 12. 9.
Iac. 3. 17.

1 Cor. 2. 4.
Eph. 6. 13.

¹⁷ *disting.* in Christo noua creatura, uetera transierunt **SC** sunt
+ omnia **SC** ¹⁸ > nos reconciliauit **SC** 6. ¹ om. et **SC**
⁷ et a sinistris **SC**

- 9 qui ignoti et cogniti : quasi morientes et ecce
 Mt. 5. 12. 10 uiuimus: ut castigati et non mortificati: ¹quasi
 tristes semper autem gaudentes : sicut egentes
 multos autem locupletantes : tamquam nihil
 habentes et omnia possidentes.
- Ps. 118 (119). 11 Os nostrum patet ad uos, o Corinthii, cor
 32. 12 nostrum dilatatum est. Non angustiamini in
 nobis, angustiamini autem in uisceribus ue-
 13 stris : eandem autem habentes remuneratio-
 nem, tamquam filiis dico, dilatamini et uos.
- Dt. 7. 3. 14 Nolite iugum ducere cum infidelibus. Quae
 1 Esdr. 9. 2. enim participatio iustitiae cum iniquitate? Aut
 1 Cor. 7. 39. 15 quae societas luci ad tenebras? Quae autem
 Eph. 5. 7, 11. conuentio Christi ad Belial? Aut quae pars
 1 Cor. 3. 16. 16 fideli cum infidele? Qui autem consensus
 Leu. 26. 12. templo Dei cum idolis? Uos enim estis tem-
 Ezech. 37. 27. plum Dei uiui, sicut dicit Deus : Quoniam
 inhabitabo in illis, et inambulabo : et ero
 illorum Deus, et ipsi erunt mihi populus.
- Es. 52. 11. 17 Propter quod
 Apoc. 18. 4. Exite de medio eorum, et separamini,
 dicit Dominus,
 et inmundum ne tetigeritis :
 et ego recipiam uos :
 2 Reg. 18 et ero uobis in patrem,
 (2 Sam.) 7. 14. et uos eritis mihi in filios et filias,
 7 dicit Dominus omnipotens. Has igitur ha-
 bentes promissiones, carissimi, mundemus nos
 ab omni inquinamento carnis et spiritus, per-
 ficientes sanctificationem in timore Dei.
6. 11-13. 2 Capite nos : neminem laesimus, neminem
 12. 17, 18. 3 corrupimus, neminem circumuenimus. Non
 1 Thess. 2. 5.
- 15 infideli *SC* 16 qui : quis *S* inambulabo + inter eos *SC*
 7. 1 igitur : ergo *SC* *disting.* carnis, et spiritus perficientes
 sanctificationem *SC*

ad condemnationem dico: praedixi enim quod in cordibus nostris estis ad commoriendum et ad conuiuendum. Multa mihi fiducia est apud 4 uos, multa mihi gloriatio pro uobis: repletus sum consolatione, superabundo gaudio, in omni tribulatione nostra.

Nam et cum uenissemus Macedoniam, nul- 5 lam requiem habuit caro nostra, sed omnem tribulationem passi: foris pugnae, intus timores. Sed qui consolatur humiles, consola- 6 tus est nos Deus in aduentu Titi. Non solum 7 autem in aduentu eius, sed etiam in solacio quo consolatus est in uobis, referens nobis uestrum desiderium, uestrum fletum, uestram aemulationem pro me, ita ut magis gauderem. Quoniam etsi contristauī uos in epistula, non 8 me paenitet: etsi paeniteret, uidens quod epistula illa etsi ad horam uos contristauit, ¹ nunc 9 gaudeo: non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad paenitentiam: contristati enim estis secundum Deum, ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis. Quae enim secundum Deum tristitia est, paenitentiam in salutem stabilem operatur: saeculi autem tristitia mortem operatur. Ecce enim hoc ipsum, 11 secundum Deum contristari uos, quantam in uobis operatur sollicitudinem: sed defensionem, sed indignationem, sed timorem, sed desiderium, sed aemulationem, sed uindictam: in omnibus exhibuistis uos incontaminatos esse negotio. Igitur etsi scripsi uobis, non 12 propter eum qui fecit iniuriam, nec propter

³ condemnationem + uestram SC praediximus SC ⁴ nostra: uestra S ⁵ uenissemus + in SC passi + sumus SC
⁷ solacio quo: consolatione qua SC

eum qui passus est : sed ad manifestandam sollicitudinem nostram, quam pro uobis habemus ad uos coram Deo. Ideo consolati sumus : in consolatione autem nostra, abundantius magis gausi sumus super gaudium Titi, quia refectus est spiritus eius ab omnibus uobis. Et si quid apud illum de uobis gloriatus sum, non sum confusus : sed sicut omnia uobis in ueritate locuti sumus, ita et gloriatio nostra, quae fuit ad Titum, ueritas facta est : et uiscera eius abundantius in uobis sunt : reminscentis omnium uestrum oboedientiam, quomodo cum timore et tremore excepistis eum. Gaudeo quod in omnibus confido in uobis.

Rom. 15. 26. 8 Notam autem facimus uobis, fratres, gratiam Dei, quae data est in ecclesiis Macedoniae : quod in multo experimento tribulationis, abundantia gaudii ipsorum et altissima paupertas eorum abundauit in diuitias simplicitatis eorum : quia secundum uirtutem, testimonium illis reddo, et supra uirtutem uoluntarii fuerunt : cum multa exhortatione obsecrantes nos gratiam et communicationem ministerii quod fit in sanctos. Et non sicut sperauimus, sed semet ipsos dederunt primum Domino, deinde nobis per uoluntatem Dei : ita ut rogaemus Titum, ut quemadmodum coepit, ita et perficiat in uos etiam gratiam istam. Sed sicut in omnibus abundatis, fide, et sermone, et scientia, et omni sollicitudine : et caritate uestra in nos, ut et in hac gratia abundetis. Non quasi imperans dico : sed per

¹² > habemus pro uobis SC om. ad uos SC ¹³ super gaudio SC ¹⁵ eum : illum SC 8. ² ipsorum + fuit SC ⁶ in uobis SC ⁷ sollicitudine sine addit. CF^cG*H : + insuper ADF*G^cVSC

aliorum sollicitudinem etiam uestrae caritatis ingenium bonum comprobans. Scitis enim ⁹ Phil. 2. 6, 7. gratiam Domini nostri Iesu Christi, quoniam propter uos egenus factus est, cum esset diues, ut illius inopia uos diuites essetis. Et consi- ¹⁰ lium in hoc do : hoc enim uobis utile est, qui non solum facere, sed et uelle coepistis ab anno priore : ¹¹ nunc uero et facto perficite : ut quem- ¹² admodum promptus est animus uoluntatis, ita sit et perficiendi ex eo quod habetis. Si ¹² Mc. 12. 43, enim uoluntas prompta est, secundum id quod ⁴⁴⁻ Lc. 21. 2, 3. habet accepta est, non secundum quod non habet. Non enim ut aliis sit remissio, uobis ¹³ autem tribulatio, sed ex aequalitate. In prae- ¹⁴ senti tempore uestra abundantia illorum inopiam suppleat : ut et illorum abundantia uestrae inopiae sit supplementum, ut fiat aequalitas : ¹⁵ sicut scriptum est : Qui multum, non ^{Ex. 16. 18} abundauit : et qui modicum, non minorauit.

Gratias autem Deo, qui dedit eandem sol- ¹⁶ licitudinem pro uobis in corde Titi : quoniam ¹⁷ exhortationem quidem suscepit : sed cum sollicitior esset, sua uoluntate profectus est ad uos. Misimus etiam cum illo fratrem, cuius laus est ¹⁸ 12. 18. in euangelio per omnes ecclesias : non solum ¹⁹ 1 Cor. 16. 3, 4. autem, sed et ordinatus ab ecclesiis comes peregrinationis nostrae in hac gratia quae ministratur a nobis ad Domini gloriam et destin- ²⁰ tam uoluntatem nostram : deuitantes hoc, ne ²¹ quis nos uituperet in hac plenitudine, quae ministratur a nobis. Prouidemus enim bona ^{Rom. 12. 17.} non solum coram Deo, sed etiam coram homi-

¹¹ promptus SC, et prompta 12 ¹² secundum sec. + id SC
¹⁸ fratrem + nostrum S ¹⁹ ordinatus + est SC in hanc gra-
 tiam SC ²⁰ nobis + in Domini gloriam S

22 nibus. Misimus autem cum illis et fratrem nostrum, quem probauimus in multis saepe sollicitum esse: nunc autem multo sollicitior 23 rem confidentia multa in uos: siue pro Tito, qui est socius meus, et in uos adiutor, siue fratres nostri, Apostoli ecclesiarum, gloriae 24 Christi. Ostensionem ergo quae est caritatis uestrae et nostrae gloriae pro uobis, in illos ostendite in faciem ecclesiarum.

Rom. 15. 31. 9 Nam de ministerio quod fit in sanctos, ex 2 abundanti est mihi scribere uobis. Scio enim promptum animum uestrum, pro quo de uobis glorior apud Macedones, quoniam Achaia parata est ab anno praeterito: et uestra aemulatio 3 prouocauit plurimos. Misi autem fratres, ut ne quod gloriamur de uobis euacuetur in hac parte: ut quemadmodum dixi, parati sitis: 4 ne cum uenerint mecum Macedones, et inuenerint uos inparatos, erubescamus nos, ut non 5 dicamus uos, in hac substantia. Necessarium ergo existimaui rogare fratres, ut praeueniant ad uos, et praeparent promissam benedictionem hanc paratam esse, sic quasi benedictionem, non quasi auaritiam.

Prou. 11. 25, 26. 6 Hoc autem: qui parce seminat, parce et
Gal. 6. 8. metet: et qui seminat in benedictionibus, de
Tob. 4. 7. 7 benedictionibus et metet. Unusquisque prout
Ecclus. 35. 11. destinauit corde suo, non ex tristitia aut ex necessitate: hilarem enim datorem diligit Deus.
Phil. 4. 19. 8 Potens est autem Deus omnem gratiam abundare facere in uobis: ut in omnibus semper

23 in uobis adiutor S gloria C 9. 2 promptum SC quoniam + et SC 3 misimus S 4 > Macedones mecum SC imparatos SC 5 repromissam SC quasi sec.: tamquam SC 6 autem + dico SC 7 destinauit + in SC

omnem sufficientiam habentes, abundetis in
omne opus bonum : sicut scriptum est : 9 Ps. 111 (2). 9.

Dispersit, dedit pauperibus :

iustitia eius manet in aeternum.

Qui autem administrat semen seminanti, et 10 Es. 55. 10.
panem ad manducandum praestabit, et multi-
plicabit semen uestrum, et augebit incrementa
frugum iustitiae uestrae : ut in omnibus locu- 11
pletati abundetis in omnem simplicitatem,
quae operatur per nos gratiarum actionem
Deo. Quoniam ministerium huius officii non 12 1. 11, 4. 15.
solum supplet ea quae desunt sanctis, sed
etiam abundat per multas gratiarum actiones
in Domino : per probationem ministerii huius 13
glorificantes Deum in oboedientia confessionis
uestrae in euangelium Christi, et simplicitate
communicationis in illos et in omnes : et ip- 14
sorum obsecratione pro uobis, desiderantium
uos propter eminentem gratiam Dei in uobis.
Gratias Deo super inenarrabili dono eius. 15

Ipse autem ego Paulus obsecro uos per 10 Rom. 12. 1.
mansuetudinem et modestiam Christi, qui in
facie quidem humilis inter uos, absens autem
confido in uobis. Rogo autem ne praesens 2 13. 2, 10.
audeam per eam confidentiam qua existi-
mor audere in quosdam, qui arbitrantur nos
tamquam secundum carnem ambulemus. In 3
carne enim ambulantes, non secundum car-
nem militamus. Nam arma militiae nostrae 4 Eph. 6. 13-
non carnalia, sed potentia Deo ad destructio-
nem munitionum: consilia destruentes, ¹⁷et om-
nem altitudinem extollentem se aduersus sci-
entiam Dei, et in captiuitatem redigentes om-
Cor. 4. 21.

⁹ aeternum : saeculum saeculi SC ¹⁴ et + in SC ¹⁵ gratias
+ ago S 10. ¹ humilis + sum SC ² autem + vos SC
⁴ carnalia + sunt SC

- 6 nem intellectum in obsequium Christi, et in
 promptu habentes ulcisci omnem inoboedien-
 tiam, cum impleta fuerit uestra oboedientia.
5. 12, 11. 23. 7¹ Quae secundum faciem sunt, uidete. Si quis
 Ioh. 7. 24. confidit sibi Christi se esse, hoc cogitet iterum
 apud se, quia sicut ipse Christi est, ita et nos.
7. 14, 12. 6, 13. 10. 8 Nam etsi amplius aliquid gloriatus fuero de
 potestate nostra quam dedit Dominus in aedi-
 ficationem et non in destructionem uestram,
- 9 non erubescam : ut autem non existimer tam-
 10 quam terrere uos per epistulas : Quoniam
 quidem epistulae, inquit, graues sunt et for-
 tes, praesentia autem corporis infirma, et
 11 sermo contemptibilis. Hoc cogitet qui eius-
 modi est, quia quales sumus uerbo per epi-
 stulas absentes, tales et praesentes in facto.
3. 1, 5. 12. 12 Non enim audemus inserere aut comparare
 nos quibusdam qui se ipsos commendant :
 sed ipsi in nobis nosmet ipsos metientes, et
 13 comparantes nosmet ipsos nobis. Nos autem
 non in inmensum gloriabimur, sed secundum
 mensuram regulae, quam mensus est nobis
 Deus, mensuram pertingendi usque ad uos.
- 14 Non enim quasi non pertingentes ad uos su-
 perextendimus nos : usque ad uos enim perue-
 15 nimus in euangelio Christi : non in inmensum
 gloriantes in alienis laboribus : spem autem
 habentes crescentis fidei uestrae, in uobis ma-
 gnificari secundum regulam nostram in abun-
 16 dantiam, etiam in illa quae ultra uos sunt,
 euangelizare, non in aliena regula in his quae
 Hier. 9. 23, 24.
 1 Cor. 1. 31. 17 praeparata sunt gloriari. Qui autem gloriatur,

⁶ promptu SC ⁸ et si *duobus uerbis* SC dedit + nobis
 SC ¹² comparare SC comparantes SC ¹³ immensum
 SC, et 15 quam : qua SC ¹⁶ ijs SC

in Domino gloriatur : non enim qui se ipsum 18 1 Cor. 4. 5.
commendat, ille probatus est : sed quem Do-
minus commendat.

Utinam sustineretis modicum quid insipien- 11
tiae meae : sed et supportate me : ¹aemulor 2 Os. 2. 19, 20.
enim uos Dei aemulatione. Despondi enim Eph. 5. 26,
uos uni uiro uirginem castam exhibere Christo. 27.
timeo autem ne sicut serpens Euam seduxit 3 Gen. 3. 4.
astutia sua, ita corrumpantur sensus uestri et
excident a simplicitate quae est in Christo.
Nam si is qui uenit alium Christum praedicat, 4 Gal. 1. 8, 9.
quem non praedicauius : aut alium spiritum
accipitis, quem non accepistis : aut aliud euan-
gelium, quod non recepistis : recte pateremini.
Existimo enim nihil me minus fecisse magnis 5 12. 11.
Apostolis. Etsi imperitus sermone, sed non 6 1 Cor. 15. 10.
scientia : in omnibus autem manifestatus sum Gal. 2. 6, 9.
uobis. Aut numquid peccatum feci, me ip- 7 1 Cor. 1. 5,
sum humilians ut uos exaltemini, quoniam 2. 1, 4, 13.
gratis euangelium Dei euangelizauit uobis ? A- 8 2 Cor. 12. 13.
lias ecclesias expoliaui, accipiens stipendium 1 Cor. 9. 12,
ad ministerium uestrum : et cum essem apud 9 18.
uos et egerem, nulli onerosus fui : nam quod Phil. 4. 15,
mihi deerat, suppleuerunt fratres qui uenerunt 16.
a Macedonia : et in omnibus sine onere me
uobis seruauit, et seruabo. Est ueritas Christi 10 1 Cor. 9. 15.
in me, quoniam haec gloria non infringetur
in me in regionibus Achaiae. Quare ? quia 11
non diligo uos ? Deus scit. ¹ Quod autem fa- 12
cio, et faciam, ut amputem occasionem eorum
qui uolunt occasionem : ut in quo gloriantur,
inueniantur sicut et nos. Nam eiusmodi pseu- 13 Gal. 2. 4.
doapostoli, operarii subdoli, transfigurantes se Phil. 3. 2.

¹⁸ Dominus : Deus SC 11. ³ Heuam SC ⁵ fecisse + a SC
⁶ + Nam ad init. SC manifestus sum S ; manifestati sumus C
¹⁰ gloriatio SC ¹³ pseudoapostoli, sunt operarii SC

14 in apostolos Christi. Et non mirum: ipse enim
 15 Satanas transfigurat se in angelum lucis: non
 est ergo magnum si ministri eius transfigu-
 rentur uelut ministri iustitiae: quorum finis
 erit secundum opera ipsorum.

12. 6. 16 Iterum dico, ne quis me putet insipientem:
 alioquin uelut insipientem accipite me, ut et
 17 ego modicum quid glorier: quod loquor, non
 loquor secundum Dominum, sed quasi in insi-
 18 pientia, in hac substantia gloriae. Quoniam
 multi gloriantur secundum carnem: et ego
 19 gloriabor. Libenter enim suffertis insipientes
 20 cum sitis ipsi sapientes. Sustinetis enim, si
 quis uos in seruitutem redigit, si quis deuorat,
 si quis accipit, si quis extollitur, si quis in fa-
 21 ciem uos caedit. Secundum ignobilitatem
 dico, quasi nos infirmi fuerimus. In quo quis

Phil. 3. 5. 22 audet (in insipientia dico) audeo et ego: He-
 braei sunt? et ego: Israhelitae sunt? et ego:

1 Cor. 15. 10. 23 semen Abrahae sunt? et ego: ¹ ministri Christi
 sunt? ut minus sapiens dico, plus ego: in la-
 boribus plurimis, in carceribus abundantius,
 in plagis supra modum, in mortibus frequenter:

Dt. 25. 3.
 Mt. 10. 17.

Act. 16. 22,

23.

Act. 14. 19.

Act. 13. 50,

14. 5.

Act. 17. 5, 13,

18. 12.

Act. 20. 3, 19,

21. 27-31.

Act. 23. 10,

12, 25. 3.

1 Thess. 2. 9.

2 Thess. 3. 8.

24 a Iudaeis quinquies quadragenas una minus
 25 accepi: ter uirgis caesus sum, semel lapidatus
 sum, ter naufragium feci, nocte et die in pro-
 26 fundomaris fui: in itineribus saepe, periculis flu-
 minum, periculis latronum, periculis ex genere,
 periculis ex gentibus, periculis in ciuitate, peri-
 culis in solitudine, periculis in mari, periculis
 27 in falsis fratribus: in labore et aerumna, in
 uigiliis multis, in fame et siti, in ieiuniis multis,

¹⁶ insipientem *pr.* + esse *SC* ¹⁷ Dominum *AG*: Deum
 CDFHV *SC* ²¹ fuerimus + in hac parte *SC* ²² sunt, et
 ego: *ter SC* ²³ sunt?: sunt, *SC*; *deinde* + et ego *S*

in frigore et nuditate : praeter illa quae extrin- 28
secus sunt, instantia mea cotidiana, sollicitudo
omnium ecclesiarum. Quis infirmatur, et ego 29
non infirmor ? quis scandalizatur, et ego non
uror ? Si gloriari oportet, quae infirmitatis 30
meae sunt gloriabor. Deus et pater Domini 31
Iesu scit, qui est benedictus in saecula, quod
non mentior. Damasci praepositus gentis 32 Act. 9. 23-25.
Aretae regis custodiebat ciuitatem Damasce-
norum ut me comprehenderet : et per fene- 33
stram in sporta dimissus sum per murum, et
effugi manus eius.

Si gloriari oportet, non expedit quidem: ue- 12
niam autem ad uisiones et reuelationes Domi-
ni. Scio hominem in Christo ante annos quat- 2
tuordecim, siue in corpore nescio, siue extra
corpus nescio, Deus scit : raptum eiusmodi
usque ad tertium caelum. Et scio huiusmodi 3
hominem, siue in corpore siue extra corpus
nescio, Deus scit : quoniam raptus est in Para- 4
disum : et audiuit arcana uerba, quae non li-
cet homini loqui. Pro eiusmodi gloriabor : 5
pro me autem nihil gloriabor, nisi in infirmi-
tatibus meis. Nam etsi uoluero gloriari, non 6
ero insipiens : ueritatem enim dicam : parco
autem, ne quis in me existimet supra id quod
uidet me, aut audit ex me. Et ne magni- 7
tudo reuelationum extollat me, datus est
mihi stimulus carnis meae, angelus Satanae,
ut me colaphizet. Propter quod ter Domi- 8
num rogaui ut discederet a me : et dixit mihi : 9
Sufficit tibi gratia mea : nam uirtus in infirmi-

Gen. 2. 8.
Cant. 4. 13.
Ecclus. 40.
17.
Lc. 23. 43.
Apoc. 2. 7.

Iob. 2. 6, 7.

³¹ Domini Iesu AG : Domini nostri Iesu Christi CDFHVSC
> qui est ben. in saec., scit SC ³³ et sec. + sic SC 12. ² nescio
pr. om. S . . . huiusmodi SC ⁵ huiusmodi SC ⁶ in om. SC
uidet + in SC aut + aliquid SC ⁷ ut : qui SC

- tate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me uirtus Christi. Propter quod placeo mihi in infirmitatibus, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo: cum enim infirmor, tunc potens sum.
11. 5. 11 Factus sum insipiens: uos me coegistis. 1
1 Cor. 15. 10. Ego enim debui a uobis commendari: nihil enim minus fui ab his qui sunt supra modum
- Rom. 15. 19. 12 Apostoli, tametsi nihil sum. Signa tamen Apo-
Heb. 2. 4. stoli facta sunt super uos in omni patientia,
11. 9. 13 signis, et prodigiis, et uirtutibus. Quid est
1 Cor. 9. 12, enim quod minus habuistis prae ceteris eccle-
15. 18. siis, nisi quod ego ipse non grauavi uos? Do-
nate mihi hanc iniuriam.
3. 1. 14 Ecce tertio hoc paratus sum uenire ad uos,
et non ero grauis uobis: non enim quaero quae
uestra sunt, sed uos. Nec enim debent filii
parentibus thesaurizare, sed parentes filiis.
- Gal. 4. 16. 15 Ego autem libentissime inpendam, et super-
Phil. 2. 17. inpendar ipse pro animabus uestris: licet plus
16 uos diligens, minus diligar. Sed esto, ego uos
non grauavi: sed cum essem astutus, dolo uos
17 cepi. Numquid per aliquem eorum quos misi
8. 6, 17, 18. 18 ad uos, circumueni uos? Rogavi Titum, et
misi cum illo fratrem. Numquid Titus uos
circumuenit? nonne eodem spiritu ambulauimus?
nonne isdem uestigiis?
- 19 Olim putatis quod excusemus nos apud
uos? Coram Deo in Christo loquimur: omnia
autem, carissimi, propter uestram aedificatio-

10 infirmitatibus + meis SC persecutionibus SC 11 > a
vobis debui SC fui: feci S ijs SC 12 Apostoli: Apostolatus
mei SC patientia: potentia AC; + in SC 15 inpendam
et superinpendar SC 18 ijsdem SC 19 > aedificationem
uestram SC

nem. Timeo enim ne forte cum uenero, non ²⁰ 2. 1-4, 10. 2.
 quales uolo inueniam uos, et ego inueniar ¹ Cor. 4. 6.
 a uobis qualem non uultis : ne forte conten-
 tiones, aemulationes, animositates, dissensio-
 nes, detractones, susurrations, inflationes,
 seditiones sint inter uos : ne iterum cum ue- ²¹
 nero, humiliet me Deus apud uos, et lugeam
 multos ex his qui ante peccauerunt, et non
 egerunt paenitentiam super inmunditia, et for-
 nicatione, et inprudicia, quam gesserunt.

Ecce tertio hoc uenio ad uos : in ore duo- ¹³ Dt. 19. 15.
 rum uel trium testium stabit omne uerbum. Mt. 18. 16.
 Praedixi et praedico, ut praesens bis, et nunc ² 1 Tim. 5. 19.
 absens, his qui ante peccauerunt et ceteris om- ¹ Cor. 5. 3.
 nibus, quoniam si uenero iterum non parcam.
 An experimentum quaeritis eius qui in me lo- ³
 quitur Christus, qui in uos non infirmatur, sed
 potens est in uobis? Nam etsi crucifixus est ⁴ Phil. 2. 8, 9.
 ex infirmitate, sed uiuit ex uirtute Dei. Nam Rom. 6. 3.
 et nos infirmi sumus in illo : sed uiuemus cum
 eo, ex uirtute Dei in uobis. Uosmet ipsos ⁵ 1 Cor. 11. 28.
 temtate si estis in fide : ipsi uos probate. An
 non cognoscitis uosmet ipsos quia Christus
 Iesus in uobis est? nisi forte reprobi estis.
 Spero autem quod cognoscetis, quia nos non ⁶
 sumus reprobi. Oramus autem Deum ut ni- ⁷
 hil mali faciatis, non ut nos probati pareamus,
 sed ut uos quod bonum est faciatis : nos au-
 tem ut reprobi simus. Non enim possumus ⁸
 aliquid aduersus ueritatem, sed pro ueritate.
 Gaudemus enim quando nos infirmi sumus, ⁹ 1 Cor. 4. 10.
 uos autem potentes estis : hoc et oramus, ue-

²¹ ijs SC 13. ² praedixi + enim S bis (τὸ δεύτερον)
 CF, his G, et secundo D: uobis AHS; om. VC ijs SC
³ uos : uobis SC ⁴ uiuimus S ⁷ appareamus SC ⁹ quando :
 quoniam SC

2. 3, 10. 11. 10 stram consummationem. Ideo haec absens scribo, ut non praesens durius agam, secundum potestatem quam Dominus dedit mihi, in aedificationem, et non in destructionem.
- Phil. 3. 1, 4. 4. 11 De cetero, fratres, gaudete, perfecti estote, exhortamini, idem sapite, pacem habete: et
- Rom. 15. 33. 12 Deus dilectionis et pacis erit uobiscum. Salutate inuicem in osculo sancto.
- Rom. 16. 16. 13
- 1 Cor. 16. 20. 14 Salutant uos sancti omnes.
- Rom. 16. 20. 15 Gratia Domini nostri Iesu Christi, et caritas Dei, et communicatio sancti Spiritus, cum omnibus uobis. Amen.

EXPLICIT AD CORINTHIOS SECUNDA

INCIPIT EPISTULA AD GALATAS

- Act. 9. 5, 6. 1 PAULUS Apostolus, non ab hominibus neque per hominem, sed per Iesum Christum et Deum Patrem, qui suscitauit eum a mortuis:
- Rom. 1. 7. 2 et qui mecum sunt omnes fratres, ecclesiis Galatiae. Gratia uobis et pax a Deo Patre, et
- Mt. 20. 28. 3 Domino nostro Iesu Christo, qui dedit semet ipsum pro peccatis nostris, ut eriperet nos de praesenti saeculo nequam, secundum uoluntatem Dei et Patris nostri: cui est gloria in saecula saeculorum. Amen.
- 1 Tim. 2. 6. 4
- 5
- 6 Miror quod sic tam cito transferemini ab eo qui uos uocauit in gratiam Christi, in aliud
- 11 > pacis et dilectionis SC 12 > omnes sancti SC
- 13 Spiritus + sit SC Subscr. om. SC
- Inscr. EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD GALATAS
- SC 1. 3 et Dom. nostro ACG: > nostro et Dom. DFH; nostro et Dom. nostro S; et Dom. (om. nostro) F 6 trans-
- ferimini SC

euangelium : quod non est aliud, nisi sunt 7 Act. 15. 24.
 aliqui qui uos conturbant, et uolunt conuertere
 euangelium Christi. Sed licet nos, aut angelus 8 2 Cor. 11. 4.
 de caelo euangelizet uobis praeterquam quod
 euangelizauimus uobis, anathema sit. Sicut 9 1 Cor. 16. 22.
 praediximus, et nunc iterum dico : Si quis uo-
 bis euangelizauerit praeter id quod accepistis,
 anathema sit. Modo enim hominibus suadeo, 10 1 Thess. 2. 4.
 aut Deo ? Aut quaero hominibus placere ? Si
 adhuc hominibus placerem, Christi seruus non
 essem.

Notum enim uobis facio, fratres, euange- 11 1 Cor. 15. 1.
 lium quod euangelizatum est a me, quia non
 est secundum hominem : neque enim ego ab 12
 homine accepi illud, neque didici : sed per re-
 uelationem Iesu Christi. Audistis enim con- 13 Act. 22. 3-21,
 uersationem meam aliquando in Iudaismo : 26. 4-23.
 quoniam supra modum persequabar ecclesiam Phil. 3. 5, 6.
 Dei, et expugnabam illam : et proficiebam in Iu- 14
 daismo supra multos coetaneos in genere meo,
 abundantius aemulator existens paternarum
 mearum traditionum. Cum autem placuit ei, 15 Es. 49. 1.
 qui me segregauit de utero matris meae et uo- Hier. 1. 5.
 cauit per gratiam suam, ut reuelaret Filium 16 Rom. 1. 1.
 suum in me, ut euangelizarem illum in genti- Act. 9. 15.
 bus : continuo non adqueui carni et sangui-
 ni : neque ueni Hierosolymam ad antecessores 17
 meos Apostolos : sed abii in Arabiam, et ite-
 rum reuersus sum Damascum.

Deinde post annos tres ueni Hierosolymam 18 Act. 9. 26.
 uidere Petrum, et mansi apud eum diebus quin-
 decim : alium autem Apostolorum uidi nemi- 19 Act. 1. 14,
 nem nisi Iacobum fratrem Domini. Quae au- 20 12. 17.

¹⁰ aut bis : an bis SC ¹⁴ coetaneos meos SC ¹⁵ de : ex SC
¹⁶ acqueui SC

- tem scribo uobis, ecce coram Deo quia non
 Act. 9. 30. 21 mentior. Deinde ueni in partes Syriae et Ci-
 22 liciae. Eram autem ignotus facie ecclesiis Iu-
 23 daeae quae erant in Christo: tantum autem
 auditum habebant, Quoniam qui persequeba-
 tur nos aliquando, nunc euangelizat fidem
 24 quam aliquando expugnabat: et in me clari-
 ficabant Deum.
- Act. 15. 2 (?). 2 Deinde post annos quattuordecim, iterum
 ascendi Hierosolymam cum Barnaba, adsum-
 2 to et Tito. Ascendi autem secundum reuela-
 tionem, et contuli cum illis euangelium quod
 praedico in gentibus, seorsum autem his qui
 uidebantur, ne forte in uacuum currerem, aut
 Act. 16. 3. 3 cucurrissem. Sed neque Titus, qui mecum
 erat, cum esset gentilis, compulsus est circum-
 Act. 15. 24. 4 cidi: sed propter subintroductos falsos fratres,
 qui subintroierunt explorare libertatem no-
 stram quam habemus in Christo Iesu, ut nos in
 5 seruitutem redigerent: quibus neque ad ho-
 ram cessimus subiectioni, ut ueritas euangelii
 6 permaneat apud uos. Ab his autem qui
 uidebantur esse aliquid: quales aliquando
 fuerint, nihil mea interest: Deus personam
 hominis non accipit: mihi enim qui uidebantur,
 Act. 9. 15, 22. 21. 7 nihil contulerunt. Sed e contra cum uidis-
 sent quod creditum est mihi euangelium prae-
 8 putii, sicut Petro circumcisionis: qui enim
 operatus est Petro in apostolatum circumcisio-
 9 nis, operatus est et mihi inter gentes: et cum
 cognouissent gratiam quae data est mihi, Ia-
 cobus, et Cephas, et Iohannes, qui uidebantur

2. 2 ijs SC uidebantur + aliquid esse SC
 6 ijs SC uidebantur sec. + esse aliquid SC
 uerbo SC; e contrario ADF sicut + et SC

5 subiunctione C
 7 e contra uno

columnae esse, dextras dederunt mihi et Barnabae societatis : ut nos in gentes, ipsi autem in circumcisionem : tantum ut pauperum me- ¹⁰ Act. 11. 30, 12. 25, 24. 17. mores essemus, quod etiam sollicitus fui hoc ipsum facere.

Cum autem uenisset Cephas Antiochiam, ¹¹ in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat. Prius enim quam uenirent quidam ab Iacobo, ¹² Act. 11. 3. cum gentibus edebat : cum autem uenissent, subtrahebat et segregabat se, timens eos qui ex circumcisione erant : et simulationi eius ¹³ consenserunt ceteri Iudaei, ita ut et Barnabas duceretur ab eis in illa simulatione. Sed cum ¹⁴ uidissem quod non recte ambularent ad ueritatem euangelii, dixi Cephae coram omnibus : Si tu cum Iudaeus sis, gentiliter et non Iudaice uiuis, quomodo gentes cogis Iudaizare? Nos natura Iudaei, et non ex gentibus pecca- ¹⁵ tores : scientes autem quod non iustificatur ¹⁶ Act. 13. 39, 15. 11. Rom. 3. 23. homo ex operibus legis, nisi per fidem Iesu Christi : et nos in Christo Iesu credimus, ut iustificemur ex fide Christi, et non ex operibus legis : propter quod ex operibus legis non iustificabitur omnis caro. Quod si quaerentes ¹⁷ iustificari in Christo, inuenti sumus et ipsi peccatores, numquid Christus peccati minister est? Absit. Si enim quae destruxi, haec ite- ¹⁸ rum aedifico, praeuaricatore me constituo. Ego enim per legem legi mortuus sum, ut Deo ¹⁹ Rom. 6. 2, 7. 4, 6. uiuam. Christo confixus sum cruci : ²⁰ 5. 24, 6. 14. Rom. 6. 6. uiuo autem iam non ego, uiuit uero in me Christus : quod autem nunc uiuo in carne, in fide uiuo filii Dei, qui dilexit me et tradidit se ipsum Ioh. 17. 23. 1 Ioh. 3. 16.

¹² ab : a *SC*
non Iudaice *SC*
uerbo) *SC*

¹³ illam simulationem *SC*
¹⁸ > iterum haec *SC*

¹⁴ > uiuis, et
²⁰ semetipsum (*uno*

21 pro me. Non abicio gratiam Dei: si enim per legem iustitia, ergo gratis Christus mortuus est.

3 O insensati Galatae, quis uos fascinauit, ante quorum oculos Iesus Christus praescriptus est, crucifixus? Hoc solum uolo a uobis discere: Ex operibus legis Spiritum accepistis, an ex auditu fidei? Sic stulti estis, ut cum spiritu coeperitis, nunc carne consummamini?

4 Tanta passi estis sine causa? si tamen sine causa. Qui ergo tribuit uobis Spiritum, et operatur uirtutes in uobis: ex operibus legis,

Gen. 15. 6.
Rom. 4. 3.

6 an ex auditu fidei? Sicut Abraham credidit

Gen. 12. 3,
18. 18, 22. 18.
Act. 3. 25.

7 Deo, et reputatum est ei ad iustitiam. Cognoscite ergo quia qui ex fide sunt, hii sunt filii Abrahae. Prouidens autem scriptura quia ex fide iustificat gentes Deus, praenuntiavit Abrahae, Quia benedicentur in te omnes gen-

Dt. 27. 26.
Rom. 4. 15.
Iac. 2. 10.

9 tes. Igitur qui ex fide sunt benedicentur cum 10 fideli Abraham. Quicumque enim ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt. Scriptum est enim: Maledictus omnis qui non permanserit in omnibus quae scripta sunt in libro legis, ut

Hab. 2. 4.
Rom. 1. 17.
Heb. 10. 38.

11 faciat ea. Quoniam autem in lege nemo iustificatur apud Deum, manifestum est: quia iu-

Leu. 18. 5.
Rom. 10. 5.

12 stus ex fide uiuit. Lex autem non est ex fide, 13 sed, Qui fecerit ea, uiuet in illis. Christus nos

Dt. 21. 23.
2 Cor. 5. 21.
Rom. 4. 16,
15. 9-12.

redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum: quia scriptum est: Maledictus 14 omnis qui pendet in ligno: ut in gentibus benedictio Abrahae fieret in Christo Iesu, ut pollicitationem Spiritus accipiamus per fidem.

3. 1 fascinauit *sine addit.* DFG: + ueritati non oboedire A, + non obedire ueritati SC; + non credere ueritati CHV proscriptus S est + in uobis SC ² > a uobis uolo SC ³ consummemini C ⁶ sicut + scriptum est SC ei: illi SC ⁷ ij SC ¹² ea + homo S

Fratres, secundum hominem dico: tamen 15
 hominis confirmatum testamentum nemo sper-
 nit aut superordinat. Abrahae dictae sunt 16 Gen. 12. 7,
 promissiones, et semini eius. Non dicit, Et 13. 15, 17.
 seminibus, quasi in multis: sed quasi in uno: Gen. 17. 7,
 Et semini tuo, qui est Christus. Hoc autem 17 8, 19, 22. 18,
 dico: testamentum confirmatum a Deo, quae 24. 7.
 post quadringentos et triginta annos facta est Ex. 12. 40.
 lex non irritum facit ad euacuandam promis-
 sionem. Nam si ex lege hereditas, iam non ex 18 Rom. 4. 14,
 repromissione. Abrahae autem per repromis- 11. 6.
 sionem donauit Deus. Quid igitur lex? Pro- 19 Dt. 5. 5.
 pter transgressionem posita est, donec ueniret Act. 7. 38, 53.
 semen cui promiserat, ordinata per angelos in Rom. 5. 20.
 manu mediatoris. Mediator autem unus non Heb. 8. 6.
 est: Deus autem unus est. Lex ergo aduer- 20
 sus promissa Dei? Absit. Si enim data esset 21 Rom. 7. 12,
 lex quae posset uiuificare, uere ex lege esset 8. 2-4.
 iustitia. Sed conclusit scriptura omnia sub 22 Rom. 3. 9,
 peccato, ut promissio ex fide Iesu Christi da- 19, 11. 32.
 retur credentibus.

Prius autem quam ueniret fides, sub lege 23 1 Pet. 1. 5.
 custodiebamur, conclusi in eam fidem quae
 reuelanda erat. Itaque lex pedagogus noster 24
 fuit in Christo, ut ex fide iustificemur: at ubi 25 Rom. 10. 4.
 uenit fides, iam non sumus sub pedagogo.
 Omnes enim filii Dei estis, per fidem in 26 Ioh. 1. 12.
 Christo Iesu. Quicumque enim in Christo ba- 27 Rom. 8. 14-
 ptizati estis, Christum induistis. Non est Iu- 28 16.
 daeus neque Graecus: non est seruus neque Rom. 6. 3,
 liber: non est masculus neque femina: om- 13. 14.
 nes enim uos unum estis in Christo Iesu. Si 29 Rom. 10. 12.
 1 Cor. 12. 13.
 Col. 3. 11.

17 irritum SC: -tam codd. plur. 18 ex promissione SC
 19 transgressionem S 24 paedagogus SC, et paedagogo 25
 26 fidem + quae est SC

Rom. 9. 7, 8.
 1 Cor. 3. 23.
 Eph. 3. 6.

autem uos Christi, ergo semen Abrahae estis,
 secundum promissionem heredes.

3. 23.
 Col. 2. 8, 20.

Mc. 1. 15.
 Rom. 1. 3.
 Lc. 2. 21, 22,
 27.

Gal. 3. 13.

Rom. 8. 15.
 Mc. 14. 36.

Rom. 8. 16,
 17.

1 Cor. 8. 4.
 Phil. 3. 12.

Col. 2. 8, 20.

Rom. 14. 5.
 Col. 2. 16.
 1 Thess. 3. 5.

1 Cor. 11. 1.
 Phil. 3. 17.
 1 Cor. 2. 3.

2 Cor. 10. 10,
 12, 7.

4 Dico autem, quanto tempore heres paruulus
 est, nihil differt a seruo, cum sit dominus om-
 2 nium : sed sub tutoribus est et actoribus usque
 3 ad praefinitum tempus a patre. Ita et nos,
 cum essemus paruuli, sub elementis mundi era-
 4 mus seruientes : at ubi uenit plenitudo tem-
 poris, misit Deus Filium suum, factum ex mu-
 5 liere, factum sub lege, ¹ ut eos qui sub lege
 erant redimeret, ut adoptionem filiorum reci-
 6 peremus. Quoniam autem estis filii, misit
 Deus Spiritum Filii sui in corda nostra cla-
 7 mantem, Abba, Pater. Itaque iam non est
 seruus, sed filius : quod si filius, et heres per
 Deum.

8 Sed tunc quidem ignorantes Deum, his qui
 9 natura non sunt dii seruiebatis. Nunc autem
 cum cognoueritis Deum, immo cogniti sitis a
 Deo, quomodo conuertimini iterum ad infirma
 et egena elementa, quibus denuo seruire uul-
 10 tis ? Dies obseruatis et menses, et tempora et
 11 annos. Timeo uos, ne forte sine causa labo-
 rauerim in uobis.

12 Estote sicut et ego, quia et ego sicut uos.
 13 Fratres, obsecro uos: nihil me laesistis. ¹ Scitis
 autem quia per infirmitatem carnis euangeli-
 14 zauī uobis iam pridem : et temptationem ue-
 stram in carne mea non spreuistis, neque re-
 spuistis : sed sicut angelum Dei excepistis me,
 15 sicut Christum Iesum. Ubi est ergo beatitudo
 uestra ? Testimonium enim perhibeo uobis

4. ² > et actoribus est SC ⁴ factum pr. : natum DFV
⁶ filii pr. sine addit. AGVTC : + Dei CDFHS nostra : uestra SC
⁷ est : es AC ⁸ ijs SC ¹¹ om. uos S ¹² et pr. om. SC
¹³ iam pridem uno uerbo SC

quia, si fieri posset, oculos uestros eruissetis,
 et dedissetis mihi. Ergo inimicus uobis fa- 16
 ctus sum, uerum dicens uobis? Aemulantur 17
 uos non bene: sed excludere uos uolunt, ut
 illos aemulemini. Bonum autem aemulamini 18
 in bono semper: et non tantum cum praesens
 sum apud uos. Filioli mei, quos iterum par- 19
 turio donec formetur Christus in uobis. Uel- 20
 lem autem esse apud uos modo, et mutare uo-
 cem meam, quoniam confundor in uobis.

Dicite mihi, qui sub lege uultis esse: legem 21
 non legistis? Scriptum est enim, quoniam 22
 Abraham duos filios habuit: unum de ancilla,
 et unum de libera. Sed qui de ancilla, secun- 23
 dum carnem natus est: qui autem de libera,
 per repromissionem. Quae sunt per allego- 24
 riam dicta. Haec enim sunt duo testamenta:
 unum quidem a monte Sina,¹ in seruitutem ge-
 nerans: quae est Agar. Sina enim mons est 25
 in Arabia, qui coniunctus est ei quae nunc est
 Hierusalem, et seruit cum filiis eius. Illa au- 26
 tem quae sursum est Hierusalem libera est,
 quae est mater nostra. Scriptum est enim: 27

Laetare sterilis, quae non paris:

erumpe et clama quae non parturis:

quia multi filii desertae, magis quam eius
 quae habet uirum.

Nos autem, fratres, secundum Isaac promissio- 28
 nis filii sumus. Sed quomodo tunc qui secun- 29
 dum carnem natus fuerat, persequabatur eum
 qui secundum spiritum: ita et nunc. Sed 30
 quid dicit scriptura? Eice ancillam et filium
 eius: non enim heres erit filius ancillae cum

1 Cor. 4. 15.
 Philem. 10.

Gen. 16. 15,
 21. 2.

Gen. 17. 16,
 18. 10, 14.
 Rom. 9. 7-9.
 Heb. 11. 11.

Heb. 12. 22.

Es. 54. 1.

Rom. 9. 8.

Gen. 21. 9.

Gen. 21. 10.
 Ioh. 8. 35.

²⁴ a: in SC ²⁵ eius AGV: suis CDFHSC
 SC : ³⁰ om. enim S

²⁹ tunc + is

- 31 filio liberae. Itaque, fratres, non sumus ancillae filii, sed liberae : qua libertate Christus
 Act. 15. 10. 5 nos liberavit : state, et nolite iterum iugo servitutis contineri.
- 2 Ecce ego Paulus dico vobis, quoniam si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit.
- Rom. 2. 25. 3 Testificor autem rursum omni homini circumcidenti se, quoniam debitor est uniwersae legis faciendae. Euacuati estis a Christo, qui
 4 in lege iustificamini : a gratia excidistis. Nos enim spiritu ex fide spem iustitiae expectamus.
6. 15. 6 Nam in Christo Iesu neque circumcisio aliquid ualet, neque praeputium : sed fides quae
 1 Cor. 7. 19. 7 per caritatem operatur. Currebatis bene : quis
 Iac. 2. 18. 8 uos inpediuit ueritati non oboedire ? Per-
 1. 6. 9 suasio non est ex eo qui uocat uos. Modicum fermentum totam massam corrumpit.
- 10 Ego confido in uobis in Domino, quod nihil aliud sapietis : qui autem conturbat uos, portabit iudicium quicumque est ille. Ego autem, fratres, si circumcisionem adhuc praedico, quid
 11 adhuc persecutionem patior ? Ergo euacuatum est scandalum crucis. Utinam et abscindantur qui uos conturbant.
- 1 Cor. 1. 23. 12
- 1 Pet. 2. 16. 13 Uos enim in libertatem uocati estis, fratres :
 1 Cor. 9. 19. tantum ne libertatem in occasionem detis carnis, sed per caritatem seruite inuicem. Omnis enim lex in uno sermone impletur : Diliges
 Leu. 19. 18. 14 proximum tuum sicut te ipsum. Quod si inuicem mordetis et comeditis, uidete ne ab inuicem consumamini.
- Mt. 19. 19. 15
 22. 39, 40.
- Rom. 13. 14. 16 Dico autem : Spiritu ambulate, et deside-

5. 1 *Inc. cap. ad state etiam* SC 3 *rursus* SC 7 *oboedire*
 + nemini consenseritis DHS 8 *persuasio* + haec SC 12 *abs-*
 cidantur DF^cGHV : abscindantur ACF*SC 13 *caritatem*
 + Spiritus SC 16 *autem* + in Christo S desideria SC

rium carnis non perficietis. Caro enim con- 17 Rom. 7. 15-
cupiscit aduersus Spiritum, Spiritus autem ad- 23, 8. 7.
uersus carnem : haec enim inuicem aduersan-
tur : ut non quaecumque uultis, illa faciat.
Quod si Spiritu ducimini, non estis sub lege. 18 Rom. 8. 14.
Manifesta autem sunt opera carnis, quae sunt : 19 Rom. 1. 29-
fornicatio, immunditia, luxuria, ¹ idolorum ser- 20 32, 13. 12, 13.
uitus, ueneficia, inimicitiae, contentiones, ae- 1 Cor. 6. 9, 10.
mulationes, irae, rixae, dissensiones, sectae, Eph. 5. 3-5.
inuidiae, homicidia, ebrietates, comisationes, 21 Col. 3. 5, 6.
et his similia : quae praedico uobis, sicut prae- 1 Tim. 1. 9-
dixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei 11.
non consequentur. Fructus autem Spiritus 22 Eph. 5. 9.
est : caritas, gaudium, pax, longanimitas, bo- Iac. 3. 18.
nitas, benignitas, ¹ fides, modestia, continentia : 23
aduersus huiusmodi non est lex. Qui autem 24 Rom. 6. 6.
sunt Christi, carnem crucifixerunt cum uitis
et concupiscentiis.

Si uiuimus Spiritu, Spiritu et ambulemus. 25 Rom. 8. 4.
Non efficiamur inanis gloriae cupidi, inuicem 26 Phil. 2. 3.
prouocantes, inuicem inuidentes.

Fratres, etsi praeoccupatus fuerit homo in 6 Mt. 18. 15.
aliquo delicto, uos qui spiritales estis huius- Lc. 17. 3.
modi instruite in spiritu lenitatis, considerans Iac. 5. 19.
te ipsum, ne et tu temteris. Alter alterius 2 5. 14.
onera portate, et sic adimplebitis legem Christi.
Nam si quis existimat se aliquid esse, cum sit 3 1 Cor. 3. 18,
nihil, ipse se seducit. Opus autem suum pro- 4 8. 2.
bet unusquisque, et sic in semet ipso tantum 1 Cor. 11. 28.
2 Cor. 13. 5.

¹⁷ enim + sibi SC ¹⁹ > sunt autem SC immunditia
+ impudicitia SC ²¹ comessiones SC ²² pax + patientia
SC > benignitas, bonitas, longanimitas SC ; et post longan.
+ mansuetudo SC ²³ continentia + castitas SC ²⁴ carnem
sine addit. A*G : + suam A^cCDFGHVSC ²⁵ Inc. cap. 6 Si S
> spiritu uiuimus SC 6. 3 > nihil sit SC

- Rom. 14. 12. 5 gloriam habebit, et non in altero. Unusquisque enim onus suum portabit.
- Rom. 15. 27. 6 Communicet autem is qui cathecizatur uerbum ei qui se cathecizat in omnibus bonis.
- 1 Cor. 9. 11, 14. 7 Nolite errare: Deus non inridetur. Quae
- Iob. 13. 9. 8 enim seminauerit homo, haec et metet: quoniam qui seminat in carne sua, de carne et metet corruptionem: qui autem seminat in
- Ioh. 3. 6. 9 Spiritu, de Spiritu metet uitam aeternam. Bonum autem facientes, non deficiamus: tempore enim suo metemus, non deficientes. Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei.
- Rom. 8. 13. 10
- 2 Thess. 3. 13. 11 Uidete qualibus litteris scripsi uobis mea manu. Quicumque uolunt placere in carne, hi cogunt uos circumcidi, tantum ut crucis
- 1 Cor. 16. 21. 12
- Col. 4. 18. 13 Christi persecutionem non patiantur. Neque enim qui circumciduntur, legem custodiunt: sed uolunt uos circumcidi, ut in carne uestra
- 2 Thess. 3. 17. 14 glorientur. Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi: per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo.
- Phil. 3. 2. 15 In Christo enim Iesu neque circumcisio aliquid ualet, neque praeputium: sed noua creatura. Et quicumque hanc regulam secuti fuerint, pax super illos et misericordia, et super Israhel Dei.
- Rom. 2. 23, 27. 16
- 1 Cor. 1. 31, 2. 2. 17 De cetero nemo mihi molestus sit: ego enim stigmata Iesu in corpore meo porto.
- Gal. 2. 20, 5. 24. 18 Gratia Domini nostri Iesu Christi cum spiritu uestro, fratres. Amen.
- Rom. 6. 6. 19
- Gal. 5. 6. 20
- 2 Cor. 5. 17. 21
- Ps. 124 (125). 16
- 5, 127 (128). 6. 17
- 2 Cor. 4. 10, 11. 23-25. 18
- Phil. 4. 23. 19
- Philem. 25. 20

EXPLICIT EPISTULA AD GALATAS

⁶ catechiz. *bis* SC ⁷ irridetur SC ¹² quicumque + enim SC ¹⁷ stigmata + Domini SC *om. subscr.* SC

INCIPIT EPISTULA AD EPHESIOS

PAULUS Apostolus Christi Iesu, per uolun-
tatem Dei, sanctis omnibus qui sunt Ephesi,
et fidelibus in Christo Iesu. Gratia uobis et
pax a Deo Patre nostro, et Domino Iesu
Christo.

Benedictus Deus et Pater Domini nostri
Iesu Christi, qui benedixit nos in omni bene-
dictione spiritali in caelestibus in Christo : si-
cut elegit nos in ipso ante mundi constitutio-
nem, ut essemus sancti et immaculati in con-
spectu eius in caritate : qui praedestinauit nos
in adoptionem filiorum per Iesum Christum
in ipsum : secundum propositum uoluntatis
suae, ¹ in laudem gloriae gratiae suae, in qua
gratificauit nos in dilecto : in quo habemus
redemptionem per sanguinem eius, remissio-
nem peccatorum, secundum diuitias gratiae
eius, ¹ quae superabundauit in nobis, in omni
sapientia et prudentia : ut notum faceret nobis
sacramentum uoluntatis suae, secundum bo-
num placitum eius, quod proposuit in eo ¹ in
dispensationem plenitudinis temporum, instau-
rare omnia in Christo, quae in caelis et quae in
terra sunt, in ipso : in quo etiam sorte uocati
sumus, praedestinati secundum propositum
eius, qui omnia operatur secundum consilium
uoluntatis suae : ut simus in laudem gloriae
eius, qui ante sperauimus in Christo : in quo

1 Cor. 1. 1-3.

2 Cor. 1. 1, 2.

Col. 1. 1-3.

Rom. 1. 7.

2 Cor. 1. 3.

1 Pet. 1. 3.

Eph. 1. 20, 2.

6, 3. 10, 6. 12.

Rom. 8. 29.

2 Thess. 2. 13.

2 Tim. 1. 9.

Ioh. 1. 12.

Rom. 8. 15.

1 Ioh. 3. 1.

Mt. 3. 17.

Col. 1. 14.

Col. 1. 9.

Rom. 16. 25.

Eph. 3. 9.

Col. 1. 16, 20.

Rom. 8. 28,

30.

Inscr. EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD EPHE-
SIOS **SC** 1. ¹ > Iesu Christi **SC** > omnibus sanctis **SC**
⁶ dilecto *sine addit.* A*G Hieron. : + filio suo CDFHV**SC** ⁹ bene-
placitum **SC** ¹⁰ in dispensatione **SC** ¹¹ etiam + et nos **SC**
> operatur omnia **SC** ¹² eius + nos **SC**

4. 30. et uos, cum audissetis uerbum ueritatis, euan-
gelium salutis uestrae, in quo et credentes
2 Cor. 1. 22, 14 signati estis Spiritu promissionis sancto, qui
5. 5. est pignus hereditatis nostrae, in redemptionem
acquisitionis, in laudem gloriae ipsius.
- Col. 1. 4. 15 Propterea et ego, audiens fidem uestram
quae est in Domino Iesu, et dilectionem in
Col. 1. 9. 16 omnes sanctos, non cesso gratias agens pro
uobis, memoriam uestri faciens in orationibus
17 meis: ut Deus Domini nostri Iesu Christi,
pater gloriae, det uobis spiritum sapientiae
18 et reuelationis, in agnitione eius: inluminatos
oculos cordis uestri, ut sciatis quae sit spes
uocationis eius, quae diuitiae gloriae heredi-
Col. 1. 29. 19 tatis eius in sanctis: et quae sit supereminens
magnitudo uirtutis eius in nos qui credidimus,
secundum operationem potentiae uirtutis eius,
Col. 2. 12. 20 quam operatus est in Christo: suscitans illum
Mc. 16. 19. a mortuis, et constituens ad dexteram suam
Act. 2. 33. in caelestibus: supra omnem principatum, et
1 Pet. 3. 22. 21 potestatem, et uirtutem, et dominationem, et
Col. 1. 16, omne nomen quod nominatur non solum in
2. 10. hoc saeculo, sed et in futuro. Et omnia sub-
Ps. 8. 8 (6). 22 iecit sub pedibus eius: et ipsum dedit caput
1 Cor. 15. 25. Col. 1. 18. supra omnia ecclesiae: quae est corpus ip-
Eph. 4. 12, 16, 23 sius, plenitudo eius qui omnia in omnibus
5. 30. adimpletur.
Col. 1. 18, 24. Eph. 3. 19, 4. 13. 2 Et uos cum essetis mortui delictis et pecca-
Col. 1. 21, 2. 13. tis uestris, in quibus aliquando ambulastis se-
Eph. 5. 8. cundum saeculum mundi huius, secundum
Col. 3. 7. principem potestatis aeris huius, spiritus qui
Tit. 3. 3. 3 nunc operatur in filios diffidentiae: in quibus

15 Domino: Christo S¹⁷ *disting.* Deus, Domini nostri Iesu
Christi pater, gloriae, det SC (92; pater gloriae, 93, 98) ¹⁸ eius
pr. + et SC ¹⁹ credimus SC ²¹ etiam in futuro SC ²² omnem
Ecclesiam SC ²³ ipsius + et SC 2. ¹ uos + conuiuificauit S

et nos omnes aliquando conuersati sumus in
 desideriiis carnis nostrae, facientes uoluntatem
 carnis et cogitationum, et eramus natura filii
 irae, sicut et ceteri : Deus autem qui diues est 4 Tit. 3. 5.
 in misericordia, propter nimiam caritatem 1 Pet. 1. 3.
 suam qua dilexit nos, et cum essemus mortui 5 Col. 2. 13.
 peccatis, conuiuificauit nos Christo (gratia es-
 tis saluati), ¹ et conresuscitauit, et consedere 6 Eph. 1. 20.
 fecit in caelestibus in Christo Iesu : ut osten- 7
 deret in saeculis superuenientibus abundantes
 diuitias gratiae suae in bonitate super nos in
 Christo Iesu. Gratia enim estis saluati per 8 Act. 15. 11.
 fidem, et hoc non ex uobis : Dei enim donum 2 Cor. 3. 5.
 est : non ex operibus, ut ne quis gloriatur. 9 Gal. 2. 16.
 Ipsius enim sumus factura, creati in Christo 10 1 Cor. 1. 29.
 Iesu in operibus bonis, quae praeparauit Deus Tit. 2. 14.
 ut in illis ambulemus.

Propter quod memores estote, quod ali- 11 Col. 1. 21,
 quando uos gentes in carne, qui dicimini prae- 2. 11, 13.
 putium ab ea quae dicitur circumcisio in carne
 manu facta : quia eratis illo in tempore sine 12 Rom. 9. 4.
 Christo, alienati a conuersatione Israhel, et 1 Thess. 4. 13.
 hospites testamentorum promissionis, spem
 non habentes, et sine Deo in mundo. Nunc 13 Es. 57. 19.
 autem in Christo Iesu, uos qui aliquando era-
 tis longe, facti estis prope in sanguine Christi.
 Ipse est enim pax nostra, qui fecit utraque 14 Col. 2. 14.
 unum, et medium parietem maderiae soluens, Gal. 3. 23.
 inimicitiam in carne sua : legem mandatorum 15
 decretis euacuans, ut duos condat in semet
 ipsum in unum nouum hominem, faciens pa-

⁵ nos + in SC Christo sine addit. AGH : + cuius CDFVSC
¹¹ uos + eratis S dicebamini S ¹² quia : qui S disting.
 hospites testamentorum, promissionis spem non habentes SC in
 sec. + hoc SC ¹⁴ > enim est SC inimicitias SC ¹⁵ in
 semetipso SC

Col. 1. 20, 22. 16 cem : et reconciliet ambos in uno corpore
 Deo, per crucem interficiens inimicitiam in
 Es. 57. 19. 17 semet ipso. Et ueniens euangelizauit pacem
 Zach. 9. 10. uobis qui longe fuistis, et pacem his qui prope :
 Act. 10. 36. quoniam per ipsum habemus accessum ambo
 Ioh. 14. 6. 18 in uno Spiritu ad Patrem. Ergo iam non estis
 Eph. 4. 4. 19 hospites et aduenae : sed estis ciues sancto-
 Heb. 11. 13, 13. 14. rum, et domestici Dei : superaedificati super
 Heb. 12. 22, 20 fundamentum Apostolorum et Prophetarum,
 23. 21 ipso summo angulari lapide Christo Iesu : in
 Mt. 16. 18. quo omnis aedificatio constructa, crescit in
 Apoc. 21. 14. 22 templum sanctum in Domino : in quo et uos
 1 Cor. 12. 28. 22 coaedificamini in habitaculum Dei in Spiritu.
 1 Cor. 3. 16, 17. 22
 1 Pet. 2. 5, 6. 3 Huius rei gratia, ego Paulus uinctus Christi
 Phil. 1. 13. 2 Iesu pro uobis Gentibus : si tamen audistis
 Col. 1. 24, 25. dispensationem gratiae Dei, quae data est mihi
 Rom. 15. 15, 16. 3 in uobis : quoniam secundum reuelationem
 notum mihi factum est sacramentum, sicut
 4 supra scripsi in breui : prout potestis legentes
 intellegere prudentiam meam in mysterio
 Rom. 16. 25, 26. 5 Christi : quod aliis generationibus non est ag-
 Col. 1. 26, 27. nitum filiis hominum, sicuti nunc reuelatum
 est sanctis Apostolis eius et prophetis in
 6 Spiritu : esse gentes coheredes, et concorpo-
 7 Iesu per euangelium : cuius factus sum mini-
 Col. 1. 23, 25. ster, secundum donum gratiae Dei, quae data
 est mihi secundum operationem uirtutis eius.
 1 Cor. 15. 9. 8 Mihi omnium sanctorum minimo data est
 2 Cor. 12. 11. gratia haec, in gentibus euangelizare inuesti-
 Rom. 11. 33, 16. 25. 9 gabiles diuitias Christi : et inluminare omnes,
 Col. 1. 26. quae sit dispensatio sacramenti absconditi a

16 inimicitias SC
 3. 6 > Gentes esse SC
 SC 8 mihi + enim S

17 ijs SC
 22 Spiritu + sancto S
 comparticipes SC promissionis + eius

saeculis in Deo, qui omnia creauit : ut inno- 10 1 Pet. 1. 12,
tescat principibus et potestatibus in caelesti- 4. 10.
bus per ecclesiam multiformis sapientia Dei :
secundum praefinitionem saeculorum quam 11 2 Tim. 1. 9.
fecit in Christo Iesu Domino nostro : in quo 12 Heb. 4. 16,
habemus fiduciam et accessum in confidentia 10. 19.
per fidem eius. Propter quod peto ne deficia- 13 Col. 1. 24.
tis in tribulationibus meis pro uobis : quae est
gloria uestra.

Huius rei gratia flecto genua mea ad Patrem 14
Domini nostri Iesu Christi, ex quo omnis pa- 15
ternitas in caelis et in terra nominatur : ut det 16
uobis secundum diuitias gloriae suae, uirtute
conrobore per Spiritum eius in interiori ho-
mine : habitare Christum per fidem in cordi- 17 2 Cor. 6. 16.
bus uestris : in caritate radicati et fundati, ¹ ut 18 Col. 2. 7.
possitis comprehendere cum omnibus sanctis, Rom. 11. 33.
quae sit latitudo et longitudo, et sublimitas
et profundum : scire etiam supereminentem 19 Phil. 4. 7.
scientiae caritatem Christi, ut impleamini in Eph. 1. 23.
omnem plenitudinem Dei.

Ei autem qui potens est omnia facere su- 20 1. 19.
perabundanter quam petimus aut intellegimus,
secundum uirtutem quae operatur in nobis :
ipsi gloria in ecclesia, et in Christo Iesu, in om- 21
nes generationes saeculi saeculorum. Amen.

Obsecro itaque uos, ego uinctus in Domino, 4 Phil. 1. 27.
ut digne ambuletis uocatione qua uocati estis, Col. 1. 10.
¹ cum omni humilitate et mansuetudine, cum 2 Col. 3. 12.
patientia, supportantes inuicem in caritate : sol- 1 Pet. 5. 5.
liciti seruare unitatem Spiritus in uinculo pa- Col. 3. 14, 15.
cis. Unum corpus et unus Spiritus, sicut uo- 2. 16, 18.
cati estis in una spe uocationis uestrae. Unus 4 Rom. 12. 5.
5 1 Cor. 8. 6.
Gal. 3. 28.

¹⁰ principibus : principatibus $\text{\textcircled{C}}$
borari $\text{\textcircled{C}}$ in interiorum hominem $\text{\textcircled{C}}$

¹⁶ uirtutem $\text{\textcircled{S}}$ corro-
¹⁷ > Christum habitare $\text{\textcircled{C}}$

- 6 Dominus, una fides, unum baptisma. Unus
Deus et Pater omnium, qui super omnes, et
Rom. 12. 3, 6. 7 per omnia, et in omnibus nobis. Unicuique
autem nostrum data est gratia secundum men-
Ps. 67. 19 8 suram donationis Christi. Propter quod dicit :
(68. 18).
Col. 2. 15. Ascendens in altum captiuam duxit capti-
uitatem :
dedit dona hominibus.
- Ioh. 3. 13. 9 Quod autem ascendit quid est, nisi quia et
descendit primum in inferiores partes terrae ?
- Mc. 16. 19. 10 Qui descendit, ipse est et qui ascendit super
Eph. 1. 23. 11 omnes caelos, ut impleret omnia. Et ipse de-
Rom. 12. 6, 7. dit quosdam quidem Apostolos, quosdam au-
1 Cor. 12. 28. tem prophetas, alios uero euangelistas, alios
12 autem pastores et doctores, ¹ ad consummatio-
nem sanctorum, in opus ministerii, in aedifica-
1 Cor. 14. 20. 13 tionem corporis Christi : donec occurramus
Col. 1. 28. omnes in unitatem fidei et agnitionis filii Dei,
in uirum perfectum, in mensuram aetatis ple-
1 Cor. 3. 1. 14 nitudinis Christi: ut iam non simus paruuli, flu-
Heb. 13. 9. ctuantes et circumferamur omni uento do-
ctrinae, in nequitia hominum, in astutia ad
1. 22, 5. 23. 15 circumuentionem erroris : ueritatem autem fa-
Col. 2. 19. cientes in caritate, crescamus in illo per omnia,
16 qui est caput Christus : ex quo totum corpus,
compactum et conexum per omnem iuncturam
subministrationis, secundum operationem in
mensuram uniuscuiusque membri, augmentum
corporis facit in aedificationem sui in caritate.
- Col. 2. 6. 17 Hoc igitur dico et testificor in Domino, ut
1 Thess. 4. 5. iam non ambuletis sicut gentes ambulant, in
Eph. 2. 12. uanitate sensus sui, tenebris obscuratum ha-

4. 6 qui + est SC ¹² *disting.* consummationem sanctorum in
opus min. SC ¹⁶ compactum SC ¹⁷ sicut
+ et SC

bentes intellectum, alienati a uita Dei, per ignorantiam quae est in illis, propter caecitatem cordis ipsorum: qui desperantes, semet ipsos 19 Rom. 1. 24, 26, 28. tradiderunt in pudicitiae in operationem inmunditiae omnis in auaritia. Uos autem non 20 ita didicistis Christum: si tamen illum audistis et in ipso edocti estis, sicut est ueritas in Iesu: deponere uos secundum pristinam conuersationem ueterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris: renouamini 22 Rom. 6. 6, 8. 13. Col. 3. 9. autem spiritu mentis uestrae, et induite nouum 23 Rom. 12. 2. Col. 3. 10. 24 hominem, qui secundum Deum creatus est in iustitia et sanctitate ueritatis.

Propter quod deponentes mendacium, loquimini ueritatem unusquisque cum proximo suo: quoniam sumus inuicem membra. Irascimini 25 Col. 3. 8, 9. Rom. 12. 5. et nolite peccare: sol non occidat super iracundiam uestram: nolite locum dare diabolo. 26 Ps. 4. 5 (4). Qui furabatur, iam non furetur, magis autem 27 Rom. 12. 19. Iac. 4. 7. labore, operando manibus quod bonum est, 28 1 Thess. 4. 11. 2 Thess. 3. 12. ut habeat unde tribuat necessitatem patienti. Omnis sermo malus ex ore uestro non pro- 29 5. 4. cedat: sed si quis bonus ad aedificationem oportunitatis, ut det gratiam audientibus. Et 30 1. 13. Es. 63. 10. nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in die redemptionis. Omnis amaritudo, et ira, et indignatio, et clamor, et blasphemia tollatur a uobis, cum omni malitia: estote autem inuicem benigni, misericordes, 31 Col. 3. 3. 1 Tim. 6. 4. Mt. 6. 14. 32 donantes inuicem, sicut et Deus in Christo donauit nobis.

¹⁹ auaritiam **SC** ²² deponere: Deponite **S** ²⁸ manibus
+ suis **SC** ²⁹ oportunitatis (τῆς χρείας **NAB** etc.) cum **AF^cG**
H^c Hieron.: fidei (τῆς πίστεως **D*E*FG**) **DVSC**; ambas lectiones
coniungunt fidei oportunitatis **C**. > oportunitatis fidei **F***; ambas
omittit **H*** ³⁰ in diem **C** ³² nobis: uobis **SC**

Mt. 5. 45, 48. 5 Estote ergo imitatores Dei, sicut filii caris-
 1 Cor. 4. 16. 2 simi : et ambulate in dilectione, sicut et Chri-
 1 Pet. 2. 21. 3 stus dilexit nos, et tradidit se ipsum pro nobis,
 Ioh. 13. 34. oblationem et hostiam Deo in odorem suavi-
 Gal. 2. 20. tatis. Fornicatio autem et omnis inmunditia
 Heb. 9. 14, 10. 4 aut avaritia nec nominetur in uobis, sicut de-
 Ex. 29. 41. cet sanctos : aut turpitudine, aut stultiloquium,
 1. 2. 16. 19, 20. 41. 5 aut scurrilitas, quae ad rem non pertinent :
 Col. 3. 5. 6 sed magis gratiarum actio. Hoc enim scitote
 Col. 3. 8. 7 intellegentes, quod omnis fornicator, aut in-
 1 Cor. 6. 9, 10. 8 mundus, aut auarus, quod est idolorum serui-
 Apoc. 21. 8. 9 tus, non habet hereditatem in regno Christi
 Col. 2. 4. 6 et Dei. Nemo uos seducat inanibus uerbis :
 2 Cor. 6. 14. 7 propter haec enim uenit ira Dei in filios diffi-
 Eph. 4. 18. 8 dentiae. Nolite ergo effici participes eorum.
 Ioh. 12. 35, 36. 9 Eratis enim aliquando tenebrae, nunc autem
 1 Pet. 2. 9. 10 lux in Domino: ut filii lucis ambulate: fructus
 Rom. 12. 2. 11 enim lucis est in omni bonitate, et iustitia,
 1 Thess. 5. 21. 12 et ueritate : probantes quid sit beneplacitum
 Rom. 6. 21, 13. 12 Deo : et nolite communicare operibus infru-
 1 Cor. 5. 9. 13 ctuosus tenebrarum, magis autem et redarguite:
 Ioh. 3. 20, 21. 14 quae enim in occulto fiunt ab ipsis, turpe est
 Es. 60. 1. 15 et dicere. Omnia autem quae arguuntur, a
 Rom. 13. 11. lumine manifestantur: omne enim quod mani-
 Lc. 1. 79. 16 festatur, lumen est. Propter quod dicit: Surge
 Col. 4. 5. 17 qui dormis, et exsurge a mortuis, et inlumina-
 Lc. 21. 34. 18 bit tibi Christus.
 Rom. 13. 13. 19 Uidete itaque, fratres, quomodo caute am-
 1 Pet. 4. 4. 20 buletis : non quasi insipientes, sed ut sapien-
 21 tes : redimentes tempus, quoniam dies mali
 sunt. Propterea nolite fieri imprudentes: sed
 intellegentes quae sit uoluntas Domini. Et
 nolite inebriari uino, in quo est luxuria : sed

5. 2 semetipsum SC 4 pertinent ACV : pertinet DFGH SC
 11 et sec. om. SC 14 tibi : te SC 17 Domini : Dei SC

implemini Spiritu, loquentes uobismet ipsis in ¹⁹ Col. 3. 16.
psalmis et hymnis, et canticis spiritalibus, can- Iac. 5. 13.
tantes et psallentes in cordibus uestris Domino,
gratias agentes semper pro omnibus in no- ²⁰ Col. 3. 17.
mine Domini nostri Iesu Christi Deo et Patri: ¹Thess. 5. 18.
subiecti inuicem in timore Christi. ²¹ 1 Pet. 5. 5.

Mulieres uiris suis subditae sint, sicut Do- ²² Col. 3. 18.
mino: quoniam uir caput est mulieris, sicut ²³ 1 Cor. 11. 3.
Christus caput est ecclesiae, ipse saluator cor- 1 Pet. 3. 1, 6.
poris. Sed sicut ecclesia subiecta est Christo, Eph. 1. 22.
ita et mulieres uiris suis in omnibus. Uiri, dili- ²⁴ Col. 1. 18.
gite uxores uestras, sicut et Christus dilexit eccle- ²⁵ 1 Pet. 3. 7.
siam, et se ipsum tradidit pro ea, ¹ ut illam ²⁶ Col. 3. 19.
sanctificaret, mundans lauacro aquae in uerbo:
ut exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam, non ²⁷ 2 Cor. 11. 2.
habentem maculam, aut rugam, aut aliquid Apoc. 19. 7, 8.
eiusmodi, sed ut sit sancta et immaculata. Ita ²⁸
et uiri debent diligere uxores suas ut corpora
sua. Qui suam uxorem diligit, se ipsum di-
ligit. Nemo enim umquam carnem suam ²⁹
odio habuit, sed nutrit et fouet eam, sicut et
Christus ecclesiam: quia membra sumus cor- ³⁰ Gen. 2. 23.
poris eius, de carne eius et de ossibus eius. ¹ Cor. 6. 15.
Propter hoc relinquet homo patrem et matrem ³¹ Gen. 2. 24.
suam, et adhaerebit uxori suae: et erunt duo Mt. 19. 5.
in carne una. Sacramentum hoc magnum ³² Mc. 10. 7, 8.
est, ego autem dico in Christo et in ecclesia.
Uerum tamen et uos singuli, unusquisque ³³
suam uxorem sicut se ipsum diligit: uxor au-
tem ut timeat uirum.

Filii, oboedite parentibus uestris in Domino: ⁶ Col. 3. 20.

¹⁸ Spiritu + sancto SC ²³ corporis + eius SC ²⁴ sed sicut
CDHSC, et sicut (sine sed) F: sed ut AGV ²⁶ mundans
+ eam S uerbo + vitae SC ²⁷ sibi + in S huiusmodi
SC ³³ > uxorem suam SC om. ut SC uirum + suum

- Ex. 20. 12. 2 hoc enim est iustum. Honora patrem tuum
 Dt. 5. 16. et matrem, quod est mandatum primum in
 3 promissione: ut bene sit tibi, et sis longeuus
 Col. 3. 21. 4 super terram. Et patres, nolite ad iracundiam
 prouocare filios uestros: sed educate illos in
 disciplina et correptione Domini.
 Col. 3. 22-24. 5 Serui, oboedite dominis carnalibus cum ti-
 Tit. 2. 9, 10. more et tremore, in simplicitate cordis uestri,
 1 Pet. 2. 18. 6 sicut Christo: non ad oculum seruientes, quasi
 hominibus placentes, sed ut serui Christi, fa-
 7 cientes uoluntatem Dei ex animo, cum bona
 uoluntate seruientes, sicut Domino et non ho-
 2 Cor. 5. 10. 8 minibus: scientes quoniam unusquisque quod-
 cumque fecerit bonum, hoc percipiet a Do-
 Act. 10. 34. 9 mino, siue seruus, siue liber. Et uos, domini,
 Col. 4. 1. eadem facite illis, remittentes minas: scientes
 quia et illorum et uester Dominus est in caelis:
 et personarum acceptio non est apud eum.
 1 Cor. 16. 13. 10 De cetero, fratres, confortamini in Domino,
 2 Tim. 2. 1. 11 et in potentia uirtutis eius. Induite uos arma
 1 Ioh. 2. 14. Dei, ut possitis stare aduersus insidias diaboli.
 Rom. 13. 12. 12 Quia non est nobis conluctatio aduersus car-
 2 Cor. 10. 4. nem et sanguinem: sed aduersus principes
 1 Pet. 5. 8, 9. et potestates, aduersus mundi rectores tene-
 brarum harum, contra spiritalia nequitiae in
 Sap. 5. 18-21. 13 caelestibus. Propterea accipite arma Dei, ut
 Es. 11. 5, possitis resistere in die malo, et in omnibus
 59. 17. 14 perfecti stare. State ergo succincti lumbos
 Lc. 12. 35. uestros in ueritate: et induti loricam iustitiae:
 1 Thess. 5. 8. et calciati pedes in praeparatione euangelii
 Es. 52. 7. 15
 Nah. 1. 15.

6. 1 > iustum est SC 2 matrem + tuam SC 3 longaeuus
 SC 4 Et pr. + vos SC 8 hoc recipiet SC 11 arma cum
 ACDFG*: armatura G²H; armaturam VSC 12 Quia: quoniam
 SC colluctatio SC 13 arma cum ACD: armatura FGH,
 armaturam VSC in omnibus perfecti: omnibus perfecti A;
 omnibus perfectis G 15 praeparationem S

pacis : in omnibus sumentes scutum fidei, in 16 1 Ioh. 5. 4.
 quo possitis omnia tela nequissimi ignea ex-
 tinguere : ¹ et galeam salutis adsumite : et gla- 17 Es. 49. 2,
 dium Spiritus, quod est uerbum Dei : per om- 18 61. 10.
 nem orationem et obsecrationem orantes om- Heb. 4. 12.
 ni tempore in Spiritu : et in ipso uigilantes in 18-20
 Col. 4. 2-4.
 omni instantia et obsecratione pro omnibus Rom. 8. 26,
 sanctis : et pro me, ut detur mihi sermo in 19 27.
 apertione oris mei, cum fiducia notum facere 2 Thess. 3. 1.
 mysterium euangelii : pro quo legatione fun- Act. 4. 13, 29.
 gor in catena, ita ut in ipso audeam prout 20 2 Cor. 5. 20.
 oportet me loqui. Eph. 3. 1.
 Phil. 1. 13.

Ut autem et uos sciatis quae circa me sunt, 21 21, 22
 quid agam: omnia nota uobis faciet Tychicus, Col. 4. 7-9.
 carissimus frater et fidelis minister in Domino: Act. 20. 4.
 quem misi ad uos in hoc ipsum, ut cognosca- 22 2 Tim. 4. 12.
 tis quae circa nos sunt, et consoletur corda Tit. 3. 12.
 uestra.

Pax fratribus, et caritas cum fide a Deo Pa- 23
 tre, et Domino Iesu Christo. Gratia cum om- 24 1 Cor. 16. 22.
 nibus qui diligunt Dominum nostrum Iesum
 Christum in incorruptione. Amen.

EXPLICIT AD EPHESIOS

INCIPIT EPISTULA AD PHILIPPENSES

PAULUS et Timotheus, serui Iesu Christi, 1
 omnibus sanctis in Christo Iesu qui sunt Phi-
 lippis, cum episcopis et diaconibus. Gratia uo- 2
 2 Cor. 1. 1, 2.
 Col. 1. 1.
 Philem. 1.
 1 Tim. 3. 1, 8.
 Tit. 1. 7.
 Rom. 1. 7.

¹⁹ *disting.* oris mei cum fiducia, notum facere SC ²⁰ *catena*
 + ista S ²¹ > vobis nota SC ²³ Patre + nostro S *om.*
subscr. SC

Inscr. EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD PHILIP-
 PENSES SC

bis et pax a Deo Patre nostro et Domino Iesu Christo.

- Rom. 1. 8. 3 Gratias ago Deo meo in omni memoria ue-
 1 Cor. 1. 4. 4 stri : semper in cunctis orationibus meis pro
 omnibus uobis cum gaudio deprecationem fa-
 5 ciens, super communicatione uestra in euan-
 1 Cor. 1. 8. 6 gelio a prima die usque nunc : confidens hoc
 ipsum, quia qui coepit in uobis opus bonum,
 Act. 26. 29. 7 perficiet usque in diem Christi Iesu. Sicut est
 Col. 4. 18. 8 mihi iustum hoc sentire pro omnibus uobis :
 eo quod habeam uos in corde, et in uinculis
 meis et in defensione et confirmatione Euan-
 8 gelii socios gaudii mei omnes uos esse. Te-
 stis enim mihi est Deus, quomodo cupiam om-
 1 Thess. 3. 12. 9 nes uos in uisceribus Iesu Christi. Et hoc oro,
 ut caritas uestra magis ac magis abundet in
 Rom. 2. 18. 10 scientia et omni sensu : ut probetis potiora, ut
 1 Cor. 5. 8. sitis sinceres et sine offensa in diem Christi :
 2 Pet. 3. 1. 11 repleti fructu iustitiae per Christum Iesum in
 Iac. 3. 18. gloriam et laudem Dei.
 12 Scire autem uos uolo, fratres, quia quae circa
 me sunt magis ad profectum uenerunt euan-
 4. 22. 13 gelii : ita ut uincula mea manifesta fierent in
 2 Tim. 2. 9. Christo in omni praetorio et in ceteris omni-
 14 bus : et plures e fratribus in Domino, confi-
 dentes uinculis meis, abundantius audere sine
 15 timore uerbum Dei loqui. Quidam quidem et
 propter inuidiam et contentionem, quidam
 autem et propter bonam uoluntatem, Christum
 16 praedicant : quidam ex caritate, scientes quo-
 niam in defensionem euangelii positus sum :
 17 quidam autem ex contentione Christum ad-

1. ⁵ euangelio + Christi SC ⁹ in + omni S et sec. + in SC
¹⁰ sinceri SC ¹¹ > Iesum Christum SC ¹⁴ et : ut S
 confidentes + in S auderent SC

nuntiant non sincere, existimantes pressuram
 se suscitare uinculis meis. Quid enim? Dum 18 2. 17, 4. 4.
 omni modo, siue per occasionem siue per ueri-
 tatem, Christus adnuntietur: et in hoc gaudeo,
 sed et gaudebo. Scio enim quia hoc mihi pro- 19 2 Cor. 1. 11.
 ueniet in salutem, per uestram orationem et
 subministrationem Spiritus Iesu Christi: se- 20 Rom. 14. 8.
 cundum expectationem et spem meam, quia
 in nullo confundar: sed in omni fiducia sicut
 semper et nunc magnificabitur Christus in cor-
 pore meo, siue per uitam, siue per mortem.
 Mihi enim uiuere Christus est, et mori lucrum. 21 Gal. 2. 20.
 Quod si uiuere in carne, hic mihi fructus opẽ- 22 Rom. 1. 13.
 ris est, et quid eligam ignoro. Coartor autem 23 2 Cor. 5. 8.
 e duobus: desiderium habens dissolui, et cum
 Christo esse, multo magis melius: permanere 24
 autem in carne necessarium est propter uos.
 Et hoc confidens scio quia manebo et perma- 25
 nebo omnibus uobis ad profectum uestrum et
 gaudium fidei: ut gratulatio uestra abundet in 26
 Christo Iesu in me, per meum aduentum ite-
 rum ad uos. Tantum digne euangelio Christi 27 Eph. 4. 1.
 conuersamini: ut siue cum uenero et uidero Col. 1. 10.
 uos, siue absens audiam de uobis, quia statis 1 Thess. 2. 12.
 in uno spiritu unanimes, conlaborantes fidei
 euangelii: et in nullo terreamini ab aduersa- 28 2 Thess. 1. 6.
 riis: quae est illis causa perditionis, uobis au-
 tem salutis, et hoc a Deo: quia uobis dona- 29
 tum est pro Christo, non solum ut in eum cre-
 datis, sed ut etiam pro illo patiamini: idem 30 Act. 16. 19-
 certamen habentes, quale et uidistis in me, et 40.
 nunc audistis de me. 1 Thess. 2. 2.

19 in: ad SC
 24 carne + magis GH
 28 > illis est SC

23 coarctor SC
 om. est SC

> esse cum Christo SC
 27 collaborantes SC

- 2 Si qua ergo consolatio in Christo, si quod
 solacium caritatis, si qua societas Spiritus, si
 2 quid uiscera et miserationes: implete gaudium
 meum, ut idem sapiatis, eandem caritatem ha-
 3 bentes, unanimes, id ipsum sentientes: nihil
 per contentionem, neque per inanem gloriam:
 sed in humilitate superiores sibi inuicem arbi-
 4 trantes: non quae sua sunt singuli conside-
 5 rantes, sed et ea quae aliorum. Hoc enim
 6 sentite in uobis, quod et in Christo Iesu: qui
 cum in forma Dei esset, non rapinam arbitra-
 7 tus est, esse se aequalem Deo: sed semet ip-
 sum exinaniuit, formam serui accipiens, in si-
 militudinem hominum factus, et habitu inuen-
 8 tus ut homo: humiliavit semet ipsum, factus
 oboediens usque ad mortem, mortem autem
 9 crucis. Propter quod et Deus illum exaltauit,
 10 et donauit illi nomen super omne nomen: ut
 in nomine Iesu omne genu flectatur caele-
 11 stium, et terrestrium, et infernorum: et omnis
 lingua confiteatur quia Dominus Iesus Chri-
 stus in gloria est Dei Patris.
- 12 Itaque, carissimi mei, sicut semper oboedi-
 stis, non ut in praesentia mei tantum, sed mul-
 to magis nunc in absentia mea, cum metu et
 13 tremore uestram salutem operamini. Deus est
 enim qui operatur in uobis et uelle et perfi-
 14 cere pro bona uoluntate. Omnia autem fa-
 cite sine murmurationibus et haesitationibus:
 15 ut sitis sine querella, et simplices filii Dei, sine
 reprehensione, in medio nationis prauae et per-

2. ¹ solatium *SC* quid (*τῆς* gr. *longe plur.*) *ACFGH^c*: qua
*DII*SC*; quae *V* et miserationes: miserationis *SC* ⁴ *om*
 et *SC* ⁹ > exaltauit illum *SC* nomen *pr. sine addit.* *A*CGH¹*
 (*sed rasura 2 litt. post nomen*): + quod est *A*DFVSC* ¹⁰ et *pr.*
om. SC

uersae : inter quos lucetis sicut luminaria in mundo,¹ uerbum uitae continentes: ad gloriam ¹⁶ Gal. 2. 2, 4. 11.
 meam in die Christi, quia non in uacuum curri, neque in uacuum laboraui. Sed etsi ¹⁷ 2 Tim. 4. 6.
 immolor supra sacrificium et obsequium fidei uestrae, gaudeo et congratulor omnibus uobis:
 id ipsum autem et uos, gaudete et congratula- ¹⁸ 3. 1, 4. 4.
 mini mihi.

Spero autem in Domino Iesu, Timotheum ¹⁹
 cito me mittere ad uos : ut et ego bono animo
 sim, cognitis quae circa uos sunt. Neminem ²⁰ 1 Cor. 16. 10.
 enim habeo tam unanimem, qui sincera adfec-
 tione pro uobis sollicitus sit. Omnes enim sua ²¹ 1 Cor. 10. 24,
 quaerunt, non quae sunt Iesu Christi. Experi- ²² 33, 13. 5.
 mentum autem eius cognoscite, quoniam sicut
 patri filius, mecum seruiuit in euangelio. Hunc ²³
 igitur spero me mittere mox ut uidero quae
 circa me sunt. Confido autem in Domino, ²⁴ 1. 25.
 quoniam et ipse ueniam ad uos cito. Neces- ²⁵ Philem. 22,
 sarium autem existimaui Epaphroditum, fra- ^{4. 18.}
 trem et cooperatorem, et commilitonem meum,
 uestrum autem apostolum et ministrum ne-
 cessitatis meae, mittere ad uos : quoniam qui- ²⁶
 dem omnes uos desiderabat, et maestus erat
 propterea quod audieratis illum infirmatum.
 Nam et infirmatus est usque ad mortem : sed ²⁷
 Deus misertus est eius : non solum autem eius,
 uerum etiam et mei, ne tristitiam super tristi-
 tiam haberem. Festinantius ergo misi illum, ²⁸
 ut uiso eo iterum gaudeatis, et ego sine tristi-
 tia sim. Excipite itaque illum cum omni gau- ²⁹
 dio in Domino, et eiusmodi cum honore habe-

¹⁸ id ipsum uno uerbo SC ¹⁹ > me cito SC ²⁰ affectione
 SC ²¹ sua : quae sua sunt SC ²² quoniam : quia SC
²³ mittere + ad uos SC ²⁵ mittere lapsu S moestus SC

- 30 tote : quoniam propter opus Christi usque ad
mortem accessit, tradens animam suam, ut im-
4. 10. pleret id quod ex uobis deerat erga meum
obsequium.
4. 4. **3** De cetero, fratres mei, gaudete in Domino.
Eadem uobis scribere, mihi quidem non pi-
Apoc. 22. 15. 2 grum, uobis autem necessarium. Uidete can-
2 Cor. 11. 13. nes, uidete malos operarios, uidete concisio-
nem. Nos enim sumus circumcisio, qui spiritu
Rom. 2. 29, 15. 17. Deo seruimus, et gloriamur in Christo Iesu, et
2 Cor. 11. 18, 22. 4 non in carne fiduciam habentes : quamquam
ego habeam confidentiam et in carne. Si quis
alius uidetur confidere in carne, ego magis :
Act. 22. 3, 23. 6, 26. 5. 5 circumcisis octaua die, ex genere Israhel, de
Gen. 17. 12. tribu Benjamin, Hebraeus ex Hebraeis, secun-
6 dum legem Pharisaeus, secundum aemulatio-
nem persequens ecclesiam Dei, secundum
iustitiam quae in lege est, conuersatus sine
Lc. 14. 33. 7 querella. Sed quae mihi fuerunt lucra, haec
arbitratus sum propter Christum detrimenta.
8 Uerum tamen existimo omnia detrimentum
esse propter eminentem scientiam Iesu Christi
Domini mei : propter quem omnia detrimen-
tum feci, et arbitror ut stercora, ut Christum lu-
Rom. 9. 30, 10. 3, 5. 9 cri faciam, et inueniar in illo non habens meam
iustitiam quae ex lege est, sed illam quae ex
fide est Christi : quae ex Deo est iustitia, in
Rom. 6. 5, 8. 17. 10 fide ¹ ad agnoscendum illum, et uirtutem resur-
1 Pet. 4. 13. rectionis eius, et societatem passionum illius :
Lc. 20. 35. 11 configuratus morti eius, si quo modo occur-
Apoc. 20. 5, 6. ram ad resurrectionem quae est ex mortuis.
12 Non quod iam acceperim, aut iam perfectus

3. 3 deo (θεῷ N^cD*P etc.) codd. plur. SC : dei H* (ut uidetur) et
Θεοῦ N*ABCD^cEFGKL etc. ; sancto G* > seruimus Deo SC
4 > et ego hab. conf. in carne S 5 octauo SC 8 lucrifaciam
uno uerbo SC 9 Christi + Iesu SC 10 cognoscendum SC

sim : sequor autem, si comprehendam in quo
et comprehensus sum a Christo Iesu. Fratres, ¹³
ego me non arbitror comprehendisse. Unum
autem : quae quidem retro sunt obliuiscens, ^{Ic. 9. 62.}
ad ea uero quae sunt priora, extendens me,
¹ ad destinatum persequor, ad brauium super- ¹⁴ ^{1 Cor. 9. 24.}
nae uocationis Dei in Christo Iesu. Quicum- ¹⁵ ^{1 Cor. 2. 6.}
que ergo perfecti, hoc sentiamus : et si quid
aliter sapitis, et hoc uobis Deus reuelabit. Ue- ¹⁶ ^{Ioh. 7. 17.}
rum tamen ad quod peruenimus ut idem sa-
piamus, et in eadem permaneamus regula. ^{Gal. 6. 16.}

Imitatores mei estote, fratres, et obseruate ¹⁷ ^{1 Cor. 4. 16,}
eos qui ita ambulant sicut habetis formam nos. ^{11. 1.}
Multi enim ambulant, quos saepe dicebam uo- ¹⁸ ^{1 Thess. 1. 6.}
bis, nunc autem et flens dico, inimicos crucis
Christi : quorum finis interitus, quorum deus ¹⁹ ^{Rom. 16. 18.}
uenter, et gloria in confusione ipsorum, qui ^{Rom. 8. 5.}
terrena sapiunt. Nostra autem conuersatio in ²⁰ ^{Col. 3. 2.}
caelis est : unde etiam Saluatorem expecta-
mus Dominum Iesum Christum : qui reforma- ²¹ ^{Col. 3. 1.}
bit corpus humilitatis nostrae, configuratum ^{1 Cor. 1. 7.}
corpori claritatis suae, secundum operationem, ^{2 Pet. 3. 12.}
qua possit etiam subicere sibi omnia. ^{1 Cor. 15. 43-}
^{53.}
^{Col. 3. 4.}
^{1 Ioh. 3. 2.}

Itaque, fratres mei carissimi et desideran- ⁴ ^{1 Thess. 2. 19,}
tissimi, gaudium meum et corona mea : sic ^{20.}
state in Domino, carissimi.

Euhodiam rogo et Syntychen deprecor, id ² ^{2. 2.}
ipsum sapere in Domino. Etiam rogo et te, ³
germane compar, adiua illas quae mecum la-
borauerunt in euangelio, cum Clemente et

¹² si + quomodo **SC** ¹³ me *sec.* + ipsum **SC** ¹⁵ perfecti
+ sumus **SC** ¹⁷ nos *cum AG et graeco* : nostram **CDFHVSC**
¹⁹ uenter + est **SC** ²⁰ dominum + nostrum **SC** ²¹ opera-
tionem + virtutis suae **S** > etiam possit **SC** 4. ¹ deside-
ratissimi **SC** ² Euodiam **SC** Syntycen **S**

I.c. 10. 20.

ceteris adiutoribus meis, quorum nomina sunt in libro uitae.

Phil 1. 4, 3. 1.

2 Cor. 13. 11.

1 Cor. 16. 22.

Heb. 10. 37.

Iac. 5. 8, 9.

Mt. 6. 25-34.

1 Tim. 2. 1.

Ioh. 14. 27.

Col. 3. 15.

Eph. 3. 19.

4 Gaudete in Domino semper: iterum dico
5 gaudete. Modestia uestra nota sit omnibus
6 hominibus: Dominus prope est. Nihil solli-
citi sitis: sed in omni oratione et obsecra-
tione, cum gratiarum actione, petitiones ue-
7 strae innotescant apud Deum. Et pax Dei,
quae exsuperat omnem sensum, custodiat cor-
da uestra et intellegentias uestras in Christo
Iesu.

8 De cetero, fratres, quaecumque sunt uera,
quaecumque pudica, quaecumque iusta, quae-
cumque sancta, quaecumque amabilia, quae-
cumque bonae famae, si qua uirtus, si qua
9 laus, haec cogitate. Quae et didicistis et ac-
cepistis, et audistis et uidistis in me, haec
agite: et Deus pacis erit uobiscum.

Rom. 15. 33.

1 Thess. 5. 23.

Phil. 2. 30.

10 Gaudisus sum autem in Domino uehementer,
quoniam tandem aliquando refluistis pro me
sentire: sicut et sentiebatis, occupati autem
11 eratis. Non quasi propter penuriam dico: ego
12 enim didici in quibus sum sufficiens esse. Scio
et humiliari, scio et abundare: ubique et in
omnibus institutus sum, et satiari et esurire, et
13 abundare et penuriam pati: omnia possum in
14 eo, qui me confortat. Uerum tamen bene fe-
15 cistis, communicantes tribulationi meae. Sci-
tis autem et uos Philippenses, quod in prin-
cipio euangelii, quando profectus sum a Mace-
donia, nulla mihi ecclesia communicauit in
16 ratione dati et accepti, nisi uos soli: quia et
Thessalonicam semel et bis in usum mihi mi-

⁶ Dominus + enim S
SC

⁷ exuperat SC

⁸ laus + disciplinae

sistis. Non quia quaero datum, sed requiro ¹⁷
fructum abundantem in rationem uestram.
Habeo autem omnia, et abundo: repletus sum, ¹⁸ Heb. 13. 16.
acceptis ab Epaphrodito quae misistis, odo-
rem suauitatis, hostiam acceptam, placentem
Deo. Deus autem meus impleat omne desi- ¹⁹
derium uestrum secundum diuitias suas in glo-
ria in Christo Iesu. Deo autem et Patri no- ²⁰
stro gloria in saecula saeculorum: Amen.

Salutate omnem sanctum in Christo Iesu. ²¹
Salutant uos qui mecum sunt fratres. ¹ Salu- ²²
tant uos omnes sancti, maxime autem qui de ^{1. 13.}
Caesaris domo sunt.

Gratia Domini nostri Iesu Christi cum spi- ²³ Gal. 6. 18.
ritu uestro. Amen.

EXPLICIT AD PHILIPPENSES

INCIPIT EPISTULA AD COLOSENSES

PAULUS Apostolus Christi Iesu per uolun- ¹ 2 Cor. 1. 1.
tatem Dei, et Timotheus frater, ¹ his qui sunt ² Eph. 1. 1, 2.
Colossissanctis, et fidelibus fratribus, in Christo ³ Rom. 1. 7.
Iesu. Gratia uobis et pax a Deo Patre nostro.

Gratias agimus Deo et Patri Domini nostri ³ 1 Thess. 1. 2,
Iesu Christi, semper pro uobis orantes: au- ⁴ 3.
dientes fidem uestram in Christo Iesu, et dile- ^{3.} Eph. 1. 15, 16.
ctionem quam habetis in sanctos omnes: pro- ⁵ Philem. 5.
pter spem quae reposita est uobis in caelis, ¹ Pet. 1. 4.
quam audistis in uerbo ueritatis euangelii: Eph. 1. 13.

¹⁷ in ratione uestra *SC* ¹⁸ misistis + in *S* om. *subscr.* *SC*
Inscr. EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD COLOS-
SENSES *SC* 1. ¹ > Iesu Christi *SC* ² eis *SC* nostro
+ et Domino Iesu Christo *SC* ³ *disting.* Gratias agimus Deo, et
Patri Domini nostri *etc.* *SC*

- Mt. 24. 14. 6 quod peruenit ad uos, sicut et in uniuerso mundo est et fructificat, et crescit sicut in uobis, ex ea die qua audistis, et cognouistis gratiam Dei
4. 12. 7 in ueritate: sicut didicistis ab Epaphra carissimo conseruo nostro, qui est fidelis pro uobis
- Philém. 23. 8 bis minister Christi Iesu, qui etiam manifestauit nobis dilectionem uestram in Spiritu.
- Eph. 1. 16. 9 Ideo et nos ex qua die audiuius, non cessamus pro uobis orantes, et postulantes ut impleamini agnitione uoluntatis eius, in omni
- Phil. 1. 9. 10 sapientia, et intellectu spiritali: ut ambuletis digne Deo, per omnia placentes: in omni opere bono fructificantes, et crescentes in scientia Dei: in omni uirtute confortati, secundum
- Eph. 3. 16. 11 potentiam claritatis eius, in omni patientia et longanimitate cum gaudio: gratias
6. 10. 12 agentes Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine: qui eripuit nos
- I.c. 22. 53. 13 de potestate tenebrarum, et transtulit in regnum Filii dilectionis suae, in quo habemus
- Eph. 1. 7. 14 redemptionem, remissionem peccatorum: qui
- Sap. 7. 26. 15 est imago Dei inuisibilis, primogenitus omnis creaturae: quia in ipso condita sunt uniuersa
- Ioh. 1. 18. 16 in caelis et in terra, uisibilia et inuisibilia, siue throni, siue dominationes, siue principatus, siue potestates: omnia per ipsum et in
- 2 Cor. 4. 4. 17 ipso creata sunt: et ipse est ante omnes, et
- Heb. 1. 3. 18 omnia in ipso constant: et ipse est caput corporis ecclesiae, qui est principium, primogenitus ex mortuis: ut sit in omnibus ipse
- Apoc. 3. 14. 19 primus tenens: quia in ipso complacuit omnem plenitudinem habitare: et per eum reconciliare
- 1 Tim. 6. 16. 20
- Ioh. 1. 3. 10.
- Heb. 1. 2. 3.
- Eph. 1. 21.
- 1 Pet. 3. 22.
- Rom. 11. 36.
- Ioh. 8. 58.
- Ecclus. 43. 28.
- Eph. 1. 22.
- Act. 26. 23.
- 1 Cor. 15. 20.
- Apoc. 1. 5.
- Ioh. 1. 16.

¹² agentes *sine addit.* AG: + Deo CFV^o; + Deo et DHS
 nos *hic et* 13: uos AC ¹⁴ redemptionem: + et S; + per sanguinem eius ¹⁶ quia: quoniam SC ¹⁹ inhabitare SC

omnia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis eius, siue quae in terris, siue quae in caelis sunt. Et uos cum essetis aliquando alienati ²¹ et inimici sensu, in operibus malis: nunc autem ²² reconciliauit in corpore carnis eius per mortem, exhibere uos sanctos, et immaculatos, et inreprehensibiles coram ipso: si tamen ²³ permanetis in fide fundati et stabiles, et immobiles a spe euangelii, quod audistis, quod praedicatum est in uniuersa creatura quae sub caelo est: cuius factus sum ego Paulus minister.

Rom. 5. 10.
2 Cor. 5. 19.
Eph. 1. 10.
Eph. 2. 1, 12.
Eph. 2. 16.
Heb. 3. 14.
Mc. 16. 13.
Eph. 3. 7.

Qui nunc gaudeo in passionibus pro uobis, ²⁴ et adimpleo ea quae desunt passionum Christi in carne mea, pro corpore eius, quod est ecclesia: cuius factus sum ego minister secundum dispensationem Dei, quae data est mihi in uos, ut impleam uerbum Dei: mysterium ²⁵ quod absconditum fuit a saeculis et generationibus, nunc autem manifestatum est sanctis eius, quibus uoluit Deus notas facere diuitias ²⁷ gloriae sacramenti huius in gentibus, quod est Christus in uobis, spes gloriae: quem nos ad- ²⁸ nuntiamus, corripientes omnem hominem, et docentes omnem hominem, in omni sapientia, ut exhibeamus omnem hominem perfectum ²⁹ in Christo Iesu: in quo et laboro certando secundum operationem eius, quam operatur in me in uirtute.

2 Cor. 1. 5, 6.
Eph. 3. 1, 13.
Eph. 3. 7-9.
Rom. 16. 25, 26.
Eph. 3. 9.
Eph. 4. 13.
Eph. 1. 15.

Uolo enim uos scire qualem sollicitudinem ² habeam pro uobis, et pro his qui sunt Laodiciae, et quicumque non uiderunt faciem meam

²² ut exhiberet S ²³ immobiles SC ²⁵ in uobis S
²⁷ *disting.* quod est Christus, in uobis spes gloriae SC 2. 1 ijs
SC

1. 9. 2 in carne: ut consolentur corda ipsorum, in-
 Eph. 4. 13. structi in caritate, et in omnes diuitias pleni-
 tudinis intellectus, in agnitione mysterii Dei,
 1 Cor. 1. 24, 3 Patris Christi Iesu: in quo sunt omnes the-
 Col. 1. 27, 30. 4 sauri sapientiae et scientiae absconditi. Hoc
 Rom. 16. 18. 4 autem dico, ut nemo uos decipiat in subtilitate
 Eph. 5. 6. 5 sermonum. Nam etsi corpore absens sum,
 2 Pet. 2. 3. 5 sed spiritu uobiscum sum, gaudens, et uidens
 1 Cor. 5. 3, 14. 40. 5 ordinem uestrum, et firmamentum eius quae
 in Christo est fidei uestrae.
- 1 Thess. 4. 1. 6 Sicut ergo accepistis Christum Iesum Do-
 Eph. 3. 17. 7 minum, in ipso ambulate, ¹ radicati et super-
 2 Thess. 2. 15. 7 aedificati in ipso, et confirmati fide, sicut et
 didicistis, abundantes in gratiarum actione.
- 16, 20, 22. 8 Uidete ne quis uos decipiat per philoso-
 1 Tim. 6. 20. 8 phiam et inanem fallaciam, secundum tradi-
 Gal. 4. 3. 8 tionem hominum, secundum elementa mundi,
 1. 19. 9 et non secundum Christum: quia in ipso in-
 Ioh. 1. 14. 9 habitat omnis plenitudo diuinitatis corpora-
 Eph. 1. 21, 10 liter: et estis in illo repleti, qui est caput om-
 3. 19. 10 nis principatus et potestatis: in quo et cir-
 Rom. 2. 29. 11 cumcisi estis circumcisione non manu facta
 Eph. 2. 11. 11 in expoliatione corporis carnis, in circumci-
 Rom. 6. 6. 11 sione Christi: consepulti ei in baptismo, in
 Col. 3. 1. 12 quo et resurrexistis per fidem operationis Dei,
 Rom. 6. 4, 5. 12 qui suscitauit illum a mortuis. Et uos, cum
 1 Cor. 6. 14. 13 mortui essetis in delictis et praeputio carnis
 Eph. 1. 19. 13 uestrae, conuiuificauit cum illo, donans uobis
 Eph. 2. 1, 5. 13 omnia delicta: delens quod aduersus nos erat
 Eph. 2. 15. 14 chirographum decretis, quod erat contrarium
 1 Pet. 2. 24. 14

² agnitione cum AFHV: -nem CGSC, et agnoscendum D (et postea misterium) Dei Patris + et SC ⁴ subtilitate sermonum (πιθανολογία) cum ADFGH: sublimitate sermonum CVSC ⁶ > Iesum Christum SC ⁷ confirmati + in S abundantes + in illo SC ¹¹ carnis + sed SC ¹⁴ decretis cum ACG: decreti DFHVSC

nobis, et ipsum tulit de medio, adfigens illud
cruci : expolians principatus et potestates, tra- 15
duxit confidenter, palam triumphans illos in
semet ipso.

Nemo ergo uos iudicet in cibo, aut in potu, 16
aut in parte diei festi, aut neomeniae, aut sab-
batorum : quae sunt umbra futurorum : cor- 17
pus autem Christi. Nemo uos seducat, uolens 18
in humilitate, et religione angelorum, quae
non uidit ambulans frustra, inflatus sensu car-
nis suae : et non tenens caput, ex quo totum 19
corpus per nexus et coniunctiones subministra-
tum et constructum, crescit in augmentum Dei.

Si mortui estis cum Christo ab elementis 20
mundi, quid adhuc tamquam uiuentes in mun-
do decernitis ? Ne tetigeris, neque gustaueris, 21
neque contrectaueris : quae sunt omnia in in- 22
teritu ipso usu, secundum praecepta et doctri-
nas hominum : quae sunt rationem quidem 23
habentia sapientiae, in superstitione et humili-
tate, et ad non parcendum corpori, non in
honore aliquo ad saturitatem carnis.

Igitur si consurrexistis Christo, quae sur- 3
sum sunt quaerite, ubi Christus est in dextera
Dei sedens : quae sursum sunt sapite, non 2
quae super terram. Mortui enim estis, et uita 3
uestra abscondita est cum Christo in Deo.
Cum Christus apparuerit, uita uestra, tunc 4
et uos apparebitis cum ipso in gloria.

¹⁴ affigens SC ¹⁵ + et ad init. SC ¹⁸ ambulans frustra,
inflatus ita A : *disting.* ambulans, frustra inflatus SC ²⁰ si + ergo
SC elementis + huius SC ²¹ tetigeris . . . gustaueris . . . con-
trectaueris cum ACG : tetigeritis . . . gustaueritis . . . contrecta-
ueritis DFHVSC ²² in interitum SC ²³ > non ad SC
3. ¹ consurrexistis *sine addit.* A (conresurr.) CG : + cum DFHVSC
³ > est abscondita SC ⁴ cum + autem S

- Rom. 8. 13. 5 Mortificate ergo membra uestra quae sunt
 Eph. 4. 19, super terram : fornicationem, inmunditiam, li-
 5. 3, 5. biddinem, concupiscentiam malam, et auari-
 Eph. 5. 6. 6 tiam, quae est simulacrorum seruitus : propter
 quae uenit ira Dei super filios incredulitatis :
 7 in quibus et uos ambulastis aliquando cum
 Eph. 4. 26, 8 uiueretis in illis. Nunc autem deponite et uos
 29, 31, 5. 4. omnia : iram, indignationem, malitiam, bla-
 sphemiam, turpem sermonem de ore uestro.
 Eph. 4. 22, 25. 9 Nolite mentiri inuicem, expoliantes uos ue-
 Eph. 4. 23, 24. 10 terem hominem cum actibus eius : et in-
 Rom. 12. 2. duentes nouum, eum qui renouatur in agni-
 tionem secundum imaginem eius qui creauit
 Rom. 10. 12. 11 eum : ubi non est gentilis et Iudaeus, circum-
 1 Cor. 12. 13. cisio et praeputium, barbarus et Scythia, ser-
 Gal. 3. 28, uus et liber : sed omnia et in omnibus Christus.
 5. 6.
 Eph. 4. 2, 32. 12 Induite uos ergo sicut electi Dei sancti et
 dilecti, uiscera misericordiae, benignitatem,
 Mt. 6. 14, 13 humilitatem, modestiam, patientiam : suppor-
 18. 35. tantes inuicem, et donantes uobis ipsis si quis
 Mc. 11. 25. aduersus aliquem habet querellam : sicut et
 Rom. 13. 10. 14 Dominus donauit uobis, ita et uos. Super
 Eph. 5. 2. omnia autem haec caritatem, quod est uincu-
 1 Pet. 4. 8. lum perfectionis : et pax Christi exultet in cor-
 Phil. 4. 7. 15 dibus uestris, in qua et uocati estis in uno cor-
 1 Cor. 12. 13. pore : et grati estote. Verbum Christi habi-
 Eph. 5. 19. 16 tet in uobis abundanter, in omni sapientia do-
 centes et commonentes uosmet ipsos, psalmis,
 hymnis, canticis spiritalibus, in gratia can-
 1 Cor. 10. 31. 17 tantes in cordibus uestris Deo. Omne quod-
 Eph. 5. 20. cumque facitis in uerbo aut in opere, omnia

5 simulacrorum S 9 eius : suis SC 10 agnitionem + Dei
 S eum sec. : illum SC 11 est + masculus, et femina S 13 vo-
 bismetipsis SC 14 caritatem + habete SC 16 in psalmis S
 hymnis + et SC

in nomine Domini Iesu, gratias agentes Deo et Patri per ipsum.

Mulieres, subditae estote uiris, sicut oportet, in Domino. Uiri, diligite uxores, et nolite amari esse ad illas. Filii, oboedite parentibus per omnia : hoc enim placitum est in Domino. Patres, nolite ad indignationem prouocare filios uestros, ut non pusillo animo fiant. Serui, oboedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis, timentes Dominum. Quodcumque facitis, ex animo operamini, sicut Domino et non hominibus : scientes quod a Domino accipietis retributionem hereditatis. Domino Christo seruite. Qui enim iniuriam facit, recipiet id quod inique gessit : et non est personarum acceptio. Domini, quod iustum est et aequum seruis praestate : scientes quoniam et uos Dominum habetis in caelo.

Orationi instate, uigilantes in ea in gratiarum actione : orantes simul et pro nobis, ut Deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium Christi, propter quod etiam uinctus sum, ut manifestem illud ita ut oportet me loqui. In sapientia ambulate ad eos qui foris sunt : tempus redimentes. Sermo uester semper in gratia sale sit conditus, ut sciatis quomodo oporteat uos unicuique respondere.

Quae circa me sunt omnia, uobis nota fa-

¹⁷ Domini Iesu : Domini Iesu Christi $\mathfrak{C}$; Domini nostri Iesu Christi $\mathfrak{S}$; *deinde* + facite $\mathfrak{S}$ ¹⁹ uxores *sine addit.* CFGH : + uestras ADV $\mathfrak{S}\mathfrak{C}$ ²² Dominum : Deum $\mathfrak{S}\mathfrak{C}$ ²⁵ acceptio *sine addit.* ACG : + apud Deum DFHV $\mathfrak{S}\mathfrak{C}$ 4. ¹ quoniam : quòd $\mathfrak{S}\mathfrak{C}$

18—4. 1

Eph. 5. 22—6. 9.

1 Pet. 3. 1.

1 Pet. 3. 7.

1 Tim. 6. 1.

Tit. 2. 9.

1 Pet. 2. 18.

Rom. 2. 11.

2-4

Eph. 6. 18-20.

Rom. 12. 12.

1 Thess. 5. 17.

Rom. 15. 30.

1 Cor. 16. 9.

2 Thess. 3. 1.

Eph. 5. 15, 16.

Dan. 2. 8.

Mc. 9. 50.

1 Pet. 3. 15.

7-9

Eph. 6. 21, 22

- ciet Tychicus carissimus frater, et fidelis minister, et conseruus in Domino : quem misi ad uos ad hoc ipsum, ut cognoscat quae circa uos sunt, et consoletur corda uestra, ¹ cum Onesimo carissimo et fideli fratre, qui est ex uobis. Omnia quae hic aguntur, nota facient uobis.
- Philem. 10. 9
- Act. 19. 29, 10 Salutatur uos Aristarchus concaptiuus meus, 20. 4, 27. 2. et Marcus consobrinus Barnabae, de quo accepistis mandata : si uenerit ad uos, excipite Act. 15. 37, 39. illum : ¹ et Iesus qui dicitur Iustus : qui sunt 2 Tim. 4. 11. 11 Philem. 24. ex circumcisione : hi soli sunt adiutores in 1. 7. 12 regno Dei, qui mihi fuerunt solacio. Salutatur Philem. 23. uos Epaphras, qui ex uobis est, seruus Christi Iesu, semper sollicitus pro uobis in orationibus, ut stetis perfecti et pleni, in omni uoluntate Dei. 2. 1. 13 Testimonium enim illi perhibeo quod habet multum laborem pro uobis, et pro 2 Tim. 4. 9, 14 his qui sunt Laodiciae, et qui Hierapoli. Salutatur 11. uos Lucas medicus carissimus, et Demas. Philem. 24. 15 Salutate fratres qui sunt Laodiciae, et Nympham, et quae in domo eius est ecclesia. Et 1 Thess. 5. 27. 16 cum lecta fuerit apud uos epistula, facite ut et in Laodicensium ecclesia legatur : et eam quae Philem. 2. 17 Laodicensium est, uos legatis. Et dicite Archippo : Uide ministerium quod accepisti in Domino, ut illud impleas.
- 1 Cor. 16. 21. 18 Salutatio mea manu Pauli. Memores estote uinculorum meorum. Gratia uobiscum. Gal. 6. 11. 2 Thess. 3. 17. Philem. 19. Amen.

EXPLICIT AD COLOSENSES

⁹ > ex uobis est SC ; deinde + Qui S ¹¹ adiutores + mei SC
 solatio SC ¹³ ijs SC ¹⁵ Ecclesiam SC ¹⁶ epistula
 + haec SC eam : ea S uos legatis : uobis legatur S
¹⁸ gratia + Domini nostri Iesu Christi S om. subscr. SC

INCIPIT EPISTULA AD THESSALONICENSES PRIMA

PAULUS, et Siluanus, et Timotheus eccle-
siae Thessalonicensium in Deo Patre et Do-
mino Iesu Christo. Gratia uobis et pax.

Gratias agimus Deo semper pro omnibus
uobis, memoriam uestri facientes in orationi-
bus nostris, sine intermissione ¹ memores ope-
ris fidei uestrae, et laboris, et caritatis, et susti-
nentiae spei Domini nostri Iesu Christi, ante
Deum et Patrem nostrum : scientes, fratres di-
lecti a Deo, electionem uestram : quia euan-
gelium nostrum non fuit ad uos in sermone
tantum, sed in uirtute, et in Spiritu sancto, et
in plenitudine multa, sicut scitis quales fueri-
mus in uobis propter uos. Et uos imitatores 6
nostri facti estis et Domini, excipientes uer-
bum in tribulatione multa, cum gaudio Spiri-
tus sancti : ita ut facti sitis forma omnibus 7
credentibus, in Macedonia et in Achaia. A 8
uobis enim diffamatus est sermo Domini, non
solum in Macedonia et in Achaia, sed in omni
loco fides uestra, quae est ad Deum, profecta
est, ita ut non sit nobis necesse quicquam lo-
qui. Ipsi enim de nobis adnuntiant, qualem 9
introitum habuerimus ad uos : et quomodo
conuersi estis ad Deum a simulacris, seruire
Deo uiuo et uero : et expectare Filium eius 10

2 Thess. 1. 1.
Act. 15. 22,
16. 1, 17. 1.
2 Cor. 1. 19.
1 Pet. 5. 12.

1 Thess. 2. 13,
5. 17.

5. 8.
1 Cor. 13. 13.
Col. 1. 4, 5.

2 Thess. 2. 13.
1 Cor. 2. 4.

2. 14.
1 Cor. 4. 16.

1 Pet. 5. 3.
Rom. 1. 8.

Act. 17. 1-5.
Ioh. 17. 3.

Inscr. EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD THESSA-
LONICENSES PRIMA **SC** 1. ¹ Patre + nostro **S** ² uestri
cum CDFGH**SC** : om. AV ^{2, 3} *disting.* nostris sine intermissione,
memores **SC** ⁵ sed + et **SC** ⁸ sed + et **SC** ⁹ simula-
chris **S**

Tit. 2. 13.
Rom. 5. 9.

de caelis, quem suscitauit ex mortuis, Iesum
qui eripuit nos ab ira uentura.

1. 9.

Act. 16. 20-
24, 37, 17. 1-5.

2 Nam ipsi scitis, fratres, introitum nostrum
2 ad uos, quia non inanis fuit : sed ante passi
et contumeliis affecti, sicut scitis, in Philippis,
fiduciam habuimus in Deo nostro loqui ad
uos euangelium Dei in multa sollicitudine.

2 Cor. 2. 17.

Gal. 2. 7, 1. 10.

3 Exhortatio enim nostra non de errore, neque
4 de inmunditia, neque in dolo : sed sicut probati
sumus a Deo ut crederetur nobis euangelium,
ita loquimur : non quasi hominibus
placentes, sed Deo qui probat corda nostra.

Act. 20. 33.
2 Pet. 2. 3.

5 Neque enim aliquando fuimus in sermone adulationis,
sicut scitis : neque in occasione auaritia:

Ioh. 5. 41.

6 Deus testis est : ¹ nec quaerentes ab hominibus
gloriam, neque a uobis neque ab aliis,

2 Cor. 11. 9.

1 Cor. 14. 20.

1 Cor. 4. 15.

2 Cor. 12. 15.

7 cum possimus oneri esse ut Christi Apostoli :
sed facti sumus paruuli in medio uestrum,
8 tamquam si nutrix foueat filios suos. Ita desiderantes
uos, cupide uolebamus tradere uobis non solum
euangelium Dei, sed etiam animas nostras : quoniam carissimi
nobis facti estis.

Act 18. 3,
20. 34.

1 Cor. 4. 12.

2 Cor. 11. 27.

2 Thess. 3. 8.

9 Memores enim estis, fratres, laborem nostrum
et fatigationem : nocte et die operantes, ne
quem uestrum grauaremus, praedicauimus in

10 uobis euangelium Dei. Uos testes estis et
Deus, quam sancte, et iuste, et sine querella

11 uobis qui credidistis fuimus : sicut scitis, qualiter
unumquemque uestrum, tamquam pater

Eph. 4. 1.

1 Pet. 5. 10.

12 filios suos, ¹ deprecantes uos et consolantes,
testificati sumus ut ambularetis digne Deo,
qui uocauit uos in suum regnum et gloriam.

2. ¹ nam + et § ² passi + multa § ⁷ possemus SC ; et
+ uobis SC ⁹ laboris nostri et fatigationis HVSC ; laborum
nostrorum et fatigationis C et sec. : ac SC ¹⁰ affuimus §
¹¹ tamquam : sicut SC

Ideo et nos gratias agimus Deo sine inter-¹³ 1. 2.
missione: quoniam cum accepissetis a nobis
uerbum auditus Dei, accepistis non ut uerbum
hominum, sed sicut est uere uerbum Dei, qui
operatur in uobis qui credidistis. Uos enim¹⁴ Act. 17. 5, 6, 8.
imitatores facti estis, fratres, ecclesiarum Dei
quae sunt in Iudaea in Christo Iesu: quia ea-
dem passi estis et uos a contribulibus uestris,
sicut et ipsi a Iudaeis: qui et Dominum occi-¹⁵ Act. 7. 52.
derunt Iesum et prophetas, et nos persecuti
sunt, et Deo non placent, et omnibus homini-
bus aduersantur, prohibentes nos gentibus¹⁶ Act. 13. 50,
loqui ut saluae fiant, ut impleant peccata sua
semper: praeuenit enim ira Dei super illos
usque in finem. 14. 2, 18,
17. 5, 13,
18. 12,
Lc. 21. 23.

Nos autem, fratres, desolati a uobis ad tem-¹⁷
pus horae, aspectu non corde, abundantius
festinauimus faciem uestram uidere cum multo
desiderio: quoniam uoluimus uenire ad uos,¹⁸ Rom. 1. 13,
ego quidem Paulus, et semel et iterum: sed
inpediuit nos Satan. Quae est enim nostra¹⁹ Phil. 4. 1.
spes, aut gaudium, aut corona gloriae? Nonne
uos ante Dominum nostrum Iesum Christum
estis in aduentu eius? uos enim estis gloria²⁰
nostra et gaudium.

Propter quod non sustinentes amplius, pla-³ Act. 17. 15.
cuit nobis remanere Athenis solis: et misimus² Act. 16. 1.
Timotheum, fratrem nostrum et ministrum Dei
in euangelio Christi, ad confirmandos uos, et
exhortandos pro fide uestra: ut nemo mouea-³ 2 Tim. 3. 12.
tur in tribulationibus istis: ipsi enim scitis
quod in hoc positi sumus. Nam et cum apud⁴ 1 Pet. 4. 12.
uos essemus, praedicebamus uobis passuros
nos tribulationes, sicut et factum est et scitis. Act. 14. 21.

¹³ accepistis + illud SC¹⁶ peruenit SC

- Gal. 2. 2, 5 Propterea et ego amplius non sustinens, misi
 4. 11. ad cognoscendam fidem uestram : ne forte
 Phil. 2. 16. temptauerit uos is qui temtat, et inanis fiat la-
 bor noster. Nunc autem ueniente Timotheo
 Act. 18. 5. ad nos a uobis, et adnuntiante nobis fidem et
 caritatem uestram, et quia memoriam nostri ha-
 betis bonam semper, desiderantes nos uidere,
 2 Thess. 1. 4. 7 sicut nos quoque uos : ideo consolati sumus,
 8 fratres, in uobis in omni necessitate et tribula-
 9 tione nostra, per uestram fidem : quoniam
 nunc uiuimus, si uos statis in Domino. Quam
 enim gratiarum actionem possumus Deo retri-
 buere pro uobis, in omni gaudio quo gaudemus
 10 propter uos, ante Deum nostrum : nocte et
 die abundantius orantes, ut uideamus faciem
 uestram, et compleamus ea quae desunt fidei
 uestrae ?
- 2 Thess. 3. 5. 11 Ipse autem Deus et Pater noster, et Domi-
 Phil. 1. 9. 12 nus Iesus dirigat uiam nostram ad uos. Uos
 autem Dominus multiplicet et abundare faciat
 caritatem in inuicem et in omnes, quemadmo-
 2 Thess. 1. 13 dum et nos in uobis : ad confirmanda corda
 10. uestra sine querella in sanctitate, ante Deum
 et Patrem nostrum, in aduentu Domini nostri
 Iesu Christi cum omnibus sanctis eius. Amen.
- Phil. 4. 9. 4 De cetero ergo, fratres, rogamus uos et obse-
 Col. 1. 10. cramus in Domino Iesu, ut quemadmodum
 2 Thess. 3. 6. accepistis a nobis quomodo uos oporteat am-
 bulare, et placere Deo, sicut et ambulatis, ut
 2 abundetis magis. Scitis enim quae praecepta
 3 dederimus uobis per Dominum Iesum. Haec
 est enim uoluntas Dei, sanctificatio uestra :
- Tob. 4. 13. 3 sicut + et SC 7 > fidem uestram SC 10 et pr. : ac SC
 1 Cor. 6. 18. 11 Dominus + noster SC Iesus + Christus SC 12 caritatem
 Heb. 12. 14. + uestram SC 4. 1 > oporteat uos SC , sicut et ambulatis :
 sic et ambuletis SC 2 dederim SC

ut abstineatis uos a fornicatione, ut sciat unus- 4
 quisque uestrum suum uas possidere in san- 1 Cor. 6. 15,
 ctificatione et honore, non in passione desi- 16.
 derii, sicut et gentes quae ignorant Deum: ut 5 Rom. 1. 26.
 ne quis supergrediatur, neque circumueniat 1 Cor. 6. 8.
 in negotio fratrem suum: quoniam uindex est Heb. 13. 4.
 Dominus de his omnibus, sicut praediximus
 uobis, et testificati sumus: non enim uocauit 7 1 Pet. 1. 15.
 nos Deus in inmunditia, sed in sanctificatione.
 Itaque qui haec spernit, non hominem spernit, 8
 sed Deum, qui etiam dedit Spiritum suum
 sanctum in uobis.

De caritate autem fraternitatis non necesse 9
 habemus scribere uobis: ipsi enim uos a Deo Heb. 13. 1.
 didicistis ut diligatis inuicem. Etenim facitis 10 Ioh. 13. 34.
 illud in omnes fratres in uniuersa Macedonia.
 Rogamus autem uos, fratres, ut abundetis mag-
 is, ¹ et operam detis ut quieti sitis, et uestrum 11 Eph. 4. 28.
 negotium agatis, et operemini manibus uestris, 2 Thess. 3.
 sicut praecepimus uobis: et ut honeste ambu- 10, 12.
 letis ad eos qui foris sunt: et nullius aliquid 12 Col. 4. 5.
 desideretis. Rom. 13. 13.

Nolumus autem uos ignorare, fratres, de 13 1 Cor. 15.
 dormientibus, ut non contristemini, sicut et 17-20.
 ceteri qui spem non habent. Si enim credi- Sap. 3. 1-4.
 mus quod Iesus mortuus est et resurrexit: ita 14 1 Cor. 15. 3,
 et Deus eos qui dormierunt per Iesum addu- 4, 23.
 cet cum eo. Hoc enim uobis dicimus in uerbo 15 1 Cor. 15. 51.
 Domini, quia nos qui uiuimus, qui residui su-
 mus in aduentum Domini, non praeueniemus
 eos qui dormierunt. Quoniam ipse Dominus 16 Mt. 24. 31.
 in iussu et in uoce Archangeli, et in tuba Dei 1 Cor. 15. 52.
 2 Thess. 1. 7.

⁴ > vas suum SC ⁶ ut: et SC ⁷ inmunditia . . . sancti-
 ficatione cum ACFH: -tiam . . . -nem DVSC; -tiam . . . -ne G
⁸ uobis: nobis SC ¹⁰ > illud facitis SC ¹¹ et ut vestrum SC
 praecipimus S ¹⁵ aduentu S

descendet de caelo : et mortui qui in Christo
 17 sunt, resurgent primi. Deinde nos qui uiui-
 mus, qui relinquimur, simul rapiemur cum illis
 in nubibus obuiam Domino in aera, et sic
 18 semper cum Domino erimus. Itaque conso-
 lamini inuicem in uerbis istis.

5 De temporibus autem et momentis, fratres,

2 non indigetis ut scribamus uobis. Ipsi enim
 diligenter scitis, quia dies Domini sicut fur in
 3 nocte, ita ueniet. Cum enim dixerint Pax et
 securitas : tunc repentinus eis superueniet in-
 teritus, sicut dolor in utero habenti, et non effu-
 4 gient. Uos autem, fratres, non estis in tenebris,
 ut uos dies ille tamquam fur comprehendat :
 5 omnes enim uos filii lucis estis, et filii diei :
 6 non sumus noctis, neque tenebrarum. Igitur
 non dormiamus sicut ceteri, sed uigilemus et
 7 sobrii simus. Qui enim dormiunt, nocte dor-
 8 miunt : et qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt. Nos
 autem qui diei sumus, sobrii sumus, induti
 lorica fidei et caritatis, et galeam spem salu-
 9 tis : quoniam non posuit nos Deus in iram,
 sed in acquisitionem salutis per Dominum
 10 nostrum Iesum Christum : qui mortuus est
 pro nobis, ut siue uigilemus, siue dormiamus,
 11 simul cum illo uiuamus. Propter quod conso-
 lamini inuicem, et aedificate alterutrum, sicut
 et facitis.

12 Rogamus autem uos, fratres, ut noueritis
 eos qui laborant inter uos, et praesunt uobis
 13 in Domino, et monent uos : ut habeatis illos
 abundantius in caritate, propter opus illorum :
 14 pacem habete cum eis. Rogamus autem uos,

17 Domino *pr.* : Christo *SC* 5. 3 habentis *S* 4 illa *SC*
 5 sumus *cum* ACGH*SC* : estis DFV 6 sicut + et *SC*
 8 sumus *sec. cum* CFGH : simus ADV*SC* 13 illorum + et *S*

fratres, corripite inquietos, consolamini pusil-
lanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad
omnes. Uidete ne quis malum pro malo ali- 15
cui reddat : sed semper quod bonum est se-
ctamini et in inuicem, et in omnes. Semper 16
gaudete. ¹ Sine intermissione orate. ¹ In omni- 17
bus gratias agite : haec enim uoluntas Dei est
in Christo Iesu in omnibus uobis. Spiritum 18
nolite extinguere : prophetias nolite spernere. 19
Omnia autem probate : quod bonum est te- 20
nete : ab omni specie mala abstinete uos. 21

Ipse autem Deus pacis sanctificet uos per 23
omnia : et integer spiritus uester, et anima, et
corpus sine querella in aduentu Domini nostri
Iesu Christi seruetur. Fidelis est qui uocauit 24
uos, qui etiam faciet.

Fratres, orate pro nobis. 25

Salutate fratres omnes in osculo sancto. 26
Adiuro uos per Dominum ut legatur epistula 27
omnibus sanctis fratribus.

Gratia Domini nostri Iesu Christi uobiscum. 28
Amen.

EXPLICIT AD THESSALONICENSES PRIMA

INCIPIT EPISTULA AD THESSALONICENSES SECUNDA

PAULUS, et Siluanus, et Timotheus, eccle- 1
siae Thessalonicensium in Deo Patre nostro,
et Domino Iesu Christo. Gratia uobis et 2

¹⁵ et *pr. om.* SC ¹⁸ > est enim uoluntas Dei SC ²³ et *pr. :*
ut SC conseruetur S ²⁷ epistula + haec SC *om. subscr.* SC
Inscr. EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD THESSA-
LONICENSES SECVNDA SC

pax a Deo Patre nostro, et Domino Iesu Christo.

2. 13. 3 Gratias agere debemus Deo semper pro uobis, fratres, ita ut dignum est, quoniam super-
 1 Thess. 1. 2. crescit fides uestra, et abundat caritas unius-
 2 Cor. 7. 4, 4 cuiusque omnium uestrum in inuicem : ita ut
 14. et nos ipsi in uobis gloriemur in ecclesiis Dei,
 1 Thess. 2. 19. pro patientia uestra et fide, in omnibus perse-
 1 Thess. 2. 14. cutionibus uestris et tribulationibus quas susti-
 Phil. 1. 28. 5 netis : in exemplum iusti iudicii Dei, ut digni
 Apoc. 6. 10. 6 habeamini regno Dei, pro quo et patimini : si
 1 Thess. 4. 16. 7 tamen iustum est apud Deum retribuere tribu-
 lationem his qui uos tribulant : et uobis qui
 tribulamini, requiem nobiscum in reuelatione
 Domini Iesu de caelo cum angelis uirtutis eius,
 Rom. 2. 8. 8 in flamma ignis dantis uindictam his qui non
 Es. 66. 15, 16. nouerunt Deum, et qui non oboediunt euan-
 Mal. 3. 2, 3. gelio Domini nostri Iesu Christi : qui poenas
 1 Pet. 4. 17. 9 dabunt in interitu aeternas a facie Domini, et
 2 Pet. 3. 7. a gloria uirtutis eius : cum uenerit glorificari
 Col. 3. 4. 10 in sanctis suis, et admirabilis fieri in omnibus
 Ps. 88. 8 (89. qui crediderunt : quia creditum est testimo-
 7), 67. 36 (68. nium nostrum super uos in die illo. In quo
 35). etiam oramus semper pro uobis : ut dignetur
 1 Thess. 2. 13. 11 uos uocatione sua Deus noster, et impleat om-
 1 Thess. 1. 2. nem uoluntatem bonitatis, et opus fidei in uir-
 12 tute : ut clarificetur nomen Domini nostri Iesu
 Christi in uobis, et uos in illo secundum gra-
 tiam Dei nostri et Domini Iesu Christi.

- 1 Thess. 1. 2. 2 Rogamus autem uos, fratres, per aduentum
 15-17. Domini nostri Iesu Christi, et nostrae congre-
 1 Thess. 5. 2 gationis in ipsum : ut non cito moueamini a

1. 3 > semper Deo **SC** omnium CDFGV : om. AH**SC**
 4 fide + et **SC** 5 habeamini sine addit. AG : + in CDFHV**SC**
 6 ijs **SC**, et 8 9 interitu cum DFGV**SC** : interitum ACH
 11 bonitatis + suae **S** 12 Domini sec. + nostri **SC** (92*)

uestro sensu, neque terreamini, neque per spiritum, neque per sermonem, neque per epistolam tamquam per nos, quasi instet dies Domini. Ne quis uos seducat ullo modo: quoniam nisi uenerit discessio primum, et reuelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, ¹ qui aduersatur et extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei sedeat, ostendens se tamquam sit Deus. Non retinetis quod cum adhuc essem apud uos, haec dicebam uobis? Et nunc quid detineat scitis, ut reueletur in suo tempore. Nam mysterium iam operatur iniquitatis: tantum ut qui tenet nunc, teneat donec de medio fiat. Et tunc reuelabitur ille iniquus, quem Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui, et destruet in illustratione aduentus sui: eum cuius est aduentus secundum operationem Satanae, in omni uirtute, et signis, et prodigiis mendacibus, ¹ et in omni seductione iniquitatis his qui pereunt: eo quod caritatem ueritatis non receperunt ut salui fierent. Ideo mittit illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio: ut iudicentur omnes qui non crediderunt ueritati, sed consenserunt iniquitati.

Nos autem debemus gratias agere Deo semper pro uobis, fratres dilecti a Deo, quod elegerit nos Deus primitias in salutem, in sanctificatione Spiritus, et fide ueritatis: in qua et uocauit uos per euangelium nostrum in acquisitionem gloriae Domini nostri Iesu Christi.

2. ² per nos cum ACG: per nos missam HVSC; per nos uobis missam D; a nobis missam F ⁵ essemus... dicebamus AF* ⁸ illustratione SC ^{8, 9} disting. aduentus sui eum: cuius est SC ¹⁰ ijs SC ¹¹ mittit AF: mittet CDGHVSC ¹³ nos: vos SC et + in SC

1 Ioh. 4. 1.
2 Thess. 3. 17.
1 Thess. 5. 2.

Eph. 5. 6.
1 Tim. 4. 1.
1 Ioh. 2. 18,
4. 3.
Dan. 7. 25,
11. 36.
Ezec. 28. 2.

Apoc. 17. 5.

Es. 11. 4.
Apoc. 19. 15.

Mt. 24. 24.
Apoc. 13. 14.

3 Reg. (1
Reg.) 22. 22.
Rom. 1. 25,
32.

1 Thess. 1. 2,
4; 4. 7.
Eph. 1. 4.

1 Thess. 5. 9.

15 Itaque, fratres, state, et tenete traditiones quas didicistis, siue per sermonem, siue per epistulam nostram.

1 Thess. 3. 16 Ipse autem Dominus noster Iesus Christus,
11-13. et Deus et Pater noster, qui dilexit nos et dedit consolationem aeternam, et spem bonam
17 in gratia,¹ exhortetur corda uestra, et confirmet in omni opere et sermone bono.

Col. 4. 3. 3 De cetero, fratres, orate pro nobis, ut sermo
1 Thess. 5. 25. Domini currat et clarificetur sicut et apud
Eph. 6. 19. 2 uos : et ut liberemur ab inportunis et malis
Rom. 15. 31. 3 hominibus : non enim omnium est fides. Fidelis autem Dominus est, qui confirmabit uos,
1 Thess. 5. 24. 4 et custodiet a malo. Confidimus autem de uobis, in Domino, quoniam quae praecipimus,
2 Cor. 7. 16. 5 et facitis et facietis. Dominus autem dirigat corda uestra in caritate Dei, et patientia Christi.

Rom. 16. 17. 6 Denuntiamus autem uobis, fratres, in nomine Domini nostri Iesu Christi, ut subtrahatis uos ab omni fratre ambulante inordinate, et non secundum traditionem quam acceperunt a nobis.

1 Thess. 1. 6. 7 Ipsi enim scitis quemadmodum oporteat imitari nos : quoniam non inquieti
1 Cor. 9. 12. 8 fuimus inter uos : neque gratis panem manducauimus ab aliquo, sed in labore et fatigatione, nocte et die operantes, ne quem uestrum grauaremus.

1 Cor. 9. 4. 9 Non quasi non habuerimus potestatem : sed ut nosmet ipsos formam daremus
Gen. 3. 19. 10 uobis ad imitandum nos. Nam et cum essemus apud uos, hoc denuntiabamus uobis : quoniam si quis non uult operari, nec mandu-

11 cet. Audiuimus enim inter uos quosdam am-

3. ¹ Domini : Dei A SC ² importunis SC ³ Dominus : Deus DF SC ⁴ uobis + fratres S quae : quaecumque S
⁵ et pr. + in SC ¹¹ audimus AG

bulare inquiete, nihil operantes, sed curiose
 agentes. His autem qui eiusmodi sunt, de- 12 1Thess. 4. 11.
 nuntiamus et obsecramus in Domino Iesu
 Christo, ut cum silentio operantes, suum pa-
 nem manducent. Uos autem, fratres, nolite 13 Gal. 6. 9.
 deficere bene facientes. Quod si quis non 14 Mt. 18. 15-17.
 oboedit uerbo nostro per epistulam, hunc no-
 tate et non commisceamini cum illo, ut con-
 fundatur : et nolite quasi inimicum existimare, 15 1Thess. 5. 14.
 sed corripite ut fratrem.

Ipse autem Dominus pacis det uobis pacem 16 Rom. 15. 33.
 sempiternam in omni loco. Dominus cum
 omnibus uobis.

Salutatio mea manu Pauli, quod est signum 17 1 Cor. 16. 21.
 in omni epistula : ita scribo. Gratia Domini 18 Rom. 16. 20.
 nostri Iesu Christi cum omnibus uobis. Amen.

EXPLICIT AD THESSALONICENSES SECUNDA

INCIPIT EPISTULA AD TIMOTHEUM PRIMA

PAULUS Apostolus Christi Iesu secundum 1
 imperium Dei Saluatoris nostri et Christi Iesu,
 spei nostrae : Timotheo dilecto filio in fide. 2 2 Tim. 1. 2.
 Gratia, misericordia, et pax a Deo Patre et
 Christo Iesu Domino nostro. Tit. 1. 4.

Sicut rogavi te ut remaneres Ephesi cum 3
 irem in Macedoniam, ut denuntiaret quibusdam
 ne aliter docerent, neque intenderent fabulis 4 4. 7.
 et genealogiis interminatis, quae quaestiones 2 Tim. 4. 4.
 Tit. 1. 14.

12 Ihs SC 14 non sec. : ne SC 16 Dominus pr. : Deus S,
 Dominus sec. : + sit SC om. subscr. SC
 Inscr. EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD TIMO-
 THEVM PRIMA SC 1. 1 > Iesu Christi AS SC

Rom. 12. 9, 13. 10. 5 praestant, magis quam aedificationem Dei
 Gal. 5. 6. 6 quae est in fide. Finis autem praecepti est
 2 Tim. 1. 5. 7 fide non ficta : a quibus quidam aberrantes,
 6. 4, 21. 7 conuersi sunt in uaniloquium, ¹ uolentes esse le-
 Tit. 1. 10. 7 gis doctores, non intellegentes neque quae lo-
 Rom. 7. 12, 16. 8 quuntur, neque de quibus affirmant. Scimus
 Rom. 1. 29. 9 autem quia bona est lex, si quis ea legitime
 2 Tim. 3. 2-4. 9 utatur : sciens hoc, quia iusto lex non est po-
 sita, sed iniustis et non subditis, impiis et pec-
 catoribus, sceleratis et contaminatis, patricidis
 10 et matricidis, homicidis, ¹ fornicariis, masculo-
 rum concubitoribus, plagiariis, mendacibus, pe-
 6. 3. 11 ruriis, et si quid aliud sanae doctrinae aduer-
 Tit. 1. 3. 11 satur, quae est secundum euangelium gloriae
 beati Dei, quod creditum est mihi.
 Act. 9. 15. 12 Gratias ago ei qui me confortauit, Christo
 Iesu Domino nostro, quia fidelem me existi-
 1 Cor. 15. 9, 10. 13 mauit, ponens in ministerio : qui prius fui bla-
 Gal. 1. 13-17. 13 sphemus, et persecutor et contumeliosus : sed
 misericordiam consecutus sum quia ignorans
 Rom. 5. 20. 14 feci in incredulitate. Superabundauit autem
 gratia Domini nostri cum fide et dilectione
 3. 1, 4. 9. 15 quae est in Christo Iesu. Fidelis sermo, et
 2 Tim. 2. 11. 15 omni acceptione dignus, quia Christus Iesus
 Tit. 3. 8. 15 uenit in hunc mundum peccatores saluos fa-
 Mt. 9. 12, 13. 16 cere, quorum primus ego sum : sed ideo mise-
 Mc. 2. 17. 16 ricordiam consecutus sum, ut in me primo
 Lc. 5. 32, 19. 10 ostenderet Christus Iesus omnem patientiam,
 ad deformationem eorum qui credituri sunt
 Rom. 16. 27. 17 illi, in uitam aeternam. Regi autem saeculo-

⁹ scientes S > lex iusto non est A SC ; > iusto non est lex F
 parricidis C ¹⁰ mendacibus + et SC ¹² confortauit + in
 DHVS ¹³ > blasphemus fui SC misericordiam + Dei SC
¹⁵ quia : quod SC ¹⁶ deformationem cum AGH : informa-
 tionem CVSC ; exemplum DF

rum, immortalī, inuisibili, soli Deo, honor et gloria in saecula saeculorum. Amen. Phil. 4. 20. Iuda. 25.

Hoc praeceptum commendo tibi, fili Timothee, secundum praecedentes in te prophetias, ut milites in illis bonam militiam,¹ habens fidem et bonam conscientiam, quam quidam repellentes, circa fidem naufragauerunt: ex quibus est Hymeneus et Alexander: quos tradidi Satanae, ut discant non blasphemare. 2 Tim. 2. 17. (2 Tim. 4. 14.) 1 Cor. 5. 5.

Obsecro igitur primo omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus: pro regibus et omnibus qui in sublimitate sunt, ut quietam et tranquillam uitam agamus in omni pietate et castitate. Hoc enim bonum est, et acceptum coram Salvatore nostro Deo, qui omnes homines uult saluos fieri, et ad agnitionem ueritatis uenire. Unus enim Deus, unus et mediator Dei et hominum, homo Christus Iesus: qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus, testimonium temporibus suis: in quo positus sum ego praedicator et Apostolus, ueritatem dico, non mentior, doctor gentium in fide et ueritate. Phil. 4. 6. Ezech. 18. 23, 32. 2 Pet. 3. 9. Rom. 3. 30. Gal. 3. 20. Heb. 12. 24. Mt. 20. 28. Mc. 10. 45. Gal. 1. 4. Tit. 2. 14. 2 Tim. 1. 11. Act. 9. 15.

Uolo ergo uiros orare in omni loco, leuantes puras manus, sine ira et disceptatione. Similiter et mulieres in habitu ornato, cum ueracundia et sobrietate, ornantes se non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, uel ueste pretiosa: sed quod decet mulieres promittentes pietatem, per opera bona. Mulier in silentio discat, cum omni subiectione. Do- Iac. 4. 8. 1 Pet. 3. 3-5. 5. 10. 1 Cor. 14. 34. Eph. 5. 22. Tit. 2. 5. 1 Pet. 3. 1.

¹⁷ immortalī SC; + et S ²⁰ Hymenaeus SC 2. ¹ primū SC ² sublimitate + constituti S ³ Salvatore: salutari CGH ⁶ omnibus + cuius S suis + confirmatum est S ⁹ se + et SC (et disting. sobrietate ornantes se, et non)

- cere autem mulieri non permitto, neque domi-
 nari in uirum, sed esse in silentio. Adam
 Gen. 1. 27, 13
 2. 18. 22. 14
 1 Cor. 11. 8. 14
 Gen. 3. 6, 13. Adam non est seductus: mulier autem seducta,
 2 Cor. 11. 3. 15
 in praeuaricatione fuit. Saluabitur autem per
 filiorum generationem, si permanserint in fide,
 et dilectione, et sanctificatione cum sobrie-
 tate.
- Act. 20. 28. 3 Fidelis sermo: si quis episcopatum desi-
 2-4
 Tit. 1. 6-9. 2 derat, bonum opus desiderat. Oportet ergo
 1 Tim. 3. 12, episcopum in reprehensibilem esse, unius uxoris
 5. 9. uirum, sobrium, prudentem, ornatum, hospi-
 3
 12. 4 talem, doctorem: non uinolentum, non percus-
 5 sorem, sed modestum: non litigiosum, non
 6 cupidum: suae domui bene praepositum, filios
 7 habentem subditos cum omni castitate. Si
 8 quis autem domui suae praeesse nescit, quo-
 9 modo ecclesiae Dei diligentiam habebit? Non
 10 neophytum: ne in superbia elatus, in iudicium
 11 incidat diaboli. Oportet autem illum et testi-
 12 monium habere bonum ab his qui foris sunt,
 13 ut non in obprobrium incidat, et laqueum dia-
 boli. Diaconos similiter pudicos, non bilin-
 gues, non multo uino deditos, non turpe lu-
 crum sectantes: habentes mysterium fidei
 in conscientia pura. Et hi autem probentur
 primum: et sic ministrent nullum crimen ha-
 bentes. Mulieres similiter pudicas, non de-
 trahentes, sobrias, fideles in omnibus. Dia-
 cones sint unius uxoris uiri: qui filiis suis bene
 praesunt, et suis domibus. Qui enim bene

13 Heua SC 15 permanserint ACDGV: -rit FHSC
 3. 2 ergo: enim S om. prudentem D hic, et + ad fin. uers.
 ornatum: + pudicum VSC, et > pudicum ornatum CDF¹H
 4. + sed ad init. SC 6 in superbiam SC 7 ijs SC oppro-
 brium SC et sec. + in SC 12 diaconi SC praesint SC

ministrauerint, gradum sibi bonum adquirent,
et multam fiduciam in fide quae est in Christo
Iesu.

Haec tibi scribo sperans uenire ad te cito : 14 4. 13.
si autem tardauero, ut scias quomodo oporteat 15 Eph. 2. 21, 22.
te in domo Dei conuersari, quae est ecclesia Heb. 3. 6.
Dei uiui, columna et firmamentum ueritatis.
Et manifeste magnum est pietatis sacramen- 16 Rom. 16. 25.
tum, quod manifestatum est in carne, iustifica- 1 Ioh. 1. 2.
tum est in spiritu, apparuit angelis, praedicatum 1 Pet. 3. 18.
est gentibus, creditum est in mundo, adsum- Mt. 4. 11.
tum est in gloria. Lc. 22. 43.
Gal. 2. 2.
2 Thess. 1. 10.
Mc. 16. 19.

Spiritus autem manifeste dicit, quia in no- 4
uissimis temporibus discedent quidam a fide,
attendentes spiritibus erroris, et doctrinis dae-
moniorum : in hypocrisi loquentium menda- 2
cium, et cauteriatam habentium suam con-
scientiam : prohibentium nubere, abstinere a 3
cibis, quos Deus creauit ad percipiendum cum
gratiarum actione fidelibus et his qui cogno-
uerunt ueritatem. Quia omnis creatura Dei 4
bona, et nihil reiciendum quod cum gratiarum
actione percipitur : sanctificatur enim per 5
uerbum Dei et orationem.

Haec proponens fratribus, bonus eris mini- 6
ster Christi Iesu, enutritus uerbis fidei et bo-
nae doctrinae quam adsecutus es. Ineptas 7
autem et aniles fabulas deuota : exerce te ip-
sum ad pietatem. Nam corporalis exercitatio 8
ad modicum utilis est : pietas autem ad om-
nia utilis est, promissionem habens uitae quae
nunc est et futurae. Fidelis sermo, et omni 9

2 Tim. 3. 10.

1. 4. 6. 20.

2 Tim. 2. 16,

23.

Tit. 1. 14,

3. 9.

6. 6.

1. 15.

13 > bonum sibi SC adquirunt DFH, -rant V 14 scribo
+ fili Timothee S sperans + me SC > ad te venire SC
4. 3 nubere + et S ijs SC 4 bona + est SC 6 assecutus
SC 7 exerce + autem SC

2. 3. 4. 10 acceptione dignus. In hoc enim laboramus
 1 Ioh. 2. 2. et maledicimur, quia sperauimus in Deum ui-
 Tit. 2. 15. 11 uum, qui est Saluator omnium hominum, ma-
 1 Cor. 16. 11. 12 xime fidelium. Praecepit haec, et doce. Ne-
 3. 14. 13 mo adulescentiam tuam contemnat: sed
 2 Tim. 1. 6. 14 exemplum esto fidelium in uerbo, in con-
 Act. 6. 6, 8. 17. uersatione, in caritate, in fide, in castitate.
 Act. 20. 28. 15 Dum uenio, attende lectioni, exhortationi,
 Rom. 11. 14. 16 doctrinae. Noli negligere gratiam quae in
 Leu. 19. 32. 5 te est, quae data est tibi per prophetiam cum
 Tit. 2. 6. 2 inpositione manuum presbyterii. Haec medi-
 3. 4. 12. 4 tare, in his esto: ut profectus tuus manifestus
 Tit. 1. 6. 4 sit omnibus. Attende tibi et doctrinae: insta
 Mt. 15. 4-6. in illis. Hoc enim faciens et te ipsum sal-
 Mc. 7. 10-13. uum facies et qui te audiunt.
 Hier. 49. 11. 5 Seniore[m] ne increpaueris, sed obsecra ut
 Lc. 2. 37. 2 patrem: iuuenes ut fratres: ¹anus ut matres:
 1 Tim. 2. 1. 3 iuueneculas ut sorores, in omni castitate. Ui-
 3. 4. 12. 4 duas honora, quae uere uiduae sunt. Si qua
 Tit. 1. 6. autem uidua filios aut nepotes habet, discant
 Mt. 15. 4-6. primum domum suam regere, et mutuam ui-
 Mc. 7. 10-13. cem reddere parentibus: hoc enim acceptum
 Hier. 49. 11. 5 est coram Deo. Quae autem uere uidua est,
 Lc. 2. 37. et desolata, sperauit in Deum, et instat obse-
 1 Tim. 2. 1. 6 crationibus et orationibus nocte ac die. Nam
 Apoc. 3. 1. 7 quae in deliciis est, uiuens mortua est. Et
 8 hoc praecipe, ut inreprehensibiles sint. Si quis
 9 autem suorum, et maxime domesticorum, cu-
 10 ram non habet, fidem negauit, et est infideli
 11 deterior. Uidua eligatur non minus sexaginta
 12 annorum, quae fuerit unius uiri uxor, ¹in operi-

¹⁰ sperauimus FGH, cf. 5. 5: speramus ACDVSC ¹³ ex-
 hortationi + et SC ¹⁴ negligere SC ¹⁶ et tert. + eos SC
 5. 4 discant cum A*DG: -cat A^cCFHVSCE ⁵ sperauit AFG(V),
 cf. 4. 10: sperat CDH; speret SC instet SC

bus bonis testimonium habens, si filios educa-
uit, si hospitio recepit, si sanctorum pedes la-
uit, si tribulationem patientibus subministravit,
si omne opus bonum subsecuta est. Adule- 11
scentiores autem uiduas deuota: cum enim
luxuriatae fuerint in Christo, nubere uolunt:
habentes damnationem, quia primam fidem 12 Apoc. 2. 4.
irritam fecerunt: simul autem et otiosae di- 13 2Thess. 3. 11.
scunt circumire domos: non solum otiosae,
sed et uerbosae et curiosae, loquentes quae
non oportet. Uolo ergo iuueniores nubere, 14 1 Cor. 7. 9.
filios procreare, matres familias esse, nullam Tit. 2. 5, 6, 8.
occasionem dare aduersario maledicti gratia.
Iam enim quaedam conuersae sunt retro Sa- 15
tanam. Si qua fidelis habet uiduas, submini- 16
stret illis, et non grauetur ecclesia: ut his quae
uere uiduae sunt sufficiat.

Qui bene praesunt presbyteri, duplici ho- 17 Rom. 12. 8.
nore digni habeantur: maxime qui laborant in 1Thess. 5. 12.
uerbo et doctrina: ¹ dicit enim scriptura: Non 18 Dt. 25. 4.
infrenabis os boui trituranti: et: Dignus est Lc. 10. 7.
operarius mercede sua. Aduersus presbyte- 19 1 Cor. 9. 9,
rum accusationem noli recipere, nisi sub duo- 14.
bus et tribus testibus. Peccantes coram omni- 20 Dt. 19. 15.
bus argue, ut ceteri timorem habeant. Testor Mt. 18. 16.
coram Deo et Christo Iesu, et electis angelis, 21 2 Cor. 13. 1.
ut haec custodias sine praeiudicio, nihil fa-
ciens in aliam partem declinando. Manus cito 22 2 Ioh. 11.
nemini inposueris, neque communicaueris pec- Apoc. 18. 4.
catis alienis. Te ipsum castum custodi. ¹ Noli 23

¹⁴ iuueniores ACFH^c: iuniores DGVSC ¹⁵ retro + post S
satanam SC ¹⁶ si qua fidelis cum AGH: si quis fidelis SC; si
quis fidelis uel (aut D) si qua fidelis CDFV ijs SC ¹⁸ in-
frenabis: alligabis SC mercedem suam A*FH ¹⁹ et: aut
C(H)SC; uel D ²⁰ ut sine addit. CDF*GH: + et AFVSC
²¹ aliam: alteram SC angelis + eius S

adhuc aquam bibere, sed uino modico utere
propter stomachum tuum, et frequentes tuas
24 infirmitates. Quorundam hominum peccata
manifesta sunt, praecedentia ad iudicium :
25 quosdam autem et subsequuntur. Similiter et
facta bona manifesta sunt : et quae aliter se
habent abscondi non possunt.

Eph. 6. 5.
Tit. 2. 9, 10.
1 Pet. 2. 18.

6 Quicumque sunt sub iugo serui, dominos
suos omni honore dignos arbitrentur, ne no-
2 men Domini et doctrina blasphemetur. Qui
autem fideles habent dominos, non contem-
nant quia fratres sunt : sed magis seruiant quia
fideles sunt et dilecti qui beneficii participes
sunt. Haec doce et exhortare.

Philem. 16.

3 Si quis aliter docet, et non acquiescit sanis
sermonibus Domini nostri Iesu Christi, et ei

2 Tim. 2. 23.
Tit. 3. 9.
1 Tim. 1. 4.

4 quae secundum pietatem est doctrinae : su-
perbus, nihil sciens, sed languens circa quae-
stiones et pugnas uerborum : ex quibus oriun-
tur inuidiae, contentiones, blasphemiae, suspi-

2 Tim. 3. 8,
4. 4.
Tit. 1. 14.

5 ciones malae, conflictationes hominum mente
corruptorum, et qui ueritate priuati sunt, exi-
6 stimantium quaestum esse pietatem. Est au-
tem quaestus magnus pietas cum sufficientia.

1 Tim. 4. 8.
Phil. 4. 11.
Heb. 13. 5.

7 Nihil enim intulimus in hunc mundum : haut
8 dubium quia nec auferre quid possumus : ha-
bentes autem alimenta, et quibus tegamur, his

Prou. 23. 4,
28. 20.
Mt. 13. 22.

9 contenti simus. Nam qui uolunt diuites fieri,
incidunt in temptationem, et laqueum, et desi-
deria multa inutilia et nociua, quae mergunt

Lc. 12. 15. 10 homines in interitum et perditionem. Radix

23 > modico uino SC 24 quosdam : quorundam S om. et S
6. 4 superbus + est SC 7 in mundum (om. hunc) G, in mundo A
haud SC quia : quod SC 8 sumus C (92*) 9 et pr. + in
SC laqueum sine addit. AG : + diaboli CDFHVSC

enim omnium malorum est cupiditas : quam quidam appetentes errauerunt a fide, et inseruerunt se doloribus multis.

Tu autem, o homo Dei, haec fuge : sectare ¹¹ 2 Tim. 3. 17, uero iustitiam, pietatem, fidem, caritatem, patientiam, mansuetudinem. Certa bonum certamen fidei, adprehende uitam aeternam, in qua ¹² 1 Cor. 9. 25, uocatus es et confessus bonam confessionem ² Tim. 4. 7. coram multis testibus. Praecipio tibi coram ¹³ 5. 21, Deo qui uiuificat omnia, et Christo Iesu qui ^{Mt. 27. 11.} testimonium reddidit sub Pontio Pilato, bonam confessionem : ut serues mandatum sine ¹⁴ macula, inreprehensibile, usque in aduentum Domini nostri Iesu Christi : quem suis temporibus ostendet beatus et solus potens, Rex ¹⁵ Dt. 10. 17. regum, et Dominus dominantium : qui solus ¹⁶ Apoc. 17. 14, habet immortalitatem, lucem habitans inaccessibilem : quem uidit nullus hominum, sed nec uidere potest : cui honor et imperium sempiternum. Amen. ^{Ex. 33. 20.} ^{Ioh. 1. 18.} ^{1 Ioh. 4. 12.}

Diuitibus huius saeculi praecipe non sublimē sapere, neque sperare in incerto diuitiarum, sed in Deo qui praestat nobis omnia abunde ad fruendum : bene agere, diuites fieri ¹⁷ Ps. 61. 11 (62. 10). in operibus bonis, facile tribuere, communicare, thesaurizare sibi fundamentum bonum ¹⁸ Rom. 12. 16. in futurum, ut adprehendant ueram uitam. ^{Iac. 1. 10.} ^{Mt. 6. 20.} ^{Lc. 12. 33.}

O Timothee, depositum custodi, deuotans ¹⁹ 2 Tim. 1. 12, profanas uocum nouitates, et oppositiones falsi ^{14, 2. 16.} nominis scientiae, quam quidam promittentes, ¹ Tim. 1. 4. circa fidem exciderunt. Gratia tecum. Amen. ²¹ 2 Tim. 2. 18. ¹ Tim. 1. 19.

EXPLICIT AD TIMOTHEUM PRIMA

¹⁶ lucem habitans cum ACG, cf. et l. habitans H, et l. inhabitans F : et l. habitat DV, et l. inhabitat SC > nullus hominum uidit SC imperium sine addit. AFV SC : + in CDGH ¹⁷ sublime : superbe AD Deo + uiuo SC ¹⁸ > bonis operibus SC om. subscr. SC

INCIPIT EPISTULA AD TIMOTHEUM SECUNDA

- 2 Cor. 1. 1. **1** PAULUS Apostolus Christi Iesu per uoluntatem Dei, secundum promissionem uitae quae
 1 Tim. 1. 2. **2** est in Christo Iesu : Timotheo carissimo filio. Gratia, misericordia, pax a Deo Patre, et Christo Iesu Domino nostro.
- Act. 23. 1, 24. 16. **3** Gratias ago Deo, cui seruio a progenitoribus in conscientia pura, quam sine intermissione habeam tui memoriam in orationibus meis
 Rom. 1. 9. **4** nocte ac die : desiderans te uidere, memor lacrimarum tuarum, ut gaudio implear : recordationem accipiens eius fidei quae est in te non ficta, quae et habitauit primum in auia tua Loide, et matre tua Eunice, certus sum autem
 Act. 16. 1. **5** quod et in te. Propter quam causam admo-
 1 Tim. 4. 14. **6** neo te ut resuscites gratiam Dei quae est in te
 Rom. 8. 15. **7** per inpositionem manuum mearum. Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed uirtutis, et dilectionis, et sobrietatis. Noli itaque erubescere testimonium Domini nostri, neque me uinctum eius : sed conlabora euangelio secundum uirtutem Dei : qui nos liberauit, et uocauit uocatione sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum et gratiam, quae data est nobis in Christo Iesu ante
 Rom. 16. 26. **10** tempora saecularia, manifestata est autem
 1 Cor. 15. 26, 54, 55. **nunc** per inlumptionem Saluatoris nostri Iesu
 Heb. 2. 14. **Christi**, qui destruxit quidem mortem, inlumi-

Inscr. EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD TIMOTHEVM SECVNDA **SC** 1. ¹ > Iesu Christi **SC** ² misericordia + et **S** Patre + nostro **S** ³ Deo + meo **S** progenitoribus + meis **S** quam : quòd **SC** ^{3, 4} distinguunt meis, nocte ac die desiderans **SC** ⁹ uocatione + sua **SC**

nauit autem uitam et incorruptionem per euan-
gelium : in quo positus sum ego praedicator, 11 1 Tim. 2. 7.
et Apostolus, et magister gentium. Ob quam 12 2 Tim. 2. 9.
causam etiam haec patior, sed non confundor : 1 Pet. 4. 19.
scio enim cui credidi, et certus sum quia po-
tens est depositum meum seruare in illum
diem. Formam habe sanorum uerborum quae 13 1 Tim. 6. 3.
a me audisti, in fide et dilectione in Christo Tit. 1. 9.
Iesu. Bonum depositum custodi, per Spiritum 14
sanctum qui habitat in nobis.

Scis hoc, quod auersi sunt a me omnes qui 15
in Asia sunt, ex quibus est Phigelus, et Her-
mogenes. Det misericordiam Dominus One- 16 4. 19.
sifori domui : quia saepe me refrigerauit, et
catenam meam non erubuit : sed cum Romam 17
uenisset, sollicito me quaesiuit, et inuenit. Det 18
illi Dominus inuenire misericordiam a Domino
in illa die. Et quanta Ephesi ministravit,
melius tu nosti.

Tu ergo, fili mi, confortare in gratia quae 2
est in Christo Iesu : et quae audisti a me per 2 3. 14.
multos testes, haec commenda fidelibus homi-
nibus, qui idonei erunt et alios docere. Labora 3
sicut bonus miles Christi Iesu. Nemo mili- 4
tans Deo implicat se negotiis saecularibus : ut
ei placeat, cui se probauit. Nam et qui certat 5 1 Cor. 9. 24,
in agone, non coronatur nisi legitime certa- 25.
uerit. Laborantem agricolam oportet primum 6 1 Cor. 9. 7, 10.
de fructibus accipere. Intellege quae dico : 7
dabit enim tibi Dominus in omnibus intel-
lectum. Memor esto Iesum Christum re- 8
surrexisse a mortuis ex semine Dauid, se-

¹³ et + in SC ¹⁵ scis + enim S Phigelus C (92), -ellus (93,
98) ; Philetus S. ¹⁶ Onesiphori SC ¹⁷ uenisset AD ¹⁸ Do-
mino: Deo S ministravit + mihi SC > tu melius SC 2. ⁵ coro-
nabitur S ⁶ accipere : percipere SC ⁸ esto + Dominum SC

- Rom. 2. 16, 9 cundum euangelium meum, in quo laboro us-
 1 Cor. 15. 1, 4. que ad uincula, quasi male operans : sed uer-
 Mt. 1. 1. bum Dei non est alligatum. Ideo omnia sus-
 Act. 28. 31. 10 tineo propter electos, ut et ipsi salutem conse-
 Eph. 3. 1. quantur quae est in Christo Iesu, cum gloria
 Phil. 1. 7, 13. caelesti. Fidelis sermo : nam si commortui
 1 Tim. 1. 15. 11 sumus, et conuiuemus : si sustinebimus, et
 Rom. 6. 8. 12 conregnabimus : si negabimus, et ille negabit
 Apoc. 20. 4. nos : si non credimus, ille fidelis manet, ne-
 Mt. 10. 33. 13 gare se ipsum non potest.
 Rom. 3. 3. 14 Haec commune testificans coram Domino.
 Num. 23. 19. 15 Noli uerbis contendere in nihil utile, ad sub-
 1 Tim. 6. 4. 16 uersionem audientium. Sollicite curate ipsum
 Tit. 3. 9, 11. 17 probabilem exhibere Deo, operarium incon-
 1 Tim. 4. 7, 18 fusibilem, recte tractantem uerbum ueritatis.
 6. 20. 19 Profana autem inaniloquia deuota : multum
 Tit. 3. 9. 20 enim proficient ad impietatem, et sermo eo-
 1 Tim. 1. 20. rum ut cancer serpit : ex quibus est Hymeneus,
 1 Cor. 15. 12. 18 et Philetus,¹ qui a ueritate exciderunt, dicentes
 resurrectionem iam factam, et subuertunt quo-
 Num. 16. 5. 19 rundam fidem. Sed firmum fundamentum
 Dei stetit, habens signaculum hoc : Cognouit
 Dominus qui sunt eius, et Discedat ab iniqui-
 Rom. 9. 21. 20 tate omnis qui nominat nomen Domini. In
 Sap. 15. 7. magna autem domo non solum sunt uasa au-
 rea et argentea, sed et lignea et fictilia : et
 quaedam quidem in honorem, quaedam autem

¹² sustinebimus *cum* CFGSC : sustinemus AHV, et tolleramus
 D negabimus ACG, et -uimus Fc : negauerimus DF*HVSC
¹³ manet ACFcG : permanet DF*HVSC ¹⁴ Domino : Deo S
 u. contendere in (ad A) nihil utile, ad *cum* AG : u. contendere
 in nihil utile nisi ad CFc ; u. contendere in nihil utile est. nisi ad F*,
 u. contendere ad nihilum utile est nisi ad D ; contendere uerbis :
 ad nihil enim vtile est, nisi ad SC ¹⁶ inaniloquia : et vani-
 loquia SC proficiunt SC ¹⁷ Hymenaeus SC ¹⁸ resur-
 rectionem + esse SC subuerterunt SC ¹⁹ stat SC nomi-
 nat : inuocat S

in contumeliam. Si quis ergo emundauerit se ²¹
 ab istis, erit uas in honorem sanctificatum, et
 utile Domino ad omne opus bonum paratum. Tit. 3. 1.
 Iuuenilia autem desideria fuge, sectare uero ²² 1 Tim. 6. 11.
 iustitiam, fidem, caritatem, pacem cum his qui
 inuocant Dominum de corde puro. Stultas ²³ 16.
 autem et sine disciplina quaestiones deuota,
 sciens quia generant lites. Seruum autem Do- ²⁴ 1 Tim. 3. 2.
 mini non oportet litigare: sed mansuetum esse
 ad omnes, docibilem, patientem, ¹ cum mode- ²⁵ 1 Tim. 5. 1.
 stia corripientem eos qui resistunt: ne quando
 det illis Deus paenitentiam ad cognoscendam
 ueritatem, ¹ et resipiscant a diaboli laqueis, ² ²⁶ 1 Tim. 3. 6, 7.
 quo capti tenentur ad ipsius uoluntatem. 2 Cor. 2. 11.

Hoc autem scito, quod in nouissimis diebus ³ 1 Tim. 4. 1.
 instabunt tempora periculosa: et erunt homi- ² 1 Ioh. 2. 18.
 nes se ipsos amantes, cupidi, elati, superbi,
 blasphemi, parentibus inoboedientes, ingrati,
 scelesti, ¹ sine adfectione, sine pace, criminato-
 res, incontinentes, inmites, sine benignitate,
¹ proditores, proterui, tumidi, uoluptatum ama-
 tores magis quam Dei: habentes speciem qui- ⁵ Rom. 2. 20.
 dem pietatis, uirtutem autem eius abnegantes: Tit. 1. 16.
 et hos deuota. Ex his enim sunt qui penetrant ⁶ Tit. 1. 11.
 domos, et captiuas ducunt mulierculas onera-
 tas peccatis, quae ducuntur uariis desideriis:
 semper discentes, et numquam ad scientiam ⁷
 ueritatis peruenientes. Quemadmodum autem ⁸ Ex. 7. 11, 22.
 Iannes et Mambres restiterunt Mosi, ita et ¹ Tim. 6. 5.
 hi resistunt ueritati, homines corrupti mente,
 reprobi circa fidem. Sed ultra non proficient: ⁹
 insipientia enim eorum manifesta erit omnibus,

²² fidem + spem SC caritatem + et SC ijs SC ²⁵ re-
 sistunt + ueritati SC > Deus det illis SC ²⁶ captiui SC
 3. ² om. et SC non obediētes SC ³ affectione SC im-
 mites SC ⁴ tumidi + et SC uoluptatum SC ⁸ Iannes SC

- 10 sicut et illorum fuit. Tu autem adsecutus es
 meam doctrinam, institutionem, propositum,
 fidem, longanimitatem, dilectionem, patien-
 tiam, ¹persecutiones, passiones: qualia mihi
 facta sunt Antiochiae, Iconii, Lystris: quales
 persecutiones sustinui, et ex omnibus me
 eripuit Dominus. Et omnes qui uolunt pie
 uiuere in Christo Iesu persecutionem patien-
 tur. Mali autem homines et seductores pro-
 ficient in peius, errantes et in errorem mitten-
 tes. Tu uero permane in his quae didicisti
 et credita sunt tibi: sciens a quo didiceris, ¹et
 quia ab infantia sacras litteras nosti, quae te
 possint instruere ad salutem, per fidem quae
 est in Christo Iesu. Omnis scriptura diuinitus
 inspirata et utilis ad docendum, ad arguen-
 dum, ad corrigendum, ad erudiendum in iu-
 stitia: ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus
 bonum instructus.
- 4 Testificor coram Deo, et Christo Iesu qui
 iudicaturus est uiuos ac mortuos, et aduentum
 ipsius, et regnum eius: praedica uerbum, insta
 oportune, inopportune: argue, obsecra, increpa
 in omni patientia et doctrina. Erit enim tem-
 pus cum sanam doctrinam non sustinebunt,
 sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magi-
 stros, prurientes auribus, ¹et a ueritate quidem
 auditum auertent, ad fabulas autem conuer-
 tentur. Tu uero uigila in omnibus, labora,

¹⁰ assecutus *SC* ¹¹ Iconii + et *SC* > eripuit me *SC*
¹² > pie volunt *SC* ¹⁴ ijs *SC* ¹⁵ possint *ACGH*: possent
F, possunt *(D)VS* *SC* ¹⁶ omnis + enim *S* et utilis *AFG**: utilis
 est *CDG^eHV* *SC* corrigendum: corripiendum *SC* 4. ¹ > Iesu
 Christo *SC* ac: et *SC* et aduentum: per aduentum *SC*
² importune *SC* ⁵ *disting.* uigila, in omnibus labora *SC*

opus fac euangelistae, ministerium tuum imple. Ego enim iam delibor, et tempus meae resolutionis instat. Bonum certamen certavi, cursum consummaui, fidem seruauui. In reliquo reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die, iustus iudex: non solum autem mihi, sed et his qui diligunt aduentum eius.

Festina uenire ad me cito. Demas enim me dereliquit, diligens hoc saeculum, et abiit Thessalonicam: Crescens in Galliam, Titus in Dalmatiam. ¹ Lucas est mecum solus. Marcum adsume et adduc tecum: est enim mihi utilis in ministerium. Tychicum autem misi Ephesum. Paenulam quam reliqui Troade apud Carpum, ueniens affer, et libros, maxime autem membranas. Alexander aerarius multa mala mihi ostendit: reddat Dominus secundum opera eius: ¹ quem et tu deuota: ualde enim restitit uerbis nostris. In prima mea defensione nemo mihi adfuit, sed omnes me dereliquerunt: non illis reputetur. Dominus autem mihi adstitit, et confortauit me, ut per me praedicatio impleatur, et audiant omnes gentes: et liberatus sum de ore leonis. Liberabit me Dominus ab omni opere malo, et saluum faciet in regnum suum caeleste: cui gloria in saecula saeculorum. Amen.

Saluta Priscam et Aquilam, et Onesiforum. ¹ Erastus remansit Corinthi. Trophi-

Act. 21. 3.
Eph. 4. 11.
Phil. 2. 17.

Act. 20. 24.
1 Cor. 9. 25.
Phil. 3. 14.
1 Tim. 6. 12.

Iac. 1. 12.
1 Pet. 5. 4.
Apoc. 2. 10.

Tit. 3. 12.
Col. 4. 14.
Philem. 24.

Col. 4. 14.
Act. 15. 37.
Col. 4. 10.

Act. 20. 4.
Eph. 6. 21.
Col. 4. 7.
Tit. 3. 12.

1 Tim.
1. 20 (?).
Ps. 27 (28). 4,
61. 13 (62. 12).

1. 15.

Act. 23. 11,
27. 23.
Ps. 21. 22
(22. 21).

Act. 18. 2.
2 Tim. 1. 16.
Rom. 16. 3,

23.
Act. 19. 22,
20. 4, 21. 29.

⁵ imple + Sobrius esto FVSC

⁶ > resolutionis meae SC

⁸ ijs SC

⁹ > ad me venire SC

¹⁰ reliquit SC

Galliam

cum A*CG*: galatiam A^cD (galitiam) F (galatia) G^cH¹ (H* non liquet) VSC

¹¹ ministerio S

¹³ penulam SC

affer + tecum

SC

¹⁴ reddet illi SC

¹⁶ affuit SC

imputetur SC

¹⁸ liberabit cum ACH: -uit DFGVSC

¹⁹ Onesiphori SC

21 mum autem reliqui infirmum Mileti. Festina
ante hiemem uenire. Salutat te Eubulus, et
Pudens, et Linus, Claudia, et fratres omnes.

Col. 4. 18. 22 Dominus Iesus Christus cum spiritu tuo.
Gratia uobiscum. Amen.

EXPLICIT AD TIMOTHEUM SECUNDA

INCIPIT EPISTULA AD TITUM

1 PAULUS seruus Dei, Apostolus autem Iesu
Christi, secundum fidem electorum Dei, et
agnitionem ueritatis quae secundum pietatem
Rom. 16. 26. 2 est : in spem uitae aeternae, quam promisit
qui non mentitur Deus ante tempora saecu-
Gal. 2. 7. 3 laria, manifestauit autem temporibus suis uer-
bum suum, in praedicatione quae credita est
mihi secundum praeceptum Saluatoris nostri
1 Tim. 1. 2. 4 Dei : Tito dilecto filio secundum communem
fidem. Gratia et pax a Deo Patre, et Christo
Iesu Salvatore nostro.

1 Tim. 1. 3. 5 Huius rei gratia reliqui te Cretae, ut ea quae
Act. 14. 22. 5 desunt corrigas, et constituas per ciuitates pres-
6 byteros, sicut et ego tibi disposui. Si quis
6-8
1 Tim. 3. 2-4. 6 sine crimine est, unius uxoris uir, filios habens
fideles, non in accusatione luxuriae aut non
1 Cor. 4. 2. 7 subditos. Oportet enim episcopum sine cri-
2 Tim. 2. 24. 7 mine esse sicut Dei dispensatorem : non su-
1 Pet. 4. 10. 7 perbum, non iracundum, non uinolentum, non

21 salutant *SC* Linus + et *SC* 22 uobiscum : nobiscum
aperto errore ACFGHV *om. subscr.* *SC*

Inscr. EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD TITVM
SC 1. 5 > disposui tibi *SC*

percussorem, non turpis lucri cupidum : sed 8 Rom. 12. 13.
 hospitalem, benignum, sobrium, iustum, san-
 ctum, continentem : amplectentem eum qui 9 2 Tim. 1. 13.
 secundum doctrinam est fidelem sermonem,
 ut potens sit et exhortari in doctrina sana, et
 eos qui contra dicunt arguere.

Sunt enim multi et inoboedientes, uaniloqui 10 1 Tim. 1. 6.
 et seductores, maxime qui de circumcissione
 sunt : quos oportet redargui : qui uniuersas do- 11 2 Tim. 3. 6.
 mos subuertunt, docentes quae non oportet 1 Pet. 5. 2.
 turpis lucri gratia. Dixit quidam ex illis pro- 12 Act. 17. 28.
 prius ipsorum propheta : Cretenses semper
 mendaces, malae bestiae, uentres pigri. Testi- 13
 monium hoc uerum est. Quam ob causam
 increpa illos dure, ut sani sint in fide, ¹ non in- 14 1 Tim. 5. 20.
 tendentes Iudaicis fabulis, et mandatis homi- 1 Tim. 1. 4,
 num auersantium se a ueritate. Omnia munda 15 4. 7.
 mundis : coinquinatis autem et infidelibus nihil
 mundum, sed inquinatae sunt eorum et mens
 et conscientia. Confitentur se nosse Deum, 16 Mt. 15. 11,
 factis autem negant, cum sint abominati, et Mc. 7. 19.
 incredibiles, et ad omne opus bonum reprobi. Lc. 11. 41.
 Rom. 14. 20.

Tu autem loquere quae decet sanam doctri- 2 2 Tim. 1. 13.
 nam. Senes ut sobrii sint, pudici, prudentes, 2
 sani in fide, in dilectione, in patientia. Anus 3
 similiter in habitu sancto, non criminatrices,
 non uino multo seruientes, bene docentes : ut 4 1 Tim. 2. 9,
 prudentiam doceant adulescentulas, ut uiros 3. 11.
 1 Tim. 5. 14.
 Eph. 5. 22.

⁷ turpis lucri cum CDHVSC, cf. u. 11 : turpilucris AFG
⁸ benignum + prudentem S ⁹ et pr. om. SC contradicunt
 uno uerbo SC ¹⁰ et pr. cum A*CF^cGV : etiam F*SC ; om. A^cDH
 disting. inobedientes uaniloqui, et S ¹¹ turpilucris tantum F ;
 cf. u. 7 ¹² ipsorum cum DFGHSC : eorum ACV ventris
 S ¹⁵ nihil + est SC ¹⁶ cum sunt A*CFG 2. ¹ decent
 DSC ² pudidici lapsu S in pr. et sec. om. AG in tert. :
 om. A^cG ; et CD ³ > multo uino SC

- 5 suos ament, filios diligant : prudentes, castas,
domus curam habentes, benignas, subditas suis
6 uiris, ut non blasphemetur uerbum Dei. Iuue-
1 Tim. 4. 12. 7 nes similiter hortare ut sobrii sint. In omni-
1 Pet. 5. 3. bus te ipsum praebe exemplum bonorum ope-
rum, in doctrina, in integritate, in grauitate :
1 Pet. 2. 12, 8 uerbum sanum, inreprehensibile, ut is qui ex
3. 16. aduerso est uereatur, nihil habens malum di-
cere de nobis. Seruos dominis suis subditos
Eph. 6. 5. 9 esse, in omnibus placentes, non contradicentes,
Col. 3. 22. 1 Tim. 6. 1. 10 non fraudantes, sed in omnibus fidem bonam
1 Pet. 2. 18. ostendentes, ut doctrinam Saluatoris nostri Dei
ornent in omnibus. Apparuit enim gratia Dei
Lc. 1. 75. 12 Saluatoris nostri omnibus hominibus : erudiens
nos ut abnegantes impietatem et saecularia de-
sideria, sobrie, et iuste, et pie uiuamus in hoc
saeculo, expectantes beatam spem et aduen-
Phil. 3. 20. 13 tum gloriae magni Dei et Saluatoris nostri Iesu
2 Pet. 3. 12. Christi : qui dedit semet ipsum pro nobis, ut
Mt. 20. 28. 14 nos redimeret ab omni iniquitate, et mundaret
1 Tim. 2. 6. sibi populum acceptabilem, sectatorem bono-
1 Pet. 1. 18, 2. 9. rum operum.
Eph. 2. 10. Haec loquere et exhortare, et argue cum
1 Tim. 4. 12. 15 omni imperio. Nemo te contemnat.
Rom. 13. 1. 3 Admone illos principibus et potestatibus
1 Pet. 2. 13. subditos esse, dicto oboedire, ad omne opus
2 Tim. 2. 24. 2 bonum paratos esse : neminem blasphemare,
non litigiosos esse, sed modestos, omnemosten-
dentes mansuetudinem ad omnes homines.
1 Cor. 6. 11. 3 Eramus enim et nos aliquando insipientes, in-
Eph. 2. 2, 5. 8

⁴ filios + suos SC ⁵ castas + sobrias SC > uiris suis SC
7 in integritate, in grauitate plur., cf. Hieron. comm. in Tit. :
integritatem, grauitatem AG cum graeco ¹⁰ Saluatoris
CDHVZSC, cf. Hieron. comm. in Tit. : salutaris A (sic) FG
11 Saluatoris : salutaris CG ¹³ Saluatoris : salutaris G disting.
magni Dei, et Saluatoris nostri SC 3. 3 > aliquando et nos SC

creduli, errantes, seruientes desideriiis et uoluptatibus uariis, in malitia et inuidia agentes, odibiles, odientes inuicem. Cum autem benignitas et humanitas apparuit Saluatoris nostri Dei: non ex operibus iustitiae quae fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit per lauacrum regenerationis et reuolutionis Spiritus sancti, quem effudit in nos abunde per Iesum Christum Saluatorem nostrum: ut iustificati gratia ipsius, heredes simus secundum spem uitae aeternae. Fidelis sermo est: et de his uolo te confirmare, ut curent bonis operibus praeesse qui credunt Deo. Haec sunt bona et utilia hominibus. Stultas autem quaestiones, et genealogias, et contentiones, et pugnas legis deuota: sunt enim inutiles et uanae. Haereticum hominem post unam et secundam correptionem deuota: sciens quia subuersus est qui eiusmodi est, et delinquit, proprio iudicio condemnatus.

Cum misero ad te Arthemian aut Tychicum, festina ad me uenire Nicopolim: ibi enim statui hiemare. Zenam legis peritum et Apollo sollicite praemitte, ut nihil illis desit. Discant autem et nostri bonis operibus praeesse ad usus necessarios, ut non sint infructuosi.

Salutant te qui mecum sunt omnes: saluta qui nos amant in fide.

Gratia Dei cum omnibus uobis. Amen.

EXPLICIT AD TITUM

⁴ Saluatoris: salutaris G ¹¹ delinquit *sine addit. cum* ACG
 H: + cum sit D F V S C ¹² Artemam S C ¹⁴ nostri A C D V
 S C: nostris F G H ¹⁵ saluta + eos D V S C *om. subscr. S C*

INCIPIT EPISTULA AD PHILEMONEM

- Eph. 3. 1. 1 PAULUS uinctus Iesu Christi, et Timotheus
Act. 16. 1. 2 frater: Philemoni dilecto et adiutori nostro, ¹ et
Col. 4. 15, 17. Appiae sorori, et Archippo commilitoni nostro,
Rom. 16. 5. 3 et ecclesiae quae in domo tua est. Gratia uo-
Rom. 1. 7, 8, 9. bis et pax a Deo Patre nostro et Domino Iesu
Christo.
- 4 Gratias ago Deo meo, semper memoriam tui
5 faciens in orationibus meis, audiens caritatem
6 tuam, et fidem quam habes in Domino Iesu,
7 et in omnes sanctos: ut communicatio fidei
8 tuae euidens fiat in agnitione omnis boni in
9 uobis in Christo Iesu. Gaudium enim magnum
10 habui et consolationem in caritate tua: quia
11 uiscera sanctorum requieuerunt per te, frater.
- 12 Propter quod multam fiduciam habens in
13 Christo Iesu imperandi tibi quod ad rem perti-
14 net: propter caritatem magis obsecro, cum sis
15 talis ut Paulus senex, nunc autem et uinctus
16 Iesu Christi: obsecro te pro meo filio, quem
17 genui in uinculis, Onesimo, ¹ qui tibi aliquando
18 inutilis fuit, nunc autem et tibi et mihi utilis:
19 quem remisi. Tu autem illum, id est mea ui-
20 scera, suscipe. Quem ego uolueram mecum
21 detinere, ut pro te mihi ministraret in uinculis
22 euangelii: sine consilio autem tuo nihil uolui
23 facere, uti ne uelut ex necessitate bonum tuum
24 esset, sed uoluntarium. Forsitan enim ideo

Inscr. EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD PHILE-
MONEM SC 1. ¹ > Christi Iesu SC ² Apiae SC (92)
sorori + carissimae DFV SC ⁶ omnis + operis SC in uobis GH,
in nobis C: quod est in uobis (D) SC, et q. in nobis est F; om. AV
¹¹ > mihi et tibi SC remisi + tibi SC ¹² id est: ut SC

discessit ad horam a te, ut aeternum illum
 reciperes : iam non ut seruum, sed plus seruo, 16 1 Tim. 6. 2.
 carissimum fratrem, maxime mihi, quanto au-
 tem magis tibi et in carne et in Domino. Si 17
 ergo habes me socium, suscipe illum sicut me.
 Si autem aliquid nocuit tibi, aut debet : hoc 18
 mihi imputa. Ego Paulus scripsi mea manu, 19 1 Cor. 16. 21.
 ego reddam : ut non dicam tibi quod et te Gal. 6. 11.
 ipsum mihi debes. Ita frater, ego te fruar in 20 2 Thess. 3. 17.
 Domino : refice uiscera mea in Domino. Con- 21
 fidens oboedientia tua scripsi tibi : sciens quo-
 niam et super id quod dico facies. Simul au- 22 Phil. 2. 24.
 tem et para mihi hospitium : nam spero per
 orationes uestras donari me uobis.

Salutat te Epaphras concaptiuus meus in 23 Col. 1. 7, 4. 12.
 Christo Iesu, 1 Marcus, Aristarchus, Demas, 24 Col. 4. 10, 14.
 Lucas, adiutores mei.

Gratia Domini nostri Iesu Christi cum spi- 25 Gal. 6. 18.
 ritu uestro. Amen.

EXPLICIT AD PHILEMONEM

INCIPIT EPISTULA AD HEBRAEOS

MULTIFARIAM, et multis modis olim Deus 1 Rom. 15. 8.
 loquens patribus in prophetis, nouissime die- 2
 bus istis locutus est nobis in Filio : quem con-

15 ut + in § 16 plus AGH : pro CDFVSC Domino? SC
 20 frater : facies § Domino sec. : Christo § 21 oboedientia tua
 ACG : oboedientiae tuae F* ; in oboedientia tua F^eVSC, de tua
 oboedientia D, de oboedientiae tuae H 24 Demas + et FGHSC
 om. subscr. SC

Inscr. EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD HEBRAEOS
 SC 1. 1 multifariam CFGSC : multifarie D, et -iae AHV
 et multis : multisque CF^eHSC

Ps. 2. 8.
Mt. 28. 18.
Col. 1. 15-17.
Ioh. 1. 3.
Sap. 7. 26.
2 Cor. 4. 4.
Ps. 109 (10). 1.
Mc. 16. 19.
Eph. 1. 21.
Ps. 2. 7.
Act. 13. 33.
Heb. 5. 5.
2 Reg. (2
Sam.) 7. 14.

stituit heredem uniuersorum, per quem fecit et
3 saecula : qui cum sit splendor gloriae et figura
substantiae eius, portans quoque omnia uerbo
uirtutis suae, purgationem peccatorum faciens,
4 sedit ad dexteram maiestatis in excelsis : tanto
melior angelis effectus, quanto differentius prae
5 illis nomen hereditauit. Cui enim dixit ali-
quando angelorum :

Filius meus es tu,
ego hodie genui te ?

Et rursum :

Ego ero illi in patrem,
et ipse erit mihi in filium ?

Dt. 32. 43
(LXX).
Ps. 96 (97). 7.
Ps. 103 (104).
4

6 Et cum iterum introducit primogenitum in
orbem terrae, dicit : Et adorent eum omnes
7 angeli Dei. Et ad angelos quidem dicit :
Qui facit angelos suos spiritus,
et ministros suos flammam ignis.

Ps. 44. 7, 8
(45. 6, 7).

8 Ad filium autem :

Thronus tuus, Deus, in saeculum saeculi :
et uirga aequitatis, uirga regni tui.

9 Dilexisti iustitiam et odisti iniquitatem :
propterea unxit te Deus, Deus tuus,
oleo exultationis prae participibus tuis.

Ps. 101. 26-
28 (102. 25-
27).

10 Et :

Tu in principio, Domine, terram fundasti :
et opera manuum tuarum sunt caeli.

11 Ipsi peribunt, tu autem permanebis,
et omnes ut uestimentum ueterescent :

12 et uelut amictum mutabiseos et mutabuntur :
tu autem idem es,
et anni tui non deficient.

³ portans quoque : portansque CGHVSC sedit ACDG :
-et FHVSC ⁸ et om. SC ⁹ exultationis : laetitiae DF
¹¹ omnes : omnia AF ueterascent SC ¹² idem + ipse SC

Ad quem autem angelorum dixit aliquando : 13 Ps. 109 (110).
Sede a dextris meis, 1.

quoad usque ponam inimicos tuos scabel-
lum pedum tuorum ?

Nonne omnes sunt administratorii spiritus, in 14 Gen. 28. 12.
ministerium missi propter eos qui hereditatem Ps. 90 (91). 11.
cipient salutis ? Dan. 6. 22.
Act. 5. 19.

Propterea abundantius oportet observare 2
nos ea quae audiuius, ne forte effluamus. Si 2 Act. 7. 53.
enim qui per angelos dictus est sermofactus est Gal. 3. 19.
firmus, et omnis praeuaricatio et inoboedientia
accepit iustam mercedis retributionem : quo- 3 Heb. 10. 28,
modo nos effugiemus si tantam neglexerimus 29, 12. 25.
salutem ? quae cum initium accepisset enarrari
per Dominum ab eis qui audierunt, in nos
confirmata est, contestante Deo signis et por- 4 Mc. 16. 20.
tentis, et uariis uirtutibus, et Spiritus sancti Rom. 15. 18,
distributionibus secundum suam uoluntatem. 19.
1 Cor. 12. 4,
11.

Non enim angelis subiecit orbem terrae 5 2 Cor. 12. 12.
futurum, de quo loquimur. Testatus est autem 6 Ps. 8. 5-7
in quodam loco quis, dicens : (4-6).

Quid est homo quod memor es eius,
aut filius hominis quoniam uisitas eum ?

Minuisti eum paulo minus ab angelis : 7
gloria et honore coronasti eum :

et constituisti eum super opera manuum
tuarum.

Omnia subiecisti sub pedibus eius : 8 1 Cor. 15. 27.
In eo enim quod ei omnia subiecit, nihil di-
misit non subiectum ei. Nunc autem necdum
uidemus omnia subiecta ei. Eum autem qui 9
modico quam angeli minoratus est, uidemus

¹⁴ *disting.* spiritus in ministerium, missi A capiunt DFΣ
2. ¹ *effluamus cum* ACDHV : *pereffluamus* FGSC ⁵ *subiecit*
sine addit. CFG : + *deus* ADHVSC ⁷ *paulominus uno uerbo*
SC ⁸ > omnia ei SC

- Phil. 2. 7-9. Iesum, propter passionem mortis gloria et
 2 Cor. 5. 14. honore coronatum : ut gratia Dei pro omnibus
 Rom. 11. 36. 10 gustaret mortem. Decebat enim eum, propter
 quem omnia, et per quem omnia, qui multos
 Mt. 25. 40. 11 eorum per passiones consummare. Qui enim
 Ioh. 17. 19. sanctificat, et qui sanctificantur, ex uno omnes.
 Mc. 3. 34 35. Propter quam causam non confunditur fratres
 Ps. 21. 23 (22. 12) eos uocare, dicens :
 Nuntiabo nomen tuum fratribus meis :
 in medio ecclesiae laudabo te.
 2 Reg. (2 13 Et iterum : Ego ero fidens in eum. Et iterum :
 Sam.) 22. 3. Ecce ego et pueri mei, quos dedit mihi Deus.
 Ps. 17. 3 (18. 2).
 Es. 8. 18. 14 Quia ergo pueri communicauerunt sanguini
 et carni, et ipse similiter participauit eisdem :
 Ioh. 1. 14, 12. ut per mortem destrueret eum qui habebat
 31, 32, mortis imperium, id est diabolus : et libera-
 1 Cor. 15. 54-56. 15 ret eos qui timore mortis per totam uitam
 2 Tim. 1. 10. 16 obnoxii erant seruituti. Nusquam enim ange-
 los adprehendit, sed semen Abrahae adpre-
 Phil. 2. 7. 17 hendit. Unde debuit per omnia fratribus simi-
 4. 15. 18 Deum, ut repropitiaret delicta populi. In eo
 enim, in quo passus est ipse temptatus, potens
 est eis qui temptantur auxiliari.
 4. 14. 3 Unde, fratres sancti, uocationis caelestis
 participes, considerate Apostolum et pontifi-
 Num. 12. 7. 2 cem confessionis nostrae Iesum : qui fidelis
 est ei qui fecit illum, sicut et Moses in omni
 3 domo illius. Amplioris enim gloriae iste prae
 Mose dignus habitus est, quanto ampliorem

10 passionem SC consummari S 11 qui sec. om. ACH
 14 > carni, et sanguini SC 17 similari legimus cum CSE :
 simile aperto itacismo ADFGHV Deum + et S 18 ipse + et
 SE est sec. sine addit. CFGH : + et ADVSE 3. 2 praefecit
 S illius : eius SE 3 > est habitus SE

honorem habet domus qui fabricauit illam.
 Omnis namque domus fabricatur ab aliquo : 4
 qui autem omnia creauit, Deus. Et Moses 5
 quidem fidelis erat in tota domo eius tamquam
 famulus, in testimonium eorum quae dicenda
 erant : Christus uero tamquam filius in domo 6
 sua : quae domus sumus nos, si fiduciam et
 gloriam spei usque ad finem firmam retinea-
 mus. Quapropter sicut dicit Spiritus sanctus : 7

1 Cor. 3. 16.
 Col. 1. 23.
 Heb. 10. 23.

Ps. 94 (95).
 7-11.

Hodie si uocem eius audieritis,
 nolite obdurare corda uestra, sicut in ex- 8
 acerbatione,

Ex. 17. 1-7.
 Num. 20. 2-5.

secundum diem temptationis in deserto :

ubi temptauerunt me patres uestri, 9
 probauerunt et uiderunt opera mea ¹ qua- 10
 draginta annis.

Propter quod infensus fui generationi huic,
 et dixi : Semper errant corde :

ipsi autem non cognouerunt uias meas,
 sicut iuraui in ira mea :

11 Num. 14. 22-30.

Si introibunt in requiem meam.

Uidete, fratres, ne forte sit in aliquo uestrum 12
 cor malum incredulitatis, discedendi a Deo
 uiuo : sed adhortamini uosmet ipsos per singu- 13
 los dies, donec Hodie cognominatur, ut non
 obduretur quis ex uobis fallacia peccati. Par- 14
 ticipes enim Christi effecti sumus : si tamen
 initium substantiae eius usque ad finem fir-
 mum retineamus. Dum dicitur :

1 Cor. 1. 9.
 15 Ps. 94 (95). 8.

Hodie si uocem eius audieritis,
 nolite obdurare corda uestra, quemadmo-
 dum in illa exacerbatione.

Quidam enim audientes exacerbauerunt : sed 16
 non uniuersi qui profecti sunt ab Aegypto per

⁴ Deus + est SC

¹¹ sicut : quibus S

¹⁶ ab : ex SC

Num. 14. 29. 17 Mosen. Quibus autem infensus est quadraginta
1 Cor. 10. 11. annos? Nonne illis qui peccauerunt, quorum

Num. 14. 30. 18 cadauera prostrata sunt in deserto? Quibus
autem iurauit non introire in requiem ipsius,
19 nisi illis qui increduli fuerunt? Et uidemus
quia non potuerunt introire propter increduli-
tatem.

4 Timeamus ergo ne forte relicta pollicitatione
introeundi in requiem eius, existimetur aliquis
2 ex uobis deesse. Etenim et nobis nuntiatum
est quemadmodum et illis: sed non profuit illis
sermo auditus, non admixtis fidei ex his quae
3 audierunt. Ingrediemur enim in requiem qui
Ps. 94 (95). 11. credidimus: quemadmodum dixit:

Sicut iuraui in ira mea:

Si introibunt in requiem meam:

et quidem operibus ab institutione mundi

Gen. 2. 2. 4 factis. Dixit enim quodam loco de die sep-
tima sic: Et requieuit Deus die septima ab

Ps. 94 (95). 11. 5 omnibus operibus suis. Et in isto rursum:

Si introibunt in requiem meam.

6 Quoniam ergo superest quosdam introire in
illam, et hii quibus prioribus adnuntiatum est,

Ps. 94 (95). 7 non introierunt propter incredulitatem: iterum
7, 8. terminat diem quendam, Hodie, in Dauid di-
cendo, post tantum temporis, sicut supra di-
ctum est:

Hodie si uocem eius audieritis,

nolite obdurare corda uestra.

Dt. 31. 7. 8 Nam si eis Iesus requiem praestitisset, num-

Iud. 1. 1. 9 quam de alia loqueretur posthac die. Itaque

Gen. 2. 2. 10 relinquitur sabbatismus populo Dei. Qui enim

17 annos CDFG*: annis AG^cHVSC 19 introire + in requiem
ipsius DFS 4. 1 uobis: nobis S 2 admistus SC ijs SC,
et ij u. 6 3 sicut: quibus S factis: perfectis SC 4 enim
+ in SC 6 > introire quosdam SC

ingressus est in requiem eius, etiam ipse requieuit ab operibus suis, sicut a suis Deus. Festinemus ergo ingredi in illam requiem, ut ¹¹ ne in id ipsum quis incidat incredulitatis exemplum. Uiuus enim est Dei sermo, et efficax, ¹² et penetrabilior omni gladio ancipiti: et per-
tingens usque ad diuisionem animae ac spiritus, compagum quoque et medullarum, et discretor cogitationum et intentionum cordis. Et ¹³ non est ulla creatura inuisibilis in conspectu eius: omnia autem nuda et aperta sunt oculis eius, ad quem nobis sermo.

Habentes ergo pontificem magnum, qui ¹⁴ penetrauit caelos, Iesum filium Dei, teneamus confessionem. Non enim habemus pontifi- ¹⁵ cem, qui non possit conpati infirmitatibus nostris: temtatum autem per omnia pro similitudine absque peccato. Adeamus ergo cum ¹⁶ fiducia ad thronum gratiae, ut misericordiam consequamur, et gratiam inueniamus in auxilio opportuno.

Omnis namque Pontifex ex hominibus ad- ⁵ sumtus, pro hominibus constituitur in his quae sunt ad Deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis: qui condolere possit his qui ignorant ² et errant, quoniam et ipse circumdatus est infirmitate. Et propterea debet, quemadmodum ³ et pro populo, ita etiam pro semet ipso offerre pro peccatis. Nec quisquam sumit sibi hono- ⁴ rem, sed qui uocatur a Deo, tamquam Aaron. Sic et Christus non semet ipsum clarificauit ⁵

Sap. 18. 15,
16.
Hier. 23. 29.
Eph. 6. 17.
Apoc. 1. 16.

2. 17, 3. 1, 6.
20, 7, 26, 8. 1.
9, 11.
Eph. 4. 10.
Heb. 2. 17.

Eph. 3. 12.

4. 15.

Leu. 9. 7, 16.
17.
Ex. 28. 1.
1 Par. 23. 13.
Num. 16. 10.

Rom. 15. 3.

¹² > est enim sermo Dei SC quoque ac medullarum SC
¹³ autem: enim S ¹⁴ teneamus + spei nostrae S ¹⁶ gratiae
+ eius S 5. ¹ ijs SC, et u. 2 ³ et sec. om. SC etiam
+ et SC

- Ps. 2. 7. ut pontifex fieret : sed qui locutus est ad
Act. 13. 33. eum :
- Filius meus es tu,
ego hodie genui te.
- Ps. 109 (110). 6 Quemadmodum et in alio dicit :
4. Tu es sacerdos in aeternum,
secundum ordinem Melchisedech.
- Mt. 26. 39, 44. 7 Qui in diebus carnis suae preces supplica-
Mc. 14. 36, 39. tionesque ad eum qui possit saluum illum a
Lc. 22. 41, 44. morte facere cum clamore ualido et lacrimis
- Phil. 2. 8. 8 offerens, et exauditus pro sua reuerentia : et
9 quidem cum esset Filius, didicit ex his quae
passus est oboedientiam : et consummatus,
factus est omnibus obtemperantibus sibi causa
- Ps. 109 (110). 10 salutis aeternae, appellatus a Deo pontifex
4. iuxta ordinem Melchisedech.
- 11 De quo grandis nobis sermo, et ininterpre-
tabilis ad dicendum : quoniam inbecilles facti
- 12 estis ad audiendum. Etenim cum deberetis
magistri esse propter tempus, rursum indigetis
ut uos doceamini quae sint elementa exordii
- 1 Cor. 3. 2. sermonum Dei : et facti estis quibus lacte opus
- 1 Pet. 2. 2. 13 sit, non solido cibo. Omnis enim qui lactis
est particeps, expers est sermonis iustitiae :
- Gen. 2. 17. 14 paruulus enim est. Perfectorum autem est
Eph. 4. 13. solidus cibus, eorum qui pro consuetudine
exercitatos habent sensus ad discretionem
boni ac mali.
- 6 Quapropter intermittentes inchoationis
Christi sermonem, ad perfectionem feramur,
non rursum iacentes fundamentum paeniten-
tiae ab operibus mortuis, et fidei ad Deum,
- 6 alio sine addit. A*GH : + loco A^cCDVSC 7 > illum saluum
facere a morte SC et exauditus : exauditus est SC 8 Filius
+ Dei SC ijs SC 11 > nobis grandis SC interpretabilis
S imbecilles SC 6. 1 perfectionem : perfectiora SC

¹ baptismatum doctrinae, inpositionis quoque ² manuum, ac resurrectionis mortuorum, et iudicii aeterni. Et hoc faciemus, si quidem per ³ miserit Deus. Impossibile est enim eos qui ⁴ semel sunt inluminati, gustauerunt etiam donum caeleste, et participes sunt facti Spiritus sancti, gustauerunt nihilominus bonum Dei ⁵ uerbum, uirtutesque saeculi uenturi, ¹ et pro ⁶ lapsi sunt, renouari rursus ad paenitentiam, rursum crucifigentes sibimet ipsis filium Dei, et ostentui habentes. Terra enim saepe ue- ⁷ nientem super se bibens imbrem, et generans herbam opportunam illis a quibus colitur, accipit benedictionem a Deo: proferens autem ⁸ spinas ac tribulos reproba est, et maledicto proxima: cuius consummatio in combustionem.

10. 26, 27.
2 Pet. 2. 21.
Mt. 12. 31.

1 Pet. 2. 3.

Gen. 1. 11.

Gen. 3. 18.

Confidimus autem de uobis, dilectissimi, ⁹ meliora et uiciniora saluti, tametsi ita loquimur. Non enim iniustus Deus, ut obliuiscatur operis uestri, et dilectionisquam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis, et ministratis. Cupimus autem unumquemque ¹¹ uestrum eandem ostentare sollicitudinem ad expletionem speiusque in finem: ut non segnes ¹² efficiamini, uerum imitatores eorum qui fide et patientia hereditabunt promissiones.

10. 32-34.

3. 6, 14.

Abrahamae namque promittens Deus, quoniam ¹³ neminem habuit per quem iuraret maiorem, iurauit per semet ipsum, ¹ dicens: Nisi bene- ¹⁴ dicens benedicam te, et multiplicans multiplicabo te. Et sic longanimiter ferens, adeptus ¹⁵ est repromissionem. Homines enim per ¹⁶

Gen. 22. 16, 17.

Ex. 22. 11.

⁴ > facti sunt SC ⁶ > rursus renouari SC ⁷ generans: germinans S ¹⁰ iniustus + est S

- maiolem sui iurant : et omnis controuersiae
 eorum finis ad confirmationem est iuramen-
 17 tum. In quo abundantius uolens Deus osten-
 dere pollicitationis heredibus immobilitatem
 Num. 23. 19. 18 consilii sui, interposuit iusiurandum : ut per
 1 Reg. (1
 Sam.) 15. 29. duas res immobiles, quibus impossibile est men-
 tiri Deum, fortissimum solacium habeamus,
 qui confugimus ad tenendam propositam spem:
 Ex. 26. 31, 33. 19 quam sicut anchoram habemus animae tutam
 Leu. 16. 12. ac firmam, et incedentem usque in interiora
 Heb. 9. 3, 7. uelaminis, ubi praecursor pro nobis introiit
 4. 14. 20 Iesus, secundum ordinem Melchisedech ponti-
 Ps. 109 (110). Ilex factus in aeternum.
 4.
 Gen. 14. 18- 7 Hic enim Melchisedech, rex Salem, sacer-
 20. dos Dei summi, qui obuiauit Abrahae regresso
 2 a caede regum, et benedixit ei, ¹ cui decimas
 omnium diuisit Abraham : primum quidem
 qui interpretatur rex iustitiae, deinde autem et
 3 rex Salem, quod est rex pacis : sine patre,
 sine matre, sine genealogia, neque initium
 dierum neque finem uitae habens, adsimilatus
 autem Filio Dei, manet sacerdos in perpetuum.
 Gen. 14. 20. 4 Intuemini autem quantus sit hic, cui et
 decimas dedit de praecipuis Abraham patri-
 Num. 18. 21, 5 archa. Et quidem de filiis Leui sacerdotium
 26. accipientes, mandatum habent decimas su-
 mme a populo secundum legem, id est, a fra-
 tribus suis, quamquam et ipsi exierint de lum-
 6 bis Abrahae. Cuius autem generatio non
 adnumeratur in eis, decimas sumsit Abraham,
 et hunc qui habebat repromissiones benedixit.
 7 Sine ulla autem contradictione, quod minus

¹⁷ immobilitatem SC, et immobiles u. 18 ¹⁸ solatium SC
¹⁹ in : ad SC ²⁰ introiuit SC 7. ² cui + et SC ⁶ annu-
 meratur SC sumsit + ab SC

est a meliore benedicitur. Et hic quidem 8
decimas morientes homines accipiunt : ibi au-
tem contestatus quia uiuit. Et ut ita dictum 9
sit, per Abraham et Leui, qui decimas accepit
decimatus est: adhuc enim in lumbis patris erat, 10
quando obuiauit ei Melchisedech.

Si ergo consummatio per sacerdotium Leui- 11 8. 6, 7.
ticum erat (populus enim sub ipso legem ac-
cepit) quid adhuc necessarium secundum or-
dinem Melchisedech alium surgere sacerdo-
tem, et non secundum ordinem Aaron dici?
Translato enim sacerdotio, necesse est ut et 12
legis translatio fiat. In quo enim haec dicun- 13
tur, de alia tribu est, de qua nullus altario
praesto fuit. Manifestum enim quod ex Iuda 14
ortus sit Dominus noster: in qua tribu nihil
de sacerdotibus Moses locutus est. Et am- 15
plius adhuc manifestum est, si secundum si-
militudinem Melchisedech exsurget alius sa-
cerdos: qui non secundum legem mandati 16
carnalis factus est, sed secundum uirtutem ui-
tae insolubilis. Contestatur enim: 17

Quoniam tu es sacerdos in aeternum,
secundum ordinem Melchisedech.

Reprobatio quidem fit praecedentis mandati, 18 Rom. 8. 3.
propter infirmitatem eius et inutilitatem:
nihil enim ad perfectum adduxit lex: intro- 19 Heb. 9. 9.
ductio uero melioris spei, per quam proxima-
mus ad Deum. Et quantum est non sine iure- 20
iurando: alii quidem sine iureiurando sacer-
dotes facti sunt, hic autem cum iureiurando, 21
per eum qui dixit ad illum:

Es. 11. 1.
Mich. 5. 2.
Mt. 1. 3, 2. 6.
Lc. 3. 33.
Apoc. 5. 5.

17 5. 6.
Ps. 109 (110).
4.

⁸ contestatur SC ¹¹ necessarium + fuit SC ¹³ altari SC
¹⁴ manifestum sine addit. ACGH: + est DFV SC ¹⁵ exsurget
plur.: exsurgit H; exurgat SC; exurgeret D, exsurrexisset V

Iuravit Dominus et non paenitebit eum :
Tu es sacerdos in aeternum :

8. 6. 22 in tantum melioris testamenti sponsor factus
23 est Iesus. Et alii quidem plures facti sunt
sacerdotes, idcirco quod morte prohiberentur
24 permanere: hic autem eo quod maneat in
aeternum, sempiternum habet sacerdotium.

Rom. 8. 34. 25 Unde et saluare in perpetuo potest acce-
1 Ioh. 2. 1. dentes per semet ipsum ad Deum, semper
uiuens ad interpellandum pro eis.

Heb. 2. 17, 26 Talis enim decebat ut nobis esset pontifex,
4. 14. sanctus, innocens, inpollutus, segregatus a pec-

Leu. 16. 6, 15. 27 catoribus, et excelsior caelis factus : qui non
Heb. 10. 11. habet cotidie necessitatem, quemadmodum
Eph. 5. 2. sacerdotes, prius pro suis delictis hostias of-
ferre, deinde pro populi: hoc enim fecit semel,
28 se offerendo. Lex enim homines constituit
sacerdotes infirmitatem habentes: sermo au-
tem iurisiurandi, qui post legem est, Filium in
aeternum perfectum.

4. 14. 8 Capitulum autem super ea quae dicuntur :
talem habemus Pontificem, qui consedit in

Ex. 33. 7. 2 dextera sedis magnitudinis in caelis, sancto-
rum minister, et tabernaculi ueri, quod fixit

Heb. 5. 1. 3 Dominus et non homo. Omnis enim pontifex
ad offerenda munera et hostias constituitur :
unde necesse est et hunc habere aliquid quod
4 offerat. Si ergo esset super terram, nec esset

Col. 2. 17. 5 legem munera, qui exemplari et umbrae de-
Ex. 25. 40. seruiunt caelestium : sicut responsum est Mo-
si, cum consummaret tabernaculum : Uide,

23 sacerdotes + secundum legem § 25 perpetuum §C acce-
dens § eis : nobis §C 26 inpollutus §C 27 >necessi-
tatem quotidie §C seipsum §C 8. 2 Dominus : Deus §
3 offerendum §C

inquit, omnia facito secundum exemplar quod
 tibi ostensum est in monte. Nunc autem me- 6 Heb. 7. 22,
 lius sortitus est ministerium, quanto et melioris 12. 24.
 testamenti mediator est, quod in melioribus re- 2Cor. 3. 6-11.
 promissionibus sanctum est. Nam si illud 7
 prius culpa uacasset, non utique secundi locus
 inquireretur. Uituperans enim eos dicit : 8 Hier. 31. 31-
 Ecce dies ueniunt, dicit Dominus, 34.
 et consummabo super domum Israhel, et
 super domum Iuda testamentum no-
 uum :
 non secundum testamentum quod feci pa- 9 Ex. 19. 4, 5.
 tribus eorum,
 in die qua adprehendi manum illorum ut
 educerem illos de terra Aegypti :
 quoniam ipsi non permanserunt in testa-
 mento meo,
 et ego neglexi eos, dicit Dominus.
 Quia hoc testamentum quod disponam do- 10
 mui Israhel
 post dies illos, dicit Dominus :
 dando leges meas in mentem eorum,
 et in corde eorum superscribam eas :
 et ero eis in Deum,
 et ipsi erunt mihi in populum :
 et non docebit unusquisque proximum 11
 suum,
 et unusquisque fratrem suum, dicens : Co-
 gnosce Dominum :
 quoniam omnes scient me,
 a minore usque ad maiorem eorum :
 quia propitius ero iniquitatibus eorum, 12 Rom. 11. 27.
 et peccatorum illorum iam non memorabor.

⁶ sanctum (sancti H) : sancitum DSC ⁸ venient SC ⁹ illorum :
 eorum SC ¹⁰ hoc + est SC dando : dabo S ¹² illorum :
 eorum SC

13 Dicendo autem nouum, ueterauit prius. Quod autem antiquatur et senescit, prope interitum est.

Ex. 25-27. 9 Habuit quidem et prius iustificationes cul-
 Ex. 25. 23-39. 2 turae, et Sanctum saeculare. Tabernaculum
 enim factum est primum, in quo inerant can-
 delabra et mensa, et propositio panum, quae
 Ex. 26. 31-33. 3 dicitur Sancta. Post uelamentum autem se-
 cundum tabernaculum, quod dicitur Sancta
 Leu. 16. 12, 4 sanctorum : aureum habens turibulum, et ar-
 Ex. 25. 13.
 Ex. 25. 10.
 Ex. 16. 33.
 Num. 17. 8. 5 cam testamenti circumtectam ex omni parte
 auro, in qua urna aurea habens manna, et
 Ex. 25. 16, 21. 6 uirga Aaron quae fronduerat, et tabulae testa-
 Ex. 25. 18-22, 26. 34. 7 menti, superque eam Cherubin gloriae obum-
 Num. 28. 3. 8 brantia propitiatorium : de quibus non est
 modo dicendum per singula. His uero ita
 compositis, in priori quidem tabernaculo sem-
 per introibant sacerdotes, sacrificiorum officia
 Leu. 16. 29, 7 consummantes : in secundo autem semel in
 30, 34. anno solus pontifex, non sine sanguine, quem
 10. 19, 20. 8 offert pro sua et populi ignorantia : hoc signi-
 ficante Spiritu sancto, nondum propalatam
 esse sanctorum uiam adhuc priore taberna-
 10. 1, 2. 9 culo habente statum. Quae parabola est tem-
 poris instantis : iuxta quam munera et hostiae
 offeruntur, quae non possunt iuxta conscien-
 Leu. 11. 2-47. 10 tiam perfectum facere seruientem, solummodo
 Col. 2. 16. in cibis, et in potibus, et uariis baptismis, et
 iustitiis carnis usque ad tempus correctionis
 inpositis.

2. 17, 4. 14. 11 Christus autem adsistens pontifex futuro-
 13. 12. rum bonorum, per amplius et perfectius taber-

9. 2 inerant : erant SC ³ *disting.* secundum, tabernaculum,
 quod dicitur C ⁴ thuribulum C ⁵ eam + erant SC Cherubim
 SC > modo non est AHV ⁷ offerret S ¹⁰ et *sec.* + in S
 baptismatibus SC

naculum non manu factum, id est, non huius
 creationis: neque per sanguinem hircorum ¹²
 et uitulorum, sed per proprium sanguinem
 introiuit semel in sancta, aeterna redemptione
 inuenta. Si enim sanguis hircorum et tauro- ¹³
 rum, et cinis uitulae aspersus inquinatos san-
 ctificat ad emundationem carnis: quanto ma- ¹⁴
 gis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum
 semet ipsum optulit immaculatum Deo, emun-
 dabit conscientiam uestram ab operibus mor-
 tuis ad seruiendum Deo uiuenti? Et ideo noui ¹⁵
 testamenti mediator est: ut morte interce-
 dente, in redemptionem earum praeuarica-
 tionum quae erant sub priore testamento, re-
 promissionem accipiant qui uocati sunt aeter-
 nae hereditatis. Ubi enim testamentum, mors ¹⁶
 necesse est intercedat testatoris. Testamen- ¹⁷
 tum enim in mortuis confirmatum est: alio-
 quin nondum ualet, dum uiuit qui testatus
 est. Unde ne primum quidem sine sanguine ¹⁸
 dedicatum est. Lecto enim omni mandato ¹⁹
 legis a Mose uniuerso populo, accipiens san-
 guinem uitulorum et hircorum, cum aqua et
 lana coccinea et hysopo, ipsum quoque librum
 et omnem populum aspersit, ²⁰ dicens: Hic
 sanguis testamenti quod mandauit ad uos
 Deus. Etiam tabernaculum et omnia uasa ²¹
 ministerii sanguine similiter aspersit: et omnia ²²
 paene in sanguine mundantur secundum legem:
 et sine sanguinis fusione non fit remissio.

Necesse est ergo exemplaria quidem caele- ²³

¹¹ manufactum uno uerbo SC ¹² et: aut SC ¹⁴ emunda-
 bit (καθαριεῖ) cum DSC: -uit aperto betacismo codd. plur. ue-
 stram: nostram SC ¹⁵ priori SC ¹⁶ testamentum + est SC
¹⁸ ne ACF: nec DGHVSC ¹⁹ hyssopo SC ²² pene SC > se-
 cundum legem mundantur SC fusione AFG: effusione CDHVSC

- stium his mundari : ipsa autem caelestia me-
 4. 14. 24 lioribus hostiis quam istis. Non enim in ma-
 nu factis sanctis Iesus introiit, exemplaria
 uerorum : sed in ipsum caelum, ut appareat
 25 nunc uultui Dei pro nobis. Neque ut saepe
 offerat semet ipsum, quemadmodum pontifex
 intrat in sancta per singulos annos in sanguine
 1 Cor. 10. 11. 26 alieno : alioquin oportebat eum frequenter
 Gal. 4. 4. pati ab origine mundi : nunc autem semel in
 consummatione saeculorum, ad destitutionem
 Gen. 3. 19. 27 peccati, per hostiam suam apparuit. Et quem-
 Eccl. 12. 7. admodum statutum est hominibus semel
 Es. 53. 12. 28 mori, post hoc autem iudicium : sic et Christus
 1 Pet. 2. 24. semel oblatus ad multorum exhaustiunda pec-
 Tit. 2. 13. cata, secundo sine peccato apparebit expectan-
 tibus se in salutem.
8. 5, 7. 19. 10 Umbram enim habens lex bonorum futuro-
 Col. 2. 17. rum, non ipsam imaginem rerum, per singu-
 los annos isdem ipsis hostiis, quas offerunt
 indesinenter, numquam potest accedentes per-
 2 fectos facere : alioquin non cessassent offerri,
 ideo quod nullam haberent ultra conscientiam
 Leu. 16. 21. 3 peccati cultores semel mundati ? Sed in ipsis
 commemoratio peccatorum per singulos annos
 Mic. 6. 6, 7. 4 fit : impossibile enim est sanguine taurorum et
 Ps. 39. 7-9. 5 hircorum auferri peccata. Ideo ingrediens
 (40. 6-8). mundum dicit :

Hostiam et oblationem noluiisti :

corpus autem aptasti mihi :

6 holocaustomata et pro peccato non tibi
 placuit.

²⁴ manufacta Sancta SC introiuit SC uerorum : uerborum
 F ; uirorum G^cH ²⁸ oblatus + est SC apparebit + omnibus S
 10. 1 > futurorum bonorum SC eisdem SC ² om. non SC
 mundati sine nota interrogationis SC ⁶ holocaustomata C et 8 ;
 deinde om. et SC et 8 placuerunt SC

Tunc dixi : Ecce uenio : 7

in capite libri scriptum est de me :

ut faciam, Deus, uoluntatem tuam.

Superius dicens : Quia hostias et oblationes, 8

et holocaustomata et pro peccato noluisti, nec

placita sunt tibi, quae secundum legem offer-

runtur : ¹ tunc dixit : Ecce uenio ut faciam, 9

Deus, uoluntatem tuam : aufert primum, ut

sequens statuatur. In qua uoluntate sanctificati 10 7. 27.

sumus per oblationem corporis Christi Iesu

in semel. Et omnis quidem sacerdos praesto 11 Ex. 29. 38.

est cotidie ministrans, et easdem saepe of- Num. 28. 3.

ferens hostias, quae numquam possunt au-

ferre peccata. Hic autem unam pro peccatis 12

offerens hostiam, in sempiternum sedit in

dextera Dei, de cetero expectans donec po- 13 Ps. 109 (110).

nantur inimici eius scabellum pedum eius. 1. I Cor. 15. 25,

Una enim oblatione consummauit in sem- 14 26.

piternum sanctificatos. Contestatur autem 15

nos et Spiritus sanctus : postquam enim

dixit :

Hoc autem testamentum quod testabor ad 16 Hier. 31. 33.

illos

post dies illos, dicit Dominus,

dando leges meas in cordibus eorum,

et in mente eorum superscribam eas : Hier. 31. 34.

et peccatorum et iniquitatum eorum iam 17 Heb. 8. 12.

non recordabor amplius.

Ubi autem horum remissio, iam non oblatio 18

pro peccato.

Habentes itaque, fratres, fiduciam in in- 19 9. 3.

troitu sanctorum in sanguine Christi, quam 20 9. 8.

Ioh. 14. 6.

⁹ dixi SC ¹⁰ > Iesu Christi AVSC om. in sec. SC

¹² sedet SC ¹⁶ dando : Dabo S mentibus VSC ; sensibus H

¹⁸ non + est SC

- initiauit nobis uiam nouam et uiuentem per
 Zach. 6. 11- 21 uelamen, id est, carnem suam, ¹ et sacerdotem
^{13.} 22 magnum super domum Dei : accedamus cum
 Ezech. 36. 25. uero corde in plenitudine fidei, aspersi corda
 Heb. 4. 16. a conscientia mala, et abluti corpus aqua
 Num. 5. 17. munda : teneamus spei nostrae confessionem
 Heb. 4. 14. 23 indeclinabilem, fidelis enim est qui repromisit:
 24 et consideremus inuicem in prouocationem
 25 caritatis et bonorum operum : non deserentes
 collectionem nostram, sicut est consuetudinis
 quibusdam, sed consolantes, et tanto magis
 quanto uideritis adpropinquantem diem.
 Iac. 5. 8. 26 Uoluntarie enim peccantibus nobis post ac-
 Heb. 6. 4-8. 26 ceptam notitiam ueritatis, iam non relinquitur
 1 Ioh. 5. 16. pro peccatis hostia, terribilis autem quaedam
 Es. 26. 11. 27 expectatio iudicii, et ignis aemulatio, quae con-
 Soph. 1. 18. 27 sumptura est aduersarios. Irritam quis faciens
 2 Thess. 1. 8. 28 legem Mosi, sine ulla miseratione duobus uel
 Num. 15. 30, 35, 30. 28 tribus testibus moritur : quanto magis putatis
 Dt. 17. 2-6, 19. 15. 29 deteriora mereri supplicia qui filium Dei con-
 Heb. 2. 3, 9, 20. 29 culcauerit, et sanguinem testamenti pollutum
 duxerit in quo sanctificatus est, et Spiritui gra-
 Dt. 32. 35, 36. 30 tiaae contumeliam fecerit? Scimus enim qui
 Ps. 134 (135). 30 dixit : Mihi uindictam, ego reddam. Et ite-
^{14.} 30 rum : Quia iudicabit Dominus populum suum.
 Rom. 12. 19. 30 Horrendum est incidere in manus Dei uiuentis.
 Lc. 12. 5. 31 Rememoramini autem pristinos dies, in qui-
 Heb. 6. 4. 32 bus inluminati magnum certamen sustinuistis
 1 Cor. 4. 9. 33 passionum : et in altero quidem obprobriis et
 Heb. 12. 4, 13. 33 tribulationibus spectaculum facti : in altero
 Mt. 25. 36. 34 autem socii taliter conuersantium effecti. Nam
 2 Tim. 1. 16. 34 et uinctis compassi estis, et rapinam bonorum
 Mc. 10. 29, 30. 34 uestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscen-

²⁵ > consuetudinis est *SC* ³⁰ uindicta *C*, sed cf. Rom. 12. 19
 ego reddam : et ego retribuam *DSC* ³³ obprobrijs *SC*

tes uos habere meliorem et manentem substantiam. Nolite itaque amittere confidentiam 35 uestram, quae magnam habet remunerationem.

Patientia enim uobis necessaria est : ut uoluntatem Dei facientes, reportetis promissionem. 36 12. 1-7.
Lc. 21. 19.

Adhuc enim modicum quantulum, 37 Hab. 2. 3, 4.
qui uenturus est ueniet et non tardabit.

Iustus autem meus ex fide uiuit : 38 Rom. 1. 17.
quod si subtraxerit se, non placebit animae meae. Gal. 3. 11.

Nos autem non sumus subtractionis in perditionem, sed fidei in adquisitionem animae. 39

Est autem fides sperandorum substantia, 11 27.

rerum argumentum non parentum. In hac 2

enim testimonium consecuti sunt senes. Fide 3 Gen. 1. 3.
intellegimus aptata esse saecula uerbo Dei : Ioh. 1. 3.
ut ex inuisibilibus uisibilia fierent. Fide pluri 4 Gen. 4. 4-8.
Mt. 23. 35.

mam hostiam Abel quam Cain optulit Deo, per quam testimonium consecutus est esse iustus, testimonium perhibente muneribus eius Deo : et per illam defunctus adhuc loquitur.

Fide Enoch translatus est ne uideret mortem : 5 Gen. 5. 22-24.
et non inueniebatur, quia transtulit illum Deus : Ecclus. 44. 16.
ante translationem enim testimonium habebat Sap. 4. 10.

placuisse Deo. Sine fide autem impossibile est 6 placere : credere enim oportet accedentem ad Deum quia est, et inquirentibus se remunerator fit. Fide Noe responso accepto de his 7
quae adhuc non uidebantur, metuens aptauit arcam in salutem domus suae, per quam dam-

Gen. 6. 13-22.
Ecclus. 44. 17.
Sap. 10. 4.
Rom. 9. 30.

³⁷ quantulum cum AG : quantulumque H*, quantulumcumque CH^c, aliquantulum FV^c, aliquantulumque S ³⁹ subtractionis sine addit. ACGH : + filii DFV^c SE 11. ¹ sperandarum et apparentium SE, et disting. sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium ⁵ Henoch SE habuit SE ⁶ est pr. om. FG placere + Deo A^cDF^cSE fit : sit SE ⁷ de ijs SE

- nauit mundum, et iustitiae quae per fidem est
 8 heres est institutus. Fide qui uocatur Abra-
 ham oboediuit in locum exire quem accepturus
 erat in hereditatem : et exiit nesciens quo iret.
 9 Fide moratus est in terra repromissionis, tam-
 quam in aliena, in casulis habitando cum Isaac
 et Iacob coheredibus repromissionis eiusdem.
 10 Expectabat enim fundamenta habentem ciui-
 11 tatem, cuius artifex et conditor Deus. Fide
 et ipsa Sarra sterilis uirtutem in conceptionem
 seminis accepit, etiam praeter tempus aetatis :
 quoniam fidelem credidit esse qui promiserat.
 12 Propter quod et ab uno orti sunt, et hoc emor-
 tuo, tamquam sidera caeli in multitudinem,
 et sicut harena quae est ad oram maris in-
 numerabilis.
 13 Iuxta fidem defuncti sunt omnes isti, non
 acceptis repromissionibus, sed a longe eas
 aspicientes, et salutantes, et confitentes quia
 14 peregrini et hospites sunt supra terram. Qui
 enim haec dicunt, significant se patriam in-
 15 quirere. Et si quidem illius meminissent de
 qua exierunt, habebant utique tempus reuer-
 16 tendi. Nunc autem meliorem appetunt, id est
 caelestem. Ideo non confunditur Deus uocari
 Deus eorum : parauit enim illis ciuitatem.
 17 Fide optulit Abraham Isaac cum temptare-
 tur, et unigenitum offerebat qui susceperat re-
 18 promissiones : ¹ ad quem dictum est : Quia in
 19 Isaac uocabitur tibi semen : arbitrans quia et
 a mortuis suscitare potens est Deus : unde
 20 eum et in parabola accepit. Fide et de

⁹ moratus ACF : demoratus DGHV SC ¹¹ conceptione S
 esse + eum SC repromiserat SC ¹³ super SC ¹⁵ illius :
 ipsius SC ¹⁷ qui : in quo S ¹⁹ parabolam SC

futuris benedixit Isaac Iacob et Esau. Fide 21 Gen. 48. 1, 5,
 Iacob moriens singulos filiorum Ioseph bene- 16, 20, 47. 31.
 dixit: et adoravit fastigium uirgae eius. Fide 22 Gen. 50. 24,
 Ioseph moriens de profectione filiorum Israhel 25.
 memoratus est, et de ossibus suis mandavit. Ex. 13. 19.
 Fide Moses natus, occultatus est mensibus 23 Ex. 2. 2, 3.
 tribus a parentibus suis, eo quod uidissent
 elegantem infantem, et non timuerunt regis
 edictum. Fide Moses grandis factus negavit 24 Ex. 2. 10, 11.
 se esse filium filiae Pharaonis: magis eligens 25
 affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati
 habere iucunditatem, maiores diuitias aesti- 26 Ps. 68. 10
 mans thesauro Aegyptiorum inproperium Chri- (69. 9), 88. 52
 sti: aspiciebat enim in remunerationem. Fide 27 (89. 51).
 reliquit Aegyptum, non ueritus animositatem 1 Pet. 4. 14.
 regis: inuisibilem enim tamquam uidens susti- Ex. 2. 15.
 nuit. Fide celebrauit pascha, et sanguinis Ex. 10. 28, 29.
 effusionem: ne qui uastabat primitiua tangeret 28 Ex. 12. 21, 22.
 eos. Fide transierunt mare rubrum tamquam 29 Ex. 14. 22, 29,
 per aridam terram: quod experti Aegyptii, de- 15. 19.
 uorati sunt. Fide muri Hiericho ruerunt, cir- 30 Ios. 6. 20.
 cuitu dierum septem. Fide Raab meretrix non 31 Ios. 2. 1-21,
 periit cum incredulis, excipiens exploratores 6. 25.
 cum pace. ¹ Et quid adhuc dicam? Deficiet 32 Iac. 2. 25.
 enim me tempus enarrantem de Gedeon, Barac, Iud. 6. 11,
 Samson, Iepthe, Daudid et Samuhel, et pro- 4. 6, 13. 24,
 phetis: qui per fidem deuicerunt regna, ope- 11. 1.
 rati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones, 1 Reg. (1
 obturauerunt ora leonum, ¹ extinxerunt im- Sam.) 16. 12,
 petum ignis, effugerunt aciem gladii, conualue- 33 13. 1. 20.
 runt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, Act. 3. 24.
 castra uerterunt exterorum. Acceperunt mu- 34 Iud. 14. 5, 6.
 1 Reg. (1
 Sam.) 17. 34-
 36.
 Dan. 6. 22.
 Dan. 3. 94
 (27).

²¹ adoravit + super D ²⁶ inproperium SC ³⁰ corruerunt
 DG*VSC circuitu DF*G^cVSC: circumiti A(C)H, et circuiti
 F^cG* ³¹ Rahab SC ³² Iephte SC et sec. om. SC
 Samuel SC ³³ vicerunt SC ³⁴ effugauerunt S

- 3 Reg. (1 Reg.) 17. 22. 36 ut meliorem inuenirent resurrectionem. Alii
 4 Reg. (2 Reg.) 4. 35. uero ludibria et uerba experti, insuper et
 2 Macc. 6. 19-7. 42. uincula et carceres : lapidati sunt, secti sunt,
 Hier. 20. 2, 37 temptati sunt, in occisione gladii mortui sunt,
 37. 15. circumierunt in melotis, in pellibus caprinis,
 2 Par. 24. 21. egentes, angustiati, afflicti, ¹ quibus dignus non
 1 Macc. 2. 38 erat mundus : in solitudinibus errantes, et
 28-30. montibus et speluncis, et in cauernis terrae.
 2 Macc. 5. 27. Et hi omnes testimonio fidei probati, non ac-
 13. 39 ceperunt repromissionem, Deo pro nobis me-
 40 lius aliquid prouidente, ut ne sine nobis con-
 summarentur.
 1 Cor. 9. 24. **12** Ideoque et nos tantam habentes inpositam
 nubem testium, deponentes omne pondus, et
 Phil. 2. 8. 2 ramus propositum nobis certamen : aspicientes
 Es. 50. 6, 7. in auctorem fidei, et consummatorem Iesum,
 Mc. 16. 19. qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem,
 3 Dei sedit. Recogitate enim eum qui talem
 sustinuit a peccatoribus aduersum semet ipsos
 10. 33, 34. 4 stris deficientes. Nondum usque ad sangui-
 nem restitistis, aduersum peccatum repugnantes :
 Prou. 3. 11, 5 et obliuiscimini consolationis, quae uobis
 12. tamquam filiis loquitur, dicens :
 Fili mi, noli neglegere disciplinam Domini :
 neque fatigeris dum ab eo argueris.
 Apoc. 3. 19. 6 Quem enim diligit Dominus castigat :
 flagellat autem omnem filium quem recipit.

³⁸ et pr. : in SC ⁴⁰ ne : non SC 12. ¹ curramus + ad SC
² sedet SC ³ ipsos cum ACF*G*H (ipso) : ipsum DF^cG^cV SC
⁴ nondum + enim SC aduersus SC ⁵ negligere SC

¹In disciplina perseuerate. Tamquam filiis uobis offert Deus: quis enim filius, quem non corripit pater? Quod si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes, ergo adulteri, et non filii estis. Deinde patres quidem carnis nostrae habuimus eruditores, et reuerabamur: non multo magis obtemperabimus Patri spirituum et uiuemus? Et illi quidem in tempore paucorum dierum secundum uoluntatem suam erudiebant nos: hic autem ad id quod utile est, in recipiendo sanctificationem eius. Omnis autem disciplina in praesenti quidem uidetur non esse gaudii, sed maeroris: postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddit iustitiae. Propter quod remissas manus et soluta genua erigite, et gressus rectos facite pedibus uestris: ut non claudicans erret, magis autem sanetur.

Prou. 13. 24,
23. 13.

Leu. 11. 44.

Es. 35. 3.
Iob. 4. 3, 4.
Prou. 4. 27.

Pacem sequimini cum omnibus, et sanctimoniam, sine qua nemo uidebit Dominum: ¹contemplantes ne quis desit gratiae Dei: ne qua radix amaritudinis sursum germinans inpediat, et per illam inquinentur multi: ne quis fornicator, aut profanus ut Esau, qui propter unam escam uendidit primitiua sua: scitote enim quoniam et postea cupiens hereditare benedictionem, reprobatus est: non enim inuenit paenitentiae locum, quamquam cum lacrimis inquisisset eam.

Rom. 12. 18,
14. 19.
Mt. 5. 8.
Act. 8. 23.

Heb. 13. 4.
Gen. 25. 33,
34.
Gen. 27. 30-40.

Non enim accessistis ad tractabilem et ac-

Ex. 19. 18-20.
Dt. 4. 11.

⁷ offert + se CDG^cSC ⁹ > eruditores habuimus SC reuerabamur + eos DFVSC ¹¹ moeroris SC reddit DFG, et reddidit A: reddet CHVSC ¹³ claudicans + quis FG^cVSC, et > quis claud. D ¹⁴ Dominum: Deum SC ¹⁸ tractabilem + montem SC

- censibilem ignem, et turbinem et caliginem,
 Ex. 19. 16, 19 et procellam ¹ et tubae sonum, et uocem uerbo-
 20. 18, 19. rum, quam qui audierunt excusauerunt se, ne
 Dt. 5. 23-27. eis fieret uerbum. Non enim portabant quod
 Ex. 19. 12, 13. dicebatur: Et si bestia tetigerit montem, la-
 Dt. 9. 19. pidabitur. Et ita terribile erat quod uidebatur,
 Moses dixit: Exterritus sum et tremebundus.
 Apoc. 5. 11, 22 Sed accessistis ad Sion montem, et ciuitatem
 14. 1. Dei uiuentis Hierusalem caelestem, et multo-
 Heb. 11. 10. rum milium angelorum frequentiae, et eccle-
 Iac. 1. 18. 23 siam primitiuorum qui conscripti sunt in caelis,
 1 Cor. 15. 23. et iudicem omnium Deum, et spiritus iustorum
 Lc. 10. 20. et perfectorum, et testamenti noui mediatorem
 Apoc. 7. 15- 24 Iesum, et sanguinis sparsionem melius lo-
 17. quentem quam Abel. Uidete ne recusetis lo-
 Heb. 9. 15, 25 quentem. Si enim illi non effugerunt, recu-
 11. 4. santes eum qui super terram loquebatur: multo
 1 Pet. 1. 2. 25 magis nos, qui de caelis loquentem nobis auerti-
 Gen. 4. 10. mur: ¹ cuius uox mouit terram tunc: modo
 Agg. 2. 7. 26 autem repromittit, dicens: Adhuc semel ego
 mouebo non solum terram, sed et caelum.
 27 Quod autem, Adhuc semel, dicit: declarat
 mobilium translationem tamquam factorum,
 Dt. 4. 24. 28 ut maneant ea quae sunt immobilia. Itaque
 Ex. 24. 17. regnum immobile suscipientes, habemus gra-
 Es. 33. 14. tiam per quam seruiamus placentes Deo, cum
 Soph. 1. 18, 3. 8. metu et reuerentia. Etenim Deus noster ignis
 Rom. 12. 10. 29 consumens est.
 2 Pet. 1. 7. **13** ² Caritas fraternitatis maneat. Et hospitali-
 1 Ioh. 4. 7. tatem nolite obliuisci, per hanc enim latuerunt
 Rom. 12. 13. 3 quidam angelis hospitio receptis. Mementote
 1 Pet. 4. 9.
 Gen. 18. 3, 19. 2.

¹⁸ *accensibilem* (κεκαυμένη) AFC (om. G): *accessibilem errore
 facili* CDHV² ²² *frequentiae* ACFGHV: -iam DSC ²³ *spiri-
 tum* S ²⁴ *aspersionem* SC ²⁵ *auertimus* GVSC, *et aduertimus*
 D ²⁶ *modo*: nunc SC *semel + et* SC 13. ¹ *maneant + in
 vobis* SC ² *latuerunt* ACG*²: *placuerunt* DFG²HVS

uinctorum tamquam simul uincti: et laborantium tamquam et ipsi in corpore morantes. Honorabile conubium in omnibus, et torus ⁴ immaculatus: fornicatores enim et adulteros iudicabit Deus. Sint mores sine auaritia, contenti praesentibus: ipse enim dixit: Non te deseram, neque derelinquam: ita ut confiderenter dicamus:

Dominus mihi adiutor est:

non timebo quid faciat mihi homo.

Mementote praepositorum uestrorum, qui uobis locuti sunt uerbum Dei: quorum intuentes exitum conuersationis, imitamini fidem. Iesus Christus heri et hodie, ipse et in saecula. Doctrinis uariis et peregrinis nolite abduci: optimum enim est gratia stabiliri cor, non escis, quae non profuerunt ambulantibus in eis. Habemus altare, de quo edere non habent potestatem qui tabernaculo deseruiunt. Quorum enim animalium infertur sanguis pro peccato in sancta per pontificem, horum corpora cremantur extra castra. Propter quod et Iesus, ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est. Exeamus igitur ad eum extra castra, inproperium eius portantes. Non enim habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. Per ipsum ergo offeramus hostiam laudis semper Deo, id est fructum labiorum confitentium nomini eius. Beneficentiae autem et communionis nolite obliuisci: talibus enim hostiis promeretur Deus. Oboedite praepositis uestris, et subiaceate eis. Ipsi enim peruigilant quasi ra-

10. 34.
Mt. 25. 36.

Eph. 5. 5.
1 Thess. 4. 6.
1 Tim. 6. 6-8.
Jos. 1. 5.
Dt. 31. 6, 8.
Ps. 117 (118).
6.

17, 24.

Apoc. 1. 4, 8,
17.
Eph. 4. 14.
Col. 2. 8, 16.
Rom. 14. 17.

Heb. 8. 4, 5.

Ex. 29. 14.
Leu. 16. 27.
Num. 19. 3, 5.
Mt. 27. 33.
Ioh. 19. 20.

Heb. 11. 26.

11. 10, 16.

Leu. 7. 12.
2 Par. 29. 31,
33. 16.
Ps. 49 (50).
14, 115 (116).

17.
Os. 14. 3.
Rom. 12. 13.
Phil. 4. 18.
1 Thess. 5. 12.
Ezec. 3. 18.

⁴ conubium SC thoros SC ⁶ om. est F*GSC

⁹ > est enim SC stabilire SC ¹³ improperium SC

13. 18—1. 2 AD HEBRAEOS—IACOBI EPISTULA

tionem pro animabus uestris reddituri, ut cum gaudio hoc faciant, et non gementes: hoc enim non expedit uobis.

1 Thess. 5. 25. 18 Orate pro nobis: confidimus enim quia bona conscientiam habemus, in omnibus bene-

19 uolentes conuersari. Amplius autem deprecor uos hoc facere, ut quo celerius restituar uobis.

Es. 63. 11. 20 Deus autem pacis, qui eduxit de mortuis pastorem magnum ouium, in sanguine testa-

Ioh. 10. 11. Zach. 9. 11. 21 menti aeterni, Dominum nostrum Iesum, ap-

Es. 55. 3. 1 Pet. 2. 25. tet uos in omni bono, ut faciatis uoluntatem eius: faciens in uobis quod placeat coram se per Iesum Christum: cui gloria in saecula saeculorum. Amen.

1 Pet. 5. 12. 22 Rogo autem uos, fratres, ut sufferatis uerbum solatii: etenim perpaucis scripsi uobis.

23 Cognoscite fratrem nostrum Timotheum dimissum: cum quo, si celerius uenerit, uidebo uos.

24 Salutate omnes praepositos uestros et omnes sanctos. Salutant uos de Italia.

25 Gratia cum omnibus uobis. Amen.

EXPLICIT AD HEBRAEOS

INCIPIT EPISTULA IACOBI

1 Pet. 1. 1. 1 IACOBUS Dei et Domini nostri Iesu Christi seruus, duodecim tribubus quae sunt in dispersione, salutem.

Rom. 5. 3-5. 1 Pet. 1. 6, 7. 2 Omne gaudium existimate, fratres mei, cum

18 *disting.* habemus: in S, habemus in C 19 *om.* ut SC
20 Iesum *sine addit.* AF*G: + Christum CDF^eHVSC 21 > eius
voluntatem SC cui + est SC 22 *om.* ut AGH 24 Italia
+ fratres SC *om. subscr.* SC

Inscr. EPISTOLA CANONICA BEATI IACOBI APOSTOLI S, EPISTOLA CATHOLICA BEATI IACOBI APOSTOLI C

in temptationibus uariis incideritis: scientes 3
quod probatio fidei uestrae patientiam opera-
tur. Patientia autem opus perfectum habeat, 4
ut sitis perfecti et integri, in nullo deficientes.

Si quis autem uestrum indiget sapientiam, 5
postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter et
non inproperat: et dabitur ei. Postulet autem 6
in fide, nihil haesitans: qui enim haesitat, si-
milis est fluctui maris, qui a uento mouetur
et circumfertur. Non ergo aestimet homo ille 7
quod accipiat aliquid a Domino: uir duplex 8
animo, inconstans in omnibus uis suis.

Glorietur autem frater humilis in exaltatione 9
sua: diues autem in humilitate sua, quoniam 10
sicut flos faeni transibit: exortus est enim sol 11
cum ardore, et arefecit faenum, et flos eius de-
cidit, et decor uultus eius deperiit: ita et diues
in itineribus suis marcescet.

Beatus uir qui suffert temptationem: quia 12
cum probatus fuerit, accipiet coronam uitae,
quam repromisit Deus diligentibus se. Nemo 13
cum temptatur, dicat quoniam a Deo temptatur:
Deus enim intemptator malorum est, ipse au-
tem neminem temptat. Unusquisque uero tem- 14
tatur a concupiscentia sua abstractus et inle-
ctus. Dein concupiscentia cum conceperit, 15
parit peccatum: peccatum uero cum consum-
matum fuerit, generat mortem. Nolite itaque 16
errare, fratres mei dilectissimi. Omne datum 17
optimum, et omne donum perfectum de sur-
sum est, descendens a Patre luminum, apud

3 Reg. (1
Reg.) 3. 9-12.
Prou. 2. 3-6.
Sap. 8. 21-
9. 18.
Ecclus. 41.
28 (22).
Mc. 11. 24.
Eph. 4. 14.

Lc. 1. 52.
Iac. 2. 5.
Iob. 14. 2.
Ps. 102 (3).
15.
Es. 40. 6, 7.
Ecclus. 14. 18.
1 Pet. 1. 24.

Ecclus. 31. 10.
Apoc. 2. 10.

Ecclus. 15.
11, 12.

Rom. 7. 7, 8.

Rom. 5. 12.

Ecclus. 39.
39 (33).
1 Ioh. 1. 5.
Gen. 1. 14.

1. ² tentationes varias *SC* cum *codd.* DHV ⁴ habet *SC*
⁵ sapientia *FSC* inproperat *SC* ⁸ inconstans *sine addit.*
ACFH*: + est DGH^oV^o*SC* ¹¹ marcescet AGV^o*SC*: -cit CDFH
¹² quia: quoniam *SC* ¹³ temptatur *sec.*: temptor GH*V
¹⁴ illectus *SC* ¹⁶ deinde GH^o*SC*; dehinc AD

- Mal. 3. 6. quem non est transmutatio, nec uicissitudinis
 Ioh. 1. 13. 18 obumbratio. Uoluntarie genuit nos uerbo
 Rom. 8. 19— ueritatis, ut simus initium aliquod creaturae
 Apoc. 14. 4. 23 eius.
 Eccl. 5. 1, 2, 19 Scitis, fratres mei dilecti. Sit autem omnis
 7. 9. homo uelox ad audiendum, tardus autem ad
 Eccus. 5. 13, 20 loquendum, et tardus ad iram : ira enim uiri
 14 (11, 12). 21 iustitiam Dei non operatur. Propter quod abi-
 Eph. 4. 26. 21 cientes omnem immunditiam et abundantiam
 Col. 3. 8. malitiae, in mansuetudine suscipite insitum
 1 Pet. 2. 1. uerbum, quod potest saluare animas uestras.
 Ioh. 5. 24.
 Mt. 7. 21, 24— 22 Estote autem factores uerbi, et non auditores
 27. 23 tantum, fallentes uosmet ipsos. Quia si quis
 Rom. 2. 13. auditor est uerbi et non factor, hic compara-
 1 Cor. 13. 12. bitur uiro consideranti uultum natiuitatis suae
 24 in speculo : considerauit enim se et abiit, et
 Iac. 2. 12. 25 statim oblitus est qualis fuerit. Qui autem
 perspexerit in lege perfecta libertatis, et per-
 manserit in ea, non auditor obliuiosus factus,
 sed factor operis : hic beatus in facto suo erit.
 Iac. 3. 2, 3. 26 Si quis autem putat se religiosum esse, non
 Ps. 33. 14 refrenans linguam suam, sed seducens cor
 (34. 13). 27 suum, huius uana est religio. Religio munda et
 Mt. 25. 36. 27 immaculata apud Deum et Patrem, haec est :
 Iob. 29. 16. uisitare pupillos et uiduas in tribulatione eo-
 rum, immaculatum se custodire ab hoc saeculo.
 1 Cor. 2. 8. 2 Fratres mei, nolite in personarum acceptione
 Eph. 6. 9. habere fidem Domini nostri Iesu Christi glo-
 Col. 3. 25. 2 riae. Etenim si introierit in conuentu uestro
 Dt. 1. 17. 2 uir aureum anulum habens in ueste candida,
 introierit autem et pauper in sordido habitu,

18 uoluntarie + enim AVSC 19 dilectissimi CG^eHVSC
 21 uerbum + dei AD 25 legem perfectam CH*^e; lege per-
 fectae S 25 in ea ADGVSC : om. CFH 27 eorum sine
 addit. CFGV : + et ADHSC 2. 2 conuentum uestrum SC
 annulum SC

et intendatis in eum qui indutus est ueste 3
 praeclara, et dixeritis: Tu sede hic bene:
 pauperi autem dicatis: Tu sta illic, aut sede
 sub scabello pedum meorum: nonne iudicatis 4
 apud uosmet ipsos, et facti estis iudices cogi-
 tationum iniquarum? Audite, fratres mei di- 5
 lectissimi: nonne Deus elegit pauperes in hoc
 mundo, diuites in fide, et heredes regni quod
 promisit Deus diligentibus se? Uos autem ex- 6
 honorastis pauperem. Nonne diuites per po-
 tentiam opprimunt uos, et ipsi trahunt uos ad
 iudicia? Nonne ipsi blasphemant bonum no- 7
 men quod inuocatum est super uos? Si tamen 8
 legem perficitis regalem secundum scripturas:
 Diliges proximum tuum sicut te ipsum: bene
 facitis: si autem personas accipitis, peccatum 9
 operamini, redarguti a lege quasi transgres-
 sores. Quicumque autem totam legem serua- 10
 uerit, offendat autem in uno, factus est om-
 nium reus. Qui enim dixit: Non moechaberis, 11
 dixit et: Non occides. Quod si non moecha-
 beris, occides autem, factus es transgressor
 legis. Sic loquimini et sic facite, sicut per le- 12
 gem libertatis incipientes iudicari. Iudicium 13
 enim sine misericordia illi qui non fecerit
 misericordiam: superexultat autem misericor-
 dia iudicio.

Quid proderit, fratres mei, si fidem quis 14
 dicat se habere, opera autem non habeat?
 Numquid poterit fides saluare eum? Si autem 15
 frater aut soror nudi sint, et indigeant uictu
 cotidiano, dicat autem aliquis de uobis illis: 16

³ dixeritis + ei ADVSC ⁵ promisit ADGV: repromisit
 CFHSC ¹³ fecit C, facit S superexultat FGH*: -altat
 ACDH^cVSC iudicio: iudicium SC ¹⁵ aut: et SC ¹⁶ de:
 ex SC

1 Cor. 1. 26-
 28.
 Lc. 12. 21.

Act. 13. 45.
 1 Tim. 1. 13.
 Leu. 19. 18.
 Mt. 19. 19.

Mt. 5. 19.
 Gal. 3. 10.

Ex. 20. 13,
 14.
 Dt. 5. 17, 18.

Iac. 1. 25.

Mt. 6. 15,
 18. 32-35.

1 Ioh. 3. 17,
 18.

Ite in pace, calefacimini et saturamini : non
dederitis autem eis quae necessaria sunt cor-
17 poris, quid proderit? Sic et fides, si non ha-
Mt. 7. 20. 18 beat opera, mortua est in semet ipsa. Sed dicet
Gal. 5. 6. quis : Tu fidem habes, et ego opera habeo :
ostende mihi fidem tuam sine operibus, et ego
Mc. 1. 24, 19 ostendam tibi ex operibus fidem meam. Tu
5. 7. credis quoniam unus est Deus : bene facis :
20 et daemones credunt, et contremescunt. Uis
autem scire, o homo inanis, quoniam fides sine
Gen. 22. 9-18. 21 operibus otiosa est? Abraham pater noster
nonne ex operibus iustificatus est, offerens
Heb. 11. 17. 22 Isaac filium suum super altare? Uides quo-
niam fides cooperabatur operibus illius : et ex
Gen. 15. 6. 23 operibus fides consummata est? Et suppleta
2 Par. 20. 7.
Es. 41. 8.
Rom. 4. 3. est scriptura, dicens : Credidit Abraham Deo,
et reputatum est illi ad iustitiam, et amicus
24 Dei appellatus est. Uidetis quoniam ex operi-
bus iustificatur homo, et non ex fide tantum.
Heb. 11. 31. 25 Similiter et Raab meretrix, nonne ex operibus
Ios. 2. 1, 15, iustificata est, suscipiens nuntios et alia uia
6. 23. 26 eiciens? Sicut enim corpus sine spiritu emor-
tuum est, ita et fides sine operibus mortua
est.

3 Nolite plures magistri fieri, fratres mei,
Iac. 1. 26. 2 scientes quoniam maius iudicium sumitis. In
multis enim offendimus omnes. Si quis in
uerbo non offendit, hic perfectus est uir : po-
test etiam freno circumducere totum corpus.
Ps. 31 (32). 9. 3 Si autem equorum frenos in ora mittimus ad
consentiendum nobis, et omne corpus illorum
4 circumferimus : ecce et naues, cum magnae

¹⁶ corporis ACGH : corpori DFVSC ¹⁹ Benefacis uno uerbo
S contremiscunt SC ²⁰ otiosa codd. plur. : mortua A*SC
²⁴ tantum? SC ²⁵ Rahab SC ²⁶ emortuum : mortuum
AHSC 3. 3 equis ASC frena SC ⁴ > Et ecce S

sint et a uentis ualidis minentur, circumferuntur a modico gubernaculo ubi impetus dirigentis uoluerit : ita et lingua modicum quidem 5 membrum est, et magna exultat. Ecce quantus ignis quam magnam siluam incendit ! Et 6 lingua ignis est, uniuersitas iniquitatis : lingua constituitur in membris nostris, quae maculat totum corpus, et inflamat rotam natiuitatis nostrae, inflammata a gehenna. Omnis 7 enim natura bestiarum, et uolucrum, et serpentium, etiam ceterorum domantur, et domita sunt a natura humana : linguam autem nullus 8 hominum domare potest : inquietum malum, plena ueneno mortifero. In ipsa benedicimus 9 Deum et Patrem : et in ipsa maledicimus homines qui ad similitudinem Dei facti sunt. Ex ipso ore procedit benedictio et maledictio. 10 Non oportet, fratres mei, haec ita fieri. Num- 11 quid fons de eodem foramine emanat dulcem et amaram aquam ? Numquid potest, fratres 12 mei, ficus oliuas facere, aut uitis ficus ? Sic neque salsa dulcem potest facere aquam.

Quis sapiens et disciplinatus inter uos ? 13 Ostendat ex bona conuersatione operationem suam in mansuetudine sapientiae. Quod si 14 zelum amarum habetis et contentiones in cordibus uestris, nolite gloriari et mendaces esse aduersus ueritatem. Non est ista sapientia de 15 sursum descendens, sed terrena, animalis, diabolica. Ubi enim zelus et contentio, ibi in- 16 constantia et omne opus prauum. Quae autem 17 de sursum est sapientia, primum quidem pudi-

Prou. 16. 27.
Mt. 15. 18.
Mc. 7. 20.

Gen. 1. 26, 28.
Ecclus. 17. 4.

Ps. 139. 4
(140. 3).
Ecclus. 28.
16-23.

Gen. 1. 26,
27.

Mt. 7. 16-20.
Lc. 6. 44.

1 Pet. 2. 12.

Gal. 5. 26.

Iac. 1. 5, 17.

⁴ circumferuntur + autem S ⁵ exultat CFH : -altat ADGV
SC ⁷ et ceterorum SC ⁹ ad + imaginem et S ¹² oliuas
cum CDGH et graeco : uuas AFV SC ¹⁴ contentiones + sint
SC ¹⁵ est + enim SC

ca est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia et fructibus bonis, non iudicans, sine simulatione.

Prou. 11. 18. 18 Fructus autem iustitiae in pace seminatur
Es. 32. 17.
Mt. 5. 9.
1 Pet. 2. 11. facientibus pacem.

4 Unde bella et lites in uobis? Nonne hinc,
ex concupiscentiis uestris, quae militant in
2 membris uestris? Concupiscitis et non habetis: occiditis et zelatis, et non potestis adipisci: litigatis et belligeratis: non habetis,
3 propter quod non postulatis. Petit is et non accipitis, eo quod male petatis, ut in concupiscentiis uestris insumatis. Adulteri, nescitis
4 quia amicitia huius mundi inimica est Dei? Quicumque ergo uoluerit amicus esse saeculi
5 huius, inimicus Dei constituitur. Aut putatis quia inaniter scriptura dicat: Ad inuidiam concupiscit spiritus, qui inhabitat in uobis?

Mt. 6. 24.
Ioh. 7. 7.
Rom. 8. 7.
1 Ioh. 2. 15.
Gal. 5. 17.

6 Maiorem autem dat gratiam: propter quod dicit: Deus superbis resistit, humilibus autem
7 dat gratiam. Subditi igitur estote Deo: resistite autem diabolo, et fugiet a uobis. Adpropinquate Domino, et adpropinquabit uobis.
8 Emundate manus, peccatores: et purificate
9 corda, duplices animo. Miseri estote, et luge-
10 uertatur, et gaudium in maerorem. Humilia-
mini in conspectu Domini, et exaltabit uos.

1 Ioh. 2. 15.
Gal. 5. 17.
Prou. 3. 34
(LXX).
Iob. 22. 29.
Mt. 23. 12.
1 Pet. 5. 5.
Eph. 6. 11.
1 Pet. 5. 8, 9.
Zach. 1. 3.
Mal. 3. 7.
Es. 1. 16.
Ioel. 1. 13,
2. 12, 13.
1 Pet. 5. 6.

Mt. 7. 1. 11
Rom. 2. 1,
14. 4.

11 Nolite detrahare alterutrum, fratres. Qui detrahit fratri aut qui iudicat fratrem suum, detrahit legi et iudicat legem. Si autem iudicas

17 om. bonis consentiens AG non iudicans, sine simulatione: iudicans sine simulatione S 4. 1 om. hinc ACS
2 belligeratis sine addit. CFGV*: + et ADHV^c SC 5 Aut: An
SC habitat ADV SC 7 igitur: ergo SC 8 Domino cum
DFGHV: Deo ACS 9 moerorem SC 11 fratres + mei S

legem, non es factor legis, sed iudex. Unus¹² est legislator et iudex, qui potest perdere et liberare: tu autem quis es qui iudicas proximum?

Ecce nunc qui dicitis: Hodie aut crastino¹³ ibimus in illam ciuitatem, et faciemus quidem ibi annum, et mercabimur et lucrum faciemus: ¹ qui ignoratis quid erit in crastinum. Quae¹⁴ enim est uita uestra? uapor est ad modicum parens, deinceps exterminabitur; pro eo ut¹⁵ dicatis: Si Dominus uoluerit, et si uiixerimus, faciemus hoc aut illud. Nunc autem exulta-¹⁶ tis in superbiis uestris: omnis exultatio talis maligna est. Scienti igitur bonum facere, et¹⁷ non facienti, peccatum est illi.

Agite nunc, diuites, plorate ululantes in mi-⁵ seriis quae aduenient uobis. Diuitiae uestrae² putrefactae sunt, et uestimenta uestra a tineis comesta sunt. Aurum et argentum uestrum eru-³ ginauit: et erugo eorum in testimonium uobis erit, et manducabit carnes uestras sicut ignis. Thesaurizastis in nouissimis diebus. ¹ Ecce⁴ merces operariorum qui messuerunt regiones uestras, qui fraudatus est a uobis, clamat: et clamor ipsorum in aures Domini sabaoth introiit. Epulati estis super terram, et in luxu-⁵ riis enutristis corda uestra in die occisionis. Addixistis, occidistis iustum: non restitit⁶ uobis.

¹² est + enim S ¹³ > ibi quidem SC ¹⁴ erit cum CDFHSC: sit AGV crastino GC > est enim SC parens + et AVSC ¹⁵ disting. voluerit. Et: Si vixerimus, SC 5. ¹ miseriis + uestris SC ³ aerug. bis SC thesaurizastis: + iram AD; + uobis iram VSC ⁴ quae fraudata SC ipsorum: eorum SC sabaoth introiuit SC ⁶ adduxistis S; deinde + et SC iustum sine addit. CDFH*: + et AGH^cVSC restitit FGHSC: resistit ADV; resistantem C

Prou. 27. 1.
Lc. 12. 18-20.

Mt. 6. 34.
Ps. 101. 4
(102. 3).
Iob. 7. 7.
Sap. 5. 9 13.

Lc. 12. 47,
48.
c Pet. 2. 21.
Lc. 6. 24.
Am. 6. 1.
Mt. 6. 19, 20.

Iudith 16.
20, 21 (17).

1 Iob. 2. 18.
Leu. 19. 13.
Dt. 24. 13-15.
Mal. 3. 5.

Iob. 21. 7-
13.
Lc. 16. 19.
Es. 34. 2.
Hier. 12. 3.
Sap. 2. 10-20.
Act. 3. 14.

- Dt. 11. 14. 7 Patientes igitur estote, fratres, usque ad ad-
 Hier. 5. 24. uentum Domini. Ecce agricola expectat pre-
 Ioel. 2. 23. tiosum fructum terrae, patienter ferens donec
 Lc. 21. 19. 8 accipiat temporaneum et serotinum. Patien-
 1 Thess. 3. 13-
 Rom. 13. 11, 12. tes estote et uos, confirmate corda uestra:
 quoniam aduentus Domini adpropinquauit.
 Apoc. 22. 10. 9 Nolite ingemescere, fratres, in alterutrum, ut
 non iudicemini : ecce iudex ante ianuam ad-
 Mt. 5. 12, 10 sistit. Exemplum accipite, fratres, laboris et
 Lc. 6. 23. patientiae, prophetas qui locuti sunt in nomine
 Dan. 12. 12. 11 Domini. Ecce beatificamus qui sustinue-
 Iob. 1. 21, 22, runt : sufferentiam Iob audistis, et finem Do-
 42. 10, 12. mini uidistis, quoniam misericors est Dominus,
 et miserator.
 Ex. 20. 7. 12 Ante omnia autem, fratres mei, nolite iurare,
 Ecclus. 23. 9. neque per caelum, neque per terram, neque
 Mt. 5. 34-37. aliud quodcumque iuramentum. Sit autem
 uestrum, Est, est : Non, non : ut non sub iu-
 dicio decidatis.
 Eph. 5. 19. 13 Tristatur aliquis uestrum ? oret aequo ani-
 Col. 3. 16. 14 mo et psallat. Infirmatur quis in uobis ? in-
 Mc. 6. 13, 16. 18. ducat presbyteros ecclesiae, et orent super
 eum, ungentes eum oleo in nomine Domini :
 Act. 9. 40, 15 et oratio fidei saluabit infirmum, et adleuiabit
 28. 8. eum Dominus : et si in peccatis sit, dimitten-
 3 Reg. (1 16 tur ei. Confitemini ergo alterutrum peccata
 Reg.) 17. 1, uestra, et orate pro inuicem ut saluemini :
 18. 1. multum enim ualet deprecatio iusti assidua.
 Ecclus. 48. 1-4.
 Lc. 4. 25. 17 Helias homo erat similis nobis passibilis : et
 7 temporaneum : temporium CF*G, temporeum D 8 patientes
 + igitur SC uos + et SC appropinquabit S 9 ingemiscere
 SC 10 fratres + exitus mali DSC 11 beatif. + eos SC
 > Dom. est SC 12 uestrum cum FGH : uerbum uestrum C,
 iuramentum uestrum D (> iur. autem sit ues.) ; sermo uester AV
 SC 13 tristatur + autem S uestrum : S oret aequo animo
 et psallat codd. et S : oret : Aequo animo est ? psallat C 14 in
 vobis, S 15 alleuiabit SC remittentur SC

oratione orauit ut non plueret super terram, et non pluit annos tres et menses sex. Et rursum orauit, et caelum dedit pluuiam, et terra dedit fructum suum.

Fratres mei, si quis ex uobis errauerit a ueritate, et conuerterit quis eum: scire debet quoniam qui conueriti fecerit peccatorem ab errore uiae suae, saluabit animam eius a morte, et operit multitudinem peccatorum.

EXPLICIT EPISTULA IACOBI

INCIPIT EPISTULA PETRI PRIMA

PETRUS Apostolus Iesu Christi, electis aduenis dispersionis Ponti, Galatiae, Cappadociae, Asiae, et Bithyniae secundum praescientiam Dei Patris, in sanctificationem Spiritus, in oboedientiam et aspersionem sanguinis Iesu Christi. Gratia uobis et pax multiplicetur.

Benedictus Deus et Pater Domini nostri Iesu Christi, qui secundum magnam misericordiam suam regenerauit nos in spem uiuam, per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis: in hereditatem incorruptibilem, et incontaminatam et inmarcescibilem, conseruatam in caelis in uobis, qui in uirtute Dei custodimini per fidem, in salutem paratam reuelari in tempore nouissimo. In quo exultatis, modicum nunc

²⁰ operit cum DFGV, cooperit AC (cohop.): operiet SC, cooperiet H om. subscr. SC

Inscr. EPISTOLA BEATI PETRI APOSTOLI PRIMA C; EPISTOLA CANONICA BEATI PETRI APOSTOLI PRIMA S

1. ³ > misericordiam suam magnam SC ⁴ inmarcescibilem SC

⁶ exultatis AF*GV: exultabitis CDF^eHSC

- si oportet contristari in uariis temtationibus :
- Iob. 23. 10. 7 ut probatio uestrae fidei multo pretiosior sit
 Prou. 17. 3. auro, quod per ignem probatur, inueniatur
 Mal. 3. 3. in laudem, et gloriam, et honorem in reuela-
 Ioh. 20. 29. 8 tione Iesu Christi: quem cum non uideritis,
 diligitis: in quem nunc quoque non uiden-
 tes, credentes autem exultatis laetitia inenar-
 9 rabili et glorificata: reportantes finem fidei
 Mt. 13. 17. 10 uestrae, salutem animarum. De qua salute
 Lc. 10. 24. exquisierunt atque scrutati sunt prophetae, qui
 2 Pet. 1. 19-21. de futura in uobis gratia prophetauerunt:
 Dan. 9. 24-26. 11 scrutantes in quod uel quale tempus significa-
 Ps. 21 (22). ret in eis Spiritus Christi, praenuntians eas
 Es. 53. quae in Christo sunt passioness, et posteriores
 Lc. 24. 26, 27, 46. 12 glorias: quibus reuelatum est quia non sibi
 ipsis, uobis autem ministrabant ea quae nunc
 nuntiata sunt uobis, per eos qui euangelizau-
 erunt uobis, Spiritu sancto misso de caelo: in
 quem desiderant angeli prospicere.
- Lc. 12. 35. 13 Propter quod succincti lumbos mentis ue-
 Eph. 6. 14. strae, sobrii perfecte sperate in eam quae of-
 1 Thess. 5. 8. fertur uobis gratiam inreuelatione Iesu Christi:
- Rom. 12. 2. 14 quasi filii oboedientiae, non configurati priori-
 1 Ioh. 3. 3. 15 bus ignorantiae uestrae desideriis: sed secun-
 dum eum qui uocauit uos sanctum, et ipsi
 Leu. 11. 44, 16 sancti in omni conuersatione sitis: quoniam
 19. 2, 20. 7. scriptum est: Sancti eritis, quia ego sanctus
 Hier. 3. 19. 17 sum. Et si Patrem inuocatis eum qui sine ac-
 Mt. 16. 27. ceptione personarum iudicat secundum unius-

7 *om. sit* SC quod + perit CF*G* reuelatione D^oFGVSC :
 reuelationem ACD*H 8 uidentes + creditis SC exultabitis
 SC 9 animarum sine addit. CF*GV^c: + uestrarum ADF^cHS
 12 sibimetipsis (uno uerbo) SC 13 perfecti S reuelationem
 SC 15 sanctum + ut VS > in omni conu. sancti SC
 16 eritis cum FGHVSC : estote ACD quia cum ADGH: quon-
 iam CFVSC; deinde + et ACH

cuiusque opus, in timore incolatus uestri
 tempore conuersamini: scientes quod non cor- 18 Es. 52. 3.
 ruptibilibus, argento uel auro, redempti estis Mt. 20. 28.
 de uana uestra conuersatione paternae tradi- 1 Cor. 6. 20,
 tionis, sed pretioso sanguine quasi agni incont- 7. 23.
 taminati et immaculati Christi: praecogniti 19 Heb. 9. 14.
 quidem ante constitutionem mundi, manife- 20 Ex. 12. 5.
 stati autem nouissimis temporibus propter uos, Rom. 16. 25,
 qui per ipsum fideles estis in Deo qui susci- 26.
 tauit eum a mortuis, et dedit ei gloriam, ut
 fides uestra et spes esset in Deo. Animas 21 Act. 2. 24.
 uestras castificantes in oboedientiam caritatis, 22 Heb. 13. 1.
 in fraternitatis amore simplici, ex corde in- 1 Tim. 1. 5.
 uicem diligite attentius: renati non ex se- 23 Iac. 1. 18.
 mine corruptibili, sed incorruptibili per uer-
 bum Dei uiui et permanentis in aeternum:
 quia. 24 Es. 40. 6-8.
 Iac. 1. 10, 11.

Omnis caro ut faenum:

et omnis gloria eius tamquam flos faeni:
 exaruit faenum, et flos decidit.

Uerbum autem Domini manet in aeternum. 25
 Hoc est autem uerbum, quod euangelizatum
 est in uobis.

Deponentes igitur omnem malitiam et om- 2 Eph. 4. 31.
 nem dolum, et simulationes et inuidias, et om- Iac. 1. 21.
 nes detractiones, sicut modo geniti infantes, 1 Cor. 3. 2.
 2 Heb. 5. 12,
 rationabile et sine dolo lac concupiscite, ut in 13.
 eo crescatis in salutem: si tamen gustatis 3 Ps. 33. 9
 (34. 8).

¹⁸ > auro uel argento AHVSC ¹⁹ incontam. et inmac. Christi
codd. plur.: > immac. Christi et incontam. SC; > inmac. et in-
 contam. Iesu Christi A; *item* Iesu Christi AD, et Christi Iesu CH
²⁰ > mundi constitutionem SC ²² obedientia SC ²³ amore
 simplici, ex corde *distinximus cum* AF: *contra* amore, simplici ex
 corde SC ²⁴ om. in aeternum F*GV ²⁵ flos sine addit. cum
 ADFH*: + eius CGH^cVSC ²⁶ in uos C ^{2. 2} rationabiles
 (i. e. infantes rationabiles) FH^s, et rationales V *et cum* ACD:
 om. FGHVSC ³ gustatis cum ACFG: gustastis DHVSC

4 quoniam dulcis est Dominus. Ad quem accedentes lapidem uiuum, ab hominibus quidem reprobatum, a Deo autem electum et honorificatum : et ipsi tamquam lapides uiui supraedificamini, domus spiritalis, sacerdotium sanctum, offerre spiritalis hostias, acceptabiles Deo per Iesum Christum. Propter quod continet scriptura :

Eph. 2. 20-

22.

Rom. 12. 1.

Heb. 13. 15.

Es. 28. 16.

Rom. 9. 33,

10. 11.

Ecce pono in Sion lapidem summum angularem, electum, pretiosum :

et qui crediderit in eum, non confundetur.

Ps. 117 (8).

22.

Mt. 21. 42.

7 Uobis igitur honor credentibus : non credentibus autem,

Lapis quem reprobauerunt aedificantes, hic factus est in caput anguli :

Es. 8. 14.

8 et

Lapis offensionis et petra scandali,

his qui offendunt uerbo, nec credunt, in quo

Es. 43. 20, 21.

Ex. 19. 6.

Dt. 7. 6.

Act. 26. 18.

9 et positi sunt. Uos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus adquisitionis : ut uirtutes adnuntietis eius, qui de tenebris uos uocauit in admirabile lumen

Os. 1. 6, 9,

10, 2. 23.

Rom. 9. 25.

10 suum : qui aliquando non populus, nunc autem populus Dei : qui non consecuti misericordiam, nunc autem misericordiam consecuti.

Ps. 38. 13

(39. 12).

Rom. 7. 23.

Gal. 5. 17, 24.

Iac. 4. 1.

Mt. 5. 16.

Phil. 2. 15.

1 Pet. 3. 16.

11 Carissimi, obsecro tamquam aduenas et peregrinos, abstinere uos a carnalibus desideriis quae militant aduersus animam, conuersationem uestram inter gentes habentes bonam : ut in eo quod detractant de uobis tamquam

³ om. est FGHV ⁵ domus spiritalis cum FG* $\mathcal{C}$ et graeco : uariant rell., domus spiritalis AV, domos spiritalis G¹H²S; domum spiritalem D, in domum spiritalem C ⁶ angularem + probatum S ¹⁰ populus pr. + Dei S ¹¹ obsecro + uos G²S² $\mathcal{C}$ ¹² detractant FG*H (-tunt), et detrectant G²S² $\mathcal{C}$: detrahunt ACV, -hant D

de malefactoribus, ex bonis operibus uos considerantes, glorificent Deum in die uisitationis.

Subiecti estote omni humanae creaturae 13 *Rôm. 13. 1-7.*
 propter Deum: siue regi quasi praecellenti:
 siue ducibus tamquam ab eo missis ad uin- 14
 dictam malefactorum, laudem uero bonorum.
 Quia sic est uoluntas Dei, ut bene facientes 15 *1 Pet. 3. 16,*
 obmutescere faciatis imprudentium hominum
 ignorantiam: quasi liberi, et non quasi uela- 16 *Gal. 5. 13.*
 men habentes malitiae libertatem, sed sicut
 serui Dei. Omnes honorate: fraternitatem 17 *Rôm. 6. 22.*
 diligite: Deum timete: regem honorificate. *Prou. 24. 21.*
Mt. 22. 21.
Rôm. 12. 10,

Serui, subditi in omni timore dominis, non 18 *13. 7.*
 tantum bonis et modestis, sed etiam discolis. *Eph. 6. 5.*
 Haec est enim gratia, si propter conscientiam 19 *Col. 3. 22.*
 Dei sustinet quis tristitias, patiens iniuste. *1 Tim. 6. 1.*
 Quae enim gloria est, si peccantes et colaphi- 20 *Tit. 2. 9.*
 zati suffertis? Sed si bene facientes et patien- *Mt. 5. 10.*
 tes sustinetis, haec est gratia apud Deum. *1 Pet. 3. 14,*
17, 4. 14.
 In hoc enim uocati estis: quia et Christus 21 *Mt. 16. 21.*
 passus est pro uobis, relinquens uobis exem-
 plum ut sequamini uestigia eius: qui peccatum 22 *Es. 53. 9.*
 non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius: *1 Ioh. 3. 5.*
 'quicum malediceretur, non maledicebat: cum 23 *Es. 53. 5, 7.*
 pateretur, non comminabatur: tradebat au- *11, 12.*
 tem iudicanti se iniuste: qui peccata nostra 24
 ipse pertulit in corpore suo super lignum: ut
 peccatis mortui, iustitiae uiueremus: cuius li-
 uore sanati estis. Eratis enim sicut oues er- 25
 rantes, sed conuersi estis nunc ad pastorem
 et episcopum animarum uestrarum. *Rôm. 6. 11,*
12.
Es. 53. 6.
Ps. 118 (9).
176.
Ioh. 10. 11.

¹³ subiecti + igitur *SC* ¹⁸ subditi + estote *CDFVcSC*
 dyscolis *SC* ¹⁹ > Dei consc. *SC* ²⁰ > est gloria *C*; est gratia *S*
 et patientes: patienter *SC* ²¹ uobis *pr.*: nobis *FSC* relin-
 quens uobis *cum* *ACDH*: > uobis relinquens *FGVSC* ²⁴ uiua-
 mus *FVSC*

- Eph. 5. 22. **3** Similiter et mulieres subditae sint suis uiris:
 Tit. 2. 5. ut et si qui non credunt uerbo, per mulierum
 1 Cor. 7. 16. 2 conuersionem sine uerbo lucrifiant, conside-
 rantes in timore castam conuersionem ue-
 stram. Quorum sit non extrinsecus capilla-
 Es. 3. 18-23. 3 tura, aut circumdatio auri, aut indumenti ue-
 1 Tim. 2. 9. 4 stimentorum cultus: sed qui absconditus cor-
 1 Reg. (1 4 dis est homo, in incorruptibilitate quieti et
 Sam.) 16. 7. modesti spiritus, quod est in conspectu Dei.
 Rom. 2. 29. 5 locuples. Sic enim aliquando et sanctae mu-
 lieres sperantes in Deo ornabant se, subiectae:
 Gen. 18. 12. 6 propriis uiris: sicut Sarra oboediebat Abrahae,
 dominum eum uocans: cuius estis filiae bene-
 facientes, et non timentes ullam perturba-
 tionem.
 Eph. 5. 25. 7 Uiri similiter cohabitantes secundum scien-
 Col. 3. 19. tiam, quasi infirmiori uaso muliebri inpertien-
 tes honorem, tamquam coheredibus gratiae
 uitae: ut ne inpediantur orationes uestrae.
 Rom. 12. 16. 8 In fine autem omnes unanimes, conpatien-
 Heb. 13. 1. tes, fraternitatis amatores, misericordes, hu-
 Mt. 5. 44. 9 miles: non reddentes malum pro malo, uel
 Rom. 12. 17. maledictum pro maledicto, sed e contrario:
 benedicentes: quia in hoc uocati estis, ut
 benedictionem hereditate possideatis.
 Ps. 33. 13- 10 Qui enim uult uitam diligere,
 17 (34. 12-16). et uidere dies bonos,
 coerceat linguam suam a malo,
 et labia eius ne loquantur dolum.

3. 1 > uiris suis CDVSC 3 > non sit SC indumentī.
 vestimentorumve S 4 > est cordis GSC quod: qui CDSC
 5 Deo DFVSC, et Deum G: Domino ACH 6 pertinentes SC
 7 uaso: uasculo VSC impartientes SC tamquam sine addit.
 CDGH: + et AFVSC ne: non SC 8 fine GC. finem DF:
 fide aperto errore ACHVS misericordes + modesti CSC 9 uel:
 nec SC econtrario uno uerbo SC 10 > dies videre SC

Declinet autem a malo, et faciat bonum : 11

inquirat pacem, et sequatur eam.

Quia oculi Domini super iustos, 12

et aures eius in preces eorum :

uultus autem Domini super facientes mala.

Et quis est qui uobis noceat, si boni aemu- 13 Ecclus. 33. 1.

latores fueritis? Sed et si quid patimini propter 14 Mt. 5. 10.

iustitiam, beati. Timorem autem eorum ne 1 Pet. 2. 20.

timueritis, et non conturbemini : Dominum 15 Is. 8. 12, 13.

autem Christum sanctificate in cordibus ue-

stris : parati semper ad satisfactionem omni

poscenti uos rationem de ea quae in uobis est

spe, sed cum modestia et timore : conscientiam 16 2. 12.

habentes bonam, ut in eo quod detrahunt de

uobis confundantur, qui calumniantur uestram

bonam in Christo conuersationem. Melius 17 2. 15, 4. 19.

est enim bene facientes, si uoluntas Dei uelit,

pati quam male facientes. Quia et Christus 18 2. 21.

semel pro peccatis mortuus est, iustus pro in-

iustis, ut nos offerret Deo, mortificatus carne,

uiuificatus autem spiritu : in quo et his qui in 19 1 Pet. 4. 6.

carcere erant spiritibus ueniens praedicauit :

qui increduli fuerant aliquando, quando ex- 20 Gen. 6. 13, 14,

pectabat Dei patientia in diebus Noe, cum 7. 7, 23.

fabricaretur arca : in qua pauci, id est octo 2 Pet. 2. 5.

animae saluae factae sunt per aquam. Quod 21 Rom. 6. 3-6.

et uos nunc similis formae saluos facit bap- Heb. 10. 22.

tisma : non carnis depositio sordium, sed con-

scientiae bonae interrogatio in Deum per re-

¹¹ om. autem A*SC ¹⁵ est + fide et S ¹⁶ om. de GH
¹⁷ enim + ut S ¹⁸ peccatis + nostris DF^cSC pro sec. bis
 repetitum S mortificatus cum FG*HC : -tos ACDG^cV^s;
 deinde + quidem CDS^c uiuificatus cum A*FG*HC : -tos A^cC
 DG^cV^s ²⁰ expectabant VS^c patientia cum A (sic : perperam
 Tisch. clementia) DFG : -tiam CHV^sSC ²¹ facit cum DFGSC :
 fecit ACHV

- Mt. 28. 18, 19. 22 surrectionem Iesu Christi, qui est in dextera
 Act. 2. 32, 33. Dei, deglutiens mortem ut uitae aeternae he-
 Eph. 1. 20, 21. redes efficeremur: profectus in caelum sub-
 iectis sibi angelis, et potestatibus, et uirtutibus.
- Phil. 2. 5. 4 Christo igitur passo in carne, et uos eadem
 Rom. 6. 7, 13. cogitatione armamini: quia qui passus est
 2 carne, desiit a peccatis: ut iam non hominum
 desideriis sed uoluntate Dei quod reliquum
 Eph. 2. 2, 3, 3 est in carne uiuat temporis. Sufficit enim
 4. 17, 18. praeteritum tempus ad uoluntatem gentium
 1 Thess. 4. 5. consummandam, qui ambulauerunt in luxuriis,
 Tit. 3. 3. desideriis, uinolentiis, comisationibus, pota-
 Rom. 13. 13. tionibus, et illicitis idolorum cultibus: in quo
 4 admirantur non concurrentibus uobis in ean-
 dem luxuriae confusionem, blasphemantes:
 Act. 10. 42. 5 qui reddent rationem ei qui paratus est iudi-
 2 Cor. 5. 10. care uiuos et mortuos. Propter hoc enim et
 1 Pet. 3. 19. mortuis euangelizatum est: ut iudicentur qui-
 Rom. 8. 10. dem secundum homines in carne, uiuant autem
 secundum Deum in spiritu.
- Iac. 5. 8. 7 Omnium autem finis adpropinquauit. Est-
 1 Ioh. 2. 18. ote itaque prudentes, et uigilate in orationibus:
 Mc. 13. 33. ante omnia mutuam in uosmet ipsos caritatem
 Prou. 10. 12. 8 continuam habentes: quia caritas operit multi-
 1 Cor. 13. 5, 6. tudinem peccatorum. Hospitales inuicem
 Iac. 5. 20. 9 sine murmuratione: unusquisque sicut accepit
 Heb. 13. 2. 10 gratiam in alterutrum illam administrantes,
 Rom. 12. 6, 7. 11 sicut boni dispensatores multiformis gratiae
 1 Cor. 4. 1. Dei. Si quis loquitur, quasi sermones Dei:
 1 Cor. 10. 31. si quis ministrat, tamquam ex uirtute quam

²² om. deglutiens . . . efficeremur F* cum graeco 4. ¹ est
 + in CHSC ² > desideriis hominum SC uoluntate DF*G*
 V, et -tem H: uoluntati ACF^cG^cSC ³ cconsummandam + his
 SC comessionibus SC potationibus + ebrietatibus S
 illicitis SC Post hunc uersum deficit H ⁸ omnia + autem FVSC
 uobismet ipsis FSC cooperit ACD

administrat Deus : ut in omnibus honorificetur
Deus per Iesum Christum, cui est gloria et
imperium in saecula.

Carissimi, nolite peregrinari in feruore qui 12 1 Pet. 1. 6, 7.
ad temptationem uobis fit, quasi noui aliquid
uobis contingat : sed communicantes Christi 13 Act. 5. 41.
passionibus gaudete, ut et in reuelatione glo-
riae eius gaudeatis exultantes. Si exprobramini 14 Rom. 8. 17.
in nomine Christi, beati eritis : quoniam glo-
riae Dei Spiritus in uobis requiescit, ab aliis Phil. 3. 10.
blasphematus, a uobis autem honorificatus. Ps. 88. 52
Nemo enim uestrum patiatur quasi homicida, 15 (89. 51).
aut fur, aut maledicus, aut alienorum appe-
titor : si autem ut Christianus, non erubescat, 16 Mt. 5. 11.
glorificet autem Deum in isto nomine. Quo-
niam tempus ut incipiat iudicium de domo Es. 11. 2.
Dei. Si autem primum a nobis, qui finis
eorum qui non credunt Dei Euangelio? Et 18 Prou. 11. 31.
si iustus uix saluabitur, impius et peccator ubi
parebunt? Itaque et hii qui patiuntur se- 19 Ps. 30. 6
cundum uoluntatem Dei, fideli Creatori com-
mendant animas suas in benefactis. (31. 5).
Lc. 23. 46.

Seniores ergo qui in uobis sunt obsecro 5 2 Ioh. 1.
consenior et testis Christi passionum, qui et Rom. 8. 17.
eius quae in futuro reuelanda est gloriae com-
municator : pascite qui est in uobis gregem 2 Ioh. 10. 12,
Dei, prouidentes non coacto, sed spontanee 21. 16.
Act. 20. 28.
1 Tim. 3. 2-7.
Tit. 1. 7. 9.

¹¹ saecula ADF : + saeculorum CGVSC ; *deinde omisimus* amen
cum CDFV ; + amen AGSC ¹⁴ gloriae Dei Spiritus plur. :
quod est honoris, (+ gloriae, SC) et uirtutis Dei, et qui (quis
C) est eius Spiritus CSC in uobis : super uos CSC blasphe-
matur CDF^c honorificatur CF^c om. ab aliis . . . honorificatus
F*GSC ¹⁵ enim : autem CDVSC quasi : ut SC ¹⁷ tem-
pus + est VSC de : a SC qui pr. : quis DVSC ¹⁸ iustus
+ quidem DVSC ¹⁹ hi SC commendat SC 5. 2 > in
uobis est SC coacto F*G, et coactos (ante sed) ADF^cV : coacte
SC, quoactae C

Mt. 20. 25. secundum Deum : neque turpis lucri gratia,
 Eze. 34. 4, 8. 3 sed uoluntarie : neque ut dominantes in cleris,
 Phil. 3. 17. 4 sed formae facti gregi ex animo. Et cum ap-
 Tit. 2. 7. paruerit princeps pastorum, percipietis in-
 1 Pet. 2. 25. 5 marcescibilem gloriae coronam. Similiter
 Heb. 13. 20. adulescentessubditi estote senioribus. Omnes
 Iac. 1. 12. autem inuicem humilitatem insinuate, quia
 Lc. 22. 26. Deus superbis resistit, humilibus autem dat
 Ioh. 13. 4, 14. 6 gratiam. Humiliamini igitur sub potenti manu
 Eph. 5. 21. Dei, ut uos exaltet in tempore uisitationis :
 Iac. 4. 6. 7 omnem sollicitudinem uestram proicientes in
 1 Pet. 2. 12. 8 eum, quoniam ipsi cura est de uobis. Sobrii
 Ps. 54. 23. (55. 22). estote, uigilate : quia aduersarius uester dia-
 Mt. 6. 25. bolus tamquam leo rugiens circumit, quaerens
 Phil. 4. 6. 9 quem deuoret : cui resistite fortes in fide,
 Mt. 24. 42. scientes eandem passionem ei quae in mundo
 Eph. 6. 11-13. 10 est uestrae fraternitati fieri. Deus autem omnis
 2 Tim. 4. 17. gratiae, qui uocauit nos in aeternam suam
 1 Pet. 1. 6. gloriam in Christo Iesu, modicum passos ipse
 2 Thess. 2. 17. 11 perficiet, confirmabit, solidabit. Ipsi im-
 perium in saecula saeculorum. Amen.
 Act. 15. 22. 12 Per Siluanum uobis fidelem fratrem, ut
 2 Cor. 1. 19. arbitror, breuiter scripsi, obsecrans et con-
 Heb. 13. 22. testans hanc esse ueram gratiam Dei in qua
 Act. 12. 12. 13 state. Salutat uos ecclesia quae est in Ba-
 2 Ioh. 1, 13. 14 bylone conelecta, et Marcus filius meus. Salu-
 Rom. 16. 16. tate inuicem in osculo sancto.
 1 Cor. 16. 20. Gratia uobis omnibus qui estis in Christo.
 Amen.

EXPLICIT EPISTULA PETRI PRIMA

3 forma DSC gregis SC 4 immarcescibilem SC
 8 estote + et FVSC 10 solidabitque ASC 11 ipsi + gloria et
 GSC 12 > fidelem fratrem vobis SC statis DF^cSC 13 cone-
 lecta A, et cumelecta CF*V, coelecta C, collecta S : electa DF^cG
 14 Christo sine addit. DF*GV : + Iesu ACF^cSC Amen CFGV^c :
 om. ADV* om. subscr. SC

INCIPIT EPISTULA PETRI SECUNDA

SIMON Petrus, seruus et Apostolus Iesu **1** 1 Pet. 1. 1, 2.
 Christi, his qui coaequalem nobis sortiti sunt
 fidem, in iustitia Dei nostri et Saluatoris Iesu
 Christi. Gratia uobis et pax adimpleatur in **2** Iuda 2.
 cognitione Domini nostri: quomodo omnia **3**
 nobis diuinae uirtutis suae quae ad uitam et
 pietatem donata est, per cognitionem eius qui
 uocauit nos propria gloria et uirtute, per quem **4**
 maxima et pretiosa nobis promissa donauit:
 ut per haec efficiamini diuinae consortes na-
 turae, fugientes eius quae in mundo est con-
 cupiscentiae corruptionem. Uos autem curam **5** Phil. 4. 8.
 omnem subinferentes, ministrare in fide uestra
 uirtutem, in uirtute autem scientiam, ¹ in scien- **6**
 tia autem abstinentiam, in abstinentia autem
 patientiam, in patientia autem pietatem, ¹ in pie- **7**
 tate autem amorem fraternitatis, in amore autem
 fraternitatis caritatem. Haec enim si uobis **8**
 cum adsint et superent, non uacuos nec sine
 fructu uos constituent in Domini nostri Iesu
 Christi cognitione. Cui enim non praesto **9** 1 Ioh. 2. 9, 11.
1 Cor. 6. 11.
 sunt haec, caecus est et manu temtans, obli-
 uionem accipiens purgationis ueterum suorum
 delictorum. Quapropter, fratres, magis sata- **10**
 gite ut per bona opera certam uestram uoca-
 tionem et electionem faciat: haec enim fa-
 cientes, non peccabitis aliquando. Sic enim **11**

Inscr. EPISTOLA BEATI PETRI APOSTOLI SECUNDA **¶**
 EPISTOLA CANONICA B. PETRI APOSTOLI SECUNDA
§ 1. ¹ ijs **SC** nobiscum **SC** ² Domini nostri: Dei et
 Christi Iesu Domini nostri **CSC**; Domini nostri et Iesu Christi D
³ donata est plur.: donata sunt **SC**: pertinent, donata sunt C;
 pertinent donauit F^c ⁴ quem **DFVSC**: quam A, quae CG

abundanter ministrabitur uobis introitus in aeternum regnum Domini nostri et Saluatoris Iesu Christi.

- Iuda 5. 12 Propter quod incipiam uos semper com-
 Rom. 15. 14. monere de his : et quidem scientes et confir-
 2 Cor. 5. 1. 13 matos in praesenti ueritate. Iustum autem
 2 Pet. 3. 1. arbitror, quamdiu sum in hoc tabernaculo,
 Ioh. 21. 18, 19. 14 suscitare uos in commonitione : certus quod
 15 uelox est depositio tabernaculi mei, secundum
 quod et Dominus noster Iesus Christus signi-
 16 ficauit mihi. Dabo autem operam et frequen-
 ter habere uos post obitum meum, ut horum
 17 memoriam faciatis. Non enim doctas fabulas
 secuti notam fecimus uobis Domini nostri Iesu
 Christi uirtutem et praesentiam : sed specula-
 Mt. 17. 5. 17 tores facti illius magnitudinis. Accipiens
 Mc. 9. 7. enim a Deo Patre honorem et gloriam, uoce
 Lc. 9. 35. delapsa ad eum huiusmodi a magnifica glo-
 18 ria : Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi
 complacui. Et hanc uocem nos audiui-
 mus de caelo allatam, cum essemus cum ipso in
 Rom. 16. 26. 19 monte sancto. Et habemus firmiorem pro-
 pheticum sermonem : cui bene facitis atten-
 dentes quasi lucernae lucenti in caliginoso loco,
 donec dies luceat, et lucifer oriatur in cordi-
 I. c. 1. 78, 79. bus uestris : hoc primum intellegentes, quod
 Mal. 4. 2. 20 omnis prophetia scripturae propria interpreta-
 2 Tim. 3. 16. 21 tione non fit. Non enim uoluntate humana
 allata est aliquando prophetia : sed Spiritu
 sancto inspirati, locuti sunt sancti Dei homines.

¹¹ *disting.* nostri, et Saluatoris SC ¹² *confirmatos sine addit.*
 ACDG* : + uos FG^cVSC ¹⁵ horum + omnium S ¹⁶ indoctas
 VS et praesentiam cum FGSC, et et praesentiam DV : om.
 AC ¹⁷ complacui + ipsum audite VSC ¹⁹ dies luceat
 cum Λ (> luc. dies A*) D (lucescet) F : dies inluc. GV, dies eluc.
 CSC

Fuerunt uero et pseudoprophetae in populo, ² sicut et in uobis erunt magistri mendaces, qui introducunt sectas perditionis, et eum qui emit eos Dominum negant: superducentes sibi celerem perditionem. Et multi sequuntur ² eorum luxurias, per quos uia ueritatis blasphemabitur: et in auaritia fictis uerbis de uobis ³ negotiabuntur: quibus iudicium iam olim non cessat, et perditio eorum non dormitat. Si ⁴ enim Deus angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit in iudicium cruciatos reseruari: et originali mundo non pepercit, sed octauum Noe iustitiae praeconem custodiuit, diluuium mundo impiorum inducens: et ciuitates Sodomorum et Gomorraeorum in cinerem redigens euersione damnauit, exemplum eorum qui impie acturi sunt ponens: et iustum Loth, ⁷ oppressum anefandorum iniuria conuersatione eripuit: aspectu enim et auditu iustus erat ⁸ habitans apud eos qui diem de die animam iustam iniquis operibus cruciabant: nouit Dominus ⁹ pios de temptatione eripere, iniquos uero in diem iudicii cruciandos reseruare: magis ¹⁰ autem eos qui post carnem in concupiscentia inmunditiae ambulant, dominationemque contemnunt: audaces, sibi placentes, sectas non metuunt blasphemantes: ubi angeli, fortitudine ¹¹ et uirtute cum sint maiores, non portant ad-

⁴ cruciatos DF*G: cruciandos ACF^cVSC > cruciandos, in iudicium SC ⁶ Gomorrhæorum SC ⁷ Lot SC iniuria AF*G: iniusta DF^c; impudica C; iniuria, ac luxuriosa VSC ⁸ *disting.* iustus erat: habitans SC diem de die F*G*, et die de die C: de die in diem ADF^cG^cVSC ⁹ > reseruare cruciandos SC ¹⁰ metuunt *sine addit.* CF*GV: + facere ADF^c; +introducere SC

- Iuda 10. 12 uersum se execrabile iudicium. Hi uero uelut
 irrationabilia pecora, naturaliter in captionem
 et in perniciem, in his quae ignorant blasphe-
 13 mantes in corruptione sua peribunt, percipien-
 tes mercedem iniustitiae, uoluptatem existi-
 mantes diei delicias : coinquinationes et ma-
 Iuda 12. Rom. 13. 13. culae, deliciis affluentes, in conuiujs suis luxuri-
 14 antes uobiscum, oculos habentes plenos adul-
 terio, et incessabiles delicti, pellicentes animas
 instabiles, cor exercitatum auaritiae habentes,
 Num. 22. 5, 7. 15 maledictionis filii: derelinquentes rectam uiam
 2 Esdr. 13. 2. errauerunt, secuti uiam Balaam ex Bosor, qui
 Iuda 11. Apoc. 2. 14. 16 mercedem iniquitatis amauit: correptionem
 Num. 22. 21, uero habuit suae uesaniae: subiugale mutum,
 23, 28. in hominis uoce loquens, prohibuit prophetae
 Iuda 12, 13. 17 insipientiam. Hi sunt fontes sine aqua, et
 nebulae turbinibus exagitatae, quibus caligo
 Iuda 16. 18 tenebrarum reseruatur. Superba enim uani-
 tatis loquentes, pellicent in desideriis carnis
 luxuriae eos qui paululum effugiunt, qui in er-
 Ioh. 8. 34. 19 rore conuersantur: libertatem illis promitten-
 Rom. 6. 16. tes, cum ipsi serui sint corruptionis: a quo enim
 Mt. 12. 45. 20 quis superatus est, huius et seruus est. Si enim re-
 Ecclus. 34. 31 fugientes coinquinationes mundi in cognitione
 (26). Domini nostri et Saluatoris Iesu Christi, his rur-
 sus impliciti superantur, facta sunt eis posteriora
 Heb. 6. 4-6, 21 deteriora prioribus. Melius enim erat illis non
 10. 26, 27. cognoscere uiam iustitiae, quam post agnitio-
 nem, retrorsum conuerti ab eo quod illis

12 irrationabilia SC 13 coinquinationis ADVS *disting.* coin-
 quinationes, et maculae deliciis (S)C conuiujs (= ἀγάναις) omnes
 14 adulteriis D; adulterii CVSC incessabiles delicti cum DF:
 incessabili delicto A, incessabilis delicti GVSC, indesinentis delicti C
 pellicentes SC auaritia AVSC 16 mutum + animal F^cSC, et
 > animal mutum DV om. in C 18 pelliciunt SC 20 *disting.*
 nostri, et Saluatoris SC implicati AV et implicati SC; inplexi D

traditum est sancto mandato. Contigit enim 22 Prou. 26. 11.
eis illud ueri prouerbii: Canis reuersus ad
suum uomitum: et, Sus lota in uolutabro luti.

Hanc ecce uobis, carissimi, secundam scri- 3 1. 12, 13.
bo epistulam, in quibus excito uestram in
commonitione sinceram mentem: ut memores 2 Iuda 17.
sitis eorum quae praedixi uerborum sanctorum
prophetarum et Apostolorum uestrorum, prae-
ceptorum Domini et Saluatoris. Hoc primum 3 Iuda 18.
scientes, quod uenient in nouissimis diebus 1 Tim. 4. 1.
in deceptione inlusores, iuxta proprias concu- 1 Ioh. 2. 18.
piscencias ambulantes, ¹ dicentes: Ubi est pro- 4 Eze. 12. 22.
missio, aut aduentus eius? ex quo enim patres Mt. 24. 48.
dormierunt, omnia sic perseuerant ab initio
creaturae. Latet enim eos hoc uolentes, quod 5 Gen. 1. 6, 9.
caeli erant prius, et terra de aqua et per aquam Ps. 32 (3). 6,
consistens Dei uerbo: per quae ille tunc mun- 6 23 (4). 2.
dus aqua inundatus periit. Caeli autem qui 7 Gen. 7. 11, 21.
nunc sunt et terra eodem uerbo repositi sunt,
igni seruati in diem iudicii et perditionis im-
piorum hominum.

Unum uero hoc non lateat uos, carissimi, quia 8 Ps. 89 (90). 4.
unus dies apud Dominum sicut mille anni, et
mille annisicut dies unus. Nontardat Dominus 9
promissis, sed patienter agit propter uos, nolens
aliquos perire, sed omnes ad paenitentiam re-
ueri. Adueniet autem dies Domini ut fur: 10 1 Thess. 5. 2.
in qua caeli magno impetu transient, elementa Mt. 24. 43.
uero calore soluentur. Cum haec igitur om- 11 Apoc. 20. 11.

3. ¹ > uestram excito SC ² sanctorum prophetarum cum
ACG (om. sanctorum): a sanctis prophetis DFVSC ³ illusores
SC ⁷ reseruati AVSC ⁹ promissi G; promissum C, pro-
missionem suam SC; *deinde* + sicut quidam existimant SC, cf.
sicut quidam tarditatem existimant C ¹⁰ quo ASC soluentur
sine addit. ADFV: + terra autem (et terra C) et quae in ipsa sunt
opera, exurentur CGSC ¹¹ > igitur haec SC

INCIPIT EPISTULA IOHANNIS PRIMA

Quod fuit ab initio, quod audiui-¹ uidimus oculis nostris, quod perspeximus, et manus nostrae contrectauerunt de uerbo uitae: et uita manifestata est, et uidimus et testamur,² et adnuntiamus uobis uitam aeternam, quae erat apud Patrem, et apparuit nobis: quod³ uidimus et audiui-⁴ mus, adnuntiamus uobis, ut et uos societatem habeatis nobiscum, et societas nostra sit cum Patre, et cum Filio eius Iesu Christo. Et haec scribimus uobis ut gaudea-⁵ tis, et gaudium nostrum sit plenum.

Ioh. 1. 1, 4, 14,
19. 35.
Lc. 24. 39.

Ioh. 17. 21-3.

Ioh. 15. 11.
2 Ioh. 12.

Et haec est adnuntiatio quam audiui-⁶ mus ab eo et adnuntiamus uobis: quoniam Deus lux est, et tenebrae in eo non sunt ullae. Si⁷ dixerimus quoniam societatem habemus cum eo, et in tenebris ambulamus, mentimur, et non facimus ueritatem. Si autem in luce am-⁸ bulemus, sicut et ipse est in luce, societatem habemus ad inuicem, et sanguis Iesu Christi, Filii eius, mundat nos ab omni peccato. Si⁹ dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus et ueritas in nobis non est. Si confiteamur peccata nostra, fidelis est et¹⁰ iustus ut remittat nobis peccata nostra, et emundet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus 10

Iac. 1. 17.
2 Cor. 6. 14.
1 Ioh. 2. 11.
Ioh. 3. 21.

1 Pet. 2. 9.
Heb. 9. 14.
Apoc. 1. 5.

Prou. 20. 9.
Hier. 2. 35.

Prou. 28. 13.
1 Cor. 11. 31.

Inscr. EPISTOLA B. IOANNIS APOSTOLI PRIMA **ⲉ**,
EPISTOLA CANONICA B. IOANNIS APOSTOLI PRIMA **ⲟ**
1. ¹ quod *tert.*: et A, et quod D tractauerunt D, temtauerunt
AG ³ adnuntiamus *cum* CF**ⲟⲩ**: et adnuntiamus AD, > adnun-
tiamus et GV ⁴ nostrum: vestrum **ⲟⲩ** ⁶ > ueritatem non
facimus **ⲟⲩ** ⁷ ambulamus ACV**ⲟⲩ** *om.* Christi CFV
emundet FV**ⲟⲩ**

- 1 Ioh. 5. 10. quoniam non peccauimus, mendacem facimus
 Ioh. 5. 38. eum, et uerbum eius non est in nobis.
- Rom. 8. 34. 2 Filioli mei, haec scribo uobis, ut non pec-
 Heb. 7. 25. cetis. Sed et si quis peccauerit, aduocatum
 Ioh. 14. 16. habemus apud Patrem, Iesum Christum iu-
 26. stum, et ipse est propitiatio pro peccatis no-
 Ioh. 1. 29. 2 stris: non pro nostris autem tantum, sed etiam
 1 Ioh. 5. 2. 3 pro totius mundi. Et in hoc scimus quoniam
 cognouimus eum, si mandata eius obseruemus.
1. 6, 8, 4. 20. 4 Qui dicit se nosse eum, et mandata eius non
 custodit, mendax est, et in hoc ueritas non est.
5. 3. 5 Qui autem seruat uerbum eius, uere in hoc
 caritas Dei perfecta est: in hoc scimus quo-
 Ioh. 15. 4. 6 niam in ipso sumus. Qui dicit se in ipso ma-
 nere, debet sicut ille ambulauit et ipse am-
 bulare.
- 2 Ioh. 5. 7 Carissimi, non mandatum nouum scribo
 Leu. 19. 18. uobis, sed mandatum uetus quod habuistis ab
 Mt. 19. 19. initio: mandatum uetus est uerbum quod au-
 Ioh. 13. 34. 8 distis. Iterum mandatum nouum scribo uo-
 bis, quod est uerum et in ipso, et in uobis:
 Rom. 13. 12. quoniam tenebrae transierunt, et lumen uerum
 1 Ioh. 4. 20. 9 iam lucet. Qui dicit se in luce esse, et fra-
 trem suum odit, in tenebris est usque adhuc.
- Ps. 118 (9). 10 Qui diligit fratrem suum, in lumine manet et
 165. scandalum in eo non est. Qui autem odit
 Ioh. 11. 9, 10. 11 fratrem suum, in tenebris est et in tenebris
 Ioh. 12. 35. ambulat et nescit quo eat: quoniam tenebrae
 Es. 6. 10. obcaecauerunt oculos eius.
- 12 Scribo uobis, filioli, quoniam remittuntur
 13 uobis peccata propter nomen eius. Scribo
 uobis, patres, quoniam cognouistis eum qui ab

10 faciemus A*CG 2. 4 eum: Deum S 5 est + et SC
 8 > verum est SC quoniam: quia SC > verum lumen SC
 11 quoniam: quia SC

initio est. Scribo uobis, adulescentes, quoniam uicistis malignum. Scribo uobis, infantes, quoniam cognouistis patrem. Scribo uobis, patres, quia cognouistis eum qui ab initio est. Scribo uobis, adulescentes, quia fortes estis, et uerbum Dei in uobis manet, et uicistis malignum. Nolite diligere mundum, neque ea quae in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est caritas Patris in eo: quoniam omne quod est in mundo, concupiscentia carnis, et concupiscentia oculorum est, et superbia uitae: quae non est ex Patre, sed ex mundo est. Et mundus transit, et concupiscentia eius. Qui autem facit uoluntatem Dei, manet in aeternum.

Filioli, nouissima hora est: et sicut audistis quia Antichristus uenit, nunc Antichristi multi facti sunt; unde scimus, quia nouissima hora est. Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis: nam si fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum: sed ut manifesti sint quoniam non sunt omnes ex nobis. Sed uos unctionem habetis a Sancto, et nostis omnia. Non scripsi uobis quasi ignorantibus ueritatem, sed quasi scientibus eam, et quoniam omne mendacium ex ueritate non est. Quis est mendax, nisi is qui negat quoniam Iesus non est Christus? Hic est Antichristus, qui

¹⁴ scribo *sec.*: scripsi D quia *pr.*: quoniam D *om.* est G
om. clausulam scr. uob. patres . . . ab initio est ACSC scribo
tert.: scripsi ADG adulescentes: iuuenes AVSC quia *sec.*:
 quoniam SC > manet in uobis SC ¹⁶ est *sec. post oculorum posuimus cum* FG; *post carnis ponunt* ACVSC; *om. plane*
 D *om.* quae G ¹⁸ nunc cum FGV: nunc autem ACD; et
 nunc SC ²² non est *codd. longe plur. (gr. ὁ ἀρνούμενος ὅτι Ἰ. οὐκ ἔστιν ὁ Χ.)*: *om.* non G^cV*SC; *om.* non est G*

- ¹ Ioh. 5. 1. ² Ioh. 9. Ioh. 5. 23. 23 negat Patrem et Filium. Omnis qui negat
 24 Filium, nec Patrem habet: qui confitetur Fi-
 lium, et Patrem habet. Uos quod audistis ab
 initio, in uobis permaneat: si in uobis per-
 manserit quod ab initio audistis, et uos in Filio
 25 et Patre manebitis. Et haec est repromissio,
 quam ipse pollicitus est nobis, uitam aeter-
 26 nam. Haec scripsi uobis de his qui seducunt
 27 uos. Et uos unctionem quam accepistis ab
 Ioh. 16. 13. Es. 54. 13. Hier. 31. 34 eo, maneat in uobis. Et non necesse habetis
 ut aliquis doceat uos: sed sicut unctio eius
 docet uos de omnibus, et uerum est, et non
 est mendacium, et sicut docuit uos, manete in
 28 eo. Et nunc, filioli, manete in eo: ut cum
 apparuerit, habeamus fiduciam, et non confun-
 29 damur ab eo in aduentu eius. Si scitis quo-
 niam iustus est, scitote quoniam et omnis qui
 facit iustitiam, ex ipso natus est.
 Ioh. 1. 12. Rom. 9. 8. 3 Uidete qualem caritatem dedit nobis Pater,
 ut filii Dei nominemur, et sumus. Propter
 hoc mundus non nouit nos, quia non nouit
 2 eum. Carissimi, nunc filii Dei sumus: et
 nondum apparuit quid erimus. Scimus quo-
 niam cum apparuerit, similes ei erimus: quo-
 3 niam uidebimus eum sicuti est. Et omnis qui
 habet spem hanc in eo, sanctificat se, sicut et
 4 ille sanctus est. Omnis qui facit peccatum,
 et iniquitatem facit: et peccatum est iniquitas.
 5 Et scitis quoniam ille apparuit ut peccata no-
 6 stra tolleret: et peccatum in eo non est. Om-
 7 nis qui in eo manet, non peccat: et omnis qui
 peccat, non uidit eum nec cognouit eum. Fi-

²⁴ permaneat + Quia S > audistis ab initio SC ²⁵ nobis:
 uobis AF ²⁷ uos *pr. om.* S *disting.* et non est mendacium.
 Et sicut docuit SC 3. ¹ sumus *cum* CFG: simus ADV SC
³ > hanc spem SC ⁵ quoniam: quia SC

filioli, nemo uos seducat. Qui facit iustitiam, iustus est, sicut et ille iustus est. Qui facit 8 Ioh. 8. 44.
 peccatum, ex diabolo est: quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit Filius Dei, Heb. 2. 14.
 ut dissoluat opera diaboli. Omnis qui natus 9
 est ex Deo peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet: et non potest peccare, quoniam ex Deo natus est. In hoc manifesti sunt filii Dei, et filii diaboli. Omnis 10 I 1 Ioh. 4. 20, 21.
 qui non est iustus non est de Deo, et qui non diligit fratrem suum: quoniam haec est 11 Ioh. 13. 34, 15. 12, 17.
 nuntiatio quam audistis ab initio, ut diligamus alterutrum. Non sicut Cain ex maligno erat, 12 Gen. 4. 8.
 et occidit fratrem suum. Et propter quid occidit eum? Quoniam opera eius maligna erant, fratris autem eius iusta.

Nolite mirari fratres, si odit uos mundus. 13 Ioh. 15. 18, 19.
 Nos scimus quoniam translati sumus de morte 14 Ioh. 5. 24.
 in uitam, quoniam diligimus fratres: qui non diligit, manet in morte. Omnis qui odit fratrem suum homicida est: et scitis quoniam 15 Mt. 5. 21, 22.
 omnis homicida non habet uitam aeternam in se manentem. In hoc cognouimus caritatem, 16 Ioh. 15. 13, Phil. 2. 17.
 quoniam ille pro nobis animam suam posuit: et nos debemus pro fratribus animas ponere. Qui habuerit substantiam mundi, et uiderit 17 Iac. 2. 15, 16, Dt. 15. 7.
 fratrem suum necesse habere, et clausurit uiscera sua ab eo, quomodo caritas Dei manet in eo? Filioli mei, non diligamus uerbo, nec 18 Iac. 1. 22.
 lingua, sed opere et ueritate. In hoc cognouimus 19

¹⁰ de: ex A^{SC} ¹¹ diligatis V^{SC} ¹² Cain sine addit. AFG: + qui CDV^{SC} ¹³ uos: nos AF ¹⁴ in pr.: ad ¹⁵ se: semetipso V^{SC} ¹⁶ caritatem sine addit. DFG*: + Dei ACG^c V^{SC} > animam suam pro nobis ¹⁷ substantiam + huius D^{SC} ¹⁸ necesse habere AC^cG: necessitatem habere DFV ¹⁹ ^{SC}; aegere C*

scimus quoniam ex ueritate sumus : et in con-
 20 spectu eius suademus corda nostra. Quoniam
 si reprehenderit nos cor nostrum, maior est
 Rom. 14. 22. 21 Deus corde nostro, et nouit omnia. Carissimi,
 si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam
 Mc. 11. 23. 22 habemus ad Deum : et quodcumque petierimus,
 Ioh. 14. 13-15. accipiemus ab eo, quoniam mandata eius
 custodimus, et ea quae sunt placita coram eo
 Ioh. 6. 29, 23 facimus. Et hoc est mandatum eius, ut cre-
 15. 17. damus in nomine Filii eius Iesu Christi, et
 diligamus alterutrum, sicut dedit mandatum
 24 nobis. Et qui seruat mandata eius, in illo
 Ioh. 14. 16, manet et ipse in eo : et in hoc scimus quo-
 17. niam manet in nobis, de Spiritu quem nobis
 1 Ioh. 4. 13. dedit.

4 Carissimi, nolite omni spiritui credere, sed
 1 Thess. 5. 21. probate spiritus si ex Deo sint : quoniam multi
 2 Pet. 2. 1. pseudoprophetae exierunt in mundum. In hoc
 Mt. 7. 15. cognoscitur Spiritus Dei : omnis spiritus qui
 1 Cor. 12. 3. confitetur Iesum Christum in carne uenisse,
 1 Ioh. 2. 22. 3 ex Deo est : et omnis spiritus qui soluit Iesum,
 2 Ioh. 7. ex Deo non est : et hic est Antichristi, quem
 2 Thess. 2. 7. audistis quoniam uenit, et nunc iam in mundo
 4 est. Uos ex Deo estis, filioli, et uicistis eos,
 quoniam maior est qui in uobis est, quam qui
 Ioh. 15. 19. 5 in mundo. Ipsi de mundo sunt : ideo de
 Ioh. 8. 47. 6 mundo loquuntur, et mundus eos audit. Nos
 ex Deo sumus : qui nouit Deum, audit nos :
 qui non est ex Deo, non audit nos. In hoc
 cognoscimus Spiritum ueritatis, et spiritum
 erroris.

¹⁹ suademus ADF^cG^c : suadebimus CVSC ; suadeamus F*G*
²² quodcumque : quidquid VSC ²⁴ > dedit nobis ACS
 4. ³ Antichristi FG*, et illius hantychristi C : Antichristus ADG^c
 VSC quem cum C : quod AFG ; de quo DVSC ⁴ eos : eum
 AVSC

Carissimi, diligamus inuicem: quoniam ca- 7 1 Ioh. 3. 11.
 ritas ex Deo est, et omnis qui diligit ex Deo
 natus est, et cognoscit Deum. Qui non dili- 8
 git, non nouit Deum: quoniam Deus caritas
 est. In hoc apparuit caritas Dei in nobis, quo- 9 Ioh. 3. 16, 17.
 niam Filium suum unigenitum misit Deus in
 mundum, ut uiuamus per eum. In hoc est 10 Rom. 5. 8.
 caritas: non quasi nos dilexerimus Deum, sed
 quoniam ipse dilexit nos, et misit Filium suum
 propitiationem pro peccatis nostris. Caris- 11 Eph. 4. 32.
 simi, si sic Deus dilexit nos, et nos debemus
 alterutrum diligere. Deum nemo uidit um- 12 Ioh. 1. 18.
 quam. Si diligamus inuicem, Deus in nobis
 manet, et caritas eius in nobis perfecta est. In 13 1 Ioh. 3. 24.
 hoc intellegimus quoniam in eo manemus et
 ipse in nobis, quoniam de Spiritu suo dedit
 nobis. Et nos uidimus, et testificamur quo- 14 Ioh. 3. 17.
 niam Pater misit Filium Saluatorem mundi.
 Quisquis confessus fuerit quoniam Iesus est 15
 Filius Dei, Deus in eo manet, et ipse in Deo.
 Et nos cognouimus et credimus caritati quam 16
 habet Deus in nobis. Deus caritas est: et
 qui manet in caritate, in Deo manet, et Deus
 in eo. In hoc perfecta est caritas nobiscum, 17 1 Ioh. 2. 28.
 ut fiduciam habeamus in die iudicii: quia sicut
 ille est, et nos sumus in hoc mundo. Timor 18 Rom. 8. 15,
 non est in caritate: sed perfecta caritas foras
 mittit timorem, quoniam timor poenam habet:
 qui autem timet, non est perfectus in caritate.
 Nos ergo diligamus, quoniam Deus prior di- 19
 lexit nos. Si quis dixerit quoniam diligo 20 1 Ioh. 2. 4.

⁷ diligamus + nos SC quoniam: quia SC ¹⁰ ipse + prior
 SC ¹³ intellegimus: cognoscimus VSC Spiritu + sancto S
¹⁴ Filium sine addit. FG (non A, ut uult Tisch.): + suum ACDV
 SC ¹⁶ credidimus FSC ¹⁷ caritas + Dei CGSC ¹⁹ dili-
 gamus sine addit. FG: + Deum CVSC; + inuicem AD

Deum, et fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum quem uidet, Deum quem non uidet quomodo potest diligere? Et hoc mandatum habemus ab eo: ut qui diligit Deum, diligat et fratrem suum.

Mc. 12. 31. 21

Ioh. 8. 42.

5 Omnis qui credit quoniam Iesus est Christus, ex Deo natus est: et omnis qui diligit eum qui genuit, diligit eum qui natus est ex eo. In hoc cognoscimus quoniam diligimus natos Dei, cum Deum diligamus, et mandata

Ioh. 14. 15.

Mt. 11. 30.

3 eius faciamus. Haec est enim caritas Dei, ut mandata eius custodiamus: et mandata eius

Ioh. 16. 33.

4 graua non sunt. Quoniam omne quod natum est ex Deo uincit mundum: et haec est uictoria quae uincit mundum, fides nostra. Quis est qui uincit mundum, nisi qui credit quoniam

Ioh. 19. 34.

6 Iesus est Filius Dei? Hic est qui uenit per aquam et sanguinem, Iesus Christus: non in aqua solum, sed in aqua et sanguine. Et Spiritus est qui testificatur, quoniam Christus est

Ioh. 14. 6,

15. 26.

7 ueritas. Quia tres sunt qui testimonium dant, 8 Spiritus et aqua et sanguis: et tres unum sunt.

Ioh. 5. 32, 36,

8. 18.

9 Si testimonium hominum accipimus, testimo-

21 ab eo CDFG: a Deo AVSC

5. 1 diligit sec. + et SC

6 sanguinem + et spiritum CG

sanguine + et spiritu CDG

7, 8 Quia tres sunt qui testimonium dant, Spiritus et aqua et sanguis: et tres unum sunt *legimus cum* ADFGV*: quia tres sunt qui testimonium dant in terra. spiritus et aqua et sanguis, et hii tres unum sunt in christo ihesu. Et tres sunt qui testimonium dicunt in caelo. Pater. uerbum et spiritus. Et hii tres unum sunt C, quoniam tres sunt qui test. dant in terra, spiritus, aqua, et sanguis, et tres unum sunt; sicut tres sunt qui test. dant in caelo. pater, uerbum, et spiritus sanctus; et tres unum sunt V^{rec}; > Quoniam tres sunt, qui testimonium dant in caelo: Pater, Verbum, et Spiritus sanctus: et hi tres vnum sunt. Et tres sunt, qui testimonium dant in terra: Spiritus, et aqua, et sanguis: et hi tres vnum sunt SC

nium Dei maius est : quoniam hoc est testi-
monium Dei quod maius est, quia testificatus
est de Filio suo. Qui credit in Filio Dei, ¹⁰ Rom. 8. 16.
habet testimonium Dei in se. Qui non credit ¹ Ioh. 1. 10.
Filio, mendacem facit eum : quia non credidit
in testimonio quod testificatus est Deus de
Filio suo. Et hoc est testimonium, quoniam ¹¹ Ioh. 17. 2.
uitam aeternam dedit nobis Deus : et haec uita
in Filio eius est. Qui habet Filium, habet ¹²
uitam : qui non habet Filium Dei, uitam non
habet.

Haec scripsi uobis ut sciatis quoniam uitam ¹³ Ioh. 3. 36,
habetis aeternam, qui creditis in nomine Filii ^{20. 31.}
Dei. Et haec est fiducia quam habemus ad ¹⁴ 1 Ioh. 3. 21.
eum : quia quodcumque petierimus secundum ^{Ioh. 14. 13.}
uoluntatem eius, audit nos. Et scimus quo- ¹⁵
niam audit nos quicquid petierimus : scimus
quoniam habemus petitiones quas postulamus
ab eo. Qui scit fratrem suum peccare pecca- ¹⁶ Mt. 12. 31,
tum non ad mortem, petet et dabit ei uitam ^{32.}
peccanti non ad mortem. Est peccatum ad ^{Mt. 3. 29.}
mortem : non pro illo dico ut roget. Omnis ^{Heb. 6. 4-6,}
iniquitas peccatum est : et est peccatum ad ^{10. 26.}
mortem. ¹⁷

Scimus quoniam omnis qui natus est ex ¹⁸ 1 Ioh. 3. 6, 9.
Deo, non peccat : sed generatio Dei conseruat ^{Ioh. 17. 11,}
eum, et malignus non tangit eum. Scimus ^{12.}
quoniam ex Deo sumus : et mundus totus in
maligno positus est. Et scimus quoniam Fi- ²⁰

⁹ quia : quoniam *SC* ¹⁰ Filio *pr.* : filium *SC* credidit
cum A*DF : credit A^cCGV*SC* testimonio : testimonium *SC*
¹² Filium *pr.* + Dei C*S* *om.* Dei A**C* ¹³ scribo FV*SC*
¹⁴ eum : Deum *S* *disting.* petierimus : secundum *C* ¹⁵ quon-
iam *pr.* : quia *SC* ¹⁶ petet FG : petat CD*SC* ; petit AV
dabit ei uitam *cum* ACFGV : dabitur ei uita D*SC* roget *sine*
addit. CDFG : + quis AV*SC* ¹⁸ quoniam : quia *SC*

Ioh. 17. 3. lius Dei uenit, et dedit nobis sensum ut cognoscamus uerum Deum, et simus in uero Filio eius. Hic est uerus Deus, et uita aeterna.

1 Cor. 10. 7, 21 Filioli, custodite uos a simulacris.

14.

EXPLICIT EPISTULA IOHANNIS PRIMA

INCIPIT EPISTULA IOHANNIS SECUNDA

1 Pet. 5. 1, 13. 1 SENIOR electae dominae et natis eius, quos
3 Ioh. 1. ego diligo in ueritate, et non ego solus, sed et
2 omnes quicognouerunt ueritatem, propter ueritatem quae permanet in nobis, et nobiscum
1 Tim. 1. 2, 3 erit in aeternum. Sit uobiscum gratia, misericordia, pax a Deo Patre, et a Christo Iesu Filio Patris in ueritate et caritate.
2 Tim. 1. 2.
3 Ioh. 3. 4 Gausus sum ualde, quoniam inueni de filiis tuis ambulantes in ueritate, sicut mandatum
1 Ioh. 2. 7, 5 accepimus a Patre. Et nunc rogo te, domina, 3. 11. non tamquam mandatum nouum scribens tibi, sed quod habuimus ab initio, ut diligamus alter-
1 Ioh. 5. 3. 6 utrum. Et haec est caritas, ut ambulemus secundum mandata eius. Hoc mandatum est, ut quemadmodum audistis ab initio, in eo
1 Ioh. 2. 18, 7 ambuletis. Quoniam multi seductores exierunt 4. 2. in mundum, qui non confitentur Iesum Christum uenientem in carne: hic est seductor et
Heb. 10. 35. 8 Antichristus. Uidete uosmet ipsos, ne perdati

21 simulacris (-chris S) + Amen FSC om. subscr. SC

Inscr. EPISTOLA BEATI IOANNIS APOSTOLI SECUNDA
C, EPISTOLA CANONICA BEATI IOANNIS APOSTOLI SECUNDA S 3 uobiscum DFGSC: nobiscum ACV 6 mandatum est (sine enim) cum AFG: > est enim mandatum CDVSC
7 uenientem in carne: uenisse in carnem SC

quae operati estis, sed ut mercedem plenam accipiat. Omnis qui praecedit, et non manet 9 1 Ioh. 2. 23.
in doctrina Christi, Deum non habet: qui per-
manet in doctrina, hic et Filium et Patrem
habet. Si quis uenit ad uos, et hanc doctri- 10 Rom. 16. 17.
nam non adfert, nolite recipere eum in domum, 2 Thess. 3. 6,
nec Haue eidixeritis. Qui enim dicit illi Haue, 11 Apoc. 18. 4.
communicat operibus illius malignis. 12

Plura habens uobis scribere, nolui per char- 13 3 Ioh. 13, 14.
tam et atramentum: spero enim me futurum
apud uos, et os ad os loqui: ut gaudium ue-
strum plenum sit. Salutant te filii sororis tuae 14
electae.

EXPLICIT EPISTULA IOHANNIS SECUNDA

INCIPIT EPISTULA
IOHANNIS TERTIA

SENIOR Gaio carissimo, quem ego diligo in 1 2 Ioh. 1.
ueritate. Act. 19. 29,
20. 4.

Carissime, de omnibus orationem facio pro- 2 Rom. 16. 23.
sperare te ingredi et ualere, sicut prospere agit 1 Cor. 1. 14.
anima tua. Gaudisus sum ualde uenientibus 3 2 Ioh. 4.
fratribus, et testimonium perhibentibus ueri-
tati tuae, sicut tu in ueritate ambulas. Ma- 4
iorem horum non habeo gratiam, quam ut
audiam filios meos in ueritate ambulantes.

9 praecedit cum ADFV: recedit GSC: credit C manet
ADFG*: permanet CG^eVSC > Patrem et Filium SC 10, 11 AVE
SC bis 12 illius: eius SC malignis + Ecce praedixi vobis,
vt in die Domini non confundamini: S om. subscr. SC
Inscr. EPISTOLA BEATI IOANNIS APOSTOLI TERTIA
C, EPISTOLA CANONICA BEATI IOANNIS APOSTOLI
TERTIA S 4 ambulare CVSC

- 5 Carissime, fideliter facis quicquid operaris in
 6 fratres, et hoc in peregrinos, ¹ qui testimonium
 reddiderunt caritati tuae in conspectu ec-
 clesiae: quos bene facies deducens digne Deo.
 7 Pro nomine enim profecti sunt, nihil acci-
 8 pientes a gentibus. Nos ergo debemus susci-
 pere huiusmodi, ut cooperator es simus ueritatis.
 9 Scripsissem forsitan ecclesiae: sed is qui
 amat primatum gerere in eis, Diotrophes, non
 10 recipit nos. Propter hoc si uenero, commo-
 neam eius opera quae facit, uerbis malignis
 garriens in nos: et quasi non ei ista sufficiant,
 nec ipse suscipit fratres, et eos qui cupiunt
 11 prohibet, et de ecclesia eicit. Carissime, noli
 imitari malum, sed quod bonum est. Qui
 1 Ioh. 3. 6. bene facit, ex Deo est: qui male facit, non
 Ioh. 19. 35, 21. 24. uidit Deum. Demetrio testimonium redditur
 ab omnibus, et ab ipsa ueritate: et nos testi-
 monium perhibemus: et nosti quoniam testi-
 monium nostrum uerum est.
 2 Ioh. 13. 13 Multa habui scribere tibi: sed nolui per
 14 atramentum et calamus scribere tibi. Spero
 autem protinus te uidere, et os ad os loquemur.
 15 ¹ Pax tibi. Salutant te amici. Saluta amicos
 per nomen.

EXPLICIT EPISTULA IOHANNIS TERTIA

⁶ benefaciens, deduces *SC* ⁷ enim + eius *DVSC* gen-
 tilibus *CFV* ¹⁰ commonebo *SC* neque *SC* cupiunt
 ADFG (cap. G*): suscipiunt *CVSC* ¹¹ uidet *AS* ¹² ueritate
 + sed *GSC* ¹³ > tibi scribere *pr. SC* ¹⁵ saluta + tu *S* per
 nomen: nominatim *CVSC* *om. subscr. SC*

INCIPIT EPISTULA IUDAE

IUDAS Iesu Christi seruus, frater autem 1
Iacobi, his qui in Deo Patre dilectis, et Christo
Iesu conseruatis, uocatis. Misericordia uobis, 2
et pax, et caritas adimpleatur.

Mc. 6. 3.
Lc. 6. 16.
Ioh. 14. 22.
Act. 1. 13.
Iac. 1. 1.
2 Pet. 1. 2.

Carissimi, omnem sollicitudinem faciens 3
scribendi uobis de communi uestra salute, ne-
cesse habui scribere uobis deprecans super-
certari semel traditae sanctis fidei. Subintroi- 4
erunt enim quidam homines, qui olim prae-
scripti sunt in hoc iudicium, impii, Dei nostri
gratiam transferentes in luxuriam, et solum
Dominatorem et Dominum nostrum Iesum
Christum negantes.

Gal. 2. 4.
2 Pet. 2. 1.

Commonere autem uos uolo, scientes semel 5
omnia, quoniam Iesus populum de terra
Aegypti saluans, secundo eos qui non credide-
runt perdidit: angelos uero qui non seruauere- 6
runt suum principatum, sed dereliquerunt suum
domicilium, in iudicium magni diei uinculis
aeternis sub caligine reseruauit. Sicut Sodo- 7
ma et Gomorra, et finitimae ciuitates simili
modo exfornicatae, et abeuntes post carnem
alteram, factae sunt exemplum, ignis aeterni
poenam sustinentes. Similiter et hii carnem 8
quidem maculant, dominationem autem sper-
nunt, maiestatem autem blasphemant: cum 9
Michahel archangelus cum diabolo disputans
altercaretur de Mosi corpore, non est ausus

Num. 14. 36,
37.
Ecclus. 16.
7-11.
1 Cor. 10. 5.
2 Pet. 2. 4.

Gen. 19. 24,
25.
2 Pet. 2. 6.

2 Pet. 2. 10

Dan. 10. 13,
21, 12. 1.
Apoc. 12. 7.
2 Pet. 2. 11.

Inscr. EPISTOLA CATHOLICA BEATI IUDAE APOSTOLI
C, EPISTOLA CANONICA BEATI IUDAE APOSTOLI S

¹ qui + sunt SC conseruatis + et VSC

⁷ Gomorrha SC

⁸ hi SC, et 10, 12, 16, 19 ⁹ Michael SC

- iudicium inferre blasphemiae, sed dixit : Im-
 2 Pet. 2. 12. 10 peret tibi Dominus. Hii autem quaecumque
 quidem ignorant, blasphemant : quaecumque
 autem naturaliter, tamquam muta animalia,
 Gen. 4. 5-8. 11 norunt, in his corrumpuntur. Uae illis, quia
 Num. 16. 1-35. uia Cain abierunt, et errore Balaam mercede
 2 Pet. 2. 15. effusi sunt, et contradictione Core perierunt.
 Apoc. 2. 14. 12 Hii sunt in epulis suis maculae, conuiuantes
 2 Pet. 2. 13, 17. sine timore, semet ipsos pascentes, nubes sine
 aqua, quae a uentis circumferuntur, arborea
 autumnales, infructuosae, bis mortuae, eradi-
 Es. 57. 20. 13 catae, ¹fluctus feri maris, despumantes suas
 2 Pet. 2. 17. confusiones, sidera errantia, quibus procella
 Gen. 5. 18. 14 tenebrarum in aeternum seruata est. Pro-
 Eccus. 44. 16. phetauit autem de his septimus ab Adam
 Dt. 33. 2. Enoch, dicens : Ecce uenit Dominus in san-
 Zach. 14. 5. 15 ctis milibus suis, facere iudicium contra omnes,
 et arguere omnes impios de omnibus operibus
 impietatis eorum quibus impie egerunt, et de
 omnibus duris quae locuti sunt contra eum
 1 Cor. 10. 10. 16 peccatores impii. Hii sunt murmuratores
 2 Pet. 2. 18. querelosi, secundum desideria sua ambulantes,
 et os illorum loquitur superbiam, mirantes
 personas quaestus causa.
 2 Pet. 3. 2. 17 Uos autem, carissimi, memores estote uer-
 borum quae praedicta sunt ab Apostolis Do-
 1 Tim. 4. 1. 18 mini nostri Iesu Christi, qui dicebant uobis,
 2 Pet. 3. 3. quoniam in nouissimo tempore uenient inlu-
 sores, secundum sua desideria ambulantes
 1 Cor. 2. 14. 19 impietatum. Hii sunt qui segregant semet
 20 ipsos, animales, Spiritum non habentes. Uos

¹¹ quia (qui S) + in CDSC et sec. + in DSC ¹³ > seruata
 est in aeternum SC ¹⁴ autem + et SC ¹⁵ eum : Deum SC
¹⁶ querulosi SC illorum : eorum SC superbiam : superba
 GC ¹⁸ nouissimis temporibus S > desideria sua SC in
 impietatibus CDSC

autem, carissimi, superaedificantes uosmet ipsos sanctissimae uestrae fidei, in Spiritu sancto orantes, ipsos uos in dilectione Dei ²¹ seruare. Et hos quidem arguite iudicatos: ²² ¹ illos uero saluate, de igne rapientes: aliis autem ²³ miseremini in timore: odientes et eam quae carnalis est maculatam tunicam.

Col. 2. 7.

Am. 4. 11.

Zach. 3. 2.

Apoc. 3. 4.

Ei autem qui potest uos conseruare sine ²⁴ peccato, et constituere ante conspectum gloriae suae immaculatos in exultatione: soli Deo ²⁵ Saluatori nostro, per Iesum Christum Dominum nostrum, gloria, magnificentia, imperium et potestas, ante omne saeculum, et nunc et in omnia saecula. Amen.

Rom. 16. 25-27.

1 Timi. 1. 17.

EXPLICIT EPISTULA IUDAE.

INCIPIT APOCALYPSIS IOHANNIS APOSTOLI

APOCALYPSIS Iesu Christi, quam dedit illi ¹ Deus palam facere seruis suis, quae oportet fieri cito: et significauit mittens per angelum suum seruo suo Iohanni: qui testimonium per- ² hibuit uerbo Dei, et testimonium Iesu Christi,

Dan. 2. 28.

Apoc. 22. 16.

6. 9.

²⁰ uestrae: nostrae *S* *disting.* fidei in Sp. sancto, orantes, *S*
²¹ ipsos uos: uosmet ipsos *CDSE* seruare + expectantes misericordiam Domini (+ Dei D) nostri Iesu Christi in uitam aeternam *CDVSE* ²³ et *FGSE*: om. *ACDV* ²⁴ potest *ADG*: potens est *CFVSE* exultatione: + in aduentu Domini nostri Iesu Christi *SE cum V* (*sed* immaculatos in aduentum etc., *omisso* exultatione V) ²⁵ gloria + et *SE* saecula + saeculorum *DGSE* om. *subscr. SE*

Inscr. APOCALYPSIS BEATI IOANNIS APOSTOLI *CE*,
LIBER APOCALYPSIS BEATI IOANNIS APOSTOLI *S*

22. 7, 10. 3 quaecumque uidit. Beatus qui legit, et qui audiunt uerba prophetiae huius, et seruant ea quae in ea scripta sunt : tempus enim prope est.
1. 8. 4 Iohannes septem ecclesiis quae sunt in Asia.
Ex. 3. 14. Gratia uobis et pax, ab eo qui est, et qui erat, et qui uenturus est : et a septem spiritibus
Apoc. 3. 1, 4. 5, 5. 6. qui in conspectu throni eius sunt : et ab Iesu
Zach. 4. 10. Christo, qui est testis fidelis, primogenitus mortuorum, et princeps regum terrae : qui dilexit
Ps. 88 (89). 5 nos, et lauit nos a peccatis nostris in sanguine
28, 38 (27, 37). 6 suo, ¹ et fecit nostrum regnum, sacerdotes Deo
1 Tim. 6. 13. et Patri suo : ipsi gloria, et imperium in saecula
Col. 1. 18. 7 saeculorum. Amen. ¹ Ecce uenit cum nubibus, et uidebit eum omnis oculus, et qui eum pupugerunt : et plangent se super eum omnes tribus terrae : Etiam : Amen.
- Es. 41. 4. 8 Ego sum α et ω , principium et finis, dicit Dominus Deus, qui est, et qui erat, et qui uenturus est, omnipotens.
- Apoc. 21. 6, 22. 13. 9 Ego Iohannes frater uester, et particeps in tribulatione et regno et patientia in Iesu, fui in insula quae appellatur Pathmos propter uerbum Dei, et testimonium Iesu. Fui in spiritu in dominica die, et audiui post me uocem
4. 1, 2. 10 magnam tamquam tubae ¹ dicentis : Quod uides, scribe in libro : et mitte septem ecclesiis, Ephesum, et Zmyrnam, et Pergamum, et Thyatiram, et Sardis, et Philadelphiam, et
- Apoc. 2. 8, 12, 18, 24, 3. 1, 4, 7, 14. 11 Laodiciam. Et conuersus sum ut uiderem
- Act. 19. Col. 2. 1. 12

1. ³ om. qui sec. DSC audit DV*SC seruat DSC ⁵ ab :
a SC ⁶ nostrum : nos DSC regnum + et DSC ⁹ in
sec. + Christo DSC Patmos SC ¹¹ ecclesiis + quae sunt in
Asia SC Epheso SC Smyrnae SC Pergamo SC
Thyatirae SC Philadelphae SC Laodiciae SC

uocem quae loquebatur mecum : et conuersus
 uidi septem candelabra aurea : et in medio ¹³ Dan. 7. 13,
 septem candelabrorum similem Filio hominis, 10. 6.
 uestitum podere, et praecinctum ad mamillas
 zonam auream : caput autem eius et capilli ¹⁴ Dan. 7. 9.
 erant candidi tamquam lana alba, et tamquam
 nix, et oculi eius uelut flamma ignis, ¹⁵ Eze. 1. 24.
 et pedes eius similes orichalco, sicut in camino ardenti,
 et uox illius tamquam uox aquarum multarum: Eze. 43. 2.
 et habebat in dextera sua stellas septem : et ¹⁶ Iud. 5. 31.
 de ore eius gladius utraque parte acutus exie- Apoc. 19. 15.
 bat : et facies eius sicut sol lucet in uirtute Mt. 17. 2.
 sua. Et cum uidissem eum, cecidi ad pedes ¹⁷ Es. 6. 5.
 eius tamquam mortuus. Et posuit dexteram Dan. 8. 18,
 suam super me, dicens : Noli timere : ego sum 10. 15.
 primus et nouissimus : et uiuus, et fui mortuus, Lc. 5. 8.
 et ecce sum uiuens in saecula saeculorum, et Apoc. 1. 5, 8.
 habeo claues mortis et inferni. Scribe ergo ¹⁸ Rom. 6. 9.
 19 quae uidisti, et quae sunt, et quae oportet fieri
 post haec : sacramentum septem stellarum ²⁰
 quas uidisti in dextera mea, et septem cande-
 labra aurea : septem stellae angeli sunt se-
 ptem ecclesiarum : et candelabra septem,
 septem ecclesiae sunt.

Angelo Ephesi ecclesiae scribe : **2**

Haec dicit, qui tenet septem stellas in dex-
 tera sua, qui ambulat in medio septem cande-
 labrorum aureorum : Scio opera tua, et labo- ² 19, 3. 1, 8, 15.
 rem, et patientiam tuam, et quia non potes
 sustinere malos : et temptasti eos qui se dicunt ¹ Ioh. 4. 1.
 Apostolos, et non sunt, et inuenisti eos men- ² Cor. 11. 13.
 daces : et patientiam habes, et sustinuisti pro- ³

¹³ candelabrorum + aureorum GVSC zona aurea CSC
¹⁴ uelut : tamquam SC ¹⁵ aurichalco SC ¹⁶ exhibat SC
 2. ¹ + Et *ad init.* S ² Apostolos + esse VSC, et > esse
 Apostolos CF

- 4 pter nomen meum, et non defecisti. Sed ha-
 beo aduersus te, quod caritatem tuam primam
 Apoc. 2. 16, 5 reliquisti. Memor esto itaque unde excideris,
 3. 3, 19. et age paenitentiam, et prima opera fac: sin
 autem, uenio tibi, et mouebo candelabrum
 2. 15. 6 tuum de loco suo, nisi paenitentiam egeris. Sed
 hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarum.
 11, 17, 26, 29, 7 quae et ego odi. Qui habet aurem, audiat
 3. 5, 6, 12, 13, quid Spiritus dicat ecclesiis: Uincenti, dabo
 21, 22, 12. 11, ei edere de ligno uitae, quod est in Paradiso
 21. 7. Dei mei.
 Gen. 2. 9,
 3. 22.
 Apoc. 22. 2, 8 Et angelo Zmyrnae ecclesiae scribe:
 14, 19. Haec dicit primus et nouissimus, qui fuit
 Lc. 23. 43. 9 mortuus, et uiuit: Scio tribulationem tuam,
 2 Cor. 12. 4. et paupertatem tuam, sed diues es: et blas-
 Apoc. 1. 17. phemaris ab his qui se dicunt Iudaeos esse,
 Lc. 6. 20. et non sunt, sed sunt synagoga Satanae. Ni-
 Iac. 2. 5. hil horum timeas quae passurus es. Ecce mis-
 Apoc. 3. 9. 10 surus est diabolus ex uobis in carcerem ut
 2 Tim. 4. 8. temtemini: et habebitis tribulationem diebus
 Iac. 1. 12. decem. Esto fidelis usque ad mortem, et da-
 7, 20. 6. 11 bo tibi coronam uitae. Qui habet aurem,
 audiat quid Spiritus dicat ecclesiis: Qui uice-
 rit, non laedetur a morte secunda.
 1. 16, 19. 15. 12 Et angelo Pergami ecclesiae scribe:
 Heb. 4. 12. Haec dicit qui habet rompheam utraque
 Apoc. 3. 8. 13 parte acutam: Scio ubi habitas, ubi sedes est
 Satanae: et tenes nomen meum, et non ne-
 Num. 25. 1, gasti fidem meam: et in diebus Antipas testis
 2, 31. 8, 16. meus fidelis, qui occisus est apud uos, ubi
 2 Pet. 2. 15. Iuda 11. 14 Satanas habitat. Sed habeo aduersus te pauca:
 Act. 15. 20. habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui
 1 Cor. 10. 28.

4 aduersum SC te + pauca DS 5 veniam S tibi + cito S
 7 om. ei DVSC 8 Smyrnae SC 9 synagogae S 10 dia-
 bolus + aliquos SC 12 rhomphaeam SC; + ex VS 13 die-
 bus + illis SC 14 pauca: + quia GSC; + quoniam V

docebat Balac mittere scandalum coram filiis
 Israhel, edere et fornicari: ita habes et tu ¹⁵ Apoc. 2. 6.
 tenentes doctrinam Nicolaitarum. Similiter ¹⁶ 1. 16, 2. 12.
 paenitentiam age: si quo minus, ueniam tibi
 cito, et pugnabo cum illis in gladio oris mei.
 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ¹⁷ 7.
 ecclesiis: Uincenti, dabo ei manna abscondi-
 tum, et dabo illi calculum candidum, et in
 calculo nomen nouum scriptum, quod nemo
 scit nisi qui accipit.

Et angelo Thyatirae ecclesiae scribe: ¹⁸

Haec dicit Filius Dei, qui habet oculos ut ^{Apoc. 1. 14,}
 flammam ignis, et pedes eius similes ori- ^{15.}
 chalco: Noui opera tua, et caritatem et fi- ¹⁹
 dem, et ministerium, et patientiam tuam, et
 opera tua nouissima plura prioribus. Sed ha- ²⁰ 3 Reg. (1
 beo aduersus te, quia permittis mulierem Hie-
 zabel, quae se dicit propheten, docere, et se-
 ducere seruos meos fornicari et manducare
 de idolothytis. Et dedi illi tempus ut paeni- ²¹
 tentiam ageret: et non uult paeniteri a forni-
 catione sua. Ecce mitto eam in lectum: et ²²
 qui moechantur cum ea, in tribulationem
 maximam, nisi paenitentiam egerint ab operi-
 bus eius: et filios eius interficiam in morte, et ²³ Ps. 7. 10 (9).
 scient omnes ecclesiae quia ego sum scrutans
 renes et corda: et dabo unicuique uestrum
 secundum opera uestra. Uobis autem dico ²⁴ 1 Cor. 2. 10.
 ceteris qui Thyatirae estis, quicumque non

¹⁷ om. ei DVSC ¹⁸ ut: tamquam SC aurichalco SC
¹⁹ > fidem, et caritatem + tuam SC ²⁰ te + pauca SC Iezabel
 SC ²¹ poenitere SC ²² ecce + ego S mittam C in
 tribulatione maxima erunt SC egerint ab operibus eius cum
 A (sic; perperam suis Tisch.) CFG, et eg. ab op. suis DV: > ab operi-
 bus suis egerint SC ²³ uestra: sua CDS C ²⁴ dico
 + et SC qui pr.: quia SC*

habent doctrinam hanc, qui non cognouerunt altitudines Satanae, quemadmodum dicunt :

3. 11. 25 Non mittam super uos aliud pondus : ¹ tamen
26 id quod habetis tenete donec ueniam. Et qui uicerit, et qui custodierit usque in finem opera

Ps. 2. 8, 9. 27 mea, dabo illi potestatem super gentes, ¹ et re-
Apoc. 19. 15. get illas in uirga ferrea, tamquam uas figuli
28 confringentur, sicut et ego accepi a Patre meo:
29 et dabo illi stellam matutinam. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis.

3 Et angelo ecclesiae Sardis scribe :

1. 4, 16. Haec dicit qui habet septem spiritus Dei, et septem stellas. Scio opera tua, quia nomen
2 habes quod uiuas, et mortuus es. Esto uigilans, et confirma cetera quae moritura erant : non enim inuenio opera tua plena coram Deo

16. 15. 3 meo. In mente ergo habe qualiter acceperis
Mt. 24. 43. et audieris, et serua et paenitentiam age. Si
Lc. 12. 39. ergo non uigilaueris, ueniam tamquam fur, et
1 Thess. 5. 2. nescies qua hora ueniam ad te. Sed habes
2 Pet. 3. 10. 4 pauca nomina in Sardis qui non inquinauerunt uestimenta sua : et ambulabunt mecum in al-
Ex. 32. 32. 5 bis, quia digni sunt. Qui uicerit, sic uestietur
Ps. 68. 29. uestimentis albis, et non delebo nomen eius
(69. 28). de libro uitae, et confitebor nomen eius co-
Phil. 4. 3. ram Patre meo, et coram angelis eius. Qui
Apoc. 20. 12. 6 habet aurem, audiat quid Spiritus dicat eccle-
Mt. 10. 32. siis.
Lc. 12. 8.
Apoc. 2. 7.

7 Et angelo Philadelphiae ecclesiae scribe :

Iob. 12. 14. Haec dicit sanctus et uerus, qui habet cla-
Es. 22. 22. uem Dauid : qui aperit, et nemo claudit :
8 claudit, et nemo aperit. ¹ Scio opera tua. Ecce

²⁴ hanc + et D⁸SC ²⁶ qui *sec. om.* SC ²⁷ illas : eas SC
ferrea + et SC 3. ³ ueniam *pr. sine addit.* CDFG : + ad te
AVSC ⁴ ambulabant CGSC : ambulant AFV, ambulauerunt D

dedi coram te ostium apertum, quod nemo potest claudere: quia modicam habes uirtutem, et seruasti uerbum meum, et non negasti nomen meum. Ecce dabo de synagoga Satanae, 9 qui dicunt se Iudaeos esse, et non sunt, sed mentiuntur: ecce faciam illos ut ueniant, et adorent ante pedes tuos: et scient quia ego dilexi te: quoniam seruasti uerbum patientiae 10 meae, et ego te seruabo ab hora temptationis, quae uentura est in orbem uniuersum temptare habitantes in terra. Uenio cito: tene quod 11 habes, ut nemo accipiat coronam tuam. Qui 12 uicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, et foras non egredietur amplius: et scribam super eum nomen Dei mei, et nomen ciuitatis Dei mei nouae Hierusalem quae descendit de caelo a Deo meo, et nomen meum nouum. Qui habet aurem, audiat quid Spiri- 13 tus dicat ecclesiis.

Et angelo Laodiciae ecclesiae scribe:

Haec dicit Amen, testis fidelis et uerus, qui est principium creaturae Dei. Scio opera 15 tua, quia neque frigidus es neque calidus: utinam frigidus esses aut calidus: sed quia 16 tepidus es, et nec frigidus nec calidus, incipiam te euomere ex ore meo. Quia dicis, 17 quod diues sum, et locupletatus, et nullius egeo: et nescis quia tu es miser, et miserabilis et pauper, et caecus et nudus: suadeo 18 tibi emere a me aurum ignitum probatum ut locuples fias, et uestimentis albis induaris, et non appareat confusio nuditatis tuae, et collyrio inunge oculos tuos ut uideas. Ego quos 19

Act. 14. 27.
1 Cor. 16. 9.

Apoc. 2. 9.
Es. 45. 14.
49. 23, 60. 14.

Ioh. 17. 6.
Apoc. 2. 10.

1. 3, 2. 5, 10.
Hier. 1. 18.
Gal. 2. 9.
Ezec. 48. 35.
Apoc. 21. 2.
2. 17.

14 1. 5.
2 Cor. 1. 20.
Col. 1. 15, 18.

Os. 12. 8.
Lc. 12. 19-21.
Ioh. 9. 39 41.
1 Cor. 4. 8.

Mt. 13. 44,
46.
Prou. 8. 19.
1 Pet. 1. 7.
Apoc. 16. 15.
2 Cor. 5. 3.

¹⁰ > seruabo te FSC ¹¹ + Ecce ad init. DFVSC ¹⁴ eccle-
sic: Scribae S* ¹⁷ om. quod S ¹⁸ et sec.: ut S

- Prou. 3. 12. amo, arguo et castigo: aemulare ergo, et
 Heb. 12. 6. 20 paenitentiam age. Ecce sto ad ostium et
 Luc. 12. 36. pulso: si quis audierit uocem meam, et aperu-
 Ioh. 14. 23. erit ianuam, introibo ad illum, et caenabo cum
 Mt. 19. 28. 21 illo, et ipse mecum. Qui uicerit, dabo ei se-
 Apoc. 2. 7. 22 dere mecum in throno meo: sicut et ego uici,
 et sedi cum patre meo in throno eius. Qui
 habet aurem, audiat quid Spiritus dicat eccle-
 siis.
- Ex. 19. 19. 4 Post haec uidi, et ecce ostium apertum
 in caelo, et uox prima quam audiui, tamquam
 tubae loquentis mecum, dicens: Ascende huc,
 et ostendam tibi quae oportet fieri post haec.
- Dan. 2. 29. 2 Statim fui in spiritu: et ecce sedes posita erat
 Apoc. 1. 10. 3 in caelo, et supra sedem sedens. Et qui sede-
 Es. 6. 1. bat similis erat aspectui lapidis iaspidis, et
 Ezec. 1. 26, 10. 1. sardini: et iris erat in circuitu sedis similis
 Ex. 24. 10. 4 uisioni zmaragdinae. Et in circuitu sedis
 Ezec. 1. 26, 28. sedilia uiginti quattuor: et super thronos
 Apoc. 5. 11, 7. 11. uiginti quattuor seniores sedentes, circum-
 amictos uestimentis albis, et in capitibus eorum
- Ex. 19. 16. 5 coronas aureas. Et de throno procedunt ful-
 Apoc. 1. 4, 11. 19. gura, et uoces, et tonitrua: et septem lampades
 ardentes ante thronum, quae sunt septem
- Ezec. 1. 5, 18. 6 spiritus Dei. Et in conspectu sedis tamquam
 Apoc. 15. 2. mare uitreum simile crystallo: et in medio
 sedis, et in circuitu sedis quattuor animalia
- Ezec. 1. 10, 10. 14. 7 plena oculis ante et retro. Et animal primum
 simile leoni, et secundum animal simile uitulo,
 et tertium animal habens faciem quasi homi-
 nis, et quartum animal simile aquilae uolanti.
- 8 Et quattuor animalia, singula eorum habebant

20 aperuerit + mihi SC intrabo SC 4. 1 fieri + cito S
 2 + Et ad init. C 3 sardinis DSC smaragdinae SC 4 viginti-
 quattuor uno uerbo SC, et 10 circumamicti DSC coronae
 aureae SC 5 procedebant DSC quae: qui G* SC

alas senas : et in circuitu et intus plena sunt oculis : et requiem non habent die et nocte, dicentia : Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, et qui est, et qui uenturus est. Et cum darent illa animalia 9 gloriam, et honorem, et benedictionem sedenti super thronum, uiuenti in saecula saeculorum, procident uiginti quattuor seniores ante seden- 10 tem in throno, et adorabunt uiuentem in saecula saeculorum, et mittent coronas suas ante thronum dicentes : Dignus es, Domine Deus 11 noster, accipere gloriam, et honorem, et uirtutem : quia tu creasti omnia, et propter uoluntatem tuam erant, et creata sunt.

Es. 6. 2, 3.
Ex. 3. 14,
6. 3.

Apoc. 5. 13,
14.

Et uidi in dextera sedentis super thronum, 5 librum scriptum intus et foris, signatum sigillis septem. Et uidi angelum fortem, praedican- 1 tem uoce magna : Quis est dignus aperire librum, et soluere signacula eius ? Et nemo 3 poterat in caelo, neque in terra, neque subtus terram aperire librum, neque respicere illum. Et ego flebam multum, quoniam nemo dignus 4 inuentus est aperire librum, nec uidere eum. Et unus de senioribus dicit mihi : Ne fleueris : 5 ecce uicit leo de tribu Iuda, radix Dauid, aperire librum, et septem signacula eius. Et 6 uidi, et ecce in medio throni et quattuor animalium, et in medio seniorum, agnum stantem tamquam occisum, habentem cornua septem,

4. 2.
Ezec. 2. 9.
Dan. 12. 4.

Apoc. 4. 4,
22. 16.
Gen. 49. 9, 10.
Es. 11. 1, 10.
Es. 11. 2,
53. 7.
Apoc. 13. 8.

⁸ senas in circuitu : S (om. et) habent cum CFGV : habebant
ADSC die et n. CFG : die ac n. ADVSC ⁹ om. uiuenti in
s. saeculorum A ¹⁰ procident cum CF, cf. procedunt G :
procidebant SC, procedebant ADV adorabunt cum G : -bant
ACDFVSC mittent ACFG : mittebant DVSC 5. ¹ supra
GSC ³ poterat + neque SC ⁵ dixit ASC et sec.
+ soluere SC

et oculos septem : qui sunt spiritus Dei, missi
 7 in omnem terram. Et uenit, et accepit de
 14. 2, 3. 8 dextera sedentis in throno. Et cum aperuisset
 Ps. 140 (1). 2. 8. 3, 4. librum⁶, quattuor animalia, et uiginti quattuor
 seniores ceciderunt coram agno, habentes
 singuli citharas, et fialas aureas plenas odora-
 Apoc. 14. 3. 9 mentorum, quae sunt orationes sanctorum : et
 1. 5, 6. cantant nouum canticum, dicentes : Dignus
 es accipere librum, et aperire signacula eius :
 quoniam occisus es, et redemisti nos Deo in
 sanguine tuo ex omni tribu et lingua, et populo
 Ex. 19. 6. 10 et natione : et fecisti eos Deo nostro regnum
 Dan. 7. 10. 11 et sacerdotes : et regnabunt super terram. Et
 uidi, et audiui uocem angelorum multorum
 in circuitu throni, et animalium et seniorum :
 Phil. 2. 9, 10. 12 et erat numerus eorum milia milium,⁷ dicen-
 tium uoce magna : Dignus est Agnus qui
 occisus est, accipere uirtutem et diuinitatem,
 et sapientiam et fortitudinem, et honorem et
 13 gloriam, et benedictionem. Et omnem crea-
 turam, quae in caelo est, et super terram, et
 quae sunt in mari, et quae in ea, omnes au-
 diui dicentes : Sediti in throno, et Agno,
 1 Tim. 1. 17. 14 benedictio et honor, et gloria et potestas in
 saecula saeculorum. Et quattuor animalia
 dicebant : Amen. Et seniores ceciderunt et
 adorauerunt.

⁶ sunt + septem A^cCVS^c ⁷ throno sine addit. A*G*: +librum
 FVS^c, et > librum de dex. sed. in thr. A^cCDG^c ⁸ viginti-
 quattuor uno uerbo S^c phialas S^c ⁹ cantabant S^c >canticum
 nouum DV^cS^c es + Domine VS^c ¹⁰ eos ACG: nos DFVS^c
 regnabimus S^c ¹³ terram sine addit. DFG*: + et sub terra A
 (terram) CG^cV^cS^c ea AFG*V: eo CG^cS^c; eis D ¹⁴ Et
 sec. + uiginti quattuor (uno uerbo S^c) VS^c ceciderunt + in
 facies suas DV^cS^c adorauerunt + uiuentem in saecula saeculorum DS^c

Et uidi quod aperuisset Agnus unum de **6** Apoc. 5. 1,
septem signaculis, et audiui unum de quattuor 6. 7, 4. 6.
animalibus dicentem, tamquam uocem toni-
trui : Ueni. ¹ Et uidi : et ecce equus albus, et **2** Zach. 6. 1-3.
qui sedebat super illum habebat arcum, et
data est ei corona, et exiuit uincens ut uin-
ceret.

Et cum aperuisset sigillum secundum, au- **3** 4. 7.
diui secundum animal dicens : Ueni. Et exi- **4** Zach. 1. 8,
uit alius equus rufus : et qui sedebat super 6. 2.
illum, datum est ei ut sumeret pacem de terra,
et ut inuicem se interficiant, et datus est illi
gladius magnus.

Et cum aperuisset sigillum tertium, audiui **5** Apoc. 4. 7.
tertium animal dicens : Ueni. Et uidi : et ecce Zach. 6. 2.
equus niger : et qui sedebat super eum, habe-
bat stateram in manu sua. Et audiui tamquam **6**
uocem in medio quattuor animalium dicen-
tem : Bilibris tritici denario, et tres bilibres
hordei denario : et uinum et oleum ne laeseris.

Et cum aperuisset sigillum quartum, audiui **7** Apoc. 4. 7.
uocem quarti animalis dicentis : Ueni. Et Zach. 6. 3.
uidi : ¹ et ecce equus pallidus : et qui sedebat **8** Ezech. 5. 12,
desuper, nomen illi Mors, et inferus seque- 17, 14. 15, 21,
batur eum : et data est illi potestas super 33. 27.
quattuor partes terrae, interficere gladio, fame, Hier. 15. 3.
et morte, et bestiis terrae.

Et cum aperuisset quintum sigillum, uidi **9**

6. ¹ signaculis : sigillis DFSC dicens SC ^{1, 2} Ueni. Et
uidi ACG* : Ueni, et uide DFG^c ; Ueni, et uide. Et uidi VSC
³ Ueni + et uide DG^cVSC ⁴ illi : ei DSC ⁵ Et uidi AFG* :
et uide CDG^cVSC eum : illum SC ⁶ dicentium DFGSC
denario + uno bis DS ⁷ Ueni. Et uidi AFG (om. et) : Ueni,
et uide CVSC ; ueni, et uide. Et uidi D ⁸ desuper CGV : super
eum ADFSC inferus ACG : infernus DFVSC ⁹ > sigillum
quintum CSC

16. 7, 20. 4. subtus altare animas interfectorum propter
 uerbum Dei, et propter testimonium quod
 Ps. 78 (9). 10. 10 habebant, ¹ et clamabant uoce magna, dicen-
 Zach. 1. 12, tes: Usque quo Domine, sanctus et uerus, non
 13.
 Lc. 18. 7, 8. iudicas et uindicas sanguinem nostrum de his
 Apoc. 3. 4. 11 qui habitant in terra? Et datae sunt illis sin-
 Heb. 11. 40. gularae stolae albae: et dictum est illis ut re-
 quiescerent adhuc tempus modicum donec
 impleantur conserui eorum, et fratres eorum,
 qui interficiendi sunt sicut et illi.
- Es. 13. 10. 12 Et uidi cum aperuisset sigillum sextum: et
 Ezech. 32. 7. terrae motus factus est magnus, et sol factus est
 Ioel. 2. 31. niger tamquam saccus cilicinus, et luna tota
 Amos. 1. 1. facta est sicut sanguis, et stellae caeli cecide-
 Zach. 14. 5. runt super terram, sicut ficus mittit grossos
 Lc. 21. 25. 13 suos cum uento magno mouetur: et caelum
 Mt. 24. 29. recessit sicut liber inuolutus: et omnis mons
 Es. 34. 4. 14 et insulae de locis suis motae sunt. Et reges
 Nah. 3. 12. terrae, et principes, et tribuni, et diuites, et
 Apoc. 16. 20. fortes, et omnis seruus, et liber absconderunt
 Es. 2. 10, 19, 15 se in speluncis, et petris montium: et dicunt
 21. montibus et petris: Cadite super nos, et ab-
 sccondite nos a facie sedentis super thronum,
 Os. 10. 8. 16 et ab ira Agni: quoniam uenit dies magnus
 Lc. 23. 30. irae ipsorum: et quis poterit stare?
- Ioel. 2. 11. 17 **7** Post haec uidi quattuor angelos stantes
 Nah. 1. 6. super quattuor angulos terrae, tenentes quat-
 Mal. 3. 2. tuor uentos terrae ne flaret uentus super ter-
 Hier. 49. 36. ram, neque super mare, neque in ullam ar-
 Ezech. 7. 2. 2 borem. Et uidi alterum angelum ascendentem
 Zach. 6. 5. ab ortu solis, habentem signum Dei uiui: et
 Mt. 24. 31. clamauit uoce magna quattuor angelis, quibus

10 et tert. + non SC ijs SC 11 compleantur SC 12 et sec.
 + ecce VSC > magnus factus est SC 13 caeli: de caelo SC;
 om. DF emittit SC cum + a FVSC 15 et in petris ASC
 7. 1 flarent (et om. uentus) FVSC

datum est nocere terrae et mari, ¹ dicens : No- ³ Ezecl. 9. 4, 6.
lite nocere terrae neque mari, neque arboribus,
quoad usque signemus seruos Dei nostri in
frontibus eorum. Et audiui numerum signa- ⁴ Apoc. 14. 1, 3.
torum, centum quadraginta quattuor milia
signati, ex omni tribu filiorum Israhel.

Ex tribu Iuda duodecim milia signati : 5

Ex tribu Ruben duodecim milia :

Ex tribu Gad duodecim milia :

Ex tribu Aser duodecim milia : 6

Ex tribu Nephtalim duodecim milia :

Ex tribu Manasse duodecim milia :

Ex tribu Symeon duodecim milia : 7

Ex tribu Leui duodecim milia :

Ex tribu Issachar duodecim milia :

Ex tribu Zabulon duodecim milia : 8

Ex tribu Ioseph duodecim milia :

Ex tribu Benjamin duodecim milia signati.

Post haec uidi turbam magnam, quam dinu- ⁹
merare nemo poterat, ex omnibus gentibus, et
tribubus, et populis, et linguis, stantes ante
thronum, et in conspectu Agni, amicti stolas
albas, et palmae in manibus eorum : et clama- ¹⁰ 19. 1.
bant uoce magna dicentes: Salus Deo nostro
qui sedet super thronum, et Agno. Et om- ¹¹ 4. 4, 5. 11.
nes angeli stabant in circuitu throni, et senio-
rum, et quattuor animalium : et ceciderunt in
conspectu throni in facies suas, et adorauerunt
Deum, ¹ dicentes : Amen. Benedictio et clari- ¹² 5. 12.
tas, et sapientia et gratiarum actio, et honor
et uirtus, et fortitudo Deo nostro in saecula
saeculorum. Amen. ¹ Et respondit unus de se- ¹³

³ neque pr. : et AVSC ⁵⁻⁸ signati bis tantum, sc. primo et
ultimo loco, posuimus cum FG et gr. fere omn. : duodecies ponunt
post milia ACDVSC cum gr. min. pauc. ⁶ Nephtali SC

⁷ Simeon SC ⁹ stolis albis SC ¹² om. et (post actio) SC

nioribus, dicens mihi: Hi qui amicti sunt stolis
 Eze. 37. 3. 14 albis, qui sunt et unde uenerunt? Et dixi illi:
 Dan. 12. 1, Domine mi, tu scis. Et dixit mihi: Hi sunt
 10. qui ueniunt de tribulatione magna, et lauerunt
 Heb. 9. 14. stolas suas, et dealbauerunt eas in sanguine
 1 Ioh. 1. 7. 15 Agni. Ideo sunt ante thronum Dei, et ser-
 Apoc. 22. 14. uiunt ei die ac nocte in templo eius: et qui
 Ps. 120 (1). 16 sedet in throno habitabit super illos: non esu-
 5, 6. rient neque sitient amplius, nec cadet super
 Es. 49. 10. 17 illos sol neque ullus aestus: quoniam Agnus
 Ps. 22 (3). qui in medio throni est, reget illos, et deducet
 1, 2. eos ad uitae fontes aquarum, et absterget Deus
 Es. 25. 8. omnem lacrimam ex oculis eorum.
 Eze. 34. 23.
 Apoc. 21. 4.

8 Et cum aperuisset sigillum septimum, fa-
 Hab. 2. 20. ctum est silentium in caelo, quasi media hora.
 Zach. 2. 13. 2 Et uidi septem angelos stantes in conspectu
 Dei: et datae sunt illis septem tubae.

3 Et alius angelus uenit, et stetit ante altare
 Apoc. 5. 8. habens turibulum aureum: et data sunt illi in-
 Ex. 30. 1 6. censa multa, ut daret orationibus sanctorum
 omnium super altare aureum, quod est ante
 Ps. 140 (1). 2. 4 thronum. Et ascendit fumus incensorum de
 orationibus sanctorum de manu angeli coram
 Leu. 16. 12. 5 Deo. Et accepit angelus turibulum, et imple-
 Apoc. 4. 5. uit illud de igne altaris et misit in terram, et
 facta sunt tonitrua, et uoces et fulgura, et ter-
 rae motus.

6 Et septem angeli qui habebant septem tu-
 bas, parauerunt se ut tuba canerent.

7 Et primus angelus tuba cecinit: et facta est

¹³ dicens: et dixit SC ¹⁴ ueniunt cum FG: uenerunt ACD
 VSC ¹⁷ ex: ab DVSC 8. ³ turibulum C (non S)
 daret + de DVSC thronum + Dei SC ⁵ turibulum C (non
 S); + aureum S motus: + magnus VSC (non A ut uult
 Tisch.); + factus est (om. est G*) magnus G ⁶ praeparau-
 runt SC

grando et ignis, mixta in sanguine, et missum est in terram : et tertia pars terrae combusta est, et tertia pars arborum combusta est, et omne faenum uiride combustum est.

Ex. 9. 23, 24.
Ezec. 38. 22.
Ioel. 2. 30.

Et secundus angelus tuba cecinit : et tamquam mons magnus igne ardens missus est in mare, et facta est tertia pars maris sanguis, ¹ et 9 mortua est tertia pars creaturae quae habent animas, et tertia pars nauium interiit.

Hier. 51. 25.
Ex. 7. 17, 19.
Apoc. 16. 3.

Et tertius angelus tuba cecinit : et cecidit 10 de caelo stella magna, ardens tamquam facula, et cecidit in tertiam partem fluminum, et in fontes aquarum : et nomen stellae dicitur Absinthius ; et facta est tertia pars aquarum in absinthium : et multi hominum mortui sunt 11 de aquis, quia amarae factae sunt.

Es. 14. 12.

Ex. 15. 23.

Et quartus angelus tuba cecinit : et percussa 12 est tertia pars solis, et tertia pars lunae, et tertia pars stellarum, ut obscuraretur tertia pars eorum, et dici non luceret pars tertia, et nox similiter.

Ex. 10. 21-3.
Es. 13. 10.

Et uidi, et audiui uocem unius aquilae uolantis per medium caelum, dicentis uoce magna : Uae, uae, uae habitantibus in terra de ceteris uocibus tubae trium angelorum, qui erant tuba canituri.

13 Apoc. 9. 1, 13, 11. 15.

Et quintus angelus tuba cecinit : et uidi 9 stellam de caelo cecidisse in terram, et data est illi clauis putei abyssi. Et aperuit puteum 2 abyssi : et ascendit fumus putei, sicut fumus

Apoc. 8. 10, 20. 1.

Gen. 19. 28.
Ioel. 2. 10.

7 mista SC combusta sec. : concremata SC 9 creaturae + eorum SC habebant VSC animas + in mari CSC 11 Absinthius ADV, absentius F, absinthus G, habsintus C : Absinthium SC 12 stellarum + ita VSC nox ACG: nocte FV; noctis DSC 13 caeli SC tubae om. VSC 9. 1 illi : ei SC 2 om. et aper. p. abyssi AD

- fornacis magnae : et obscuratus est sol et aer
 Ex. 10. 4. 3 de fumo putei. Et de fumo exierunt lucustae
 Ioel. 2. 25. in terram, et data est illis potestas, sicut ha-
 Apoc. 7. 3. 4 bent potestatem scorpiones terrae : et praecep-
 tum est illis ne laederent faenum terrae, neque
 omne uiride, neque omnem arborem : nisi tan-
 tum homines qui non habent signum Dei in
 5 frontibus suis. Et datum est illis ne occide-
 rent eos, sed ut cruciarentur mensibus quinque :
 et cruciatus eorum, ut cruciatus scorpii cum
 6 percutit hominem. Et in diebus illis quaerent
 Iob. 3. 27. homines mortem, et non inuenient eam : et
 Hier. 8. 3. desiderabunt mori, et fugiet mors ab ipsis. Et
 Ioel. 2. 4. 7 similitudines lucustarum, similes equis paratis
 in proelium : et super capita earum tamquam
 coronae similes auro : et facies earum sicut
 Ioel. 1. 6. 8 facies hominum. Et habebant capillos sicut
 capillos mulierum : et dentes earum sicut leo-
 Ioel. 2. 5. 9 num erant : et habebant loricas sicut loricas
 ferreas, et uox alarum earum sicut uox currum
 10 equorum multorum currentium in bellum : et
 habebant caudas similes scorpionum, et aculei
 in caudis earum : potestas earum nocere ho-
 11 minibus mensibus quinque. Et habebant su-
 per se regem, angelum abyssi, cui nomen He-
 braice Abaddon, Graece autem Apollyon : et
 Latine habet nomen Exterminans.
 Apoc. 8. 13, 12 Uae unum abiit : ecce ueniunt adhuc duo
 11. 14. uae post haec.
 8. 3. 13 Et sextus angelus tuba cecinit : et audiui

³ fumo + putei FVSC locustae SC ⁴ om. suis ACD
⁵ cruciarent SC ⁶ ipsis : eis DFSC, illis V ⁷ locustarum
 SC praelium C (non S) sicut : tamquam SC sicut
 sec. + dentes DSC ¹⁰ aculei + erant FVSC earum pr. + et
 DSC ¹¹ et sec. om. SC habens VSC ¹² abiit ADF :
 + et CGVSC

uocem, unum ex cornibus altaris aurei, quod
 est ante oculos Dei, dicentem sexto angelo, ¹⁴ 16. 12.
 qui habebat tubam : Solue quattuor angelos,
 qui alligati sunt in flumine magno Eufrate. Et ¹⁵ 8. 7.
 soluti sunt quattuor angeli, qui parati erant in
 horam, et diem, et mensem, et annum : ut oc-
 ciderent tertiam partem hominum. Et nume- ¹⁶
 rus equestris exercitus uicies milies dena milia:
 audiui numerum eorum. Et ita uidi equos in ¹⁷
 uisione : et qui sedebant super eos, habebant
 loricas igneas, et hyacintinas, et sulphureas, et
 capita equorum erant tamquam capita leonum:
 et de ore ipsorum procedit ignis, et fumus, et
 sulphur. Ab his tribus plagis occisa est tertia ¹⁸
 pars hominum, de igne, et fumo, et sulphure,
 qui procedebat ex ore ipsorum. Potestas enim ¹⁹
 equorum in ore eorum est, et in caudis eorum:
 nam caudae eorum similes serpentibus, ha-
 bentes capita : et in his nocent. Et ceteri ²⁰
 homines, qui non sunt occisi in his plagis, ne-
 que paenitentiam egerunt de operibus ma-
 num suarum, ut non adorarent daemonia et
 simulacra aurea et argentea, et aerea et lapidea,
 et lignea, quae neque uidere possunt, neque
 audire, neque ambulare : et non egerunt pae- ²¹
 nitentiam ab homicidiis suis, neque a uenefi-
 ciis suis, neque a fornicatione sua, neque a
 furtis suis.

Ps. 113 (5). 4,
 134 (5). 15
 17.
 Es. 2. 3, 44.
 10 20.
 Dan. 5. 4.
 1 Cor. 10. 20.

4 Reg. (2
 Reg.) 9. 22.

Et uidi alium angelum fortem descenden- ¹⁰
 tem de caelo, amictum nube et iris in capite
 eius, et facies eius erat ut sol, et pedes eius

Apoc. 5. 2,
 18. 21.

¹³ uocem unam CDSC ex + quattuor SC ¹⁴ Euphrate SC
¹⁶ milia + et CDSC ¹⁷ hyacintinas SC ipsorum : eorum
 SC ¹⁸ + Et ad init. SC et pr. + de SC quae procedebant
 SC ex : de SC ²⁰ adorent AG simulacra etiam C :
 simulachra S

- 2 tamquam columna ignis : et habebat in manu
sua libellum apertum : et posuit pedem suum
dextrum super mare, sinistrum autem super
3 terram : et clamauit uoce magna, quemadmo-
dum cum leo rugit. Et cum clamasset, locuta
4 sunt septem tonitrua uoces suas. Et cum
locuta fuissent septem tonitrua, scripturus
eram : et audiui uocem de caelo dicentem :
Signa quae locuta sunt septem tonitrua : noli
5 ea scribere. Et angelus, quem uidi stantem
supra mare, et supra terram, leuauit manum
6 suam ad caelum : et iurauit per uiuentem in
saecula saeculorum, qui creauit caelum et ea
quae in illo sunt, et terram et ea quae in ea
sunt, et mare et ea quae in eo sunt : Quia tem-
7 pus amplius non erit : sed in diebus uocis sep-
timi angeli, cum coeperit tuba canere, consum-
mabitur mysterium Dei, sicut euangelizauit
8 per seruos suos prophetas. Et uox quam au-
diui de caelo iterum loquentem mecum, et di-
centem : Uade, accipe librum apertum de ma-
nu angeli stantis supra mare, et supra terram.
9 Et abii ad angelum, dicens ei ut daret mihi
librum. Et dicit mihi : Accipe librum, et de-
uora illum : et faciet amaricare uentrem tuum,
10 sed in ore tuo erit dulce tamquam mel. Et
accepi librum de manu angeli, et deuoraui
eum : et erat in ore meo tamquam mel dulce :

10. 1 columnae C^{SC} 4 tonitrua *pr.* + uoces suas V^{SC} ;
deinde + ego C, + et ego S dicentem + mihi S^C tonitrua
scc. + et S^C 5 angelum ACFG super *bis* DG^{SC}, sec. V
6 illo : eo D^{SC} ea *quart.* ADV^{SC} : om. CFG > non erit
amplius S^C 7 canere *sine addit.* CFV^{SC} : + et AG, + tunc D
8 Et uox quam audiui : et uocem audiui D, > Et audiui uocem
S^C Uade + et D^{SC} super *bis* D^{SC}, sec. V 9 dixit S^C
amaricari S^C 10 eum *pr.* : illum D^{SC}

et cum deuorassem eum, amaricatus est uenter
meus. Et dicunt mihi : Oportet te iterum pro- 11 Hier. 1. 10.
phetare populis et gentibus, et linguis, et regi-
bus multis.

Et datus est mihi calamus similis uirgae, di- 11 Ezech. 40. 3.
cens : Surge et metire templum Dei, et altare, Zach. 2. 1, 2.
et adorantes in eo. Atrium autem, quod est 2 Apoc. 21.
foris templum, eice foras, et ne metieris eum : 15, 16.
quoniam datum est gentibus, et ciuitatem Ezech. 40. 17,
sanctam calcabunt mensibus quadraginta duo- 20.
bus. Et dabo duobus testibus meis, et pro- 3 Ps. 78 (9). 1.
phetabunt diebus mille ducentis sexaginta, Ier. 21. 24.
amicti saccos. Hi sunt duae oliuae et duo 4 Apoc. 13. 5.
candelabra in conspectu Domini terrae stantes. 12. 6.
Et si quis eos uoluerit nocere, ignis exiet de 5 Zach. 4. 3,
ore illorum, et deuorabit inimicos eorum : et 11 14.
si quis uoluerit eos laedere, sic oportet eum 4 Reg. (2
occidi. Hi habent potestatem claudendi cae- 6 Reg.) 1. 10,
lum, ne pluat diebus prophetiae ipsorum : et 12.
potestatem habent super aquas conuertendi Ier. 9. 54.
eas in sanguinem, et percutere terram omni 3 Reg. (1
plaga quotienscumque uoluerint. Et cum 7 Reg.) 17. 1.
finierint testimonium suum, bestia quae as- Iac. 5. 17.
cendit de abyssu faciet aduersus illos bellum, Ex. 7. 20.
et uincet illos, et occidet illos. Et corpora 8 Apoc. 13. 1,
eorum in plateis ciuitatis magnae quae uoca- 17. 8.
tur spiritaliter Sodoma et Aegyptus, ubi et Do- Dan. 7. 21.
minus eorum crucifixus est. Et uidebunt de 9 Apoc. 16. 19,
populis et tribubus, et linguis et gentibus cor- 17, 18, 18.
Es. 1. 10.

¹¹ dicunt A*CG : dicit A^cDFV, dixit SC > Gentibus, et populis
SC 11. ¹ dicens : et dictum est mihi SC ² foris : infra S
metiaris A^cSC eum : illud SC ³ saccis VSC ⁴ stantia S
⁵ > uoluerit eos pr. SC illorum : eorum DSC, ipsorum A
⁷ aduersum SC illos pr. : eos D^cGSC illos tert. : eos DSC
⁸ eorum sine addit. A*FG : +iacebunt DVSC, et > in plat. ciu.
magnae iacebunt A^c ⁹ > tribubus, et populis SC

pora eorum per tres dies et dimidium : et corpora eorum non sinunt poni in monumentis.

10 Et inhabitantes terram gaudebunt super illos, et iucundabuntur: et munera mittent inuicem, quoniam hi duo prophetae cruciauerunt eos

Ezec. 37. 10. 11 qui inhabitant super terram. Et post dies tres et dimidium, spiritus uitae a Deo intrauit in eos: et steterunt super pedes suos, et timor magnus cecidit super eos qui uiderunt eos.

Apoc. 4. 1. 12 Et audierunt uocem magnam de caelo dicentem illis: Ascendite huc. Et ascenderunt in caelum in nube: et uiderunt illos inimici eorum.

4 Reg. (2 Reg.) 2. 11.

Apoc. 6. 12. 13 rum. Et in illa hora factus est terrae motus magnus, et decima pars ciuitatis cecidit: et occisi sunt in terrae motu nomina hominum septem milia: et reliqui in timorem sunt missi, et dederunt gloriam Deo caeli.

Ios. 7. 19.

Ioh. 9. 24.

Apoc. 9. 12. 14 Uae secundum abiit: ecce uae tertium ueniet cito.

10. 7. 15 Et septimus angelus tuba cecinit: et factae sunt uoces magnae in caelo dicentes: Factum est regnum huius mundi, Domini nostri et Christi eius, et regnabit in saecula saeculorum.

Dan. 2. 44.

7. 27.

Lc. 1. 33.

Apoc. 4. 4. 16 rum. Et uiginti quattuor seniores, qui in conspectu Dei sedent in sedibus suis, ceciderunt

10.

4. 8, 19. 6. 17 in facies suas, et adorauerunt Deum,¹ dicentes: Gratias agimus tibi Domine Deus omnipotens, qui es, et qui eras: quia accepisti uirtutem

Ps. 2. 1, 5. 18 tuam magnam, et regnasti. Et iratae sunt gentes,

Dan. 7. 10.

Apoc. 20. 12.

2 Thess. 1. 6.

7.

et aduenit ira tua, et tempus mortuorum iudicari, et reddere mercedem seruis tuis prophetis, et sanctis, et timentibus nomen tuum pu-

⁹ sinent SC ¹⁰ habitabant SC ¹² illis: eis SC ¹³ occisa FSC
¹⁴ abiit + et ASC ¹⁵ saeculorum + Amen CSC
¹⁷ Deus + noster GS eras + et qui venturus es SC

sillis et magnis, et exterminandi eos qui cor-
ruperunt terram.

Et apertum est templum Dei in caelo : et ¹⁹ uisa est arca testamenti eius in templo eius, et facta sunt fulgura, et uoces, et terrae motus, et grando magna. Apoc. 11. 1, 15. 5.
3 Reg. (1 Reg.) 8. 6.
Heb. 9. 4.

Et signum magnum apparuit in caelo : mulier ¹² amicta sole, et luna sub pedibus eius, et in capite eius corona stellarum duodecim : et ² in utero habens et clamat parturiens, et cruciatur ut pariat. Et uisum est aliud signum in ³ caelo : et ecce draco magnus rufus, habens capita septem et cornua decem : et in capitibus suis septem diademata, et cauda eius tra- ⁴ hebat tertiam partem stellarum caeli, et misit eas in terram : et draco stetit ante mulierem quae erat paritura, ut cum peperisset, filium eius deuoraret. Et peperit filium masculum, ⁵ qui recturus erit omnes gentes in uirga ferrea : et raptus est filius eius ad Deum, et ad thronum eius. Et mulier fugit in solitudinem, ubi ⁶ habet locum paratum a Deo, ut ibi pascant illam diebus mille ducentis sexaginta. Apoc. 15. 1.
13. 2, 4,
16. 13, 20. 2.
Dan. 7. 7.
Dan. 8. 10.
Mt. 2. 16.
Ps. 2. 9.
Apoc. 2. 27,
19. 15.
11. 2, 3, 13. 5.

Et factum est proelium in caelo : Michahel ⁷ et angeli eius proeliabantur cum dracone : et draco pugnabat et angeli eius : et non ualu- ⁸ erunt, neque locus inuentus est eorum amplius in caelo. Et proiectus est draco ille magnus, ⁹ serpens antiquus, qui uocatur Diabolus, et Sathanas, qui seducit uniuersum orbem : proiectus Dan. 10. 13,
21, 12. 1.
Iuda 9.
Lc. 10. 18.
Ioh. 12. 31.
Gen. 3. 1, 14.

¹⁹ uoces + et tonitrua S ^{12. 1} paruit AG ² et sec. om.
DSC clamat CG, clamabat DFVSC : clamans A cruciatur
SC ³ suis : eius CFSCT > diademata septem SC ⁵ erit :
erat SC ⁶ habebat DSC illam : eam SC ⁷ proelium
(prael. CT) + magnum SC Michael SC praeliabantur CT (non
S) ⁹ orbem + et SC

est in terram, et angeli eius cum illo missi sunt.

Apoc. 11. 15. 10 Et audiui uocem magnam in caelo dicentem :
Nunc facta est salus et uirtus, et regnum Dei
Iob. 1. 9, 2. 5. nostri et potestas Christi eius : quia proiectus
Zach. 3. 1. est accusator fratrum nostrorum, qui accusa-
bat illos ante conspectum Dei nostri die ac
Apoc. 7. 14, 11 nocte. Et ipsi uicerunt illum propter sangui-
15. 2. nem Agni, et propter uerbum testimonii sui,
et non dilexerunt animas suas usque ad mor-
tem. Propterea laetamini caeli, et qui habitatis
Ps. 95 (6). 11. 12 in eis. Uae terrae et mari, quia descendit dia-
Es. 44. 23. bolus ad uos, habens iram magnam, sciens
quod modicum tempus habet.

13 Et postquam uidit draco quod proiectus est
in terram, persecutus est mulierem quae pe-
Dan. 7. 25, 14 perit masculum : et datae sunt mulieri duae
12. 7. alae aquilae magnae ut uolaret in desertum
in locum suum, ubi alitur per tempus et tem-
pora, et dimidium temporis a facie serpentis.

15 Et misit serpens ex ore suo post mulierem
aquam tamquam flumen, ut eam faceret trahi
16 a flumine. Et adiuuit terra mulierem, et ape-
ruit terra os suum, et absorbit flumen quod

Gen. 3. 15. 17 misit draco de ore suo. Et iratus est draco
in mulierem : et abiit facere proelium cum reli-
quis de semine eius, qui custodiunt mandata

Apoc. 14. 12. 18 Dei, et habent testimonium Iesu. Et stetit
super harenam maris.

12. 3, 16. 13, 17. 12. 13 Et uidi de mare bestiam ascendentem, ha-
bentem capita septem et cornua decem, et
super cornua eius decem diademata, et super

Dan. 7. 4-7. 2 capita eius nomina blasphemiae. Et bestia

¹¹ illum : eum SC animam suam AG ¹³ est pr. : esset
FSC ¹⁴ > alae duae SC ¹⁷ praelium C (non S) Iesu
+ Christi CSC ¹⁸ steti CG supra FSC 13. ¹ mari DVSC

quam uidi, similis erat pardo, et pedes eius
sicut ursi, et os eius sicut os leonis. Et dedit
illi draco uirtutem suam, et potestatem ma-
gnam. Et unum de capitibus suis quasi occi- 3 Apoc. 17. 8.
sum in mortem : et plaga mortis eius curata 11.
est. Et admirata est uniuersa terra post be-
stiam. Et adorauerunt draconem, quia dedit 4
potestatem bestiae : et adorauerunt bestiam,
dicentes : Quis similis bestiae ? et quis poterit
pugnare cum ea ? Et datum est ei os loquens 5
magna, et blasphemiae : et data est illi potestas
facere menses quadraginta duos. Et aperuit 6
os suum in blasphemias ad Deum, blasphemare
nomen eius et tabernaculum eius, et eos qui
in caelo habitant. Et datum est illi bellum 7
facere cum sanctis, et uincere illos : et data
est ei potestas in omnem tribum et populum,
et linguam et gentem : et adorabunt eum om- 8
nes qui inhabitant terram, quorum non sunt
scripta nomina in libro uitae Agni qui occisus
est ab origine mundi. Si quis habet aurem, 9
audiat. Qui in captiuitatem, in captiuitatem 10
uadit : qui in gladio occiderit, oportet eum
gladio occidi. Hic est patientia et fides
sanctorum.

Et uidi aliam bestiam ascendentem de terra, 11 16. 13.
et habebat cornua duo similia Agni, et loque-
batur sicut draco. Et potestatem prioris be- 12
stiae omnem faciebat in conspectu eius : et
fecit terram et inhabitantes in ea adorare be-

² sicut *pr.* + pedes *SC* ³ et ad *init.* sine *addit.* ACG : + uidi
DFV*SC* ⁴ quia : qui *SC* ⁵ et blasphemiae : et
blasphemias D*SC* ; blasphemiae (*sine* et) A illi : ei D*SC*
⁷ > est datum *SC* illos : eos *SC* ei : illi *SC* ⁸ adora-
uerunt V*SC* eam G**SC* ¹⁰ captiuitatem *pr.* + duxerit DV*SC*
uadet C*SC* ¹² habitantes AG*SC*

- stiam primam, cuius curata est plaga mortis.
- Mt. 24. 24. 13 Et fecit signa magna, ut etiam ignem faceret
 2 Thess. 2. 9-11. de caelo descendere in terram in conspectu
 3 Reg. (1 14 hominum. Et seducit habitantes terram pro-
 Reg.) 18. 38. pter signa quae data sunt illi facere in conspectu
 4 Reg. (2 bestiae, dicens habitantibus in terra, ut faciant
 Reg.) 1. 10. imaginem bestiae quae habet plagam gladii, et
 Apoc. 19. 20. 15 uixit. Et datum est illi ut daret spiritum ima-
 14. 9, 11. gini bestiae, ut et loquatur imago bestiae: et
 16. 2. 16 bestiae, occidatur. Et faciet omnes, pusillos
 et magnos, et diuites et pauperes, et liberos et
 17 in frontibus suis: et ne quis possit emere aut
 uendere, nisi qui habet character nominis be-
 17. 9. 18 stiae, aut numerum nominis eius. Hic sa-
 pientia est. Qui habet intellectum, computet
 numerum bestiae: numerus enim hominis est:
 et numerus eius est sescenti sexaginta sex.
7. 4, 22. 4. 14 Et uidi: et ecce Agnus stabat supra montem
 Sion, et cum illo centum quadraginta quattuor
 milia habentes nomen eius et nomen Patris
 1. 15, 19. 6. 2 eius scriptum in frontibus suis. Et audiui
 15. 2, 3. uocem de caelo, tamquam uocem aquarum
 multarum, et tamquam uocem tonitruui magni:
 et uocem quam audiui, sicut citharoedorum
 5. 9. 3 citharizantium in citharis suis. Et cantabant
 Ps. 32 (3). 3. quasi canticum nouum ante sedem, et ante
 quattuor animalia, et seniores: et nemo pote-
 rat dicere canticum, nisi illa centum quadra-

¹⁴ seduxit SC terram: in terra DSC, in terram V ¹⁵ > et
 vt SC ut tert. om. AG adorauerint GSC occidantur AGSC
¹⁶ characterem (D)SC manu + sua SC ¹⁷ characterem (D)G,
 characterem SC nominis CDFV: nomen G, aut nomen SC;
 nomine A ¹⁸ est tert. om. CSC sexcenti CSC 14. ¹ illo:
 eo SC ³ discere G^o

ginta quattuor milia, qui empti sunt de terra.

Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati: uirgines enim sunt. Hi sunt qui sequuntur Agnum quocumque abierit. Hi empti sunt ex hominibus primitiae Deo et Agno, ¹ et ⁵ in ore ipsorum non est inuentum mendacium: sine macula sunt.

Et uidi alterum angelum uolantem per medium caelum, habentem euangelium aeternum, ut euangelizaret sedentibus super terram, et super omnem gentem, et tribum, et linguam, et populum: ¹ dicens magna uoce: Timete ⁷ Deum, et date illi honorem, quia uenit hora iudicii eius: et adorare eum qui fecit caelum, et terram, et mare, et fontes aquarum.

Et alius angelus secutus est dicens: Cecidit, ⁸ cecidit Babylon illa magna: quae a uino irae fornicationis suae potionauit omnes gentes.

Et alius angelus tertius secutus est illos, ⁹ dicens uoce magna: Si quis adorauerit bestiam, et imaginem eius, et acceperit caracterem in fronte sua, aut in manu sua: et hic bibet de ¹⁰ uino irae Dei, qui mixtus est mero in calice irae ipsius, et cruciabitur igne et sulphure in conspectu angelorum sanctorum, et ante conspectum Agni: et fumus tormentorum eorum ¹¹ in saecula saeculorum ascendit: nec habent requiem die ac nocte, qui adorauerunt bestiam et imaginem eius, et si quis acceperit caracte-

⁴ hi sunt qui *sec. cum* DF: hi qui AG; hi *tantum* CVSC ierit
FVSC hominibus: omnibus A*CF ⁵ ipsorum: eorum SC
macula + enim A^cCDSC sunt + ante thronum Dei SC ⁶ caeli
SC ⁷ Deum: Dominum SC *om.* et (*ante mare*) DFSC
⁸ potionauit: potauit CVSC ⁹ *om.* alius A^cVSC > tertius
Angelus SC caracterem SC ¹⁰ quod mixtum D, quod
mistum SC ¹¹ ascendit AF: ascendet CDGVSC > asc. in .
saec. saeculorum SC accepit AC(D)G^c caracterem SC

12. 17, 13. 10. 12 rem nominis eius. Hic patientia sanctorum est, qui custodiunt mandata Dei, et fidem Iesu.

20. 6. 13 Et audiui uocem de caelo dicentem: Scribe: 1 Cor. 15. Beati mortui qui in Domino moriuntur. A mo- 54-58. do iam dicit Spiritus, ut requiescant a laboribus suis: opera enim illorum sequuntur illos.

Dan. 7. 13. 14 Et uidi et ecce nubem candidam: et super Apoc. 1. 13. nubem sedentem similem Filio hominis, habentem in capite suo coronam auream, et in

Joel. 3. 13. 15 manu sua falcem acutam. Et alter angelus exiuit de templo, clamans uoce magna ad sedentem super nubem: Mitte falcem tuam et mete, quia uenit hora ut metatur, quoniam 16 aruit messis terrae. Et misit qui sedebat super nubem falcem suam in terram, et messa est terra.

17 Et alius angelus exiuit de templo quod est 18 in caelo, habens et ipse falcem acutam. Et alius angelus de altari, qui habet potestatem supra ignem: et clamauit uoce magna ad eum qui habebat falcem acutam, dicens: Mitte falcem tuam acutam, et uindemia botros uineae

Apoc. 19. 15. 19 terrae: quoniam maturae sunt uuae eius. Et misit angelus falcem suam in terram, et uindemiauit uineam terrae, et misit in lacum irae

Es. 63. 3. 20 Dei magnum: et calcatus est lacus extra ciuitatem, et exiuit sanguis de lacu usque ad frenos equorum per stadia mille sescenta.

Apoc. 16. 1, 17. 1, 21. 9. 15 Et uidi aliud signum in caelo, magnum et mirabile, angelos septem habentes plagas se-

13 dicentem + mihi DSC 15 alter: alius SC 16 messa est terra AC (terram) DG, et demessa est terra C: messuit terram FV; demessuit eam S 18 angelus + exiuit SC habet: habebat SC om. ad eum A*CFG 19 suam + acutam SC 20 sescenta AD (cf. 13. 18): sexcenta CFGVSC

ptem nouissimas, quoniam in illis consummata est ira Dei.

Et uidi tamquam mare uitreum mixtum igne, 2 et eos qui uicerunt bestiam, et imaginem illius, et numerum nominis eius, stantes supra mare uitreum, habentes citharas Dei: et cantantes 3 canticum Mosi serui Dei, et canticum Agni, dicentes: Magna et mirabilia opera tua, Domine Deus omnipotens: iustae et uerae uiae tuae, Rex saeculorum. Quis non timebit te, 4 Domine, et magnificabit nomen tuum? quia solus pius: quoniam omnes gentes uenient et adorabunt in conspectu tuo, quoniam iudicia tua manifestata sunt.

Et post haec uidi, et ecce apertum est tem- 5 plum tabernaculi testimonii in caelo: et exie- 6 runt septem angeli habentes septem plagas de templo, uestiti lapide mundo candido, et praecincti circa pectora zonis aureis. Et unus ex 7 quattuor animalibus dedit septem angelis septem fialas aureas plenas iracundiae Dei uiuentis in saecula saeculorum. Et impletum 8 est templum fumo a maiestate Dei, et de uirtute eius: et nemo poterat introire in templum donec consummarentur septem plagae septem angelorum.

Et audiui uocem magnam de templo di- 16 centem septem angelis: Ite, et effundite septem fialas irae Dei in terram.

Et abiit primus et effudit fialam suam in 2

4. 6, 12. 11, 13. 14, 17.

Ex. 15. 1.
Dt. 32.
Apoc. 5. 9, 12.
Ps. 65 (6). 3, 138 (9). 14.
Hier. 10. 7.
Ps. 85 (6). 9, 64. 3 (85. 2).
Mal. 1. 11.

Apoc. 11. 19.
Ex. 25. 21, 22.
Ezec. 28. 13.
Apoc. 1. 13.

4. 6.

Ex. 40. 32, 33.
3 Reg. (1 Reg.) 8. 10, 11.
Es. 6. 4.

Ps. 78 (9). 6.
Hier. 10. 25.
Soph. 3. 8.

15. 2 mistum SC illius: eius VSC supra: super ADSC
3 mirabilia + sunt SC uerae + sunt SC tuae + Domine S
4 pius sine addit. A*CG: + es A°DFVSC manifestata cum
AG°V, et manifesta DFSC: magnificata CG* 6 lapide: lintiamine
D; lino SC mundo + et SC 7 unum DSC ex: de CSC
16. 2 primus + Angelus S

- Dt. 28. 35.
Ex. 9. 9-11.
Apoc. 13.
13-16.
- Ex. 7. 20.
Apoc. 8. 8, 9.
Sap. 11. 7.
- Ps. 118 (9).
137.
Apoc. 11. 17.
18. 24.
Es. 49. 26.
- Apoc. 15. 3,
19. 2.
13. 2; 8. 12. 10
Ex. 10. 22.
Es. 8. 21, 22.
- terram : et factum est uulnus saeuum ac pessimum in homines qui habent characterem bestiae, et eos qui adorauerunt imaginem eius.
- 3 Et secundus effudit fialam suam in mare, et factus est sanguis tamquam mortui : et omnis anima uiuens mortua est in mari.
- 4 Et tertius effudit fialam suam super flumina, et super fontes aquarum, et factus est sanguis.
- 5 Et audiui angelum aquarum dicentem : Iustus es, qui es et qui eras, sanctus, quia haec iudiciasti : quia sanguinem sanctorum et prophetarum effuderunt, et sanguinem eis dedisti bibere : digni sunt. Et audiui altare dicens : Etiam, Domine Deus omnipotens, uera et iusta iudicia tua.
- 8 Et quartus effudit fialam suam in solem, et datum est illi aestu afficere homines et igni : 9 et aestuauerunt homines aestu magno, et blasphemauerunt nomen Dei habentis potestatem super has plagas, neque egerunt paenitentiam ut darent illi gloriam.
- 10 Et quintus effudit fialam suam super sedem bestiae : et factum est regnum eius tenebrosum, et conmanducauerunt linguas suas prae dolore : et blasphemauerunt Deum caeli prae doloribus et uulneribus suis, et non egerunt paenitentiam ex operibus suis.

² ac: et *SC* habent *cum* *CFG*: habebant *ADVSC* characterem *SC* et eos *CDFG*: et in eos *AVSC* adorauerunt + bestiam et *S* ³ secundus + Angelus *SC* ⁴ tertius + Angelus *S* ⁵ es *pr.* + Domine *DSC* quia *ADG*: qui *CFVSC* ⁶ digni sunt *cum* *CF*: ut digni sunt *AGV*; digni enim sunt *SC*; quia digni sunt morti *D* ⁷ altare dicens *FG*, *cf.* alterum dicens *A*: de altare (-ri *D*) dicentem *CD*, ab altari (-teri *) dicens *V*: alterum dicentem *S*; alterum ab altari dicentem *C* ⁸ quartus + Angelus *DSC* afficere: affligere *DVSC* igne *S* ¹⁰ quintus + Angelus *DSC* conmanducauerunt *SC*

Et sextus effudit fialam suam in flumen ¹² Apoc. 9. 14.
illud magnum Eufraten, et siccauit aquam ^{Es. 11. 15,}
eius, ut praepararetur uia regibus ab ortu so- ^{44. 27.}
lis. Et uidi de ore draconis, et de ore bestiae, ^{Hier. 50. 38,}
et de ore pseudoprophetae, spiritus tres in- ^{51. 32, 36.}
mundos in modum ranarum : sunt enim spi- ^{Apoc. 12. 3,}
ritus daemoniorum facientes signa, et proce- ^{13. 1, 19. 20.}
dunt ad reges totius terrae congregare illos in ¹⁴ 19. 19.
proelium ad diem magnum Dei omnipotentis. ^{Mt. 24. 24.}

Ecce uenio sicut fur. Beatus qui uigilat et ¹⁵ Apoc. 3. 3,
custodit uestimenta sua, ne nudus ambulet, et ^{18.}
uideant turpitudinem eius. Et congregauit ¹⁶ 1 Thess. 5. 2.
illos in locum qui uocatur Hebraice Herma- ^{Apoc. 19. 19.}
gedon. ^{Iud. 5. 19.}
^{2 Par. 35.}

Et septimus effudit fialam suam in aerem, ¹⁷ 22-24.
et exiuit uox magna de templo a throno di- ^{Zach. 12. 11.}
cens : Factum est. Et facta sunt fulgura, et ¹⁸ Apoc. 11. 15,
uoces, et tonitrua, et terrae motus factus est ^{21. 6.}
magnus, qualis numquam fuit ex quo homines ^{4. 5, 6. 12.}
fuerunt super terram, talis terrae motus sic ¹⁹ 11. 8, 13, 14.
magnus. Et facta est ciuitas magna in tres ^{8, 10, 17. 18.}
partes : et ciuitates gentium ceciderunt : et ²⁰ 6. 14, 20. 11.
Babylon magna uenit in memoriam ante ²¹ Ex. 9. 23.
Deum, dare ei calicem uini indignationis irae ^{Ios. 10. 11.}
eius. Et omnis insula fugit, et montes non
sunt inuenti. Et grando magna sicut talentum
descendit de caelo in homines : et blasphe-
mauerunt homines Deum propter plagam
grandinis, quoniam magna facta est uehe-
menter.

Et uenit unus de septem angelis, qui habet **17**

¹² sextus + Angelus DSC Euphraten SC ¹³ pseudopro-
phetae + exire S ¹⁴ praelium C (non S) > omnip. Dei SC
¹⁶ congregabit DGSC Armageddon S, Armagedon C ¹⁷ se-
ptimus + Angelus DSC ¹⁹ ei : illi SC ²¹ > Deum homines
SC magna facta : magnificata DG*

15. 1, 19. 2. bant septem fialas, et locutus est mecum di-
 Es. 23. 15-17. cens : Ueni, ostendam tibi damnationem me-
 Hier. 51. 13. retricis magnae, quae sedet super aquas mul-
 Nah. 3. 4. tas, ¹ cum qua fornicati sunt reges terrae, et
 Apoc. 14. 8, 2 inebriati sunt qui inhabitant terram de uino
 18. 3, 9. prostitutionis eius. Et abstulit me in deser-
 12. 3, 13. 1. 3 tum in spiritu. Et uidi mulierem sedentem
 super bestiam coccineam, plenam nominibus
 blasphemiae, habentem capita septem et cornua
 18. 6, 12, 16. 4 decem. Et mulier erat circumdata purpura
 Hier. 51. 7. et coccino, et inaurata auro, et lapide pretioso
 et margaritis, habens poculum aureum in ma-
 2 Thess. 2. 7. 5 ditia fornicationis eius : et in fronte eius no-
 Apoc. 14. 8. men scriptum : *Mysterium : Babylon magna,*
mater fornicationum, et abominationum terrae.
 10. 6, 18. 24. 6 Et uidi mulierem ebriam de sanguine sancto-
 rum, et de sanguine martyrum Iesu. Et mi-
 7 ratus sum cum uidissem illam admiratione
 magna. Et dixit mihi angelus : Quare mira-
 ris? Ego tibi dicam sacramentum mulieris,
 et bestiae quae portat eam, quae habet capita
 13. 1, 2, 3, 12. 8 septem, et cornua decem. Bestia quam uidi-
 sti, fuit et non est, et ascensura est de abyssu,
 et in interitum ibit : et mirabuntur inhabitantes
 3. 5, 13. 8. terram, quorum non sunt scripta nomina in
 libro uitae a constitutione mundi, uidentes
 13. 18. 9 bestiam quia erat et non est. Et hic est sen-
 sus, qui habet sapientiam. Septem capita se-
 ptem montes sunt super quos mulier sedet, et
 10 reges septem sunt. Quinque ceciderunt. unus
 est, et alius nondum uenit : et cum uenerit,

17. ³ > in spiritu in desertum SC ⁴ inaurato C (1593, 1598)
 abominatione F^c (-nem *) SC inmunditiae A^c, inmunditiarum D
⁷ > dicam tibi SC ⁸ mirabantur AFG^c quia : quae DV SC

oportet illum breue tempus manere. Et be-¹¹
stia quae erat et non est, et ipsa octaua est : et
de septem est, et in interitum uadet. Et de-^{12 13. 1.}
cem cornua quae uidisti, decem reges sunt, qui
regnum nondum acceperunt, sed potestatem
tamquam reges una hora accipiunt post be-
stiam. Hi unum consilium habent, et uirtutem¹³
et potestatem suam bestiae tradent. Hi cum¹⁴
Agnos pugnabunt, et Agnus uincet illos : quo-<sup>19. 14, 16.
1 Tim. 6. 15.
Dt. 10. 17.</sup>
niam Dominus dominorum est et Rex regum,
et qui cum illo sunt, uocati, electi, et fideles.
Et dixit mihi : Aquas quas uidisti ubi mere-^{15 Es. 8. 7.}
trix sedet, populi sunt, et gentes et linguae.
Et decem cornua quae uidisti, et bestiam : hi¹⁶
odient fornicariam, et desolatam facient illam
et nudam, et carnes eius manducabunt, et ip-
sam igni concremabunt. Deus enim dedit in¹⁷
corda eorum ut faciant quod est illi placitum :
ut dent regnum suum bestiae donec consum-
mentur uerba Dei. Et mulier quam uidisti¹⁸
est ciuitas magna, quae habet regnum super
reges terrae.

Et post haec uidi alium angelum descen-<sup>18 10. 1.
Ezec. 43. 2.</sup>
dentem de caelo, habentem potestatem ma-
gnam : et terra inluminata est a gloria eius.
Et exclamauit in forti uoce dicens : Cecidit,²
cecidit Babylon magna : et facta est habitatio
daemoniorum, et custodia omnis spiritus in-
mundi, et custodia omnis uolucris immundae:
quia de ira fornicationis eius biberunt omnes³
gentes : et reges terrae cum illa fornicati sunt:

¹¹ uadit SC ¹² accipiunt AFG : accipient CDVSC ¹⁴ uocati
+ et DGS ¹⁵ aquae DSC ¹⁶ et bestiam : in bestia SC
igne S ¹⁷ > placitum est illi DSC ^{18. 2} forti uoce :
fortitudine SC ¹⁸ immundae + et odibilis CSC ³ ira : uino
irae SC

et mercatores terrae de uirtute deliciarum eius diuites facti sunt.

- Es. 48. 20, 52. 11. 4 Et audiui aliam uocem de caelo, dicentem :
Hier. 50. 8, 51. 6, 45. Exite de illa populus meus : ut ne participes
2 Cor. 6. 17. sitis delictorum eius, et de plagis eius non ac-
Gen. 18. 20, 21. 5 cipiatis. Quoniam peruenerunt peccata eius
Hier. 51. 9. usque ad caelum, et recordatus est Dominus
Ps. 136 (7). 8. 6 iniquitatum eius. Reddite illi sicut ipsa red-
Hier. 50. 29, 51. 49. didit : et duplicate duplicia secundum opera
Es. 47. 7, 8. 7 plum. Quantum glorificauit se, et in deliciis
Ezec. 28. 2-8. fuit, tantum date illi tormentum et luctum.
Soph. 2. 15. Quia in corde suo dicit : Sedeo regina, et ui-
Es. 47. 9. 8 dua non sum, et luctum non uidebo : ideo in
Apoc. 17. 6. una die uenient plagae eius, mors et luctus
Es. 23. 17. 9 Deus qui iudicabit illam. Et flebunt et plan-
Ezec. 26. 16, 17, 27. 30, 35. gent se super illam reges terrae, qui cum illa
Es. 21. 9, Hier. 51. 8, Apoc. 14. 8. fornicati sunt, et in deliciis uixerunt, cum uide-
11-19 10 rint fumum incendii eius : longe stantes pro-
Ezec. 27. 12-36. pter timorem tormentorum eius, dicentes :
Uae, uae, ciuitas illa magna Babylon, ciuitas
illa fortis : quoniam una hora uenit iudicium
11 tuum. Et negotiatores terrae flebunt et luge-
12 bunt super illam, quoniam merces eorum ne-
13 mo emet amplius : merces auri et argenti, et
lapidis pretiosi et margaritae, et byssi et pur-
purae, et serici, et cocci : et omne lignum thyi-
num, et omnia uasa eboris, et omnia uasa de
lapide pretioso, et aeramento, et ferro, et mar-
more : et cinnamomum et amomum et odora-
mentorum, et ungenti et turis, et uini et olei,

⁶ sicut + et A²SC reddidit + uobis V²SC quod : quo FG²SC
miscuit + uobis S miscete SC ⁸ igne SC ¹² merces CDF²SC :
mercem AG, mercedem V ¹³ et amomum om. C thuris C

et similiae et tritici, et iumentorum et ouium,
 et equorum et redarum, et mancipiorum et
 animarum hominum. Et poma tua desiderii ¹⁴
 animae discessit a te, et omnia pingua et clara
 perierunt a te, et amplius illa iam non inue-
 nient. Mercatores horum, qui diuites facti sunt ¹⁵
 ab ea, longe stabunt propter timorem tormen-
 torum eius, flentes ac lugentes, ¹ et dicentes : ¹⁶
 Uae, uae, ciuitas illa magna, quae amicta erat
 byssino, et purpura et cocco, et deaurata est
 auro, et lapide pretioso et margaritis : quo- ¹⁷ Es. 23. 14.
 niam una hora destitutae sunt tantae diuitiae.
 Et omnis gubernator, et omnes qui in locum
 nauigant, et nautae, et qui maria operantur,
 longe steterunt, et clamauerunt uidentes locum ¹⁸
 incendii eius, dicentes : Quae similis ciuitati
 huic magnae ? Et miserunt puluerem super ¹⁹
 capita sua, et clamauerunt flentes et lugentes,
 dicentes : Uae, uae, ciuitas magna, in qua di-
 uites facti sunt omnes qui habent naues in
 mari de pretiis eius : quoniam una hora deso-
 lata est. Exulta super eam, caelum, et sancti, ²⁰ Dt. 32. 43.
 et Apostoli, et prophetae : quoniam iudicauit Hier. 51. 48.
 Deus iudicium uestrum de illa.

Et sustulit unus angelus fortis lapidem ²¹ Hier. 51.
 quasi molarem magnum, et misit in mare, di- 63, 64.
 ceps : Hoc impetu mittetur Babylon magna
 illa ciuitas, et ultra iam non inuenietur. Et ²² Es. 24. 8.
 uox citharoedorum, et musicorum, et tibia Ezec. 26. 13.

¹³ rhedarum SC ¹⁴ om. tua DSC animae + tuae DSC
 discesserunt VSC ; discedent D clara ACG : praeclara D FVSC
¹⁶ disting. sunt, ab ea longe stabunt SC ¹⁶ bysso DVSC est :
 erat DSC ¹⁷ omnes : omnis CDFSC locum : lacum SC
 nauigat DFSC, nauigauit C maria ACG : mari DF ; in mari
 VSC ¹⁹ dicentes cum FGSC : et dic. AV, dicentesque
 C ; om. plane D ciuitas + illa VSC habebant SC ²⁰ et
 sec. om. CDSC ²¹ > illa magna ciu. A, > ciu. illa magna SC

- canentium, et tuba non audietur in te amplius:
et omnis artifex omnis artis non inuenietur in
te amplius: et uox molae non audietur in te
Hier. 7. 34, 23 amplius: et lux lucernae non lucebit tibi am-
16. 9, 25, 10, plius: et uox sponsi et sponsae non audietur
33. 11. adhuc in te: quia mercatores tui erant prin-
Es. 47. 9. cipes terrae, quia in ueneficiis tuis errauerunt
Hier. 51. 49, 24 omnes gentes. Et in ea sanguis prophetarum
Apoc. 16. 6, et sanctorum inuentus est: et omnium qui in-
17. 6. terfecti sunt in terra.
7. 10. 19 Post haec audiui quasi uocem magnam tur-
barum multarum in caelo dicentium: Alleluia:
18. 20, 2 salus, et gloria, et uirtus Deo nostro est: quia
4 Reg. (2 uera et iusta iudicia sunt eius, qui iudicauit de
Reg.) 9. 7. meretrice magna quae corripit terram in pro-
stitutione sua, et uindicauit sanguinem seruo-
Apoc. 14. 11. 3 rum suorum de manibus eius. Et iterum
dixerunt: Alleluia: et fumus eius ascendit in
4. 4, 6, 10. 4 saecula saeculorum. Et ceciderunt seniores
uiginti quattuor, et quattuor animalia, et ado-
rauerunt Deum sedentem super thronum, di-
Ps. 21. 24 5 centes: Amen: Alleluia. Et uox de throno
(22. 23), 134. exiuit, dicens: Laudem dicite Deo nostro,
1. omnes serui eius et qui timetis eum, pusilli et
Apoc. 1. 15, 6 magni. Et audiui quasi uocem turbae magnae,
4. 1, 6. 1. et sicut uocem aquarum multarum, et sicut
uocem tonitruum magnorum, dicentium: Alle-
Eph. 5. 25- luia: quoniam regnauit Dominus Deus noster
32. Apoc. 21. 7 omnipotens. Gaudeamus et exulemus, et de-
2, 9. mus gloriam ei: quia uenerunt nuptiae Agni,
Ps. 44. 11-16 8 et uxor eius praeparauit se. Et datum est illi
(45. 10-15).
Es. 61. 10.

22 te pr.: ea CF te sec.: ea CV (def. F) te tert.: ea CFV
23 tibi: in te SC 19. 1 om. magnam SC turbarum cum
FGSC: tubarum ACV; aquarum D salus CDFC: laus AGVS
4 vigintiquattuor uno uerbo C 6 turbae GSC: tubae rell. toni-
truorum DSC

ut cooperiatse byssinum splendens, candidum.
Byssinum enim iustificationes sunt sanctorum.
Et dicit mihi : Scribe : Beati, qui ad caenam 9
nuptiarum Agni uocati sunt. Et dicit mihi :
Haec uerba uera Dei sunt. Et cecidi ante 10
pedes eius, ut adorarem eum. Et dicit mihi :
Uide ne feceris : conseruus tuus sum, et fra-
trum tuorum habentium testimonium Iesu.
Deum adora : testimonium enim Iesu est
spiritus prophetiae.

Et uidi caelum apertum, et ecce equus al- 11
bus, et qui sedebat super eum uocabatur Fide-
lis, et Uerax uocatur, et cum iustitia iudicat et
pugnat. Oculi autem eius sicut flamma ignis, et 12
in capite eius diademata multa, habens nomen
scriptum, quod nemo nouit nisi ipse. Et ue- 13
stitus erat uestem aspersam sanguine : et uo-
catur nomen eius, Uerbum Dei. Et exercitus 14
qui sunt in caelo, sequebantur eum in equis
albis, uestiti byssinum album, mundum. Et 15
de ore ipsius procedit gladius acutus, ut in ipso
percutiat gentes : et ipse reget eos in uirga
ferrea : et ipse calcet torcular uini furoris irae
Dei omnipotentis. Et habet in uestimento et 16
in femore suo scriptum : Rex regum, et Domi-
nus dominantium.

Et uidi unum angelum stantem in sole : et 17
clamauit uoce magna, dicens omnibus auibus
quae uolabant per medium caeli : Uenite, con-
gregamini ad caenam magnam Dei : ut mandu- 18

Lc. 14. 15.
Apoc. 21. 5.

22. 8, 9.
Act. 10. 25,
26.

Ioh. 1. 51.
Zach. 6. 3.
Es. 11. 3, 4.
Apoc. 6. 2.

1. 14.
Dan. 10. 6.

Es. 63. 2, 3.
Ioh. 1. 1.

Apoc. 3. 4.

1. 16, 2. 27,
14. 20.
Ps. 2. 9.
Es. 11. 4,
63. 3.

Apoc. 17. 14.

Hier. 12. 9.
Ezec. 39. 17-
20.

⁸ byssino C^{SC} splendenti S^C; *deinde* + et D^{SC} candido
C^{SC} ⁹ dicit : dixit *bis* C, *pr.* S > Dei uera G^{SC} ¹¹ om. uoca-
tur V^{SC} ¹³ ueste aspersa CG^{SC} uocabatur FV^S ¹⁴ byssino
C^{SC} albo C^{SC}; *deinde* + et S^C mundo C^{SC} ¹⁵ ipsius :
eius S^C gladius + ex vtraque parte S^C eas C^{SC} ¹⁶ foemore
S^C ¹⁷ uenite + et S^C

- Apoc. 6. 15. cetis carnes regum, et carnes tribunorum, et carnes fortium, et carnes equorum et sedentium in ipsis, et carnes omnium liberorum ac seruorum, et pusillorum ac magnorum.
11. 7, 13. 1, 19 Et uidi bestiam, et reges terrae, et exercitus
17. 14. eorum congregatos ad faciendum proelium cum illo qui sedebat in equo, et cum exercitu
13. 12 17, 20. 20 eius. Et adprehensa est bestia, et cum illo
Dan. 7. 11. pseudopropheta, qui fecit signa coram ipso, quibus seduxit eos qui acceperunt characterem bestiae, qui et adorant imaginem eius. Uiu
missi sunt hi duo in stagnum ignis ardentis sulphure. Et ceteri occisi sunt in gladio sedentis
super equum, qui procedit de ore ipsius: et omnes aues saturatae sunt carnibus eorum.
10. 1, 9. 1. 20 Et uidi angelum descendentem de caelo, habentem clauem abyssi, et catenam magnam
in manu sua. Et adprehendit draconem, serpentem antiquum, qui est Diabolus et Satanas,
et ligauit eum per annos mille: et misit eum in abyssum, et clausit, et signauit super illum ut non seducat amplius gentes, donec consummentur mille anni: post haec oportet illum solui modico tempore.
- Dan. 7. 9. 4 Et uidi sedes, et sederunt super eas, et iudicium datum est illis: et animas decollatorum propter testimonium Iesu, et propter uerbum Dei, et qui non adorauerunt bestiam, neque imaginem eius, nec acceperunt characterem eius in frontibus aut in manibus suis, et uixerunt et regnauerunt cum Christo mille annis.
- Lc. 20. 35. 5 Ceteri mortuorum non uixerunt donec con
1 Cor. 15. 23. 1 Thess. 4. 16.

18 ac: et bis SC 19 praelium C (non S) 20 illo: illa D,
ca SC characterem SC > et qui CDSC adorauerunt
CDSC 20. 3 anni + et VSC 4 characterem SC

summentur mille anni. Haec est resurrectio
prima. Beatus et sanctus qui habet partem 6
in resurrectione prima: in his secunda mors 2. 11, 21. 8.
non habet potestatem: sed erunt sacerdotes 5. 10.
Dei et Christi, et regnabunt cum illo mille
annis.

Et cum consummati fuerint mille anni, sol- 7
uetur Satanas de carcere suo, et exhibit, et se- 8
ducat gentes quae sunt super quattuor angu- Ezec. 38. 2,
los terrae, Gog et Magog, et congregabit eos 39. 1.
in proelium, quorum numerus est sicut harena
maris. Et ascenderunt super latitudinem ter- 9
rae, et circumierunt castra sanctorum, et ciui- Ezec. 38.
tatem dilectam. Et descendit ignis a Deo de 9, 16.
caelo, et deuorauit eos: et diabolus qui sedu- 10
cebat eos missus est in stagnum ignis et sul- Apoc. 14. 10,
phuris, ubi et bestia et pseudopropheta, et 16. 13, 19. 20.
cruciabuntur die ac nocte in saecula saecu-
lorum.

Et uidi thronum magnum candidum, et se- 11
dentem super eum, a cuius conspectu fugit 4. 2.
terra et caelum, et locus non est inuentus ab 6. 14, 21. 1.
eis. Et uidi mortuos magnos et pusillos stantes 2 Pet. 3. 10.
in conspectu throni, et libri aperti sunt: et Mt. 16. 27,
25. 31.
Et alius liber apertus est, qui est uitae: et iudi- Dan. 7. 10.
cati sunt mortui ex his quae scripta erant in 2 Cor. 5. 10.
libris, secundum opera ipsorum. Et dedit 12
mare mortuos qui in eo erant: et mors et in-
ferus dederunt mortuos qui in ipsis erant: et
iudicatum est de singulis secundum opera ip-
sorum. Et inferus, et mors missi sunt in 14
stagnum ignis: haec mors secunda est, sta-

⁸ praelium *℣* *Inc. u.* 8 *Et ascend.,* 9 *Et descendit,* 10 et
pseudopr. *℣* ¹⁰ *om. et quint. DSC* ¹¹ *om. ab GSC*
¹³ infernus *DSC* *mortuos + suos SC* ¹⁴ infernus *DFSC*
> est mors secunda *SC*; deinde *om.* stagnum ignis *SC*

- Apoc. 3. 5. 15 gnum ignis. Et qui non est inuentus in libro
 Mt. 13. 42, uitae scriptus, missus est in stagnum ignis.
 50, 25. 41.
 Es. 65. 17. 21 Et uidi caelum nouum et terram nouam :
 2 Pet. 3. 13. primum enim caelum et prima terra abiit, et
 Apoc. 3. 12. 2 mare iam non est. Et ciuitatem sanctam Hie-
 Es. 61. 10. rusalem nouam uidi descendentem de caelo
 a Deo, paratam sicut sponsam ornatam uiro
 Ezech. 37. 27. 3 suo. Et audiui uocem magnam de throno di-
 2 Cor. 6. 16. centem : Ecce tabernaculum Dei cum homini-
 bus, et habitabit cum eis : et ipsi populus eius
 erunt, et ipse Deus cum eis erit eorum Deus:
 Es. 35. 10. 4 et absterget Deus omnem lacrimam ab oculis
 Apoc. 7. 17. eorum : et mors ultra non erit, neque luctus,
 neque clamor, neque dolor erit ultra, quia
 2 Cor. 5. 17. 5 prima abierunt. Et dixit qui sedebat in
 Es. 65. 17. throno : Ecce noua facio omnia. Et dicit :
 • Scribe, quia haec uerba fidelissima sunt et uera.
 Apoc. 1. 8, 6¹ Et dixit mihi : Factum est. Ego sum α et ω :
 22. 13. initium et finis. Ego sitienti dabo de fonte
 Es. 55. 1. 7 aquae uiuae, gratis. Qui uicerit, possidebit
 2 Reg (2 haec, et ero illi Deus, et ille erit mihi filius.
 Sam.) 7. 8
 14, 24. 8 Timidis autem, et incredulis, et execratis, et
 2 Cor. 6. 18. homicidis, et fornicatoribus, et ueneficis, et
 Apoc. 22. 15. idolatris, et omnibus mendacibus, pars illorum
 Rom. 1. 29- 9 erit in stagno ardenti igne et sulphure, quod
 32. est mors secunda.
 1 Tim. 1. 9- 11
 1 Cor. 6. 9, 10
 Apoc. 15. 1, 9
 7, 17. 1, 19. 7. 9 Et uenit unus de septem angelis habenti-
 bus fialas plenas septem plagis nouissimis, et
 locutus est mecum dicens : Ueni, ostendam
 Ezech. 40. 2. 10 tibi sponsam, uxorem Agni. Et sustulit me
 in spiritu in montem magnum et altum, et

15 > inuentus est SC 21. 2 Et + ego Iohannes VSC > uidi
 ciu. sanctam (sanctam ciu. SC) Hierus. nouam VSC *disting.*
 de caelo, a Deo paratam S⁵ dicit : dixit FSC ; *deinde* + mihi
 DFVSC⁶ uiuae : uitae DSC⁸ idololatrias SC⁹ ueni
 + et GSC

ostendit mihi ciuitatem sanctam Hierusalem
 descendentem de caelo a Deo, habentem clari- 11
 tatem Dei : lumen eius simile lapidi pretioso
 tamquam lapidi iaspidis, sicut crystallum. Et 12 Ezec. 48. 31-
 habebat murum magnum et altum, habens 34.
 portas duodecim : et in portis angelos duode-
 cim, et nomina scripta, quae sunt nomina duo-
 decim tribuum filiorum Israhel. Ab oriente 13
 portae tres : et ab aquilone portae tres : et ab
 austro portae tres : et ab occasu portae tres.
 Et murus ciuitatis habens fundamenta duode- 14
 cim, et in ipsis duodecim nomina duodecim
 Apostolorum Agni. Et qui loquebatur me- 15 Ezec. 40. 3-5.
 cum, habebat mensuram harundine auream, Apoc. 11. 1.
 ut metiretur ciuitatem, et portas eius et mu-
 rum. Et ciuitas in quadro posita est, et longi- 16 Ezec. 43. 16 ;
 tudo eius tanta est quanta et latitudo : et 48. 16, 17.
 mensus est ciuitatem de harundine per sta-
 dia duodecim milia : longitudo et latitudo et
 altitudo eius aequalia sunt. Et mensus est 17
 murus eius centum quadraginta quattuor cubi-
 torum, mensura hominis, quae est angeli. Et 18
 erat structura muri eius ex lapide iaspide : ipsa
 uero ciuitas auro mundo simile uitro mundo.
 Fundamenta muri ciuitatis omni lapide pre- 19 Es 54. 11, 12.
 tioso ornata. Fundamentum primum, iaspis :
 secundus, saphirus : tertius, carcedonius : quar-
 tus, zmaragdus : quintus, sardonix : sextus, sar- 20

¹¹ Dei + et SC ¹² habens : habentem SC angelos cum
 DGSC : angulos ACV ; om. et in por. ang. duod. F inscripta
 AGSC ¹⁴ duodecim tert. etiam A (perperam om. Tisch.)
¹⁶ harundine + aurea SC milia + et SC > altitudo et latitudo
 SC ¹⁷ murus AFG : muros CDV ; murum SC ¹⁸ aurum
 mundum SC ¹⁹ + Et ad init. SC fudamenta lapsu S
^{19, 20} secundus, tertius, etc. : secundum, tertium, etc. SC sap-
 phirus SC carcedonius FGV (carcid.) : calcidonius AC, calced.
 SC ; sardonix D smaragdus SC sardonix SC sardius VSC

dinus : septimus, crysolitus : octauus, beryllus : nonus, topazius : decimus, crysoprassus : undecimus, iacinthus : duodecimus, amethystus.

21 Et duodecim portae, duodecim margaritae sunt per singulas : et singulae portae erant ex singulis margaritis : et platea ciuitatis aurum mundum, 22 tamquam uitrum perlucidum. Et templum non uidi in ea : Dominus enim Deus omnipotens tem-

Apoc. 22. 5. 23 plum illius est, et Agnus. Et ciuitas non eget sole neque luna, ut luceant in ea : nam claritas Dei inluminauit eam, et lucerna eius est Agnus.

Es. 60. 3. 24 Et ambulabunt gentes per lumen eius : et reges terrae adferent gloriam suam et honorem in

Es. 60. 11. 25 illam. Et portae eius non claudentur per 26 diem : nox enim non erit illic. Et adferent

Apoc. 22. 15. 27 gloriam et honorem gentium in illam. Nec 3. 5. intrabit in ea aliquod coinquinatum, et faciens abominationem et mendacium, nisi qui scripti

Ezec. 47. 1. 22 sunt in libro uitae Agni. Et ostendit mihi flu- 12. uium aquae uiuae, splendidum tamquam cry- Zach. 14. 8. stallum, procedentem de sede Dei et Agni.

Gen. 2. 9. 2 In medio plateae eius, et ex utraque parte flu- minis lignum uitae, adferens fructus duode-

Zach. 14. 11. 3 suum, et folia ligni ad sanitatem gentium. Et

Gen. 3. 17. 1 Cor. 13. 12. 1 Ioh. 3. 2. Apoc. 3. 12, 14. 1. Dei et Agni in illa erunt, et serui eius serui-

21. 25. 4 illi. Et uidebunt faciem eius : et nomen eius Dan. 7. 18, 27. 5 in frontibus eorum. Et nox ultra non erit :

20 crysolitus V, et -lytus G, crisolitus AD : chrysolitus F, crysolithus C, chrysolithus SC crysoprassus G, et A (chryso.), crysoprassus C : chrysoprassus SC ; chrysoliprassus (F) V hyacinthus SC 23 inluminabit DGV S (ill.) 24 in lumine VSC 27 nec : non DSC eam SC et pr. : aut SC > abom. faciens SC 22. 1 uiuae ACF S : uitae DGV C 2 per menses singulos reddens DVSC : per m, singula reddentia A*FG, per m, singulos reddentes A°C (reddentia) 3 et sec. : sed SC

et non egebunt lumine lucernae, neque lumine solis, quoniam Dominus Deus inluminat illos, et regnabunt in saecula saeculorum.

Et dixit mihi : Haec uerba fidelissima et 6 uera sunt. Et Dominus Deus spirituum prophetarum misit angelum suum ostendere seruis suis quae oportet fieri cito. Et ecce uenio 7 uelociter. Beatus qui custodit uerba prophetiae libri huius.

Apoc. 21. 5.
1 Cor. 14. 32.

Apoc. 3. 11.
1. 3.

Et ego Iohannes, qui audiui et uidi haec : et 8 postquam audissem et uidissem, cecidi ut adorarem ante pedes angeli qui mihi haec ostendebat. Et dicit mihi : Uide ne feceris : con- 9 seruus tuus sum, et fratrum tuorum prophetarum, et eorum qui seruant uerba libri huius : Deum adora.

19. 10.
Act. 10. 26.
Mt. 4. 10.

Et dicit mihi : Ne signaueris uerba prophetiae libri huius : tempus enim prope est. Qui 11 nocet, noceat adhuc : et qui in sordibus est, sordescat adhuc : et iustus iustitiam faciat adhuc : et sanctus sanctificetur adhuc. Ecce 12 uenio cito, et merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua. Ego α et ω , 13 primus et nouissimus, principium et finis. Beati qui lauant stolas suas, ut sit potestas 14 eorum in ligno uitae, et portis intrent in ciuitatem. Foris canes et uenefici, et inpu- 15 dices, et homicidae, et idolis seruientes, et omnis qui amat et facit mendacium.

Apoc. 10. 4.
1. 3.
Dan. 12. 10.

Es. 40. 10,
62. 11.

Apoc. 1. 8,
17, 21. 6.

7. 14, 2. 7, 21.
27.
Gen. 2. 9.

Apoc. 21. 8.
1 Cor. 6. 9,
10.
Gal. 5. 19-21.

Ego Iesus misi angelum meum testificari 16

Apoc. 1. 1.

⁵ inluminabit DF (-uit), illuminabit SC ⁶ > sunt et uera DSC spirituum SC, et -tum FGV. -tu D : omnipotens A : homnipotens spiritus C ⁹ dixit DSC conseruus + enim SC uerba + prophetiae SC ¹¹ iustus : qui iustus est SC iustitiam faciat : iustificetur SC ¹³ ego + sum DVSC ¹⁴ suas + in sanguine agni DSC portis : per portas DVSC

5. 5. uobis haec in ecclesiis. Ego sum radix et
 Es. 11. 1. genus David, stella splendida et matutina.
 Num. 24. 17. Et Spiritus et sponsa dicunt : Ueni. Et qui
 Ioh. 4. 10, 17 audit, dicat : Ueni. Et qui sitit, ueniat : qui
 7. 37-39. uult, accipiat aquam uitae gratis.
 Apoc. 21. 2, 6.
 Dt. 4. 2, 12. 18 Contestor ego omni audienti uerba prophe-
 32. tiaae libri huius : Si quis adposuerit ad haec,
 Apoc. 15. 1, 6. adponet Deus super illum plagas scriptas in
 19 libro isto. Et si quis diminuerit de uerbis li-
 bri prophetiae huius, auferet Deus partem eius
 de ligno uitae, et de ciuitate sancta, et de his
 quae scripta sunt in libro isto.
 20 Dicit qui testimonium perhibet istorum :
 1 Cor. 16. 22. Etiam uenio cito : Amen. Ueni Domine Iesu.
 Rom. 16. 20. 21 Gratia Domini nostri Iesu Christi cum om-
 nibus. Amen.

EXPLICIT APOCALYPSIS IOHANNIS APOSTOLI

17 ueniat + et SC 18 ego : enim SC 19 ligno ACG :
 libro FVSC ; libro uitae et de ligno D 21 omnibus + uobis
 FVSC om. subscr. SC



